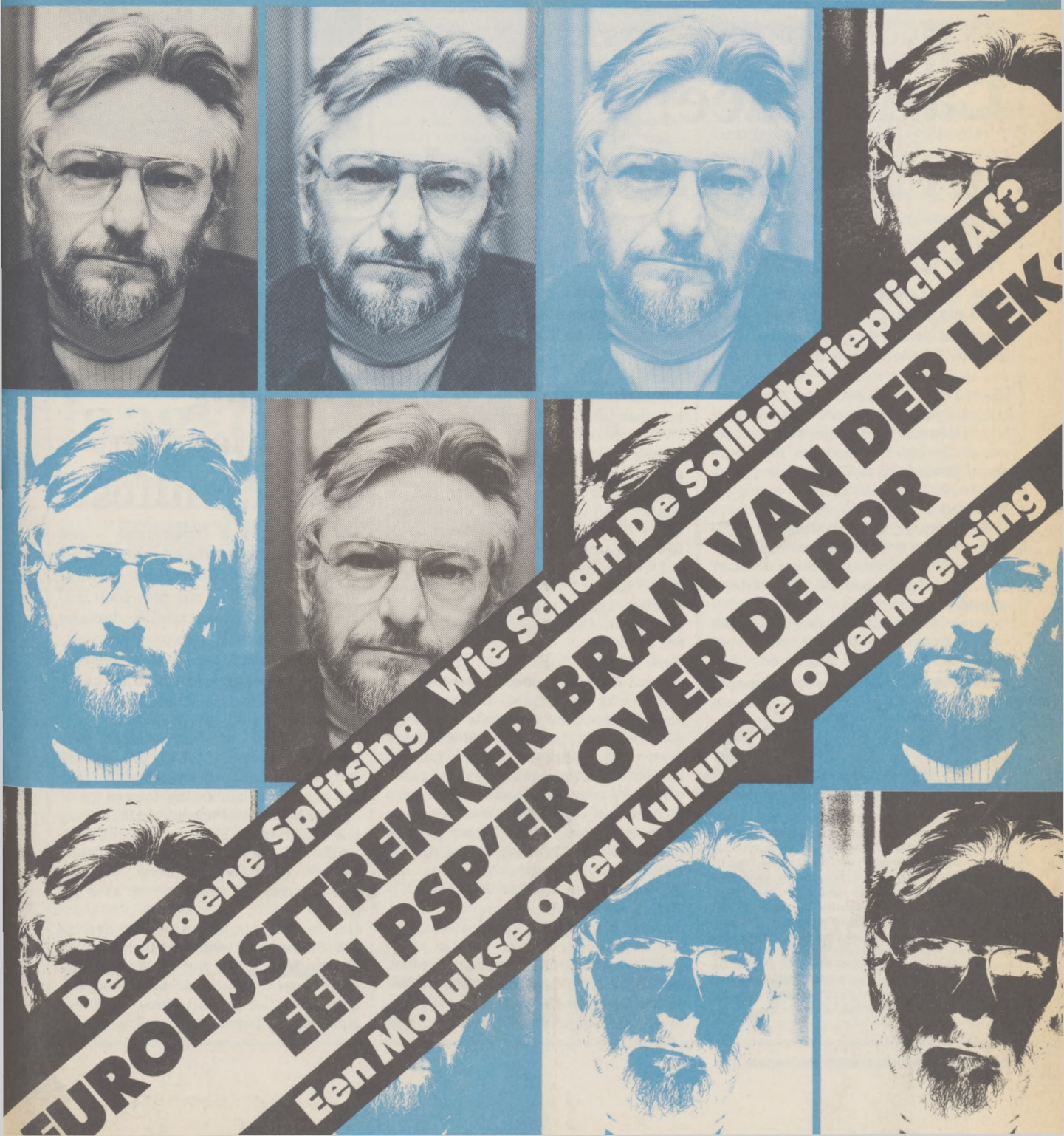

RADIKALEN

MAANDBLAD

17DE JAARGANG NUMMER 1 17 JANUARI 1984

KRANJ

De Groene Splitsing Wie Schaft De Sollicitatieplicht Af?
 EUROLIJSTIREKKER BRAM VAN DER LEK
 EEN PSP'ER OVER DE PPR
 Een Molukse Over Kulturele Overheersing

RADIKALENKRANT: VANAF NU EEN MAANDBLAD

Met ingang van dit jaar verschijnt de Radikalenkrant maandelijks. Dat wil zeggen: in het midden van elke maand verschijnen we met een nummer van - meestal - 24 pagina's, behalve in de maand juli.

Het twaalfde nummer wordt naar alle waarschijnlijkheid een extra nummer gewijd aan een thema.

Ook de opzet van de krant is enigszins veranderd. Voortaan de brieven achterin en aan het begin een aantal kortere artikelen. Aktiecentra of individuele leden die zaken hebben die voor deze openingspagina's van belang kunnen zijn verzoeken we dit tijdstip de redactie te laten weten.

De sluitingsdatum van het februari-nummer is 2 februari.

PPR KRIJGT DERDE BURGEMEESTER

Landsmeer tevreden met Henk Waltmans

Deze week wordt oud-PPR-Kamerlid Henk Waltmans officieel geïnstalleerd als burgemeester van de Noordhollandse gemeente Landsmeer. Hij is daarmee de derde PPR-burgemeester, naast Jacques Tonnear (Sittard) en Ronald Bandell (Moordrecht).

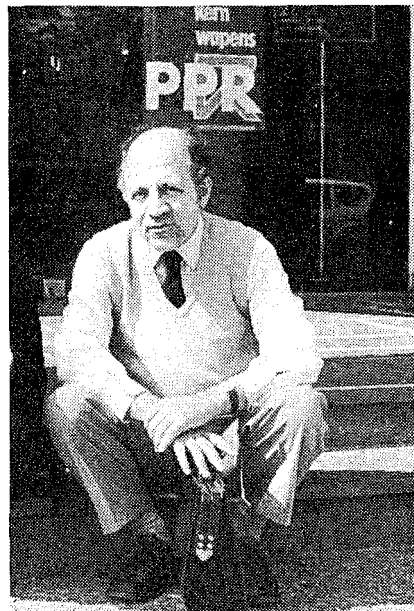
Henk Waltmans werd door de benoemingscommissie unaniem voorgedragen; hij was één van de 67 sollicitanten, waarvan er 15 werden opgeroepen. Wat voornamelijk woog bij de uiteindelijke keuze was Henk Waltmans' lange ervaring als Kamerlid en zijn ervaring met diverse andere bestuurlijke functies; zijn PPR-lidmaatschap was eerder een handicap, daar de PPR met twee zetels in de Kamer niet bepaald onderbedeeld is wat burgemeesters betreft.

De reacties van de fracties in de raad van Landsmeer zijn positief tot zeer positief. De VVD vindt Waltmans' PPR-

lidmaatschap wel van pas komen, daar het spanningen kan voorkomen in het VVD-PvdA-kollege. Het CDA noemt de nieuwe burgemeester de enige die voor alle partijen aanvaardbaar is. PPR-raadslid Cor Visser is tevreden met de nieuwe man vanwege diens kwaliteiten; dat-ie PPR'er is komt voor Visser op de tweede plaats. De jaren op Het Binnenhof worden gezien als extra voordeel, al heeft Henk Waltmans zelf gewaar-schuwd voor een te groot optimisme over wat hij in Den Haag zou kunnen bereiken.

Henk Waltmans is 53 jaar, geboren en getogen Limburger en sinds geruime tijd woonachtig in Brabant. De verhuizing naar het noorden des lands noemt hij geen bezwaar. Landsmeer (8500 inwoners) vindt hij onder meer wat natuurschoon betreft een prachtige gemeente, waar zorg voor het kleinschalige voorop dient te staan. De VVD is met vier zetels de grootste partij in Landsmeer, gevolgd door PvdA (3), CDA (2), PSP-CPN (2), PPR (1) en D'66 (1).

Henk Waltmans was tot najaar '82 Kamerlid van de PPR, daarna was hij ondermeer enige tijd leraar maatschappijleer te Oosterhout; hij is van plan actief te blijven in de PPR. Eerste klus als burgemeester: rond de jaarwisseling hebben enkele Landsmeerse jongelui de openbare basisschool in brand gestoken, het-

Henk Waltmans

geen een schade van twee miljoen gulden en een grotendeels verwoeste school heeft opgeleverd.

Het partijbestuur van de PPR, dat enkele malen ijverig z'n best heeft gedaan om Henk Waltmans op 'n onverkiesbare plaats te zetten, heeft de nieuwe burgemeester met z'n benoeming gefeliciteerd.

Dialogo Driebergen met manifest

De Dialogo van Driebergen - een samenwerkingsverband van politieke partijen, vakbeweging en sociale bewegingen - wil met haar Ja/Nee-Manifest progressief Nederland oproepen de discussie over het sociaal-ekonomisch beleid te intensiveren en acties tegen het huidige kabinetsbeleid effectiever maken.

Het Manifest van de Dialogo van Driebergen roept op tot 'de grootst mogelijke koöperatie' om te strijden tegen het kabinetsbeleid en om tot een gezamenlijk alternatief te komen. De Dialogo telt onder meer leden van de PPR en houdt zich vooral bezig met democratisering, sociaal-ekonomische alternatieven, vrede en veiligheid en emancipatie.

Het Ja/Nee-Manifest is te bestellen bij het Sekretariaat van de Dialogo van Driebergen, Opijnenhof 32, Amsterdam. Zaterdag 3 maart houdt de Dialogo een kongres in Sociale Akademie De Horst, Horstlaan 2, Driebergen.

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 'tHull Anita Keuning Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Hans Verstraaten Redaktiesekretaris Jan-Willem Kunnen Vormgeving Joep Paulussen Jan-Willem Kunnen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veer Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,- per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslag foto Dijkstra.

PPR OVER SCHOLTEN/DIJKMAN

Sjaloom! Herhaalt geschiedenis zich?

„Ik hoop dat hun stap leidt tot bundeling van al diegenen, groepen en partijen die zich op de twee allerbelangrijkste punten van dit moment – een rechtvaardig sociaal-ekonomisch beleid en veiligheid zonder kernwapens – willen inzetten. Ik hoop dat deze afsplitsing andere leden van de CDA-fractie die ook twijfel hebben over het beleid van dit moment niet definitief ontmoedigt maar dat ook zij staan op een kritische beoordeling.”

Aldus heeft Ria Beckers namens de PPR-fractie gereageerd op het ontstaan van de kersverse Scholten/Dijkman-fractie. Het christelijke duo dat op zoek is naar gelijkgezinden betreffende vrede en solidariteit, riep bij Ria Beckers de herinnering op aan het ontstaan van de PPR. Ook al zijn de omstandigheden anders – de motivatie van de stap maakt de indruk dat 'n geschiedenis zich herhaalt. Ria Beckers heeft de hoop uitgesproken dat het ontstaan van deze nieuwe fractie niet leidt tot een verdere versnippering en dat vormen van samenwerking mogelijk zijn.

ONDERZOEK PPR EN PSP:

Centrumpartij tegen laagste inkomens

De Centrumpartij stemt in de Tweede Kamer veelal tegen de belangen van de mensen met de laagste inkomens. Dit blijkt uit een onderzoek dat PPR-fraktiemedewerker Frank van der Meijden heeft gehouden, samen met PSP-kollega Rob Snel.

Het onderzoek, dat eind vorig jaar gereed kwam, heeft een zeer eenvoudige opzet: nagaan wat het stemgedrag van Janmaat is. Zo stemde hij onder meer voor: de beperking van het minimumloon en de uitkeringen. De eigen bijdrage medicijnen en AWBZ. Inkrimping van de studiebeurzen. Beëindiging van het recht op bijstand voor 16- en 17-jarigen. Verhoging van de kollege- en kursusgelden. De verslechtering van het systeem van individuele huursubsidie.

En onder meer tegen: het vrijlaten van bijverdiensten voor bijstandtrekkers. Afzien van bevrozing van minimumloon en sociale uitkeringen per 1 juli 1983. En tegen het gewoon door laten gaan van de halfjaarlijkse aanpassing van minimumloon en uitkeringen.

In minder dan één jaar stemde Janmaat 32 keer in met een aantasting van de koopkracht van de laagstbetaalden. Dit terwijl de Centrumpartij bij voortdurend meldt op te komen voor deze laagstbe-

taalden. Citaat uit één van de publikaties van deze partij: „Als het zo doorgaat zal de welvaartsstaat spoedig verdwijnen, om van welzijn maar te zwijgen. Dus zeggen wij: de overheid moet op haar uitgaven bezuinigen, en niet de burgers op hun inkomen.” Ander citaat: „Wij zeggen: de hoogte van de uitkeringen moet niet worden aangepakt, maar de ten onrechte gedane uitkeringen.” Uit het onderzoek van Maurice de Hondt over de (potentiële) aanhang blijkt dat onder deze mensen relatief veel laagstbetaalden zitten, vaak – nog – onwetend van de sociaal-ekonomische standpunten van de Centrumpartij zoals die in het PPR-PSP-onderzoek helder naar voren komen.

Het onderzoek van Frank van der Meijden en Rob Snel is verkrijgbaar bij de PPR-fractie, Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag. Tel: 070-614911.

De PPR is op de volgende data op de radio te beluisteren: woensdag 18 januari, woensdag 1 februari en woensdag 15 februari. Hilversum II, van 18.20 tot 18.30 uur.

Op woensdag 7 maart is de PPR weer op tv: Nederland II, 19.12 uur.

Eetnota PPR

Op verzoek van de PPR-werkgroep Gezondheidszorg heeft een commissie een nota geschreven over voedingsbeleid. Deze Notitie Uitgangspunten Voedingsbeleid kan worden beschouwd als een tegenhanger van de Regeringsnota Voedingsbeleid die november '83 is gepubliceerd.

Deze Regeringsnota is er gekomen dankzij de herhaalde aandacht voor en nadruk op zaken als verantwoorde voedselproductie en een betere warenwet van met name Ria Beckers in de Tweede Kamer. Reden waarom de PPR-notitie als eerste aan de fractie werd aangeboden. Maar dat is niet alles: de commissie gaat binnenkort in overleg met drie grote landelijke organisaties op het gebied van de voeding – het Landelijk Milieuoeverleg, het Landelijk Voedseloverleg en de Konsumentenbond. Streven is gezamenlijk een nota voor te bereiden waarin de eisen voor een betere warenwet worden opgesteld. De PPR-kommissie zal ook een politiek commentaar leveren op de genoemde Regeringsnota.

Voor belangstellenden is de nota aan te vragen bij Gerard Nijssen, PPR-partijburo, Singel 277 in Amsterdam.

Interview: Bram van der Lek Over Groen En Rood En PPR	6
De Groene Splitsing: Een Terug- En Vooruitblik	9
De Strijd Tegen De Sollicitatieplicht	12
Kulturele Overheersing: Dita Vermeulen Over Leven Als Niet-Nederlander in Nederland ..	14
Waarom De Markerwaard Open Moet Blijven	18
Brieven	22

PARTIJ BESTUUR

In deze rubriek voortaan elke maand informatie over het werk van het partijbestuur. Sinds het laatste kongres bestaat dat uit 13 leden: 6 vrouwen en 7 mannen. Twee minder dan vroeger, omdat ook de PPR moet bezuinigen. Daarom is ook het aantal vergaderingen met de helft teruggebracht tot één per maand. Tussendoor regelt het dagelijks bestuur in wekelijkse vergaderingen de lopende zaken. In zgn. sekties voeren bestuursleden deeltaken uit: inhoudelijk werk, lokale politiek en partijopbouw, buitenland, voorlichting, organisatie.

Een greep uit het bestuurswerk van de afgelopen weken. Zoals bekend hebben we een GROEN-PROGRESSIEF AKKOORD voor de Europese Verkiezingen. Binnenkort wordt het Groen-Progressief Overleg opgericht. Dat bestaat uit 3 vertegenwoordigers per deelnemende groepering; het heeft tot taak de toekomstige fractie te ondersteunen en te controleren. Maar eerst zal het GPO de verkiezingskampanje moeten organiseren.

Het PPR-kongres in mei gaat over FEMINISERING. De kongrestekst is in konsept geschreven, passeert het partijbestuur en verschijnt in de volgende Radikalenkrant. Het ontwerp heeft in het bestuur al tot boeiende discussies geleid. Hopelijk gaat het in de partij net zo.

In december was er een STUDIEWEEK-END over linkse politiek. Naast partijbestuur en fractie namen ook alle PPR-werknemers eraan deel. Het was de eerste keer dat zoiets georganiseerd werd; uit de evaluatie moet nog blijken of het voor herhaling vatbaar is.

Elk halfjaar overlegt het partijbestuur met de PPR-werknemers over de ARBEIDSVOORWAARDEN. Het trendbeleid – dat tot nu toe ook door de PPR werd gevolgd – is losgelaten. Verder is er onderhandeld over de prijkscompensatie.

Tenslotte nog een paar dingen in het kort: het partijbestuur stemde in met de nieuwe formule van de RADIKALENKRANT (maandblad), er was op 7 januari een EXTRA KERNGROEP, er komt een gesprek over de positie van de PPR-VROUWEN in de partij, per 1 januari heeft de PPR weer een EMANCIPATIEWERKSTER in dienst (WVC-project voor drie jaar), we doen mee aan een BREED OVERLEG TEGEN DE CENTRUMPARTIJ. Werk genoeg dus.

LOUIS VUURBOOM.

PPR-GRONINGEN: KUNST UIT DE KELDERS

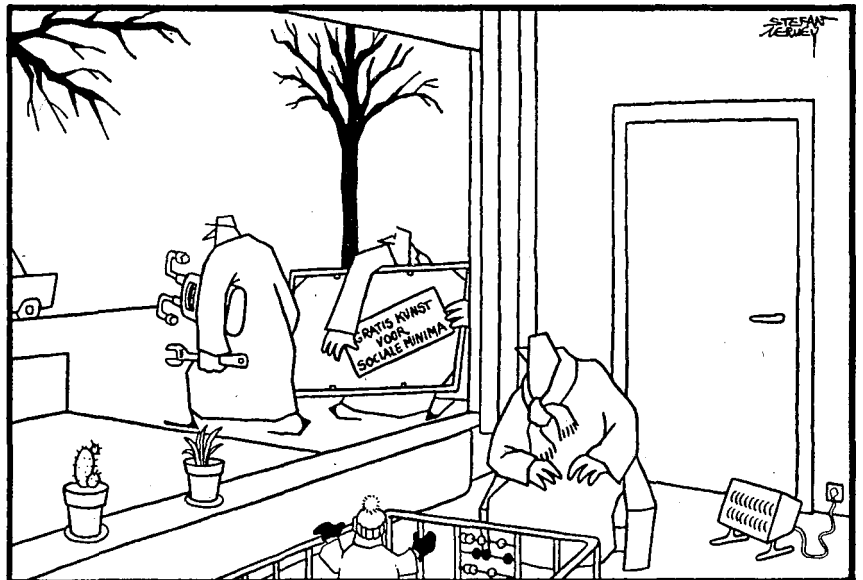
Fractie vraagt gratis toegang rijksmusea

Via schriftelijke vragen heeft Peter Lankhorst minister Brinkman van WVC voorgesteld de Rijksmusea in Nederland enkele keren per jaar gratis toegankelijk te maken. Directe aanleiding voor deze suggestie is de grote opkomst van het publiek tijdens de 'aktieweek' in december van verscheidene musea.

De bezoekersaantallen van musea lopen terug en Peter Lankhorst verwacht dat de stijging van de toegangsprijzen per 1 januari een duidelijke negatieve invloed op het museumbezoek zal hebben. Ook zal de inkomensachteruitgang van veel mensen gevolgen hebben voor het museumbezoek.

Als voordelen van enkele malen 's jaars gratis toegankelijk zijn, noemt Peter Lankhorst onder meer de promotionele waarde, een toenemende belangstelling voor kunst en waarschijnlijk een flinke stijging van neveninkomsten (zoals verkoop van posters).

Een ander initiatief op het gebied van kunst komt van het Groninger PPR-raadslid Jan Berends. Hij wil dat iedereen die een sociale uitkering krijgt gratis één of meer kunstwerken kan uitzoeken uit de BKR-kollektie van de gemeente Groningen. Circa vierduizend kunstwerken uit de 'BKR-kollektie' liggen in Groningen onbeveiligd en onverzekerd opgeslagen – en dus vooral: *onbekeken*. Jan Berends vindt z'n idee een goede manier om kunst onder de mensen te brengen en bovendien kostenbesparend daar de gemeente zodoende van een beheerslast wordt bevrijd.

Uit de Volkskrant

Tentoonstelling kulturele minderheden

Tijdens het Najaarskongres van de PPR over kulturele overheersing was een tentoonstelling ingericht over hetzelfde onderwerp. Deze tentoonstelling – een produkt van Studio 3 te Montfoort, in samenwerking

met de PPR-werkgroep kulturele overheersing – is nu beschikbaar voor plaatselijke en provinciale actiecentra, en overal elders waar het onderwerp ter sprake komt.

De tentoonstelling bestaat uit dertig foto's van 40 x 50 cm, geplakt op polyplaat en voorzien van teksten, die te zamen een verhaal vertellen. In grote lijnen is dit: niet alleen in de koloniale periode, maar ook nu zijn er voor de grote groep van mensen in de Derde Wereld vrijwel geen kansen om zich naar eigen aard, aanleg en vermogen te ontwikkelen. Niet alleen in kapitalistische, maar ook in socialistisch georiënteerde landen worden aller-

lei zaken van bovenaf opgelegd. Slechts hier en daar krijgen mensen een kans zich op hun eigen wijze te ontwikkelen, en dan gaat het vaak direkt ook een stuk beter.

De tentoonstelling kan worden aangevraagd bij de stichting Studio 3, Postbus 20, 3417 ZG Montfoort. Tel: 03484-1593 (bij geen gehoor 03484-1425), en is in principe gratis. Wel zijn er wat administratie- en transportkosten.

SUBSIDIE '84 TOEGEWENZEN

PPR-Jongeren Gaan Verder

Net voor het eind van 1983 is bekend geworden dat het Ministerie van WVC de subsidie aan de PPR-Jongeren met een jaar verlengd. Hiermee is voortbestaan van de PPR-Jongeren en de Stichting Jongeren Werk gegarandeerd.

Aan het eind van '83 bereikten de PPR-Jongeren een ledental dat net onder de duizend zit, het officiële getal om subsidie te ontvangen – daar dit jaar waarschijnlijk de duizendgrens wordt behaald heeft WVC echter besloten het bedrag van 70.000 gulden toch te geven. Hiermee is tevens de werkgelegenheid gegarandeerd: de SJW heeft een vaste kracht in dienst.

De besturen van PPR-Jongeren en SJW zijn het afgelopen jaar reeds grotendeels samengevoegd; begin dit jaar zullen beide organisaties samenvloeien.

„Al die dingen die we hebben gedaan,

zoals een bakfietsentocht, de publikatie van Piekwerkjes, het kongres in Paradiso, de balonnenactie op 29 oktober, de affiches, hebben het voortbestaan mogelijk gemaakt,” vindt Jongerenvoorzitter Ton Wiegman.

In 1984 gaan de PPR-Jongeren zich onder meer bezighouden met het thema fascisme & racisme. De ledenwerfaktie zal worden voortgezet. Tevens zijn er aan het begin van het jaar twee nieuwe Piekwerkjes verschenen: deel vijf 'Verkeer En Vervoer' over allerlei vormen van vervoer, en deel zes 'Emancipatie En Feminisme' over de vrouwengeschiedenis, vrouwenemancipatie, het feminisme en de verschillende stromingen daarbinnen.

De Piekwerkjes zijn te bestellen door – voor één piekwerkje – f 2,10 over te maken of – voor beide boekjes – f 3,60 over te maken op giro 3953768 ten name van Stichting Jongerenwerk, Amsterdam.

Welgemeende waarschuwing FNV-bestuurder

„Een welgemeende waarschuwing voor de toekomst. In de nieuwe sociale bewegingen zie je – en ook wij beginnen het een beetje te merken – dat mensen uit de radikalere CPN, maar meer nog uit de PSP, PPR en de EVP begint er af en toe ook mee, leidende rollen gaan spelen in de afdelingen en daar een zeer elitaire invloed hebben. En ja, zo zou je niet meer mensen naar je toehalen, maar juist vervreemding oproepen. En voor dit laatste wil ik waarschuwen.”

Deze waarschuwende woorden waren

afkomstig uit de mond van FNV-bestuurder Cees Commandeur en bedoeld voor ruim 400 kaderleden van het NIVON, die eind vorig jaar kongresseerden. Het Nederlands Instituut voor Volksontwikkelings- en Natuurvriendenwerk vindt zijn oorsprong in het socialisme (SDAP en AJC, later PvdA), maar heeft al langere tijd te maken met kritische geluiden – ook uit eigen kring – over vervlakkig, a-politieke opstelling en vergrijzing. Voor een dergelijke organisatie zullen deze waarschuwingen misschien als realistische overkomen. Maar van een FNV-bestuurder, die ooit nog op een PPR-kongres heeft gesproken, mag je toch wel iets anders verwachten.

PPR-DENKEN EN DOEN

Kursussen voor PPR- beginners

De Brabantse PPR start in februari met een aantal kursussen met als doel leden op de hoogte te houden van discussies binnen de PPR en ze zelf aan het woord te laten, zodat duidelijk wordt hoe er op lokaal-politiek nivo 't best kan worden gewerkt.

In februari wordt gestart met een introductie-kursus met als titel 'De PPR Van 1968 Tot Nu'. Doel is het verstrekken van informatie over de partij, het aangeven van hoofdlijnen en uitgangspunten en het geven van een opening naar praktisch handelen. Doelgroep: nieuwe leden, nog niet-actieve leden en sympathisanten van de PPR en alle andere geïnteresseerden die meer informatie over de PPR willen.

Inleiders zijn Henk Waltmans over 'De PPR Van 1968 Tot Nu' en voorzitter Wim de Boer over 'Hoofdlijnen en Uitgangspunten'. De daaropvolgende discussie wordt in de vorm van een 'gemeenteraadsspel' gegoten. De cursus is op zaterdag 4 februari, van 10 tot 16.30 uur, zaal Carina, Grote Markt 13, Breda. Er zijn geen kosten aan verbonden.

De andere cursus behandelt 'De PPR En De Economie': hoe zijn de economische ontwikkelingen? Hoe liggen de economische machtsverhoudingen? Hoe reageert de PPR hierop? Met daarbij punten als basisinkomen, lastenverschuiving en decentralisatie.

De cursus is bestemd voor alle geïnteresseerde PPR-leden en wordt op drie avonden gehouden van 20 tot 22.30 uur (een vierde cursus kan op aanvraag erbij komen). Dinsdag 13 maart geeft Gert-Jan van Vugt een algemene inleiding met als titel 'De Armoede Van De Welvaarts-Economie'. Op 27 maart praat Leo Jansen over het sociaal-economisch beleid van de PPR. Op 10 april praat het Brabants Statenlid Cees van de Ven over de concrete vertaling naar lokaal en regionaal nivo. Alle avonden worden gehouden in zaal Trafalgar Pub, Dommelstraat 21, Eindhoven. Kosten: een vrijwillige bijdrage. Meer informatie bij Ria van Elswijk (040/834171) of Norbert Vuijsters (013/352473). Opgave bij PPR-buro, t.a.v. werkgroep 'vorming en scholing' Jan van Beverwijkstraat 2a, Tilburg, met vermelding van desbetreffende cursus.

BRAM VAN DER LEK OVER GROEN EN ROOD

„DIE NAÏEVE GEDACHTE DAT JE OP EEN THEMA GROOT KUNT WORDEN”

De beoogde lijsttrekker van het groen-rode akkoord over zijn imago van 'groene parlementariër', z'n kijk op Straatsburg, de samenhang tussen groene en rode denkbeelden, en het verschil tussen een Van der Lek en een Van der Spek: „Je moet je Wervingskracht verbreden en dat doe je niet op zo'n manier.”

Bram van der Lek: „Ik denk dat ik niet groener ben dan de gemiddelde PSP'er. Onze opvattingen over het milieu staan vrij duidelijk in het programma. Maar ik heb die naam – een groen imago. En dat is in zoverre gerechtvaardigd dat ik in een vrij vroeg stadium de milieu-aspekten aan de orde heb gesteld, in de Kamer en in de partij.

„Ik kwam in '67 in de Tweede Kamer, als eerste en toen enige bioloog. Daardoor werd ik aangezien voor milieudeskundige, iets geheel nieuws toen. Ach, bioloog – op zich zegt dat niks, je hebt genoeg biologen, van die *technokratische* biologen, die ik het milieu absoluut niet zou toevertrouwen. Maar wel heb ik als leraar al de kinderen gewezen op de ekologische samenhang; het belang dat te leren zien en begrijpen.

„Oh, zeker, toen ik in de Kamer kwam was milieu een onontgonnen terrein. Ik zou daar verhalen over kunnen vertellen. Er was in die tijd een grote uilensterfte in Zeeland, ik drong in de Kamer aan op snel ingrijpen. Dat gebeurde tijdens het mondelinge vragenuurtje en meestal ben je dan met de bewindsman alleen. Maar vanwege de stemmingen die net daarop zouden plaatsvinden was de hele Kamer aanwezig. Het was echt de sfeer van de kleuterklas. Als ik het over uilen had wees iedereen naar Den Uyl, had ik het over toxische stoffen wees iedereen naar Toxopeus – want iemand die over dat soort dingen sprak, die kon je moeilijk serieus nemen. Dat was in '68.

„Een paar jaar later was het milieu 'ontdekt.' Diezelfde Kamerleden die eerst zo lacherig hadden gedaan begonnen ineens over kringloopeconomie en over het belang van milieubescherming. Heel

snel is dat gegaan. Ja, waar ligt dat aan? De Club van Rome zal er zeer mee te maken hebben gehad. In elk geval: er kwam een totaal andere kijk op milieu.

„En er kwam een sfeer van: nu is het duidelijk hoe het met ons milieu is gesteld, nu gaan de ondernemers daar dus rekening mee houden. Zo redeneerde echt veel mensen. Maar: er werd geen rekening gehouden met de kapitalistische. . . nou, laat ik dat woord maar niet gebruiken. . . er werd geen rekening gehouden met de vrije ondernemingswijze produktieverhoudingen. Die koppeling werd niet gemaakt. En maak je die koppeling niet dan vraag ik me af of je wel zoveel voor het milieu kunt doen.”

Bram van der Lek was Tweede Kamerlid en voorzitter van de PSP, zit momenteel voor z'n partij in de Senaat en is de toekomstige lijsttrekker van het groen-rode akkoord. Dat laatste was niet zijn idee noch zijn ambitie. Onder meer onderhandelaar Wim de Boer leek het een goede zet Van der Lek als soort compromis-figuur te nemen, in de gedachte dat de man in denken en doen de kleuren rood en groen bekwaam mengt. Voor die groenen die zich inmiddels hebben afgescheiden van het Groen Platform bleef hij echter in eerste instantie een PSP'er – te rood. 't Is wellicht weinig fraai zo'n discussie enkel met kleuren te voeren, maar nu we er toch mee bezig zijn wil de lijsttrekker zijn adagium wel kort en voor de hand liggend samenvatten: groen en rood zijn niet te scheiden. Wat hem betreft geldt dit ook voor de PSP.

Hij zegt: „In de partij was in de tweede helft van de jaren zestig een commissie bezig over milieu en de relatie met grootschalige produktiegroei. In '67 is

een deel daarvan al in het program gekomen. Voor een socialistische partij was dat een hele stap: wat technologische ontwikkelingen betreft hebben socialistische partijen vaak de neiging nog roomser te zijn dan de Paus. 't Is duidelijk dat erg veel linkse mensen dat gemeenschapsbeheer van de produktiemiddelen als een soort panacee zien; dat er dus geen aparte besluitvorming meer nodig is inzake technologie.

„Het is ook een heel moeilijk probleem natuurlijk. Als je nú milieupolitiek wil bedrijven – zonder de andere omstandigheden in de samenleving te veranderen – dan moet je uitkijken dat je niet de machtsongelijkheid bevordert. Dat is het vraagstuk: kan ik deeloplossingen nastreven of moeten we wachten tot we werkelijk de macht hebben? Mijn antwoord is: je moet deeloplossingen aanreiken – zolang je maar altijd rekening houdt met het verdere perspectief.”

Dat is jouw mening. Ook die van de PSP?

„Ik denk dat we in de PSP niet meer zo vastzitten aan het idee dat je alles centraal zou kunnen regelen. De beroemde vraag: of de mentaliteit van de mensen veranderen, of de structuur van de samenleving – wel, het is niet óf óf, het is een *samenhang*, altijd. Dat proces van anders denken was al aan de gang in de PSP. En het kan best dat dit zich heeft versneld door allerlei bewegingen en allerlei ontwikkelingen.”

En nu?

„Een vrij groot gedeelte van de partijgenoten is op de een of andere manier betrokken bij de milieubeweging. PPR-leden hebben vaak het imago van geiten-

wollensokken, gezond voedsel; dat geldt, denk ik, ook voor veel PSP-leden. Het hoort bij de *leefstijl*. Ze hebben er geen moeite mee om het belang van ecologie in te zien.

„Maar wat is nou zo merkwaardig? Bij het hogere kader van de partij zie je dat minder. Die zijn vaak meer bezig zich te oriënteren op de vakbeweging. Het idee dat je bij de arbeidersbeweging hoort. Die zijn dan ook ontzettend huiverig voor de benadering van ecologische vragen.”

Terwijl het bij 'de groenen' misschien net andersom is.

„Daar kom je heel duidelijk de mening tegen dat milieu politiek neutraal zou zijn. Zo'n groene partij wil dan per se niks met links te maken hebben. Dan wordt groen zo iets als de grote almachtige witwasser, of beter: groenwasser. Niet vervuilen!

„Allemaal schitterend, maar als je niet de politieke middelen aangeeft hoe dat dan zou moeten blijven het een vrome wens. Ze slaan een aantal kreten waar ik verder geen politiek beleid van kan maken. Kreten kan je wel politieke handen en voeten geven als je daar heel duidelijke politieke konsekventies uittrekt. Criteria stellen voor produktie. Macht-verhoudingen zodanig veranderen dat ongecontroleerde economische groepen niet langer kunnen bepalen 'wat goed is.' Een openbare discussie over de soort wetenschap die je eigenlijk wilt. En dat is bij elkaar nogal wat.”

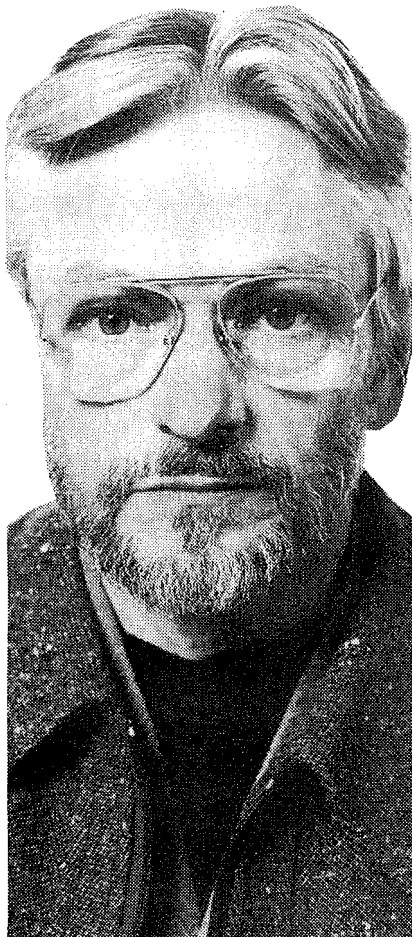
Ik kan me wel voorstellen dat mensen 'groen zonder socialisme' wensen.

„Ja, dat doet me denken aan die tijd dat mensen zeiden: waarom richten jullie geen vredespartij zonder meer op. Maar ook dan blijkt: je stuit onvermijdelijk op de machtsverhoudingen zoals ze nu zijn. Het één is een voorwaarde voor het ander – sociale hervormingen horen dan bij ontwapening, en andersom.

„Groen – het is ook weer altijd die naïeve gedachte dat je op een bepaald thema groot kunt worden en dan – eenmaal groot – de macht hebt. Stel: je verenigt mensen in een milieupartij, maar over de economische politiek die je moet voeren ben je het helemaal niet eens. Je kan alleen roepen dat je voor het milieu bent; en voor de rest moet je dan zoveel mogelijk zaken onduidelijk laten.”

Kleinschaligheid! wordt dan geroepen.

„Je moet dat zeer genuanceerd bekijken. Veel besluiten worden grootschalig genomen en dat is niet altijd nodig. De decentralisatie van de energievoorziening zou bijvoorbeeld zeer goed zijn. Maar fietsen bijvoorbeeld moet je in grote bedrijven blijven produceren, vanwege de nodige standaardisatie – ik moet er toch niet aan denken dat het land volzit met kleine fietsbedrijfjes, gaat je

fiets kapot kun je nergens een onderdeel krijgen want overal maken ze aparte fietsen. Ik heb weleens de indruk dat kleinschaligheidsfreaks dat soort aspecten over het hoofd zien.

„Interessant is natuurlijk in dit verband de ontwikkeling in Duitsland, bij Die Grünen. Het program dat er tenslotte is uitgekomen is zó bruikbaar voor PPR of PSP. Het *Blut und Boten* is er duidelijk af; en gelukkig maar.”

„Ik verwacht dat we bij de Europese Verkiezingen twee zetels halen, misschien drie. Waarom niet meer? Dat is ten eerste een gevolgtrekking van de huidige politieke verhoudingen. En ten tweede is het toch nog tamelijk moeilijk, denk ik, om mensen duidelijk te maken dat milieu samenhangt met linkse politiek. Met feminisering, met demokratisering. Dat is een barrière. Daar moeten we ons de komende maanden voor de kampanje maar eens heel goed in verdiepen.”

Heb je er eigenlijk zin in? Ik bedoel: er zijn toch leukere dingen op de wereld

dan het Europees Parlement

„Tja, 't heeft een heleboel vervelende kanten hè. Parlementair werk is niet leuk, zeker niet op zo'n schaal als in Straatsburg. Wat me trekt zijn vooral de kontakten met Die Grünen en andere groeperingen waar we goed mee kunnen samenwerken.”

Maar wat zou je er nog meer gaan doen? Een grote fractie zal het niet worden, de bevoegdheden van dat parlement blijven voornamelijk beperkt.

„Ach. Juist voor onze oppositionele taak zijn die bevoegdheden niet zo wezenlijk. Als die bevoegdheden er waren – als het een echt parlement was – dan kwam je er natuurlijk ook niet doorheen met je voorstellen voor een ander beleid. Wel is er de mogelijkheid om een ander geluid te laten horen. Ze zijn daar tot nu toe helemaal onder elkaar – zien ons ook helemaal niet zitten: van die lieden die op de grond gaan liggen als je ergens een vliegveld wilt aanleggen.”

Maar wie hoort je als je een ander geluid maakt in Straatsburg?

„Als het goed is je achterban. En de bewegingen in de diverse landen: de vredes- en vrouwen- en milieubeweging. Kontakten daarmee houden – en dan bedoel ik echt goede kontakten – is zeer belangrijk. En met name moet je er ook voortdurend aan denken en werken wat je publicitair kunt bereiken.”

Je moet daar met PPR-mensen gaan samenwerken. Wat vind je eigenlijk van die partij?

„Ten eerste: een partij waarmee we heel goed kunnen samenwerken. Mijn indruk is dat als je het plaatselijk bekijkt het vaak vrij toevallig is of iemand PPR- of PSP-lid wordt. In totaliteit: de PSP legt wat meer nadruk op maatschappij-analyse, een nadruk op 'wat allemaal niet deugt.' Terwijl de PPR het meer heeft over een einddoel, idealen, maar niet 'hoe je er komt'.”

Er zullen heel wat PPR-leden zijn die dat van de PSP denken.

„Ja? Zo zie je maar weer wat beeldvorming allemaal doet. 't Is een beeld, ook van mij – een optelsom van ervarinkjes en baseringen. Tja, het is ook zo moeizaam te zoeken naar grote verschillen tussen die twee partijen. Zoveel zullen er niet zijn. Het heeft toch ook iets te maken met partijhistorie en partijcultuur. Maar als je de programma's van beide partijen neemt dan springen de overeenkomsten veel meer in het oog dan de verschillen. Dat is gewoon zo.

„Neem 'vrede': daar denken we toch gelijk over, ondanks het feit dat veel PSP'ers nog steeds menen dat zij het alleenrecht op pacifisme hebben. Ook weer een kwestie van stempeltjes. Pacifisme is een einddoel – voor beide par-

tijen. Jullie zijn op dit moment trouwens meer met sociale verdediging bezig dan wij."

Wat zou je stemmen als er geen PSP zou zijn?

„PPR. Maar nu ik dat zeg, ja, het gekke is: op dat moment gaat er gelijk een enorm stuk partijloyaliteit werken. Zóu ik dat wel doen? De PSP, dat is voor mij toch een heel groot deel van m'n leven, iets waar je mee bent vergroeid. Maar dan denk ik toch: PPR.

„CPN, dat is heel moeilijk wat daar gebeurt. Ze moeten kiezen. Of het worden geheide sociaal-demokraten, wat er best inzit, met de horizontalen dan als zoveelste splinter, of het wordt iets dat heel erg op PPR en PSP lijkt, wat dus niet zo erg nodig is. Of het wordt helemaal nooit niks meer."

„We zitten met z'n allen in een proces van herdefiniëring: de vraag hoe je de maatschappij kunt veranderen en leefbaar maken en wat voor politiek programma je daarbij nodig hebt. Ik denk echt dat we nieuwe formules nodig hebben. We zijn bezig te ontdekken dat je met de oude scheidslijnen en strijdmethoden niet meer uitkomt. Klein zijn – ik heb daar geen behoefte aan, je kan er ook niet mee door blijven gaan."

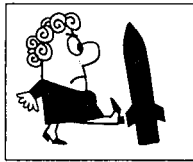
Nu we het daar toch over hebben: de PSP kent een Van der Lek en een Van der Spek. In de PPR hoor je nog wel eens: die Van der Lek, daar kan je best mee samenwerken, maar zo'n Van der Spek moeten we niet.

„Het gekke is dat we in een heleboel opzichten helemaal niet zo verschillen. Over een heleboel inhoudelijke punten zijn we het altijd wel eens geweest.

„Wat ik van Van der Spek vind is dat-ie zich teveel heeft vastgebeten – *het ware geloof vind je alleen in de PSP*. Dat heb ik nooit gevonden en tegenwoordig vind ik dat helemaal niet meer. En ik vind dat politiek ook nog onverstandig. Je moet je wervingskracht verbreden en dat doe je niet op zo'n manier. Hij legt het aksent op het zo helder mogelijk overbrengen van zijn – en dus ook mijn – opvattingen. Dat vindt-ie zijn taak. Ja, dat is nou gek: ik ben het hierin helemaal met hem eens. Maar ik heb de indruk dat hij vindt dat je als links politicus geen andere opdracht hebt. Ik vind dat jammer. Erg jammer.

„Ik zie politiek bedrijven als een wisselwerking met anderen in de dagelijkse praktijk. Politieke verandering is überhaupt een wisselwerking. Laat ik het zo zeggen: ik ben wat oecumenischer – dat klinkt wel aardig. Ik heb geen zin om in een sektarische hoek te zitten. Wat moet ik daar? Wat valt daar te doen? Dat leidt tot weinig. Nou, laten we het daar bij laten."

HANS VERSTRAATEN

THE WOENSDRECHT JOURNAL

Het vredeskamp nabij de basis staat er nog steeds natuurlijk – vraag alleen niet hoe. Het terrein is drassig, niet groter dan een voetbalveld, de karavans zijn klein en warm is 't ook niet bepaald. Daar het vredeskamp er net zo lang blijft totdat de beslissing tot niet plaatsing is gevallen – hetgeen nog enige tijd kan duren naar bekend – is hulp zeer nodig.

PPR-TILBURG is u een aktie gestart om geldt binnen te krijgen voor het vredeskamp. Geld voor een goede, bruikbare tent. Giften overmaken op giro 3119750 ten name van PPR-Tilburg, Jan van Beverwijkstraat 2a, 5017 JB Tilburg. Onder vermelding van: vredesaktiekamp Woensdrecht.

GIFTEN, IDEEËN, MATERIAAL: men kan er ook mee terecht bij het aktiecentrum Bergen op Zoom. Zeer graag zelfs. Adres: PPR-Bergen op Zoom, Halsterseweg 307, 4613 AS Bergen op Zoom. Tel: 01640/43470. Giro: 807906.

Begin januari bracht een Aktiecentrumlid van Bergen op Zoom een bezoek aan het vredeskamp. De kachel wilde niet werken. Gesproken werd met vredesaktivist Ton, bewoner van het kamp, die het niet eens is met de taktiek van het vredesplatform om pas dan een aktie voor je verantwoording te nemen als iedereen het ermee eens is: „Dat verlamt de akties."

In het vredeskamp werkt dat anders, aldus Ton: „Iedereen is welkom en eenieder voert desnoods z'n eigen aktie. Al die akties zullen akties van het vredeskamp worden genoemd." Binnen het kamp bestaan allerlei meningen en groeperingen, maar tot nu toe heeft het kamp alleen niet gestaan achter de akties van twee hongerstakers omdat die aktie onvoldoende was voorbereid. Al werden ook die mensen uiteraard wel geholpen.

WELKE GRENZEN worden er aan aktievoeren in Woensdrecht gesteld? Ten eerste: aktie moet degelijk zijn voorbereid. Ten tweede: geweld tegen materieel wordt niet zo snel als geweld gezien, al wordt dit 'geweld' niet graag als eerste gebruikt; geweld tegen personen is *not done*.

't Blijft natuurlijk een probleem. In de regionale pers verschenen in december berichten dat de vredesaktivisten 'harde akties' wilden, de Vredesbeweging

Woensdrecht nam daar afstand van. Na dat gebleken was dat deze harde akties bestonden uit het oplaten van balonnen en vliegers – de regionale pers is kennelijk niet veel gewend – kwam er al snel weer toenadering.

Aktivist Ton geeft wel toe dat de Vredesbeweging Woensdrecht meer uit is op overleg, terwijl de vredesaktivisten uit het kamp geloven in overleg en aktie.

De plaatselijke PPR heeft ook hulp aangeboden aan DE JONGERENVREDESBEWEGING in Woensdrecht. Driehonderd stencils werden er voor hen gemaakt en er is een bedrag van 350 gulden geleend voor de produktie van buttons. Daar de PPR alhier niet rijk is, is de bedoeling dit geld los te krijgen van het samenwerkingsverband PPR-PSP-CPN, of anders van de landelijke PPR.

Het Aktiecentrum heeft ook een brief verzonden aan de KOMMANDANT van de basis, met het verzoek om een gesprek, met onder meer als doel het personeel op de basis – voor het merendeel niet-militairen – informatie van 'n andere kant te geven. Tot nog toe werd geen antwoord ontvangen.

Dan nog even een TERUGBLIK op de afgelopen weken. Op 11 december was er een demonstratie met zo'n 4400 mensen bij de basis; een kleine twee weken later – vlak voor Kerst – een manifestatie, met onder meer wake bij de kerk in Hoogerheide en een demonstratie met de kerstboom. Wie NOS-Journaal zag of krant las, kreeg de indruk dat 't aardig uit de hand aan het lopen was daar: relletjes, brandjes, arrestanten. Nieuws! Geen nieuws: de overgrote meerderheid van de vredesaktivisten houdt het netjes en weet waar de grenzen liggen.

De marechaussee vindt inmiddels dat ze recht heeft op versterking. Meer prikkeldraad, meer honden, meer mensen, beter hek, dat soort gezellige zaken.

NIEUWE AKTIES zijn in aantocht. Daarover volgende keer meer. Iedereen kan natuurlijk permanent aktievoeren door wat geld te storten op eerdergenoemde gironummers van Tilburg of Bergen op Zoom. Nogmaals: zeer nodig.

HET GEMEENTEBESTUUR van Woensdrecht zit inmiddels ook niet stil. Tegen de jaarwisseling werd bezorgd gewaarschuwd op te passen met vuurwerk alsmede het bakken van oliebollen. „Veilig Het Nieuwe Jaar In" luidde de boodschap aan de bevolking. Ironie is soms onbedoeld en juist dan bitter.

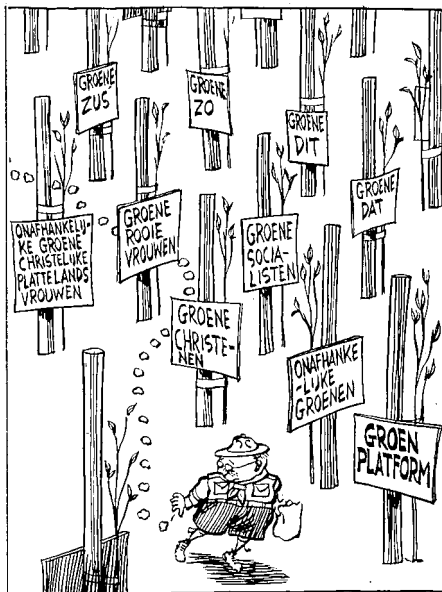
DE GEBOORTE VAN EEN SPLINTER

KAMPIOENSCHAPPEN GROEN: VOORLOPIG ALLEEN VERLIEZERS

De scheiding der groene geesten is een feit. Hoe kwam het zo ver? Over de vertroebelde sfeer, de wederzijdse irritaties en de konsekwenties voor groen en rood Nederland – en voor de PPR.

Groen-denkend Nederland ging op de valreep van 1983 in twee tinten uiteen. Op 17 december scheidden *De Groenen* zich als zelfstandige politieke groepering af van het *Groene Platform*, dat middels haar leden Wouter van Dieren en Bas de Gaay Fortman de 'groene' partijnamen bij de Kiesraad heeft geclaimd. Het (overblijvende) deel van het Groene Platform besloot dezelfde dag die claim ten nutte te brengen van het *Groen-Progressief Akkoord voor de Europese verkiezingen*. Na het afhaken van de EVP bestaat dit akkoord thans uit de volgende deelnemers: Groen Platform, PPR, PSP en CPN. Het is echter duidelijk, dat we nog de nodige verwarring te verwachten hebben. De Groenen bestrijden het recht van het Groene Platform om partijnamen als 'Groene Partij Nederland' in bezit te houden. Ze hebben zelfs al per brief meegedeeld dat het Platform opgeheven is; dat is niet de werkelijkheid. Het Platform wil, zoals het woord al aangeeft, geen zelfstandige partij zijn, maar een mogelijkheid tot overkoepeling en samenwerking bieden aan alle politieke groeperingen én politiek daklozen die zich in de groen-politieke stroming herkennen. De Groenen hebben op moment van schrijven nog niet besloten of zij zelfstandig aan de eerstvolgende Europese Verkiezingen deelnemen. Doen zij dit wel, dan zullen zij ongetwijfeld overwegen juridisch de claim van het Groen Platform aan te vechten. Doen zij het niet, dan nog zullen er onder hen zijn, die publiekelijk activiteit willen ondernemen om duidelijk te maken dat zij 'echte' groenen zijn en dat het Groen-Progressief Akkoord zich vals groen getooid heeft.

Voor het grote publiek wordt het er echter allemaal niet geloofwaardiger op; Groen Nederland in zijn totaliteit moet bijzonder goed oppassen dat de groene stroming in dit land zichzelf niet met

gepruts in de marge van het politieke gebeuren plaatst. Dat vereist wijsheid van zowel De Groenen, het Groen Platform als de PPR, die deelneemt in het Akkoord en gezien haar politieke optreden in de loop van haar bestaan zeker tot die groene stroming gerekend dient te worden (samenvattend argument daarvoor: bij herhaling tot meest-milieuvriendelijke partij aangewezen, voorts steeds duidelijke aksenten gelegd op wezenlijk ontwikkelings-samenwerkingsbeleid en op emancipatie van mensen in velerlei opzicht).

Weerzin

Voor een goed begrip eerst het een en ander over het waarom van het afscheid van De Groenen. Om te beginnen de kern van de onvrede: *het rode gevaar*, in

de verschijning van PSP en CPN. Zowel op 17 december als op een voorbereidende vergadering in Den Bosch twee weken eerder waren er opmerkingen, dat het gezamenlijk programma 'Kansen op Overleven' van het Akkoord niet akseptabel was, teveel een compromis tussen 'groen' en 'rood'. „Daarvoor zijn we als groenen de politiek niet ingegaan,” werd door mensen uit Limburg opgemerkt. Een woordvoerder van de provinciale Gelderse Groene Kringloop Partij stelde zelfs: „Als het er op aan komt, kiest ook de PPR niet duidelijk voor het milieu boven bijvoorbeeld sociale voorzieningen”. Hem is het meest groene nog niet groen genoeg.

Meermalen werd ook opgemerkt, dat Bram van der Lek een 'rooie' is, waarmee geen goede groene campagne te voeren is. Vond men de lijsttrekker van het Akkoord in persoon nog een aanvaardbaar milieu-aktivist, dan was zijn achtergrond (PSP) een te grote belemmering voor een nieuwe, groene presentatie. Praktische weerzin was er bovendien over de volgorde van de kandidaten. (Achtereenvolgens leden van PSP-PPR of Groen Platform-CPN-oorspronkelijk EVP-Groen Platform of PPR.) Doordat een aantal zetels wisselzetels zouden worden vond men dat verhoudingsgewijs 'rood' te veel Euro-parlementariërs zou leveren. De lijsttrekker zit namelijk de complete periode van vijf jaar uit, terwijl bij een tweede zetel deze voor de helft van de periode beurtelings door de tweede en derde kandidaat zou worden bezet.

Het traditionele gesputter van PSP-leden op hun kongres ('groen slijm') maakte het er niet beter op; begrip voor de sub-kulturele aspecten van pacifistisch-socialistische vergaderingen bleek bij onafhankelijk groen niet te kweken. Er werd ook nauwelijks overwogen, dat het niet logisch en niet fatsoenlijk is om

eerst met een partij als de PSP te gaan onderhandelen, deze vervolgens een toch wel naar groen overhellend program te laten goedkeuren en een op samenwerking gerichte lijsttrekker te laten leveren, en haar dan alsnog af te wijzen.

Los van deze essentiële weezin tegenover 'rood', speelde een aantal praktische zaken, dat de kans op samenwerking niet groter heeft gemaakt. Om te beginnen waren de onafhankelijke groenen in het Platform dat het Akkoord op een gegeven moment onterecht wereldkundig was gemaakt. Dit bleek later op de beslissende vergadering als reden voor onvoldoende vertrouwen naar de andere Akkoord-partners te worden opgevoerd. Op dat punt werden tevens (on)verhulde verwijten gemaakt richting onderhandelings- én PPR-voorzitter Wim de Boer. De Groenen zijn van mening, dat het feit dat de partijraad van de EVP het Akkoord, tegen de wens van het bestuur van die partij, aan het congres wilde voorleggen niet als instemming van de EVP kon worden gezien. Dus was er in hun ogen geen akkoord over het Akkoord. Voor de niet-gebonden groenen was EVP-deelname essentieel; om het brede, niet te rode karakter van de samenwerking overeind te houden. Daarin hebben zij denkkelijk geen ongelijk: met de nu overgebleven Akkoord-partners (afgekald Groen Platform, PPR, PSP en CPN) zou het wel eens moeilijk kunnen worden voldoende als vernieuwende groene samenwerking op het publiek over te komen. Toch was het niet erg wijs, dat men niet wilde inzien, dat na de beslissing van de EVP-partijraad materieel wel degelijk een Akkoord aan de diverse besluitvormende vergaderingen zou worden aangeboden. Ook al was het strikt formeel niet door de onderhandelingspartners gesloten. Deze onmacht van onafhankelijk groen was na mededeling daarvan ter plekke voor het EVP-kongres uiteindelijk mede reden om het Akkoord af te wijzen.

Politiekerig

Dan gebeuren er dingen, die als 'politieke politiek' zijn te rubriceren en de sfeer danig vertroebelen. Voor een eventuele toekomstige samenwerking met De Groenen zullen deze irriterende hobbels op één of andere manier moeten worden opgeruimd, als zij niet in de geschiedenis ondersneeuwen. Nadat onafhankelijk groen had meegedeeld op de vergadering van het Groen Platform een meerderheid van stemmen te willen (waarmee zij de claim op de naam zouden overnemen) hield onder meer Bas de Gaay Fortman een telefonische peiling onder de oprichters van het Platform. Toen hem gebleken was, dat een meerderheid vóór het Akkoord zou stemmen schreef hij vervolgens een nieuwe verga-

dering uit in Amsterdam (de Groenen vergaderden op de oorspronkelijke plaats in Utrecht). Dit zette kwaad bloed; onafhankelijk groen zag zich zo de kans ontnomen op de plenaire Platform-vergadering anderen te overtuigen. Vervolgens organiseerden Bas en Roel van Duyn daags voor die vergadering een perskonferentie, kennelijk met de bedoeling duidelijk te maken dat het Groen Platform minstens evenzeer platform als groen zou blijven. Onafhankelijk groen was voor deze persbijeenkomst niet uitgenodigd. De tijden waarop alleen de eigen goedheid en het eigen gelijk de publiciteit moet halen zijn kennelijk nog niet voorbij.

Schattingen

Mijn indruk is, dat De Groenen de hardheid van de Nederlandse politieke cultuur onderschatten. Alle goede bedoelingen ten spijt zal men nog eens goed moeten nadenken over de wens tot basis-demokratische organisatie. Als dit ertoe leidt (zoals al is voorgesteld) dat volksvertegenwoordigers snel moeten rouleren, bijvoorbeeld eens per twee jaar, zal men snel oplopen tegen het probleem dat er onvoldoende vertrouwen van het publiek in de Groene volksvertegenwoordigers kan ontstaan. Markant is, dat Lukas Beckmann (de kort geleden afgetreden partijsecretaris van Die Grünen) nu al deze snelle roulatie relativeert. Op een informatie-avond in Hengelo bleek hij van mening, dat Die Grünen onvoldoende hoogstaand kader hebben om mét twee-jaarlijkse afwisseling sterke fracties te kunnen blijven vormen.

Daarbij: de nieuwe Nederlandse Groenen blijken ook zelf snel slachtoffer van oude stempel-politiek. Terwijl men uitdraagt geen behoefte aan vliegen-afvangen te hebben, kon voorzitter Vic Langenhoff op de oprichtingsvergadering in Utrecht het niet nalaten bij herhaling op te merken leider te zijn van de 'enige echte vergadering van het Groen Platform'. Alsof dat voor de feitelijke gang van zaken nog enige relevantie had. Ook de pers (onderdeel van die grote buitenwereld!) blijkt wel erg gewend aan het gangbare. Want terwijl De Groenen uitdrukkelijk geen partijbestuur maar een uitvoerend comité met woordvoerders kozen, stond de maandag daarop in een foto-onderschrift vermeld wie resp. 'voorzitter en sekretaris van de nieuwe politieke partij De Groenen' waren. Omgekeerd lijkt het erop, dat De Groenen hun kansen om op eigen kracht een partij met wezenlijke invloed te worden óverschatten. De 12% kiezers die bij een onderzoek zeiden op een groene partij te zullen stemmen als die er zou zijn moeten wel ergens vandaan komen. Niet in geringe mate ook van de andere kleine partijen, die zich op dezelfde markt, in dezelfde stroming bewegen.

Thans lijkt alleen sprake van versnippering, maar wie weet hoe juist de vogel Phoenix zich nu uit de papiermand zal oprichten. Jan Joost Lindner schreef in de Volkskrant dat de groene uitdaging blijft bestaan. De opgave om het vertrouwen van het publiek te winnen dus ook. Lindner heeft gelijk, als hij beweert dat daarvoor geloofwaardige, op korte termijn te realiseren voorstellen moeten worden gedaan. Waarom wordt het wetsontwerp Tweeverdieners niet positief opgepakt om tegelijkertijd een basisinkomen in de vorm van negatieve inkomstenbelasting ter hoogte van de algemeen geldende belastingvrije voet te bepleiten? (Verdien je minder, dan krijg je de rest via de overdrachtsuitgaven.) Waarom is bij het gekrakeel rondom de gasprijsverhoging zo weinig te horen over een mondiaal energiebeleid en daarmee samenhangende energie-prijs-politieke aspecten? Dan zouden ecologische politici zich duidelijk onderscheiden, omdat ze niet een gasprijs-verlaging voorstaan, maar (zoals in het CE-scenario) een verhoging met inkomenscompensatie ten voordele van de laagste inkomens en een progressief tarief voor kleinverbruikers. Waarom wordt de minister daar niet over geïnterpelleerd?

Opbouwen

Om zulke geloofwaardige voorstellen te doen, is echter meer nodig dan de inhoud van de voorstellen alleen. Er zal ook een geloofwaardige politieke invloed veroverd moeten worden. De PPR zal moeten erkennen, dat zij er alleen niet in is geslaagd de vierde, ecologisch geaarde stroming te kanaliseren. Van Dale geeft overigens aan, dat ecologie meer behelst dan aandacht voor de betrekkingen tussen dieren, planten en mensen. De verhouding tussen mens en omgeving in de ruime zin, aandacht voor de mens(elijke groep) en het sociale leven dat hijzelf schept horen er ook bij. Daarom horen naast milieugroepen minstens ook emancipatiegroepen, vredesgroepen en kleinschaligheidsgroepen tot deze stroming. Daarom horen in de politieke tak ervan naast de PPR minstens (de grootste?) delen van EVP, D'66, De Groenen en de Scholtens/Dijkmannen er thuis. En delen van de PSP en CPN. Nu doet zich echter een verschil in politieke inzet voor. In Nederland zijn er partijen met een wezenlijk *opbouwend* en er zijn er met een *afbrekend* karakter.

WILHELM VERSCHUREN

TWAALF

ter. Een beter onderscheid wellicht dan *progressief-konservatief of links-rechts*. Echt konservatisme is eigenlijk een kultuur-historische stroming met de uitdrukkelijke bedoeling ongelijkheid tussen mensen te bestendigen, omdat gelijkheid wanorde zou opleveren. Niet onlogisch dus, dat CDA- en VVD-politici veelal beweren niet konservatief te zijn, omdat zij geen principiële ongelijkheid voorstaan. De links-rechts tegenstelling is al helemaal een moeizame. Zij doet teveel veronderstellen, dat er twee duidelijke kampen te onderscheiden zijn. Niet verwonderlijk, dat kiezers en nieuwe politieke groepen zoals De Groenen daar op uit gekeken zijn en zeggen deze tegenstelling te willen overstijgen. *Opbouwende* partijen willen wezenlijke elementen toevoegen aan het bestaande leven ten behoeve van dat leven.

Samenwerking

De versnippering van al die groepen die zich in die vierde opbouwende ekologische stroming vinden moet gelijmd worden. Er is anno 1984 alle reden toe. Er is nu ook eindelijk weer een concreet perspectief om het gedachtengoed van de PPR samen met anderen een duw in de rug te geven. Anders dan ten tijde van 'Godebald', toen de PPR werd gevraagd op abstracte wijze vernieuwing te zoeken. In de afgelopen jaren was dat concrete perspectief er nauwelijks, waardoor lokaal de noodzaak ontstond tot veelal praktische samenwerkingscontracten met andere partijen om althans iets van onze politieke idealen te effectueren. Landelijk zal het Groene Platform de gewenste verbinding tot die krachtige vierde stroming hopelijk bewerkstelligen. Voor de duidelijkheid kan zij misschien beter als *Groene Platform Partij* o.i.d. geregistreerd worden, zodat ook De Groenen er een erkende plaats in kunnen vervullen naast andere deelnemers. Provinciaal en lokaal zullen PPR-Aktiecentra en -leden niet moeten afwachten wat er landelijk allemaal tot stand komt. Op dat nivo is het nu eenmaal het moeilijkst over elkaars muurtjes te klimmen. Het is denkbaar, dat bij lokale verkiezingen af wordt gestapt van samenwerkingscontracten met op de lijst de naam van ieder deelnemend partijtje. Waarom geen lokale kiesverenigingen opgericht, waaraan evangelische, democratische, groene en radikale opbouwers elkaar vinden? Eigen plaatselijke partijen dus.

De groene uitdaging blijft bestaan. De opgave om in de politiek een vierde stroming zo snel mogelijk te bundelen ligt er ook. Een stroming, die naast de gekoppelde strijd voor inkomen en arbeid van de PvdA bestuursinvloed verwerft voor ekologische, emancipatorische en vredespolitiek.

JEROEN VAN URK

Jammer van die scheuring in het Groen Platform, vinden jullie ook niet? Eindelijk was er dan iets nieuws met élan en twaalf procent van de stemmen, eindelijk werd die inadequate links-rechts tegenstelling in de politiek op frisse wijze doorbroken, eindelijk kwam in zicht dat je het buitenwerk niet meer alleen zwart of wit kon laten schilderen maar ook groen door bespijkerbroekte alternatieven met een klusbus, maar helaas, er is alweer een schisma opgetreden. Een deel van het Groen Platform voelde zich gemanipuleerd door een aantal zich exponerende PPR-leden - ten onrechte natuurlijk, want zo zijn wij helemaal niet - en besloot voor zichzelf te gaan beginnen. Ergens wel logisch. Voor een rechtgeaarde Groene, je buigt niet naar links, je buigt niet naar rechts, is een samenwerkingsverband met échte politieke partijen toch iets onwaarschijnlijk. Je maakt als alternatieve memo-natuurvoedingswinkel met behoud van uitkering immers ook geen gezamenlijke reclamefolder met de belerende slager die zoveel rode kleurstof over zijn tartarstjes strooit.

We krijgen als dat zo doorgaat wel een mallotige toestand bij de Europese Verkiezingen. Aan de ene kant een radikaal-links akkoord dat zich groen mag noemen hoewel dat bij grote delen van de samenwerkende partijen nauwelijks onderdrukbaar anti-peristaltische bewegingen in de slokdarm oproept, aan de andere kant een lijst (een partij zal het wel niet worden want het moet allemaal *Nieuw*) die zo groen is als een gehuisstijde PTT-servicewagen maar zich niet zo mag noemen.

Wie zou die twaalf procent in de wacht slepen? De rode-wijn-in-groene-zakken-club? Of die arme Groene underdogs die zich door een juridische spitsvondigheid van de konkurrentie niet zo mogen noemen? Jullie mogen één keer raden. Ikzelf zou, gesteld dat ik mijn stem uitbreng bij die schertsverkiezingen, beslist kiezen voor de meest ondervoed ogende kandidaat. Diens politieke kleur zal me worst wezen, als hij of zij aldaar maar wat aankomt

en me over vier jaar kan uitleggen hoe ik een scharrelhaan in vier gelijke delen moet delen, want daarover tast ik nu nog volledig in het duister.

De sympathie van de gewone kiezer gaat ongetwijfeld uit naar die arme onderliggende échte Groenen van Marten Bierman c.s., mits hij maar zelig genoeg kijkt vanonder zijn coiffure 'Lennon-1963'.

„Dat zal wel meevallen!“ hoor ik jullie al roepen, „In de kampanje zullen we die groene luchtballonnen wel eens even doorprikken! Op-roepen tot een nieuwe, groengetinte ondernemersethiek, dat is toch om je dood te lachen! De *captains of industry* doen vast geen oog meer dicht! En dan dat verhaal over consumenten die samen kunnen bepalen wat er al dan niet geproduceerd zal worden! Dat kunnen ze al jaren! En wat levert 't op? André Hazes en elektrische tandenborstels!“

Jullie hebben gelijk. Schrap het bijvoeglijke naamwoord 'groen' en er blijft niet zoveel over, zeker niks nieuws. Maar denken jullie op die manier kiezers te kunnen trekken? Komt er in deze donkere tijden 'ns een klub met een Groen Perspectief en de mensen in het land zullen stemmen op de lui die dat de grond in trappen? Vergeet 't maar.

Weten jullie wat het kiezerspubliek wél zou belonen? Ruimhartigheid. PPR-prominenten hebben nu een claim op het gebruik van de naam 'Groen'. Bij het vastleggen daarvan werd als voornaamste argument gebruikt dat er minder frisse lieden klaarstonden om die naam te laten registreren. Dat gaat nu niet meer op. Laten we die claim ruimhartig overdoen aan Bierman c.s., dat zal ons electoraal beslist geen windeieren leggen. Hun underdog-positie is in één klap verdwenen. We verzinnen voor ons eigen samenwerkingsverband dan wel een andere naam. 'Lijst Nieuw Elan' of zo. Ook kunnen we nog altijd gewoon niet aan die verkiezingen meedoen, dan brengen we meteen het provinciaal actiecentrum Groningen niet in loyaliteitsproblemen.

Jullie bekijken het maar.

SOLLICITATIEWEIGERAARS VOOR RAAD VAN STATE OVER PLICHTEN EN LEGE MAPPEN DIE VERDWIJNEN

Ria Beckers nam het voor de Raad van State voor ze op: „Kan men volhouden dat hun werkloosheid het gevolg is van niet of te weinig solliciteren?” In gesprek met Fenna Besijn en Martin Duisterwinkel: twee 'werklozen' met werk en tegen de sollicitatieplicht – en die nu hun uitkering verliezen.

Hij heeft iets gedaan in de richting van de land- en tuinbouw en hij vertelde me onlangs: „Toen ik pas werkloos was heb ik wel gesolliciteerd, maar nu is er helemaal niets meer te solliciteren. Ik kom nog wel eens op het Arbeidsburo; de laatste keer moest ik tot mijn verbazing constateren dat de map met vakatures voor land-, tuin- en bosbouw niet zoals gewoonlijk leeg was, maar helemaal was verdwenen.”

Zo gaat dat als je werkloos bent en je moet solliciteren: niet alleen de banen zijn onvindbaar, ook de mappen waar de banen in horen te zitten verdwijnen bij gebrek aan functie.

In Groningen voert een aantal werklozen al enige tijd strijd tegen de sollicitatieplicht. Fenna Besijn en Martin Duisterwinkel behoren tot hen. Fenna: „Wij noemen onszelf niet werkloos. Ook de aanduiding 'niet-actief' is neerbuigend. Je kunt ons beter 'anders-actief' noemen.” Fenna Besijn heeft het druk met het Vrouwencafé en speelt in een band. Martin Duisterwinkel had beter 'Martin Groenwinkel' kunnen heten, omdat hij zeer actief is in en rond de Groninger Groenwinkel.

Martin plantte eens enkele tientallen geraniums rond het Groninger stadhuis: „Dan kunnen die jongens in het stadhuis ook eens voelen hoe het is om achter de geraniums te moeten zitten.” De gemeente beweert nog steeds de onkosten voor het opruimen van de geraniums van Duisterwinkel tegoed te hebben; Duisterwinkel heeft B&W daarentegen een rekening gestuurd voor zijn door de Openbare Werken vernielde geraniums.

Principieel

Fenna en Martin voeren een principieel gevecht. Zij willen zelf beslissen over de inhoud van hun werk. Bij veel baantjes wordt dat voor een groot of klein deel wat moeilijk. Fenna over de vraag waarom zij niet meer wil solliciteren: „Omdat

ik meer dan genoeg heb van solliciteren, terwijl er geen werk is en er ook niet meer zal komen. Omdat ik mijn handen vol heb met het 'vrijwilligers'-werk dat ik doe en dat me prima bevalt. Omdat ik vind dat iedereen recht heeft op een inkomen, ongeacht of je nou 'nuttig' of 'productief' bezig bent of niet. Omdat ik dit alles niet langer verborgen wil doen: ik wil niet meer meedoen met dat schijnheilig gedoe van solliciteren naar zogenaamd nuttig werk, als dat er voor mij niet is. Daarom wil ik niet solliciteren en dus heb ik besloten niet langer te voldoen aan de zogeheten sollicitatieplicht.”

Een visie die nogal ver reikt: je komt dan uit bij de ont koppeling van inkomen en arbeid. Daarbij stoot je op de wortels van onze industriële samenleving in West en

Oost: wie werkt zal eten, maar wie niet werkt behoort eigenlijk niet te bestaan. De inhoud van dat werk wordt dan wel bepaald in termen van die industriële samenleving en vooruitgang. Het is niet verwonderlijk dat Fenna pleit voor een basisinkomen: „Volgens mij moet de koppeling die er is tussen arbeid en inkomen overboord gezet worden. Iedereen een basisinkomen en het noodzakelijke werk verdelen. Noodzakelijk in de ogen van onszelf en de mensen gezamenlijk.

Er dient derhalve een eind te komen aan de gang van zaken waarbij een stelletje heren aan de top uitmaakt, wat verstaan moet worden onder nuttig en productief bezig zijn.”

Het gaat de industriële samenleving, ouderwets kapitalistisch of socialistisch,

voorbij. Een stroming die onderdeel uitmaakt van wat Toffler De Derde Golf noemt: een samenlevingsmodel gebaseerd op de energiearme en goedkoop geworden mikro-elektronika?

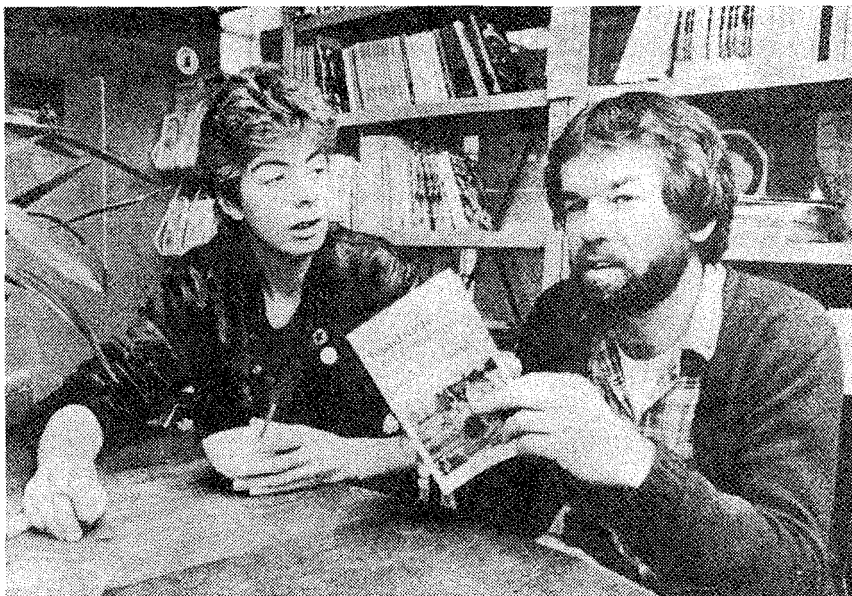
In een brief aan Hare Majesteit de Koningin Beatrix formuleert Fenna haar standpunt als volgt: „Of de verrichte arbeid wel of niet zinvol is, is natuurlijk wél alleen aan het oordeel van de betrokkene zelf. Ik meen dat in de betaalde sektor dit soort vragen achterwege blijven. Als wij (dus ook u) ons zouden afvragen of het werk in kerncentrales, het in stand houden van onze gigantische burokratie, het werk aan de lopende band, het zich oefenen in het neerschieten van anderen, het eindeloos controleren en straffen van werklozen enz. enz., voldoet aan het criterium zinvolheid, dan verwacht ik (althans dat hoop ik) dat iedereen beschaamd de ogen zal afwenden. Deze vraag wordt echter in het betaalde werk, helaas zelden gesteld, laat staan dat zij doorslaggevend zou zijn voor de aard en het bestaansrecht van dit werk. Het is op zijn zachtst gezegd nogal ironisch te merken dat het onbetaald werk ineens wél aan dit criterium moet voldoen. Een overheid die niet in staat is zinvol betaald werk voor iedereen te creëren waardoor meer dan een miljoen mensen zich aan de kant gezet voelen, gaat met een bestraffende hand controleren of diezelfde miljoen mensen wel zinvol onbetaald werk doen.”

De voorwaarden staan vermeld voor het behoud van een uitkering. Eén daarvan is de sollicitatieplicht. Fenna: „Bij mijn RWW-uitkering krijg je één keer per half jaar een onderzoek, revisie. Ik zou zes keer per half jaar moeten solliciteren. Als je te weinig afwijzingen van sollicitaties kunt laten zien, krijg je een waarschuwing. Als je een probleemgeval blijft, word je voor 10% gekort.”

Fenna en Martin werden gekort. Zij gingen eerst bij het Kollege van Burgemeester en Wethouders van de stad Groningen in beroep. Hun beroep werd ongegrond verklaard. Vervolgens gingen zij bij de provincie Groningen in beroep. De straffekorting die inmiddels tot 32% was opgelopen, werd door de Kamer van Gedeputeerde Staten vermindert tot 10%. Tenslotte gingen Martin en Fenna bij de Raad van State in beroep.

Raad van State

Martin verwacht nog steeds zijn kerkeeraad van de Christelijk Gereformeerde Kerk op bezoek om te discussiëren over zijn sollicitatieweigering. Daarom begon hij misschien voor de Raad van State met een citaat uit de Handelingen der Apostelen (4: 37-39): „En de menigte van hen, die tot het geloof gekomen waren, was één van hart en ziel, en ook niet één zei dat iets van hetgeen hij bezat zijn persoonlijk eigendom was, doch zij hadden

Fenna Besijn en Martin Duisterwinkel

alles gemeenschappelijk. En met grote kracht gaven de apostelen hun getuigenis van de opvattingen van de Heer Jezus, en er was grote genade over hen allen. Want er was ook niet één behoeftige onder hen; want allen, die eigenaars waren van stukken grond of van huizen, verkochten die en ze brachten de opbrengst van de verkoop en legden die aan de voeten van de apostelen; en aan een ieder werd uitgedeeld naar behoefte.” Martin vond het een belediging om voor de Raad van State te moeten verschijnen: „Het opleggen van een plicht tot solliciteren, of het je beschikbaar stellen voor de arbeidsmarkt, gaat uit van de gedachte dat zónder die plichten mensen er kennelijk niet toe zouden komen om zichzelf nuttig te maken of in te zetten voor de samenleving. Ik weiger van zo'n gedachte uit te gaan. Ook om die reden vind ik het beledigend hier nu voor de zoveelste keer te moeten pleiten voor ontheffing van die plicht.”

PPR-fraktievoorzitter Ria Beckers voerde als getuige-deskundige het woord: „Arbeid zou ik willen definiëren als elke inzet van mensen om hun bestaan mogelijk te maken en te verbeteren. Niet alleen wie een betaalde baan heeft, maar ook wie kinderen opvoedt, de buurt leefbaar maakt voor jong en oud, zich inspant voor een schoon milieu, voor emancipatie, voor gezond voedsel, voor de vrede, levert een onmisbare bijdrage aan het welzijn van de samenleving. En hij of zij heeft daarmee recht op waardering en op een inkomen als basis om van te kunnen leven.”

Ria Beckers vroeg zich af: „Hoe lang mag men mensen die nauwelijks meer uitzicht hebben op een betaalde baan en die vaak door het Arbeidsburo ook niet meer actief worden bemiddeld, dwingen zinloze sollicitatiebrieven te schrijven op

straffe van korting van hun uitkering? Kan men in alle ernst volhouden dat hun werkloosheid het gevolg is van niet of te weinig solliciteren?”

Ria Beckers vindt dat we zuinig moeten zijn op mensen die principieel willen bijdragen aan het groeien van een nieuwe arbeidsethos.

De directeur van de Gemeentelijke Sociale Dienst te Leeuwarden, Jan de Boer, de andere getuige-deskundige, pleitte voor het afschaffen van de sollicitatieplicht voor alle werklozen die langer dan één jaar vruchteloos hebben geschreven op vakatures.

Beweging

Intussen zit er wel beweging in de zaak. Werklozen van 57,5 en ouder worden ontheven van de sollicitatieplicht. Dat geldt voor heel Nederland. In Groningen is op 1 januari een experiment gestart voor een ontheffing voor 45+. Ook dan ben je al afgeschreven voor de arbeidsmarkt. Het is een maatregel waaraan de Groninger CDA-wethouder Ate Berger, die wel meer aardige dingen doet, hard getrokken heeft. Misschien heeft hij dat citaat uit de Handelingen ook in zijn geheugen gegrift.

Maar Fenna en Martin zijn er nog niet. De strijd is verhevigd. Zij weigerden ook de laatste maal, met 13 andere 'werklozen', hun formulier in te vullen. In plaats daarvan vroegen zij een gesprek aan met de directeur van de Gemeentelijke Sociale Dienst. Dat gesprek heeft in december niet plaats gevonden vanwege de drukke agenda van de directeur. Nu heeft de Sociale Dienst de 15 weigeraars meegedeeld dat zij vanaf 1 januari 1984 geen uitkering meer krijgen. Wordt het solliciteren of kreperen? Het lijkt erop.

KLAAS WYBO VAN DER HOEK

KULTURELE OVERHEERSING IN DE PRAKTIJK

„IK BEN SCHIPPEREND GEBOREN EN ZAL SCHIPPEREND STERVEN“

Het laatste PPR-kongres behandelde het onderwerp **Kulturele Overheersing en de Molukse publiciste Dita Vermeulen was één van de gasten.**

In dit interview praat ze over haar ervaringen in Nederland – leven met Molukse en Hollandse zeden, de vrouwenbeweging en racisme: „Nederland is maar 'n klein land en er moet alsmaar onderzocht worden. Dus iedereen hartstikke blij dat er weer iets te onderzoeken valt.“

Na twee keer bellen, gaat de deur open. Met natte haren en verschrikt gezicht staat ze daar. Een kleine vrouw met donkere broek en dito trui. „O, jeetje, gelukkig dat je er nu bent. Over vijf minuten was ik weg geweest. Ik stond op het punt om mijn moeder weg te brengen. Eigenlijk was ik onze afspraak helemaal vergeten. Ik kijk niet in mijn agenda in deze tijd. (Het is dinsdag na de Kerst). Maar kom toch maar binnen, moeder wacht wel even.“

We stappen een hoge ouderwetse kamer-en-suite binnen. De tot keuken verbouwde erker biedt uitzicht op de gebruikelijke chaos, die zo kenmerkend is voor Amsterdamse achtertuinen. Haastig ruimt ze nog wat rondslingerend speelgoed op. „Je kunt wel zien dat het vakantie is hè?“ Dita Vermeulen is 42 jaar en redactrice van ‚Marinjo‘ een informatiebulletin van het inspraakorgaan Welzijn Molukkers.

Hoe ben je daar terecht gekomen?

„Dat inspraakorgaan is er gekomen na de gijzeling. Het is bedoeld als een adviesorgaan voor de regering. Ze geven gevraagd en ongevraagd advies. Ik zat eerst in het bestuur, dat bestaat uit vertegenwoordigers van diverse Molukse organisaties. Zelf vertegenwoordig ik de ‚Badan Persatuam‘ één van de grootste organisaties. Het inspraakorgaan kreeg subsidie van WVC, waardoor ze een volledige kracht konden aantrekken. Ik ben er toen part-time gaan werken. Full-time was me teveel. Mijn bestuursfunctie heb ik toen wel opgegeven.“

Het blad ‚Marinjo‘ is bedoeld voor zowel de Molukse bevolking als voor de regering. Is dat niet moeilijk om te schrijven voor twee zo totaal andere doelgroepen?

„Ja, soms wel. Het is nog al een saai blad, vooral voor de Molukkers zelf. Er

staat over het algemeen alleen maar politieke informatie in. Bespreken van nota's, publiceren van nieuwe onderzoeken enz. In principe worden alle stukken tweetalig gepubliceerd. Laatst heb ik een stuk geschreven over Ambonhuwelijken. Molukkers halen hun bruiden nog wel eens van de Molukken. Zoiets is wel moeilijk te bespreken. Molukkers hangen niet graag hun vuile was buiten. De verhalen waarbij het niet goed is gegaan met die huwelijken krijg je nooit te horen. Ik wilde eigenlijk het hele verschijnsel in een ruimer verband zien. Want ook Hindoestanen, Turken en Marokkanen halen hun vrouwen uit eigen land. Maar als je zoiets te breed uitmeet speel je de Centrumpartij weer in de kaart. Dus er is nog al wat geschraapt in dat stuk.“

Schrijf je nog voor andere bladen?

„Ja, ook voor ‚de Groene‘. Maar dat doe ik nog maar heel sporadisch. Ik ben daar meer voor het entertainment. Soms word ik weleens gevraagd om een boek te bespreken bijvoorbeeld. Vooral als het over de Molukken gaat natuurlijk. Het laatste wat ik gedaan heb was geloof ik mijn reisverslagen. Ik ben laatst, zoals velen van mijn generatie, met mijn moeder teruggegaan naar de Molukken.“

Hoe lang was je daar niet meer geweest?

„Ik ben op mijn achtste jaar daar weggegaan, in het kielzog van het KNIL. Samen met mijn moeder en mijn vader. Die is daarna echter al snel uit het zicht verdwenen. Dus bleven mijn moeder en ik alleen over. We kwamen in Friesland terecht. Mijn moeder was toen heel erg ziek. Zij had twee oorlogen achter de rug, de revolutie-oorlog en de oorlog tegen de Jappen. Ze werkte in een apotheek en moest tijdens de oorlog door blijven werken omdat de Jappen heel

bang waren voor ziektes. Ik heb die tijd ondergedoken gezeten in de bergen, want ik was duidelijk een kind van een Nederlander. Toen we hier in Nederland kwamen was ze dun als een luciferhoutje en had ze TB. Ze heeft drie jaar hier in een sanatorium doorgebracht. Ik kwam terecht bij de dominee van het dorp. Dat zijn mijn Nederlandse pleegouders. Ze beschouwen me nu nog steeds als hun oudste dochter.“

Terwijl Dita verder praat, komt haar vijfjarige dochttertje tussen ons in zitten op de bank en duwt haar moeder een tekening onder de neus. Teverdengesteld door bewonderende kreten onzerzijds laat ze zich even later weer naar de achterkamer verwijzen. Beiden zijn we dan de draad van het gesprek een beetje kwijt. Ik vraag Dita of ze zich wel eens gediskrimineerd heeft gevoeld.

„Ja, natuurlijk. De mensen bleven voor ons huis staan, om te kijken hoe die zwartjes leven. Mijn moeder kon geen baan krijgen bij de apotheek, ze waren bang dat ze een soort gifmengster was. Op school was het soms ook heel erg. Daar werd ik nageroepen: pinda-pinda-chinees. Tegen vijf december werd ik altijd uitgescholden voor Zwarte Piet, terwijl ik helemaal niet zwart ben.

„Mijn moeder heeft mij opgevoed binnen de vier muren van haar huis. Van haar heb ik alle Molukse normen en waarden meegekregen. Maar tegelijk heeft ze gezegd: je moet naar buiten toe je net zo kunnen gedragen als de Nederlanders, dus praat nu maar geen Maleis meer want anders leer je nooit Nederlands. Dat kwam natuurlijk door haar koloniale achtergrond. Zo van: alles wat wit is en Nederlands is mooi. Helaas spreek ik dus nu geen Maleis meer. Wat ze eigenlijk zei was: je moet de wapens leren hanteren om hen aan te kunnen, die Nederlanders. Het gevolg is dat ik

ogenschijnlijk volkomen geïntegreerd ben en dus Nederlands. Ik zit nu alsmat met mensen om me heen die zeggen: hè, heb je daar nog last van? Is dat voor jou nog anders? Dan moet ik steeds weer uitleggen dat er wel degelijk verschillen zijn in opvatting en in gevoelens. Die vergissing wordt ontzettend veel gemaakt en dat is heel pijnlijk. Eigenlijk vind je dit ook terug bij het beleid van de regering."

Hoe bedoel je dat?

„Nou, het hele minderheden-beleid is op intergratie en aanpassing gericht. De reden waarom Molukkers niet meer in dat beleid voorkomen is omdat ze geen knelpunten meer aangeven. Want waarom zijn al die voorzieningen voor Molukkers er gekomen en waarom heb ik het werk dat ik nu doe? Dat is gekomen door de gijzelingen. Nu is het dan zoveel jaar later, er zijn geen gijzelingen meer. Degenen die nu de moeilijkheden geven zijn de Surinamers, de Marokkanen en de Turken. Dat zijn nu de mensen waar ze aan denken als ze het over minderheden-beleid hebben. Als Molukker val je daar buiten. Kijk maar naar de Minderhedenraad, die ze nu willen starten. Als Molukker heb je daar geen invloed op. Wij zijn maar een betrekkelijk kleine groep. Wat ik altijd een heel eng idee vind, is dat je weer iets ernstigs moet doen, wil je meer in het beleid voorkomen. Waarom wordt er niet, vanuit een soort respect voor de medemens, gedacht aan beleidsmaatregelen die bevolkingsgroepen in staat stellen om te leven volgens hun eigen normen en waarden? Voor Molukse vrouwen bijvoorbeeld wordt helemaal niks gedaan. Ach, die zijn toch al dertig jaar hier, die kunnen wel met de Nederlandse vrouwen meedoen, die kunnen al in het algemene club- en buurthuiswerk terecht. Dat is helemaal niet waar. Zelfs nu nog niet na zoveel jaar.

„Ja, soms wordt ik er wel moe van. Nederland loopt momenteel voortdurend te bewijzen dat het niet racistisch is. Vooral nu met de Centruumpartij schijnt dat hard nodig te zijn. En alle minderheden gaan in die maalstroom mee. Je krijgt dan ook die individuele zaken. Indische Nederlanders die opeens merken dat ze niet Hollands zijn en die dan weer voor zich zelf opkomen. De overheid die daarin een nieuwe groep ontdekt en vervolgens geld reserveert voor een onderzoek onder die Indische Nederlanders." Sarkastisch: „Nederland is maar een klein land en er moet alsmat onderzoek worden. Dus iedereen hartstikke blij dat er weer iets te onderzoeken valt."

Lacht verontschuldigd: „Ja, sorry hoor, maar ik wantrouw de argumenten, die zijn zo twijfelachtig. Ik ben wat dat betreft zo dubbel als de pest. Aan de ene kant zit ik te klagen en tegen de over-

ANGELO GOEDMONDT

heid aan te schoppen dat ze ons geen kans geven. Maar krijgen we een kans, dan zit ik daar weer achter te kijken en heb mijn twijfels over de motieven. Begrijp je? Heel paradoxaal. Ik ben niet de enige die daar mee zit hoor! Hoe het dan zou moeten? Ik zou het niet weten. Maar gelukkig neem ik mezelf dat niet kwalijk, want er zijn velen met mij die het ook niet weten."

Je had het net over verschillen in opvattingen en gevoelens. Kun je daar wat voorbeelden van noemen?

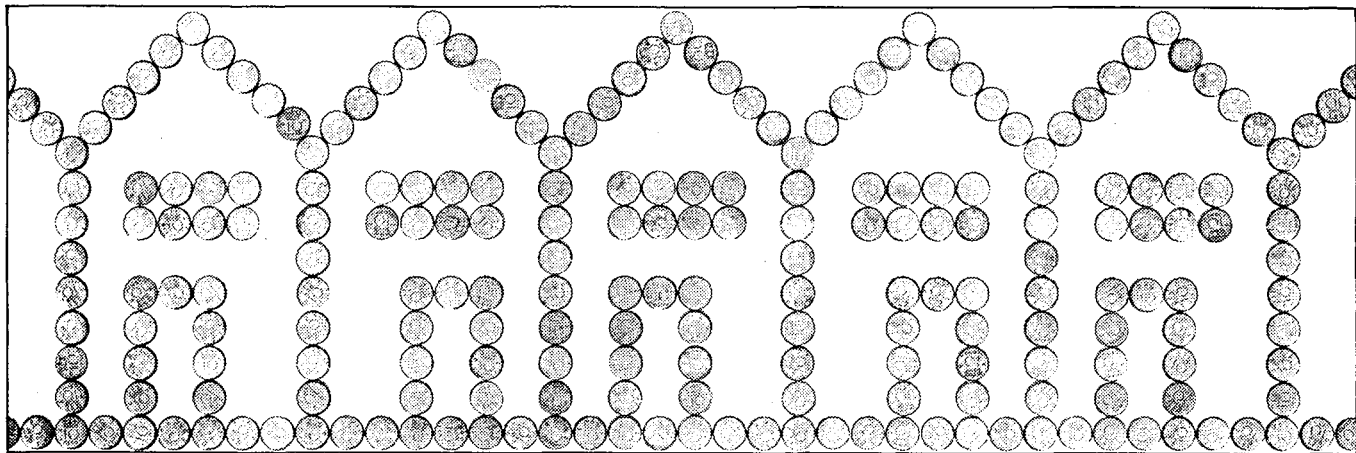
„Laat eens kijken . . . Nou, bijvoorbeeld in de vrouwenbeweging. Ik ben al jaren vrij intensief betrokken bij de Nederlandse Vrouwenbeweging. Toch hebben westerse vrouwen een ander beeld van feminisme en onderdrukking dan niet-westerse vrouwen. Zo is het bij ons helemaal niet ongeëmancipeerd om in de keuken te staan. Gastvrijheid is bij de Molukkers een hoog gewaardeerde eigenschap. Als ik mijn gasten bedien dan voel ik me dus helemaal geen huissloof of zo iets. De moeder heeft in het Molukse familieleven een heel belangrijke rol. Uiterlijk zou je kunnen zeggen dat het een patriarchale samenleving is, maar in wezen is het matriarchaal. Toen ik met mijn moeder op reis was sliep ik heel vaak samen met haar in een bed.

Geen enkele Molukse vrouw zal dat raar vinden of vervelend. Nederlandse vrouwen wel. Die roepen dan: met je moeder in één bed! Ik hou het nog geen uur vol met haar in één kamer, laat staan in één bed. Wat ook heel belangrijk is in de Molukse samenleving is *Adat*. Dat zijn bepaalde gewoonten die stelen op ongeschreven wetten en regels."

Je hebt in *Marinjo* een stuk daarover geschreven, waarin je zegt dat *Adat* zorgt voor de Molukse eenheid.

„Ja, dat is zeker waar. Het is misschien wel zo dat *Adat* hier in Nederland sterker leeft dan op de Molukken. Een heel bijzondere vorm zijn de *pela-verbonden*. Dat zijn bepaalde verbonden die gesloten zijn door stammen met elkaar. Er is dan sprake van een bloedbroederschap. De twee stammen moeten elkaar altijd helpen in geval van nood. Mannen en vrouwen van beide stammen mogen niet met elkaar trouwen. Deze afspraken gelden nog steeds. Men houdt zich daar ook strikt aan hier in Nederland. Als je het niet doet word je gestraft door de voorouders. De voorouderverering is heel belangrijk bij Molukkers. Het komt voor dat Molukkers weigeren tegen elkaar te getuigen. Dat komt dan door zo'n *pela-schap*. Hier in Nederland begrijpen ze daar niet zoveel van; en Mo-

HELPT UW SPAARGELD DE WERKLOOSHEID BESTRIJDEN?

ALLE BEETJES HELPEN.

Meer dan zeventigduizend spaarders hebben meer dan 380 miljoen gulden ingelegd bij de Algemene Spaarbank voor Nederland. Dat is een bank die goede dingen met uw geld doet.

Bijvoorbeeld: uw spaargeld belegt in verantwoorde, sociale woningbouwprojecten. Waardoor er gebouwd kan worden. Waardoor mensen aan de slag kunnen.

De ASN is een spaarbank waar u met een zuiver geweten uw spaargeld aan kunt toevertrouwen. Om het gewin worden tegoeden niet belegd in dubieuze projecten, niet in dubieuze landen, niet in speculatieve zaken. En tocht geeft de ASN een rente die op hetzelfde niveau ligt als bij iedere andere (spaar)bank.

Hoe dat kan?

De ASN werkt met een uitgekiend spaarsysteem (sparen via uw girorekening). De ASN is een kleine bank, heeft lage kosten, hoeft er geen geldverslindend net van dure bijkantoren op na te hebben.

En van beleggen weten ze alles bij de ASN. Aan zo'n bank hebt u wat: andere mentaliteit, dezelfde rente.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nú: u krijgt f 7,50 premie!

Als u voor 1 juli 1984 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,- als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u neemt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet.

Meer weten? Vul snel de bon in.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postgirorekening
- wenst tevens een formulier om een postgirorekening te openen
- gewoon sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)

- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- maandrente-depositorekening
- het bedrijfssparen
- uitvaartrekening (voor hen die zich niet (meer) tegen uitvaartkosten kunnen of willen verzekeren)

*aankruisen wat u wenst.

Zenden in open enveloppe zonder postzegel aan **Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag**. U kunt ook bellen 070-470181. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

ALGEMENE SPAARBANK VOOR NEDERLAND

DE ANDERE BANK MET DEZELFDE RENTE

lukkens zijn niet zo gauw geneigd om dat allemaal uit te gaan leggen. Heel uniek in de wereld zijn de pela-verbonden tussen Moslims en Christenen. Terwijl ze elders elkaar bestrijden, zijn ze hier juist verbonden met elkaar. Dat stijgt uit boven elk godsdienstig verschil."

Leef je zelf ook volgens adat- en pela-regels?

„Jazeker."

Is je vriend waar je nu mee samenwoont het daar mee eens? Want hij is toch geen Molukker?

„Hij hecht er zelf geen geloof aan, maar hij respecteert het dat ik me er wel aan wil houden. Hij heeft er nog nooit een denigrerende opmerking over gemaakt. Terwijl hij toch een heel nuchtere, raschte Amsterdammer is."

De vrouwenbeweging, net noemde je het al even, hoe ben je daar in terecht gekomen?

„Ja, hoe komt zoiets? Je bent gescheiden en woont in Amsterdam. Dus ga je eens een kijkje nemen in het vrouwenhuis. Tenminste zo ging het met mij. Daar kon ik invullen op een lijst of ik wilde meedoen met een cursus elektriciteit, een cursus timmeren of met de vrouwentelefoon. Ik heb me voor alle drie opgegeven. Maar elektriciteit en timmeren zaten vol. De vrouwentelefoon bleef dus over. Ik behoor tot de groep vrouwen die de eerste vrouwentelefoon van Nederland hebben opgericht. Tot op de dag van vandaag kan ik nog steeds niet timmeren en heb geen benul van elektriciteit. Het was in die tijd dat ik met enkele andere vrouwen een boekje heb geschreven voor vrouwen die wilden scheiden. Daar kwam ik nogal vaak mee in aanraking via de vrouwentelefoon. Dat boekje heette 'Meiden die Scheiden'. De vrouwentelefoon heb ik zeven jaar gedaan. Met moeite heb ik daarvan afscheid moeten nemen omdat ik andere bezigheden kreeg en toen moest kiezen.

„Ik noem het altijd mijn softfeminisme. Ik kan me niet veroorloven om radikaal-feministisch te zijn, want ik heb de mannen in mijn leven niet afgeschaft en ik ben in het gelukkige bezit van een zoon. Toch heb ik wel een zekere mannenminachting over me hoor. Maar zonder hen zou het wel saai worden." (Glimlacht nu heel lief, zodat ik me nauwelijks kan voorstellen dat ze minachting kan zijn tegenover wie dan ook.)

„Op het ogenblik hou ik me vooral bezig met vrouwen van kulturele minderheden. Maar zoals ik niet kan behoren tot de radikaal-feministen zo kan ik ook nooit behoren tot een radikaal zwarte groepering. Omdat ik natuurlijk ook wit in me heb. Ik heb een Hollandse vader en leef nu samen met een Hollandse man. Ik zal altijd blijven schipperen.

Ben schipperend geboren en zal schipperend sterven. Het moeilijke van dat steeds maar schipperen is dat je permanent moet kiezen en dat kun je eigenlijk niet, want je wilt iedereen tevredenstellen, iedereen in z'n waarde laten. Misschien is het wel veel makkelijker om heel radikaal te zijn, dat is tenminste duidelijk."

Wat doe je dan voor de buitenlandse vrouwen?

„Ik heb een tijd lang de ombudsvrouw voor buitenlandse vrouwen vervangen. En afgelopen september heb ik een TV-programma gemaakt voor Molukse vrouwen. Dat ging over baarmoederhalskanker. Er was namelijk gebleken dat er, in verhouding tot Nederlandse vrouwen, vrij veel Molukse vrouwen overlijden aan deze vorm van kanker. Dat is helemaal niet nodig mits de ziekte maar vroegtijdig wordt gekonstateerd. Daarvoor is ook het bevolkingsonderzoek voor vrouwen, waarbij een uitstrijkje gemaakt wordt van de baarmoedermond. Het bleek dat veel Molukse vrouwen daar niet aan mee deden. Het programma was bedoeld om de vrouwen te wijzen op het belang van dat onderzoek. Zo'n programma maken vond ik ontzettend leuk. Dit jaar in september ga ik het weer doen. Eigenlijk wil ik een regisseurskursus gaan volgen, want nu werkte ik nog met regisseurs van de NOS. Maar het lijkt me erg goed als ik het ook zelf kan."

Via het praten over buitenlandse vrouwen komt het gesprek op haar moeder. Aan haar manier van praten is te merken dat ze erg trots is op haar moeder. „Alles wat ik ben heb ik aan haar te danken. Mijn liefde voor boeken bijvoorbeeld. Laatst herinnerde ik me hoe ze avond aan avond aan mijn bed heeft gezeten, ze las me dan voor uit een Engels boek dat ze ter plekke voor me vertaalde. Vroeger dacht ik weleens dat ze helemaal niet lief voor me was. Ze ging op een Aziatische wijze met me om. Dat is nogal inhoudend. Bij vriendinnen zag ik dat hun moeders anders waren en daar was ik wel eens jaloers op. Nu begrijp ik dat veel beter. Ik vind het dan ook zo intriest om te zien hoe ze geworden is tot een klein, bruin, kouwelijk mensje uit een Fries dorp. Ze is nog wel heel erg betrokken bij alles hoor. Ze is nog steeds een fanaat RMS-ster. Politiek is ze altijd heel bewust geweest. Haar broers waren nationalist. Ze ging heel vaak met hen mee als ze een spreekbeurt hielden. Ik kom dus uit een politiek nest. Het is dan ook niet zo vreemd dat ik me met al die dingen bezig hou die ik je verteld heb. Mijn moeder heeft mij altijd gestimuleerd; en daar ben ik haar nog dankbaar voor."

ANITA KEUNING

MARKERWAARD: HET PLAN ZONDER ARGUMENTEN

De plannen voor de Markerwaard: verouderd, duur, opportunistisch en zeer dubieus. Heerko Dijksterhuis analyseert de besluitvorming; onderzoeker Jan Bloemink boort de overheidscijfers de grond in. Kabinet en Kamer kunnen nu nee of nee zeggen tegen de drooglegging.

Voorjaar 1980 verbaasde het toenmalige kabinet Van Agt vriend en vijand met een plotselinge opwelling van krachtbaarheid in de politieke impasse die bestond rond de plannen voor een olieboycot van Zuid-Afrika. In tijden van crisis moet je de zaken durven aanpakken. Vandaar dat het Markerwaardgebied in droge vorm tot ontwikkeling moest worden gebracht, zo redeneerde men.

Alweer een nieuwe polder in het IJsselmeer? Was men na jarenlange discussie nog niet tot het inzicht gekomen dat het inruilen van water voor land ongewenst is, zelfs uit het oogpunt van recreatie, landbouw en volkshuisvesting? Is een open IJsselmeer niet van veel grotere waarde voor de samenleving in de toekomst?

Nat

Het IJsselmeer is het grootste zoetwatergebied van West-Europa. Het is daarom niet alleen van essentieel belang voor de drinkwatervoorziening, maar ook als voedsel- en rustgebied voor vele vogelsoorten. Het vervult een functie als oase van stilte, vlakbij de dichtbevolkte noordvleugel van de randstad. Het is een uniek natuurgebied, maar met zijn oude steden en schepen ook cultuur-historisch zeer waardevol. Polders van Leiden tot Groningen worden met IJsselmeewater doorgespoeld. Aan het open water is veel, meest kleinschalige bedrijvigheid gebonden, zoals de beroepsvisserij, de charterzeilvaart en ondernemingen op het gebied van recreatie, toerisme en de binnenscheepvaart. Watersporters, vissers, bewoners en bezoekers kunnen op of langs het water hun brood verdienen en hun hart ophalen. Alle waarden van het IJsselmeer staan onomstotelijk vast. Waarom wil men dan toch inpolderen?

Om die vraag te beantwoorden moeten we terug naar het begin van deze eeuw. Toen drukte waterstaatsminister Lely de *Zuiderzeewet* er door, gericht op afsluiting en gedeeltelijke drooglegging van de Zuiderzee. Het hoofdmotief was toen nog de veiligheid, net als later bij het delta-plan: de kans op overstromingen moest verkleind worden. De bijkomende landaanwinning was mooi meegenomen want de bevolking groeide en wat extra land-

bougrond was nooit weg. De Wieringermeer en de Noordoostpolder kregen dan ook vooral een agrarische bestemming. Na de oorlog verminderde de behoefte aan landbouwgrond en kwamen verstedelijkingsfuncties centraal te staan. In de Flevolandse ruime men steeds meer plaats in voor landbouw, industrie, verkeer en recreatie.

Naast de gigantische kosten zag men indertijd de ondergang van de *visserij* als belangrijkste nadeel van het 'Zuiderzeeprojekt', zoals dat in vakkringen heet. En nog steeds is dat een argument van betekenis in de discussie over de Markerwaard, de laatste polder die er volgens de Zuiderzeewet moet komen. Na de aanleg van de Afsluitdijk heeft de visserij zich in het zoete water opnieuw weten te ontwikkelen tot een bloeiende bedrijfstak, die met aanverwante werkgelegenheid aan zo'n 2000 mensen werk biedt.

Het nadeel dat er met de Zuiderzee een uniek natuurgebied verloren ging, waarin zich zelfs eigen levensvormen ontwikkeld hadden, maakte in die tijd kennelijk nog minder indruk dan tegenwoordig! Het mensgemaakte natuurgebied dat het IJsselmeer nu is heeft weer een totaal andere, eigen waarde.

Grenzen

Net als in de bestaande polders verlegde ook in de discussie over de Markerwaard het aksent zich van de landbouw naar de *verstedelijking*. Die grote 'nieuwe' ruimte (41.000 ha.) zo dicht bij Amsterdam had men nodig voor het dichtbevolkte westen des lands, zo redeneerde men. In de eerste plaats moesten er natuurlijk woonkernen komen, voor de overloop uit de noordvleugel van de randstad. Verder moesten de Amsterdammers er kunnen rekreëren, dus: aanleg van bossen, waterpartijen en natuurgebieden. Dan waren er nog enkele zaken die men nergens meer kwijt kon, maar waar in de Markerwaard mooi een plaatsje voor kon worden gevonden. De tweede nationale luchthaven bijvoorbeeld. Schiphol zou spoedig te klein worden en waar moest dat nieuwe veel grotere vliegveld anders komen? Verder kwamen alle mogelijke zaken die men nergens kon gebruiken in

de geplande polder terecht: energiecentrales, opslag van giftig havenslib, radio-actief en ander afval en natuurlijk ook weer een groot militair oefenterrein, dat kennelijk volgens de plannenmakers in een nieuw stuk land nooit mag ontbreken. Kortom, de Markerwaard werd het toekomstige vuilnisvat van Nederland.

De Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer heeft steeds gesteld dat een dergelijk soort van 'ruimtelijke ordening' nergens op slaat. Als het grondgebruik voor stedelijke doeleinden altijd maar groeit wordt het tijd om juist dáár iets aan te doen. Iemand die veel te dik is moet je toch ook niet telkens een grotere broek geven? In de samenleving rijpte in de jaren zeventig ook het inzicht dat de economische groei niet eindeloos kon doorgaan, ten koste van milieu, grondstoffen en derde wereld. De VBIJ bracht in die tijd het *Plan Waterlely* uit, een andere visie op de gewenste ontwikkeling van Nederland. Daarin werd gestreefd naar vermindering van de ruimte- en energieverbruik, stimulering van het openbaar vervoer en versterking van de natuurfuncties voor de mens. Het natte hart van Nederland kwam weer centraal te staan in deze ruimtelijke ordening per spoorboekje.

Inmiddels is de economische situatie in Nederland veranderd en zijn de meeste ruimteclaims in de toekomstige Markerwaard inderdaad van tafel. De groei in de luchtvaart is er bijvoorbeeld uit, zodat we met Schiphol nog tot in lengte van jaren vooruit kunnen. Ook op het gebied van de volkshuisvesting heeft de milieubeweging (en de VBIJ) gelijk gekregen. Het overloopleid gebod tienduizenden Amsterdammers te verhuizen naar de nieuwbouw in speciaal ontwikkelde groeikernen, zoals Alkmaar, Hoorn, Lelystad en Almere. In brede kring is men er nu van overtuigd dat dit beleid is mislukt. De mensen voelen zich vaak ontheemd, voorzieningen zijn er in de groeikernen te weinig, er is geen werkgelegenheid, voor alles moeten ze terug naar de stad en de verbindingen zijn slecht. In de tussentijd verpaupert Amsterdam. Veel beter is het de bestaande woningen op te knappen, aan stadsvernieuwing te doen en waar plaats

is juist in de stad te bouwen. Men is nu zo ver dat erkend wordt dat de Markerwaard in ieder geval *niet* nodig is voor de volkshuisvesting (Herziene Structuurschets voor de Verstedelijking) en zelfs de plannen om een woonwijk in het IJmeer, vlak bij Amsterdam neer te zetten, zijn twijfelachtig. Er was trouwens wel een prima neveneffect verbonden aan het wegblijven van de werkgelegenheid in Flevoland: spontaan en ongewild ontwikkelde het nog niet ingerichte industrieterrein zich tot een uniek natuurgebied: de Oostvaardersplassen.

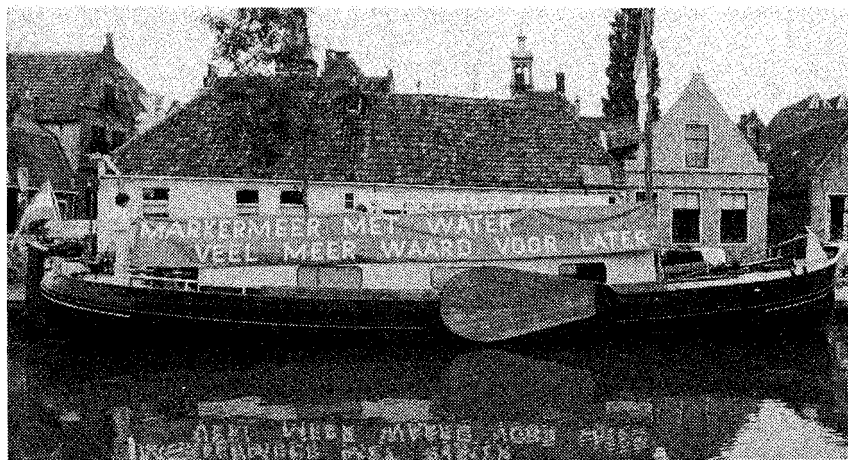
Koeien

De belangrijkste argumenten voor inpoldering van de Markerwaard zijn dus, ook in de officiële stukken, vervallen. En wat zien we nu? Het oude argument van de *landbouw* wordt weer van stal gehaald. Om de wereldvoedselsituatie op te lossen

Nieuwe problemen

Het blijkt dus dat de Markerwaard geen oplossing biedt voor de bestaande problemen, maar die problemen juist verergert (denk aan de landbouwoverschotten of de verpaupering van Amsterdam). Sterker nog: de Markerwaard veroorzaakt nieuwe problemen. Zo zal de bodem in Noord-Holland gaan verzakken met als gevolg: grote schade voor wegen, leidingen en gebouwen. De waterverontreiniging in de restanten van het IJsselmeer zal bij aanleg van de Markerwaard nog veel ernstiger vormen aannemen. De Oostvaardersplassen zullen bij gebrek aan open water niet in hun huidige vorm kunnen voortbestaan.

Al met al is het haast niet voor te stellen dat het kabinet toch nog vóór inpoldering zal besluiten, al moet de invloed van de commissie-Wagner en soortgelijke in-

notabene! En om elders door stadsuitbreiding weggesaneerde boeren aan grond te helpen. Het is wel heel wrang om een vertegenwoordiger van het ondernemersverbond VNO als het over de Markerwaard gaat plotseling te horen opmerken, dat de monden van de hongerigen gevoed moeten worden! Daarbij ziet hij gemakshalve over het hoofd dat de enorme landbouwoverschotten, die nu al voor bijna ieder produkt binnen de EEG bestaan, gewoonweg vernietigd worden. Dat het probleem van de honger een probleem is van verdeling en niet van oppervlakte landbouwgrond moet toch duidelijk zijn.

Een ander hypokriet argument is dat van de *werkgelegenheid*. En het zijn weer de grote ondernemers die dit argument gebruiken: de FNV is juist tégen inpoldering, omdat voor hetzelfde geld in bijvoorbeeld de stadsvernieuwing, woningisolatie op grote schaal en onderhoud van wegen, dijken e.d. niet alleen méér, maar ook meer *geschikte* arbeidsplaatsen gekreëerd kunnen worden. Uit het recente onderzoek van Bloemink blijkt dat het uiteindelijke effect van inpoldering op de werkgelegenheid zelfs wel eens negatief zou kunnen uitvallen.

stanties op het regeringsbeleid niet onderschat worden. In ieder geval is nu duidelijk geworden dat de polder ook niet meer als werkgelegenheidsobject kan worden verkocht. Daar komt bij dat het in een tijd, waarin de overheid op de meest pijnlijke wijze bezuinigingen doorvoert, wel heel erg wrang is om een miljardenuitgave te doen voor een polder waar bijna niemand op zit te wachten. Het is de vraag of dat 'gepikt' wordt. De resultaten van de *inspraak* spreken duidelijke taal: van de meer dan 20.000 reakties is 91% tegen inpoldering, 6% vóór en 3% voor andere opties, zoals uitstel of het plan-Lieverse (voor een windenergie-spaarbekken). De voorstanders zijn ruwweg in twee categorieën in te delen: waterstaat (en verwante diensten als de RIJP) en landbouw. De groep tegenstanders is daarentegen afkomstig uit alle rangen en sectoren van de samenleving. Een minister die de inspraak serieus wil nemen kan er niet omheen, zou je zo zeggen.

Droogmaking van de Markerwaard om landbouwgrond te verwerven is echt een voor de gelegenheid opgepoetst argument uit de oude doos. De EEG-landbouwpolitiek maakt immers de geringste

produktieverhoging in de agrarische sektor al ongewenst. En zo ging het met alle andere argumenten: ze kwamen de een na de ander te vervallen. Toch gaat de polder-lobby door. Alsof er in de 80 jaar dat de plannen bestaan niets veranderd is. De economische en technologische ontwikkelingen van de laatste jaren geven alleen maar méér aanleiding om (voorlopig?) van aanleg van de polder af te zien. In een periode waarin zich grote veranderingen in de samenleving voltrekken (noem het de overgang naar een *informatie-maatschappij*) moet je geen onomkeerbare besluiten gaan nemen. Latere generaties moeten juist de ruimte krijgen om op grond van dan bestaande behoeften de knoop door te hakken.

Paradoxaal genoeg hangen de inpolderaars een vergelijkbare redenering aan. Leg de polder nu aan, maar vul de ruimte niet verder in, want dat ligt over onze *planninghorizon*, zo stellen zij. Voor hen heeft dat een interessant gevolg. Met grond in de nieuwe polder wordt aan allerlei belangengroeperingen in feite een worst voorgehouden. Zo hoopt men ze in het kamp van de voorstanders te kunnen lokken. Maar als we alles optellen wat al in het vooruitzicht is gesteld aan grond voor landbouw, tuinbouw, bosbouw, bloembollenteelt, recreatie, energieproductie, afvalberging, volkshuisvesting, luchtvaart, defensie, etc. etc., dan is de Markerwaard al minstens 3x uitgegeven. En dan hebben we het nog maar niet gehad over de onderlinge verenigbaarheid van de genoemde bestemmingen.

Beheersplan

De Markerwaardplannen kunnen dus als opportunistisch gekenschetst worden. Een ideologisch onderbouw ontbreekt, een ruimtelijke visie is er niet. Als het stedelijk grondgebruik in Nederland met 8000 hektare per jaar blijft groeien, dan biedt de polder slechts voor vijf jaar soelaas. Een visie op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland, waarin het aksent ligt op *behoud* en *versterking* van bestaande functies, biedt juist wel mogelijkheden voor een natte ontwikkeling van het IJsselmeergebied. Daarvoor moet er een *beheersplan* komen.

De functies die het IJsselmeer voor de mens vervult kunnen volgens dat beheersplan verder ontwikkeld worden. Er zijn talloze mogelijkheden op het gebied van natuurbeleving, milieu-educatie, visserij, recreatie en toerisme. Dát is pas werkgelegenheid scheppen, die zichzelf nog terugbetaalt ook. Voorts kan een beheersplan randvoorwaarden stellen aan gebruiksfuncties als zandwinning, olie- en gasboringen, schietoefeningen, scheepvaart, drinkwaterproductie en energie-opslag. Maar ook de ecologische functies, de visserij en de recreatie moeten onderling afgestemd worden. Het is te hopen dat het kabinet de mogelijke-

Stichting Radikalen Vorming programma eerste helft '84

STUDIEDAG 'EKOLOGIES DENKEN EN DE PPR'

De Stichting RadikalenVorming organiseert een studiedag over de vraag of het ekologiese denken als basisbeginsel kan dienen voor het PPR-denken.

Op deze dag willen we het niet hebben over allerlei strategiese 'groen-rood'-diskussies, maar discussiëren over de achtergronden en de betekenis van het ekologiese denken in relatie tot de PPR. Hiermee willen we ook aansluiten op één van de konklusies van het Voorjaarskongresstuk '83 'PPR - hoe verder?'

In deze konklusie wordt gesteld: „De PPR blijft een zelfstandige politieke partij met een eigen bijdrage: radikaal, solidair, non-konformistisch, ekologisch en libertair.”

■ 10.00 uur Aankomst en koffie ■ 10.30 uur Opening en organisatoriese mededelingen ■ 10.40 uur Inleiding door Roel van Duyn ■ 11.40 uur Inleiding door Jaap de Jong ■ 12.30 uur Lunchpauze (zelf voor brood zorgen) ■ 13.30 uur Discussie in kleine groepen ■ 14.30 uur Pauze ■ 14.45 uur Plenaire discussie ■ 16.30 - Afsluiting.

De studiedag wordt voorgezeten door Rouke Broersma, sekretaris voorlichting van het partijbestuur.

Datum: 11 februari. *Plaats:* Amersfoort. *Tijd:* 10-16.30 uur. *Kosten:* f 10,-.

STUDIEDAG 'ALTERNATIEF ONDERNEMER EN DE PPR'

Inzet ochtend: Bestaat het alternatief (kleinschalig) ondernemerschap en zo ja, welke betekenis heeft dit voor de PPR?

■ 10.00 uur Aankomst en koffie ■ 10.30 uur Opening en organisatoriese mededelingen ■ 10.40 uur Inleiding door de heer C. M. A. Bosman, sekretaris van het Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond ■ 11.00 uur Inleiding door Anton Scheffers, stafme-

In de komende nummers van de Radikalenkrant, Radikale Notties en de Nieuwsbrief voor aktecentra zal nadere informatie worden gegeven. In verband met het versturen van studiemateriaal en dergelijke graag tijdige opgave (uiterlijk drie weken voor de aanvang van de betreffende aktiviteit).

Voor opgave en informatie: SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel: 020/256046.

OPGAVEFORMULIER

Hierbij geef ik mij op voor:

- Studiedag 'Ekologies denken en de PPR', 11 februari 1984, Amersfoort.
- Studiedag 'Alternatief Ondernemen en de PPR', 10 maart 1984, Utrecht.
- Exkursie 'Arbeid en Technologie', 14 april 1984.
- Studiedag 'Links en de Verzorgingsstaat', 12 mei 1984, Utrecht.

Naam: _____

Adres: _____

Postkode: _____ *Plaats:* _____

Telefoon: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

dewerker van de Stichting Zelfbestuur ■ 11.20 uur Inleiding door Wim de Boer, directeur van een zeilschool en voorzitter van de PPR ■ 11.40 uur Plenaire discussie met de inleiders ■ 12.45 uur Lunchpauze (zelf voor brood zorgen).

Inzet middag: Discussie over de knelpunten van het alternatief ondernemerschap: - concurrentievervalsing; werken met behoud van uitkering; kwaliteit (vestigingswet); loonvormend.

■ 13.45 uur Inleiding door de heer C. M. A. Bosman ■ 14.05 uur Inleiding door Anton Scheffers ■ 14.25 uur Inleiding door Wim de Boer ■ 14.45 uur Pauze ■ 15.00 uur Plenaire discussie met de inleiders ■ 16.30 uur Afsluiting.

De studiedag wordt voorgezeten door Jaap de Jong, vice-voorzitter van de PPR.

Datum: 10 maart. *Plaats:* Utrecht. *Tijd:* 10-16.30 uur. *Kosten:* f 10,-.

EXKURSIE 'ARBEID EN TECHNOLOGIE'

Op 14 april wordt er een exkursie georganiseerd naar een bedrijf, dat op technologies gebied veel aan innovatie doet. Met deze exkursie willen we op een andere manier dan de gebruikelijke studiedag, een bijdrage leveren aan de discussie in de PPR over de plaats van arbeid en technologie. Eén en ander onder voorbehoud. *Kosten:* f 10,-

STUDIEDAG 'LINKS EN DE VERZORGINGS-STAAT'

Op 12 mei wordt er in Utrecht een studiedag georganiseerd waarin de discussie over 'Links en de Verzorgingsstaat' wordt voortgezet. Centraal staat op deze dag de betekenis van de marktsektor voor een linkse politiek ten aanzien van de kollektieve voorzieningen.

den van natte ontwikkeling volgens een beheersplan serieus zal bestuderen en vervolgens twee varianten, een ontwikkeling in natte en in droge vorm, aan het kabinet zal voorleggen. Pas dan kan een verantwoorde keuze worden gemaakt.

Tegenvallers

Welke kant de keuze zal uitvallen? Zoals het zich nu laat aanzien is het een dubbeltje op z'n kant. Zal een bepaalde visie op de ruimtelijke ontwikkeling van ons land de doorslag geven, of de ordinaire centenkwesitie?

Het is al lange tijd duidelijk dat dit polderprojekt financieel niet rond te krijgen is. Door een reeks nieuwe tegenvallers is de financiering een nog groter probleem geworden dan het al was. De uitkoop-sommen en kapitaalvernietiging in de beroepsvisserij waren bijvoorbeeld nog niet ingekalkuleerd. De *geohydrologische gevolgen* zijn nog absoluut niet te overzien. Verzakking van de bodem en rotting van funderingen zullen het gevolg zijn van daling van de grondwater-spiegel op het oude land. De Noordhol-landse gemeentebesturen, waterschap-pen, grond- en huiseigenaren zullen hun handen vol krijgen aan het opstellen van schadeclaims voor het Rijk. Wellicht biedt een Markerwaard-schadewet, zoals bij de NAM in Groningen, uitkomst. Een andere gigantische kostenpost die nog moet worden opgeteld bij het bestaande tekort van f 2,4 miljard op de Markerwaardbegroting, wordt gevormd door het op peil houden van de *waterkwaliteit* in de bij inpoldering te ontsta-nestelijke randmeren. Als gevolg van de grote zoutbelasting zal daar in nog veel sterkere mate dan thans in de bestaande randmeren het geval is, algen-bloei optreden. De kosten van defosfate-ren en denitreren worden geschat op 2 tot 4 miljard gulden. De invloed van het vervuilde Rijnwater, dat binnenkomt via de IJssel, is daarin nog buiten beschou-wing gebleven.

De financiën zullen wel het grootste struikelblok vormen. Aan het aanwen-den van partikulier kapitaal hoeft ook niet gedacht te worden. Neem nu de RA-BO-bank. Die wil de nieuwe poldergrond natuurlijk wel graag in bezit krijgen, maar niet voor de financiële gevolgen opdraaien. Minister Ruding heeft bepaald dat het Rijk zich bij private finan-ciering niet garant zal stellen: het is alles of niets.

Het hoeft geen verwondering te wekken dat de minister van Financiën de belang-rijkste tegenstander van de polderplan-nen is in het kabinet. Verkeer & Water-staat is uiteraard vóór. Voor de overige ministers hoeft het allemaal niet zo erg, zij het dat geen van hen de verantwoor-delijkheid voor een definitief nee van het kabinet op zich zou willen nemen. Maar aangezien de Markerwaard veel geld kost, is een duidelijk standpunt vóór een

even dure grap voor de betreffende bewindspersoon. Bovendien zal, met alle onzekerheden op vooral geohydrologisch gebied, het Oosterschelde-effekt zeker een rol spelen.

Het parlement heeft dan het laatste woord en ook daar liggen de verhoudingen niet bepaald duidelijk. De progressieve partijen van (voor het gemak) D'66 tot en met CPN zijn tegen. De regeringspartijen zijn verdeeld. In de huidige verhoudingen zijn we dus afhankelijk van diegenen in VVD en CDA die het IJsselmeer willen nathouden.

HEERKO DIJKSTERHUIS

Heerko Dijksterhuis is medewerker van de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer.

Jan Bloemink (2e van rechts) biedt het rapport aan de Kamer aan.

PHOTO ANP

ONDERZOEK TOONT AAN: WEINIG WERK, VEEL WAAN

Ongeveer 50.000 mensjaren tijdelijk werk en tussen de negen- en dertienduizend nieuwe permanente arbeidsplaatsen. Die zouden er volgens medewerkers Smeenk en Davelaar van de Rijksdienst IJsselmeer Polders in hun rapport 'Markerwaard en werkgelegenheid' van 1982 ontstaan bij aanleg van de Markerwaard. Grote koppen in de krant, hier was sprake van een prachtig werkgelegenheidschepend project in een tijd dat de werkloosheid schrikbarend steeg. Hierbij zouden wel in de visserij en aanverwante bedrijven tussen de 140 en 335 arbeidsplaatsen verloren gaan. Maar, was hun konklusie, voor elke mogelijke verdwijnende arbeidsplaats in de visserij zouden circa 35 nieuwe arbeidsplaatsen in de Markerwaard in andere sectoren terugkomen.

Drie maanden intensieve studie op het rapport van de Rijksdienst voor de IJsselmeer Polders leverde de volgende feiten op:

■ Bij de presentatie van de tijdelijke werkgelegenheidscijfers wordt de directe werkgelegenheid van de bouw van steden weggelaten. Dit vanwege het feit dat hier sprake is van verplaatste werkgelegenheid. Uiterst inkonsekvent is het daarom dat zij de werkgelegenheid die voortvloeit uit de overige bouw in de woonkernen en de indirecte effecten van de woningbouw wel meetellen. Dit laatste maakt een verschil uit van rond de 17.000 mensjaren.

■ Voor de berekening van de werkgelegenheidseffecten van de inpoldering en droogmaking van de polder hebben Smeenk en Davelaar gebruik gemaakt van normen (voorbeeld: één kilometer dijkaanleg levert x aantal mensjaren arbeid). Mijn toepassing van deze normen voor de verschillende onderdelen van het project leverde vrijwel steeds een lager werkgelegenheidscijfer dan door Smeenk en Davelaar vermeld. Hun sys-

tematische afrondingen naar boven leverde gemiddeld 250 mensjaren meer op.

■ Zowel bij de tijdelijke als de blijvende landbouwkundige exploitatie van de Markerwaard is een dubbel telling toegepast door het fout hanteren van een statistische methode (input-output analyse). Hierdoor werd de tijdelijke werkgelegenheid met ongeveer 2.000 mensjaren en de blijvende met 2.000 arbeidsplaatsen overschat.

■ Smeenk en Davelaar berekenen de niet landbouwkundige blijvende werkgelegenheid door veronderstellingen te hanteren die door de bekende feiten niet worden ondersteund. Zodoende tellen zij een groot aantal arbeidsplaatsen mee die verplaatste werkgelegenheid betreffen en in feite niets met een Markerwaard van doen hebben. Op basis van empirisch materiaal van Oostelijk Flevoland en de provincie Noord-Holland moesten de volgende correcties op hun cijfers worden aangebracht. Bij de stuwende bedrijven (zoals industrie): gemiddeld 1.275 arbeidsplaatsen en bij de verzorgende bedrijven (banken, handel, recreatie, etc.): gemiddeld 1.050 arbeidsplaatsen minder.

Door deze correctie daalt de tijdelijke werkgelegenheid naar 32.500 mensjaren en voor de blijvende werkgelegenheid resteren nog globaal 5.500 arbeidsplaatsen.

De in dit onderzoek gevonden cijfers geven een indicatie van de orde van grootte die verwacht mag worden. Als de Markerwaard wordt ingepolderd, zal de werkelijkheid waarschijnlijk afwijken van deze cijfers. De kans dat de afwijking zo groot wordt dat de cijfers van Smeenk en Davelaar daarbinnen vallen, moet vrijwel nihil worden geacht. Daarvoor bevatten hun cijfers een te groot aantal overschattingen. Alleen al op grond van de huidige situatie en de bekende feiten kan worden gekonkludeerd,

dat de te verwachten werkgelegenheid de helft minder zal zijn dan zij voorstellen.

Daarnaast is ook de economische situatie van belang. Het gevonden feitenmateriaal stamt deels uit een periode van economische groei. Bij blijvende stagnatie kan worden verwacht, dat het aantal werkelijk nieuwe arbeidsplaatsen zowel in de stuwende als in de verzorgende sfeer nagenoeg tot nul zal dalen, terwijl ook bij een aantrekkende economie de vraag zal blijven, hoeveel werkgelegenheid nu echt aan een Markerwaard mag worden toegerekend en hoeveel er ook zonder nieuwe polder wel zou zijn gekomen. Buiten kijf staat overigens, dat een Markerwaard altijd wel enkele nieuwe arbeidsplaatsen zal opleveren, al was het alleen maar in het bestuur van de polder. In ieder geval is de schatting van Smeenk en Davelaar dat er voor iedere verloren arbeidsplaats 35 nieuwe terugkomen, veel te hoog. Op grond van de cijfers van de nieuwe werkgelegenheidsstudie komt men eerder op een verhouding 1 op 8. Naast een overschatting van de positieve werkgelegenheidseffecten is deze hoge schatting ook een gevolg van het weglaten van de negatieve effecten. (Smeenk en Davelaar hebben daarvan alleen het verlies in het Markermeer zelf meegemeld.)

Zo kan de concurrentie van de grote efficiënte boerenbedrijven in de Markerwaard leiden tot een versnelde uitstoot van kleine arbeidsintensieve bedrijven op het oude land. Dit effect zal zich zeker voordoen, al is het niet uit te maken hoe sterk het zal zijn. Houdt men rekening met dit soort negatieve effecten, dan is het de vraag of het netto resultaat aan permanente werkgelegenheid van een Markerwaard nog wel positief zal zijn.

JAN BLOEMINK

Ekoonoom Jan Bloemink is verbonden aan de Amsterdamse Wetenschapswinkel. Hij schreef z'n rapport 'Markerwaard - Werk of Waan' in opdracht van de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer, met geld van het Wereld Natuur Fonds.

OFFENSIEF (2)

Heb nog pijn in mijn nek van het duren instemmend knikken bij lezing van het artikel Het Nieuwe Offensief. Vrees dat ik jullie op deze afstand niet daadwerkelijk kan bijstaan in jullie poging om van de PPR een slagvaardige - en liefst grote - politieke partij te maken, die weer wat gaat betekenen in het politieke krachtenveld. Neem derhalve genoegen met de zekerheid een enthousiaste supporter aan de zijlijn te hebben gevonden. Katrien en ik wilden net per 1 januari '84 ons (slapend) lidmaatschap opzeggen, maar wachten nu even af hoe de partijleden reageren op jullie uiterst duidelijke plannen.

Heel veel succes gewenst en pas op, want de partij-mandarijnen slijpen reeds de messen.

Albert Borst
Schoondijke

CHRISTEN (2)

Het is de taak van de kerk bij te dragen aan de persoonlijk-kegawetensgroei: geestelijke gewetensgroei: geestelijk-kan echter niets afdwingen! Het is volkomen dwaas wanneer een a-konfessionele partij (die daarom juist zo door-en-door democratisch kan zijn) de kerk ondergeschikt wil maken aan haar doel; hoe goed dat doel ook mag zijn. Juist omdat de staat dit middel niet aan kan, kan zij het even zo vrolijk negeren, en daarom is er al zoveel verontwaardiging over het 'christelijk optreden' van het CDA. Hans Feddema van de EVP gaf een uitstekende analyse over het fascisme, in Hier en Nu op de tv; desondanks was hij vice-voorzitter van de EVP, een partij met een goed programma - echter niet toegankelijk voor Turken of Marokkanen, simpelweg omdat deze mensen de Bijbel niet mogen lezen, dus daar ook nooit een open deur vinden.

Wanneer politiek en godsdienst elkaar zo klemmend omhelzen, stikken ze in elkaars armen, of er ontstaat een nieuwe ideologie; of ze is gedoemd altijd een kleine partij te blijven, wat wil zeg-

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

gen met weinig effectieve mogelijkheden; dus democratisch duur! Het onderscheid vinden tussen waar en waarheid is een tijdrovend proces, maar noodzakelijk om de democratische regeringsvorm haar waarde te doen behouden. Het is te hopen dat een Scholten en Dijkman stand houden in de storm, want daar neem ik m'n PPR-petje voor af.

C. Heinen
Vaassen

CHRISTEN (3)

Ik vind het echt vervelend dat ik nog een keer terug moet komen op dat ietwat vervelende onderwerp 'christenen in de PPR'.

Dat jullie mijn brief van 29 september '83 n.a.v. de ontboezemingen van Jaap de

Jong over dit onderwerp op enkele niet terzake doende punten hebt ingekort. vind ik begrijpelijk.

Dat er evenwel een zinsnede waar alles om draait, hetzij door jullie snoeimes, hetzij door een fout van de zetter, uit is weggevallen, is voor mij niet alleen pijnlijk, het is zelfs onakseptabel. Nu is wat ik in die brief zeg niet veel meer dan wat abracadabra. In mijn oorspronkelijke brief staat het volgende: 'In kolom drie beginnen mijn haren een beetje overeind te komen. Daar vraagt Jaap zich elke keer weer af wanneer partijleden zeer geraakt zijn (en daar hoor ik dan kennelijk bij) als er negatieve uitspraken worden gedaan over geloof, terwijl er zo gemakke-

(advertentie)

Misschien bent u wel staatsgevaarlijk!

Zonder het zelf te weten zou u best ergens te boek kunnen staan als staatsgevaarlijk sujet

Dat bepaalt u namelijk niet zelf. Dat doet de Binnenlandse Veiligheidsdienst wel voor u. Samen met de Plaatselijke Inlichtingendiensten waakt zij al sinds 1949 tegen staatsgevaarlijke elementen.

De veiligheidsdiensten twijfelen er niet aan dat die extremisten vooral gezocht moeten worden in progressieve organisaties. Ieder die actief is in de vrouwenbeweging, een anti-kernenergiegroep of uiteraard, de vredesbeweging loopt het risico in de kaartenbak van de BVD te belanden.

Praktisch ongecontroleerd kunnen de BVD en PID hun gang gaan. Infiltratie in organisaties, lastercampagnes en inbraak, niets lijkt te dol als het gaat om 't achterhalen van uw persoonlijke gegevens.

Na ruim 25 jaar zelf besnuffeld te zijn stak de PSP haar neus in Neerlands grootste spionage-netwerk. In het boekje 'BVD en Inlichtingendiensten (spionnen en de democratie)' wordt op heldere wijze beschreven hoe de veiligheids- en inlichtingendiensten zijn ontstaan, hoe ze te werk gaan en op welke wijze de achtervolgende regeringen het bestaan van deze organisaties rechtvaardigen.

Aan de hand van praktijkvoorbeelden en 'officiële' documenten geeft het boekje een duidelijk antwoord op de vraag wat de veiligheidsdiensten nu werkelijk willen beschermen.

De brochure is te bestellen door f 9,30 (incl. porto) over te maken op girorekening 194240 t.n.v. P.S.P. A'dam onder vermelding van 'BVD en Inlichtingendiensten'.

lijk negatief wordt gesproken over bijvoorbeeld de waarden van het socialisme (door christenen waarschijnlijk), of hij (Jaap dus) wel de goede partij heeft gekozen.'

De kursief gedrukte zinsnede is weggelaten in de weergave van mijn brief. Trouwens, wat er nu staat zal Jaap de Jong in geen geval voor zijn rekening willen nemen.

Voor alle duidelijkheid wil ik daarom hier nog eens stellen, dat ik er geen enkel bezwaar tegen heb als er aanmerkingen worden gemaakt op duidelijk aanwijsbare tegenstellingen tussen het sociaal en politiek gedrag van mensen die zich 'christenen' noemen en dat wat ze in hun geloof belijden.

Waar ik grondig bezwaar tegen maak is dat Jaap de Jong zich gerechtigd voelt om zich op PPR-terrein negatief uit te laten over 'geloof', alsof dit abstracte begrip 'op zich al een verwerpelijk iets zou kunnen zijn. Juist vanwege deze tegenstellingen tussen gedrag en geloof in konfessionele kring hebben vele christenen de rijen van de christendemocraten verwisseld voor die van de PPR.

In de PPR zitten - of moet ik al zeggen zaten? - veel gewone christenen, die met Jaap de Jong en nog vele anderen in de PPR verlangen naar en willen werken voor een socialisme met een menselijk gezicht.

Als je die mensen voor de kop stoot, ze het gevoel geeft dat ze er niet bij horen, zijn ze zó weg. En dat zou wel eens mede een oorzaak kunnen zijn voor het drastische verloop van ons ledental waarvan in het novembernummer juist melding wordt gemaakt.

George Tanis
Den Haag

IDEOLOGIE

In zijn artikel 'Het taboe van de religie' zegt Roel van Duyn: „Er bestaat in onze partij een taboe van christendom en religie." Dat is niet zo, Roel; er is wél een afspraak dat we christendom en religie niet als afwegingsgrond voor ons politiek handelen aanvoeren, in tegenstelling tot anderen, die God aanroepen bij zaken die gaan van pokkenprik tot in-

dividualisering van het inkomen. Nog afgezien van het feit dat niet ieder PPR-lid het christendom aanhangt en daarop dus ook niet aangesproken kan worden.

Roel vindt dit taboe 'een knieval voor de heersende mechanistische wereldbeeld.' Ik meen toch te weten dat we geen puur mechanistisch wereldbeeld hebben; integendeel, de mens, de natuur, het dier is - ook buiten de PPR - al lang niet meer, of nog niet, een zuiver mechaniek.

Roel meldt dat bij het zoeken naar een nieuwe ideologie steun gezocht wordt bij Marx. God beware, zou ik zeggen als ik christen was; nee toch! zijn we op zoek naar een ideologie? een nieuwe? wellicht die van Marx?

Ik meende dat de partij bestond van en door haar eklektische en kritische houding ten opzichte van ideologieën (don't follow leaders!). Roel geeft - „de hemel zij dank” - zelf al aan hoe ongelukkig bijvoorbeeld zo'n keus voor Marx wel zou zijn. Zijn vertaling van Marx' natuur bewijst de man zelfs nog te veel eer. Die natuur is zeker wat anders dan ons ekologisch systeem: in de mens zijn het de aandriften en lichamelijk en geestelijk functies, daarbuiten, op het land, is het niet meer dan een consumptie-artikel. In tegenstelling met Proudhon heeft Marx het dan ook over de 'stompzinnigheid van het landleven'.

Die Proudhon overigens - ook wel aangeduid als de specialist van kant-en-klare take-away-formules - lanceerde in zijn tijd (en die van Marx), geheel in PPR-stijl wél de idee van het kleine ondernemerschap, de kooperatie, de autonome, kommunale gemeenschap. Hij wel.

Nee, huize Marx komt wellicht nog in aanmerking voor een eenmalige instandhoudingsbeurt, maar zeker niet meer voor een renovatiesubsidie. Overigens met dank voor de bewezen grote diensten. Daar zijn Roel en ik het wellicht over eens.

Het marxisme bestaat nog, maar alleen omdat er geen

alomvattend systeem voor in de plaats gezet kan worden. Niet dat van Schumacher. Niet dat van wijlen De Tocqueville die een sociaal bouwwerk heeft getoond dat de PPR wel aanspreken zou. En niet dat van Capra, want we hebben waarachtig de metafysika niet nodig om het verband tussen het al te zien; zei Voltaire in zijn kritiek op Pascals Pensées nog 'laten we troost zoeken voor het feit dat we niet in staat zijn het verband aan te wijzen tussen een spin en de Saturnus-ring', nu kunnen we daarop antwoorden: ergens is er een aanwijsbare overeenkomst (een kleintje maar, een materiële, geen metafysische), niet aange-toond door de metafysika, maar door de empirische wetenschap.

Tot slot: Als we als partij een partijtje mee willen blijven blazen in het maatschappelijk systeem, dan zullen we ons voornamelijk moeten houden bij een wereldbeeld zonder dogma's en zonder ons expliciet te beroepen op het bovenzinnelijke, maar moeten putten uit ideeën van lieden die op materialistische gronden de wereld en zijn universum als één geheel aantonen. Dat zijn er meer en meer, hoewel ik er weinig politici onder ontwaar, in de zin van systeem-bouwers. Dat bovenzinnelijke - wat mij betreft teruggebracht tot de moraal (is er meer?) - blijft toch wel impliciet aanwezig als fundering van ons politieke gebouw. Of die moraal op Jezus' leer moet rusten, of op Sokrates' of Boeddha's idee van het goede (whatever that may be), of op de humanistische mens als mens, is niet van wezenlijk belang voor de koers van de partij; zolang ze maar niet botsen.

Frederika A. Suwijn
Vlissingen

ONGEHOORZAAM

De manier waarop op 19 december 1979 in de Tweede kamer door mistige woord-manipulatie van de minister-president en zware frak-

tiedwang binnen het CDA een minimale meerderheid tot stand kwam die het NATO-dubbelbesluit steunde tegen een meerderheid van het Nederlandse volk in, was dermate aanvechtbaar dat burgerlijke ongehoorzaamheid achteraf gezien op dat moment al gerechtvaardigd was. Een klein aantal Nederlanders heeft reeds toen besloten tot symbolische (f 5,72 tot f 572,-) of gehele weigering van defensiebelasting. Ik vond burgerlijke ongehoorzaamheid op dat moment nog niet gerechtvaardigd, omdat ik nog vertrouwde op de in het parlementair-demokratische systeem ingebouwde legale beïnvloedingsmogelijkheden, zoals demonstraties, en op correctie via de verkiezingen. In de sindsdien verlopen jaren werd mijn vertrouwen in deze middelen steeds meer aangetast. De eerste twijfel ontstond in de periode na de grote demonstratie op 21 november 1981 in Amsterdam. De loos gebleken woorden, die minister-president Van Agt op de dag van de demonstratie sprak, markeerden een overgangspunt. Een diepgaander twijfel aan het functioneren van de Nederlandse parlementaire democratie was een gevolg van het feit dat ondanks de grote winst van de PvdA (mede een gevolg van hun kernwapenstandpunt) toch een CDA-VVD kabinet tot stand kwam dat opnieuw de meerderheid van het Nederlandse volk minacht. Duidelijke uitingen hiervan waren het in de VN tegen de freeze-moties stemmen en het aanwijzen van Woensdrecht als eventueel lokatie voor de stationering van kruisraketten. Mijn laatste hoop was gegeven op de demonstratie op 29 oktober in Den Haag. Uit de reakties van VVD- en CDA-ministers en politici op de dag van en op de dagen na deze demonstratie is gebleken dat zelfs zo'n ongeënd massale demonstratie niet bij machte is om verandering teweeg te brengen in standpunten en beleid van

de regering en de parlementaire meerderheid. In feite is hiermee duidelijk geworden dat niet het volk soeverein is, maar dat de NATO (of de VS) het in West-Europa en Nederland voor het zeggen heeft. De regering volgt onder het mom van het Nederlandse voorbehoud slaafs het NAVO-schema. Wat vrede, veiligheid (en economie) betreft leven wij in een NATOKratie inplaats van in een DEMOKratie.

Afwijkende meningen binnen het CDA worden niet langer geduld. Twijfelars moeten over de startbanen getrokken worden door in Woensdrecht 16 van de 48 kruisraketten te plaatsen. Dit kan dan breed uitgemeeten worden als succes van het CDA inzake wapenbeheersing, misschien zelfs als ontwapeningsstap, tegen de diehards van de VVD in.

Mijn overtuiging is dat in zake van vrede en veiligheid, ontwikkelingskansen, mensenrechten en milieubehoud de helft + 1 geen basis is voor de aanvaardbaar-zijn van besluiten. Zelfs een twee-derde meerderheid, die voor bewapeningsstappen minimaal vereist zou moeten zijn, is nog geen voldoende garantie voor het gerechtvaardigd-zijn van besluiten. Deze fundamentele zaken moeten gewogen worden tegen de internationale overeenkomsten, zoals de verklaring van de rechten van de mens, en tegen vrede, veiligheid en welzijn van de hele wereldbevolking. Het is onaanvaardbaar dat alleen wordt uitgegaan van kortzichtige Nederlandse of z.g. westerse belangen. De keus is één wereld of geen wereld. Hiertoe moet de blokkentegenstelling doorbroken worden en het vijand-geleed.

In geval van een hardhorende overheid blijft geen ander middel over dan burgerlijke ongehoorzaamheid. Ik acht het moment gekomen om daar nu toe over te gaan en daarmee door te gaan totdat onvoorwaardelijk het besluit genomen is de kruisraketten niet in Nederland te plaatsen.

Reynold Klooker
Abcoude

JAAP DE JONG: BEHOUDT DE OLIEBOL!

De oliebollen zijn nu net zo oudbakken als het thema van dit stukje: George Orwells '1984'. Maar het onderwerp was gekozen, het boek eindelijk, net op tijd, gelezen.

Volgens hoofdfiguur Winston Smith zijn de beste boeken die welke je vertellen wat je al weet. Dus pikte ik al snel als citaat op: „Niets was van jezelf behalve de paar kubieke centimeter binnen in je schedel.” Het is een kernachtige formulering van een essentieel deel van mijn mensbeeld, waarop ik mijn hoop baseer. Hoe beïnvloed, gemanipuleerd en weggedrukt ook, mensen hebben uiteindelijk een vrijheid van voelen, denken en doen, die hen niet af te nemen valt. Hoe onderdrukkend een maatschappelijk systeem ook, mensen kunnen er zich aan onttrekken. Door humor, door sport, door liefde voor de natuur, door relaties, door creativiteit, door zwart geld, door informele markt. . .

Maar verder lezend bleek dat het er de Kernpartij in Oceanië juist om gaat de inwoners dát te ontnemen. „Het is (. . .) onduelbaar dat er ergens ter wereld een verkeerde gedachte zou bestaan, hoe verzwegen en machteloos die ook moge zijn.” Zelfs Winston bezwijkt tenslotte en heeft voortaan Grote Broer lief. Het maakte het volhouden van mijn boodschap wat moeilijk.

1984 wordt vaak gelezen als een aanval op het 'autoritaire' marxisme, geschreven door een teleurgestelde 'fellow traveller' (een westers intellectueel die tegen beter weten de Russische Revolutie verdedigt). En Grote Broer heeft met Stalin meer gemeen dan de snor. Daar zou ik me door aangesproken moeten voelen; me moeten terugtrekken in het veilige loopgraf van het marxisme om van daaruit de vijandelijke stellingen te bestoken. Over geloven valt echter niet met rede te twisten! Voor mij hoeft dat praten uit de verschillende inspiratiebronnen niet echt. Voorzover ik 'marxist' ben, is het een hulpmiddel om maatschap-

pelijke verhoudingen te verklaren en te begrijpen. Maar in mijn paar kubieke centimeters is het ook maar een rommeltje. Een beetje marxist, een beetje anarchist, filosofisch een beetje materialist, een beetje existentialist met als levenshouding: 'Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg'. Dus gewoon een rommeltje. Van een hele hoop een beetje en niets in het bijzonder. Wat mij betreft konstateren we dat er aan de wereld wel wat te veranderen valt, gaan we aan de slag: denkend, prattend en doend geven we vorm aan een gezamenlijke utopie.

Als Winston het boek van de oppositie leest, herkent hij zijn eigen denkbeelden. Naar mijn gevoel was de inhoud van dat boek net zo strijdig met zijn eigen denkbeelden als de officiële ideologie. Men kan dus in een boek net zo veel lezen als men wil. Wat ik lees is het wijzen op de gevaren van totalitaire, autoritaire systemen en een aanduiden van vergelijkbare ontwikkelingen in verschillende maatschappelijke systemen naar centralistisch en technokratisch bestuur. De drie grootmachten Oceanië, Eurazië en Oostazië voeren een voortdurende oorlog, die nooit gewonnen kan worden, ieder vanuit een eigen even totalitaire ideologie. De oorlog mag zelfs niet gewonnen worden, omdat de strijd naar buiten de 'eenheid' naar binnen versterkt en de ongelijke machtsverdeling rechtvaardigt.

De Kernpartij probeert steeds verder mensen hun leven te onteigenen. De beginselen van de ideologie ENGSOE zijn daarom: nieuwspraak, dubbeldunk en veranderlijkheid van het verleden. De bedoeling van nieuwspraak is om denkruimte in te krimpen door de woordenschat steeds verder in te perken en alle gevoelslading uit woorden te halen. Heb je het begrip 'goed', dan wordt 'kwaad' 'onged'; 'prachtig' 'plusgoed'; 'schitterend' 'dubbelplusgoed'. Het Ministerie van Liefde (dat orde en tucht handhaaft) heet in

Nieuwspraak 'Minilief'. Ondanks mezelf moet ik dan denken aan een zeer bevriende zusterpartij, waar de werkgroep GemeentePolitiek GEMPOL heet; maar net zo goed aan onze eigen Themawe, Themama, Themami en Themavre.

Dubbeldunk is een moeilijk filosofisch principe waardoor ieder begrip zowel de eigen betekenis kan hebben als de tegenovergestelde en daarmee aan betekenis verliest. Naar het de machthebbers uitkomt, verandert die betekenis dus. Het laatste principe wordt uitgewerkt in de stelling 'Wie het verleden beheerst, beheerst de toekomst, wie het heden beheerst, beheerst het verleden'. Het Ministerie van Waarheid doet niets anders dan steeds weer opnieuw de geschiedenis herschrijven. De mens wordt ontroofd van de gevoelswaarde in taal, de denkoriëntatie in begrippen, de kollektieve ervaring in de geschiedenis. In '1984' is er iedere ochtend verplichte ochtendgymnastiek. Onder invloed van Japanse kwaliteitskringen wordt dat in westerse bedrijven nu ook ingevoerd. En denk aan de fitnesscultuur, de ritmische NOS-gymnastiek. Het telescherm kan wel worden afgezwakt, maar niet helemaal afgezet; de televisie en de technische vooruitgang maken een einde aan het privéleven, ook in het boek. De maatschappij wordt geleid door de nieuwe aristokraten: burokraten, geleerden, technici, enz. . .

Is De Partij wel nodig om mensen het eigen leven te ontnemen? Is het toch 1984?

Orwell biedt één troost. Winston Smith 'denkt' dat het 1984 is, maar omdat de geschiedenis is blijven stilstaan, kan hij het nooit zeker weten. Alles is vervluchtigd tot een schaduw-wereld, waarin uiteindelijk zelfs het jaartal onzeker is geworden.

Wij hoeven dus niet meer te doen dan te strijden voor het behoud van de oliebollen op Oudejaarsavond, dan zal het nooit '1984' worden.

RADIKALEN

KRANT

MAANDBLAD/JAARGANG 17/ NUMMER 2/ 14 FEBRUARI 1984

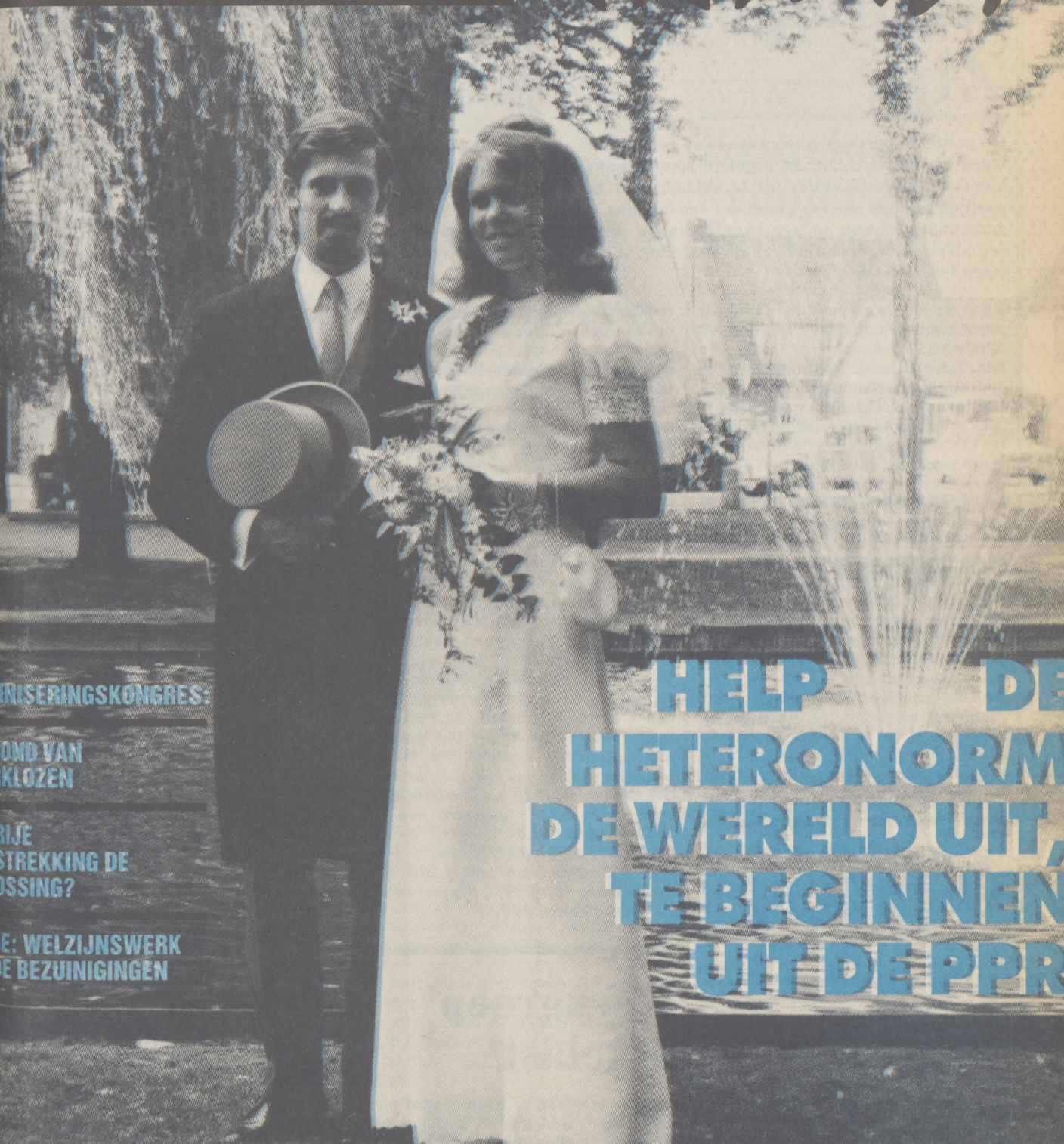
RIJSEKONGRES:

OND VAN
KLOZEN

RIJE
STREKKING DE
SSING?

E: WELZIJNSWERK
E BEZUINIGINGEN

HELP DE
HETERONORM
DE WERELD UIT,
TE BEGINNEN
UIT DE PPR

RAPPORT VROUWEN IN DE POLITIEK

Vrouwelijke Kandidaten Moeten Afspiegeling Partij Zijn

De politieke partijen zouden meer op zoek kunnen gaan naar vrouwelijke leden die gestimuleerd en begeleid zouden kunnen worden om in de toekomst politieke functies uit te oefenen. Dit betekent niet dat politieke partijen op zoek moeten gaan naar een 'exklus Truus'. Maar dat zij op zoek gaan naar vrouwen om een kandidatenlijst samen te stellen die tenminste een afspiegeling laat zien van de verdeling van mannen en vrouwen in het eigen ledenbestand.

Dit is een van de aanbevelingen die naar voren komt uit het rapport 'De Helft Als Minderheid', over vrouwen in de politiek. Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken door het onderzoeksburo van de Vereniging Nederlandse Gemeenten in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam. In verband met dit onderzoek werden aan circa 2500 mannen en vrouwen in de politiek uit diverse partijen vragen gesteld.

De resultaten van het onderzoek leveren eerder significante bevestigingen dan verrassende nieuwe inzichten op. Zo wordt het achterblijven van vrouwen in de politiek onder meer verklaard uit het feit dat vrouwen minder lang lid zijn van een politieke partij – een kort lidmaatschap maakt het niet voor de handliggend dat een mogelijke kandidaat direct doordringt tot de functie van dagelijks bestuurder.

Verder neigen politieke partijen er vaak toe hun vertegenwoordigers te rekrute-

ren uit de bevolkingsgroep met een hoog opleidingsnivo. Vrouwen hebben in Nederland relatief een lager opleidingsnivo dan mannen. Ook werkervaring blijkt uit het onderzoek een belangrijke faktor te zijn voor het bereiken van een politieke functie; vrouwen hebben vaak weinig werkervaring. Naast deze formele verklaringen blijken ook psychologische verklaringen te noemen voor het achterblijven van het aantal vrouwen in politieke functies.

Enkele gegevens betreffende het kader van politieke partijen: nog geen tien procent van de plaatselijke organisaties van partijen heeft een vrouw als voorzitter – de PPR scoort 74,1 procent mannen als voorzitter; 3,7 procent vrouwen; 22,2 procent niet ingevuld. De sekretaris van de plaatselijke organisatie krijgt deze cijfers wat de PPR betreft: 33,3 procent man; 51,9 procent vrouw; 14,8 procent niet ingevuld.

Het rapport 'De Helft Als Minderheid' is verkrijgbaar bij de uitgeverij van de VNG, Postbus 30435, 2500 GD 's Gravenhage. Tel. 070/624721, tst. 575 of 576. Het rapport zelf kost f 20,-. De samenvatting kost f 10,-. Rapport en samenvatting kosten f 25,-.

Kerngroep afgelast

De kerngroep van 23 februari gaat niet door wegens gebrek aan agendapunten. De eerstvolgende kerngroep is op 7 april in Restaurant Amershof te Amersfoort.

PPR-Jongeren projekt met rapport

Nadat in mei voor het ontwikkelingsprojekt van de PPR-Jongeren/SJW het verslag 'Jeugd en politiek' is verschenen, zijn nu interviews met middelbare scholieren over dit onderwerp gebundeld. In deze nota 'Jeugd over politiek' praten 17 scholieren over hun eigen leven, hun kijk op de toekomst en geven ze hun mening over politiek en politieke problemen. Deze nota is te verkrijgen door 10 gulden te storten op gironummer 3953768 van de SJW te Amsterdam o.v.v. 'Jeugd over politiek'.

Bliksemaktie Nicaragua- Komitee

Het Nicaragua-komitee is begonnen met een bliksemaktie voor de aanschaf van duizend goedgevulde EHBO-kisten. Dit omdat er in Nicaragua een tekort aan medisch materiaal dreigt te ontstaan. Hulp op dit gebied is zeer nodig. Bijdragen kunnen worden gestort op giro 3580163 van het Nicaragua-komitee Nederland te Utrecht. Onder vermelding van EHBO-kisten.

Polisario- Krant verschijnt weer

De krant van het door de PPR-gesteunde Polisario-komitee gaat weer verschijnen. Het komitee is in financiële problemen gekomen na het besluit van minister Schoo om de subsidie tot 15.000 gulden terug te brengen. Om die reden heeft het Polisario-komitee moeten besluiten z'n medewerkster te ontslaan en schoot de uitgave van de krant er enige tijd bij in. Als kwartaal-uitgave gaat de krant nu weer verschijnen – met berichtgeving over het konflikt in de Westelijke Sahara. De krant wordt naar iedereen gestuurd die een financiële bijdrage levert. Bijdragen kunnen worden gestort op giro 3704961 ten name van het Polisario-komitee te Rotterdam. Het adres: Postbus 63089, 3002 JB Rotterdam. Tel: 010/779157.

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 'tHull Anita Keuning Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Hans Verstraaten Redaktiesekretaris Jan-Willem Kunnen Vormgeving Joep Paulussen Jan-Willem Kunnen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veen Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,- per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant.

„Er staat 'Mocht u al betaald hebben, beschouw deze herinnering dan als niet verzonden'.”

Twee akseptgirokaarten

en nog wat meer vond u op de omslag van deze krant. Waar u dat allemaal aan te danken heeft, kunt u uitgebreid lezen in de bijsluiter. Dus niet metéén kwaad worden als u vorig jaar netjes betaald heeft, en nu wéér een kaart voor datzelfde jaar aantreft. Lees ook de rubriek 'Partijbestuur'.

JONGE AFGESTUDEERDEN STEEDS MINDER KANSEN

Fraktie Wijst Verdere Bezuinigingen Af

Tijdens de onderwijsbegrotingsbehandeling in de Kamer – eind januari – heeft de PPR de bezuinigingsvoorstellen van het Kabinet afgewezen. De bezuinigingsvoorstellen van de afgelopen jaren van dit jaar hebben volgens de fraktie al ongunstige gevolgen genoeg gehad.

Resultaat van de bezuinigingen tot nu toe: terugloop van het aantal leerlingen en onderwijskrachten, geen arbeidsduurverkortung, grotere werkloosheid en een eenzijdiger leeftijdsopbouw van de onderwijsgevenden. Jonge afgestudeerden hebben hoe langer hoe minder kansen. Aldus de PPR-fraktie.

Andere bezwaarlijke kanten: de beperking van de niet-examenvakken in de hoogste klassen en de schaalvergroting in het totale onderwijsveld. Ook het vormingswerk – van belang voor jongeren die werken en leren combineren – moet fors inleveren.

De PPR-fraktie spreekt z'n teleurstelling uit over de mededeling van de minister, dat hij afziet van een nieuw studiefinan-

cieringsstelsel. Peter Lankhorst diende bij de begrotingsbehandeling een motie in waarin er bij het Kabinet op aangedrongen wordt alsnog een voorstel over een financieringsstelsel in te dienen – voor 1 juni van dit jaar – waarbij wordt gestreefd naar onafhankelijkheid van de ouders.

De fraktie is in grote lijnen niet slecht te spreken over het Sociaal Plan van Minister Deetman en de onderwijsbonden, al vindt de fraktie dat ook hier arbeidstijdverkortung veel te weinig aandacht krijgt.

De fraktie stemde dinsdag 7 februari vóór de onderwijsbegroting en tegen de begroting van sociale zaken.

RADIO & TV

De PPR is op de volgende data op de RADIO te beluisteren: woensdag 15 februari, woensdag 29 februari en woensdag 14 maart. Hilversum II, van 18.20 tot 18.30 uur.

De PPR is woensdag 7 maart op TV: Ned II 19.12 uur.

Kringloop avond PPR-Dordrecht

In samenwerking met de Ekologische Kringloopstichting uit Arnhem organiseert PPR-Dordrecht een thema-avond met als onderwerp de kringloopeconomie. Eén van de inleiders is Stefan Triest die over zijn kringloopbedrijf vertelt. De avond is bedoeld om te bekijken hoe op lokaalniveau kringloopinitiatieven te kunnen ontwikkelen. De bijeenkomst vindt plaats op 29 februari in het Politiek Centrum, Groenmarkt 90 te Dordrecht. Aanvang is 20 uur.

Tegen Kernwapens

NIVON-Jongeren, Jongeren Tegen Kernwapens en de Jongeren vredesgroep Woensdrecht organiseren op 9, 10 en 11 maart een activiteitenweekend in Woensdrecht. De meeste activiteiten zullen waarschijnlijk in een tent bij het vredesaktiekamp worden gehouden. Voor slaapplekken wordt gezorgd. De prijs voor deze drie dagen is dertig gulden.

Iedereen die zin heeft mee te doen gelieve zich voor 2 maart op te geven bij het NIVO-Jongerenburo, P. C. Hooftstraat 163, 1071 BV Amsterdam. Tel.: 020-726003.

27 HOUD RADIKALEN KRANT

Scholten & Dijkman	6
Interview: Mensen Zonder Werk In Actie ..	8
Serie: Welzijnswerk Na De Bezuinigingen	11
Is Vrije Verstreking Een Oplossing?	12
Kongresstuk: Feminisering	14
Brieven	22

Het maartnummer van de Radikalenkrant sluit op donderdag 1 maart.

PARTIJ BESTUUR

RACISME en fascisme nemen toe. De Centruumpartij wint aanhang. De PPR moet weerwerk leveren. Er is een racisme-werkgroep, die een publikatie voorbereidt. Er komt een folder, waarin de PPR-opvattingen duidelijk worden gemaakt. Met andere partijen wordt over een gemeenschappelijke strategie overlegd. Vorig jaar deed de kerngroep een uitspraak over het verbieden van diskriminerende organisaties. Mogelijk komt de hele problematiek op het najaarskongres aan de orde.

DE KRISIS heeft ook z'n weerslag op de PPR. We zijn immers helemaal afhankelijk van de contributies van onze leden. Er is daarom behoorlijk bezuinigd. Maar de partij moet wel op een redelijk nivo blijven functioneren. Daarvoor is nodig dat de contributie-opbrengst minstens stabiel blijft. De contributieschalen voor mensen met hogere inkomens zijn opgetrokken. Laat de PPR niet zakken!

DE EUROPESE VERKIEZINGEN worden gehouden op 14 juni. Het Groen-Progressief Overleg (CPN, Groen Platform, PPR, PSP) heeft een gezamenlijke kampanjekommissie ingesteld. Er komt een speciaal kampanje-adres en er wordt een medewerker aangetrokken. In haar Europese contacten ondervindt de PPR concurrentie van de afgesplitste Nederlandse Groenen. We hebben daarom onze banden met Die Grünen (de belangrijkste groep in de Europese samenwerking) aangehaald. Die Grünen steunen de PPR en het Groen-Progressief Akkoord.

OOK IN OOST-EUROPA onderhoudt de PPR relaties, onder meer met de CDU uit de DDR. Vertegenwoordigers van die partij waren op ons laatste congres en begin februari werd een tegenbezoek afgelegd. Wim de Boer sprak het CDU-kongres toe. Een goede gelegenheid om op bescheiden schaal de dialoog tussen Oost en West te verbeteren.

In deze krant staat het eerder aangekondigde kongresstuk over FEMINISERING. Met een andere aanpak dan gewoonlijk en met volop discussiestof voor leden en actiecentra. Normaliter wacht het partijbestuur de reacties van de actiecentra op zo'n kongrestekst af, nu heeft het zich echter voorgenomen ook een eigen bijdrage in de discussiefase te leveren.

DE PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN van de laatste tijd worden nauwlettend door het partijbestuur gevolgd. Partijbestuursleden waren als waarnemer aanwezig bij het 'Linkse Doorbraak'-kongres van half januari, het CPN-kongres van 4 en 5 februari en de bijeenkomst van de groep Scholten-Dijkman op 5 februari.

UITKOMSTEN RAKEN HART REGERINGSBELEID

Kabinet moet terdege rekening houden met BMD-rapport

De uitvoerige en gedegen eindrapportage van de BMD moet duidelijke gevolgen hebben voor het regeringsbeleid. Daarbij kan de discussie niet beperkt blijven tot de brandstofinzet bij elektriciteitscentrales.

Aldus reageert de fractie op de resultaten en conclusies van de Brede Maatschappelijke Discussie. Volgens de fractie moet ook het algemeen economisch beleid, verkeer en vervoer, de ruimtelijke ordening en het milieubeleid betrokken worden bij de komende discussie over het energiebeleid. 'De uitkomsten van de BMD raken het hart van het regeringsbeleid,' vindt de fractie. 'Het eindrapport van de BMD markeert het definitieve einde van de grootschalige elektriciteits-

opwekking. Stimulering van duurzame energiebronnen, decentralisatie en kleinschalige opwekking van elektriciteit en gematigde inzet van kolen vormen het startpunt voor een wezenlijk ander energiebeleid.'

De fractie vindt dat de overheid moet ophouden met het uitwerken van plannen voor nieuwe kerncentrales; aan dit achterhoedegevecht mogen niet langer overheidsmiddelen worden besteed.

LANDBOUWNOTA MET ALTERNATIEVEN

Fractie Kritisch Over EG-Landbouwbeleid

De PPR-fractie pleit voor een algehele herziening van het Europese landbouwbeleid. In het zojuist verschenen rapport van de fractie 'De Hervorming Van Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid' zet zij kanttekeningen bij het huidige beleid en geeft alternatieven.

Eind juli '83 heeft de Europese Commissie een reeks krachtige voorstellen gedaan om uit de pan rijzende landbouwuitgaven van de Europese Gemeenschap weer onder controle te kunnen krijgen. Het gemeenschappelijk landbouwbeleid is weliswaar het meest geïntegreerde beleidsterrein in de EG, maar het slokt ook een zeer groot deel van de beschikbare gelden op. Bovendien uit de fractie veel kritiek op zaken als de beperking van de productie en het ontstaan van overschotten die een steeds zwaardere belasting vormen voor de begroting van de ge-

meenschap.

De Raad van Ministers moet zich nu over de voorstellen van vorig jaar uitspreken. Volgens de PPR-fractie bieden die voorstellen een aanzet, maar zijn deze voorstellen ook teveel ingegeven door budgettaire overwegingen.

De landbouwnota van de PPR-fractie – geschreven door Peter Lankhorst, Jaap Röell en Theo Ruyter – kost vijf gulden (inklusief verzendkosten) en is te bestellen bij de PPR-fractie, Binnenhof 1a, Den Haag. Tel.: 070/614911.

LID AMERIKAANSE
ZUSTERPARTIJ OP
BEZOEK

Sonia Johnson pleit voor Vredes- Vrouwen- strategie

Sonia Johnson, kandidate bij de Amerikaanse presidentsverkiezingen voor de Citizens Party, wil begin maart een bijeenkomst houden over Women For Disament. Zij maakte dit bekend tijdens haar verblijf in Nederland, waarbij de PPR als gastvrouw optrad.

De bijeenkomst vindt plaats op 8 maart te Genève. Vrouwen van over de hele wereld zullen zich dan beraden over een 'vrouwenstrategie' om tot ontwapening te komen.

Sonia Johnson, die zichzelf een 'zeer radicale feministe' noemt, heeft gedurende haar bezoek aan Nederland contacten gehad met Vrouwen Voor Vrede, vrouwelijke parlementariërs en andere vrouwen die in de politiek actief zijn. Hoewel haar kansen op het presidentschap nul komma nul zijn, zei ze vooral via de verkiezingsstrijd de vrouwenstrijd en die van andere alternatieve bewegingen in de VS te kunnen dienen.

SRV STICHTING RADIKALEN VORMING PROGRAMMA EERSTE HELFT '84

STUDIEDAG 'ALTERNATIEF ONDERNEMEN EN DE PPR'

Inzet ochtend: Bestaat het alternatief (kleinschalig) ondernemerschap en zo ja, welke betekenis heeft dit voor de PPR?

■ 10.00 uur Aankomst en koffie ■ 10.30 uur Opening en organisatorische mededelingen ■ 10.40 uur Inleiding door de heer C. M. A. Bosman, sekretaris van het Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond ■ 11.00 uur Inleiding door Anton Scheffers, stafmedewerker van de Stichting Zelfbestuur ■ 11.20 uur Inleiding door Wim de Boer, directeur van een zeilschool en voorzitter van de PPR ■ 11.40 uur Plenaire discussie met de inleiders ■ 12.45 uur Lunchpauze (zelf voor brood zorgen).

Inzet middag: Discussie over de knelpunten van het alternatief ondernemerschap: - concurrentievervalsing; werken met behoud van uitkering; kwaliteit (vestigingswet); loonvormend.

■ 13.45 uur Inleiding door de heer C. M. A. Bosman ■ 14.05 uur Inleiding door Anton Scheffers ■ 14.25 uur Inleiding door Wim de Boer ■ 14.45 uur Pauze ■ 15.00 uur Plenaire discussie met de inleiders ■ 16.30 uur

Afsluiting.

De studiedag wordt voorgezeten door Jaap de Jong, vice-voorzitter van de PPR.

Datum: 10 maart. *Plaats:* Utrecht. *Tijd:* 10-16.30 uur. *Kosten:* f 10,-.

EXKURSIE 'ARBEID EN TECHNOLOGIE'

Op 14 april wordt er een exkursie georganiseerd naar een bedrijf, dat op technologies gebied veel aan innovatie doet. Met deze exkursie willen we op een andere manier dan de gebruikelijke studiedag, een bijdrage leveren aan de discussie in de PPR over de plaats van arbeid en technologie. Eén en ander onder voorbehoud. *Kosten:* f 10,-.

STUDIEDAG 'LINKS EN DE VERZORGINGS-STAAT'

Op 12 mei wordt er in Utrecht een studiedag georganiseerd waarin de discussie over 'Links en de Verzorgingsstaat' wordt voortgezet. Centraal staat op deze dag de betekenis van de marktsektor voor een linkse politiek ten aanzien van de collectieve voorzieningen.

In de komende nummers van de Radikalenkrant, Radikale Notities en de Nieuwsbrief voor actiecentra zal nadere informatie worden gegeven. In verband met het versturen van studiemateriaal en dergelijke graag tijdige opgave (uiterlijk drie weken voor de aanvang van de betreffende activiteit).

Voor opgave en informatie: SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel: 020/256046.

OPGAVEFORMULIER

Hierbij geef ik mij op voor:

- Studiedag 'Alternatief Ondernemen en de PPR', 10 maart 1984, Utrecht.
- Exkursie 'Arbeid en Technologie', 14 april 1984.
- Studiedag 'Links en de Verzorgingsstaat', 12 mei 1984, Utrecht.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ *Plaats:* _____

Telefoon: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

DE GEDOORTE VAN (WEER) EEN BEWEGING

DE AVONTUREN VAN STEF & IK

FOTO ANP

Zaterdag 4 februari werd in Ede de 'Beweging voor Vrede en Solidariteit' geformeerd. De bijeenkomst vond plaats naar aanleiding van de 'exkommunikatie' van Jan-Nico Scholten en Stef Dijkman uit de CDA-fractie. Een verslag van de bijeenkomst, de betekenis van de beweging voor de PPR en een commentaar van partij-sekretaris Paul van der Hijden.

Het was een bijna perfect georganiseerde bijeenkomst, daar in Ede. Nadat op 8 december Jan-Nico Scholten en Stef Dijkman in de vergaderzaal van de Tweede Kamer hadden meegedeeld geen mogelijkheid meer te zien in CDA-verband te opereren (*Scholten: 'Wij zijn niet uitgetreden, maar eruit getrapt'*) werd door symphatisanten een kongres georganiseerd met als thema 'De Vrede en Solidariteit'. Een voor alle belangstellenden open bijeenkomst. Een behoorlijke aankondigings-publiciteit, een redelijke herkenbare hoeveelheid leden van het organisatie-komitee.

In de dagen ervoor werden de geruchten steeds sterker, dat er die dag een nieuwe partij zou worden opgericht. „Als blijkt, dat men het wil, zetten wij de schouders eronder,” vertelden zowel Scholten en Dijkman aan diverse journalisten. Een

NIPO-enquête gaf hen vijf Kamerzetels als er nu verkiezingen zouden worden gehouden. Alles bijeen reden voor zekere onzekerheid in PPR-kringen; te meer daar bleek, dat een deel van die ahang rechtstreeks uit onze kiezers-achterban komt. Zou een nieuwe partij met Scholten en Dijkman de PPR uit de markt prijzen?

Sprekers

Het programma vermeldde sprekers uit de kringen van uitkeringsgerechtigden, vakbeweging, vrijgezellenbond, etnische minderheden, Vrouwen voor Vrede, kerken, Basisbeweging Nederland. Prof. dr. Bob Goudzwaard: „Bestaande politieke wegen lopen zo te zien één voor één vast. Het taalgebruik wordt aan de nieuwe onmacht aangepast. Minder raketten, minder werkloosheid. Dat

betekent dus in plaats van 48 raketten 16 raketten meer; een minder grote jaarlijkse stijging van de werkloosheid. Aanpassing, aanpassing bij het onontkoombare – dat is het politieke wachtwoord geworden. Wat ons in Ede bijeenbrengt is het hoopvolle gevoel dat er nog serieuze politieke wegen zijn, die niet alleen maar staan in het teken van de onmacht. We ervaren, dat wat in het hart van het beleid zou moeten staan steeds meer naar de rand van het beleid is opgeschoven. Een vernieuwing in de Nederlandse politiek, als het even kan dwars door de bestaande partijen heen, is meer dan ooit nodig. Een vernieuwing in de zin van een onvoorwaardelijke voorrang voor de weg van het recht en de weg van de vrede; een politieke vernieuwing die zich ook scherp bewust is van de onlosmakelijke verbondenheid

van de grote problemen van onze tijd: armoede, bewapening, werkloosheid en milieubederf."

Renske Tinga-Jansen (Basisbeweging Nederland): „Mensen uit de basisbeweging hebben veelal hun politieke keus al gemaakt toen zij 'de' kerk en 'de' christelijke partij in Nederland verlieten. We moeten de vraag stellen: wat zou een nieuwe aparte partij onderscheiden van de overige bestaande. We moeten versnippering tegengaan."

Er waren gespreksgroepen over derde wereld en minderheden; vrede en ontwapening; sociaal-ekonomische problematiek en over de 'problematiek van vandaag'. In de laatste bleek, dat er ondertussen onafhankelijke steungroepen voor Scholten/Dijkman in het land bestaan. Een woordvoerder van zo'n groep uit Enschede: „We willen graag een nieuwe partij, maar eentje die anders is dan wat we al in Den Haag hebben zitten. Een echte volkspartij, niet links en niet rechts." Een ex-voorzitter van het CDA-Vlaardingen: „PPR en EVP, dat stoot af. Er moet een nieuwe partij komen, om mogelijk later met de bestaande samen te werken."

Er was zelfs een mevrouw, die voorstelde om nu als duidelijk herkenbare groep terug naar het CDA te gaan. Maar ondanks deze geluiden overheerste toch de wens naar een brede, open samenwerking. Een kleine bloemlezing van gehoorde gedachten: „Wéér een scheiding? We zijn daar zo aan gewend in onze kringen. Laten we afstappen van dat aparte." „Het benaauwt me, als de nadruk zo op dat christelijk wordt gelegd." „We moeten niet direkt een nieuwe, zelfstandige partij oprichten, maar mogelijkheden tot bundeling bezien." En een hele mooie vraag: „Als ik me niet vergis zijn we hier toch met een groep christen-demokratische appèl-mensen?" Met een nog mooiere reactie uit de zaal: een luidkeels 'Néééé'.

Slottoespraak

Het verlossende woord zou van Jan Nico Scholten moeten komen. Wat is de parlementaire Groep Scholten/Dijkman van plan? Scholten begon met de opmerking dat terwijl zijn en Dijkmans banden met het CDA losraakten, die met de samenleving steeds hechter werden door de vele steunbetuigingen. Zijn toespraak bevatte een aantal standpunten over praktische aangelegenheden, passend binnen de thema's van de bijeenkomst: „De beweging die vandaag tot uitdrukking komt moet nader gestalte krijgen. Dat is in het belang van de zwakke medemens, de bedreigde natuur en de vrede. Ons uitgangspunt is: de handen ineen. Er is ons gevraagd: het wordt hier toch niet exclusief christelijk? Laat duidelijk zijn: wij willen samenwerken met iedereen, die tot dezelfde politieke kon-

klusies komt. Wij hebben onze motivatie, maar die is niet de enige, exclusieve bron om uit te putten. Ik wil ook een misverstand wegnemen. Wij willen niet concurreren met hen, met wie we gemeenschappelijke doelstellingen hebben. Wij hebben geen breuk met de PvdA, de PPR of EVP – wij hebben een breuk met het CDA. Eigenlijk begrijp ik de kennelijke staat van opwinding bij sommige linkse politici niet. Zij hoeven ons niet te vrezen."

Vervolgens werd duidelijk wat er konkreet gaat gebeuren: „Er is een roep om politieke vernieuwing, ook partij-politiek. We willen dat voorzichtig aanpakken, zoveel mogelijk tot bundeling komen. De Tweede Kamer kent al zoveel partijen. Wie met ons wil samenwerken kan dat laten weten. De politieke basisbeweging voor vrede en solidariteit is hier vandaag opgericht. Zij heeft een pluriforme organisatie. De stuurgroep, die deze dag heeft georganiseerd zal aan de hand van de enquête-formulieren (die iedereen kon invullen – red.) tot een nadere opzet komen." Op de perskonferentie na de bijeenkomst maakte Scholten nog verder duidelijk: „De EVP (die een telegram met aanbod tot samenwerken stuurde) hoort onder de bundeling thuis, maar bepaald niet exclusief. De stuurgroep is van de basisbeweging, van de mensen in het land die belangstelling toonden. Zij zal partij-politieke mogelijkheden verkennen in gesprekken met vertegenwoordigers van partijen."

Een saillante opmerking van Goudzwaard op de perskonferentie was daarbij: „Samenwerking met PSP en CPN ligt vanuit onze situatie minder voor de hand dan het dat vanuit de EVP schijnt te zijn." Dat terwijl de EVP in meerderheid besloot niet toe te treden tot het Europees Groen-Progressieve Akkoord met deze partijen.

Perspektief

Zonneklaar lijkt, dat de 'Beweging voor Vrede en Solidariteit' van grote invloed kan zijn op het functioneren en de verdere toekomst van de PPR. De al jaren sudderende richtingen'strijd' in onze partij kristalliseert op dit moment uit. Voorstanders van intense samenwerking met PSP en CPN, als vermeende logische volgende stap in de ontwikkeling van de PPR, hebben zich duidelijk georganiseerd met gelijkgezinden uit die partijen in de (stichting) Linkse Doorbraak. Zij hebben hun wens om niet eeuwig als kleintjes door te prutsen in de Nederlandse politiek gemeen met hen, die het gedachtengoed van de PPR graag een krachtiger plaats in ons politieke bestel zien innemen.

Ongetwijfeld zal door menige PPR-werker van het eerste uur worden gevonden, dat naast de thema's vrede en solidariteit een duidelijke plaats moet worden toegekend aan ekologisch bewust-

zijn. De 'vleugel' in onze partij, die zich potentieel aangetrokken zal voelen tot het open aanbod van de beweging achter Scholten/Dijkman, zal te meer reden zien met haar een nieuwe partij-politieke verbintenis aan te gaan als dat bewustzijn als derde kern-thema wordt toegevoegd. Scholten en Dijkman zijn vermoedelijk ontvankelijk voor zo'n vraag gezien hun zorg voor het milieu en de duurzaamheid van het bestaan.

Hun ontvankelijkheid zal denklijk toenemen, als die 'vleugel' zich herkenbaar manifesteert en duidelijk maakt dat minstens een groot deel van de partij zich herkent als onderdeel van de 'Beweging voor Vrede en Solidariteit'. Doch liever nog ervoor zorgt dat de PPR als organisatie kiest voor een bundeling tussen alle maatschappelijke en politieke organisaties die zich globaal herkennen in doelstellingen en politieke stijl waarvoor Scholten en Dijkman staan. Versimpeld is het in die gedachte mogelijk te stellen, dat de 'Beweging voor Vrede en Solidariteit' nu al drie Kamerfrakties heeft: de groep Scholten/Dijkman, de EVP en de PPR.

Het worden diepgravende tijden in de PPR. Het was daarom goed dat het partijbestuur middels Elly van Schijndel en Paul van der Hijden als waarnemers de dag in Ede bijwoonden. Het commentaar van de laatste (sinds kort weer algemeen sekretaris van het partijbestuur) na afloop: „Aanvankelijk dacht ik: dit wordt een bedreiging van de PPR. Maar het was zeker geen verknoeide dag. De publiciteit vooraf maakte duidelijk, dat de politieke doelstellingen van de organisatoren de onze raken. Maar je moet nu wel konkluderen, dat de veronderstellingen dat het om wéér een nieuwe splinter zou gaan tendentieus waren. De thema's die aan de orde waren zijn de onze, maar de mensen niet – al hebben er waarschijnlijk vroeger op ons gestemd. Er ligt nu een kans voor ons gedachtengoed; we moeten niet hooghartig zeggen: wat die mensen willen willen wij al zo lang. Het is duidelijk dat ze een zo breed mogelijke samenwerking willen, ook in de richting van EVP en PPR. Ik denk, dat onze partij zal groeien in de richting van Scholten/Dijkman naarmate zij groeien in kwalitatief en kwantitatief opzicht."

Wat vindt hij, als PPR-leden al direkt gaan meewerken in de Beweging, zich richtend op partij-politieke vernieuwing? „Ik zou zelf direkt uit de partij stappen als de PPR mij verbod mee te doen aan politieke vernieuwing. Het wordt anders als het om een politieke partij zou gaan, die zich in konkurrentie met ons bevindt."

Elly van Schijndel: „Ik heb veel gehoord over wat ik ook in de PPR heb meege-maakt".

JEROEN VAN URK

BOND VAN MENSEN ZONDER WERK

„WE ZIJN WERKLOOS, NIET MACHTELOOS“

Sinds vorig jaar is Nederland een vakbond rijker – de Bond Voor Mensen zonder werk. Bep Piko, een van de oprichters, en Guido Hegger, actief BVM-lid en PPR-lid, over de nieuwe bond – en over sollicitatieplicht en gemeenschapstakenplannen.

FRED JANSZ

Bep Piko: „We hebben de BVM opgericht om de mensen zonder werk op de een of andere manier te verenigen. Er bestond eigenlijk geen goede organisatie en de werklozen hadden dan ook niets in de melk te brokkelen. Er zijn 3,5 miljoen mensen met de één of andere uitkering, waarvan slechts een klein deel bij FNV en CNV zit. Een organisatie daarvoor is dus hard nodig.“

Guido Hegger: „We zijn dan ook hard bezig een landelijke organisatie op te bouwen. We hebben in één jaar tijd al meer dan 1000 leden geworven en er zijn twaalf actieve plaatselijke afdelingen. En zo'n organisatie is ook hard nodig omdat dit kabinet de uitkeringsgerechtigden pakt. Die groep is niet georganiseerd en kan dus minder weerstand bieden.“

Hoe is jullie relatie met de gewone vakbeweging?

Guido: „Hier in Arnhem en Gelderland hebben we prima contacten met de vakbeweging, vooral met de ABVA/KABO en de Voedingsbond FNV. We hebben dan ook actief meegedaan met de ambtenarenacties van afgelopen najaar. De ambtenaren stonden ook erg positief tegenover ons meedoen. Zo wilde een groep werkers bij de Sociale Dienst niet staken omdat er bij hen 3% afgang, maar wel omdat de uitkeringsgerechtigden met 3% gekort werden.“

Bep: „Je zou ons dan ook als een vakbond voor de uitkeringsgerechtigden kunnen zien. We behartigen de belangen van hen zowel kollektief als individueel. Hier in Arnhem ligt de nadruk op het kollektieve. Het is mede daarom ook dat we waarschijnlijk in het kollege voor de verlening van bijstand komen. We willen ook in de WWV/RWW-kommissies komen en uiteindelijk in de SER. Waar over uitkeringsgerechtigden gepraat wordt, moeten ze ook vertegenwoordigd zijn. We worden nu nog behandeld als

Guido Hegger

minderjarigen die alleen maar ja en amen mogen zeggen.“

Wat vinden jullie van het idee van PPR-raadslid Jan Berends in Groningen om BKR-kunst aan werklozen uit te delen? Zo zou dan de kunst onder de mensen gebracht kunnen worden en voor de gemeente is het kostenbesparend.

Guido: „Ik heb al een boze brief naar PPR-Groningen gestuurd, want ik ben het er volstrekt niet mee eens. Het is volgens mij hetzelfde idee als de bede-

ling. Het komt hier op neer: die mensen hebben het zo moeilijk, laten we ze dan maar iets, in dit geval een kunstwerk, geven. Eigenlijk is het hetzelfde als die aktie in Eibergen. Het is een politieke zaak, niet die van het geweten van de bezitters. Dit kabinet wil het echter wel weer een zaak van het geweten van de bezitters maken. De mensen worden door Lubbers & Co van elkaar afhankelijk gemaakt. De rol van de overheid wordt teruggedrongen, ten gunste van de gegoede burgerij en de kerken met hun eigen initiatief. En zo worden de mensen rustig gehouden, terwijl ze de barrikade op zouden moeten, om zo geld te krijgen om van te leven.“

Bep: „Het initiatief van de gemeente Muiden om werklozen te steunen, daar staan we wel achter, al heeft het ook negatieve kanten. Maar dit initiatief gaat van de overheid uit en dat is heel belangrijk. Een structurele oplossing is het natuurlijk ook niet.“

Vinden jullie het niet beter om over baanlozen in plaats van werklozen te praten? Veel werklozen doen vaak wel iets, maar dan niet in de traditionele zin van arbeid.

Bep: „We hebben hier een lange discussie over gevoerd. En we hebben besloten om het bij de Bond Voor Mensen zonder werk te houden, want die naam is tenslotte bekend. Het gaat niet om de naam, maar om de inhoud. Alle mensen met een uitkering of die voor hun inkomen van anderen afhankelijk zijn kunnen lid worden.“

Guido: „Onze belangrijkste eis is dat iedereen recht heeft op een eigen, onafhankelijk inkomen, een soort basisinkomen. We hebben alleen niet zoveel tijd voor de ook zo belangrijke achtergrondvisie. Er moet konstant aktie gevoerd worden.“

De BVM gaat dit voorjaar aktie tegen de

gasprijsverhogingen voeren. Wat houdt deze aktie in?

Guido: „Met ingang van 1 januari van dit jaar is de gasprijs met 3 cent per kubieke meter verhoogd. Hierdoor is de prijs – die al veel te hoog was – voor veel mensen onbetaalbaar geworden. Met deze aktie willen we dit onder de aandacht van de mensen en van Den Haag brengen. We geven een folder uit en verder roepen we alle uitkeringsgerechtigden op de 3 cent prijsverhoging niet te betalen. Tijdens deze drie maanden wordt het niet betaalde geld op een aparte rekening gestort. Aan het eind van de aktie wordt het geld alsnog aan het gasbedrijf betaald.”

Bep: „Door de prijsverhoging pas later te betalen kunnen we de administratie van het gasbedrijf aardig in de war sturen. Het is voor ons niet mogelijk om te staken, daarom nemen we het middel van koopkrachtmanipulatie ter hand. Dit kan uitgroeien tot een net zo belangrijk aktiemiddel als staken. Want als alle uitkeringsgerechtigden – of desnoods een deel daarvan – voor bijvoorbeeld drie maanden weigeren hun rekeningen aan de overheidsinstellingen te betalen kunnen we de boel aardig in het honderd schoppen. Met een maandelijks koopkracht van 3,5 miljard kan het bedrijf Nederland totaal ontregeld worden.”

Guido: „We hebben ook aan het partijbestuur om financiële ondersteuning van de aktie gevraagd. Deze weigerde omdat de aktie niet genoeg body had. Dat is toch belachelijk. Oké, het is ook voor ons een experiment, maar als dat mislukt wegens te weinig geld kan het niet herhaald worden. Het idee wordt gelukkig wel ondersteund. Maar ja, we zijn nu eenmaal niet zo'n kapitaalcrachtige organisatie als de FNV of CNV. We gaan echter stug door met de aktie en het opbouwen van een sterke organisatie.”

Hoe staan jullie tegenover het werken met behoud van uitkering?

Bep: „Zoals het door dit kabinet gepropageerd wordt, hélp het de werkloosheid. Zij redeneren dat de werklozen niet aan de kant moeten blijven staan en deel moeten nemen aan het arbeidsproces. Ondertussen wordt er wel rigoreus bezuinigd en zijn de plaatsen waar mensen met behoud van uitkering werken vaak boventallige arbeidsplaatsen die niet meer gefinancierd kunnen worden. Bijvoorbeeld in het bejaardenwerk, daar wordt gigantisch op bezuinigd waardoor veel arbeidsplaatsen verloren gaan. Deze mogen dan later door vrijwilligers of werklozen met behoud van uitkering vervuld worden. Nu is de verhouding nog 10:1 maar als het zo doorgaat, wordt het 1:10.”

Guido: „Ook is er het gevaar dat de onderlinge concurrentie van werklozen

veel groter wordt. De ene wordt bevoordeeld ten opzichte van de andere en dat geeft haat en nijd. De mensen worden tegen elkaar uitgespeeld ook op het bedrijf waar de werkloze te werken komt. Er wordt misbruik van gemaakt doordat eerst bezuinigd wordt waarna de vrijgekomen arbeidsplaats door een vrijwilliger bezet kan worden. Het blijft niet bij de kwartaire sektor, er komen ook steeds meer zogenaamde praktijkervaringsprojecten. Zo is er bijvoorbeeld een werkervaringsproject voor vijftien parkeerwachters. Ik vraag me af wat je daar voor ervaring bij opdoet en het zou natuurlijk 'gewoon' werk moeten zijn.

Het blijft een moeilijke zaak, maar in principe zijn we tegen. We zijn natuurlijk niet tegen uitkeringsgerechtigden die zelf iets ondernemen. Dat is prima, het komt tenslotte uit de mensen zelf.

Bep Piko

„We willen ook graag in de regionale toetsingscommissies komen, die opgericht worden om het werken met behoud van uitkering te toetsen. We zijn dan wel werkloos, maar niet machteloos. In deze commissies moeten natuurlijk ook uitkeringsgerechtigden komen – het gaat tenslotte over ons. We moeten daar voorkomen dat het straks verplicht gaat worden. Waar houdt het dan op? Ja, het moet zinvol zijn, maar wie weet vindt men over een jaar het graven van een gat ook zinvol.”

Wat is jullie standpunt over de sollicitatieplicht?

Guido: „De sollicitatieplicht moet worden afgeschaft, liever vandaag dan morgen. Het is toch te gek dat mensen verplicht worden te solliciteren als er geen werk is. En werklozen doen ook vaak al werk dat ze zelf nuttig vinden, maar dat niet onder de traditionele noemer van arbeid valt. Gelukkig komen ook steeds meer sociale diensten hierachter, zoals Rotterdam, Amsterdam en Leeuwarden. Alleen: ze zijn helemaal afhankelijk van de landelijke overheid. Zo heeft Amsterdam al een korting van één miljoen per maand gekregen omdat ze niet genoeg controleerden.”

Bep: „Je positie als uitkeringsgerechtigde hangt af van de sociale dienst en van je maatschappelijk werker. Als de sociale dienst het beleid van de regering precies volgt heb je weinig kans. Ook de maatschappelijk werker kan grote invloed uitoefenen. Hij kan tevreden zijn als je zegt dat je gesolliciteerd hebt of hij kan ook sollicitatiebrieven willen zien. Er heerst op dit gebied volstrekte willekeur.”

Richt de BVM zich nog speciaal op de jeugdwerkloosheid?

Guido: „We richten ons niet speciaal op jongeren. Wel hebben we afgelopen jaar onder andere aktie gevoerd tegen de afschaffing van de RWW-uitkering voor 16- en 17-jarigen. Als we later nog eens heel groot zijn kunnen er misschien aparte groepen worden opgericht zoals de BVM-jongeren. We zullen natuurlijk ook hard aktie voeren tegen het plan om de leeftijd voor het minimum jeugdloon te verhogen. Er blijft nog een heleboel te doen.”

ONNO DE ZWART

Er wordt gemiddeld 250 m³ gas per maand verbruikt in Nederland. 250 × 3 cent = f 7,50. BVM-leden roepen uitkeringsgerechtigden op om die f 7,50 drie maanden niet te betalen. Achtergehouden bedragen kunnen worden gestort op girorekening 2790148 van de BVM Arnhem.

Deze bedragen worden bij opvraag weer teruggestort. Op deze manier kan men het geld reserveren en wordt duidelijk hoeveel uitkeringsgerechtigden aan de aktie meedoen. Ook wordt dan duidelijk, welk bedrag drie maanden lang van de overheid achtergehouden wordt.

Uitkeringsgerechtigden die niet mee kunnen doen (kamerbewoners bijvoorbeeld) en anderen, die de aktie steunen, kunnen op de rekening f 5,00 storten om de koopkracht-manipulators te steunen en de administratiekosten te dekken.

Informatie bij: BVM Arnhem, 085/455115.

SERIE HET WELZIJNSWERK ONDER DRUK

DE BIBLIOTHEEK KRIMPT IN

Is het nog leuk om beroepskracht in het welzijnswerk te zijn? Zijn er nog werkers met fiducia in Brinkmans beleid? De eerste aflevering van een serie korte interviews met welzijnswerkers: het bibliotheekwezen onder druk van de bezuinigingen.

Inge Verkuijlen woont bij Hardenberg en is sekretaresse van het PPR-Aktiecentrum daar. Beroepshalve werkt zij bij de openbare bibliotheek in Slagharren. Een kleine kern.

„Ik ben aangesteld als bibliothekaresse bij de Centrale Bibliotheek Dienst West-Overijssel. Daaronder vallen ongeveer vijftig bibliotheekfilialen. Het gaat om een groot gebied. Nu al staan sommige filialen tien kilometer van elkaar. Brinkman wil nu ongeveer vijftig miljoen op het bibliotheekwerk bezuinigen. Voor Overijssel zou dat betekenen, dat veel inwoners in dorpen niet meer op aanvaardbare afstand een filiaal treffen. Nu had deze provincie vergeleken met andere nog steeds een achterstand in subsidie-toewijzing. Provinciale Staten hebben voor 1984 daarom deels het gat dat de minister slaat gedicht. Je zou dus kunnen zeggen, dat Overijssel een minimum-nivo houdt en andere provincies daar langzaam maar zeker naar toe 'groeien'. Overigens betekent het niet, dat de tik van de bezuinigingen niet ook hier aanslaat. De gemeentebesturen zijn tegenwoordig ook een belangrijk financieringskanaal en het hangt er maar vanaf hoe die het belang van bibliotheekwerk zien binnen de sterk beperkte budgets die zij zelf hebben.

„Daardoor krijgen gemeenten ook veel meer mogelijkheden om hun eigen mening in het werk te 'dringen', waardoor veelzijdigheid verloren kan gaan. Plaatsen waar streng-christelijke partijen invloed hebben, zijn geneigd beperkingen op te leggen bij het aanbod dat een filiaal doet aan de lezers. Zo kan er slechts een vestiging in Urk worden geopend onder voorwaarde, dat er aparte kollekties in aparte rekken zouden komen met een algemeen en een christelijk karakter. Het gaat dan om de 'fiktie', de verhalende literatuur. Hoe het daar gaat met studieboeken over de evolutie-theorie weet ik niet, maar ik ben persoonlijk wel geschrokken van dit precedent. Het geeft aan dat het mogelijk is dat een meerderheid de veelzijdigheid in aanbod tegen gaat.

„Terwijl die veelzijdigheid een doelstelling van de bibliotheekwet is. Die wet

Inge Verkuijlen

wordt opgeheven en daarmee worden haar normen afgebroken, door de bezuinigingen. De spreiding, de grootte en variatie van het bezit, de openingsuren, de extra voorzieningen zoals speciale kollekties voor buitenlandse ingezetenen. Doordat er ook op het aantal werkers bekibbeld wordt kan je ook minder dienstverlening plegen, zoals aanvullend werk voor het onderwijs. Terwijl uit die hoek nu juist een groter beroep op ons wordt gedaan, ook al omdat daar tevens bespaard moet worden. Projekten in het kader van alfabetiseringskursussen, die bedoeld zijn om mensen echt te stimuleren om te lezen, moeten straks ophouden als men aan de deur van de bibliotheek geroken heeft. Er is gewoon steeds minder tijd voor.

„Het bibliotheekwerk raakt zo haar weerbaarheids-functie kwijt. Je kunt niet zeggen dat dan maar de 'bouquet-reeksen' moeten worden afgeschaft. Voor veel mensen zijn die de enige verbinding op weg naar literatuur. Overigens heeft die lektuur toch al niet de boventoon. De kontributie kun je ook niet onaanvaardbaar verhogen. Na 1975, toen het gratis lezen voor de jeugd werd ingevoerd, zag je een enorme toeloop ontstaan. Dat bewijst, dat betalen voor veel mensen een drempel is. Het minimum-bedrag voor volwassenen wordt nu f 20,- in plaats van f 18. Dat is redelijk. Maar er zijn grenzen. De gemeente Hardenberg moest door optrekken van de landelijke norm verleden jaar van f 12,50 naar f 18 gaan. Elk jaar dat soort verhogingen werkt gewoon niet, in dat opzicht moet je ook voor bibliotheken bedrijfseconomisch redeneren. Verhogingen tot veertig, vijftig of zelfs honderd gulden: ik weet niet wat het eind dan is.

„Lid zijn van een bibliotheek is voor

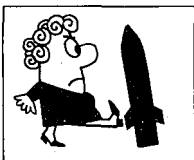
veel mensen een afweging op zich. Je kunt niet zeggen: voor een sportklub betaal je toch ook vijftien gulden per maand. Daar zit ook een heel sociaal gebeuren aan vast, waardoor mensen zo'n bedrag willen uitgeven. En de gedachte van Brinkman om voor lees-(geen studie-)boeken apart leengeld bovenop het lidmaatschapsgeld te vragen, daar geloof ik echt helemaal niets van. Het edukatieve karakter van bibliotheekwerk kan niet zonder het rekreative. We moeten echt oppassen, want nu al loopt het aantal betaalde lidmaatschappen terug.

„Het kan op een aantal punten best soberder, er is een hoop franje. Vooral is in het verleden is onvoldoende gedaan aan efficiënt werken. Zo is bij onze bibliotheekdienst nu een aantal afdelingen samengevoegd, zodat er minder langs elkaar heen gewerkt wordt. Historisch zijn er in het bibliotheekwerk nogal wat overlappings gegroeid, er is nooit gevraagd of dat allemaal nuttig was.

„De automatisering zet ook in deze sektor door. Op dit moment zelfs hard, als een kostenbesparend element. Dat vind ik zelf een heel slechte reden. Automatisering kan gunstig zijn: je beschikt over meer informatie, je kunt efficiënter werken. Maar er zit juist voor kleine filialen een groot risico aan vast. Voor aansluiting op het systeem van de Landelijke Bibliotheek Centrale moet je rekenen op voor hen relatief hoge basiskosten voor apparatuur. Die kunnen ze zeker nu niet opbrengen, die basiskosten moeten duidelijker erkend worden. Anders zit je straks met het verschijnsel, dat kleine kernen voor de afweging komen te staan: nog minder overige dienstverlening óf geen automatisering.

„De centrale vestiging van een regionale bibliotheekdienst zal ook geen twee systemen kunnen aanhouden voor de katalogus-administratie; zij zullen hun oude systeem waar ook de filialen gebruik van maakten inruilen. Zo zie je, dat de ontwikkelingen naar betere service zich doorzetten maar anderzijds bezuinigd wordt en die service dus wordt afgebroken. Het kumuleert zelfs: want als de kleine filialen straks wel gedwongen zijn om ook te automatiseren, blijkt dat ze het financieel niet meer op kunnen brengen en komen er hooguit boekenbussen voor in de plaats. Na het verdwijnen van de winkels en de scholen zijn er dan ook geen vaste bibliotheekvestigingen meer in de dorpen. Dat spoort niet met de PPR-ideeën.”

JEROEN VAN URK

THE WOENSDRECHT JOURNAL

TILBURG. Een paar weken terug – zie de vorige Radikalenkrant, zelfde rubriek – startte PPR-Tilburg een actie voor daadwerkelijke solidariteit: geld bijeenbrengen voor de aanschaf van een grote tent voor het vredesaktiekamp in Woensdrecht. Met succes. De actie heeft inmiddels zoveel geld bijeengebracht dat de grote tent kan worden gekocht en geplaatst. Verder kan door de actie een container en een schafketeet worden gekocht. Bovendien zijn door enkele PPR-leden een oude caravan en een VW-busje aangeboden. Deze woonruimten zijn inmiddels overgebracht naar het om betere onderkomens schreeuwende vrouwen-vredeskamp bij de vliegbasis Volkel – ook Brabant.

Vanuit Tilburg wordt nu ook gezorgd voor een permanente aanwezigheid van PPR-leden op het Woensdrechtse vredeskamp. Ze zijn ondergebracht in eerdervermelde schafketeet.

Uw financiële giften kunt u nog steeds kwijt op giro 3119750 ten name van penningmeester PPR-Tilburg, Jan van Beverwijkstraat 2a, Tilburg. Onder vermelding van: vredeskamp Woensdrecht. Meer informatie via Peter Beijer (013/632087), Niek Wiskerke (013/637938) of Norbert Vuijsters (013/352473).

UTRECHT. Meer dan duizend mensen waren zaterdag 4 februari bijeen om over komende acties te praten. Een ontmoeting van de basis, ook wel bekend als het grondvlak (grondvlak? grondvlak ja) met het bestuur van het Komitee Kruisraketten Nee als orgaan dat alle klachten, suggesties, ideeën en opinies op mocht vangen en mee mocht nemen ter verdere bestudering.

Het is in elk geval zeer waarschijnlijk dat er de tweede week van mei een aktieweek komt. De maandag: acties voor mensen in Raden en Staten en acties voor vrouwen. De dinsdag; onderwijs, vorming, gezondheidszorg en 65-plussers. De woensdag: ambtenaren en uitkeringsgerechtigden. De donderdag: het bedrijfsleven – werkonderbrekingen bijvoorbeeld, als de FNV tenminste wil meedoen. De vrijdag: acties op het gebied van de Kamerleden, de kunst & cultuur. Zaterdag wordt de slotdag van de aktieweek – het program van die dag ligt nog niet vast.

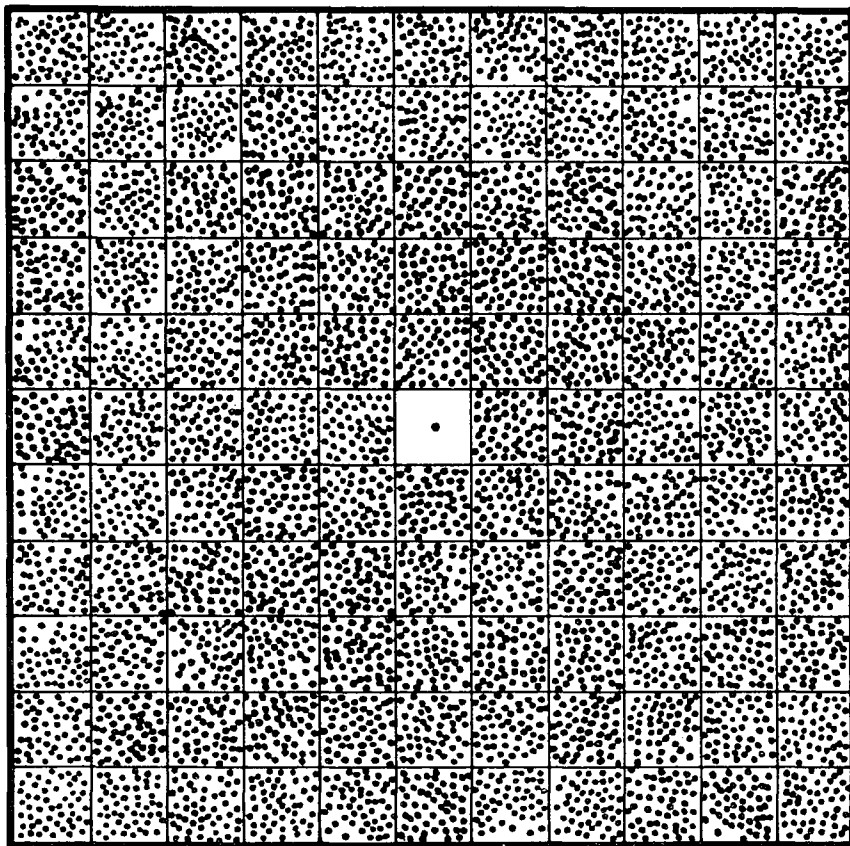
Verder werd gesproken over een volkspetitionement (de animo is gering, 't vereist veel energie, slaagt 't niet dan zal het tegen de vredesbeweging worden gebruikt) en over mogelijkheden tot belastingweigering of een massale aankondiging dat een gedeelte van de belastingen niet betaald gaat worden; en over de

mogelijkheid tot een volksoploop ook wel bekend onder de noemer blokkade. Vooral een aantal jongere bezoekers bleek daar erg voor: anderen vreesden weer dat op zo'n manier woede niet in de hand gehouden kan worden. Enfin, 't duurt nog even eer het 6 mei is – de definitieve besluiten over alle acties moeten nog worden genomen. Maar ze komen er dan; ook in Woensdrecht.

WOENSDRECHT. Op 16 mei schreef de PPR een brief – zie de vorige Radikalenkrant, zelfde rubriek – die nu dan eindelijk beantwoord is. Vraag toen: is het mogelijk informatie onder het personeel

van de vliegbasis te verspreiden over vrede en veiligheid. Het antwoord nu: nee. Ofwel: „De overheid acht het niet tot haar taak aan dergelijke verzoeken haar medewerking te verlenen en doet er dan ook alles aan om precedentes op dit punt te voorkomen.”

Het antwoord op dat antwoord is inmiddels weer onderweg – in de brief van de kommandant, zo schrijft de PPR te Bergen op Zoom, wordt met geen woord gesproken over de burgers die op de basis werken (de meerderheid), en volgens de militaire kode ben je als militair enkel loyaal als je met *alles*, dus ook met kernwapens, loyaal bent.

KERNWAPENS – PUNT ERACHTER! Zo luidt een nieuwe kaartenactie van de Vredesbeweging Woensdrecht. Een groot vierkant, daarin kleine vierkantjes bezaaid met punten, in het midden een vierkantje met één punt – de punt staat voor alle vuurkracht aangewend in de Tweede Wereldoorlog: drie megaton. Al die andere punten vertegenwoordigen de kernwapenvoorraad die er nu is – 18.000 megaton ofwel 6000 Tweede Wereldoorlogen. Wat in Woensdrecht geplaatst gaat worden: drie stippen, dus, drie maal die oorlog.

Aan de adreskant van de kaart zijn de adressen van Kamerleden voorgedrukt; tevens zijn ook affiches gemaakt. Kaarten en affiches zijn alleen in gestandaardiseerde aantallen te bestellen. Om eens wat te noemen: 100 kaarten 20 gulden, 200 35 gulden, 300 47,50 gulden, 400 60 gulden, 500 70 gulden; 10 affiches 10 gulden, 25 affiches 20 gulden, 50 affiches 30 gulden. Giro 5327868, tnv. Vredesbeweging Woensdrecht, onder vermelding van het aantal – inclusief portokosten.

PPR VOOR AMSTERDAMS PLAN

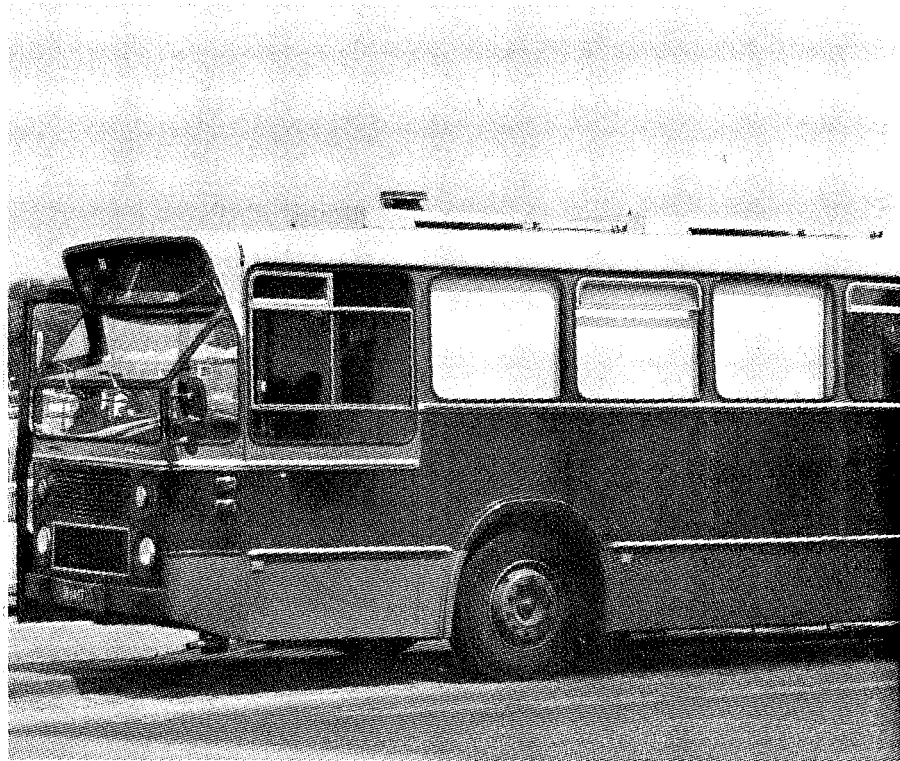
VRIJE VERSTREKKING: WIE EEN BETERE OPLOSSING WEET MAG HET ZEGGEN

Alle pogingen om het drugprobleem op te lossen hebben tot nu toe gefaald. Is vrije verstrekking dan de oplossing? De gemeente Amsterdam vindt van wel. De PPR ook – mits de organisatie perfect is.

Het plan om in Amsterdam aan langdurig verslaafden gratis heroïne te gaan verstrekken heeft de gemoeden in de hoofdstad – maar ook daarbuiten – hoog verhit. De politie is tegen, Lubbers is tegen en sommige hulpverleners schijnen erom te lachen. De heftigheid van de discussie doet haast vermoeden dat er plannen bestaan om binnen afzienbare tijd aan iedereen die daar om vraagt een dosis heroïne zal worden verstrekt. Dat is natuurlijk onzin. In Amsterdam wordt nog slechts gesproken van een experiment met ongeveer 300 langdurig verslaafden. De PPR is al jaren vóór een dergelijke proef. In het partij-program wordt duidelijk gesteld dat niet *het gebruik van*, maar *de handel in* harddrugs streng moet worden bestraft. Met dat idee zijn ook de plannen voor gratis verstrekking geboren. Het is immers heel moeilijk de handel op grote schaal te bestrijden. Door verslaafden gratis aan hun benodigde dosis te helpen wordt de illegale handel echter ondergraven. Maar er zijn meer overwegingen. Daarvoor is het nodig het heroïneprobleem zoals dat zich de laatste tien jaar heeft ontwikkeld beter te bekijken.

Bekend is dat het aantal verslaafden aan heroïne de laatste jaren steeds is gestegen. Ook het aantal doden door een overdosis is jaar op jaar groter geworden. In 1979 waren het er nog 19; vorig jaar stierven meer dan vijftig mensen aan een overdosis.

Met het groter wordende aantal verslaafden steeg ook de kriminaliteit veroorzaakt door verslaafden. Om hun dagelijkse behoefte aan heroïne te kunnen kopen hebben zij per persoon al gauw zo'n driehonderd gulden per dag nodig. De enige manier om daaraan te komen is stelen, stelen en nog eens stelen. Het ongemak dat dit de gemeenschap oplevert is misschien wel de grootste motivatie geweest om het heroïneprobleem aan te gaan pakken.

Methadon verstrekking: beter toepassen dan tot nu toe.

De pogingen om het probleem op te lossen, zowel van hulpverleners als van politie en justitie, hebben tot nu toe gefaald. De methadon-verstrekking heeft ook niet die resultaten opgeleverd waar men op hoopte. Een nieuw verschijnsel deed zijn intrede: de poly-drugsverslaafden. Zij gebruiken meerdere drugs, waaronder methadon, door elkaar. De PPR vindt het heel belangrijk dat de methadon-verstrekking beter wordt toegepast dan nu het geval is. En met beter wordt dan bedoeld: gedecentraliseerd, in de omgeving van de verslaafde. Het beste zou zijn een behandeling door de eigen huisarts. Hierdoor zal de behandeling individueel gericht kunnen zijn en de huisarts kan eventueel langzaam maar zeker de dagelijkse portie laten teruglopen. Door behandeling bij een huisarts is ook de continuïteit van de zorg gegarandeerd. Als de verstrekking continu en door de huisarts wordt geregeld zal dat een belangrijke categorie

'klanten' van de zwarte markt weghouden. Dit laatste is één van de conclusies van een rapport dat de SWOAD in 1977 publiceerde. Het was destijds op verzoek van de gemeente Amsterdam en met steun van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne opgesteld. Verstrekking zoals boven beschreven zal niet alleen de handel ondergraven maar ook de kriminaliteit door verslaafden zal minder worden.

Eén van de vereisten om met gratis verstrekking van opiaten – heroïne, morfine en methadon – goede resultaten te boeken is een goed georganiseerde registratie. Niet om gegevens van de verslaafde door te spelen aan politie of justitie, maar om dubbele verstrekking te voorkomen. Bij de opzet van deze registratie moet de Wet op de Persoonsregistratie als uitgangspunt dienen.

Tegelijk met een goed georganiseerd verstrekkingbeleid pleit de PPR ook voor voorlichting hierover op grote

FOTO ANP

schaal. Zowel artsen als hulpverleners moeten precies op de hoogte zijn van de doelen die worden nagestreefd en van alles wat er op het gebied van de verstrekking gebeurt. Verder moeten ook de verslaafden zelf weten wat de regeling inhoudt. Maar behalve voor deze direkt-betrokkenen is ook voor buitenstaanders een goede voorlichting vereist. Niet alleen om het wijdverbreide onbegrip uit de weg te ruimen, maar ook om toevloed van heroïneverslaafden uit binnen- en buitenland te voorkomen. Ter voorkoming van nieuwe verslaafden zou bijvoorbeeld de voorlichting op scholen

heel belangrijk zijn. Jonge mensen moeten weten wat de gevolgen van drugsgebruik kunnen zijn voordat ze het proefondervindelijk ervaren.

Alles bij elkaar is er dus een reeks van maatregelen die naast de gratis heroïne verstrekking zouden moeten worden uitgevoerd. Maatregelen waarvan de uitwerking niet met zekerheid is te voorspellen. De voor- en tegenstanders verschillen eigenlijk ook slechts in één punt van elkaar: het al dan niet gelóven in een gunstig effect. Maar als we de resultaten van het huidige drugsbeleid zien is het in elk geval duidelijk dat dát ook niet de juiste weg is. Er zal dus zeker naar nieuwe wegen gezocht moeten worden.

De gratis verstrekking is één mogelijkheid. Een mogelijkheid waar de PPR in gelooft.

LIESBETH LINDENHOVIUS

WILHELM VERSCHUREN PGBANW

Toen onze Ruud terugkwam van zijn snoepreisje door de Verenigde Staten, alwaar hij een hoogbejaarde wist over te halen zich herkiesbaar te stellen, weigerde hij het parlement tekst en uitleg te geven over hoe hij dat had ingekleed. Een grote minderheid werd daar boos van, omdat ze zich gepasseerd voelden. Het is de dames en heren parlementariërs toch al een doorn in het oog dat de Minister-President vaker op de televisie verslag doet van zijn avonturen en gedachtenkronkels dan in de Tweede Kamer. Is die boosheid terecht? Welnee! Waarom zou Lubbers of wie ook die iets aan het volk te vertellen heeft dat doen via de volksvertegenwoordiging als dat ook rechtstreeks kan! Zouden die 150 bollebozen niet in de gaten hebben dat ons parlementaire stelsel zo langzamerhand op zijn eind begint te lopen?

Dan moeten ze maar eens kijken naar wat zich allemaal voltrekt bij de enige echte voorhoedepartij, de PPR. Het aantal inzittenden van de PPR-roeiboot holt achteruit. De roeiers aan stuurboord met groene petjes roeien een andere kant op dan die met rode aan bakboord. De kapitein met blauwe pet probeert, om aan het ronddraaien een eind te maken, de handgrepen van de riemen aan elkaar te lassen. Een mooi compromis, maar eenieder met enig nautisch inzicht ziet dat die maatregel niet tot vooruitgang zal leiden. Het aantal passagiers zal dus nog wel verder teruglopen. Op de achtersteven staan dan nog wel een paar heethoofden 'Offensief! Offensief!' te roepen, maar die komen waarschijnlijk te laat om het verval te keren. Wij gaan aan onderlinge twist ten onder. Dat blijft natuurlijk niet tot de PPR beperkt. Het komplexe partijendom is gedoemd te verdwijnen en de PPR neemt zoals gebruikelijk het voortouw.

Wat zou ervoor in de plaats komen? Dat is niet moeilijk te raden in deze tijd van automatisering. Denken jullie nou echt dat we over vijf jaar nog zo'n ouderwets parlement nodig hebben om de wil van het volk boven tafel te krijgen? Dat we 150 men-

sen een 80-urige werkweek moeten aandoen om besluiten te nemen over alles en nog wat? In dit tijdperk van video, software en kabelnetten? Heus niet! Weg met die stoffige boel op het Binnenhof! Elke Nederlander krijgt straks van Rijksweg een aansluiting op PGBANW (Pakket voor Gezamenlijke Besluitvorming over van Alles en Nog Wat). Deze zal bestaan uit een kastje met twee knoppen, Eens en Oneens, dat kan worden aangesloten op het tv-toestel. Op het scherm worden de beleidsvoornemens, nota's en bijbehorende informatie geprojecteerd. De Nederlander krijgt 15 seconden bedenktijd zoals hij bij kwissen gewend is en dan komt het hoogtepunt van de democratische besluitvorming: allemaal tegelijk drukken en binnen enkele nanosekonden is het besluit genomen. Om er vaart in te krijgen wordt aan degene die het eerst gedrukt heeft een mooie prijs toegestuurd: een reeks verkiezingsprogramma's uit die goeie ouwe tijd, hopeloos verouderd maar wel lekker romantisch.

We zullen er natuurlijk alles aan moeten doen om die gortdroge besluitvorming een beetje smeug te brengen, anders doet er geen sterveling aan mee. Daartoe worden tussen de besluiten door alle afleveringen van Dallas nog eens herhaald. Ook motiverend zou het hervertonen van beelden uit onze rijke parlementaire geschiedenis kunnen zijn. Te denken valt bijvoorbeeld aan het debat rond het NAVO-dubbelbesluit uit 1979 of aan het aanbieden van het eindrapport van de Stuurgroep BMD. Hoogtepunten van het falen van het oude systeem! Dat worden leuke avondjes!

Tot slot wijs ik nog op een belangrijk voordeel van PGBANW. Buitenparlementaire aktie zoals wij die kennen zal verdwijnen. Geen gekleum meer in winderige tentenkampen of gesleep met spandoeken! Aktie voeren we straks gewoon thuis bij moeder de vrouw achter onze home-computer. Het inbreken in andermans systeem schijnt nog leuk te wezen ook! We weten dus wat ons te doen staat. We hebben nog vijf jaar om te oefenen. Succes!

WIE ZOENT DE VOORZITTER EN WAAROM HET FEMINISERINGS KONGRES:

Het Feminiseringskongres – op zaterdag 19 mei in Utrecht – zal geen gewoon kongres zijn. Dit kongresstuk is daarom geen gewoon kongresstuk. Geen tekst met stellingen of konklusies die geamendeerd moeten worden. Geen uitgebreide historische en maatschappelijke analyse. Die kun je ook elders lezen (1).

Een kongres over Feminisering vraagt om een andere aanpak, een persoonlijk-ker aanpak.

Natuurlijk kan je kiezen voor het formuleren van politieke uitspraken in abstracte en afstandelijke termen, waarmee ieder het vrij gauw eens kan zijn. Maar dan ga je voorbij aan het feit, dat het onderwerp Feminisering ieder van ons direct zou moeten raken in eigen bestaan. Het kan niet anders of het roept een persoonlijke betrokkenheid op. En dat nu zal in de voorbereidingsfase, maar ook tijdens het kongres zelf uitgangspunt zijn: konfrontatie met eigen reactie, oordeel en gevoel. Daarom kan iedereen aan de voorbereiding meedoen. Niet alleen als groep in actiecentrum, kategoriale groep of ander partijorgaan, maar ook als woongroep, gezin, met vrienden of in je eenij.

Bedenk bij het lezen van het kongresstuk en bij de voorbereiding van de reacties, die ingezonden moeten worden, dat het in eerste instantie gaat om eigen ervaringen, ideeën en gevoelens. Maar we zijn als PPR toch een politieke partij en geen vormingsinstituut? Dat is waar. De politiek zal ook wel degelijk een rol spelen. Zo zal een belangrijk

deel van de ingezonden reacties (voor aanwijzingen zie blz.20) verwerkt worden tot politieke uitspraken, waarover tijdens het kongres gediscussieerd wordt in kleine groepen en uiteindelijk

gestemd wordt door het hele kongres. Deze uitspraken zullen dan dienen als uitgangspunt voor de voorbereiding van officiële partijstandpunten. Hopelijk zullen ze ook leidraad vormen in ieders

persoonlijke bestaan. Dit alles vindt echter later plaats; de eerste en belangrijkste fase wordt in de komende maand afgewerkt plaatselijk, in eigen kring door alle PPR-leden. In de eerste fase moet er vrijuit gediscussieerd en gereageerd worden. De voorbereidingscommissie gaat daarna met alle reacties aan het werk om de kongreskrant samen te stellen. Daarin wordt dan uitgebreid vermeld hoe het precies op het kongres zal toegaan. Dat zal ook anders dan anders zijn. Veel hangt echter af van de voorbereidingen in de actiecentra.

Het kongresstuk in deze Radikalenkrant bestaat – naast deze korte inleiding over de opzet van het kongres – uit drie delen.

Eerst een algemeen inhoudelijk verhaal over het kongresthema. Daarna een aantal voorbeelden. Zes onderwerpen, die direct samenhangen met het kongresthema, zijn beschreven in alledaagse situaties, voor ieder herkenbaar. Bij elk voorbeeld zijn discussievragen toegevoegd. Tot slot wordt precies aangegeven welke reacties geformuleerd en ingezonden moeten worden.

(1) Aanbevolen literatuur

Feminisme

1. DE TWEEDE SEKSE, *Simone de Beauvoir*, Bijleveld-Utrecht.
2. DE MACHT VAN DE ONMACHT, *Anja van Servellen*, De Horstink – Amersfoort.
3. DE SOCIALE ATLAS VAN DE VROUW, *Soc. Cultureel Planburo*, 's-Gravenhage.
4. VROUW IN DE VERZORGINGSSTAAT, *PPR-Studiestichting* – Amsterdam.
5. PPR-VROUWEN-MANIFEST, *PPR-Vrouwen* – Delft.

Jongerenstrijd:

1. MONDIGHEID EN LEEFTIJDSGRENZEN, *Piekwerkje nr. 1, PPR-Jongeren* – Amsterdam.
2. FEMINISME EN EMANCIPATIE, *Piekwerkje nr. 6, PPR-Jongeren* – Amsterdam.

Flikkers- en Pottenstrijd

1. LESBISCH PRACHTBOEK, *Sara* – Amsterdam, 1979.
2. HOMOSEKSUALITEIT IN NEDERLAND, *Rob Fielman*, Boom, 1982.
3. FLIKKERS- EN POTTENSTRIJD TEGEN HETEROCENTRISME, 't Vlinder-tje '82/4, *PPR-Flikkers en Potten* – Amsterdam.

FEMINISERING: OVER FEMINISME, JONGERENSTRIJD EN DOORBREKING VAN HETERONORMALITEIT

„De PPR is toch al genoeg gefeminiseerd! Een vrouwelijke fractievoorzitter; meer dan de helft van ons kiezersbestand bestaat uit vrouwen; vrouwen vormen sinds kort bijna de helft van het partijbestuur. Wat willen we nog meer?“ Uitspraken die je hier en daar hoort. Je zou bijna denken dat een Feminiseringskongres binnen de PPR overbodig is. De kongresvoorbereidingscommissie en het partijbestuur komen echter niet tot die konklusie. De meeste PPR-leden zijn vast en zeker zeer welwillend en bereid steun te geven aan wensen en eisen van vrouwenbeweging, jongerenorganisatie of homobeweging. Er bestaat meestal ook wel overeenstemming over de vraag hoe de partij landelijk, maar ook plaatselijk met deze onderwerpen moet omgaan. In dat opzicht – zo globaal genomen – ziet het er in de PPR nog niet zo slecht uit.

Maar er is méér nodig voor feminisering. Als het goed is werkt het door in je eisen bestaan. Feminisering moeten we allemaal – gezamenlijk en ieder apart – aan den lijve ondervinden. Dat is de bedoeling van dit kongres. Ervaringen opdoen en ideeën en gevoelens uitwisselen. Ervaringen rond feminisme, jongerenstrijd en doorbreking van heteronormaliteit. De voorbereidingscommissie bestaat uit vertegenwoordigers en vertegenwoordigsters van PPR-Vrouwen, PPR-Jongeren, PPR-Flikkers & Potten, PPR-Studiestichting en Partijbestuur. Zij zijn vanaf het voorjaar '83 met el-

kaar opgetrokken en hebben al doende vele doelstellingen van het kongres aan eigen lijf ervaren, gevoeld en verwerkt. Dergelijke ervaringen zou ieder in de PPR en daarbuiten moeten opdoen. Vandaar de gekozen kongresopzet. Voorop staat niet de noodzaak dat de partij zich ergens over 'uitspreekt' en weer overgaat tot de orde van de dag. De bedoeling is dat we van elkaars gedachten, ideeën, (voor)oordelen en gevoelens op de hoogte raken, ervan leren. Vandaaruit wordt gezocht naar gezamenlijke uitspraken die dienen als uitgangspunt voor officiële partijstandpunten. Belangrijk is ook dat alle ervaringen van dit kongres doorwerken in alle volgende kongressen, vergaderingen en bijeenkomsten – en natuurlijk in ieders eigen bestaan.

De begrippen *feminisering*, *feminisme*, *jongerenstrijd* en *doorbreking van heteronormaliteit* zullen voor velen wel bekend zijn, maar niet altijd duidelijk. Weliswaar is het voor alle vier begrippen moeielijk een sluitende, eenduidige definitie te geven, maar enige uitleg is gewenst.

Ooit was de naam van het komende kongres niet Feminiseringskongres, maar Emancipatiekongres. Emancipatie – het proces van bewustwording en inhalen van achterstanden en streven naar zelfstandigheid en onafhankelijkheid – is van toepassing op alle zwakke of onderdrukte groepen in de samenleving,

dus ook op vrouwen, jongeren en homoseksuelen. Emancipatie is echter een algemeen begrip, waaruit bijvoorbeeld niet blijkt wat het uiteindelijk gewenste eindstadium is. Daarom werd door de voorbereidingscommissie van dit kongres niet gekozen voor emancipatie, maar voor feminisering. In feminisering is het woord *feminisme* te herkennen; feminisme is veel sterker dan emancipatie. Feminisme is ideologie en strategie ineen en voert, als het station van de emancipatie al is gepasseerd, echt een strijd om vrouwen en mannen volledig op eenzelfde niveau te krijgen. Het *radikaal feminisme* gaat nog verder en vindt dat eigenlijk alleen vrouwen samenleving vorm te geven en te besturen. Daarbij worden – in het uiterste geval – mannen als het ware afgezworen.

Feminisme is dus duidelijk een vrouwenstrijd. In vergelijkbare zin voltrekt zich de strijd, die jongeren en homoseksuelen voeren. Ook zij willen – na hun emancipatie – volledige gelijkberectiging.

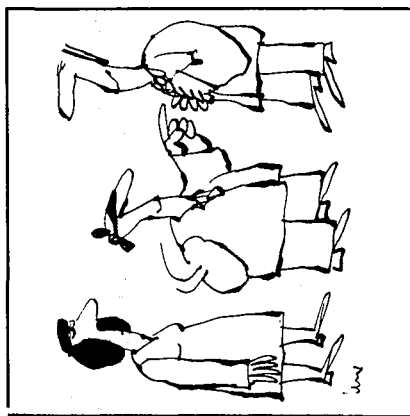
Het van feminisme afgeleide woord *feminisering* heeft een bredere en genuanceerdere betekenis. Het omvat het streven naar een terugdringing van de overheersende betekenis van mannen en alle daarbij behorende mannelijke waarden in onze samenleving en een opwaardering van vrouwen en alle daarbij behorende vrouwelijke waarden. Die manne-

lijke en vrouwelijke waarden op zichzelf staan ter discussie; en gesteld wordt dat ieder individu in principe beide soorten waarden in zich heeft verenigd. Mannen en vrouwen zouden volstrekt gelijkwaardig aan elkaar zijn. Feminisering beoogt dus een evenwicht; in mensen zelf, maar ook in de samenleving.

Een heel korte definitie van feminisering zou kunnen zijn: een integratie van voelen, denken en handelen. Feminisering betekent verbanden leggen tussen onze persoonlijke, innerlijke ervaringswereld en de buitenwereld; tussen gevoel en verstand; tussen abstrakt en concreet. Feminisering legt ook verbanden tussen onze persoonlijke macht en invloed en die van de maatschappij. En macht heeft in dit verband een grote betekenis.

Macht en invloed

Het functioneren van onze samenleving berust op macht en machtsverhoudingen. Macht komt overal voor waar mensen met elkaar te maken hebben. Iedere positie die je als mens inneemt, draagt in zich de mogelijkheid macht uit te oefenen. Macht wordt dan ook als iets heel vanzelfsprekends gezien. Zowel door degenen die macht uitoefenen, als door hen die de macht ondergaan. De machtsuitoefening door de oudere over de jongere, de man over de vrouw, de hetero over de homo wordt echter zelf in termen van macht benoemd. Als je in deze situaties over macht spreekt,

macht. Zo opgevat is feminisering niet alleen 'goed' voor vrouwen, voor jongeren en voor homoseksuele mensen. Het is ook goed voor mannen, ouderen en voor hetero's!

PRIVÉ EN PUBLIEK

Daarmee raken we een principeel probleem namelijk de verhouding tussen de 'privé' en de 'publieke' sektor. In hoeverre mag de overheid ingrijpen in de privé-aangelegenheden en relaties van mensen? Mag een politieke partij uitspraken doen over waarden en normen die betrekking hebben op het persoonlijke leven van mensen?

Zeker in een tijd waarin de overheidsbehoefte volop ter discussie staat en de PPR zich beroept op haar libertaire en vrijheidslievende grondslag moeten we ons met deze vragen bezighouden.

Gaat het om de vraag of de overheid een taak heeft in het voorkomen en tegengaan van geweldpleging van mannen tegen vrouwen, van heteroseksuele tegen homoseksuele mensen of van volwassene tegenover kinderen en jongeren, dan zal het antwoord gauw gegeven worden: ja, natuurlijk! Hoe dat precies zou moeten is een nieuwe vraag: bestraffend, preventief, beschermd? Een heel andere vraag is of de overheid invloed mag hebben op de wijze waarop wij – als burgers – inhoud willen geven aan onze persoonlijke relaties. Daarop zal door velen vrijwel onmiddellijk 'nee' worden geantwoord. Dat, terwijl al lang bestaande zaken als huwelijkswetgeving en familierect vanzelfsprekend worden gevonden en nauwelijks ter discussie staan.

Het vinden van antwoorden zal zeker niet gemakkelijk zijn bij een onderwerp als feminisering, dat zo sterk het persoonlijke en het politieke op elkaar be- trekt.

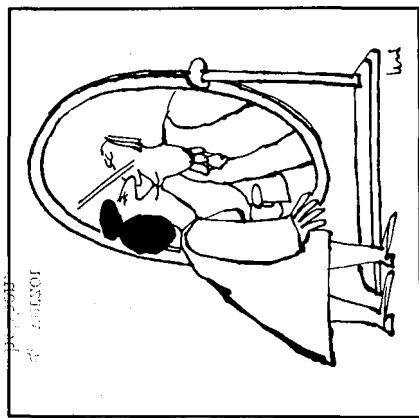
Feminisering strekt zich uit over ons persoonlijke leven, ons doen en laten in de PPR en ons maatschappelijke leven. Op die drie niveaus zal ook vóór en tijdens

Op die manier ontstaan waarden en normen op grond waarvan we met onszelf en met anderen omgaan. Omdat we soortgelijke waarden en normen bij anderen aantreffen – of denken aan te treffen – ontstaat 'normaal' gedrag, 'normaal' gevoel, 'normale' gedachten. Maar in het verlengde daarvan: ook 'abnormaal' gevoel en gedrag.

Zelden hebben we zelf in de gaten dat onze omgang met anderen wordt bepaald door normen die bij ons leven, terwijl we ervan uitgaan dat diezelfde normen ook bij anderen leven of tenminste zouden moeten leven. Als het klopt is er geen probleem; de ander is normaal, dus positief. Als het niet klopt vinden we die ander maar abnormaal, dus negatief.

Het hebben van bepaalde waarden en normen is dan ook niet het punt, maar wel wanneer je ze zo gebruikt, dat je ze anderen ook oplegt. De veronderstelling dat onze eigen normen ook voor anderen uitgangspunt zullen of moeten zijn is een vooroordeel, waardoor we ons in onze houding ten opzichte van die ander laten leiden. Vaak is die veronderstelling en dus dat vooroordeel niet openlijk of uitdrukkelijk bekend, zowel bij jezelf als bij die ander. Gevolg: we onderdrukken anderen en – in zeker opzicht – ook onszelf. Zo bouwen we onze persoonlijke macht en onmacht op. Ieder mens heeft een bepaald soort 'macht'. Het zou goed zijn je eigen macht te kennen. Dan zou je beter in staat zijn die macht zo- wel in je persoonlijke leven, als ook in je maatschappelijke situatie bewust te hanteren en te ondergaan. Daarbij moet je wel beseffen, dat ook anderen macht hebben en dat macht ook in negatieve zin gebruikt kan worden.

We willen tijdens dit Feminiseringskongres en tijdens de voorbereidingen proberen verbanden te leggen tussen de persoonlijke ervaringswereld van mensen en de buitenwereld, de maatschappij. Tussen persoonlijke en maatschappelijke

roept dat direkt emotionele reacties op. Wij vinden dat macht zowel positief als negatief gebruikt kan worden. Macht omschrijven we dan ook neutraal. Macht is de mogelijkheid de gedragskeuzen van anderen te beperken of te verruimen. Een begrip dat hier heel dicht bij ligt is invloed. Invloed is het richting geven aan gevoelens, gedachten en handelingen van anderen. Omdat macht en invloed zo dicht bij elkaar liggen, gebruiken we ze naast elkaar.

Elk gebruik van macht of het ervaren van onmacht wordt bepaald door machtsverhoudingen. Waar het ons als politieke partij om zou moeten gaan is die machtsverhoudingen – soms openlijk bekend, maar vaker verborgen – bloot te leggen en zonodig aan de kaak te stellen.

Verschillen in macht – zowel persoonlijk als maatschappelijk – tussen mannen en vrouwen, tussen heteroseksuele en homoseksuele mensen, tussen volwassenen en jongeren ontstaan door de wijze waarop mensen tijdens de opvoeding en het opgroeien geleerd wordt macht te hanteren, hetzij zelf uit te oefenen, hetzij te ondergaan. We krijgen allemaal van jongsaf aan diverse gesproken en onuitgesproken 'boodschappen' mee, die ons zelfbeeld en ons beeld van anderen vormen; die onze gevoelens, gedachten en gedragingen beïnvloeden.

het kongres worden gediscussieerd. Op die drie niveaus zullen ook de reacties (zie blz. 20) en de uiteindelijke kongresuitspraken worden geformuleerd. En dan nu de voorbeelden.

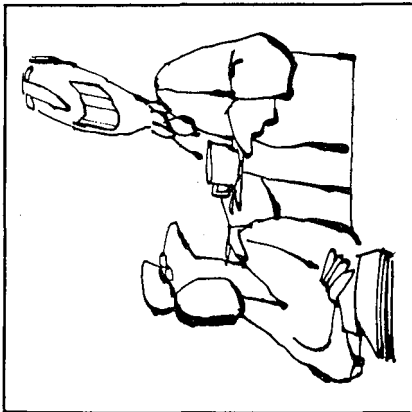
VOORBEELDEN

Het gevaar bestaat dat de discussie over feminisering abstract en afstandelijk blijft. Om dat te voorkomen én om het onderwerp wat meer handen en voeten te geven, zodat de voorbereiding ook wat levendiger kan verlopen, is gekozen voor de presentatie van een aantal praktijkvoorbeelden.

Elk voorbeeld beschrijft in het kort een situatie 'uit het leven gegrepen'. In zo'n situatie zitten dan elementen verwerkt die te maken hebben met feminisering in ruime zin. Aan het eind van elk voorbeeld zijn enkele discussievragen geformuleerd, bedoeld om reacties los te maken. Iedere deelnemer kan zelf nog tal van eigen vragen en uitspraken toevoegen tijdens de discussie. Wél is het de bedoeling dat per voorbeeld een duidelijke afgebakende reactie wordt voorbereid en ingezonden. Aanwijzingen staan op blz. 20.

VOORBEELD 1 WERKEN

In het vraagstuk van de verdeling van arbeid en inkomen speelt een aantal ele-

menten een rol die direkt te maken hebben met opvattingen over de rolverdeling tussen mannen en vrouwen. We presenteren daarom een denkbeeldige sollicitatieprocedure. De advertentie luidt aldus:

Gevraagd: een leidinggevende functionaris in een middelgrote organisatie (M/V)

Vereist: opleiding en ervaring
Werktijd: 25-urige werkweek
N.B.: vrouwen worden uitdrukkelijk uitgenodigd te solliciteren

De procedure:

1e ronde: Er komen 80 brieven binnen bij de sollicitatiecommissie. Er vallen er 60 af vanwege onvoldoende opleiding en/of ervaring. Van de 20 overgeblevenen zijn er 6 vrouw en 14 man.

2e ronde: Na lezing en bespreking door de commissie worden 6 kandidaten voor een gesprek uitgenodigd: 3 vrouwen en 3 mannen.

3e ronde: Na een eerste gesprek met de 6 kandidaten blijven er 3 gelijkwaardige kandidaten over: 2 vrouwen en 1 man.

Informatie Over de 3 laatste kandidaten:

KANDIDAAT A (man):

35 jaar, gehuwd, 2 kinderen. Wil 25 uur werken om een groter aandeel in huis-houding, verzorging en opvoeding te kunnen hebben. Vrouw kan dan ook een

baan voor 25 uur zoeken (nu geen baan). Heeft nu nog een voltijd baan die sterk overeen komt met de te vervullen vakature.

KANDIDAAT B (vrouw):

33 jaar, gescheiden, één kind. Momenteel zonder betaald werk. Heeft vóór haar huwelijk een voltijd baan gehad, die sterk overeenkomt met de te vervullen vakature.

KANDIDAAT C (vrouw):

41 jaar, gehuwd, drie kinderen. Heeft geen betaalde baan, maar heeft al jaren een leidinggevende functie in een vrijwilligersorganisatie.

Wil graag - nu de kinderen bijna allemaal de deur uit zijn - een betaalde baan, omdat zij gemerkt heeft dat vrijwilligerswerk op den duur haar niet genoeg voldoening schenkt én omdat zij erg graag economisch onafhankelijk wil zijn.

VRAGEN:

1. Welke kandidaat krijgt uiteindelijk de baan? Waarom?

2. Kan ervaring opgedaan in onbetaald werk even zwaar worden geteld als ervaring opgedaan in betaald werk?

3. Moeten vrouwen, omdat ze in veel beroepen en vooral in de hogere functies nog ondervertegenwoordigd zijn, in sollicitatieprocedures een uitdrukkelijke voorkeursbehandeling krijgen?

4. Moeten mannen die kiezen voor een deeltijd baan in de betaalde sektor om daarmee een deel van het onbetaalde huishoudelijke en verzorgende werk op zich te kunnen nemen, in sollicitatieprocedures een uitdrukkelijke voorkeursbehandeling krijgen?

5. Ben je het met de volgende uitspraak eens?

Zelfs bij een tekort aan betaalde banen mag iemands burgerlijke staat en leefsituatie absoluut nooit een rol spelen als selectiekriterium in een sollicitatieprocedure.

VOORBEELD 2 ONGAAN MET ELKAAR

Besturen en vergaderen is lange tijd een

uitgesproken 'mannenterrein' geweest. Inmiddels spelen hoe langer hoe meer vrouwen een rol in organisaties en besturen. Op het ene gebied wat meer, op het andere gebied wat minder of nog helemaal niet. In een bestuur moet je omgaan met elkaar; in woord en gebaar, maar ook in gevoel. We presenteren daarom een denkbeeldig, willekeurig doch gemiddeld bestuur, dat bestaat uit vier mannen, van wie één voorzitter is, en twee vrouwen, van wie één sekretaris is. We zijn getuigen van één van hun vergaderingen. De volgende punten staan op de agenda:

1. Aftreden en opvolging voorzitter.

Werving nieuw bestuurslid.

PAUZE

2. Oplossing zoeken voor een belangrijk probleem en daarover een besluit nemen.

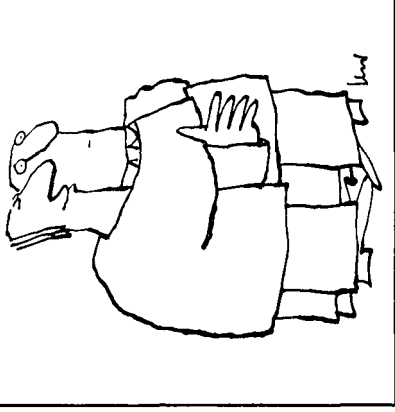
We geven een beknopt verslag van de gebeurtenissen.

1. Aftreden en opvolging voorzitter:

De middelmatige voorzitter - een bekend notabel - moet reglementair aftreden en is niet herkiesbaar. Hij steunde altijd erg op de pittige sekretaris. De vier mannen in het bestuur noemen als opvolger drie namen van mannen; twee van de zittende bestuursleden en een van buitenaf. Één van de twee vrouwen doet - tot grote verrassing van de mannen - de suggestie om haar kollega bestuurslid, de sekretaris, nu tot voorzitter te benoemen. Zij is immers vanwege ervaring, bekendheid met alles en bewezen kwaliteiten zeer geschikt. Er volgt een roerige discussie, waaruit blijkt dat de mannen liever de vrouw in de functie van (goede) sekretaris willen houden. Zij willen liever één van de zittende mannen als voorzitter. De sekretaris, die in principe wel voorzitter had willen worden, ziet ervan af en blijft haar oude functie vervullen.

1b. Werving nieuw bestuurslid:

In eerste instantie worden door allen namen van mannen genoemd. Wanneer één van de vrouwen de naam van een vrouw

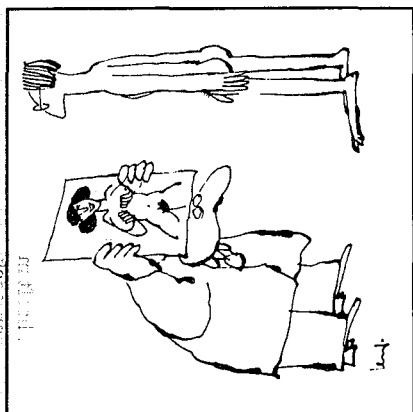

laat vallen, wordt zij door de mannen uitdrukkelijk op kwaliteit gewogen. Bovendien merkt één van de mannen op, dat ze als bestuur er toch al positief uitspringen met twee vrouwen in hun midden. De nieuw gekozen voorzitter maakt een goeie beurt door te pleiten voor een vrouw, die dan ook wordt voorgedragen.

PAUZE: In de pauze neemt één van de mannen - geïnspireerd door de voorgaande discussie - het initiatief om koffie te schenken. Er worden vrolijke en schertsende opmerkingen naar hem gericht. Duidelijk is dat het hier een incidentele, demonstratieve actie betreft, omdat anders meestal één van de twee vrouwen de koffie verzorgt. De vrouwen lachen maar mee.

2. Oplossing zoeken voor een belangrijk probleem.

De voorzitter leidt het agendapunt in en dringt aan op een duidelijke besluitvorming. Alle bestuursleden laten daarna hun licht over het probleem schijnen. Een enkele geeft ook al een vage richting voor de oplossing aan. Er is echter nog geen duidelijke voorzet gedaan. Één van de vrouwen - de sekretaris - geeft ook haar visie en draagt een duidelijke oproeping aan. Er komen geen uitgesproken reacties van de anderen. De discussie gaat verder, totdat één van de mannen -

de nieuw gekozen voorzitter – een oplossing formuleert die vrijwel overeenkomt met die welke eerder door de sekretaris werd genoemd. Nu echter reageert ieder instemmend en het besluit is betrekkelijk gauw genomen.

VRAGEN:

Ben je het met de volgende uitspraken eens?

1. *Zolang mannen in de meerderheid zijn blijft het voor vrouwen moeilijk een hogere functie te verkrijgen.*
2. *Veel vrouwen schrikken nog te vaak terug voor functies op hoger niveau.*
3. *Kwaliteits-eisen gelden evenzeer voor mannen als voor vrouwen.*
4. *Het verschijnsel 'alibivrouw' (=vrouw voor de vorm) is achterhaald.*
5. *Vrouwen hebben nog altijd meer te overwinnen om hun inbreng voor het voetlicht te krijgen dan mannen. Mannen hebben nog teveel de neiging de inbreng van vrouwen niet op te merken of niet geheel serieus te nemen.*
6. *Vind je dat schertsen of humor rond doorbreking van rolpatronen onontbeerlijk zijn om de zaak niet al te loodzwaar te maken? Of vind je dat in dit verband afbreuk doen aan de zaak en maakt het mensen belachelijk en onzeker?*

VOORBEELD 3 SEKSUALITEIT

Ons doen en laten, ons denken en voelen,

ons reageren en oordelen worden voor een belangrijk deel bepaald door waarden en normen. Van jongsaf aan leren we wat normaal is en wat afwijkend. Met name op het gebied van de seksualiteit. We mogen verwachten dat in PPR-kring een strak zwart-wit denken wat dit betreft nauwelijks meer voorkomt. Afwijzen van afwijkend gedrag heeft inmiddels plaats gemaakt voor tolereren en misschien zelfs aksepteren. Maar hoever zijn we bereid te gaan? Een kleine testcase.

We nemen je mee naar het slot van een verkiezingskongres. Zojuist is de kandidatenlijst vastgesteld en de mannelijke voorzitter laat de gekozen nummer één op het podium komen. Er kunnen verschillende dingen gebeuren:

1. *De voorzitter zont de zojuist gekozen vrouwelijke lijsttrekker hartelijk.*
2. *De voorzitter geeft de zojuist gekozen mannelijke lijsttrekker een ferme hand.*
3. *De voorzitter zont de zojuist gekozen mannelijke lijsttrekker hartelijk.*

In de eerste twee gevallen zal niemand raar opkijken. In het derde geval zal er een gniffelachtje of frons zijn – dat moeten wel homo's zijn. Het wijkt af van het normale. En normaal is hetero, vinden we. Maar nou ja, zo'n zoen is nog niet zo erg. Eén van de kongressgangers zegt tegen z'n buurman: „t Moet natuurlijk ook kunnen. Diskriminatie van homo's is onzin. Het zijn toch ook mensen. Ik ken er verscheidene en het zijn heel gewone, aardige mensen. Ik heb er ook helemaal geen bezwaar tegen.”

Zo'n zoen is nog niet zo erg. Maar in heel veel gevallen ontdekken homoseksuele mensen dat 'men' daar al verward en afwijzend op reageert. En op gearmd op straat lopen, of een roze driehoek dragen. De bekende reactie is 'Moeten jullie er altijd zo mee te koop lopen...? Dat doen wij hetero's toch óók niet!' En dan gaat het nog niet eens over nog andere uitingen van homoseksualiteit: variërend van nuchterig of potieus gedrag, of seksuele omgang op openbare plaatsen. Uit

de reactie hierop ervaren homoseksuelen hoezéér de samenleving in het algemeen niet in de gaten heeft dat vrijwel alle uitingen – zeker in het openbaar – heteroseksueel bepaald zijn en/of gericht op het gezin. Denk aan tv, reclame, sport, belastingen, onderwijs, enz. enz.

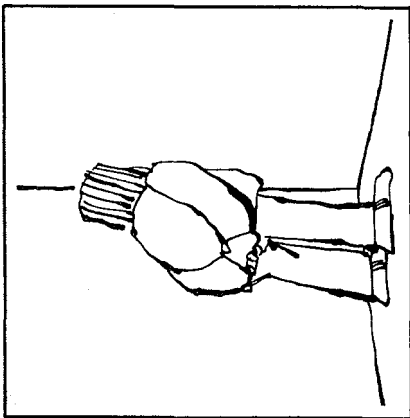
Veel van wat voor de 'hetero'-maatschappij heel gewoon is, wordt dáárom afgevoerd als het om homoseksuelen gaat. Maar ook: van homoseksuelen wordt 'openlijk seksueel gedrag' vaak afgewezen, omdat overeenkomstig gedrag binnen de hetero- en gezins-maatschappij niet voorkomt of niet lijkt voor te komen.

VRAGEN:

1. *Wat vind je van openlijk homoseksueel gedrag? Tegen welk gedrag heb je géén bezwaren en waarom? Is je eigen gedrag daarmee in overeenstemming?*
2. *Wat vind je van openlijk heteroseksueel gedrag? Tegen welk gedrag heb je géén bezwaren en waarom? Is je eigen gedrag daarmee in overeenstemming?*
3. *Is er verband tussen opvattingen over openlijk seksueel gedrag en de machtsverhoudingen die in de inleiding zijn genoemd? In welke richting moet verandering van die opvattingen gaan?*

VOORBEELD 4 OPVOEDING

Een jongen of meisje uit een etnische groep van onze bevolking, zal allicht bij het opgroeien enige diskriminatie aan den lijve ondervinden. Het is te verwachten dat hij/zij bij het leren ervaren van de vijandige buitenwereld steun vindt bij eigen familie en kennissen, bij ouders en leeftijdsgenoten. De mensen uit de eigen kring hebben óók iets dergelijks ervaren. Een jongen die of een meisje dat bij het opgroeien bemerkt homoseksuele gevoelens en gedachten te hebben, ontdekt in dezelfde levensfase 'alleen' te staan. Noch ouders, noch leeftijdsgenoten lijken in eerste instantie geschikt om als gesprekspartner te fungeren. Pas na verloop van een soms lange en soms traumatische volgende levensfase leert hij/zij

langzamerhand om óók in eigen kring zichzelf/haarzelf te zijn.

Voorbeelden die door de grote simplificatie uiteraard niet een volledig beeld geven van de werkelijkheid. Maar reageer opvoeders, verzorgers of ouders op het tweede voorbeeld met 'vanzelfsprekend' of 'dat geldt toch voor iedereen in de puberteit'? Dan onderkent men onvolgende dat in het leven van opgroeiende homoseksuele jongeren veelal de ouders als heteroseksueel worden ervaren, de televisie als heteroseksueel, de leeftijdsgenoten (verhalen, moppen tappen, opschoppen, ervaringen) als heteroseksueel.

In het beste geval zal de jongere in goed vertrouwen de boodschap toch aan de ouders overbrengen: 'Ik denk dat ik homo ben'. Een reactie van: 'Goh, wat éniq', zal het kind niet verwachten. Hooguit: 'Je bent ons er éven lief om als de andere kinderen'. Of 'Wij hopen dat je toch gelukkig zult zijn'.

Neem het heteroseksuele ouders eens kwálíjk, dat ze het begrip 'homoseksualiteit' alleen maar als iets 'bijzonders', iets 'aparts' kennen. Zij zélf hebben toch immers nooit iets anders gehoord of bemerkt over homoseksualiteit. Het is toch ook iets 'aparts'?

En zo ontstaat de vicieuze cirkel: heteroseksuele opvoeders leren hun kinderen heteroseksueel te worden in een hetero-

seksuele wereld. Zodat ook die zelf weer heteroseksuele ouders kunnen worden, enz. En ach, die enkele homoseksuele jongere? Die blijft ervaren dat de eigen kring vreemd tegenover de eigen gevoelens en uitingen staat; en die blijft gedwongen de keuze te maken zichzelf te zijn en terug te vechten, of zichzelf niet te zijn en zichzelf te onderdrukken.

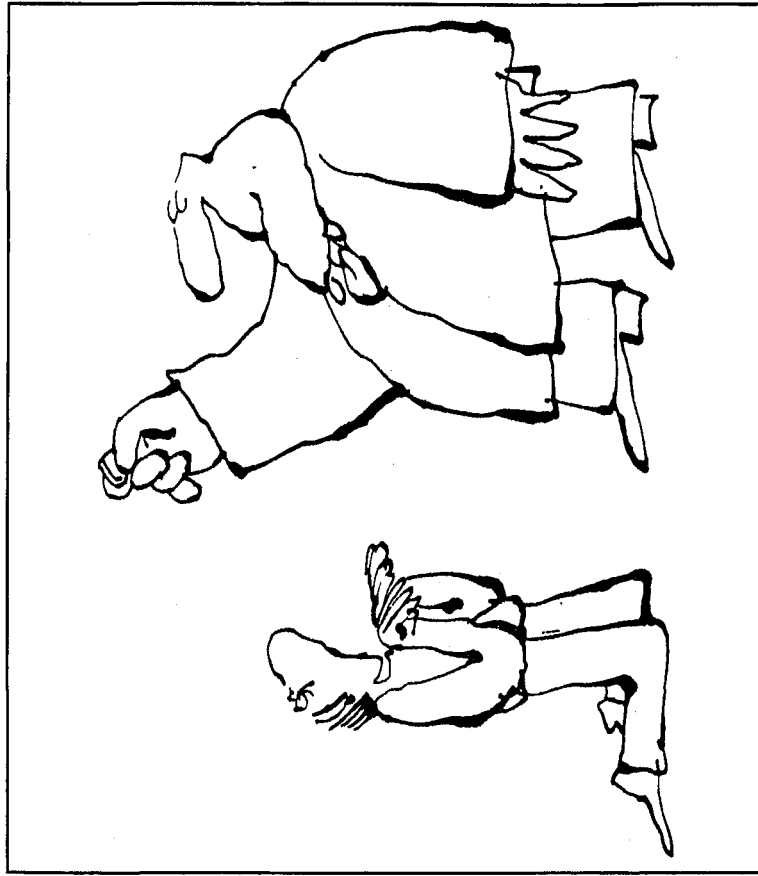
Het gaat er bij seksuele opvoeding niet om één bepaalde vorm van seksualiteit te benadrukken of gewoon te vinden. Binnen die opvoeding zou eigenlijk elke vorm of mogelijkheid 'vrijelijk' behandeld moeten kunnen worden. Niet alléén omdat het kind 'misschien' dit-of-dat zal blijken te zijn, maar óók voor de volgende generatie en voor de eigen generatie. En óók om te leren hoe (zelf)onderdrukkend heteroseksualiteit kan zijn!

VRAGEN:

1. *Vind je het juist om voor een 'alzijdige' seksuele opvoeding van kinderen te pleiten? Hoe zou dat moeten?*
2. *Welke invloed hebben jouw gedrag, leef- en woonsituatie, op het oordeel dat kinderen kunnen vormen over hun eigen seksuele gevoelens? Welke invloed heeft de samenleving in het algemeen op die vorming van kinderen?*
3. *Kan de politiek een rol vervullen?*

VOORBEELD 5 MEDEZEGGENSCHAP

Op een willekeurige, moderne middelbare school ergens in Nederland funktioneerde al geruime tijd een Medezeggenschapsraad (MR). Daarin zijn ouders, leerlingen en personeel vertegenwoordigd. Het bestuur van de school heeft aan de MR een adviserende taak gegeven en bij belangrijke en/of minder belangrijke besluiten betreffende de school en het onderwijs is er inspraak. Zo is men nauw betrokken geweest bij de voorbereiding van een lustrumviering; heeft men geadviseerd bij een verbouwprogramma en de aanschaf van koffie- en frisdrankautomaten; heeft men stem gehad bij de aanschaf van boeken in de bibliotheek en de

bestuur hebben macht over de jongeren. Tot hoever zou de macht van de leerlingen kunnen (mogen) gaan?

VOORBEELD 6 ONAFHANKELIJKHEID

Klaas en Jet werken allebei in een koekjesfabriek. Klaas is 25 en Jet 16. Ze staan beiden aan de lopende band. Klaas verdient echter twee keer zoveel als Jet. Jongeren krijgen veel minder loon ook al doen ze hetzelfde werk.

Nu er een groot tekort is aan betaald werk en er over arbeidstijdverkorting wordt gesproken zijn het juist de jongeren die daarmee het eerst en het sterkst worden gekonfronteerd. In bepaalde sectoren kunnen jongeren alleen nog komen werken voor 32 uur of minder per week; met evenredig inleveren van loon. De woningnood is ook nog niet opgelost. Maar onder invloed van de economische recessie is wonen voor velen helemaal een dure zaak aan het worden. En voor veel jongeren is zelfstandig wonen hoe langer hoe meer een *fata morgana*.

Wensen van jongeren om ook goed te verdienen en eigen woonruimte te hebben worden vaak weggewuifd met de opmerking: meer geld, woonruimte, waarom? Je kunt toch nog makkelijk thuis wonen, dat kost ook minder!

Waar blijven we dan met ons recht op zelfstandigheid en onafhankelijkheid, ook voor jongeren?

VRAGEN:

1. *Is het gerechtvaardigd dat jongeren - bij gelijke werkprestatie - minder verdienen dan ouderen?*
2. *Mag je jongeren verplichten korter te werken, terwijl ouderen volledige werkweek maken?*
3. *Moeten jongeren tot een bepaalde leeftijd afhankelijk blijven van de ouders/opvoeders?*
4. *Is het met de huidige grote werkloosheid wel verantwoord om als jongeren te stellen als een volledige werkweek, gelijke betaling en recht op eigen woonruimte?*

- Degenen die het meest betrokken zijn bij onderwijs en vorming (leerlingen, personeel, ouders) beheren binnen weten en richtlijnen hun eigen voorzichten.

- Leerlingen moeten medezeggenschap krijgen over de manier van lesgeven, de lesinhouden en de benoeming van leraren.

VRAGEN:

1. *Kunnen jongeren weten wat goed voor ze is? Zijn ze toch niet afhankelijk van de volwassen opvoeders?*
2. *Is dat wat in het PPR-program staat in de praktijk te realiseren?*
3. *Kunnen leerlingen en ouders oordelen over leraren en lesinhouden?*
4. *In deze kwestie speelt 'macht' een belangrijke rol. Ouders, schoolleiding en*

REACTIES
deig jef /

We vragen alle deelnemers (individueel of per groep) de volgende reacties schriftelijk voor de bereiden en in te zenden vóór 16 maart 1984 naar het PPR-Partijburo, t.a.v. de Commissie Feminiseringskongres, Singel 277, 1012 WG Amsterdam:

1. Naar aanleiding van het inleidend verhaal vragen we jullie een eigen definitivering van Feminisering te geven. Wat versta je zelf onder Feminisering?
 2. Naar aanleiding van de voorbeelden vragen we jullie per voorbeeld drie uitspraken te formuleren, die aan de volgende eisen moeten voldoen:
 - De eerste uitspraak moet betrekking hebben op de persoonlijke levenssfeer.
 - De tweede moet slaan op het reilen en zeilen in de PPR.
 - De derde uitspraak moet een politieke stellingname zijn en slaat dus op de openbare levenssfeer.
- Niet alle voorbeelden zullen zich even gemakkelijk lenen voor een volledige behandeling, zoals boven omschreven. Neem dan de uitspraken, die volgens jou wél uit het voorbeeld gehaald kunnen

worden. Beperk je echter tot maximaal drie.

3. Naar aanleiding van het hele kongresstuk en alles wat zich in de voorbereiding afspeelt vragen we jullie aardige

of onaardige of anderszins opmerkelijke bevindingen in een *kleine rapportage* aan ons toe te zenden.

Het kan daarin gaan om zaken als: veel of weinig animo, reacties op het kon-

TIJDSHEMA FEMINISERINGSKONGRES (19 MEI 1984)

- 15 maart** Sluitingsdatum voor inzenden reacties
- 16 maart** Voorbereidingscommissie start met de verwerking van alle reacties; voorbereiding KongresKrant.
- 9 april** Voorbereidingscommissie levert tekst Feminisering voor KongresKrant in.
- 15 april** Sluitingsdatum opgave kongresdeelnemers.
- 27 april** KongresKrant is klaar; verzending naar alle deelnemers.
- 1e helft mei** Aktiecentra kunnen nog een keer bij elkaar komen naar aanleiding van KongresKrant.
- 19 mei** Feminiseringskongres in Utrecht.

gresstuk zelf, deelname mannen én vrouwen in vergelijking tot normale vergaderingen, sfeer en aard van de discussie. Ook over deze dingen wil de commissie Feminiseringskongres in KongresKrant melding maken.

PRAKTISCHE WENKEN

Neem liefst voor elk onderdeel van de hierboven omschreven reacties een apart vel papier (A4), schrijf heel duidelijk met zwarte pen of nog liever tik het met zwarte letter, aan één kant beschreven. Hou de reacties zo kort mogelijk. Liever kort, helder en krachtig, dan lang, vaag en daardoor vaak zwak.

Geef onder aan je reactie duidelijk aan van wie de reactie afkomstig is; individu of groep, naam en adres.

Tijdens de voorbereiding kunnen informatieve vragen schriftelijk of telefonisch gesteld worden aan de Commissie Feminiseringskongres, PPR, Singel 277, 1012 WG AMSTERDAM. Telefonisch spreekuur: elke dinsdagavond (19.00-22.00 u) op en donderdagmiddag (14.00-17.00 u) op 020-226018/227342.

Denk aan de sluitingsdatum: 15 MAART 1984.

VOORJAARSKONGRES WIJZIGINGSVOORSTELLEN STATUTEN EN HUISHOUDELIJK REGLEMENT

houdelijke discussie heeft kunnen plaatsvinden. Het kongres wordt nu gevraagd zich uit te spreken over de volgende voorstellen tot wijziging van statuten en huishoudelijk reglement.

1. Grote en samenstelling van de kerngroep

- De leden 2, 3 en 4 van artikel 26 van het huishoudelijk reglement worden vervangen door de volgende tekst:
 26.2 a. Het aantal leden van de kerngroep be-

draagt 1% van het aantal leden van de partij, met afronding op het naasthogere gehele getal en met een maximum van 100.

- De normale zittingsduur van kerngroepen loopt van 1 april tot en met 31 maart.
 b. Om het aantal kerngroepen en het aantal kerngroepzetsels per provincie te kunnen berekenen, stelt het partijbestuur elk jaar in de maand januari het aantal leden van de partij en het aantal partijleden per aktiecentrum vast.
 c. Na vaststelling van het aantal kerngroepen bepaalt het partijbestuur,

naar eventuele verandering van het aantal partijleden per provinciaal aktiecentrum, de verdeling van de kerngroepzetsels over de provincies met dien verstande, dat per provincie een minimum van 3 zetels wordt toegewezen en dat vervolgens eventuele restzetels worden toegewezen aan die provincies, waarvan de ledentallen de kiesdeeler voor een volgende zetel telkens het dichtst na deren.

d. Het aantal plaatsvervangende kerngroepen wordt per provincie vastgesteld op de helft van het aantal aan de provincie toegewezen kerngroepzetsels, met afron-

gen. Het betrokken (plaatsvervangend) kerngroep lid is dan gehouden zich als zodanig terug te trekken.

De huidige tekst van art. 26 lid 2, 3 en 4 luidt:

26.2. Het partijbestuur stelt de kiesdeler vast op de eerste vergadering van het partijbestuur na 1 januari van elk jaar, door het totale aantal partijleden te delen door 100. Uitkomsten achter de komma worden verwaarloosd. De onder 1. bedoelde afvaardiging en de eveneens bedoelde kennisgeving vinden plaats voor 1 april.

26.3. Per provincie kunnen gekozen worden zoveel kerngroepen en zoveel plaatsvervangende kerngroepen als de kiesdeler vol begrepen is op het aantal in de provincie woonachtige leden, met een minimum van 3 kerngroepen per provincie.

26.4.a. Per gemeentelijk aktiecentrum kunnen, uit kandidaten gesteld door de leden van het aktiecentrum, zoveel kerngroepen en plaatsvervangende kerngroepen worden gekozen als de kiesdeler vol begrepen is op het aantal in het aktiecentrum woonachtige leden. Ook per vrijwillig aangegane combinatie van gemeentelijke aktiecentra kunnen, uit kandidaten gesteld door de leden van deze aktiecentra, zoveel kerngroepen en plaatsvervangende kerngroepen worden gekozen als de kiesdeler vol begrepen is op het aantal in de combinatie van aktiecentra woonende leden. In dit geval vindt de verkiezing plaats, hetzij in een gezamenlijke ledenvergadering van de in de combinatie verenigde aktiecentra, hetzij in de afzonderlijke ledenvergaderingen van die aktiecentra. In dit laatste geval dient elk der ledenvergaderingen in te stemmen met de aanwijzing van het lid en van de plaatsvervanger.

b. Voorzover na toepassing van het gestelde onder a. niet alle aan de provincie toebedeelde plaatsen worden ingenomen door de op grond van sub a. gekozen leden, worden in de overblijvende plaatsen leden en plaatsvervangende leden gekozen door de provinciale ledenvergadering uit kandidaten gesteld door die aktiecentra uit de provincie, die niet al direct vertegenwoordigd zijn. Elk (plaatsvervangend) kerngroep lid is verantwoordelijk verschuldigd aan die ledenvergadering die hem heeft gekozen.

ding op het naasthogere gehele getal.
e. Het partijbestuur deelt in de maand januari het aantal partijleden per aktiecentrum en de vastgestelde verdeling van de kerngroepzetels mee aan de aktiecentra.

26.3

Het provinciaal bestuur regelt elk jaar vóór 15 maart met inachtneming van het bepaalde onder 4. de verkiezing van kerngroepen en plaatsvervangende kerngroepen voor het volgens lid 2. aan de provincie toegekende aantal zetels. Het zorgt er bovendien voor, dat de in lid 1. bedoelde kennisgeving elk jaar vóór 1 april plaatsvindt.

26.4.

a. Per gemeentelijk aktiecentrum, dat één of meer malen uit 1% van het aantal volgens lid 2. vastgestelde leden van de partij bestaat kan, uit kandidaten gesteld door de leden van het aktiecentrum, een dienovereenkomstig aantal kerngroepen worden gekozen.
Per gemeentelijk aktiecentrum dat één of meer malen uit 2% van het aantal volgens lid 2. vastgestelde leden van de partij bestaat kan, uit kandidaten gesteld door de leden van het aktiecentrum, een dienovereenkomstig aantal plaatsvervangende kerngroepen worden gekozen.

b. Ook per vrijwillig aangegane combinatie van aktiecentra kunnen, uit kandidaten gesteld door de leden van deze aktiecentra, kerngroepen en plaatsvervangende kerngroepen worden gekozen volgens de onder 4.a. omschreven gang van zaken. In plaats van 'gemeentelijk aktiecentrum' dient dan te worden gelezen 'combinatie van aktiecentra'.

c. Voorzover na toepassing van het gestelde onder a. en b. niet alle volgens lid 2. aan de provincie toegekende zetels worden ingenomen door op grond van het bepaalde onder a. en b. gekozen kerngroepen resp. plaatsvervangende kerngroepen, worden voor de overblijvende zetels kerngroepen en plaatsvervangende kerngroepen gekozen door de provinciale ledenvergadering uit kandidaten gesteld door die aktiecentra uit de provincie, die niet al direct vertegenwoordigd zijn.
d. Elk (plaatsvervangend) kerngroep lid is verantwoordelijk verschuldigd aan die ledenvergadering, die hem heeft gekozen. Deze ledenvergadering heeft ook de bevoegdheid het vertrouwen in een gekozen (plaatsvervangend) kerngroep lid op te zeg-

Deze ledenvergadering heeft ook de bevoegdheid het vertrouwen in een gekozen kerngroep lid op te zeggen. Het betrokken kerngroep lid is dan gehouden zich als kerngroep lid terug te trekken.

2. Aantal stemgerechtigde kongresdeelnemers

Het aantal stemgerechtigde kongresdeelnemers dat de aktiecentra mogen afvaardigen wordt teruggebracht van 10% naar 5% van het aantal leden dat een aktiecentrum heeft. Het minimum van 1 kongresdeelne-mer per aktiecentrum wordt gehandhaafd. Wijzigingsvoorstel statuten:

In artikel 9.1. eerste regel het cijfer '10' vervangen door het cijfer '5'.

3. Kategorie 1 - amendementen

Amendementen die zijn ingedeeld in kategorie 1, worden niet meer afgedrukt in de kongreskrant. Voor indieners van deze amendementen blijft de mogelijkheid bestaan om kategorie-verschuiving te vragen. Amendementen die van kategorie veranderend worden afgedrukt in de tweede kongreskrant, die aan het begin van het kongres beschikbaar is.

Wijzigingsvoorstellen huishoudelijk reglement:

■ Artikel 9 vervangen door de volgende tekst:

9.1. Uiterlijk 6 weken voor het kongres deelt het kongrespresidium aan de betrokken indieners mee welke amendementen zijn ingedeeld in kategorie 1. De amendementen uit kategorie 1 worden niet afgedrukt in het kongresboek; de positief gepreadviseerde amendementen uit deze kategorie worden verwerkt in de voorliggende tekst.

9.2. Tot een week voor het kongres mogen indieners van amendementen die zijn ingedeeld in kategorie 1, verzoeken indieners tot verplaatsing van deze amendementen naar een andere kategorie.

Het kongrespresidium beslist over deze verzoeken en zorgt dat amendementen die naar een andere kategorie worden verplaats, aan het begin van het kongres op schrift beschikbaar zijn.

9.3. Verzoeken tot verplaatsing van in kategorie 2 of 3 ingedeelde amendementen naar een andere kategorie mogen door de aktiecentra worden ingediend tot een week

voor het kongres.

Het kongrespresidium beslist over deze verzoeken en licht de indieners ervan uiterlijk 4 dagen voor het kongres over de toegestane veranderingen in.

■ Artikel 10.1. wordt geschrapt (bepaalde hoe kategorie 1-amendementen op het kongres worden behandeld; is dus overbodig geworden).

Artikel 10.2. en 10.3. worden vernummerd. De huidige tekst van art. 9 en 10 luidt:

Artikel 9

1. Tot een week voor het kongres mogen aktiecentra verzoeken indieners tot verplaatsing van in het kongresboek gepubliceerde amendementen naar een andere kategorie dan die waarbij ze zijn ingedeeld. Het kongrespresidium beslist over deze verzoeken.

2. Het kongrespresidium licht de aktiecentra in over de toegestane verandering van kategorie van hun amendement uiterlijk 4 dagen voor het kongres.

Artikel 10

1. De in kategorie 1 ingedeelde amendementen die negatief gepreadviseerd zijn komen in één stemming aan de orde. Voor de positief gepreadviseerde amendementen in kategorie 1 geldt dezelfde procedure.

2. De in kategorie 2 ingedeelde amendementen komen afzonderlijk in stemming na toelichting van de indieners en van de uitbrenger van het preadvies, echter zonder discussie in het kongres.

3. De in kategorie 3 ingedeelde amendementen komen afzonderlijk in stemming na discussie van het kongres.

4. Amendementen op deze voorstellen

Bovenstaande voorstellen tot statuten- en reglementswijziging zijn amendeerbaar. Omdat ze echter een louter technische uitwerking zijn van principe-uitspraken die het kongres al gedaan heeft, en recht doen aan de nader met de kerngroep gevoerde discussie, kan het partijbestuur zich voorstellen dat de aktiecentra hun recht van amendement ditmaal niet gebruiken.

De sluitingsdatum voor het indienen van amendementen is 15 maart.

Orwell

Jaap de Jong is misschien ietwat kortzichtig:

a. Mijns inziens gaat het bij Orwell niet om het exakte jaar 1984, maar om het voorzien dat omstreeks deze tijd die bepalende manipulerende evolutie gaande is. Gezien de advertentie ervoor, betreffende de brochure BVD & Inlichtingendiensten, bekruipt me hetzelfde gevoel als toen de mens de maan bereikte en Jules Verne volop in de belangstelling stond!

b. Ook de verregaande, indiskrete werkwijze en opdringerigheid van media en overheid, de zogenaamde 'verzorgende' openheid waardoor alles niet geanalyseerd wordt en geheeld, integendeel, specialities mensen *ontrafeld*, geeft te denken.

Het '1984' van Orwell – liever 'de periode Orwell' – is al lang begonnen; wie dat niet durft te erkennen loopt achter de feiten aan. Daarom blijft een oliebol wel lekker.

**C. Heinen
Vaassen**

Jeugdloon

In de dagbladen van 19-1-'84 werden enkele ideeën bekend gemaakt, die binnen het kabinet en een aantal ministeries leven over het minimumloon. Het betrof het verhogen van de leeftijdsgrens voor het minimumjeugdloon van 22 naar 30 jaar, en het afschaffen van het minimumjeugdloon voor jongeren van 15, 16 en 17 jaar, of voor jongeren tot 21 jaar. In de pers van 28-1-'84 werden deze ideeën in een kader geplaatst. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wilde een zo breed mogelijke discussie over de rol van het minimumloon voor de werkgelegenheid, vanuit de allesoverheersende noodzaak om de werkloosheid terug te dringen. Met andere woorden: door de minimum(jeugd)lonen te verlagen wilde de minister de werkloosheid verminderen.

Deze redenering is in 1981 en 1983, bij verlagingen van de minimumjeugdlonen, ook gebruikt: deze verlagingen

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

zouden ervoor zorgen dat de jeugdwerkloosheid daalt. Dat de jeugdwerkloosheid na deze verlagingen niet is gedaald, of minder is gestegen, toont dat dit mechanisme niet (meer) werkt. De jeugdwerkloosheid is zelfs niet gedaald ten koste van werkgelegenheid voor ouderen. Een verdere verlaging van de minimumjeugdlonen zal voor de werkloosheid weer weinig uitmaken. Het zou hoogstens zo kunnen zijn dat in sectoren waar ongeschoold personeel werkzaam is, ouderen door jongeren vervangen gaan worden. Het is echter nog de vraag of deze verschuiving echt plaatsvindt, aangezien de hoogte van het loon een beperkte rol speelt bij het in dienst nemen van personeel, naast bijv. ervaring. Als dit echter wel zou gebeuren, dan zou de jeugdwerkloosheid iets dalen, maar de werkloosheid onder ouderen zou evenveel stijgen. Winst voor de werkgelegenheid zit er dus niet in. Wat er wel inzit is polarisatie. Polarisatie tussen jongeren en ouderen.

De gelanceerde ideeën betekenen dat jongeren onder de 30, of jongeren onder de 18 of 21, achtergesteld worden, omdat ze jong zijn. Achterstelling op grond van het vrouw-zijn is sinds kort wettelijk verboden, maar achterstelling van jongeren, in de vorm van onderbetaling, is bij wet vastgelegd. Bij het instellen van de wet op het minimumjeugdloon in 1974 is dit onrecht in de wet opgenomen. In 1981 en 1983 is ze verscherpt en bij uitvoering van de nieuwe ideeën wordt het onrecht nog groter.

**Ton Wiegman
Voorzitter PPR-jongeren**

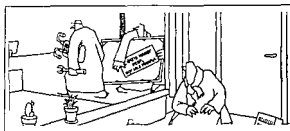
Kunst

Nogal onverwacht kwam er publiciteit voor m'n 'idee' om kunst gratis uit te delen aan mensen met weinig inkomen. Het gevaar van zo'n los idee is, dat iedereen er zijn

of haar eigen verhaal bij verzint. En dan vervolgens reageert met beschuldigingen of complimenten. 'k Zal proberen het enigzins uit te leggen. Misschien dat de huidige voorstanders dan tégen zijn – of omgekeerd.

Ten eerste: kunst is ontzettend belangrijk voor een samenleving en ook voor individuele mensen. Want kunst kan mensen 'wakker' roepen, tot zichzelf brengen, doen nadenken over de wereld waar we in leven. En ook: tot rust brengen, doen genieten. De maatschappelijke betekenis van kunst moet, mijns inziens, waar mogelijk worden vergroot.

Ten tweede: de Beeldende Kunst Regeling (BKR) staat nogal onder druk. De regering heeft er zo'n 55 miljoen (40%) op bezuinigd, waardoor vele kunstenaars werkloos worden. In de maatschappij leeft bovendien het

vooordeel, dat er veel te veel kunst wordt gemaakt. Ik ben het met beide dingen niet eens. Wel is het zo dat de BKR sinds 1949 verkeerd gebruikt is. Veel te weinig is gewerkt met opdrachten aan kunstenaars, en heeft de overheid zich beperkt tot het 'innen' van beeldende kunst zonder dat er goede manieren waren (Artotheken e.d.) om de kunst tot publiek eigendom te maken.

Eén van de gevolgen is, dat er nu zo'n 220.000 kunstwerken niet gebruikt worden, en dat de maatschappij een vooroordeel ontwikkelt tegen kunstenaars. Een deel van die kunstwerken kan mijns inziens, door een betere 'infrastructuur' weer onder de mensen worden gebracht. Daarnaast kan een uitdeelaktie zinnig zijn.

Ten derde: iedereen heeft een fundamenteel recht op genoeg geld om te kunnen leven. Ik ben vóór zo'n basis-

inkomen voor iedereen. Ook voor de kunstenaars. Gemeenten kunnen maar weinig doen aan het beleid van deze regering: uitkeringen worden gekort. In plaats van arbeidstijdverkorting (eerlijk delen van werk en geld) ontstaat er een samenleving waarin er nog slechts een 'elite' een baan heeft. Bovendien worden velen met een uitkering, volstrekt onzinnig wél gedwongen om te solliciteren. Leven met een uitkering wordt steeds moeilijker. Het enige wat gemeenten nog wel kunnen doen is: de eigen tarieven verlagen voor de lage inkomens groepen. Onder andere ook voor kunst.

Mijn konklusie is, dat deze drie redenen er voor pleiten, om het idee van gratis-kunst-voor-lage-inkomens serieus te onderzoeken.

**Jan Berends
PPR-raadslid
Groningen**

Doorbraak (2)

Als toehoorder bezocht ik het oprichtingskongres van de 'Linkse Doorbraak'. Dit kwam bij me op:

Waarom zag inleider Onno Bosma geen verschil tussen wat de doorbrekers beweegt en Wim de Boer, die (citaat) 'alles op alles heeft gezet om het Europese Akkoord te verwezenlijken'? Vergat Onno, dat het alles-op-alles niet alleen PPR, PSP en CPN betrof, maar ook EVP en (onafhankelijke) Groenen? Ziet hij over het hoofd, dat juist die verbreding voor een groot deel van de PPR essentieel was/is?

Is het toeval, dat er liefst drie thema-groepen op het kongres sociaal-ekonomisch beleid tot onderwerp hadden – doch er géén was, die ekologisch beleid bestudeerde? Is het niet opvallend, dat voorzover deelnemers aan het kongres niet partijgebonden waren zij vooral uit de vakbeweging afkomstig leken? Wat betekent de beduidend minder aanwezigheid invloed van partijlozen uit milieu-, vredes en emancipatie-bewegingen in de Doorbraak voor de prioriteiten in haar opstelling?

Waarom startte de discussie

in de thema-groep Economisch Structuurbeleid direct met opmerkingen over 'de jarenlange historie van PSP en CPN op dit terrein', 'het missen van het denken over de rol van de staat', 'het te verbeteren imago van de kleine linkse partijen, die alleen maar bedrijfjes met maximaal vier werknemers in een groene omgeving willen?' Is het niet vreemd, dat er überhaupt doorbrekers zijn, die niet door dit 'imago' heen zien cq wellicht het CESCENARIO niet helemaal gelezen hebben?

Jeroen van Urk
Hengelo

Doorbraak (3)

Eindelijk gaan CPN, PSP en PPR mét de basisbeweging in Nederland af op een geïstitutionaliseerd overleg. Een overleg, in de vorm van een stichting juridisch vastgelegd en politiek in de vorm van een manifest, dat zowel theorie als praktijk een kans geeft. Theorie, waar het gaat om mogelijke raakvlakken tussen de verschillende groepen uit te diepen en een aktueel jasje te geven; praktijk, waar het gaat om een aktief, radikaal en links aktie-programma, waarmee iedereen, die het wil, aan de slag kan gaan. Socialisten, radicalen en kommunisten zien, in samenwerking met de vak- en basisbeweging, een uitweg uit de jarenlange passiviteit en 'elkaar-in-de-wielen-rijderij', maar deze groep kiest (bewust) niet voor het groene alternatief: het 'Groen Platform', dat het lange termijn-denken uit de oude doos gehaald heeft en in het milieu de messia ziet. Zolang het mij niet duidelijk is - en het Groen Manifest heeft me niet geholpen - welke samenhangende, perspectiefvolle en prioriteiten-stellende visie 'Groen' heeft zal ik me voor het andere inzetten, voor de Linkse Doorbraak, voor rood boven roze en groen.

Met name het tweede punt, dat op het oprichtingscongres op 14 januari aan bod is gekomen: 'sociaal-economisch beleid/milieu-beleid', toont aan, dat het milieu ook in deze klub aan bod komt.

Het grote verschil zit 'm hierin, dat het soms los staat van, soms ingebed is in de sociaal-economische omstandigheden. Het gaat in een samenleving altijd om het vraagstuk 'wie heeft de macht, en wat doet zo iemand (zo'n groep) daarmee?' Vanuit die basis ga je de maatschappij analyseren en één van de belangrijke onderwerpen, die met machtspolitiek te maken hebben, is onze leefomgeving, onze wereld-natuur, kortom ons en andermans milieu. Ik vind het vraagstuk van de machtsverdeling een 'natuurlijker' manier van de maatschappij-analyse en aktie-plannen ontwerpen dan het milieu.

Bij het werken met 'hoe zit de samenleving in elkaar' en 'hoe breng ik daar verandering in' vind ik, dat je gerust kleur mag bekennen. „Als Groen niet links wil zijn, dan wil ik niet groen zijn”, aldus Jack Verduyn-Lunel. Ik ben het daar van harte mee eens.

Camille van Neer
Amsterdam

Beste Ria en Peter

PPR-Kerkrade vraagt zich af of jullie nog in de Tweede Kamer zitten.

In een zo roerige tijd als deze, waarin de regerende partijen een onderdrukkingsbeleid wensen te volgen, zou het niet meer dan normaal zijn dat de oppositiepartijen een tegenovergesteld geluid laten horen. Er zijn genoeg mensen die hierop zitten te wachten.

Helaas, we horen niets. Enkel en alleen de stem van de PvdA, maar zelfs geen zucht van onze eigen partij. Uit de laatste opiniepeilingen blijkt dat ook de PPR weer enige winst boekt. Dit dankzij de politici van de drie grote partijen die naar de mening van enkele kiezers voortdurend blunderen en dankzij een klein deel van de aanstormende jeugd. Alleen, veel van deze mensen

kiezen niet bewust maar bij gebrek aan beter. Wat de PPR eigenlijk wil weten ze niet.

Want wanneer lees je iets over de PPR in de kranten of hoor cq zie je iets in een nieuwsuitzending? Alleen als het over de een of andere groene organisatie gaat.

Zeker, de PPR behoort groen te zijn, maar voorlopig zal ze allereerst blauw moeten zijn, anders is er binnenkort geen PPR meer. Want of we kiezen voor de reeds diverse keren besproken zelfopheffing en proberen iedereen groen te maken of we worden - sorry we blijven - een splintertje in de politiek dat niets bereikt en dus vrijwel overbodig is.

Of: we gaan eindelijk de PPR geven waar ze recht op heeft. Een fatsoenlijke positie in de politiek. Een kritische, steeds weer terugkerende stem en geen berustende ouwe tantenklub. We dachten dat toch ieder lid van onze partij streeft naar uitbreiding van onze 'zetels', waardoor van onze ideeën meer (of beter: iets) terecht kan komen.

Daarom mensen denk eens aan de PTT-slogan: Laat eens wat van je horen!

Jo Bothmer
PPR Kerkrade

Naschrift Ria Beckers:

De PPR-fraktie in de Tweede Kamer vraagt zich af of jullie nog een fatsoenlijke krant lezen en naar een behoorlijke landelijke radio-uitzending luisteren. In een politiek zo moeilijke tijd als deze zou het niet meer dan normaal zijn dat je zelfs je eigen fraktie eerlijk beoordeelt. Dus *niet* naar wat je ziet en hoort in het Limburgs Dagblad, de Nieuwe Limburger en op de ROZ!

Voor de mensen die nu kwaad worden: jullie brief aan Peter en mij begint én eindigt op deze hoge toon. Hoewel we daar niet zo verukt van waren, krijgen jullie vanaf nu toch een normaal - zij het kort - antwoord.

1. *Jullie horen niets, 'enkel en alleen de stem van de PvdA'.* Heb je je wel eens afgevraagd of daarvoor misschien nog een andere reden kan zijn dan ons optreden in de Kamer? Natuurlijk krijgt de PvdA ook naar onze zin veel te veel aandacht en de andere linkse partijen te weinig. De PPR kan echter op dit moment de vergelijking met alle kleinere partijen inclusief D'66 heel goed doorstaan! En heb je wel eens nagedacht over het beleid van bijvoorbeeld de Limburgse kranten in deze? En daartegen aktie ondernemen?

2. *'De PPR boekt enige winst in de peilingen, dank zij de blunderende grote partijen'.* Hoe kom je daarbij? Met evenveel recht zeg ik: dank zij het volhardend werken van het partijbestuur aan nieuwe samenwerking, dank zij de gedegen en konsekvente bijdragen van Eerste en Tweede Kamerleden, idem van onze Staten- en Raadsleden en van al die anderen die - bijv. in vredes- en milieubeweging - mee het gezicht van de partij bepalen!

3. *'Wat de PPR wil weten de mensen niet'.* Laat dan in Limburg de PPR zien! Zelf, en via de Statenleden! (Of komen die ook niet in de krant?) Dringt er vanuit Den Haag te weinig door, doe daar dan iets aan! Organiseer een werkbezoek, vraag ons om te komen praten!

4. *'Wanneer lees je iets in de kranten en hoor je iets in een Nieuws-uitzending?'* Antwoord: Als je wilt, bijna dagelijks!

5. *'Geen berustende oude tantenklub maar een kritische steeds weer terugkerende stem!'* Ik heb voor Kerst nog zo'n 65 brieven beantwoord (van 4 weken) van mensen die die niet aflatende kritische stem kennelijk wél horen. En ik heb bezwaar tegen termen als 'niets bereikende parlementariërs'.

Als jullie daar echt belangstelling voor hebben, wil ik over de huidige invloed van de PPR en de betekenis van het werk van de PPR-fraktie graag een avond komen praten.

DE VLUCHTWEG

„Er zijn geen mensonwaardige toestanden in Nederland. Ik wil dat met kracht bestrijden,” zei Ruud Lubbers flink tegen Brandpunt. Toch moet hij, net als ik, inmiddels honderden brieven hebben gekregen van woedende of wanhopige mensen die hem tot op de cent voorrekenen waarom ze er niet meer uitkomen. Toch heeft z'n eigen adviesclub, het Sociaal en Cultureel Planburo, hem een jaar geleden al verteld dat steeds meer alleenstaande vrouwen met en zonder kinderen onder de armoedegrens terechtkomen en dat de volgende slachtoffers reeds in zicht waren: kostwinners met iets meer dan het minimumloon, bejaarden met een klein pensioentje. En toch geeft een gedegen onderzoek, gedaan door de sociale diensten in tien middelgrote gemeenten, opnieuw een ontvullend beeld van de situatie van de 'echte' minima.

Ongeveer de helft van de éénundergezinnen kan na aftrek van de vaste lasten de minimum noodzakelijke voeding niet meer betalen. In tien procent van de gevallen moet daarvoor bijna de hele kinderbijslag worden aangesproken zodat ervoor andere uitgaven niets overblijft. Bij de tweepersoonshuishoudens zonder kinderen is het beeld zo mogelijk nog slechter. Er is de laatste jaren dan ook een schuldenprobleem ontstaan. Schulden zijn een harde aanwijzing dat een huishouden met een minimuminkomen door de bodem van zijn bestaanszekerheid is gezakt. Welnu: 58% van de gezinnen met kinderen lost schulden af. Hoeveel? (We hebben het over 'echte' minima.) Gemiddeld 145 gulden per maand! 'Ontiegelijke armoede,' noemde één van de opstellers van 'Minima In De Marge' dat.

Geen mensonwaardige toestanden in Nederland? Natuurlijk is armoede een betrekkelijk begrip. Maar de minister-president kan beter weten. „Eenieder heeft recht op een levensstandaard die voldoende is voor de

gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn/haar gezin,” zegt De Universele Verklaring Van De Rechten van de Mens. Dat is wat de regering Lubbers alle Nederlanders naar de eisen en de maatstaven van onze westerse samenleving heeft te garanderen.

Kort geleden konden we in de kranten lezen hoe vooraanstaande Amerikaanse politici op vragen van journalisten stelselmatig antwoordden: „Er zijn geen gaarkeuken in de Verenigde Staten.” Sommigen van hen hoefden hun eigen straat maar uit te lopen om de lange rij wachtenden te zien. De flinke woorden van Lubbers bij Brandpunt camoufleren hetzelfde vluchtgedrag. Tot nu toe heeft geen van de verantwoordelijke christen-democratische bewinds-

lieden de moed gehad op die concrete cijfers in te gaan. Ook de CDA-fractie, de enige die hen zou kunnen dwingen, weet van niets. Zei Jan-Nico Scholten niet dat hij zich pas de laatste maanden echt had gerealiseerd wat de konsekwenties waren van dit beleid?

Zou het duo Scholten-Dijkman nu in staat zijn hun vroegere fraktiegenoten wakker te schudden en Lubbers te dwingen de feiten onder ogen te zien en daaruit zijn konsekwenties te trekken?

Ze zijn niet onverstandig begonnen. Wéér een nieuwe kleine partij, gebouwd op hun persoonlijke lotgevallen, kan dat in elk geval niet. Een progressief alternatief is ook niet gebaat bij de verdere versnippering en de enorme energieverstopping die het gevolg zou zijn van de doublure van de EVP.

Een brede beweging voor vrede en sociale rechtvaardigheid, door de huidige partijgrenzen heen, die kan uitgroeien tot een principiële en radikaal samenwerkingsverband naast de PvdA, en zo mogelijk met de PvdA kan regeren, is precies wat de PPR wil. Dat hebben we bij de besprekingen rond de Europese Verkiezingen ook heel duidelijk gemaakt. Er is veel moeite gedaan om program en lijst van het Groen Progressief Akkoord herkenbaar te maken voor mensen uit de milieu-, vredes- en vrouwenbeweging, en voor progressieve christenen.

Ik heb van het kongres in Ede begrepen dat allerwege op bundeling van krachten is aangedrongen, dat samenwerking met EVP en PPR veelvuldig is genoemd, maar anderen zeker niet zijn uitgesloten. Dat laatste is heel belangrijk. Als de achterban van Scholten-Dijkman en de EVP bij de Europese Verkiezingen het Groen-Progressief Akkoord de brede steun zouden geven die wij hebben beoogd, zijn we ook landelijk op de goede weg.

R A D D O K A L E N

MAANDBLAD / JAARGANG 17 / NUMMER 3 / 13 MAART 1984

DE KLEINE WERELD VAN DE POLITIE-KULTUUR

ACISTISCH?
RECHTS?
ONGEVOELIG?

*Over mythen
en linkse politiek*

*Rijnmond: kreupel
en verpauperd*

*Wat deed u
het laatste kwartier?*

REAKTIE RIA BECKERS
KERNWAPENONDERZOEK

'Zeer Duidelijk Hoe De Zaken Liggen'

„Ik ben ervan overtuigd dat ze erg geschrokken zijn van het resultaat. Wat vooral opvalt en van belang is: minder dan 48 kruisraketten – 32, 16 – is voor veruit de meeste mensen volstrekt niet interessant. Het is nu zeer duidelijk hoe de zaken liggen.”

Dit zegt Ria Beckers naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek over de eventuele komst van kernwapens dat het Kabinet onlangs liet houden. Het onderzoek werd openbaar gemaakt nadat Ria Beckers dit aan minister-president Lubbers had gevraagd. Zoals bekend zijn de resultaten inderdaad duidelijk: 63% van de bevolking is tegen plaatsing; 47% van de CDA'ers is tegen plaatsing; 34% van de VVD'ers is tegen plaatsing; bij de linkse partijen ligt het percentage tegenstanders boven de tachtig procent. Slechts een zeer klein percentage laat de keuze beïnvloeden door *het aantal* te plaatsen kruisraketten in Woensdrecht. En dan is er nog het percentage tegenstanders van plaatsing die zeggen in actie te zullen komen, ook nadat het parlement een plaatsingsbesluit heeft goedgekeurd: 43%. Dit komt neer op 27% van de bevolking van 18 jaar en ouder.

„Ook dat is zeer duidelijk,” zegt Ria Beckers. En ze verwijst daarbij naar een uitspraak van oud-minister-president Van Agt. Deze zei een jaar geleden in het VARA-programma De Achterkant Van Het Gelijk: „Als de zaken nagenoeg in ernst komen te liggen, dan, in die academische situatie – en u hebt mij gevraagd om niet te antwoorden in termen als 'dat zal wel niet gebeuren', dat doe ik dus ook niet – dan zeg ik: dan moeten ze (de kernwapens, red.) wegblijven.” Ofwel: niet plaatsen als grote groepen van de bevolking om die reden daadwerkelijk in

actie komen. Het onderzoek bewijst dat de situatie niet zo academisch is.

De schriftelijke en mondelinge vragen die Ria Beckers aan Lubbers over de kernwapenkwestie stelde werden niet bepaald duidelijk beantwoord. Rondvragen over de aantrekkelijkheid van defensie-inspanningen, zo reageerde hij, mogen in het algemeen niet op veel instemming rekenen. Op de vraag van de PPR of de beslissing tot plaatsing alleen al vanwege de maatschappelijke consequenties zeer moeilijk – zo niet onmogelijk – is geworden, antwoordde Lubbers dat ook dit resultaat uit het onderzoek voor het Kabinet 'niet beslissend' zal zijn wat plaatsing of niet-plaatsing betreft.

Uitnodiging: PPR-leden naar Oost- Duitsland

Voor PPR-leden is er de mogelijkheid om een bezoek aan de Oostduitse CDU te brengen. In een vormingsinstituut kan dan worden gediscussieerd over de Oost-Westsituatie, het terugdringen van de bewapening, democratisering, christelijke of socialistische politiek en feminisering.

CDU staat voor Christen Democratische Union en verenigt Oostduitse christenen; ze onderhoudt frekwent contact met de PPR. Wim de Boer en buitenland-sekretaris Emmy van Noord brachten onlangs nog een bezoek aan de partij in Oost-Berlijn en Weimar. Wim de Boer hield er een aantal lezingen – de gedachtenwisselingen erna waren kort en werden in de hand gehouden door de hoogte van rang. PPR-leden die belangstelling hebben om de CDU te bezoeken kunnen contact opnemen met Emmy van Noord, tel. 02945/1497, 's morgens tussen 9 en 10. De verblijfskosten in Oost-Duitsland zijn gratis, de reis niet.

'GRENZEN VERANTWOORD BELEID
OVERSCHREDEN'

Ontheffing Van Sollicitatieplicht Gevraagd

Tijdens de behandeling van de begroting van Sociale Zaken heeft Ria Beckers via een motie voorgesteld op ruime schaal ontheffing te verlenen voor de actieve sollicitatieplicht aan groepen van werkzoekenden. Dit dan vooruitlopend op een volledige opheffing van de actieve sollicitatieplicht.

Enkel PSP en EVP stemden voor de motie – tot andere partijen is het kennelijk nog niet goed doorgedrongen dat er voor elke vakature tegenwoordig gemiddeld tachtig sollicitanten klaar staan en dat het tonen van sollicitatiebrieven aan de sociale dienst zodoende vaak niet meer dan inderdaad *een plicht* is geworden. De fractie uitte tijdens het debat forse kritiek op het beleid van het Kabinet en vooral het gebrek eraan. In het bijzonder de zeer traag op gang komende arbeidstijdverkortung en de nadelige positie waarin het deeltijdwerk nu al verkeert.

Ria Beckers: „Als er één terrein is waar alternatieven vanuit de Kamer aangedragen terzijde worden geschoven en inhoudelijke argumenten worden genegeerd of slechts met financiële argumenten worden bestreden () dan is dat het terrein van deze begroting.” De PPR-fractie noemde de manier waarop de zwakste groepen worden gedupeerd ontoelaatbaar en vindt dan ook dat de grenzen van een toelaatbaar overheidsbeleid hier zijn overschreden. Om die reden stemde de PPR tegen de begroting van Sociale Zaken.

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Hans Verstraaten Redactiesekretaris Jan-Willem Kunnen Vormgeving Joep Paulussen Jan-Willem Kunnen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veen Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,— per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant. Omslag foto's Angelo Goedemondt

PPR-Bestuur zoekt kontakt met:

Vertegenwoordiger voor de PPR in de Redaktieraad van Arbeid en Milieu, een kwartaaltijdschrift ten behoeve van de arbeiders- en de milieubeweging. De redaktieraad vergadert, niet al te frekwent, in Rotterdam. Gezocht wordt PPR-lid met belangstelling voor en kennis van beide terreinen.

Schriftelijke aanmelding, met korte motivering, aan Sektie Politiek van het Partijbestuur, p/a Singel 277, 1012 WG AMSTERDAM.

PPR-folder Tegen Racisme

De PPR heeft een folder voor intern en extern gebruik tegen racisme geproduceerd. De folder geeft onder meer gegevens over de wijze waarop buitenlanders worden achtergesteld – bijvoorbeeld op gebied van huisvesting – en tracht zodoende het vooroordeel weg te nemen dat buitenlanders juist vaak voorrang krijgen. Tevens wordt ingegaan op het stemgedrag van de Centruumpartij: buiten het parlement een klub die zegt op te komen voor de laagstbetaalden, in het

parlement een klub die het tegengestelde doet.

De folder kost één gulden per tien stuks en f 2,50 per dertig stuks, exclusief portokosten. Verkrijgbaar op het PPR-partijburo, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel. 020/227342.

Aktie Kernenergie Almelo Met Pasen

Onder het motto 'Geen Vrede Met Kernenergie' is er op 21 april – Paaszaterdag – een grote landelijke actie tegen het ultra-centrifuge-project in Almelo.

Het UC-project is het middelpunt van de actie omdat het een belangrijke rol speelt in de verspreiding van kernwapens. Zo kan Pakistan nu een atoombom ontwikkelen doordat de Pakistaanse wetenschapper Kahn bij UCN/Urenco geheime gegevens onder ogen had gekregen. Maar ook een land als Brazilië, dat heeft geweigerd het verdrag tegen de verspreiding van kernwapens te ondertekenen, krijgt verrijkt uranium van Urenco.

De aktiedag begint om 10 uur met een internationaal symposium in De Hagen, Schouwburgplein 1, Almelo. Om 16 uur is er een manifestatie in het centrum van Almelo met muziek- en theatergroepen, sprekers en een informatiemarkt. Om 21 uur vertrekt vanaf het manifestatieterrein een Paasmars met fakkels naar de fabrieken van UCN/Urenco.

Het Partijbestuur van de PPR zoekt

EKONOMEN (v/m) *

die bereid (en in staat) zijn mee te doen aan een werkgroep *inkomenspolitiek*.

* Ook deskundigen uit andere 'hoeken' wordt uitdrukkelijk verzocht te reageren.

Van de werkgroep wordt gevraagd een notitie te maken over problemen en mogelijke oplossingen rond:

Arbeidstijdverkorting en inkomen; Vereenvoudiging en financiering sociale zekerheid; minimum (jeugd)loon, bijstandsnormen; Individualisering, inkomenspolitiek t.a.v. meerverdieners in één leefsituatie.

De gevraagde notitie wordt geschreven aan de hand van concrete vraagstellingen. Zij dient als aanzet tot het formuleren van PPR-standpunten in deze kwesties.

De werkgroep is adhoc en wordt na het schrijven van de notitie ontbonden.

Vergoeding: koffie, voldoening, maatschappelijke relevantie, plezierige werksfeer en (desgewenst) reiskosten.

Reakties: voor 30 maart 1984 aan de sektie Politiek en Inhoudelijk Werk van het Partijbestuur.

Inlichtingen: Jaap de Jong of Wim de Boer, Partijburo PPR, 020/227342.

De PPR is op de volgende data op de **RADIO** te beluisteren: woensdag 28 maart, woensdag 11 april en woensdag 25 april. Hilversum II, van 18.20 tot 18.30 uur.

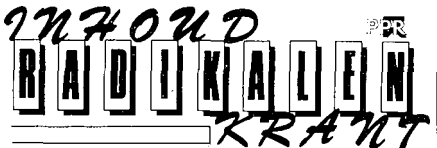
Voorlopig geen PPR-uitzending op **TV**. Desalniettemin mag u dat apparaat toch aanzetten, na lezing van een leerzaam boek.

PPR Zoekt Kunst

De sektie Partij-opbouw & Lokale Politiek van het PPR-Partijbestuur is op zoek naar leden die een muziek-instrument kunnen bespelen, in een toneelgroepje zitten, aan kabaret doen of zich bezighouden met andere vormen van kunst en amusement.

Plaatselijke of provinciale actiecentra willen meermalen manifestaties en bijeenkomsten opluisteren met muziek, dans en spel. Ze zoeken dan mensen die liefst uit dezelfde politieke hoek komen en hun diensten tegen een geringe vergoeding kunnen en willen aanbieden. Dit geldt onder meer voor de Regionale Aktiviteitendag die 29 september in Den Bosch wordt gehouden.

Wie iets kan en wil doen – of iemand weet die hiervoor in aanmerking komt – wordt vriendelijk verzocht contact op te nemen met sektie-medewerker Hans Kroon. Onder alle voorbehoud wordt je naam dan doorgegeven aan belangstellenden – je hoeft op geen enkel verzoek in te gaan en je naam kan altijd van de lijst worden geschrapt. Hans Kroon is bereikbaar op het PPR-partijburo, tel. 020/227342. Of schrijf: PPR, Singel 277, 1012 WG Amsterdam.

Interview: Denkers Over De Politie	6
Over Mythen En Linkse Politiek	10
De Kwestie: Vrije Tijd	15
Is Konversie Mogelijk?	16
Serie: Het Welzijnswerk	18
Rijnmond: Kreupel En Verpauperd	19
Brieven	22

Het aprilnummer van de Radikalenkrant sluit op donderdag 6 april.

PARTIJ BESTUUR

Het is soms aardig rumoerig binnen **LINKS NEDERLAND**. Een CPN die wekenlang kongresseert en waar horizontalen zich apart organiseren, groepsvorming binnen de PSP om het zuivere karakter van die partij te behouden. Vergeleken daarmee is de PPR een oase van rust. Dan hebben we nog de CDA-afsplitsing van Scholten en Dijkman. Een reactie van partijbestuurslid Rouke Broersma op deze ontwikkeling staat elders in dit nummer.

De campagne voor de **EUROPESE VERKIEZINGEN** begint op gang te komen. Het Groen Progressief Akkoord heeft verder vorm gekregen en de kandidatenlijst staat nu definitief vast: 1. Bram van der Lek, PSP; 2. Herman Verbeek, PPR; 3. Nel van Dijk, CPN; 4. Roel van Duyn, Groen Platform. Volgende maand start er een financiële actie. Op naar de 4 zetels! Er komt waarschijnlijk een lijstverbinding met de Partij van de Arbeid.

Op 15 maart sluit de mogelijkheid om reacties in te leveren op het kongresstuk over **FEMINISERING** (dat stond in de vorige Radikalenkrant). Als het goed is hebben de actiecentra dit stuk inmiddels intensief besproken. Het partijbestuur heeft voor een eigen bespreking van de kongrestekst een speciale vergaderavond uitgetrokken.

De PPR-Vrouwen hebben – al weer een tijd geleden – een nota samengesteld over **ALIMENTATIE**. Het partijbestuur heeft daar een grondige discussie over gevoerd en een commentaar op de nota geschreven. Het is de bedoeling dat er over het alimentatie-vraagstuk een partijstandpunt wordt ontwikkeld. Daarom zal de kerngroep er binnenkort een bespreking aan wijden.

Wordt **DE WAARHEID** de krant voor héél links? Als het aan het partijbestuur ligt, wel. In een gesprek met het dagelijks bestuur heeft de redactie van *De Waarheid* onlangs haar plannen voor een andere formule van de krant ontvouwd. De *Waarheid* wil zich van partijkrant ontwikkelen tot een blad voor een breder publiek uit linkse partijen en vakbeweging. Het partijbestuur zal die poging ondersteunen en werkt mee aan een wervingsactie onder alle PPR-leden. Binnenkort krijgt u daar een brief over.

VIER THEMA'S STAAN CENTRAAL

Kampanje Groen Progressief Akkoord Van Start

Op 14 mei gaat de campagne van het Groen Progressief Akkoord – PPR, CPN, PSP en Groen Platform – van start. Er komen vier regionale manifestaties en op Tweede Pinksterdag een landelijke. Vier thema's staan centraal: Europa atoomvrij; Europa gifvrij; ieder mens is er één (vrouwenbevrijding, minderheden); de sociale-ekonomie.

Wat de organisatie betreft heeft het Groen Progressief Akkoord nu een definitieve vorm. Koördinatie vindt plaats in het Groen Progressief Overleg, waarin elk der partners met drie leden is vertegenwoordigd. Voor de PPR zijn dit Wim de Boer, buitenlandsekretaris Emmy van Noord en oud-buitenlandsekretaris Bert Willemsen. In de gezamenlijke campagne-kommissie hebben namens de PPR Wim de Boer, kampanjemedewerker Hans van Veen en partijbestuurslid Jan van den Broek zitting. Er komt ook nog een koördinatiegroep van het GPO en de kampanjekommissie, waarin Wim de Boer, Ton van Hoek (CPN), Frans Jansen (PSP) en John van Tilborg (Groen Platform) zitting hebben.

De essentie van de campagne is het aandragen van oplossingen en ideeën voor Europese problemen – afzetten tegen de andere partijen heeft zeker géén prioriteit. Doel is dat het Groen Progressief Akkoord als *eenheid* naar buiten treedt, doch niet als *eenheidsworst* gaat functioneren. De verschillen tussen de partners worden niet ontkend – er wordt juist getracht ze positief te gebruiken om zo verschillende groepen aan te trekken. Tegenover het Europarlement wordt een kritische houding aangenomen. Het Groen Progressief Akkoord doet mee aan deze verkiezingen, zo luidt de redenering, omdat het de moeite waard is ook in Straatsburg een ander geluid te laten horen – beter dit *andere* geluid laten horen, dan helemaal *geen* ander geluid. Bovendien is er de mogelijkheid dat de Partij van de Arbeid 11 en het Groen Progressief Akkoord 2 van de in totaal 25 zetels kan behalen (onder meer een recent onderzoek 'bewijst' dit), wat onmiskenbaar een *signaal* aan dit Kabinet zal zijn en tevens een aardige stimulans voor de linkse meerderheidsgedachte.

Half maart is het kampanjeburo van het Groen Progressief Akkoord geopend. Postbus en telefoonnummer worden in de volgende Radikalenkrant bekend ge-

maakt. Inmiddels hebben alle afdelingen van de partijen een brief gekregen met het verzoek om *gezamenlijk kampanje-teams* op te richten.

Tijdens de kampanjeweken komen er vier regionale *manifestaties* met telkens één centraal thema. Op Tweede Pinksterdag – maandag 11 juni, drie dagen voor de Europese Verkiezingen – vindt er in Amsterdam een grote slotmanifestatie plaats.

De Kiesraad heeft registratie van de naam Groen Progressief Akkoord aangevraagd. Het Groen Progressief Akkoord heeft voor de campagne drie ton uitgetrokken – dit bedrag moeten de partners grotendeels zelf opbrengen. Binnenkort kunnen alle PPR-leden dan ook *girokaarten* verwachten. Het verkiezingsfonds van de PPR – giro 5555, PPR, Amsterdam – is geopend.

G I R O
54 x 55
5555
VERKIEZINGSFONDS
P P R

De *volgorde* van 'het eerste blok' op de lijst staat nu ook vast: Bram van der Lek (PSP), Herman Verbeek (PPR), Nel van Dijk (CPN), Roel van Duyn (Groen Platform). De rest van de lijst wordt op korte termijn geregeld. Voor de eerste woordvoerders worden enkele oefendagen georganiseerd; voor de overige kandidaten komt er een informatiedag ter voorbereiding van spreekbeurten.

Spreekskoördinator van het Groen Progressief Akkoord is Jan van den Broek, Roerdompstraat 7, 1531 XE Wormer. Tel. 02982/3602. Wie kandidaten nodig heeft voor een spreekbeurt, manifestatie en dergelijke gelieve met hem contact op te nemen.

MOTIE OVER GEZINSHERENIGING

Minderhedennota Gebrek Aan Beleid

De PPR-fractie heeft ernstige kritiek op de Minderhedennota van het Kabinet. Bezwaren worden onder meer geuit tegen de financiële regelingen, de kompetentiestrijd tussen de diverse departementen, het idee om één algemene minderhedenraad op te richten en – opnieuw – tegen het gezinsherenigingsbeleid van Staatssecretaris Korte-Van Hemel.

KORTE-VAN HEMEL

De Minderhedennota is eind februari en begin maart tijdens een aantal commissievergaderingen besproken. Peter Lankhorst noemt de nota een verhaal dat in de intenties blijft steken – soms goede intenties (huisvesting), vaak te beperkte (onderwijs, hulpverlening) en soms gewoon slechte (werkgelegenheid).

'Schaamteloos' noemt Peter Lankhorst de beantwoording van vragen op het gebied van de zogenaamde achterstandsgebieden. Nog steeds is niet duidelijk wat het Kabinet inzake minderheden met achterstandsgebieden bedoelt. Amsterdam of Rotterdam bijvoorbeeld? De Amsterdamse Dapperbuurt? Eveneens is het niet duidelijk wie de achterstandsgebieden aanwijst en hoe geld kan en mag worden besteed. Peter Lankhorst vindt dat 'de verschillende ministeries duidelijk op de eigen strepen zijn blijven staan en geen financiële middelen ter beschikking willen stellen. Kortom, de bekende kompetentiestrijd, die de voortgang van het beleid frustreert. Dat is onaanvaardbaar.'

In de oude stadswijken, in een aantal gemeenten, waar veel leden van minderheidsgroepen wonen, is een gekoncentreerde aanpak nodig. Met name op het gebied van huisvesting, onderwijs én werkgelegenheid. Aldus Peter Lankhorst. Hij vindt het onlogisch hiervoor gelden te gebruiken uit het Minderhedenbudget. Zo is bijvoorbeeld aan de gemeente Capelle 1,8 miljoen gulden toegezegd om de woningen in de wijk Oost-

gaarde te verbeteren, waar veel Molukkers wonen. Dit geld komt uit het minderhedenbudget en niet – zoals het hoort – gewoon van de begroting van Volkshuisvesting.

„In Nederland,” zei Peter Lankhorst tijdens het debat, „dreigt een geweldsspiraal, omdat angst en onzekerheid toenemen. Daar is naast niet te ontkennen cultuurverschillen tussen de verschillende bevolkingsgroepen het algemene afbraakbeleid van deze regering schuldig aan. Het is dan ook goedkoop om te stellen dat de minderheidsgroepen meer van het algemene beleid moeten profiteren. Daarmee wordt een groot deel van het minderhedenbeleid onzichtbaar en nog moeilijker te volgen.”

De PPR-fractie vindt dat de overheid meer dan in het verleden rekening moet houden met die onderlinge verschillen tussen de ingeburgerde Hollandse waarden en normen en die van de minderheidsgroepen: „Recente voorbeelden van diskriminerend gedrag en optreden hebben laten zien hoe bitter noodzakelijk dat is in dit land.”

De PPR is tegen het instellen van één algemene minderhedenraad, daar zo'n instituut geen recht doet aan de wensen en verscheidenheid van de minderheidsgroepen. De minister heeft dit idee inmiddels enigszins afgezwakt, zodat ook hier niet meer duidelijk is wat het Kabinet precies wil.

Veel aandacht besteedde Peter Lankhorst tijdens de debatten aan de inkomenseis van f 1445,- waaraan buitenlandse jongeren bij gezinshereniging moeten voldoen. Midden vorig jaar deed Staatssecretaris Korte-Van Hemel van Justitie dit voorstel – een beschikking die inmiddels praktijk is geworden – en de PPR-fractie heeft bij herhaling er forse kritiek op geuit: jongeren met een minimuminkomen kunnen het bedrag niet halen, waardoor gezinshereniging voor hen niet mogelijk is. De staatssecretaris kan om 'humanitaire redenen' van dit beleid afwijken, maar het bezwaar van de fractie is onder meer dat de toetsing van die redenen grotendeels buiten het parlement om gebeurt.

Ook een groot aantal jongerenorganisa-

ties in Nederland – waaronder de JOVD en CDA-Jongeren – heeft zich samen met vertegenwoordigers van buitenlandse jongeren tegen dit beleid gekeerd.

Justitie zal te zijner tijd met een evaluatie van de beschikking komen. In een motie vraagt Peter Lankhorst de regering niet tot uitzetting op grond van de inkomenseis van f 1445 netto per maand over te gaan voordat de Kamer haar oordeel over de toegezegde evaluatie heeft uitgesproken. Het CDA-Kamerlid Buikema heeft tijdens de behandeling van de Minderhedennota gezegd toenemende twijfels te hebben over de maatregel van CDA-staatssecretaris Korte-Van Hemel.

PETER LANKHORST, BUIKEMA

In het recente verleden heeft Peter Lankhorst frekwent vragen gesteld over jonge buitenlanders die slachtoffer zijn geworden van de beschikking of dreigen te worden. Onder meer over mevrouw Yalcin, die het land uit kan worden gezet omdat haar man niet voldoet aan de inkomenseis. Mevrouw Yalcins schoonvader bleek bereid maandelijks tweehonderd gulden op de rekening van z'n zoon over te maken, terwijl de zoon zelf bereid bleek maandelijks een bedrag naar z'n eigen rekening over te hevelen – dit al om zo boven de f 1445,- gulden uit te komen. Op de vragen van de PPR antwoordde de staatssecretaris, dat geen acht kan worden geslagen 'op onbestendige aanvullende inkomsten, zoals vrijwillige bijdragen van ouders, eigen spaargeld, reiskostenvergoeding, etc.) Het laten vallen van de inkomenseis in het onderhavige geval zou ertoe leiden dat verblijf van de echtgenote wordt toegestaan op basis van een zelfstandig inkomen van de man dat ver onder het normbedrag ligt. Ik ben daartoe niet bereid.'

De PPR-fractie juicht het voorstel van een groot aantal instellingen toe om een landelijk bureau ter bestrijding van rassendiskriminatie op te zetten. „Het geld is er, de behoefte helaas ook,” aldus Peter Lankhorst. Hij vindt wel dat overheidsbemoediging inzake dit initiatief het vertrouwen dat minderheidsgroepen erin kunnen hebben niet ten goede zal komen.

HOE RACISTISCH EN RECHTS IS DE POLITIE?

'ONBEDAARLIJK OM EEN TURKENMOP LACHEN DAT KAN IK ECHT NIET MEER'

Zeventig procent van de politieagenten in Nederland is rechts georiënteerd. Sommigen zijn lid van de Centrumpartij. Hoe erg is dit? De Amsterdamse politie-psycholoog Frans Denkers over racisme, de politiekultuur en het oog-om-oog-tand-om-tand-principe: „Justitie en politiek moeten inspelen op emoties van de slachtoffers.”

„Die man is overal en nergens,” verzucht de telefoniste van het hoofdburo van politie in de Marnixstraat. „Geef me uw telefoonnummer maar, dan belt hij u wel terug.” Niet lang daarna, Frans Denkers aan de lijn. „Een interview? Ja prima hoor. Zeker over het Projekt Werving Etnische Minderheden?”

Frans Denkers, al acht-en-half jaar als psycholoog en algemeen adviseur werkzaam bij de Amsterdamse politie, is onder meer projectleider van de groep Werving Etnische Minderheden. Zelf omschrijft hij zijn baan als een soort *libero-functie*, iemand met een vrije opdracht. „Ik heb de taak en de vrijheid om door het korps en de klantengroep te wandelen. Ik ben dus veel op pad in Amsterdam. Op grond daarvan pik ik signalen op die ik dan weer vertaal en omzet in konkreet beleid. Ik werk met name buiten de ambtelijke hiërarchische structuren om, omdat de politie gekonditioneerd is in ambtelijk kijken naar problemen en dus ook in het ambtelijk oplossen daarvan. Het is echt een *solo-job*, juist om mijn onafhankelijkheid te waarborgen.”

Is dat niet verschrikkelijk moeilijk om zo in je eentje je eigen werk te moeten creëren?

„Ja, ik heb periodes gehad dat ik het niet meer zag zitten. Toen ik hier kwam was er zelfs geen functieomschrijving. Dat zou me nu niet meer overkomen, maar toen leek me dat wel aardig. Vanaf de eerste dag echter kreeg ik te maken met informele verwachtingspatronen. Ten eerste zagen ze me als zieleknijper

die wel even alle individuele problemen van agenten zou oplossen. Daar voelde ik niets voor. Dat is de taak van een chef, die moet dat zelf maar doen. Een tweede nog duidelijker verwachtingspatroon was: jij moet de mentaliteit van de jonge agent ombuigen. Ik weet nog wel dat ik toen in al mijn naïviteit zei: 'En die brigadier dan? Moet hij dan niet in dezelfde lijn denken?' 'Nou, dan neem je hem erbij.' 'Maar hoe zit dat dan met de adjudant die daar weer boven staat?' 'Ja, ja,' hoorde ik ze denken, 'maar zo kom je bij de hoofdkommissaris terecht'.

„Ik ben allergisch voor een dergelijke individualisering van de politieproblematiek. Natuurlijk doet de agent op straat het eigenlijke vuile werk. Als je dat verbeteren wilt dan moet je niet die mensen in de schoolbanken stoppen. Want dan zeg je in feite: 'Jantje of Keesje jouw psychische huishouding klopt niet' – en geef je hun de schuld. Dan individualiseer je het probleem. Ik denk dat politieagenten zich buiten hetzelfde gedragen ten opzichte van de burger, zoals ze binnen behandeld worden. Je moet veel meer de cultuur en de structuur van het politiekorps zelf aanpakken.

„Gelukkig dat men dat steeds meer in gaat zien. Sinds twee jaar is er zelfs een beleidsplan. Bij het woord alleen al schrik je je een ongeluk, maar ik moet zeggen dat ik daar heel blij mee ben. Voor die tijd was het bij de Amsterdamse politie de gewoonte om ongelooflijk veel nota's te produceren over wat er allemaal mis was en hoe het moest ver-

anderen. Ik ook hoor! Ik bleef maar roepen. Godzijdank zijn er sinds een jaar, op basis van dat beleidsplan zo'n twintigtal projekten op de rails gezet. Waaronder het projekt Werving Etnische Minderheden, waar ik projectleider van ben. Het is een prima gevoel om te werken aan de hand van helder uitgesproken beleidsintenties van de korpschef. Daar waar ik vroeger moest zeuren om allochtonen in het korps, daar ligt nu een duidelijke bereidverklaring: 'Er komen allochtonen en Frans jij moet zorgen dat ze er komen.' Weer eens wat anders dan alleen maar ideeën aandragen. Bovendien een buitengewoon boeiende en opwindende problematiek. Negen maanden geleden sprak ik voor het eerst van mijn leven echt met een Turk. Er gaat een wereld voor je open.”

Hoe gaat het nu met die werving?

„In oktober vorig jaar zijn we begonnen om ons vooral op de Mediterraneanen – dus Turken en Marokkanen – te richten. De instroom van Surinamers was toen al een beetje op gang. Afgezien van de vraag of die selectie nou helemaal goed gebeurt, maar Mediterraneanen meldden zich helemaal niet. Terwijl ze toch sinds januari de grootste groep buitenlanders in Amsterdam zijn. We hebben ons maar gewoon in dat circuit gestort. Werven via advertenties had volgens ons geen zin. We hadden ook de publiciteit mee. Een Marokkaanse piraat in het Limburgse Brunssum heeft er aandacht aan besteed, evenals radio en tv. De netto-opbrengst is dat er nu zo'n honderdtachtig aanmeldingen binnen zijn. Daar

blijven er dan twintig tot vijftig van over, denk ik. Een aantal valt zelf af en een ander deel voldoet in de verste verte niet aan de begrepen. Bijvoorbeeld omdat hun taalbeheersing echt te slecht is. We zijn wel bereid om bijscholing in taal te geven. Maar als het echt alleen maar 'ieke ieke' is dan kan dat gewoon niet."

Worden deze mensen later ook overal ingezet?

„Ja, absoluut. Zou je ze alleen exclusief inzetten voor hun eigen etnische achterban, dan ben je strijdig met een van onze eerste doelstellingen. Namelijk het voorkomen dat er op den duur twee bevolkingsgroepen zijn die niks meer met elkaar te maken hebben."

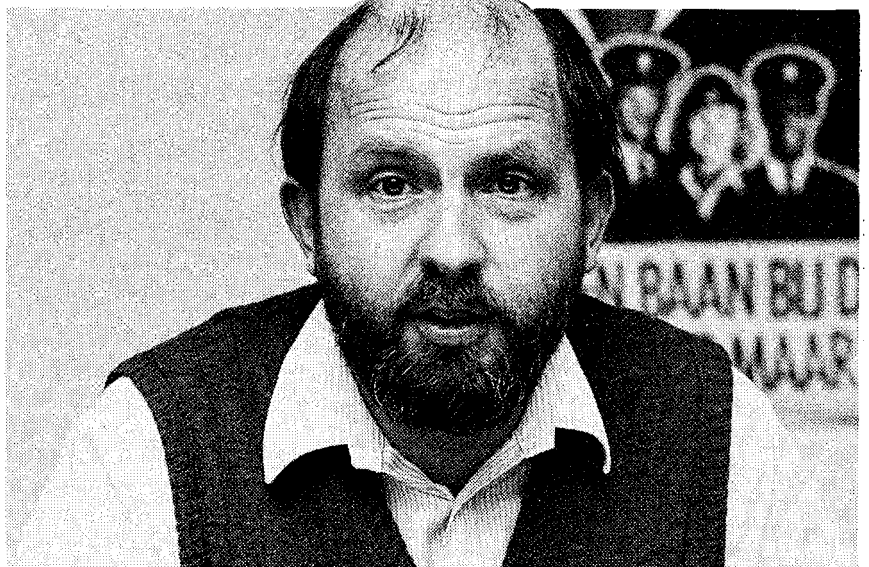
Ben je zelf anders gaan denken over deze mensen door je werk?

„Ja, je gaat van ze houden! Dat is echt waar. Negen maanden terug kon ik om een Turkenmop onbedaarlijk lachen. Dat kan ik echt niet meer. Maar waarom? Het was een abstraktie voor me. Ik had er nog nooit een gesproken. Nu ontvang ik ze persoonlijk, dus leer je ze goed kennen. Tegelijk beseft ik: 'Frans, jij zit in een bevoorrechte positie met je project'. De grote les is dus dat er meer persoonlijke contacten gelegd moeten worden wil je vooroordelen en discriminatie bestrijden in het politiekorps."

De Princenhofkonferentie, een jaarlijks terugkerend evenement in de hoofdstad, met telkens wisselende thema's. Dit jaar had men gekozen voor het onderwerp racisme. Tijdens die conferentie heeft de politie er behoorlijk van langs gehad. Ze werd beschuldigd van racistisch en discriminerend gedrag in funktie. Hoe heeft men daar intern op gereageerd?

„Als je die opwinding en emoties meemaakt tijdens zo'n Princenhofkonferentie, dan heb je daar een weekend voor nodig om dat te verwerken. Ik moet zeggen dat er daarna een soort golf door het korps is gegaan, zo van: verdomme, het wordt toch hoog tijd dat we ons eens wat intensiever gaan bezighouden met die problematiek. Een gevolg daarvan was een nog daadkrachtiger aanpak van het wervingsproject. Maar ja, van die schaarse hoeveelheid Surinamers en Mediterranen die daardoor binnen komen, kun je natuurlijk niet de oplossing van het hele probleem verwachten. Wat er daarnaast nog gaat gebeuren is dat op alle mogelijke manieren politiemensen in contact gebracht wordt met allochtonen in de wijken. Want we weten bij God niet naar wie we nou toe moeten als het bijvoorbeeld gaat gisten in die Mediterrane wereld. Vantevoren moet je daar dus een infrastructuur en een relatievorm voor opbouwen."

Denk je dat er door de politie meer ge-

ANGELO COEDEMONT

'Mensen die vinden dat Centruumpartijleden enkel op grond van hun lidmaatschap uit de politie moeten - ik heb er soms meer moeite mee dan met de Centruumpartijleden zelf'

diskrimineerd wordt dan door het gemiddelde Nederlandse publiek?

„Ik weet het niet. Maar ik vind wel dat het bij de politie absoluut niet mag voorkomen. Dat is een eerste eis."

Hoe komt het dan dat het wel bij de politie voorkomt? Want dat is inmiddels wel gebleken uit de reacties tijdens die bewuste conferentie.

„Ja, hoe komt zo iets? Wat me meer interesseert is: hoe bestrijd je zo iets. Ik verbaas me er vaak over dat jonge agenten, die nog op school zitten, al zo'n negatieve houding ten opzichte van andere rassen hebben. Een houding die niet te verklaren is door de beroepsdeformatie. Ik denk dat het wel iets te maken heeft met de gesignaleerde verrechtsing onder de middelbare schooljeugd."

Denk je niet dat het komt omdat jongeren die zich aangetrokken voelen tot het beroep van agent een bepaalde persoonlijkheid hebben die al in die richting duidt?

„Dat zou kunnen. Er is laatst een onderzoek gedaan naar de politieke voorkeur van ME-ers. Daar bleek uit dat de politie in geen enkel opzicht representatief is voor het stemgedrag van Nederlanders. Zeventig procent was konfessioneel en rechts georiënteerd. Het is natuurlijk wel de vraag of je aan een politieke voorkeur de houding ten opzichte van minderheden kan afmeten. Kijk, dat iemand vooroordelen heeft dat is zo in-en-in menselijk denk ik. Maar waarom *beklijft* zo iets? Dat is natuurlijk veel interessanter. De politie-kultuur is daar naar mijn mening wel debet aan. Dat fokt mekaar op in de wachtkamer. Dat wachtkamer-effect is aan de ene kant doodeng, maar aan de andere kant denk ik wel eens: ach wat geeft het eigenlijk, als ze daar stoom af blazen - zal me roesten-als ze zich op straat maar fatsoenlijk gedragen. Er zijn

echter veel te veel aanwijzigingen dat dit nou net niet gebeurt."

Is dat wachtkamer-effekt, zoals jij dat noemt, niet te doorbreken? Zorg er voor dat het korps letterlijk en figuurlijk een wat gekleurder aanzien krijgt! Daar bedoel ik mee dat er ook andersoortige mensen worden aangetrokken. Zoals meer ouderen, meer vrouwen en meer linksgeoriënteerde mensen, naast de allochtonen. Een andere selectie.

„Daar ben ik het helemaal mee eens, mits daaraan ook een andere werving vooraf gaat. Tot voor kort is er in een groot aantal landelijke dagbladen geadverteerd. De meeste reflektanten echter stuurden bonnetjes uit de Telegraaf in en maar heel weinig uit de Volkskrant. Een reden waarom er niet meer in de Volkskrant wordt geadverteerd, want het brengt z'n geld gewoon niet op. Daarnaast bestaat er bij linkse mensen ook een enorme weerstand tegen de politie. Toen ik acht-en-half jaar geleden bij de politie ging, maakten mijn beste vriendjes me uit voor een fascist. Als links-Nederland zegt 'er moeten meer linkse mensen bij de politie', dan moeten ze zich goed bewust zijn van de sociale barrières die ze zelf opwerpen."

Een kip-of-het-ei-probleem. Wat zou je daar dan aan kunnen doen?

„Ik zou het niet weten - of misschien toch! Je brengt me op een idee. Ga maar eens een advertentie zetten in bijvoorbeeld de Radikalenkrant. Met een pakkende tekst, speciaal op de lezers gericht. Wie weet! Laatst speelde zo iets bij het Vrouwenproject, waar ik ook in zit. Ze vroegen zich af of ze niet eens in Opzij moesten adverteren. Iemand zei: 'Ach dat is toch je doelgroep niet.'

„Niet omdat we geen Opzij-lezeressen willen, maar omdat ze toch niet reage-

ren. Dat is eigenlijk heel stom om zo te redeneren zie ik nu in. Probeer het maar eens. Misschien zwengel je een discussie aan. Ik denk dat het een belangrijke symbolische functie kan hebben. Duidelijk dat gebaar naar feministisch-Nederland: aan ons ligt het niet, kom nou."

Als het aan jou ligt komen er dus meer linkse mensen in het korps. Hoe zit het dan met extreem-rechtse mensen? Wat is jouw mening over een beroepsverbod voor Centruumpartij-leden bij de politie?

„Ik vind: zolang die partij helaas grondwettelijk erkend is – en nu zal ik wel de hele Princenhofzaal over me heen krijgen – kan je het niet maken om mensen alleen op grond van hun lidmaatschap de toegang tot overheidsfuncties en de politie te ontzeggen. Morgen krijg je misschien een of andere gek die niet zo'n trek in de PPR heeft. Waar het om gaat is dat je mensen van racist niet-racist maakt. Je moet mensen op hun racistisch gedrag en uitlatingen aanspreken.

„Het is te gemakkelijk om te zeggen: 'o, jij lid van die partij, jij hup weg.' Dan ben je niet hard genoeg aan het werk. Er is meer voor nodig om die mensen om te turnen. Waarschijnlijk ben ik daar dan te veel psycholoog voor. Kijk naar de tien procent van de kiezers in Almere. Die mensen zijn net zo geboren als jij en ik. Zij hebben op de een of andere manier een geschiedenis die maakt dat ze nu op de Centruumpartij stemmen en verder nog wat verachtelijke ideeën en gedragingen hebben. Om die mensen nu als een soort *Ungeziefer* aan de kant te schuiven, dat vind ik niet eerlijk. Ze mogen zich echter niet achter hun geschiedenis verschuilen. Ik snap hun frustraties wel, maar de manier waarop ze er uiting aan geven is absoluut uit den boze. Dat kun je ze duidelijk maken. Dan ben je anders bezig dan met zo'n wegwerp-gebaar je van ze te ontdoen.

„Het is ook heel gevaarlijk. Ja, sorry hoor. Mensen die zo zeker weten dat Centruumpartij-leden alleen op grond van hun lidmaatschap eruit moeten, daar heb ik soms meer moeite mee dan met Centruumpartij-leden zelf. Bovendien lijkt het me buitengewoon moeilijk, om als je lid van die partij bent, nog naar behoren te kunnen functioneren. Mensen die desondanks uitstekend, zonder partijdigheid en willekeur, als politie blijven functioneren, moeten wel ontzettend goeie kerels zijn."

Waarschijnlijk zijn ze onterecht lid van de Centruumpartij geworden

„Ja, daar heb je wel een redelijke kans van."

In een interview met je las ik dat je niet zoveel heil verwacht van straffen. 'Het is al erg genoeg als mensen vrij rond lopen met hun eigen schuldgevoelens.'

„Dan heb ik het wel over het institutio-

neel, strafrechtelijk straffen. Dat helpt niet om mensen weer op het rechte pad te brengen. Soms merk je wel eens dat in een gevangenis zitten – maar dat zou dan net zo goed een meditatief centrum kunnen zijn – mensen helpt om orde op zaken te stellen. Het ontslagen zijn van maatschappelijke verantwoordelijkheid geeft mensen een soort rust. Daarvoor zijn echter betere middelen te bedenken dan een gevangenis."

Wat vind je in dit verband van die verkrachter van zes vrouwen? Hij ging vrij uit wegens gebrek aan cellen.

„Dat is te gek. Vooral de motivatie. Ze hebben drie categorieën strafbare feiten gemaakt, een waar twaalf jaar en meer op staat, een van zes jaar en minder en een tussen zes en twaalf jaar. Welnu, er stond iemand te wachten die in een hogere categorie zat. Dat vind ik een tariefdenken dat z'n weerga niet kent. Justitie en politie moeten inspelen op emoties van slachtoffers – dat is hun eerste taak. Of er nu een gevangenisstraf van een dag, of van twaalf jaar op staat, dat interesseert me niet. Dit is een gebeuren dat met een gigantische emotionaliteit is omgeven. Daar kun je toch niet doorheen walsen met een tariefstelsel uit 1868."

Emoties, daar ben je nogal mee bezig. Zowel die van de politie als die van de burgers. Je hebt er zelfs een boek over geschreven. De kriminoloog H. P. Hoefnagels heeft eens gezegd dat de politie een

soort buffer is tussen dader en slachtoffer. In je boek beweert je dat die buffer-functie naar jouw mening te ver is doorgeschoten. Je schuwt zelfs een zwaar beladen woord als 'eigenrichting' niet. Terug naar de tijd van oog-om-oog-tand-om-tand?

„Wat ik in het boek beweert is dat de hoofdtak van de politie het omgaan met emoties van de burger is. De politie is ooit ontstaan omdat je niet aan burgers alléén het oplossen van conflicten moet overlaten, want dan krijg je een klere-zootje. Het gaat bij kriminaliteit en openbare orde namelijk altijd om zaken die zeer emotioneel geladen voor de betrokken burgers zijn. Dus is er een politie gekomen die zegt: 'Burgers, ik begrijp jullie emotionaliteit, maar hou je emoties en je handen thuis. Lever ze bij mij in en ik beloof je dat ik wat nuchterder, fatsoenlijker en ongeëmotioneerder met het door jou aangedragen probleem, zal omgaan dan je zelf geneigd bent te doen.' Dat is de ene kant van de zaak: minder emotie.

„Aan de andere kant moet de politie wel herkenbaar blijven reageren voor de burgers met wier emoties ze aan de haal zijn gegaan. En als je herkenbaar wilt blijven dan moet je toch een beetje van je eigen emoties laten zien. Nou is de grap, dat niet alleen burgers emoties hebben – waar de politie verstandig mee moet omgaan – maar die politie heeft zelf ook emoties. Misschien nog wel heftiger, door de aard van het werk. Wil je naar behoren met de gevoelens van je klanten omgaan, dan is het noodzakelijk dat je met je eigen emotionele leven in het reine bent. Wat zien we bij de politie? Dat emoties alleen maar systematisch worden onderdrukt. De politie is een bureaucratie en een bureaucratie is uitgevonden om emoties in te dammen. Bovendien hebben werknemers bij de politie een sterke rechtspositie. Het nadeel daarvan is dat opkomende gevoelens van ongenoegen vrijwel direct in het claimen van rechten wordt vertaald. Niet: 'Hé chef, ik baal vandaag van je, dus knijp ik er even tussen uit.' Maar: 'Chef, ik heb nog recht op twee verlofdagen.' Personeelsfuncties zijn boekhouders van ambtenaren-reglementen geworden in plaats van dat ze inspelen op de gevoelens van individuele werknemers. Een derde oorzaak waarom politiemensen met hun eigen emoties geen kant op kunnen is dat hun handelen zeer gedetailleerd is gereguleerd middels strafrecht, strafvordering en ambtsinstructies. Strafrecht en strafvordering zijn in essentie, sinds de Franse revolutie, juridische hulpmiddelen om de uiting van subjectieve emoties in functie te onderdrukken. Dat is een groot goed, want daar hebben we onze rechtsstaat aan te danken. Het verplicht de politie z'n emoties in te slikken ongeacht de persoon van de verdachte. Ondertussen blijft de agent wel met gevoel-

lens zitten. De vraag is nu: hoe kunnen we dat dilemma oplossen zonder dat we onze rechtsstaat aantasten en zonder dat die agent in een emotionele kramp terecht komt. Daar wordt volgens mij veel te weinig over nagedacht bij de politie. Intern zou er veel meer vrijheid moeten komen om uiting te geven aan gevoelens. Nu gebeurt dat alleen nog maar in die bewuste wachtkamer. De beste manier om zaken te verwerken is de manier die mensen zelf kiezen. Daar moet je als leiding op aansluiten. Maar dat vinden ze vaak doodeng, houden liever zelf de touwtjes in handen.

„Laatst hoorde ik een verhaal van twee commandanten van de ME. Een groep ME-ers kwam, na die-en-die rel spontaan met het idee om naar de sauna te gaan met z'n allen. Ja, daar hadden de heren toch wel even over na moeten denken. Maar God-zijdank was het allemaal goed afgelopen... Daar zakt je broek toch bij af, bij zo weinig vertrouwen in hun eigen mensen. Ze dachten zeker dat ze vrouwen gingen jagen.”

Ik wil toch nog even terug komen op dat idee van 'eigenrichting'. Jij ziet het als een ontlastend van de politie als burgers hun eigen boontjes gaan doppen. Ben je niet bang voor excessen als burgers meer het recht in eigen hand gaan nemen?

„Gek is dat iedereen meteen met excessen op de proppen komt. Die mogelijkheid zit er natuurlijk altijd in en daar heb je de politie dan weer bij nodig. Maar ik heb mijn boek nou juist geschreven om eens te kijken naar de mogelijkheden die we wel hebben. Neem nou winkeldiefstal, daar zegt iedereen van: dat mag de winkelier niet zelf oplossen, dat moet de politie doen, onder het motto: de politie blijft fatsoenlijk. Maar wie kan beter aan de dief duidelijk maken dat hij met z'n jatten van iemand's spullen heeft af te blijven? Dat is de gedupeerde zelf. Wat koop ik er voor als mijn zoontje iets pikt bij de Maxis door een keurige agent wordt meegenomen. Hij moet gewoon op z'n flikker hebben. Laatst in Den Haag, vier vrouwen die een taxi-chauffeur in z'n kraag grijpen. Dat vind ik een geoorloofde vorm van eigenrichting. Geen sterke kerel erbij die hem wel eens even in elkaar zal rammen, nee, heel gedisciplineerd en fair, vier vrouwen. Prima toch.

„Ik ben ervan overtuigd – en dat is ook een van mijn dogma's binnen de politie – mensen worden alleen door mensen beïnvloed. Alles wat zich daar tussen schuift – instituties, organisaties, systemen – dat zijn allemaal abstrakties.

„Alleen in *face-to-face-relaties* kunnen mensen op elkaar inwerken. Ik vind dat we daar zo veel mogelijk naar toe moeten. Daar moet je mensen toe in staat stellen; dat moet je aanmoedigen.”

ANITA KEUNING

WILHELM VERSCHUREN

VOORBEELD

„Zo, Jan-Jaap, ben je daar! Hoe was het op de ledenvergadering vanavond?”

„Heel inspirerend, pa!” Jan-Jaap zet zijn tasje met paperassen in een hoek en komt er gezellig bijzitten.

„Waar ging het dan over, jongen,” vraagt pa. „Weer over de strategie of over het arbeidsethos?”

„Deze keer niet, pa. Het ging vanavond over feminisering, jongerenstrijd en doorbreking van heteronormaliteit. Reuze aardig!”

„Zo, da's een hele mond vol, joh! Dat zal wel weer een discussie op hoog abstraktienivo zijn geweest!”

„Niks voor mij!” roept moeder, terwijl ze haar opgroeiende intellectueel een geurig kopje koffie inschenkt. „Wil je ook een koekje?”

„Nee, dank je, ma!” zegt Jan-Jaap, welopgevoed als hij is. „Er was helemaal geen sprake van een hoog abstraktienivo. Het inleidende stuk bevatte enkel concrete situaties en problemen. Heel herkenbaar allemaal, het zou voor jou zelfs wel aardig zijn geweest, ma!”

„Oei, daar ga ik even in de fout, denkt hij, *als ze dat in het aktiecentrum horen zwaait er wat!* Zijn moeder schijnt de insinuatie niet op te merken, die moet nodig eens gefeminiseerd worden!

„Maar feminisering is in dat klubje van jou toch niet nodig!” werpt pa tegen. „Jullie hebben zelfs een vrouwelijke lijstvoerster! Wat wil je nog meer!”

„Als het goed is werkt het door in je eigen bestaan, pa. Feminisering moet je aan den lijve ondervinden!”

„Dat klinkt alsof het geen pretje is,” zegt pa. „Maar wat houdt 't nou precies in? Ik wil wel weten wat me te wachten staat!” Een knipoog naar zijn eega kan hij niet onderdrukken.

„Het is moeilijk om dat uit te leggen, maar kort samengevat zou je kunnen zeggen dat het een integratie is van voelen, denken en handelen,” legt Jan-Jaap uit.

„Ah! Dat ken ik nog van de huishoudschool!” roept moeder. „Hart, Hoofd en Handen! Dat is me altijd bijgebleven!”

„Nou, jullie gaan in de PPR wel op

de persoonlijke toer zeg!” merkt pa op.

„Het persoonlijke is politiek!” antwoordt Jan-Jaap. *Pa had het ook moeten meemaken, denkt hij, dan zou hij het wel begrijpen.*

„En zei je ook niet iets over jongerenstrijd, Jan-Jaap?” vraagt moeder. „Is dat wel nodig? Wil je meer zakgeld of zo?”

„Daar gaat het toch helemaal niet om!” roept Jan-Jaap. „Wij willen onafhankelijk zijn!”

„Stil toch, je maakt opa nog wakker!” zegt ma nog, maar het is al te laat.

„Wat hoor ik daar!” schreeuwt opa vanuit zijn leunstoel in de achterkamer. „Willen die blagen onafhankelijk zijn? En wat dacht je van mij? Ik heb hier geen bal te vertellen!”

„Nou,” zegt ma. „We hebben je anders hier bij ons in huis genomen op aanraden van het wetenschappelijk bureau van het CDA!”

„Je kunt me de pot op met die doktorendussen!” roept opa verhit. „Ik zit daar lekker in Huize Avondrood, word ik naar hier gedeporteerd! D'r is hier niet eens een biljart! Ze doen maar met ons! Ook in jouw rebellenklubje, Jan-Jaap! Ook bij jullie moet je georganiseerd wezen, anders tel je niet mee!” De rest van opa's betoog is helaas onverstaanbaar wegens een plotselinge optredende droge hoest. Maar gezellig wordt het niet meer die avond.

In bed op zijn zolderkamer ligt Jan-Jaap nog lang te piekeren. Wat een anticlimax na zo'n goede avond in het aktiecentrum! *Wat voel je je alléén in een ongefeminiseerd gezin, denkt hij, en met welk handelen moet ik dit in godsnaam integreren?*

VRAGEN:

1. Had Jan-Jaap het koekje moeten aannemen?
 2. Kan opa nog gefeminiseerd worden? Waarom?
 3. Jan-Jaaps uitleg is nogal vaag. Kan dat niet beter?
 4. Krijgt Jan-Jaap antwoord op het kongres? Van wie?
- Onder de goede inzenders/sters wordt mijn stemkaart verloot. Over de uitslag wordt niet gekorrespondeerd.

OVER PPR, EVP, PSP, CPN, PVDA, HORIZONTALEN, HORIZONTAALSTEN, SCHOLTEN/DIJKMAN, GROENEN, GROENEREN, SPEKKIANEN – OFWEL: SCHEPPEN, RIEP HIJ, GAAT VAN AU!

*'Scheppen,' riep hij, 'gaat van Au!
hier moet nog wat suikerschuim,
gaat vanzelf, zoals berouw.
Nog wat ronder. Bloedt mijn duim?'*

Leo Vroman

1

Wat gebeurt hier?

Nooit heeft een progressieve meerderheid zo nabij geleken, en de verwarring ter linkerzijde van de Nederlandse politiek schijnt groter dan ooit. Pogingen tot vernieuwing, samenwerking, bundeling zelfs. Maar ook middelpuntvliepende krachten, terugtrekkende bewegingen, afsplitsingen.

Den Uyl weigert voor de zoveelste keer samenwerking met links. Nieuw is daarbij het openhartige cynisme in de motivering: angst voor een nieuwe groei van D'66. Een treurige aanblik, een zo groot en gedreven man, zonder verbeeldingskracht opererend op de vierkante centimeter. Geen begin van het zo dringend noodzakelijke politiek-strategisch alternatief. Slechts geduldig wachten op een kans tot machtsovername, opverend bij iedere opiniepeiling. Daarbij vergetend dat verlies voor rechts niet gelijk staat aan winst voor links. Kiezers betekenen meer dan percentages en zetels, ze moeten ook gewonnen worden voor een nieuw beleid.

Wat gebeurt hier?

Groen Platform, Groen Progressief Akkoord, de EVP doet mee, de EVP doet niet mee, scheuring bij de Groenen, Linkse Doorbraak, de burgeroorlog in de CPN, de Scholten/Dijkman-manifestatie met de feitelijke overgave van de EVP, de

BOB GOUDZWAARD

organisatie van Spekkianen in de PSP. Een poging tot opheldering. Ik roep daarbij de mythe te hulp: het kan geen kwaad misschien, het lawaai van de dag te spiegelen aan wijsheid.

2

De geschiedenis kent geen pijnloze bevallingen. Elke generatie heeft een rekening te vereffenen met de vorige. Pas als de vader dood en begraven is, bereikt de zoon de overkant, trekt hij het beloofde land binnen, sticht hij een nieuwe stad. Hij vindt zijn bestemming. Dit inzicht vormt de kern van veel wat tot het mooiste uit de wereldliteratuur behoort: Homerus en Kafka zijn eigenlijk burens. Ook de oermythen van Joden en Grieken (de officieuze geboortebewijzen en ge-

loofsbriefjes van de Europese mens) tonen dat het nieuwe niet 'in werking treedt' maar veroverd moest worden op het oude. Latere generaties annexeerden de persoonlijke lotgevallen van Abram, Mozes, Odysseus, Aeneias tot bevrijdingsgeschiedenis. Men vond er de verbinding tussen eigen lot en sociale veranderingen, tussen persoonlijke en politieke geschiedenis.

Het kan verrassend zijn de vernieuwingsbewegingen van onze dagen eens in dat licht te bezien. Hoe waardig is het de godfather van de Basisbeweging Voor Vrede & Solidariteit, Bob Goudzwaard, eens tegen mythologisch licht te houden. Op wie lijkt hij het meest?

Op aartsvader Abram die radikaal de navelstreng met Oer doorsneed en zonder omkijken zijn droom van een nieuwe, gelukkige samenleving volgde? Dan denk ik toch eerder aan een wat weifelhoedig uitgevallen Aeneias die het brandende Troje verliet met zijn zoon aan de hand (de toekomst die trekt) en zijn stervende vader (de steeds zwaarder wordende last van het verleden) op zijn nek.

Bij iedere stap verwijderd hij zich verder van het smeulende CDA, waaruit hij nog net het program heeft kunnen redden. De zoon in hem heeft de laatste jaren politiek-op-christelijke-grondslag in steeds verdergaande bewoordingen afgewezen, tenslotte doodverklaard: „Gepasseerd station . . . , onwenselijk . . . , ongewenst en zelfs gevaarlijk.” Maar nu die laatste stap. Niet Bij Brood Alleen, de oprichting van de EVP, de PPR die de CPN maar niet in de ban wil doen, dan weer Scholten/Dijkman – telkens is er een reden om de begrafenis uit te stellen.

Wie dit rouwproces, persoonlijk en politiek, aan den lijve heeft ervaren, weet

hoe pijnlijk het kan zijn. Dat stemt mild. Maar bitter als natuurlijke bondgenoten in de strijd voor 'vrede en solidariteit' hooghartig worden afgewezen. Scholten in een radio-interview: „Als de PPR na de Europese Verkiezingen volhardt in haar keus (Groen Progressief Akkoord, dus), is zij voor ons niet interessant meer.”

3

Ooit te vondeling gelegd, keert Oedipus als volwassene terug naar zijn land. Bij toeval doodt hij zijn vader, de koning van Thebe, om, nadat hij het land van de macht van de Sfinx heeft verlost, onwetend met zijn moeder te trouwen. Deze duistere Oedipus lijkt de aangewezen figuur om het vernieuwingsproces in de CPN wat bij te lichten.

De psychologische verklaring van deze mythe (bekend geworden door het Oedipus-komplex van Freud) ziet in de tragische held het prototype van de moderne, westerse mens, die twee met elkaar strijdige doelen nastreeft: de opstand tegen de vader als daad van zelfbevrijding, de keus voor het avontuur van het leven; daartegenover de keus voor zekerheid, het terugverlangen naar de oorsprong, de moederschoot. Anders gezegd: levensdrift tegenover doodsverlangen, vernieuwingsgezindheid tegenover traditionalisme.

Hiermee valt wellicht de heftigheid te verklaren, ook in het persoonlijke vlak, waarmee de tegenstellingen binnen de CPN uitgevochten worden. Politieke meningsverschillen staan onder de spanning van haat-liefde-emoties. Licht handgemeen en huilpartijen op districtvergaderingen, familieruzies, vriendschappen die misschien voorgoed worden opgebroken. Een kerkscheuring gelijk, zeggen sommigen. Inderdaad, een duistere mengeling van persoonlijke, politieke en religieuze gevoelens en gedachten schijnen hier een rol te spelen. Wie dat herkent, doopt zijn pen niet in ironie.

Er is ook een meer politiek getinte verklaring mogelijk. In een Oostduitse opvoering van het Oedipus-drama van Sophocles, zo'n jaar of tien geleden, werd Oedipus ten tonele gevoerd als de speelbal tussen twee elkaar bekampende maatschappijvormen.

Aan de ene kant de vader: stadstiran die in samenwerking met een gesloten priesterkaste het patriërchaat in stand houdt. Anderzijds de moeder als symbool voor volksdemocratie, natuurgodsdienst en matriërchaat.

Het vernieuwingsproces heeft zijn beslag gekregen in de aanvaarding van een pluriforme maatschappijvisie, de afzwering van vader Marx als alleenzaligmakend, de omarming van Femina, een feitelijke afsplitsing van de horizontaalsten, een

nederlaag voor Linkse Doorbraak, een overwinning voor het partijbestuur. Tot welke prijs?

4

Afdoende verklaringen bestaan niet. Ook mythen schieten tekort. Ze relativieren de aktualiteit, ze duiden het algemeen-menselijke in historische processen. Meer niet; maar dat is al heel wat en het kan helpen bij de volgende stap.

Waarom die verwarring bij links?

Robottisering, werkloosheid, de groteske bewapeningswedloop, de toenemende armoede, de voortgaande milieuvernietiging en de machteloosheid van het oppositievoeren. En tegelijk de opkomst van vitale sociale bewegingen met eigen uitdrukkingsvormen, eigen strijdcultuur en een sterk individueel en kollektief elan. Oude maatschappelijke structuren (gezin, kerk, partij, omroepbestel) vertonen scheuren. Verzorgingsmaatschappij en rechtsstaat zijn geen vanzelfsprekendheden meer. Alles is bespreekbaar geworden, zoals het heet in politiek koeterwaals.

Met machtswoorden als 'strijdbaar' (Meis) of 'revolutionair' (Van der Spek)

FRÉ MEIS

kan het overzichtelijke socialistische wereldbeeld niet in stand gehouden worden. In 'L'Après-Socialisme' beschrijft Alain Touraine hoe de arbeidersbeweging (partij, bond, klasse) wel uiteen moest vallen bij gebrek aan een gezamenlijke ideologie, gezamenlijke doelen en een gezamenlijke vijand.

Verzet tegen mannenoverheersing, tegen de bewapeningswedloop, tegen anonieme bureaucratie en technokratie, tegen milieuvernietiging, die zijn alleen met behulp van de grofste versimpelingen onder de ene noemer van klassenstrijd te brengen.

Daarom is heroriëntatie nodig. In de PvdA denkt men op rozen te zitten en dan is een zeer beperkt atoompacifisme, een alternatief met 30.000 banen voor 850.000 werklozen, een boswandeling te-

gen zure regen wel voldoende. Maar aan een diepgaande heroriëntatie komt men niet toe. Elk op hun eigen manier brengen PSP (feminismekongres), CPN (vernieuwingskongres) en PPR (ekologie-diskussie, feminiseringskongres) het er wat beter vanaf, zij het niet voldoende.

In de CPN was de strijd het hevigst. Logisch, nergens is het socialisme zo diep geworteld als daar. Zonder dat los te laten is men ook daar tot de erkenning gekomen dat de klassenstrijd niet de enige motor van de geschiedenis kan zijn. De rollen zijn niet zo overzichtelijk verdeeld als het vormingstheater van de jaren zeventig aan buurthuisbezoekers trachte voor te spelen. Ook die subsidie kan dus geschrapt.

5

In deze samenhang worden sommige verschijnselen op zijn minst enigermate begrijpelijk: het ongeldig verklaren van de links-rechts-tegenstelling, de opkomst van nieuwe politieke groeperingen, de pogingen tot bundeling en vernieuwing, maar ook de dreigende afsplitsingen, het terugtrekken in eigen isolement.

Ogenschijnlijk is er niets aan de hand:

FRED VAN DER SPEK

rechts regeert, links protesteert. Rechts handhaaft de rechtsorde (die soms de onze niet is), plaatst kernwapens, bezuigt op arbeid ten gunste van het kapitaal. Links verdedigt de verzorgingsmaatschappij, wil ontwapening, vecht voor koopkracht en banen.

Maar dat is niet de hele werkelijkheid. De moeilijke positie van progressieve politici in de bezuinigingsdebatten: „Ook wij erkennen, meneer de voorzitter, dat de koek op is.” En hoe legt een PPR-Kamerlid het konversie-standpunt uit aan scheepsbouwers die voor hun baan afhankelijk zijn van militaire orders? Nog moeilijker: hoe verhouden de opvattingen van PPR en FNV-Voedingsbond over loskoppeling van arbeid & inkomen zich tot de herindustrialisatie-filosofie van FNV-Industriebond, PvdA, PSP,

RADIKALE NOTITIES

Verschenen is het eerste nummer van jaargang twee van Radikale Notities. Vanaf nu verschijnt Radikale Notities niet meer met thema-nummers, maar zal elke aflevering een interessante kollektie aan boeiende artikelen bevatten. In dit nummer de volgende bijdragen: **RIKY MARSMAAN-COOPMANS** (PPR-lid en ambtenaar bij de gemeente Nijmegen) laat zien hoe op plaatselijk nivo op een positieve en vruchtbare manier kan worden omgegaan met 'werken met een uitkering'.

ELS BOXHOORN (raadslid te Rotterdam) maakt duidelijk waar de PvdA en de klein-linkse partijen een andere weg inslaan als het gaat om het behartigen van de belangen van de mensen in de wijk.

JOHN STEEGH geeft een helder overzicht van de discussies en ideeën met betrekking tot de bestuurlijke reorganisatie in Nederland. Voor historici: hij begint in vijftienhonderd-zoveel.

LIDIE KOENEMAN en **PAUL LUCARDI** waren in Utrecht op het eerste kongres van de Linkse Doorbraak. Zij geven hun impressies weer en schetsen een aantal mogelijke scenario's voor nieuwe vormen van linkse samenwerking.

RADIKALE NOTITIES

- WERKEN MET EEN UITKERING
- DE DEELGEMEENTERAAD ALS SPEELTUIJN VOOR SOCIAAL-DEMOKRATEN
- DE REPUBLIEK DER ZEVEN PROVINCIEJN EN DE VIERDE BESTUURSLAAG
- APART EN TOCH SAMEN IN DE LINKSE DOORBRAAK
- FEMINISERING?
- PUBLIKATIES
- BERICHTEN

JAN DIRX en **HANS VERSTRAATEN** lazen het kongresstuk over feminisering en plaatsen daar de nodige kanttekeningen bij.

Verder worden als gebruikelijk enige publikaties besproken en is een aantal berichten opgenomen.

Nieuw in dit nummer is ook de illustratie. Eén pagina wordt gereserveerd voor een foto of tekening die aansluit bij een voor de PPR belangwekkende gebeurtenis. Deze keer is de keus gevallen op een foto van Henk Waltmans met ambtsketen.

CPN? Wie brengt de verschillende strategische konsepten van PvdA (met CDA en D'66), PPR en CPN (progressieve meerderheidsregering) en PSP (socialistische regering) onder één noemer?

Links is niet zo eensgezind en eenduidig als sommigen menen en anderen vrezén. In deze kontekst moet het optreden van het Groen Platform gezien worden. De groenen trokken aandacht met hun duidelijke keus voor het milieu, de aarde, als basis voor al het bestaande. Vanuit deze gedachte meende men een politieke visie te kunnen ontwikkelen die op zijn best de traditionele links-rechts-tegenstelling overstijgt en het op zijn minst mogelijk maakt progressieve kiezers uit de oude linkse en rechtse kampen met elkaar te verenigen.

6

Men heeft die gedachte zowel naïef als hoogmoedig genoemd. En hier verschijnt Linkse Doorbraak ten tonele, een groep partijgangers uit CPN, PSP, PPR en partijlozen die aansturen op vergaande samenwerking, uitmondend in federatie en tenslotte fusie. De ongeduldigsten bepleiten fusie op korte termijn. Daartoe behoren zeker zij die teleurgesteld of gefrustreerd hun eigen partij verlieten.

Teleurstelling over politieke verdeeldheid die tot onmacht leidt, is begrijpelijk. Dat men poogt te komen tot heroriëntatie is duidelijk: kommunisten, pacifisten, socialisten, christenen, feministen, radikalen, ekologisten, ze worden opgeroepen tot de erkenning dat niet één faktor de oorzaak kan zijn van alle maatschappelijke misstanden.

Maar frustratie kan ook voeren tot bijziendheid en gezichtsbedrog. Het is maar de vraag of identiteitsversterking de voornaamste belemmering is op weg naar vruchtbare samenwerking. Eenheidsdrang zonder erkenning van de bestaande verscheidenheid kan op zichzelf al een belemmering inhouden. Het biedt sektariërs in elk geval een comfortabele vluchtweg naar het vertrouwde isolement.

Want de beschaving schrijdt voort.

In de afgelopen tijd zijn een paar dingen gebeurd waarvoor Linkse Doorbraak de ogen niet kan sluiten:

1/ Na PSP en PPR heeft nu ook de CPN samenwerking die op fusie gericht is afgewezen. Desondanks doen zich in PSP en CPN afscheidingsbewegingen voor. Dat kunnen we niet afdoen met de uitspraak: Wie omeletten wil bakken, moet schalen breken.

2/ Het Groen Platform heeft ten koste van een scheuring in eigen gelederen gekozen voor vernieuwing die recht doet aan de bestaande politieke realiteit. Ook daar is pijn geleden. Scheppen, riep hij, gaat van AU.

3/ Het Groen Progressief Akkoord van

Een abonnement op Radikale Notities kost f 27,50 (vier nummers). Een los nummer kost f 8,50 (inklusief verzendkosten).

Ik neem een abonnement op Radikale Notities met ingang van nummer 1984/1.

Ik bestel nummer 1984/1 voor f 8,50.

Naam:

Adres:

Postkode:

Plaats:

Opsturen naar Radikale Notities, Singel 277, 1012 WG Amsterdam.

CPN, Groenen, PPR en PSP is een feit. Anti-Europeanen kunnen zich onmogelijk achter hun vijgeblad verschuilen: hier is meer aan de hand dan alleen een gelegenheidskombinatie voor Europese Verkiezingen. Het gaat om een *test-case* voor een op vernieuwing gericht samenwerkingsverband. Kiezers kunnen zich daarover uitspreken. Daarna zien we verder.

7

In een wat broeierig stukje preludeert Jeroen van Urk (vorige Radikalenkrant) op het oplaaen van de richtingstrijd in de PPR: tussen Linkse Doorbrakers (zo schijnen ze echt te heten) en aanhangers van de baasjesbeweging van Scholten/Dijkman. Het pleit lijkt al beslecht: 'Versimpeld is het in die gedachte mogelijk te stellen dat de Beweging voor Vrede en Solidariteit nu al drie Kamerfrakties heeft: de groep Scholten/Dijkman, de EVP en de PPR.' Zo ken ik er nog een: 'Versimpeld is ...

Linkse Doorbraak nu al drie Kamerfrakties heeft: CPN, PSP en de PPR.'

Met overgrote meerderheid heeft de partij De PPR Gaat Verder aanvaard. Uit alles blijkt dat over de drie centrale gedachten daarin grote mate van overeenstemming bestaat binnen de PPR: 1/ De totstandkoming van een Groen-Progressief Akkoord van partijen en onafhankelijken uit vredes-, vrouwen en milieubeweging.

2/ De vorming van een progressief bondgenootschap voor de Kamerverkiezingen van 1986 met een lijstverbinding, een gezamenlijk hoofdpuntenprogram als alternatief voor het CDA/VVD-Kabinet en de vrijheid voor alle deelnemende partijen en hun eigen kiezers op te zoeken.

3/ Ideologische en programmatische versterking van de eigen identiteit. Niet in concurrentie met anderen maar om een betekenisvolle bijdrage te kunnen leveren aan de wezenlijke politieke discussies. De PPR heeft wat te zeggen over: arbeid & inkomen, sociale verdediging, lastenverschuiving, ekologisch verantwoord productie, de verhouding tussen

staat & maatschappij, feminisering, machtsvorming, politieke cultuur.

Wat gebeurt hier?

Maatschappelijke veranderingen ondermijnen bestaande wereldbeelden, tegenstellingen verschuiven, kiezers raken op drift, politieke partijen worden gedwongen hun opvattingen nog eens tegen het licht te houden. En als de uitkomst van dit alles een politieke hergroepering ter linkerzijde zou zijn, komen de politici zelf in het geding. Dat zijn namelijk net mensen: naast edele motieven en goede bedoelingen, niet vrij van angsten, uit op zelfhandhaving. De vraag is of de gewenste politieke vernieuwing, en de mogelijke hergroepering als gevolg daarvan, wel steeds overeenkomen met hun bedoelingen en belangen.

Politici dragen in belangrijke mate de identiteit van een partij. Stratego-politici hebben een nogal statische opvatting van dat begrip. Identiteitsversterking betekent dan vooral overaksentuering van verschillen met anderen, zuivere beeldvorming, inspelen op vluchtige kiezerssentimenten: angst voor rood, angst voor groen, angst voor klein-blijven, angst voor groter en onzuiverder worden. Gekonfronteerd met nieuwe vragen, valt men terug op oude zekerheden, verschant men zich in het isolement van eigen gelijk.

Ik zou identiteit willen zien als iets wat verworven moet worden in een flexibel proces van politiek denken en handelen, historisch bepaald, toekomstgericht. In zo'n proces van vaak harde discussie is in het partijbestuur het stuk De PPR Gaat Verder tot stand gebracht. Daarin staat onder meer dat de PPR een eigen bijdrage heeft te leveren aan de noodzakelijke politieke vernieuwing. Tegelijk wordt gepleit voor versterking en verdieping van dat eigene. De beide doelstellingen bleken elkaars komplement: vanuit deze positie speelde de PPR een beslissende rol in de totstandkoming van het Groen Progressief Akkoord. In mijn ogen was het juist *gebrek* aan identiteit en een *tekort* aan zelfbewustzijn dat de EVP en een deel der Groenen ertoe brachten (voorlopig?) afstand te nemen. Als Linkse Doorbraak de bestaande linkse partijen identiteitsverkleving aanwrijft, geldt dat slechts voor delen van die partijen, die immers zelf het tegendeel bewezen door een Akkoord te sluiten voor de Europese Verkiezingen. Een Akkoord dat naast bundeling, doorbreking van het starre en stereotype beeld van links beoogt; en dat de communicatie met brede groepen kiezers mogelijk maakt. Zo kan politiek weer spannend en avontuurlijk worden.

ROUKE BROERSMA

De laatste dag van een lang kongres - de CPN bijeen op 26 februari

DE ASN GEEFT DEZELFDE RENTE ALS IEDER ANDER.

MAAR DE ASN IS IEDER ANDER NIET.

Als u spaart bij de Algemene Spaarbank voor Nederland weet u dat u goed zit met uw geld. En met uw geweten. Want de ASN is een ideale bank. Belegt uw spaargeld niet in landen met verfoeilijke regimes. Belegt uw spaargeld niet in dubieuze onroerend-goed projecten.

Sparen bij de ASN is óók een beetje meehelpen aan goede dingen zoals sociale woningbouw. Zoals sociale en culturele projecten ondersteunen.

Daarbij moet een klein misverstand uit de wereld geholpen worden: de gedachte dat een ideale bank wel eens minder rente zou geven. Niets is minder waar. Want bij de ASN zijn ze wel progressief, maar niet gek. Beleggen goed. Zeker. Veilig. En hebben dankzij een uitgekiend spaarsysteem (sparen via uw girorekening) niet de vele extra kosten van vele extra bijkantoren. Kleine bank, lage kosten, gewetensvolle beleggingen en... dezelfde rente die iedere andere bank u ook geeft.

Dat kan omdat de ASN niet vergelijkbaar is met iedere andere bank.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nú: u krijgt f 7,50 premie!

Als u voor 1 juli 1984 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,- als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u neemt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet.

Meer weten? Vul snel de bon in.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postgirorekening
- wenst tevens een formulier om een postgirorekening te openen
- gewoon sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)

- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- maandrente-depositorekening
- het bedrijfssparen
- uitvaartrekening (voor hen die zich niet (meer) tegen uitvaartkosten kunnen of willen verzekeren)

*aankruisen wat u wenst.

Zenden in open enveloppe zonder postzegel aan **Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag**. U kunt ook bellen 070-47 0181. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

ALGEMENE SPAARBANK VOOR NEDERLAND

DE ANDERE BANK MET DEZELFDE RENTE

OVER SLAPEN, ETEN, NIETSDOEN, BETAALD EN ONBETAALD WERKEN

DE TOEKOMST VAN DE VERLOREN KWARTIEREN

'Waar Blijft De Tijd' is de titel van een zojuist verschenen rapport dat een onthullend beeld geeft over emancipatie en gebrek eraan, over vrijwilligerswerk, vrije tijd en de kracht van het arbeidsethos. Anneke van 't Hull beschrijft de resultaten. Zijn de werkers in de samenleving op weg een elite te worden?

De gemiddelde man in Nederland – uitgaande van een levensverwachting van 75 jaar – 'verslaapt' 28,3 jaar van z'n leven. De gemiddelde vrouw in Nederland ligt vrijwel dezelfde tijd op een oor. Mannen werken 6,4 jaar van hun leven. Vrouwen besteden 1,9 jaar aan betaalde arbeid. En in tegenstelling tot wat het laatste doet vermoeden dit nog: mannen kunnen 23,6 jaar van hun 75 levensjaren van vrije tijd genieten, vrouwen 21,4 jaar.

'Waar Blijft De Tijd?' heet het rapport dat al deze gegevens verstrekt. Wim Knulst en Leo Schoonderwoerd, medewerkers van het Sociaal en Cultureel Planburo, deden in 1980 een zinnig respectievelijk ook nog leuk onderzoek onder 2730 Nederlanders: ze dienden een dagboek bij te houden waarin van elk kwartier moest worden opgetekend waar en waaraan dat werd besteed. Een herhaling van een onderzoek uit 1975 – en zodoende schetst het gelijk een ontwikkeling.

Huishouding en verzorging, zo blijkt, vragen van vrouwen beduidend meer jaren van hun leven dan mannen. Niet verrassend, zeker, maar zo gedetailleerd laat het toch schrijnende cijfers zien: *vrouwen moeten er 12,4 jaar van hun leven voor uittrekken, mannen slechts 1,9 jaar*. De rest van hun leven besteden ze aan onderwijs en ontwikkeling (man: 3,5 jaar; vrouw: 2,3 jaar) en persoonlijke verzorging, maaltijden en overige zaken (man: 9,1 jaar; vrouw: 8,9 jaar).

Huishouden

Het onderzoek uit '75 heet 'Een Week Tijd' en de vergelijking met 'Waar Blijft De Tijd?' biedt uitkomsten die veel zeggen over de ontwikkelingen van de laatste vijf jaar. Had in 1975 nog 61% van de mannen een betaalde baan, in 1980 was dat teruggelopen tot 56%. Bij de vrouwen deed zich een tegenovergestelde ontwikkeling voor. In '75 was het percentage werkende vrouwen 22%, in

'80 31%. Die toename is toe te schrijven aan 'het sekse effect': dat wil zeggen dat vooral in de leeftijdsklasse 20 tot 34 jaar gedurende de afgelopen vijf jaren veel meer vrouwen met gemiddeld een hogere opleiding de markt betraden.

Betrek je naast de beroepsarbeid ook de huishoudelijke en verzorgende arbeid in deze vergelijking tussen mannen en vrouwen, dan blijkt de tijdsbesteding voor vrouwen toch iets groter te zijn, want ze houden minder vrije tijd over. In 1980 verscherpte het verschil zich zelfs. Door arbeidstijdverkorting en werkloosheid – waardoor vooral mannen worden getroffen – krijgen mannen dus meer vrije tijd. Vrouwen gaan meer betaald werken, maar *houden* het leeuwendeel in huishouding en verzorging. Naast deze polarisatie tussen mannen en vrouwen deed zich ook een verwijdering voor tussen jongeren en ouderen. De hoeveelheid vrije tijd voor de bevolkingsgroep boven de vijftig nam vanaf '75 verder toe, terwijl die van de leeftijdsgroepen daaronder juist is verminderd. Laatste konklusie die we uit het rapport overnemen: van alle arbeid die mannen verrichten blijkt gemiddeld 36% onbetaald te zijn. *Bij vrouwen is dat 84%* – het schiet lekker op met de emancipatie zo.

Studie

Bijna op hetzelfde moment dat 'Waar Blijft De Tijd' verscheen, publiceerde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid een rapport met als titel 'Vrijwilligerswerk Tussen Betaald En Huishoudelijk Werk'. Op basis van een enquête is een verkennende studie gedaan naar de betekenis en waardering van het vrijwilligerswerk. Naast een veelheid aan uitkomsten is er één die voor het onderwerp van dit artikel van belang is: deelname aan en waardering van vrijwilligerswerk is zeer sterk afhankelijk van deelname aan en waarde-

ring van de betaalde arbeid. Bovendien blijkt ook het opleidingsnivo van mensen bepalend.

Als uit de WRR-studie een ding duidelijk wordt dan is het dat betaalde arbeid voor mensen erg belangrijk is. Daaraan wordt inkomen, prestige, ontplooiing en invloed ontleend. Hoe wordt in het algemeen tegen vrijwilligerswerk aangekeken? Als iets *aanvullends* – iets dat zich afspeelt in de sfeer van de vrije tijd. Dit alles geldt dus voor mensen die een betaalde baan hebben.

Voor werklozen, zo blijkt, biedt vrijwilligerswerk toch niet die zekerheid en dat perspectief waarnaar ze juist zo verlangen. Deelname van werklozen is dan ook minder groot dan van baanbezitters. Van die baanbezitters zijn de hogeropgeleiden weer het meest actief in vrijwilligerswerk. Wel is in het onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planburo naar voren gekomen, dat werklozen in 1980 iets meer actief zijn in buurthuis of sportclub dan vijf jaar eerder.

Een derde overheidsinstantie – het Centraal Planburo – voorspelt op korte termijn meer dan een miljoen werklozen. Maar wat valt er nou uit de gegevens van die andere twee instanties te leren? In elk geval dit: het arbeidsethos lijkt niet weg te branden. En dit: we moeten wel degelijk ernst maken – *en haast* – met arbeidstijdverkorting en het herverdelen van betaald werk. Daar er zich anders niet alleen in de sektor van de betaalde arbeid een nieuwe klassenstrijd gaat voordoen, doch ook in de sektor van de vrije tijd. Want de baanbezitter ontleent aan z'n werk inkomen, prestige, ontplooiing en invloed en daarboven bezorgen zijn activiteiten in de vrije tijd hem – en minder: haar – ook nog eens sociale contacten, plezier en aanzien. Het kan niet op. De baanbezitters als nieuwe elite.

De baanloze mist zowel het een als het ander – meer en meer mist hij of zij een redelijke uitkering, aanzien, invloed, sociale contacten, niet te vergeten mogelijkheden tot ontplooiing. Gaan we op deze manier door, dan scheppen we twee klassen; 'een geschenk' aan deze en volgende generaties waarvan geen enkel rapport de gevolgen precies kan voorstellen. Vaststaat in elk geval dat die gevolgen niet prettig zullen zijn – een leven van verloren kwartieren.

ANNEKE VAN 'T HULL

DE MOGELIJKHEDEN TOT CIVIELE PRODUCTIE

KONVERSIË: \$625.000.000.000 AAN IETS BETERS BESTEDEN DAN WAPENS

Deze foto zegt genoeg: voor de werknemers van Wilton-Fijenoord betekent produktie van wapens behoud van werk. Begrijpelijk – zolang debatten à la Taiwan niet verder komen dan die afweging. Toon Ansems over de konsekwenties van konversie op wereldwijde en op kleine schaal.

In januari '81 leverde het duo Van Agt & Van der Klaauw twee onderzeeboten aan Taiwan. Toen al bestonden er grote bezwaren tegen deze levering, maar voor die ene keer mocht deze levering doorgaan. En premier Van Agt sprak: „Nooit is nooit.”

Op 28 december 1983 stond in de Tweede Kamer een mogelijke nieuwe levering van onderzeeboten aan Taiwan – geen lid van de Verenigde Naties en bijna door geen land erkend – ter discussie. De regering zegde toe geen nieuwe exportvergunningen voor onderzeeboten aan Taiwan te zullen verlenen; en de discussie spitste zich vooral toe op de handel tussen enerzijds China en anderzijds Taiwan. Wat ondertussen nauwelijks ter discussie stond en staat: de kwestie van de onderzeeboten zelf, het leveren en produceren van wapens om 's lands ekonomie een oppepper te kunnen geven.

In behoudende kringen wordt gesteld dat handel handel is en dat de werkgelegenheid door het bouwen van marineschepen wordt gestimuleerd. Men zegt dat het met het teruglopen van de handel met China wel zal loslopen bij het verlenen van exportvergunningen voor 'n dergelijke handel met Taiwan. Anderen beweren het tegenovergestelde.

Op de langere termijn zou voor Nederland de Chinese markt met een miljard mensen veel interessanter zijn dan de Taiwanese met veertien miljoen mensen. Weer anderen beweren dat een dergelijke levering nadelig is voor een vreedzamen oplossing van het konflikt China-Taiwan. Een meestal minder belicht punt is dat het in eerste en laatste instantie om de produktie van potentieel wapentuig gaat.

Moreel gezien is dat niet verantwoord. Een in volume toenemende oorlogsindustrie doet velen zich afvragen waar we nu mee bezig zijn. Financiering en ondersteuning van werven die oorlogstuig maken leggen een steeds groter beslag op de algemene middelen. Ria Beckers diende namens de PPR-fraktie tijdens het Taiwan-debat een motie in waarin erbij het kabinet op aangedron-

gen werd geldelijke steun aan Wilton-Fijenoord te koppelen aan een beleid gericht op de overschakeling van militaire op civiele produktie. De motie werd verworpen – maar maakte wel dat de affaire in het noodzakelijke brede verband werd gezien. Bewapening. Derde Wereld problematiek in relatie tot politiek instabiele systemen. Onderontwikkeling. Konversie.

SchriJ

In 1982 werd 625 miljard dollar uitgegeven aan bewapening; meer dan eenvijfde van alle overheidsuitgaven van de gehele wereld. Van dit deel neemt de NAVO ongeveer 45% en het Warschaupakt ongeveer 25% voor z'n rekening. De totale militaire uitgaven zijn gelijk aan het jaarinkomen van de armste helft van de wereldbevolking – twintig keer zo

hoog als de uitgaven aan ontwikkelingshulp door regeringen.

Die uitgaven steken schril af tegen 870 miljoen analfabeten en 450 miljoen hongerigen in de wereld. De redenen van bewapening zijn bekend. De vrede moet behouden blijven, de eigen soevereiniteit moet worden verdedigd, de eigen sociaal-ekonomische identiteit moet behouden blijven. Enzovoort. Deze hedendaagse verschijnselen zijn te koppelen aan 'n stukje historie, de grote verschillen tussen noord en zuid zijn immers een erfenis van het kolonialisme. Na de dekolonisatie - waarbij de grenzen van nieuwe zelfstandige staten lukraak werden getrokken - ontstonden vele arme dictaturen. De leiders ervan, stromannen vaak met goed geoeffende legertjes, worden in het zadel gehouden om via financiële steun en wapenhulp de toevoer van grondstoffen en energiedragers naar het Westen te kunnen garanderen. Onderdrukking in die landen geeft burgeroorlogen en zorgt voor het ontstaan van bevrijdingslegers - instabiele systemen scheppen onveilige situaties en de wapenhandel floreert.

Van alle oorlogen na '45 werd 95% in de Derde Wereld gevoerd en dat meestal met wapens uit Eerste en Tweede Wereld. De belangrijkste wapenhandelaren zijn de VS, de Sovjet Unie en Frankrijk, respectievelijk geregeerd door een conservatief, een kommunistisch bewind en een sociaal-demokraat - d'r is blijkbaar niemand vies van. Derde Wereldlanden in opkomst hebben de gewoonte oorlog te voeren als *bliksemafleider*; een rijke bovenlaag vertelt de grote arme en onderontwikkelde meerderheid dat sociaal-ekonomische beloften niet kunnen worden ingelost omdat er een of andere kollektieve vijand bestreden dient te worden. Het Iran van de Sjah is daar 'n goed voorbeeld van: het leger dat hij in korte tijd opbouwde was twee tot drie maal zo groot als het Franse. De Sjah werd - mede door die grote defensieuitgaven - ten val gebracht. Dat Iraanse leger heeft dus noch de Sjah, noch het Westen aan gegarandeerde olie-aanvoer en gegarandeerde wapenleveranties geholpen.

Inspanning

De 625 miljard die in '82 aan bewapening werd uitgegeven komt op wereldschaal overeen met vijftig tot honderd miljoen arbeidsplaatsen. Daaronder vallen onder meer de 25 miljoen militairen en tien miljoen werknemers in de wapenindustrie en wapenhandel. De wapenindustrie is een hoog technologische en kapitaalintensieve industrie waarin steeds minder arbeidsplaatsen beschikbaar zijn. Wetenschapper Marion Anderson heeft berekend dat elke uitgave van een miljard dollar aan defensie gemiddeld tienduizend arbeidsplaatsen kost, en volgens deze berekeningen

schept hetzelfde bedrag 26.000 banen in het onderwijs en 14.000 banen in de rakettechnologie. Dus zou het totaalbedrag van 625 miljard indien besteed aan andere sectoren vijf toe tien miljoen banen extra scheppen.

Dat zou het effect zijn van konversie op wereldschaal. Een voorbeeld op het gebied van kernwapens: een beperking van het kernwapenarsenaal met vijftig procent zou - volgens de cijfers van '82 - vijftig miljard dollar opleveren. De Verenigde Naties met z'n huidige budget van ongeveer vier miljard zou die vijftig extra onder meer als volgt kunnen besteden: financiering van de omschakeling van militair-wetenschappelijk onderzoek naar technologische vernieuwingen in de civiele sektor (kosten tien miljard). Wereldtrainingsprogramma voor fysiek of mentaal gehandicapten (kosten twee miljard). Iedereen in de wereld voor tien jaar drinkwater (zeven miljard). Direkte voedselhulp voor de armsten (vier miljard). Extra inspanning voor het oplossen van het nukleaire afvalprobleem (één miljard). Vijfvoudige verhoging van het aantal te planten bomen (twee miljard). Wereldwijd programma ter bestrijding van de luchtvervuiling (tjif miljard). Versnelde ineningsprogramma's voor alle kinderen, met voorrang voor die in de Derde Wereld (één miljard). Programma's voor geboortenregelingen en gezondheidscentra voor de opvang van moeders met kinderen (twee miljard). Wereldtewerkstellingsprogramma's (twee miljard). En dan hebben we 't nog maar over een kernwapenvermindering van vijftig procent - dan hou je d'r nog genoeg over om de wereld te vernietigen. Maar *kan* konversie ook? Levert het geen plotse linge grote extra werkloosheid op? Ja, respectievelijk nee.

Voorstellen

Direkt na de Tweede Wereldoorlog daalden in de VS, de Sovjet Unie en Engeland de defensie-budgetten enorm.

(advertentie)

De stichting Werkgelegenheid door Omvorming van Militaire Industrie (WOMI) zoekt op korte termijn een

**ERKEND
GEWETENSBEZWAARDE**

voor het ten uitvoer brengen van een konversieplan. Kennis op ekonomisch terrein vereist, op technisch gebied strekt tot aanbeveling. Minimaal HBO-nivo. Standplaats Tilburg.

Brieven naar/informatie bij: F. Valkenburg, Velliusstraat 13, 5014 KR Tilburg, tel. 013/424940 of 013/662443.

Soldaten werden gedemobiliseerd, werknemers in de wapenindustrie ontslagen; de opname van al die mensen in de civiele industrie bleek echter vrij soepel te verlopen.

In het buitenland ziet men heden ten dage een ontwikkeling richting konversie. Bij het Britse wapenbedrijf Lucas Aerospace is enkele jaren geleden onder druk van dreigende massa-ontslagen een plan opgesteld voor een omschakeling naar vredesproduktie. Vakbondsvertegenwoordigers hebben toen naar aanleiding van een enquête onder de werknemers een rapport met uitgewerkte voorstellen uitgebracht, met alternatieve ontwerpen voor de produktie van nierdialyse apparatuur, een voertuig dat zowel op de rails als op de weg kan rijden, een warmtepomp en allerlei apparatuur voor diepzeetechnologie. De ontslagen zijn echter nog niet gevallen - dus zijn ook de alternatieven nog niet uitgevoerd en gaat men door met de wapenproduktie.

Ook bedrijven in West-Duitsland - betrokken bij de produktie van marineschepen - hebben volgens uitgewerkte voorstellen van de Universiteit van Bremen mogelijkheden om over te gaan op ontwikkeling en produktie van civiele onderwatertechnologie. In '77 is het Amerikaanse bedrijf Boeing-Vertol overgestapt van de produktie van legerhelikopters op de produktie van trams en trolleybussen. Ook in Nederland - waar onder meer Philips, Fokker, Daf-Trucks en Schelde zich met wapenproduktie bezighouden - zijn er kansen voor konversie; en de overheid zou op dit terrein een beleid kunnen ontwikkelen: door verlaging van de uitgaven voor de aanschaf van wapens. Door beëindiging van de stimulering van de wapenproduktie en -uitvoer. Door financiering van alternatieve onderzoekprogramma's zoals milieutechnologie, energiebesparing, technologie voor ontwikkeling van alternatieve energiebronnen. Uitbreiding van ontwikkelingsprojecten in de Derde Wereld met behulp van de industrie. En zo zijn er nog vele en vele andere mogelijkheden te vinden.

Dat vraagt onder meer aktie van de werknemers in de wapenindustrie en van de vakbeweging om de produktie in civiele richting om te buigen. Bij het Taiwandebat in december liet de FNV-Industriebond weten dat de levering van de onderzeeboten door moest gaan; dat immers was werkgelegenheid. Wellicht kan een volgende maal de bond wat verder kijken dan met 'n dergelijke gemakkelijke korte termijn-blik nu mogelijk is - en kan een debat in de Kamer in dit soort gevallen gaan waar 't over moet gaan. Over konversie.

TOON ANSEMS

SERIE HET WELZIJSWERK ONDER DRUK (2)

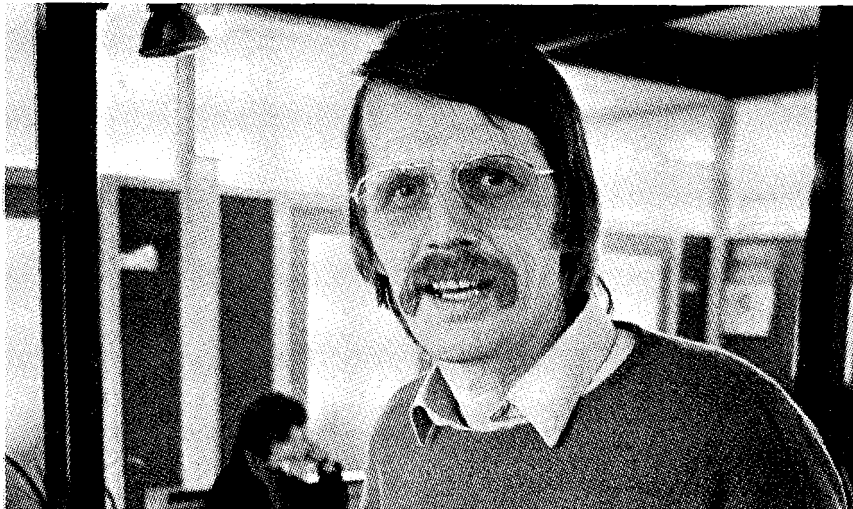
SOCIALE DIENST IN BEWEGING

De Sociale Diensten staan dubbel onder druk. Enerzijds een fors 'toegenomen' aantal cliënten. Anderzijds de besparingen. Wat blijft er zo over van het bijstand-maatschappelijk werk? De tweede aflevering van een serie korte interviews met welzijnswerkers in tijden van bezuinigingen: Wim Vaneker van de Sociale Dienst.

Het karakter van Sociale Diensten veranderde in de jaren zeventig. De zakelijke uitkeringsinstituten kregen aandacht voor de cliënt achter de uitkeringsgerechtigde. Het bijstand-maatschappelijk werk deed zijn intrede; op hulpverlening ingesteld personeel werd aangesteld. Deze nog nauwelijks ontwikkelde discipline van het maatschappelijk werk zit thans klem tussen de explosieve groei van de baanloosheid en de beperkte financiële middelen van de gemeentebesturen.

Wim Vaneker uit Borne is chef van de afdeling dienstverlening van de Hengelse Gemeentelijke Sociale Dienst. Als zodanig verantwoordelijk voor het bijstand-maatschappelijk werk. Hij zegt: „Het is een soort overval. In drie jaar tijd is het aantal cliënten in de werkloosheidsregelingen bij ons toegenomen van 1500 tot ongeveer 6000. Het personeelsbestand steeg van 60 tot 110 mensen. Niet evenredig; de reactie van bijstand-maatschappelijk werkers is daarom begrijpelijk: meer personeel! Zij zien hun beroepsuitoefening in gevaar, voor een werker is het immateriële deel van zijn taak van wezensbelang voor zijn vak. Als zich een beperking zou doorzetten tot het uitsluitend verzorgen van uitkeringen, zit een afdeling als de onze voor 80-90% met 'verkeerd' personeel. Maar ik ben niet zo pessimistisch. Ook bij een Sociale Dienst in 1985 is er voor *hulpverleners* een taak. Denk bijvoorbeeld aan de sociale begeleiding rond schuldsaneringsen.

„Star en log vasthouden aan verworven situaties getuigt echter van weinig realiteitszin. Het is heel reëel, dat de overheid gezien de snelle ontwikkelingen van ons vraagt, dat er een bezinning plaatsvindt. Gegeven de financiële beperkingen en een andere samenstelling van het cliëntenbestand kun je niet vasthouden aan de huidige formatie-normen. Die zijn opgesteld in een tijd, dat werkloos zijn vrijwel zeker emotio-

nele problemen bij cliënten opleverde. Dat gegeven neemt relatief af.

„De bijstandsverlening is na de laatste kabinetformatie overgegaan naar het Ministerie van Sociale Zaken. De ambtenaren zijn echter dezelfde als vroeger, ze zitten ook nog in het gebouw van WVC. Ik had wel bedenkingen bij die overgang. Sociale Zaken is veel meer geregeld bezig. Dat kan spanning opleveren bij de uitvoering van de bijstandswet, waar de individuele situatie van de cliënt centraal staat. Tot dit moment is van verandering echter weinig te merken. Het integratie-proces is nu in gang gezet. In de toekomst zal de verandering zich duidelijker aftekenen. De uitkeringen op grond van werkloosheid – de loodervingsregelingen – zullen gecentraliseerd worden rondom het huidige GAK. De Sociale Diensten zullen als vangnet gaan fungeren.

„De huidige regelgeving vanuit Sociale Zaken is ingewikkeld. De bureaucratie wordt door zowel cliënten als bijstand-maatschappelijk werkers ontvlucht. Hoe moeilijker de tijden, des te kreatiever wordt men om de regels te ontduiken. Oneigenlijk gebruik: je moet het wel toelaten, maar als Sociale Dienst is dat frustrerend.

„Je kunt niet steeds nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen in het huidige sociale zekerheidsstelsel integreren. De pijlers van het stelsel passen niet meer in deze tijd: het uitgangspunt is nog steeds, dat een uitkering een *overbrugging* is voor de tijd, dat je geen baan hebt. De uitwerking daarvan wordt soms als onbillijk ervaren. Bijvoorbeeld als twee uitkeringsgerechtigden gaan

samenwonen en blijkt, dat ze financieel opeens van elkaar afhankelijk worden. Neem ook de sollicitatie-plicht. In zijn uitwerking hypokriet. Als uitkeringsgerechtigden massaal zouden solliciteren op alle vakatures, zou dat het selectiebeleid frustreren! Je moet mensen niet lastig vallen met dit soort verplichtingen.”

„Het is toch gek: Staatssecretaris De Graaf komt uit de vakbeweging, maar soms denk ik dat hij er niks van begrijpt. Hij reageert veel te krampachtig. Neem bijvoorbeeld de strikte regels voor werken met behoud van uitkering, het sanktiebeleid, de vele aanpassingen op uitkeringsregelingen, die ons vaak erg laat worden doorgegeven. Denk aan het afschaffen van WWV voor jongeren; verandering van de minimum-daglonen; de wachttijd voor schoolverlaters; de wijziging van krediet-hypotheeken. Met kunst en vliegwerk moeten wij de vaak vervelende gevolgen uitleggen aan de cliënten. De regelgeving van Sociale Zaken zorgt zo op zich al voor een grote werkdruk. Meer ruimte daarbinnen zou kostenbesparend voor ons werken. Naast interne maatregelen als ontwikkeling van management, automatisering en inhoudelijke taakbezinning geeft dat ons de mogelijkheid bijstand-maatschappelijk werk te blijven bedrijven. Dat wil zeggen: cliënt-gericht werken, aandacht voor de sociale naast de financiële problematiek die men heeft en signalerend als het gaat om structurele oorzaken voor maatschappelijke problemen.”

————— JEROEN VAN URK

ONDERZOEK PSP/PPR-FRAKTIE RIJNMONDRAAD

HET KREUPEL TREKPAARD SLEEPT ZICH MET SCHULDEN VOORT

Rijnmond is de wereld van de olie, de chemie, het stukgoed – kurk van 's lands economie. De PSP/PPR-fractie in de Rijnmondraad deed onderzoek naar het aantal uitkeringsgerechtigden en de vele schulden.

De nieuwe werkelijkheid: Rijnmond als het kreupel trekpaard. Een gesprek met fractielid John Hakke: „Het bedrijfsleven is een trekpaard van een kar zonder mensen geworden.”

Afgelopen december overhandigde de PSP/PPR-fractie van de Rijnmondraad zijn rapport 'Het Trekpaard Is Kreupel' aan voorzitter André van der Louw. Dit rapport geeft een alarmerend beeld van de kosten van levensonderhoud en woonlasten van de Rijnmondbewoners. Meer dan de helft van hen is afhankelijk van een uitkering. De huurschulden zijn opgelopen tot tientallen miljoenen gulden evenals de betalingsachterstanden bij de energiebedrijven.

In het Rijnmondgebied en met name in Rotterdam is sprake van toenemende verpaupering, van uiterlijke en stille armoede. De oude buurten vergrijzen, de meer draagkrachtigen trekken naar elders, de middenstanders sluiten hun zaak of kunnen nauwelijks het hoofd boven water houden. Is Rotterdam niet langer het economisch trekpaard, maar kreupel en hulpbehoevend geworden?

„Het greep me erg aan die harde cijfers waarachter de ellende van vele duizenden mensen schuilgaat. Gevoelens van onmacht en boosheid. Er is een ontwikkeling gaande die niet te remmen lijkt. Je voelt je verplicht met die deprimerende cijfers iets te doen. Maar wat kun je? Die trein uit Den Haag dendert maar door, over de mensen heen.”

Tegenover me zit John Hakke. Eén van de opstellers van het rapport en één van de vier fractieleden van de PSP/PPR in de Rijnmondraad. Hij heeft me verteld over de al lang bestaande samenwerking van de beide partijen in de Rijnmondraad. Het opstellen van een gemeen-

John Hakke

schappelijk programma ging zonder problemen. Ate Flapper en John zijn PSP-leden, Henk Tiesma en Rob Wark PPR-leden. Geen uitputtende ideologische discussies. De samenwerking met de andere fracties wordt niet geschuwd. „We vinden het belangrijk dat ons rapport ook door andere partijen is overgenomen. Er is besloten hoe de Raad ermee verder zal werken. Op zo'n manier

heb je als betrekkelijk kleine fractie invloed op het beleid.” De eerste opzet en een deel van het materiaal van het onderzoek werd verzorgd door Karel Haga die dit mede in het kader van zijn studie voor de fractie deed. De nadere uitwerking en het vergaren van het nadere cijfermateriaal deed John Hakke samen met fractie-assistente Diny Plaisier-Ruis.

John Hakke is er zich van bewust dat de gegevens die zijn verzameld nog bijstelling behoeven. Verschillende Raadskommissies werken eraan. Verder onderzoek is nodig. Tenslotte moeten de onderzoeksresultaten 'politiek vertaald' worden. „Er is druk op Den Haag nodig om met maatregelen te komen die de situatie van de mensen in het Rijnmondgebied verbeteren. De huurlasten en energiekosten moeten omlaag. Wij hebben net als Groningen en Twente extra steun nodig. De gemeenten in Rijnmond en het bestuur van de Raad behoren meer mogelijkheden te krijgen, met name financieel, om de huidige ontwikkelingen te keren.”

Koopkracht

Hij loopt verschillende malen naar zijn bureau, komt met stapels papieren terug. Als getuige à charge. Cijfers over huurstijgingen, lokale heffingen, vergelijkingen tussen de Rotterdamse situatie en die in de rest van Nederland. Of hij er niet ontmoedigd van raakt.

„We gaan door omdat we weten dat het anders kan en moet. Het geeft je daarbij een enorme kick dat het rapport zoveel

aandacht heeft gekregen in de publiciteitsmedia. Niet alleen regionaal, ook landelijk is erover geschreven. Dat stimuleert je. Maar er rust daardoor ook een zekere last op je. Wat doen we er verder mee? Zal er iets veranderen aan de situatie van de mensen hier?"

We konstateren in het gesprek hoe belangrijk de factoren zijn die een rol spelen bij de problemen in het Rijnmondgebied en met name in Rotterdam. Een poging enkele factoren wat te verhelderen: „Er is een sterke leegloop uit de stad. Vooral van de meer draagkrachtige bewoners. Die trekken naar plaatsen als Rhooon en dergelijke. Die leegloop verlaagt de inkomsten van de gemeente, is slecht voor de middenstand en veroorzaakt een onevenwichtige bevolkingssamenstelling. In Rotterdam is het aantal 'vermogensbezitters' (meer dan f 100.000,-) het laagst van Nederland: 3,7%. In Den Haag bijvoorbeeld is dat percentage 6,7.

„We willen dat Den Haag toestemming geeft aan Rotterdam om in het centrum een groter contingent huizen te bouwen voor de meer draagkrachtigen. De woonfunctie moet daar versterkt worden. Dat komt de leefbaarheid ten goede.

„Hoewel we geen exakte cijfers hebben over de koopkracht van de mensen is het overduidelijk dat die de laatste jaren fors achteruit is gegaan. De inkomens en uitkeringen dalen, de kosten stijgen. Het belabberde is dat de gemeentelijke en regionale overheid slechts een marginale invloed heeft op de koopkrachtontwikkeling. Huur-, gas- en elektriciteitsprijzen, vervoerskosten worden gedikteerd vanuit Den Haag. De gemeentelijke ta-

rieven worden slechts voor een deel door de gemeente zelf bepaald. Uiteindelijk worden de woonlasten volgens een Rotterdamse wethouder voor zo'n 94% door Den Haag vastgesteld. Daarbij komt dat ook de gemeenten hun inkomsten zien dalen. De regering kortte op het gemeentefonds. De leegloop, het hoge aantal uitkeringsgerechtigden, doen de rest. De financiële basis voor de gemeente wordt op die manier ernstig ondermijnd."

We hebben het over de hoge werkloosheid in Rotterdam. Binnenkort zo'n dertig procent. Deeltijdarbeid en ATV. „In veel takken van de industrie lijkt mij dat niet goed haalbaar. In het Rijnmondgebied werkt men al veel met vijf-ploegendiensten (33 uur/week) met name in de volkontinubedrijven. In de niet-volkontinubedrijven is er wellicht een mogelijkheid. Wel denk ik dat het gebruik van de produktiemiddelen dan zou moeten worden geïntensiveerd, bijvoorbeeld door een 50-urig werkweek, om zo het verlies op te kunnen vangen. Maar is dat mogelijk en gewenst?

„Ik denk dat deeltijdwerk slechts een gering effect zal hebben op de omvang van de werkloosheid. Bij een ATV van 100% zal het percentage extra plaatsen niet boven de 2% uitkomen vrees ik. In de praktijk houdt ATV meestal een arbeidsuitstoot in."

Heffing

„Hoewel het in een tijd van hoge werkloosheid een moeilijk onderwerp is vind ik dat de problemen mede veroorzaakt worden door ons denken over werk, door ons arbeidsethos. Dat is een diepgaande discussie waard.

„Volgens mij zouden bedrijven een sociale heffing moeten betalen gerelateerd aan het geïnvesteerde kapitaal per arbeider. Arbeidsintensieve bedrijven worden daarbij minder, niet-arbeidsintensieve bedrijven meer belast. Met andere woorden: het loonkostenpercentage zou meer geïnformeerd moeten worden. Dan is het minder aantrekkelijk arbeidsuitstoot te veroorzaken door bijvoorbeeld automatisering.

„Onze fractie is weinig enthousiast over

MENSEN EN SCHULDEN IN RIJNMOND

Het Rijnmondgebied telt 1.050.000 inwoners. Bijna de helft van de mensen is direkt of indirekt afhankelijk van een uitkering: 70.000 mensen in de WW, 41.000 mensen in de WAO/AWW, 90.000 mensen in de bijstand, 144.000 mensen in de AOW.

Totale huurschuld: ongeveer 35 miljoen gulden, met name in de stadsvernieuwingsgebieden. De cijfers van de stad Rotterdam: ongeveer zestig procent van de mensen is afhankelijk van een uitkering (uitkeringsgerechtigden plus gezinsleden). Zoals: 48.000 in de WW, 26.000 WAO/AAW, 63.000 in de bijstand, 100.000 in de AOW (is ruim 17 procent, het landelijk gemiddelde is 11,6 procent).

Meer dan de helft van de huurders in Rotterdam - 54 procent - heeft een achterstand van meer dan vijf maanden. Het aantal uithuiszettingen in 1983: vierhonderd, tweemaal zoveel als het jaar ervoor. Tien woningbouwkoöperaties hebben een huurachterstand te innen van elf miljoen gulden. Het Gemeentelijk Energie Bedrijf kent een betalingsachterstand van zo'n tachtig miljoen gulden, ofwel 13 procent van de jaaromzet.

Enkele prijsstijgingen: de gasprijzen gingen in zes jaar tijds bijna 140 procent omhoog. Elektriciteit ruim 65 procent. Huurlasten ruim veertig procent. Lonen nog geen twintig procent.

het plan van Van der Louw om jongeren in arbeidsleerplaatsen met behoud van uitkering gedurende een jaar te laten werken. Er is te weinig garantie dat het de bestaande arbeidsplaatsen niet verdrijft als gevolg van het lage salarisonivo. Behoud van bestaande arbeidsplaatsen staat bij ons voorop."

Het sprookje van CDA/VVD dat wanneer het met de bedrijven maar goed gaat, het werk dan vanzelf komt is volgens John, zelf werkzaam in een bedrijf en lid van de ondernemingsraad, inderdaad een sprookje. „In het Rijnmondgebied zijn verschillende bedrijfstakken die het goed doen: de petrochemische industrie, de havens met de overslag, het transport, Unilever, Akzo (die elektriciteit tegen kostprijs krijgt) zitten bepaald niet in de rode cijfers. Wordt er geïnvesteerd? Nauwelijks. De winst doet het eigen vermogen stijgen. Terwijl er kansen liggen in bijvoorbeeld de milieutechnische innovatie. Voor zover er geïnvesteerd wordt resulteert dit vaak in nog meer werkloosheid als gevolg van automatisering en andere arbeidsplaatsensparende investeringen. Het beroerde is dat het 'goed' kan gaan met de grote bedrijven hetgeen vertaald wordt met: de economie gaat beter. De gewone mensen gaan er evenwel op achteruit. Het bedrijfsleven is in sommige opzichten dan misschien wel het trekpaard maar dan wel van een kar zonder mensen. Die zijn er onderweg uitgesmeten.

„Dat naast werknemers ook het midden- en kleinbedrijf in Rotterdam in een moeilijke situatie zit wordt aangetoond door de daling, tot zo'n 10%, van de omzetcijfers. Veel winkels in de wijken verdwijnen of verkeren in ernstige moeilijkheden. Nieuwe vestigingen zijn er nauwelijks. De belangrijkste oorzaak is de dalende koopkracht van de bevolking."

Schulden

Het is duidelijk dat de gigantische huurschulden en energierekeningen van de laatste tijd niet kunnen worden voldaan door de huurders met een vaak minimaal inkomen. Er waren het laatste jaar 400 huissuitzettingen. Een gemeentelijke werkgroep schuldsanering zoekt naar mogelijke oplossingen.

John: „In elk geval kunnen de huren en elektriciteitsrekeningen niet omhoog. Huursubsidies mogen niet worden verlaagd. Dat zou een ramp zijn voor de stadsvernieuwingsgebieden. Voor de toekomst zou de financiering van de sociale woningbouw tegen lagere rentes moeten kunnen plaatsvinden. Volgens mij ligt hier een taak voor onder meer het ABP.

„De vergrijzing van met name Rotterdam, waar zo'n 100.000 mensen van 65 jaar en ouder wonen op een totaal van 550.000 inwoners, treedt vooral op in de oude wijken. Deze ouderen hebben

meestal een gering inkomen. Naast de hoge concentratie buitenlanders, het geringe aantal jeugdigen leidt de vergrijzing mede tot een onevenwichtige bevolkingssamenstelling met negatieve gevolgen voor de leefbaarheid van die wijken. Winkels en scholen verdwijnen. Het is in dit soort wijken waar de Centruumpartij sterk opkomt. In mei '84 zijn er deelgemeenteraadsverkiezingen. Onze partijen boycotten die: de problemen waarmee veel wijken te maken hebben worden van het gemeentehuis op de stoep van de wijkbewoners gelegd zonder dat de deelgemeenten invloed hebben op het gemeentebestuur. We vrezen dat de Centruumpartij zal trachten zijn slag te slaan onder de mensen van de oude buurten

bij deze verkiezingen. In feite gebeurt er te weinig om versterking van de Centruumpartij te voorkomen. Wat moet je? Het beste tegenwicht lijkt mij de strijd tegen de verpaupering, tegen de uitzichtloosheid van de mensen daar die hun vertrouwen in de andere politieke partijen wel zijn kwijt geraakt.

„Mijn verwachting is dat we als Rijnmondraad met één stem ons tot Den Haag zullen richten. Eerst nog verdere studie en bijstelling van de gegevens. Maar de boodschap is duidelijk. Er moet een ander beleid komen. Zelfs VVD-ers hier zien dat in. Het is bittere noodzaak."

HANS NOBEL

STICHTING RADIKALEN VORMING PROGRAMMA EERSTE HELFT '84

EXKURSIE 'ARBEID EN TECHNOLOGIE'

De SRV is van plan geweest om op **14 april** een exkursie te organiseren naar een bedrijf, dat op technologisch gebied veel aan innovatie doet. Daartoe hebben wij overleg gehad met Philips. Na lang beraad heeft de directie van dit bedrijf besloten niet op ons verzoek in te gaan. De reden voor deze afwijzing is gelegen in de overbelasting van Philips-medewerkers, die eventueel in aanmerking komen om mee te werken aan het programma voor de exkursie op zaterdag de veertiende. De exkursie wordt naar het najaar uitgesteld. Degenen die zich hebben opgegeven of van plan zijn dit te doen krijgen nog nader bericht. Kosten: f 10,-.

STUDIEDAG 'SOCIALE ZEKERHEID'

In samenwerking met PSP en CPN organiseert de SRV op **28 april** een stu-

diedag over 'Sociale Zekerheid'. Aan de hand van een studiemap wordt er door de deelnemers gediscussieerd over een vijftal sociale zekerheidsthema's: basisinkomen, individualisering van het sociale zekerheidsstelsel, sollicitatieplicht, werkloosheidsuitkering en financiering.

De studiedag wordt gehouden in **Utrecht** - de plaats is nog niet bekend. Verdere informatie verschijnt in de Radikalenkrant van april.

STUDIEDAG 'LINKS EN DE VERZORGINGS-STAAT'

op **12 mei** wordt er in **Utrecht** een studiedag georganiseerd waarin de discussie over 'Links en de Verzorgingsstaat' wordt voortgezet. Centraal staat op deze dag de betekenis van de marktsector voor een linkse politiek ten aanzien van de kollektieve voorzieningen.

In de komende nummers van de Radikalenkrant, Radikale Notties en de Nieuwsbrief voor actiecentra zal nadere informatie worden gegeven. In verband met het versturen van studiemateriaal en dergelijke graag tijdige opgave (uiterlijk twee weken voor de aanvang van de betreffende activiteit).

Voor opgave en informatie: SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel: 020/256046.

OPGAVEFORMULIER

Hierbij geef ik mij op voor:

- Studiedag 'Sociale Zekerheid', 28 april, Utrecht.
- Studiedag 'Links en de Verzorgingsstaat', 12 mei, Utrecht.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Telefoon: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

SAMENWERKING

Met Ria Beckers hoop ik, dat de stap van Scholten & Dijkman zal leiden tot bundeling van al diegenen, die zich voor de twee allerbelangrijkste zaken van deze tijd – een rechtvaardig sociaal-ekonomisch beleid, en voor vrede en veiligheid zonder kernwapens – willen inzetten. Een bundeling van progressieve krachten, met veel meer inhoud dan hetgeen er – via het Groene Platform – van de grond is gekomen.

Want hoe men het ook wendt of keert, veel meer dan een 'kleinlinks' verbond is naar mijn mening niet uitgekomen. Dit tot zeer grote teleurstelling van velen; men had op veel meer gehoopt, en die hoop was mijns inziens gerechtvaardigd – gezien de noodzaak te komen tot bundeling van alle progressieve krachten.

Nog is de progressieve krachtenbundeling mogelijk; men moet dan wel bereid zijn naar anderen te luisteren en niet bij voorbaat het eigen gelijk op tafel te leggen. Zaken als (Ria zei het reeds) 'n rechtvaardig sociaal beleid en een vredesbeleid zonder kernwapens zijn te belangrijk om op te offeren aan ons eigen gelijk. Onze samenleving vraagt om een beleid dat recht doet aan mensen hier en in de Derde Wereld.

De drie stellingen van Goudzwaard c.s. – waar onder Boy Trip – die bij de vorige verkiezingen werden gepubliceerd, zouden volgens mij uitgangspunt kunnen zijn bij zo'n progressieve bundeling. Velen – ook binnen de PPR – zullen zich hier in herkennen. Want het gaat nog steeds om mensen. Met Groningen ben ik van mening, dat de PPR niet langs de kant mag blijven staan wanneer andere progressieven – zoals de Groep Scholten & Dijkman – een beroep op ons doen om tot bundeling van progressieve krachten te komen. Het samenwerkingsverband Groen Progressief Akkoord (met PSP, CPN en een gedeelte van 'de Groenen') mag voor de PPR geen belemmering zijn zich te blijven inzetten voor een krachtenbundeling

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

van alles wat zich links van het midden bevindt.

Het moet mogelijk zijn om met EVP en Scholten & Dijkman enerzijds, en het Groen Progressief Akkoord anderzijds tot een samenwerkingsverband te komen. Als 't even kan met PSP en CPN; kan dat niet, dan zonder deze beide. Wat het zwaarst is, moet ook het zwaarst wegeen. Het gaat per slot van rekening om de krachten ter linkerzijde binnen het politieke veld te verenigen, om tezamen met anderen (o.a. PvdA) een dam op te werpen tegen rechts.

Ik ben het met Ria eens, dat er, gezien het alternatief van een PPR en EVP, geen behoefte bestaat aan een nieuwe politieke partij in Nederland. Politieke partijen genoeg, politieke wil om in *samenwerking* een dam op te werpen tegen het rechte afbraakbeleid van CDA/VVD, daar ontbreekt het nog in hoge mate aan. Het wedijveren met elkaar, wie is nou wel het 'linkst' of het radikaalst – waarbij 'radikaal' veelal een geheel andere betekenis krijgt toegemeten – is energieverslindend en voor veel mensen frustrerend, en het zet bovendien geen zoden aan de dijk.

In tegendeel: een dijkdoorbraak is op den duur niet denkbeeldig. Nogmaals: het zou doodjammer zijn als er ook nu weer geen breed samenwerkingsverband van de grond komt. Progressief Nederland heeft recht op een progressieve aanpak en zal – naar ik vermoed – geen behoefte hebben aan 'links konservatisme'.

Christ Joosten
's Hertogenbosch

TANTENKLUB

De 'open brief' van Jo Bothmer in de krant van februari heeft gelukkig al een passend antwoord van Ria Beckers gekregen. Van een PPR-lid verwacht ik ook geen diskriminerend taalgebruik als 'ouwe tantenklub'!

Mede in verband hiermee

vind ik het feminiseringskongres dat zaterdag 19 mei wordt gehouden een prima initiatief.

Riet van Hoechel
PPR-Venlo

FASCISME

Bij het lezen van de ernstige ongeregelheden die zich hebben voorgedaan rond de beëdiging van de twee Centrapartij-leden in Almere op 16 februari jongstleden, moest ik denken aan de woorden van Sam de Wolff, die ooit eens heeft gezegd: „Als het fascisme herleeft, zal het zich aandienen als anti-fascisme.“

Het valt immers niet te ontkennen dat argumenten als 'wij zijn er tegen' of 'de goedwillenden zijn er tegen' dezelfde zijn als die waarmee in de jaren dertig medemensen of naasten die er een onwelgevallige mening op nahielden op gewelddadige wijze het zwijgen werd opgelegd. Niet de (op zich begrijpelijke) argumenten, maar de bedreigingen en gewelddadigheden die daaraan op een gegeven moment worden gekoppeld bepalen volgens mij de grens tussen fascisme en anti-fascisme.

Een grens die het anti-fascisme comité 'Almere weet wel beter' ook heeft getrokken, door zich te distantiëren van het slaan met een bierfles. Hoewel ik overtuigd ben van de goede of geweldloze bedoelingen van de leden van dit comité, toch vrees ik dat zij er niet in zullen slagen om in de toekomst dit soort grensoverschrijdende gedragingen in Almere daadwerkelijk te voorkomen. Daarentegen ben ik er wel van overtuigd dat die mogelijkheid gecreëerd kan worden via een uitgroei van dit plaatselijk comité tot een landelijk anti-fascisme comité 'Nederland weet wel beter'.

Wat die uitgroei betreft, komt het mij voor dat hier voor de Nederlandse vredesbeweging, ter realisering van haar doel of ideaal, een

'bijzondere' taak is weggelegd. Voor het op zich nemen van die bijzondere taak, zal onze vredesbeweging evenwel haar blik moeten verruimen, of wel zal zij haar bakens moeten verzetten. Hiermee bedoel ik dat de Nederlandse vredesbeweging niet in de strijd tegen de kernwapening, maar in de strijd tegen het fascisme de sleutel moet zien te vinden voor het bereiken van haar doel of ideaal: 'De Wereldvrede'. De wereldvrede, welke ik zou willen omschrijven als een situatie waarin, 'waarook-ter-wereld', het recht op vrijheid van mening en meningsuiting (art. 19 van de Universele Verklaring) zowel naar de letter als naar de geest 'door-een-ieder' daadwerkelijk wordt nageleefd en gerespekteerd. Anders gezegd: een mondiale samenleving waarin niemand (als gevolg van indoktrinatie of anderszins) in de waan leeft dat zijn mening over of beeld van de ideale mens en maatschappij dusdanig superieur is aan die/dat van een ander, dat hij op grond daarvan zich het recht aanmatigt die ander te beledigen (de uitspraken van President Reagan over de Sovjet-Unie spreken wat dat betreft voor zich) te bedreigen (de plaatsing van de kruisen Pershing II raketten is hiervan een voorbeeld) of op gewelddadige wijze het zwijgen op leggen (zoals in Almere is gebeurd). Kortom: een wereldgemeenschap waarin het fascisme en daarmee de kans op een kernoorlog, dus de partijpolitieke of ideologische strijd om de wereldmacht of hegeemonie is uitgebannen en waarin als gevolg daarvan niet (zoals momenteel het geval is) de waan of de verbeelding aan de macht is. De strijd tegen het fascisme, de waan, de verbeelding (zowel op het profane als op het spirituele vlak), met als uiteindelijk resultaat het uit de wereld bannen van oorlog en niet te vergeten de daaruit voortvloeiende mogelijkheid om alle andere schrijnende wereldproblemen op geweldloze, dus redelijk en zedelijk aanvaardbare of humane wijze op te lossen, zie

ik dan ook als 'hét' doel waarnaar onze vredesbeweging in eerste instantie behoort te streven.

Voor de effectivering van dat streven biedt het initiatief van de leden van het antifascisme comité 'Almere weet wel beter' de Nederlandse vredesbeweging een unieke kans. Hopelijk weten de Fabers, de Irene's, de Jobsen, de Strikwerda's, de Schoutens, de Ter Steegen, de Branderhorsten, de Schrijvers dit initiatief naar waarde te schatten en zijn zij bereid het 'gezamenlijk' op te pikken en 'gemeenschappelijk' uit te werken. Naar mijn stellige overtuiging zullen zij daarmee de Nederlandse vredesbeweging een onschatbare dienst bewijzen. Een dienst die zij haar niet zullen bewijzen met het nog verder uitdiepen van het demonstratiemiddel, zoals het organiseren van 'volksoplopen', of door te kiezen voor de 'Freeze'. Met name die keuze zal de geloofwaardigheid van onze vredesbeweging fundamenteel ondermijnen, daar de Nederlandse vredesidealen in deze Amerikaanse beweging zodanig zullen verwateren of verstenen dat zij zullen verworden tot karikaturen.

Wouter ter Heide
Langenholte

KOMMENTAAR

Als Groninger PPR-leden willen we graag reageren op een persverklaring van het provinciaal bestuur van de PPR-Groningen. De verklaring is in verschillende dagbladen weergegeven.

Het provinciaal bestuur verklaart met belangstelling te hebben kennisgenomen van de oprichting van de 'politieke basisbeweging voor vrede en solidariteit' (Groep Scholten/Dijkman). Het vindt het buitengewoon moedig en bemoedigend dat deze beweging de CDA-kiezers een alternatief wil bieden voor het CDA-beleid.

Welnu: daar zijn we het vanzelfsprekend mee eens. Maar bestond dat alternatief voor het CDA-beleid al niet veel langer? Is er dan geen PPR die in 1968, na uittre-

ding van de groep Aarden, werd opgericht? Is er niet meer recent een EVP opgericht die datzelfde alternatief voor CDA'ers wil bieden? Moeten we aannemen dat Scholten en Dijkman meer succes zullen hebben? Is er al niet jarenlang een beweging voor vrede en solidariteit? Is het wel terecht dat die beweging nu door Scholten en Dijkman wordt geclaimd?

Het provinciaal bestuur is van mening dat dit initiatief meer betekenis heeft voor de noodzakelijke vernieuwing in de Nederlandse politiek dan de klein-linkse doorbraak. Dit klinkt in onze oren als: 'appels zijn belangrijker dan peren'. Ze zijn niet van een zelfde orde en sluiten elkaar ook niet uit. De linkse doorbraak richt zich uiteindelijk op invloed op de PvdA en op het winnen van (niet-)stemmers in de linkse hoek. Scholten cs. willen kiezers winnen uit het CDA. Daarbij is natuurlijk de positie van de PPR in het geding en het provinciaal bestuur wil ons laten kiezen voor Scholten/Dijkman. Zou het niet beter zijn die groep eerst een eigen identiteit te laten vinden?

Frappant is vooral de bekeering tot de zgn. Basisbeweging (die er nog niet is), terwijl het provinciaal bestuur zich daarvoor liet meeslepen door de groene golf. Het provinciaal bestuur was zeer skeptisch tegenover PSP en CPN (nu partners in het Groen-Progressief Akkoord), omdat ze zich afvroeg of deze partijen het examen in groene politiek wel zouden kunnen doorstaan. Maar geen woord hierover ten aanzien van Scholten/Dijkman. Wat is hun opstelling tegenover economische groei, het CE-scenario, kleinschaligheid?

Het provinciaal bestuur roept de PPR-Kamerleden en het landelijk PPR-bestuur op in de contacten met de klein-linkse partijen (CPN en PSP) een zodanige geloofwaardige vrijheid in te bouwen dat deze contacten geen enkele

belemmering vormen om t.z.t. - afhankelijk van de verdere uitwerking van dit initiatief - met deze beweging een daadkrachtige politieke samenwerking aan te kunnen gaan.

Dit is toch wel een omkering van de feitelijke situatie. Het zijn niet PSP en CPN die samenwerking met Scholten/Dijkman uitsluiten. Het omgekeerde lijkt het geval te zijn. Terwijl PSP en CPN toch een lange traditie kennen op het gebied van vrede en solidariteit.

Ook vragen we ons af, of het nodig is PPR-Kamerleden en partijbestuur via de pers op te roepen tot een bepaalde stellingname. En of het provinciaal bestuur met zo'n verklaring niet gaat zitten op de stoel van het landelijk partijbestuur. Misschien zou het ook verstandig zijn een reactie op nieuwe politieke fenomenen eerst te bespreken op een ledenvergadering. Of is deze daarvoor niet belangrijk genoeg?

Hermien Bazuin
Maaïke van Houten
Joletta Schoone
Gerard Sierksma
Lammert Tiesinga
Groningen

JONGEREN

Wat hebben jongeren van het Europees politiek gebeuren ná juni 1984 te verwachten? De Europese Commissie (dagelijks bestuur van de Europese politieke keuken) heeft enkele 'richtlijnen' (voorschriften) uitgevaardigd, die de doeleinden aangeven, die voor de Europese landen nastrevenswaardig zouden zijn. Hieronder vallen ook richtlijnen met betrekking tot het oplossen van de jeugdwerkloosheid. Fondsen werden aangeboord en de Nederlandse regering kon daarop een beroep doen, ter ondersteuning van het uitvoeren van onder meer die richtlijnen. Rapporten en verslagen zijn openbaar gemaakt, waaruit steeds alarmerende getallen bekend werden, waarbij het over aantallen jeugdwerklozen ging.

De gekozen Euro-leden probeerden plannen te ontwerpen, waaronder die, waardoor in eigen land de jongere weer perspectief zouden moeten krijgen op werk. Heeft de Europese gemeenschappelijke besluitvorming geleid tot ondersteuning van beginnende bedrijfjes door jongeren? Tot het subsidiëren van - voor jongeren - belangrijke welzijnsinstellingen? Tot geleidelijke invoering van het basisinkomen, zodat jongeren weer de keuze hebben tussen al dan niet werken? Tot gerichte stimulering van het midden- en kleinbedrijf, waar jongeren nog een kans maken op een entree in de reguliere arbeidsmarkt? Tot democratisering van arbeids- en welzijnsinstellingen, waardoor jongere belanghebbenden ook evenredig wat in de melk te brokkelen hebben? Ik vrees, dat de meerderheid van bovengenoemde vragen met een rechtlijnig 'neen' zullen moeten worden beantwoord. Waarom wil ik dan met alle geweld gaan stemmen in juni? Wanneer ik niet ga stemmen, houdt dat - impliciet - toch een stellingname in ten aanzien van de Europese politiek. Wanneer ik niet ga stemmen, stem ik *toch*, maar dan voor:

- Een groeiende afhankelijkheid, zowel Economisch als op het terrein van de Europese defensie, van de VS, en in zekere zin ook van de SU (we leveren ons uit aan het 'vrije krachten-spel' tussen de VS en SU op het gebied van de kernbewapening).

- Het nalaten oplossingen te zoeken voor inter/multinationale problemen, waar onze nationale regering geen middelen toe bezit, om de doodeenvoudige reden, dat ze met haar wetgeving aan het staatsterritoir gebonden is;

- Het loslaten van het ondersteunen van, en samenwerken met Derde Wereldnaties.

De politiek moet het signatuur krijgen, dat ze verdient: links, en bereid tot samenwerking.

Camille van Neer
Amsterdam

WIM DE BOER: OOST-WEST, THUIS BEST?

Toen Emmy van Noord en ik in de DDR op bezoek waren ging Andropov dood. De kranten hadden dikke rouwranden en obligate teksten. Voor de Russische ambassade in Oost-Berlijn stond een lange rij mensen in de kou om het register te tekenen.

We waren uitgenodigd door de CDU, één van de vijf partijen in de DDR, de enige niet-marxistische met zo'n 50 zetels in de Volkskamer. Ik moest een verhaal houden over geschiedenis, rol en betekenis van de PPR in de Nederlandse politiek en over actuele politieke problemen. Een lange zaal met daarin een glimmende ovale tafel ter lengte van een volleybalveld. Daaromheen partijbestuur en sekretariaatsmedewerkers. Dertig mannen en drie vrouwen. Ik was de enige die een trui aan had. Een goede kans om eens echt de discussie aan te gaan. Om de een of andere reden hebben we daar veel goodwill. Misschien na m'n toespraak iets minder. We worden ook gebruikt, als we niet goed opletten. Een paar fragmenten en overpeinzingen.

Fragment één: „Wat zien jullie, tamelijk grote partij, toch in die PPR?”

„We kunnen ons de hysterie van de koude oorlog niet veroorloven. Alleen kontakten, vriendschap tussen de verschillende volkeren kunnen de basis vormen voor werkelijke ontspanning en vreedzaam samenleven.” Een cliché. Maar ik denk, dat ze het menen.

In al onze gesprekken merkten we dat mensen in de DDR vuurbenuwd zijn voor 'de arrogantie van het Amerikaanse imperialisme' en voor de bewapeningspolitiek van de NAVO. Net als in het Westen wordt de bewapening binnen het eigen blok als ongewilde en afgedwongen reactie op de bewapening van de ander gezien.

Als je dat weer merkt, vraag je je verbijsterd af waarom het steeds maar niet wil lukken om te doen wat iedereen (?) eigenlijk wil: die doden-spiraal doorbreken en geld en energie beter besteden. Zou het toch waar zijn dat, méér dan in het Oost-blok, bij ons veel mensen belang hebben, profijt trekken ook, van het instand houden van de bewapeningswedloop? Stilstand is achteruitgang van winst, werk en belangen. Waarom lukt het ons zo slecht om in gesprekken met andersdenkende burens, kollega's en mensen uit de sportklub dat te laten ontdekken: bewapening dient gewoon belangen en angstgevoelens-vijandbeelden worden aangekweekt en zijn vaak onterecht.

Fragment twee: „Steeds meer krijg ik de

overtuiging dat het hebben van een ideologie, een samenleving of een organisatie en de mensen die daarin leven meer beschadigd dan verder geholpen heeft. Het Evangelie biedt een concept, een inspiratie tot een eerlijke, warm-menselijke samenleving. In de geschiedenis echter versterde die inspiratie tot een leer, een systeem, een ideologie. En maar al te vaak werd met het boek in de hand voor de macht en niet voor de mensen gekozen.

„Uw staat berust op een ideologie. Ik begeef mij dan ook op glad ijs. Toch wil ik ook hier pleiten voor ont-ideologisering (dát klinkt in het Duits wel zo prachtig intellectueel!). Ik geloof niet in christelijke, marxistische of socialistische politiek. Allereerst al om het ideologiserende, het discussie afstoppende gebruik van zo'n begrip. Het vraagt een grondige konfrontatie met andersdenkenden en met jezelf voordat je tot het besef komt dat je politieke doelen alleen op grond van gelijkwaardige argumenten bevechten moet. Mijn ervaring is te vaak geweest dat als de overtuigingskracht faalt, er aan de eigen argumenten een meerwaarde toegekend wordt omdat ze evangelisch, marxistisch, socialistisch of ekologisch zouden zijn. Wat een arrogantie tegenover haar of hem die 'slechts' zijn eigen humaniteit, gedachten en politieke oplossingen aandraagt.

„Veel belangrijker dan de vraag naar socialistisch, christelijk, naar de ideologie dus, lijken mij de vragen naar de politieke inhoud, de concrete keuzen die men maakt. Welke gerechtigheid en voor wie? Ten koste van wat eigenlijk? Welke echte democratische kwaliteit? Welke vrijheid en voor wie?

„Aan de vruchten ken je de boom. Je kan evengoed direct naar de kwaliteit van het bestaan vragen en de versierende, ideologische etiketten maar achterwege laten.

„Aan het programma en de konsekwente uitvoering daarvan herken je een partij, ken je de politikus. En dat is precies het beeldmerk van de PPR. Hoop ik.”

Fragment drie: „Ik wil ook iets zeggen over democratie en over de voorwaarden om tot democratie te komen. Steeds weer in de geschiedenis hebben mensen het geprobeerd. Vaak is het mislukt. De revolutionairen van vandaag zijn de machthebbers van morgen en de burokraten en diktatoren van later.

„Niets verniet en korrumpert mensen zo als macht hebben over anderen. Je ziet dat overal: in het gezin, in de school, in de kerk, in het bedrijf, in partij en in de

staat zelf. Citaat: De democratie is een droom, die groepen mensen steeds opnieuw dromen. En laten mislukken. Daar doen we allemaal aan mee. In het om zeep helpen van dromen zijn we heel eendrachtig. Zo zijn groepen. Met de beste bedoelingen worden ze opgericht: meer vrijheid, meer rechten, meer eten, meer gelijkheid, meer socialisme, allemaal prachtig. Maar allang voordat we deze doelen bereikt hebben gaat het fout, hebben we ons individueel denken en handelen goeddeels bij de groep ingeleverd, sluiten we de ogen voor anderen die anders denken en geef je in je groep iemand gelijk die ongelijk heeft. En een andere groep heeft zeker ongelijk. Men kiest leiders en vereert ze. Men maakt het eigen denken en handelen ondergeschikt aan de belangrijke mensen binnen de groep. Want je wilt er bij horen en als het even kan belangrijk worden. De leiders vinden dat natuurlijk prachtig, want ze hebben altijd al gedacht dat ze het beter wisten dan gewone mensen.” (Vrij naar Henri Faas)

Fragment vier: „Vorig jaar hadden we een gesprek met mensen uit uw jeugdbeweging. Twee begrippen waren ons bij ons bezoek toen opgevallen, zei ik: *Leistung und Leitung*. In onze beide samenlevingen zijn dat kernproblemen. Hoe bereiken we ons doel? Hoe gaan we met macht om? We moeten zoveel! Maar gedwongen door wie of wat eigenlijk?

„Eén van de jongeren (een gezette heer van 45, deftig in het pak) reageerde toen zo: 'De kwaliteit van een organisatie, van een samenleving hangt af van de kwaliteit van de leiding'. Oppervlakkig bezien lijkt dat vaak zo te zijn. Ook bij ons in Nederland. Maar ik geloof, ik hoop dat het tegendeel waar is. In onze optiek wordt de kwaliteit van een samenleving bepaald door de kwaliteit van de basis. Democratisch leiderschap is niet anders dan het vermogen op te sporen wat onder mensen leeft en dat uit te drukken in politieke beslissingen.”

Fragment vijf: „Pas wanneer het rijke westen buitenlanders en hun cultuur respecteert en ruimte geeft, zijn wij bij ons op weg naar beschaving. Pas wanneer een socialistische staat als de uwe aan minderheden en kritici speelruimte en bewegingsvrijheid biedt en rekening houdt met hun opvattingen, pas dan bent u op weg naar een open, sociale samenleving, die toch het doel van het socialisme is?”

Het papier is op. Jammer. 't Was een gedenkwaardig reisje.

R A D O K A L E N

KRANT

PR-MAANDBLAD / JAARGANG 17 / NUMMER 4 / 17 APRIL 1984

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

**GROEN:
HET BOERENFRONT
IN PANIEK**

**GROENER:
WESTDUITSE KOLLEGA'S
IN VERWARRING**

**GROENST:
EEN EKOLOGISCH
PARTIJTJE IN LUIK**

GELDINZAMELING VOOR GIFSLACHTOFFER

Boer Peterman Moet Blijven Boeren

Postgiro 5545282 ten name van Stichting Peterman Moet Blijven te Hengelo. Dat is de giro waarop PPR-leden verzocht worden een bijdrage te storten. Boer Peterman is slachtoffer geworden van een gif-affaire.

Ruim een jaar geleden werd in deze krant het geval uit de doeken gedaan: de Twentse bodem is op vele plaatsen verontreinigd met HCH, ook bekend als het insecticide lindaan. Bij de produktie komen ernstige giftige bijprodukten vrij die niet winstgevend bleken te zijn en – dus – als afval zijn gedumpt. Lindaan werd vroeger door Stork Chemie te Hengelo gemaakt, dat nu is overgenomen door AKZO.

Boer Petermans boerderij te Weerselo had een veestapel van zo'n zestig koeien en 120 varkens. Het weiland is met HCH verontreinigd met als gevolg dat de koeien doffe vachten kregen, met pus gevulde bulten en vergroeiende gewrichten; ze moeten worden afgemaakt. Voordat het zover was, liep hun melkproduktie terug en kwam Peterman in financiële problemen. Zijn bank zag geen perspectief en kondigde veiling aan.

Een HCH-werkgroep te Hengelo heeft toen een zwartboek gemaakt, waarmee duidelijk werd dat HCH de oorzaak was van Petermans moeilijkheden. Veearts en melkkoöperatie lijken eerder te vinden dat Peterman gewoon een slechte boer is geweest. Ook kollega-boeren vinden dit. De overheid wil dat eerst honderd procent bewijs wordt geleverd, hetgeen haast ondoenlijk is daar het vee enige jaren terug op het weiland graasde. De stichting 'Peterman Moet Blijven' is een initiatief van de HCH-werkgroep en kent een komitee van aanbeveling waarin onder meer zitting hebben: *Lucas Reijnders* van Natuur & Milieu, de arts *Co-*

pius Peereboom, chemisch-technoloog *Johan Heins*, PPR-Kamerlid *Peter Lankhorst*, PvdA-Kamerlid *Flip Buurmeyer*, en Groen Progressief Akkoordlijsttrekker *Bram van der Lek*.

Tienduizenden gulden zijn al ingezameld. Plus een bijdrage van voormalig boer Gradus van Wijk te Tiel van twee ton; dit uit naam van zijn zoon naar wie de Wim van Wijkstichting is genoemd die als algemene doelstelling heeft gifslachtoffers te helpen.

Er is nog minstens drie ton nodig om Peterman een nieuwe start te geven, en dit geld moet voor juni binnenkomen zodat de veiling kan worden uitgesteld. Giro 5545282 ten name van stichting Peterman Moet Blijven, Hengelo. Nadere informatie is te verkrijgen via postbus 1379, 7500 BJ Enschede. Het partijbestuur ondersteunt deze aktie.

10 mei: Landelijke Scholieren- staking

In de vredesaktieweek van 6 tot 12 mei wordt een scholieren-stakingsdag georganiseerd door PPR-Jongeren, Jonge Socialisten, Jonge Democraten, Rebel, NIVON-Jongeren, Vereniging Dienstweigeraars, ANJV, Vredes-Aktiekrant, en Jongeren Tegen Kernwapens. Op die dag wordt ook door de FNV-leden een kwartier gestaakt.

Waarschijnlijk doen ook de studentenvakbonden mee, maar dat is nu nog niet zeker. Er worden 30.000 affiches gemaakt met op de achterkant een draaiboek met tips over hoe je zo'n staking kunt organiseren. Voor meer informatie: PPR-Jongeren, telefoon 020/228461.

Nota Chemisch Afval Groningen

De werkgroep Energie en Milieu van de PPR-stad Groningen heeft een nota geschreven voor een inzamelsysteem voor 'klein chemisch afval'.

In de nota wordt onder meer gepleit voor opslag van chemisch afval van kleine bedrijven in een centraal depot plus regelmatige afvoer en verwerking van dit afval. De bedrijven dragen hierbij in principe de kosten.

Klein chemisch afval van particulieren wordt hier ook in opgeslagen en gelijktijdig met dat van het bedrijfsleven verwerkt. Verder wordt gepleit voor een efficiënt inzamelsysteem. De nota is te bestellen door f 2,50 over te maken op giro 3158446 ten name van penningmeester PPR-Groningen stad onder vermelding van 'chemisch afval'.

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redaktie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redaktie Anneke van 't Hull Anita Keuning Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredaktie Hans Verstraaten Redaktiesekretaris Jan-Willem Kunnen Vormgeving Joep Paulussen Jan-Willem Kunnen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veer Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,— per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslag foto Angelo Goedemondt

Abonnement Stukken Raads- En Statenwerk

Voor mensen die zich bezighouden met gemeentepolitiek maar die zelf niet in de raad zitten, is er nu de mogelijkheid tot een abonnement voor de stukken van raads- en statenwerk: nieuwsbrief, informatie over de jaarvergadering, studiedagen, themabijeenkomsten, etc. De kosten van een abonnement bedragen tien gulden.

Opgave kan bij de medewerkster van de Stuurgroep RSW, onder vermelding van uw functie en graag melden of u deel uitmaakt van de steunfraktie van de PPR of van een samenwerkingsverband en met welke partijen u in deze fraktie zit. Adres: PPR, Singel 277, 1012 WG Amsterdam.

PUBLIKATIE 'ZUID-AFRIKA BUITENSPEL'

'Regering Neemt Sportboykot Niet Serieus'

Nederland hanteert 'een dubbele houding' ten opzichte van de boykot van Zuidafrikaanse sportlieden. Deze dubbele houding leidt ertoe dat enerzijds individuele sporters en anderzijds de regering zelf de sportboykot niet serieus nemen. Van een consistente boykot is dan ook geen sprake.

Dit stelde Ria Beckers tijdens de perskonferentie waarop de publikatie 'Zuid-Afrika Buitenspel' werd gepresenteerd. Tijdens die gelegenheid herinnerde zij de regering eraan, dat Nederland in 1982 zich definitief heeft aangesloten bij de Internationale Verklaring van '77 tegen Apartheid in de Sport, waarin wordt aanbevolen elk sportcontact met Zuid-Afrika te verbreken. Deze lijn is door het huidige Kabinet voortgezet toen Minister Van den Broek van Buitenlandse Zaken begin '83 een restriktief visumbeleid aankondigde tegenover Zuidafrikaanse sportlieden.

Doch Staatssecretaris Van der Reijden, de bewindsman die sport in z'n portefeuille heeft, neigt er sterk naar aan dit beleid afbreuk te doen. Ria Beckers: „Kennelijk bang voor de gevolgen die dat kan hebben voor de Nederlandse sportwereld, huldigt hij de stelling dat als Zuid-Afrika lid is van een internationale sportfederatie het deel moet kunnen nemen aan wereldkampioenschappen die in Nederland worden georganiseerd.” Zo heeft WVC onder meer gepleit voor deelname van de Zuidafrikaanse tennisser Kevin Curren aan het ABN-tennistoernooi dat begin maart in Rotterdam werd gehouden. Zowel de Kamerfractie als de raadsfractie van de PPR in Rotterdam hebben hierover vragen gesteld en hiertegen geprotesteerd zonder resultaat.

De publikatie 'Zuid-Afrika Buitenspel' is geschreven door de Zuidafrikaan Sam Ramsamy, zelf sportman en sinds '72 uit z'n land verbannen. Hij beschrijft hoe het regime in z'n land sport gebruikt als propagandamiddel, daar ook miljoenen dollars voor beschikbaar stelt, en hij geeft aan hoe Zuid-Afrika tracht de boykot-kampanje te doorbreken. 'Zuid-Afrika Buitenspel' is een uitgave van de stichting VN-jaar Voor De Sankties Tegen Zuid-Afrika, Oude Zijds Achterburgwal 173, 1012 DJ Amsterdam. Tel 020/270801.

Voorjaars-kongres PPR-Jongeren

Op zaterdag 28 april houden de PPR-Jongeren hun kongres. In de ochtend komen huishoudelijke zaken aan de orde, zoals bestuursverantwoording, statuutwijzigingen, bestuursverkiezingen en moties. Het middagedeelte staat in het teken van racisme/fascisme en jongeren. Die middag wordt eerst de film 'Onder Anderen' vertoond. Daarna volgt een forum met mensen van het Nederlands Centrum Buitenlanders, de Stichting Burgerschapskunde, Scholierenkomitee

Tegen Fascisme, Komitee Waakzaamheid Tegen Fascisme Nijmegen en een PPR-politikus.

Onderwerpen die hierbij aan bod komen: wat is racisme en fascisme, wat kun je ertegen doen en vooral: wat kunnen jongeren ertegen doen. Het kongres wordt gehouden in gebouw O'42, Oranjesingel 42, Nijmegen. Het ochtendprogramma begint om elf uur en het middagedeelte om 13.30 uur. Kongresmappen kunnen worden besteld bij de PPR-Jongeren, tel. 020/228461.

De PPR is op de volgende data op de RADIO te beluisteren: woensdag 25 april, woensdag 9 mei en woensdag 23 mei. Hilversum II, van 18.20 tot 18.30 uur.

Voorlopig nog geen PPR op TV.

DE PPR-TWEEDE KAMERFRAKTIE

vraag voor spoedige indiensttreding

MEDEWERK(ST)ER

deskundig op het gebied van sociaal-ekonomisch en financieel beleid. voor 32 uur per week.

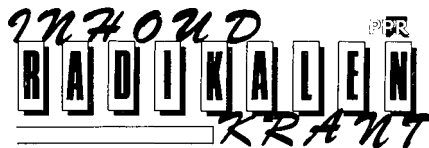
Zij/Hij zal nauw betrokken worden bij de voorbereiding van het beleid inzake sociale zaken, ekonomische zaken en financiën.

Vrouwen wordt nadrukkelijk gevraagd te solliciteren.

Op aanvraag wordt verdere informatie over de functie toegezonden.

Sollicitaties kunnen tot 1 mei a.s. gezonden worden aan:

PPR-2e Kamerfractie,
Binnenhof 1a, 2513 AA
's-Gravenhage.

EG: Over Bange Boeren	6
Groenen In Duitsland En Luik	10
De Dameskwis	14
Serie: Het Welzijnswerk	16
Diskussie: Ekologie	18
The Woensdrecht Journal	19
Hebben We Burgemeesters Nodig? ..	20
Brieven	22
Het meinumner van de Radikalenkrant sluit op donderdag 17 mei.	

PARTIJ BESTUUR

Ook in deze krant weer volop informatie over de ins en outs van de GROEN-PROGRESSIEVE SAMENWERKING. Die legt nog altijd erg veel beslag op de tijd van het partijbestuur: veel vergaderen, nog steeds onderhandelen, beroepsprocedures, strubbelingen wegwerken. En intussen moet er campagne gevoerd worden: voor je het weet is het 14 juni. Tweede aandachtspunt vormen de KONGRESSEN. Eerst het feminiseringskongres van 19 mei, maar ook al het najaarskongres. Daarvoor is het thema 'racisme en fascisme' gekozen. Er is een werkgroep ingesteld om dit kongres voor te bereiden. Het kongres zal zich onder meer moeten uitspreken over de kwestie van het partijverbod.

Op z'n laatst in 1986 zijn er weer Tweede Kamerverkiezingen. Daarom moet de PPR nu al aan het werk met haar PROGRAMMA voor de volgende regeerperiode. Nu is er een uitvoerig en gedetailleerd programma, waarin zowel lange termijn-visie als korte termijnstandpunten zijn opgenomen. Het partijbestuur heeft een andere opzet voor ogen, waarin het aksent op hoofdlijnen ligt en tevens wordt voldaan aan de eis van aktualiteit. Het nieuwe programma zou uit drie onderdelen moeten bestaan: a. de PPR-visie; b. de politieke prioriteiten; c. het politieke werkplan. De PPR-visie en de politieke prioriteiten worden voor vier jaar vastgesteld door het kongres. Het politieke werkplan wordt, om aktueel te kunnen zijn, elk jaar bijgesteld. Het kan op drie manieren worden ingevuld: als werkplan voor de Kamerfrakties, om hoofdlijnen voor de lokale politiek aan te geven en om criteria voor buitenparlementaire activiteiten aan te geven. Het partijbestuur heeft dit voorstel ter bespreking voorgelegd aan de kerngroep.

De oproep in de vorige Radikalenkrant om ekonomen voor een werkgroep INKOMENSPOLITIEK heeft voldoende reacties opgeleverd om de groep van start te laten gaan. Er is een werkgroep BURGERVERZET, die zich met de problematiek van protest en geweld bezighoudt en nagaat hoe de PPR de akties tegen het betalen van defensiebelasting beter kan ondersteunen. De werkgroep brengt voor de zomer een notitie uit. Een derde werkgroep bereidt een standpunt voor over GEWETENSBEZWAREN in de werksituatie. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheid dat je als tegenstander van kernwapens vanuit je werk betrokken raakt bij de bouw van installaties in Woensdrecht.

REAKTIE FRAKTIE OP DEFENSIENOTA

Vernieuwing Van Wapens, Niet Van Denken

De Defensienota van het Kabinet is zonder meer een bewapeningsnota. De aard van de bijdrage van onze krijgsmacht aan de NAVO blijft gehandhaafd. En daarnaast komt er een overdadig vervangings- en investeringsprogramma.

Dat is de reactie van de PPR-fractie op de Defensienota. In de vorige Defensienota – van het Kabinet Den Uyl, uit 1974 – was er door toedoen van de PPR nog sprake van een ontwapeningsnota. Nu krijgen we – aldus de PPR – maar liefst twee aparte Defensienota's: één voor de konventionele bewapening en één voor de kernwapentaken. Daarbij is de samenhang tussen konventionele en nukleaire taken verbroken.

Uit de Defensienota valt op te maken dat er de komende jaren vijftig miljard gulden beschikbaar is voor verbetering en vernieuwing van materieel en achttien miljard voor exploitatie. Mochten eventueel nukleaire taken vervallen, dan lijkt een verhoging van konventionele uitgaven niet uitgesloten, hetgeen ook weer miljarden gaat kosten. Zeker in deze tijd waanzin, vindt de PPR.

Ria Beckers: „Waar is de kritische zin van deze bewindslieden gebleven? Een vergelijking met 1974 leert dat de bewapeningscurve sindsdien sterk omhoog is gelopen – nieuwe wapensystemen, grote slagkracht, kortere tijdslimiet, precieze gerichtheid – en de ontwapeningslijn alleen maar is gedaald. En konden we toen nog vinden dat de externe betrekkingen in een nieuwe fase van ontwikkeling waren gekomen en het koude oorlogsdenken geleidelijk aan een denken over ontspanning was geworden, hoe desastreuus is het beeld op dit moment. De bewapeningsmachine dendert door, niet langer vatbaar voor kritische bezinning.”

En: „Een logge topstructuur bedenkt taken en systemen. En wat vervolgens gepresenteerd wordt is de optelsom van de meeste moderne wapensystemen voor elk van de drie krijgsmachtdelen, gezien de taken die zij hebben. Zonder voldoende waarborgen dat zowel Defensie als de krijgsmacht het gebruik ervan aankunnen. De façade van een hypermodern leger als afschrikking, waaraan desnoods alles wordt opgeofferd: de mensen die ermee moeten werken en de maatschappelijke aanvaardbaarheid van het geheel. De enige vraag lijkt nog te zijn of de Nederlandse industrie er wat aan kan

'verdienen. Het woord konversie komt in het hele verhaal niet voor.’

De fractie vindt dat er een serieuze discussie dient te komen over de taken van onze krijgsmacht – je kunt niet eeuwig blijven wachten op standarisatie, taakverdeling en rationalisatie binnen het Bondgenootschap, waar de PPR overigens nooit zo'n voorstander van is geweest daar dit ons enkel verder zal meevoeren in de voortjagende wapenwedloop.

De fractie vindt dat 'het veilige gevoel bij konventionele bewapening' waar de Defensienota over spreekt geheel en al misplaatst is. Invoering van nieuwe wapensystemen op konventioneel gebied dragen een offensief karakter en zorgen ervoor dat ook een konventionele oorlog vele malen erger zal zijn dan die in de jaren veertig.

In een motie heeft de fractie er bij de regering op aangedrongen dat de defensie-uitgaven voor 1985 en 1986 worden bevroren op het nivo van 1984 en in de jaren 1987 tot en met 1993 telkens met tenminste één procent worden verlaagd.

VOORJAARS- KONGRES

Op zaterdag 19 mei wordt in Utrecht het voorjaarskongres van de PPR gehouden. Het kongres zal vooral gaan over feminisering.

Alle partijleden zijn welkom op het kongres. De opgevetermijn voor

AGENDA EUROPESE VERKIEZINGEN

De campagne voor de Europese Verkiezingen is van start gegaan. Hier voor de eerste maal de agenda van bijeenkomsten, manifestaties en dergelijke. Voor ontbrekende gegevens – de plaats, precieze tijd – kan men terecht bij het plaatselijk actiecentrum.

17 april, **ZEIST**, Bergweg, 20 uur, PSC voor vrouwen met forum waarin namens de PPR **Anneke van 't Hull**.

28 april, **LEEUWARDEN**, PSP- en PPR-Friesland, 15 tot 17 uur, met onder meer **Herman Verbeek**.

1 mei, **BEDUM**, met **Herman Verbeek**.

1 mei, **DORDRECHT**, met **Emmy van Noord**.

2 mei, **BREDA**, PPR-Brabant, 20 uur, met **Herman Verbeek**.

7 mei, **OSS**, 20 uur, forum van VVD, CDA, D'66 en PvdA, en **Nel van Dijk** van het Groen Progressief Akkoord.

7 mei, **NIJVERDAL**, Nederlands Hervormd Centrum, 20 uur, PPR met **Herman Verbeek**.

9 mei, **LELYSTAD**, konfrontatie tussen CDA en PPR over kernwapens met **Bas de Gaay Fortman**

9 mei, **JOURE**, PPR, 20 uur, met **Herman Verbeek**.

10 mei, **BUITENPOST**, IKV-kern/Vredesplatform, 20 uur met **Herman Verbeek**.

10 mei, **HEERENVEEN**, Vredesplatform met forum CDA PvdA en **Wim de Boer** namens het Groen Progressief Akkoord.

10 mei, **ALKMAAR**, forum van het Vredesplatform met **Emmy van Noord** namens de PPR.

11 mei, **ROTTERDAM**, De Doelen, afsluiting Vredesaktieweek met **Bram van der Lek**.

11 mei, **RHEDEN**, politiek kafé met **Ien van den Heuvel** en **Roel van Duyn**.

11 mei, **LAGE ZWALUWE**, 20 uur met **Nel van Dijk** van het Groen Progressief Akkoord.

12 mei, **GOES**, PPR-Zeeland, met 's middags **Herman Verbeek**.

14 mei, **ZEIST**, politiek café van Groen Progressief Akkoord.

17 mei, **MAASTRICHT**, Officiële start van de Groen Progressief Akkoord Kampanje. Met **Bram van der Lek**, **Herman Verbeek**, **Nel van Dijk** en **Roel van Duyn**.

kongresafgevaardigden met stemrecht (10% van de leden per actiecentrum) door de sekretarissen van de actiecentra in den lande sloot op 15 april. De kongresafgevaardigden met stemrecht ontvangen de **KongresKrant** op 2 of 3 mei. Wie verder belangstelling heeft, kan de **KongresKrant** aanvragen op het partijburo, telefoon 020/227342-247570)

17 mei, **LEIDEN**, 20 uur, forum met PvdA, VVD, CDA en namens het Groen Progressief Akkoord **Fon ten Thij**.

18 mei, **HOORN**, 13 uur, in De Huesmolen, politieke manifestatie van de ANBO met diverse Kamerleden met voor de PPR **Peter Lankhorst**.

19 mei, **UTRECHT**, Nederlandse Vrouwenraad afdeling Utrecht-stad, overdag forum met **Nel van Dijk**.

19 mei, **UTRECHT**, PPR-kongres, Hendrik van der Vlistcholengemeenschap.

19 mei, **ENKHUIZEN**, 14 uur, forum met PvdA, VVD, D'66 en namens het Groen Progressief Akkoord **Bram van der Lek**.

21 mei, **CASTRICUM**, forum met PvdA, CDA, VVD, D'66 en namens het Groen Progressief Akkoord **Roel van Duijn**.

24 mei, 's-**GRAVENHAGE**, regionale manifestatie van het Groen Progressief akkoord met als thema **racisme**.

24 mei, **SOEST**, bijeenkomst Groen Progressief Akkoord met **Bram van der Lek**.

25 mei, **BILTHOVEN**, 20 uur, Groen Progressief Akkoord met **Bram van der Lek**.

26 mei, **HILVERSUM**, hof van Holland, van 13 tot 17 uur, manifestatie van de Nederlandse Vrijgezellenbond met **Bram van der Lek**.

26 mei, 26 mei, **RHODEN**, politieke markt met 's middags forum van jeugdsociëteit De Bijkeuken.

26 mei, **AMSTERDAM**, meidenmanifestatie met diverse vrouwelijke kandidaten.

28 mei, **ASSEN**, bijeenkomst Groen Progressief Akkoord met onder meer **Bram van der Lek** en **Letty Draisma**.

29 mei, **TERNEUZEN**, forum PvdA, CDA, VVD, D'66 en Groen Progressief Akkoord.

29 mei, **TILBURG**, regionale manifestatie Groen Progressief Akkoord met als thema werk met **Nel van Dijk**.

29 mei, **LEIDERDORP**, 20.30 uur, bijeenkomst PSP en PPR met **Bram van der Lek**.

30 mei, **CULEMBORG**, 20 uur, Groen Progressief Akkoord met **Bram van der Lek**.

AKSEPT GIRO

nummer één van het Verkiezingsfonds vindt u binnenkort in uw brievenbus. Want de campagne gaat van start – en die kost geld, wat van giro 5555 afgehaald moet kunnen worden. Dus storten graag!

Utrecht, 19 mei: Het Feminiseringskongres

Welke kandidaat uit voorbeeld 1 is het uiteindelijk geworden? Deze brandende kwestie houdt iedereen die de Radikalenkrant van februari, waarin het kongresstuk over feminisering stond, heeft gelezen natuurlijk het meest bezig. Op die vraag nu nog geen antwoord.

Wél kunnen we melden dat de voorbereidingskommissie een dikke stapel reacties heeft moeten verwerken. Dikker dan we hadden gedacht: 35 actiecentra, vier besturen of categoriale groepen en twaalf individuele leden hebben hun reacties ingezonden, bij elkaar zo'n 250 à 300 mensen.

Sommigen geven een uitgebreid verslag van de bespreking in hun groep of actiecentrum, anderen hebben het heel kort gehouden en geven alleen de beantwoording van de discussievragen door.

Over het algemeen zijn de reacties positief. De voorbeelden lokten veel discussie uit; discussie die in heel veel gevallen persoonlijk en geanimeerder was dan anders. "Graag ook zo'n aanpak bij andere kongressen en actiecentrumvergaderingen." Enkelens bedanken voor het feit dat ze zich nu eens niet uitgebreid door moties en amendementen hoeven heen te worstelen.

Naast deze positieve opmerkingen zijn er ook een aantal kritische kanttekeningen geplaatst. De stof was te vormingsachtig en te weinig politiek. Het bleek ondoenlijk op alle drie niveo's (politiek, PPR, persoonlijk) een uitspraak te doen. Een aantal ook vond de voorbeelden achterhaald.

Van veel actiecentra hebben we niets vernomen. Jammer, want daarmee kunnen we hun (kritische?) reactie niet meenemen in de definitieve uitwerking van het kongres. Uit de reacties blijkt dat voorbeeld 1 (de sollicitatie) en voorbeeld 5 (medezeggenschap) relatief het meest besproken zijn. De voorbeelden 3 en 4 wat minder. De man-vrouw-tegenstelling lijkt voor menig PPR-er herkenbaarder dan de discussie rond heteronormaliteit. De laatste discussie, maar dat geldt eigenlijk voor alle voorbeelden, zal nog veel en vaak gevoerd moeten worden. Gelukkig is dat ook juist de bedoeling!

De voorbereidingskommissie is op dit moment bezig naar aanleiding van de reacties te komen tot uitspraken, die op het kongres in discussie en later in stemming gebracht zullen worden. Hoe een en ander precies zal verlopen, zal uitgebreid aangegeven worden in de Kongreskrant, die begin mei verschijnt. Wel willen we hier alvast melden dat op het kongres 's morgens in kleinere groepen discussie rond de uitspraken (vermeld in de Kongreskrant) zal plaatsvinden. Hiervoor hebben we veel gespreksleid(st)ers en notulisten nodig. Wie zich daarvoor beschikbaar stelt kan zich opgeven bij de voorbereidingskommissie **Anneke van 't Hull** of **Marie-José Burger**, tel.: 020/227342.

De Voorbereidingskommissie

EUROPESE BOTERBERGEN EN WIJNMEREN GROEIEN

DE WITTE MOTOR HAPERT

Boeren klagen steen en been. Dat doen ze al jaaaaaaaren – maar nu wel zeer terecht. Klaas-Wybo van der Hoek beschrijft de ontwikkelingen in de agrarische wereld na de recente Eurotop. Of: hoe de EG meer rekening kan houden met dier, milieu, mens en boer.

Minister Braks kon op zaterdagavond 31 maart na zestien uur vergaderen z'n ogen nauwelijks meer openhouden in het felle licht van de NOS-Journaal-lampen. Toch probeerde hij zich te verweren tegen de kritiek die de journalist listig in zijn vragen had gestopt: „Dit landbouwakkoord betekent in de gevorderde situatie waarin zich de Nederlandse veehouderij bevindt, een stabilisatie.” En dat is positief, vond de Nederlandse Minister van Landbouw. Het landbouwakkoord van de Europese Gemeenschap omvat voor de melkveehouderij een superheffing op teveel voortgebrachte melk, minder melkproductie onder meer in Nederland en meer melk in Ierland. De witte motor begint te haperen.

De reacties van de boeren op het akkoord voor het landbouwseizoen 1984/1985 waren niet mals. De Engelse boeren verwachtten een versnelde afvloeiing van minstens 5000 melkveehouders. De Ieren vonden één miljard extra melk voor hun land onaanvaardbaar. De voorzitter van het Nederlandse Landbouwschap – Jaap van der Veen – sprak van 'een klap voor de boeren'. Het Landbouwschap had al eerder laten weten diep teleurgesteld te zijn over het Brusselse zuivelakkoord, dat voor de Nederlandse boeren een beperking van de productie van ongeveer 7% inhoudt. Het schap berekende dat de 60.000 Nederlandse melkveehouders daardoor jaarlijks vijf- tot tienduizend gulden moet inleveren. De graanprijzen zullen zelfs met ongeveer 20% dalen.

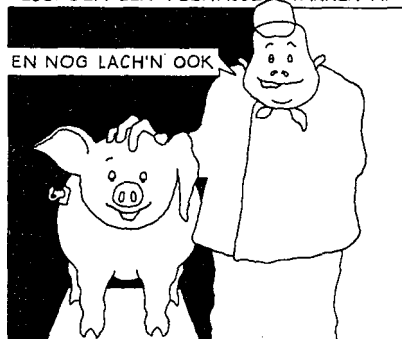
„Als een boer veel koeien heeft, kan de inkomensdaling oplopen tot twintigduizend gulden. Dat is nog eens wat anders dan de drie procent die de ambtenaren moeten inleveren,” verklaarde een zegsman van het Landbouwschap tegenover de Volkskrant. Boeren voelen zich gestraft voor hun lange werkdagen, inzet en vakmanschap. Door de EG zijn zij aangezet tot specialisatie en modernisering. Subsidies hebben hen verlokkt tot grote investeringen in ligboxenstallen, silo's en machines.

En nu worden zij gestraft omdat zij het

EG-beleid tot een te groot succes hebben gemaakt.

De Groninger veehouder Jan Moedt – en dapperheid is nodig om in deze dagen die naam te dragen – weet in het Nieuwsblad van het Noorden de situatie raak te schetsen: „Ik heb de zaak nu mooi voor mekaar. Ik heb mijn veestapel op peil, mijn bedrijfsgebouwen en machines zijn aangepast en door de ruilverkaveling mag ik ook niet klagen over mijn grond. Om dit allemaal te kunnen bereiken, heb ik flink moeten investeren. Dus moet ik rente + aflossing betalen.

DE MODERNE BIOBOER LEVERT IN 30 SECONDEN EEN VOLWASSEN VARKEN AF

Verder heb ik – net als iedereen – te maken met stijgende lasten. Veevoer, energie, de kosten van de ruilverkaveling, ons eigen levensonderhoud, noem maar op. Aan de ene kant stijgen dus de lasten, zonder dat je daar zelf invloed op hebt. Daarom probeer je aan de andere kant de inkomsten te vergroten. Dat is mij gelukt, want tussen 1981 en 1983 heb ik de melkproductie opgevoerd met ongeveer honderdduizend liter. En daar word ik dan nu voor gestraft.”

Volgens het weekblad De Boerderij vindt de helft van de Nederlandse melkveehouders dat het EG-beleid gewijzigd moet worden; slechts een kwart is echter vóór de superheffing.

EG-beleid

Hoe heeft het zover kunnen komen? Er liggen enorme grote voorraden Europees voedsel in de koelhuizen. Er is teveel melkpoeder, boter, vlees, wijn en graan. De opslag en de export van deze pro-

dukten kosten de EG miljarden. Afzet in Derde Wereldlanden levert niets op en fruikt de inheemse voedselproductie.

Intussen willen de Europese Commissie en de lidstaten bezuinigen op het Gemeenschapsbudget. Volgens artikel 39 van het Verdrag Van Rome heeft het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid ten doel: de produktiviteit in de landbouw op te voeren (door mechanisatie en rationalisatie); de landbouwers een redelijk inkomen te bieden bij goede arbeidsomstandigheden; de markten te stabiliseren; de voorziening van produkten veilig te stellen; en redelijke prijzen voor konsumenten te verzekeren.

Het beleid van de EG is te succesvol geweest. De arbeidsproductiviteit steeg in de landbouw sneller dan in andere sectoren. Het aantal landbouwers is sterk afgenomen: vanaf 1960 in de EG-negen meer dan 10 miljoen. De voorzieningsgraad in de EG ligt voor veel produkten (granen, witte suiker, aardappelen, vlees, gevogelte, boter, kaas) op of boven de 100%.

De gebruikersprijzen van landbouwprodukten zijn betrekkelijk stabiel geweest. Ten opzichte van industriële produkten zijn landbouwprodukten goedkoop gebleven. De keerzijde van de medaille bestaat uit achterblijvende inkomens van boeren en sterk gestegen overheidsuitgaven voor het landbouwbeleid. Voor de afzet van de Europese overschotten op de wereldmarkt zijn subsidies nodig.

Ongeveer de helft van de Nederlandse landbouwers heeft de laatste jaren een inkomen dat beneden het minimumloon ligt. Ook zijn de verschillen tussen de regio's in Europa groter geworden. De meeste beleidsmakers zoeken de hoofdoorzaken van de huidige problemen in de stagnatie van de werelddeconomie en de hoge melkprijzen. Dan lijkt de huidige oplossing voor de overschotten – in feite een prijsverlaging – logisch.

Voor de verwezenlijking van haar doelstellingen heeft Europa een beschermde markt geschapen. De Nederlandse melkveehouders kunnen niet weggekonkurreerd worden door de lage prijzen van de wereldmarkt, die eigenlijk een soort

FRANK BRIESSEN

Boeren protesteren tegen de EG-politiek

dumpmarkt is. Op zich biedt een beschermde markt met tolmuren om de inheemse productie te verschonen van concurrentie van geïmporteerde producten, landbouwers en konsumenten de beste bescherming op lange termijn. Indien er echter steeds een terughoudend prijsbeleid gevoerd wordt, zoals in Europa is gebeurd, raken landbouwers opgejaagd in een *race zonder finish*. De prijzen waren steeds te laag om de kostenstijgingen op te vangen. Om het inkomen op peil te houden, moesten landbouwers meer, efficiënter, en dier- en milieuvriendelijker gaan produceren. Ziedaar de vicieuze cirkel waarin de Europese landbouw en boeren gevangen zitten. Te lage prijzen leiden tot meer productie, meer productie betekent meer overschotten, meer overschotten jagen de EG op hogere uitgaven, de EG-budgetproblemen hebben weer een lagere prijs voor boeren tot gevolg, enzovoort.

Alternatieven

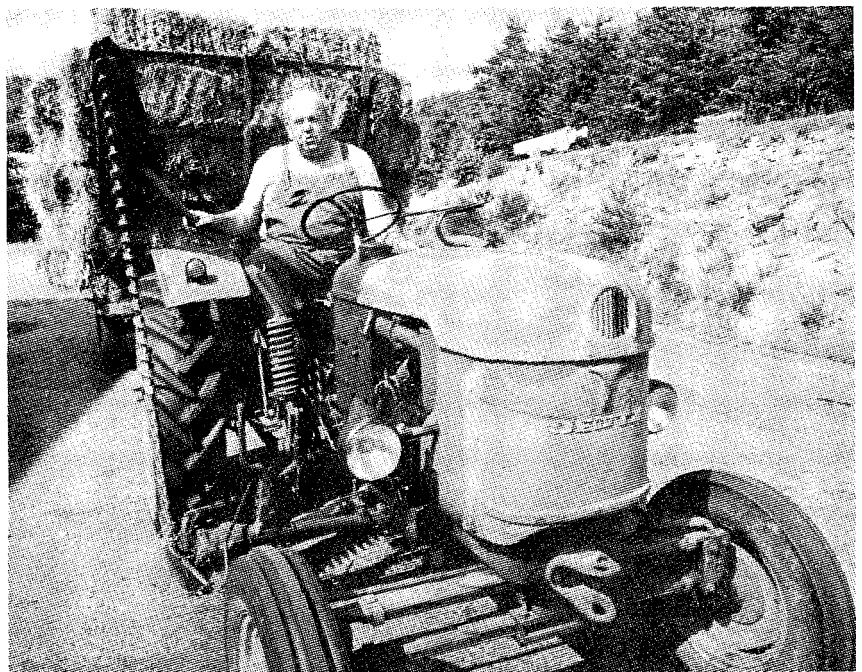
Het standpunt van de *beleidsmakers* dat de boeren maar moeten bloeden voor de overschotten, getuigt van weinig politieke wil om de gevolgen van eerder genomen besluiten onder ogen te zien. De huidige superheffing zal leiden tot een koude sanering: een verdere uitstoot van arbeid uit de landbouw. Het huidige beleid getuigt ook van een al te grote angst voor de Europese portemonnee. Een goed landbouwbeleid mag best wat kosten.

Uit de richtlijnen voor het Europees landbouwbeleid: „In 1977 lagen de uitgaven voor prijs- en inkomensondersteuning, gemeten aan de toegevoegde waarde in de landbouw tegen marktprijzen, tussen 7,5% in Nieuw Zeeland

en 23,7% in Zwitserland. De Gemeenschap situeert zich in de buurt van de benedengrens met 11,9%, wat weinig afwijkt van het percentage voor de Verenigde Staten (9,1%) en Oostenrijk (10,6%), maar aanzienlijk lager is dan dat van Noorwegen (21,4%).”

De belangenbehartigers van de boeren, de *standsorganisaties*, verwerpen de superheffing. David Luteijn, voorman van het Koninklijk Nederlands Landbouw Comitee (KNLC), geeft als commentaar: „De invoering van de superheffing op zich betekent reeds een ernstig nadeel voor de gespecialiseerde Nederlandse melkveehouderij ten opzichte van collega's elders in de EG. Als grootste expor-

teur zijn we bovendien extra kwetsbaar voor een bevrozing van de bedrijfsontwikkeling”. Het is ontroerend om te lezen dat Luteijn ook aan de burgers denkt: „Op wat langere termijn gezien zal ook de konsument de negatieve gevolgen merken. Immers, de bevrozing van de produktiestrukturen in de EG zal langzaam maar zeker de kostprijs extra opdrijven ten opzichte van andere belangrijke produktiegebieden in Europa.” De standsorganisaties hebben zich niet altijd even duidelijk uitgelaten over alternatieven. Hun voorkeur neigt in de richting van een zwaardere medeverantwoordelijkheidsheffing, eigenlijk een prijsverlaging op alle liters.

ANGELO GOEDENONDT

(advertentie)

DE ASN GEEFT DEZELFDE RENTE ALS IEDER ANDER.

MAAR DE ASN IS IEDER ANDER NIET.

Als u spaart bij de Algemene Spaarbank voor Nederland weet u dat u goed zit met uw geld. En met uw geweten. Want de ASN is een ideale bank. Belegt uw spaargeld niet in landen met verfoeilijke regimes. Belegt uw spaargeld niet in dubieuze onroerend-goed projecten.

Sparen bij de ASN is óók een beetje meehelpen aan goede dingen zoals sociale woningbouw. Zoals sociale en culturele projecten ondersteunen.

Daarbij moet een klein misverstand uit de wereld geholpen worden: de gedachte dat een ideale bank wel eens minder rente zou geven. Niets is minder waar. Want bij de ASN zijn ze wel progressief, maar niet gek. Beleggen goed. Zeker. Veilig. En hebben dankzij een uitgekiend spaarsysteem (sparen via uw girorekening) niet de vele extra kosten van vele extra bijkantoren. Kleine bank, lage kosten, gewetensvolle beleggingen en... dezelfde rente die iedere andere bank u ook geeft.

Dat kan omdat de ASN niet vergelijkbaar is met iedere andere bank.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nú: u krijgt f 7,50 premie!

Als u voor 1 juli 1984 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,- als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u neemt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet.

Meer weten? Vul snel de bon in.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postgirorekening
- wenst tevens een formulier om een postgirorekening te openen
- gewoon sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)

- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- maandrente-depositorekening
- het bedrijfssparen
- uitvaartrekening (voor hen die zich niet (meer) tegen uitvaartkosten kunnen of willen verzekeren)

*aankruisen wat u wenst.

Zenden in open enveloppe zonder postzegel aan **Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag**. U kunt ook bellen 070-47 0181. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

ALGEMENE SPAARBANK VOOR NEDERLAND

DE ANDERE BANK MET DEZELFDE RENTE

De belangenbehartiger van de jonge boeren en boerinnen, het Nederlands Agrarische Jongeren Kontakt (NAJK) komt met een uitgewerkt alternatief: het middenbedrijvenbeleid. In het middenbedrijvenbeleid is behoud van de agrarische werkgelegenheid en een redelijk inkomen in de landbouw mogelijk en er kan meer rekening worden gehouden met dier en milieu. Door middel van een samenhangend structuurbeleid moet vrijkomende produktieruimte, die doorafvloeiing of ruimte op de markt ontstaat, terecht komen bij de kleine en middelgrote bedrijven. Bedrijven van voldoende omvang moeten niet verder groeien. Vanuit deze visie heeft het NAJK gereageerd op de superheffing. Het NAJK heeft gekozen voor superheffing op meerproductie. De vicieuze cirkel wil het NAJK doorbreken door een prijsverhoging te geven voor de liters die beneden de superheffingsnorm geleverd worden. Bij een hogere prijs valt de noodzaak voor produktievergroting weg. Kostenstijgingen kunnen door prijsverhogingen goedge maakt worden. De kleine doch actieve groep boeren in de Werkgroep Beter Zuivelbeleid (WBZ) bepleit al jaren een stelsel van produktiebeheersing per arbeidskracht met een prijsverhoging.

Ook de PPR-fractie in de Tweede Kamer heeft zich in een notitie (januari 1984) uitgesproken voor een middenbedrijvenbeleid. De prijzen voor de boer en de konsument zullen omhoog moeten: „Gezien de hoge sociale en andere 'kosten' van het huidige beleid achten wij een dergelijke verhoging in principe onaanvaardbaar. De laagste inkomensgroepen zouden daardoor echter niet onevenredig zwaar mogen worden belast. Wij zouden graag zien dat de afdeling konsumentenzaken van de SER hierover binnen afzienbare tijd advies uitbrengt”. Dát is de keuze die voorligt. De 'race zonder finish' in de landbouw voort laten duren met nare gevolgen voor de werkgelegenheid, de boerengezinnen, het milieu en de voedselproduktie in de Derde Wereld. Of een rechtvaardiger landbouwbeleid, waarin 'de witte motor' weer gewoon 'gezonde melk' mag heten.

Overigens zal het met de hogere kosten voor de konsumenten meevallen. Een EG-prijsverhoging van 10% voor landbouwprodukten die onder de marktordening vallen, doet het gehele voedselpakket ongeveer 1½ tot 2% in prijs stijgen. De kosten van levensonderhoud stijgen hierdoor met 0,4 tot 0,5%! Als er 2% minder melk geproduceerd wordt, kunnen de boeren van de uitgespaarde afzetsubsidies een prijsverhoging van 6% krijgen. Het is maar hoe we die witte motor gebruiken.

KLAAS-WYBO VAN DER HOEK

SRV

STICHTING RADIKALEN VORMING PROGRAMMA EERSTE HELFT '84

DISKUSSIEDAG 'SOCIALE ZEKERHEID'

Vanuit een gezamenlijk initiatief van de vormingsinstituten van CPN, PPR en PSP zal er op 28 april a.s. een **diskussiedag** plaatsvinden over **Sociale Zekerheid** in Nederland.

Ter discussie staan een vijftal **stellingen** over de onderwerpen: wel/geen basisinkomen, individualisering van uitkeringen, sollicitatieplicht, het systeem van uitkeringen en de financiering van mogelijke initiatieven.

De dag begint om 10.30 uur met een algemene inleiding. Vervolgens wordt er gediscussieerd in kleine groepen op basis van de vijf stellingen. De discussiepunten en vragen die in de groepen naar voren komen worden 's middags voorgelegd aan een forum bestaande uit vertegenwoordig(st)ers van de Tweede Kamerfrakties van CPN, PPR en PSP.

Ter voorbereiding verschijnt er een **diskussiemap** waarin de opvattingen die in de verschillende partijen hierover bestaan, in stellingen nader worden uitgewerkt. Ook bevat de map meer algemene informatie. Zij is te bestellen door overmaking van f 5,- (inkl. portokosten en aanmelding) op postgiro-nummer 194240 t.n.v. PSP-Amsterdam, met vermelding van 'map sociale zekerheid/aanmelding disk.dag 28 april'. De map wordt dan tijdig toegezonden.

Datum: zaterdag 28 april 1984.

Plaats: in het CSB-gebouw, Kromme Nieuwegracht 39, Utrecht (vlakbij het Domplein).

Aanvang: 10.30 uur, vanaf 10 uur koffie verkrijgbaar.

De dag duurt ongeveer tot 16 uur.

Kontaktpersoon: Wouter Kaal, J. D. Meijerplein 25/2, 1011 RG Amsterdam. Tel: 020/277445.

STUDIEDAG 'LINKS EN DE VERZORGINGSSTAAT'

Op **12 mei a.s.** wordt er in **Utrecht** een studiedag georganiseerd waarin de discussie over 'Links en de Verzorgingsstaat' wordt voortgezet.

Centraal staat op deze dag de vraag: **Welke betekenis moet worden toegekend aan de verhouding marktsektor - kollektieve sektor in relatie tot linkse oplossingen voor de crisis?**

Programma: • 10 uur - Aankomst en koffie • 10.30 uur - Opening en organisatorische mededelingen • 10.45 uur - Inleiding door Paul de Beer, econoom bij de Wiardi Beckman Stichting van de PvdA • 11.30 uur - Koffiepauze • 11.45 uur - Inleiding door Folkert Catz, schoolingsmedewerker bij de Industriebond FNV • 12.30 uur - Lunchpauze (zelf voor brood zorgen) • 13.30 uur - Discussie in kleine groepen • 15 uur - Plenaire discussie • 16.30 uur - Afsluiting.

De studiedag wordt voorgezeten door Peter Jongepier, oud-lid van het partijbestuur.

Kosten: f 10,- voor opgave en informatie: SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel: 020/256046.

OPGAVEFORMULIER

Hierbij geef ik mij op voor de Studiedag 'Links en de Verzorgingsstaat', 12 mei 1984, Utrecht.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ **Plaats:** _____

Telefoon: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

DIE GRÜNEN KIEZEN VOOR GROEN PROGRESSIEF AKKOORD

EKOLOGISCHE GROEISTUIPEN IN DUITSLAND

Het wordt de eenvoudige amateurpolitikus weer niet makkelijk gemaakt. Gaat 't nou goed of slecht met Die Grünen in Duitsland? Zijn de Europese Groenen nu voor of tegen het Groen Progressief Akkoord? Paul van der Hijden zet de zaken op een rij. En Roel van Duyn doet verslag van de Groene Bijeenkomst in Luik en de irritaties van een Groene Belg.

De problemen van Die Grünen waar ik 't over ga hebben zijn interne partijproblemen zoals wij die op gezette tijden ook kennen. Een al te grote belangstelling ervoor zou wel door de vriendschappelijke relatie die we met ze hebben kunnen worden ingegeven, maar toch kunnen overkomen als bemoeizucht. Het gaat bij dit soort problemen goeddeels om interne fractie- en partijaangelegenheden. Als ze daar zelf in hun bladen openlijk over discussiëren zal ieder van hen dat waarschijnlijk heel goed kunnen hebben. Als buitenstaanders er anders over schrijven dan dat ze volstaan met de feiten te vermelden, begint het al gauw op bemoeizucht te lijken. Nog erger wordt het wanneer we oplossingen zouden aandragen. Een dergelijke betutteling zouden zij evenmin als wij verdragen.

Wat me wel in de afgelopen maanden is opgevallen, is dat er ook bij ons veel over wordt gepraat. Vaak een beetje schouderophalend, alsof de interne strubbelingen het einde van de elektorale aantrekkelijkheid van Die Grünen zouden hebben ingeluid. Als alle ongeluksprofeten, die mij dat telkens weer wilden duidelijk maken de uitslagen van de verkiezingen in Baden Württemberg nu willen gebruiken om geen indianenverhalen meer te bedenken als er weer eens een akefietje aan de hand is, hebben we ons eindelijk onttrokken aan het verbinden van konklusies eraan op Telegraaf-nivo.

Bastian

Die Grünen hebben met hun rouleersysteem willen bereiken, dat er geëxperimenteerd werd om alternatieve politieke- en leefmodellen ook op parlementair nivo in de praktijk te toetsen. Dit zijn hun eigen woorden in een officieel commentaar op wat er aan de hand is. Deze manier van omgaan met elkaar en

met het politieke bedrijf staat in volledige tegenstelling tot wat binnen het parlementaire apparaat gebruikelijk is. Dat dit zou botsen hebben ze - naar ze zelf zeggen - tevoren ingekalkuleerd. Uiteraard vormt dat rouleersysteem nu voor hun parlementariërs een grote belasting. Het was echter bedoeld als een *experiment*. Ook het ondergaan van die belasting hoort bij het experiment. Een experiment kan pas beoordeeld worden als het is afgesloten. Ludger Vollmer noemt *die Rotation* het grootste experiment op het gebied van theorieën over de democratie sinds de oprichting van de Bondsrepubliek.

Gert Bastian is afgevaardigde in de Bondsdag. Hij heeft zijn lidmaatschap van de fractie van die Grünen beëindigd, maar hij is lid van de partij gebleven en hij blijft zijn zetel in de Bondsdag bezet-

ten. Hij kon het niet meer eens zijn met het rouleersysteem. Bovendien had hij problemen met de fractieondersteuning door het fractiebureau. De mogelijkheden om effectief te werken waren naar zijn oordeel onvoldoende. Met name ervoer hij het ontbreken van voldoende wetenschappelijk gekwalificeerde mensen als een probleem. Hij trok uit een en ander voor zich zelf de konklusie, dat hij zijn medewerking aan de fractie moest opzeggen - maar zijn mandaat stelde hij niet ter beschikking. Nu ontstaat voor Die Grünen het gevaar dat wanneer zijn voorbeeld zou worden gevolgd door nog een lid van de fractie, het overblijvende aantal niet meer voldoende is om volgens de orde van de Bondsdag nog als een volwaardige fractie te kunnen meedoen aan het parlementaire werk. Die Grünen eisen nu dat hij *wel* zijn mandaat ter beschikking stelt.

Een mandaat, zeggen ze, is geen beloning voor politieke activiteit. Anderen, die zich evenzeer hebben ingespannen - ook al was dat niet zo effectief in de publiciteit - en die ook hun bestaanszekerheid op het spel hebben gezet, worden ook niet beloond, zelfs eerder gestraft.

Het mandaat van Gert Bastian had de functie inhoudelijke facetten van groene politiek door zijn persoonlijke individualiteit duidelijk te maken. Als hij daarvoor niet meer ter beschikking is, moet hij aftreden, aldus de partij in een officieel commentaar. Ze voegen eraan toe dat ze van Gert Bastian eisen, dat hij de uitspraak dat bij die Grünen een diktatuur van incompetentie en van de basis heerst terugneemt.

Ook over wat er aan de hand is met het kompromis over samenwerking tussen die Grünen en de SPD in Hessen wordt onderling in de partij heftig gediscussieerd. De *Hessische* Grünen zijn een kom-

De zes meisjes die de leiding van de Grünenfractie hebben overgenomen

promis aangegaan zonder dat er naar het oordeel van de *Bundes-Grünen* voldoende groen in het overeengekomen programma is afgesproken. Het partijbestuur heeft in deze zin duidelijk stelling genomen. Men is vooral bevreesd, dat de SPD erop uit is om door compromissen naar het Hessische model te sluiten Die Grünen monddood te maken, zodanig, dat er van groene politiek niets meer terecht komt en de SPD gaat strijken met de elektorale aantrekkingskracht van Die Grünen.

Een groot discussiepunt van Die Grünen onderling is nu, hoe zich de uitspraken van het partijbestuur verdragen met de ideeën over basisdemocratie.

Splijfstof

Intussen hebben Die Grünen in Baden Württemberg klinkende successen geboekt, ondanks de sombere voorspellingen die men ook bij ons naar aanleiding van het onderling gekrakeel kon beluisteren. De groene beweging in Europa zou hieruit hoop moeten putten voor wat ons te wachten staat bij de Europese Verkiezingen, maar er zijn groenen die zich over deze verwachtingen zorgen maken. Voor het Groen Progressief Akkoord is het bijzonder gelukkig, dat de samenwerking met Die Grünen voorbeeldig verloopt. Zij vertonen net als wij een rijke schakering aan inbreng van pacifisten, radikalen, ekologen, mensen uit de vredesbeweging, feministen, mensen uit de sociale strijd enzovoort. Zij voelen zich in Europa duidelijk verwant aan ons Groen Progressief Akkoord en hebben

dat ook nadrukkelijk in verklaringen vastgelegd. Er is hoop voor een brede fractie in het Europese Parlement op basis van de programma's van het Groen Progressief Akkoord en van Die Grünen. Op vrijdag 2 maart tot en met zondag 4 maart waren we de gasten van Die Grünen in Karlsruhe. Ze hielden er hun *Bundesdelegiertenkonferenz* ter voorbereiding van de Europese Verkiezingen. Er werd een verkort programma vastgesteld en de kandidatenlijst werd opgesteld. Maar er speelde meer. De vrijdagavond was door Die Grünen gereserveerd voor een beraad tussen alle groene partijen in West-Europa. Ze waren er dan ook nagevoel allemaal. Alleen de zich De Groenen noemende Biermangroep, die zich in december heeft afgescheiden van het Groen Platform, was er niet. Ze bleken niet te zijn uitgenodigd.

Wij betreuren het niet uitgenodigd zijn van de kleine Nederlandse Groenen – vooral omdat we al snel in de gaten hadden dat er iets broedde in de gelederen van het Europese groen.

De Belgische woordvoerder, die stelde te spreken namens de andere Europese groene partijen, liet er geen twijfel over bestaan: Die Grünen hadden boosaardig gehandeld door de Biermangroep niet uit te nodigen, want zij waren opgenomen in de Brusselse Koördinatie. Dit in tegenstelling tot het Groen Progressief Akkoord, want dat was niet groen maar rood. Er ontspannen zich heftige discussies. De Brusselse Koördinatie moest wel toegeven dat ons programma een niet te miskennen groen programma was, maar

de deelnemers aan het akkoord en met name de deelnemende partijen waren niet te vertrouwen. Het waren – zoals de woordvoerdster van de Engelse Ecology Party het uitdrukt *left wing*-partijen en daar kon je als groenen onmogelijk mee samenwerken, laat staan dat je ze kon vertrouwen als ze zoals in Nederland een programma hadden aangenomen dat als twee druppels water leek op het eigen programma van de Brusselse Koördinatie. Het ging niet om *de mensen* die op de lijst van het Groen Progressief Akkoord stonden, die waren wel te vertrouwen. Hoe ze dat overigens wisten werd niet geheel duidelijk.

De discussies zetten zich tot diep in de nacht voort en aan het ontbijt laaiden ze weer op. Er is tijdens die drie dagen door de Belgen en de Engelsen over niets anders gesproken. Ze waren duidelijk naar Karlsruhe gekomen om te bereiken, dat het Groen Progressief Akkoord door de Duitse Grünen niet als samenwerkingspartner zou worden aanvaard en dat die zich wel zouden scharen achter de Brusselse Koördinatie.

Beducht

Het probleem zat vooral in een diepgevoorteld wantrouwen in wat zij noemen de *industrial parties*, zoals de CPN, de PSP en ook de PPR. De socialistische en de radikale partijen zijn een reactie op de industriële maatschappij en dus niet groen. Het gegeven dat ze ondanks welk programma ze ook zouden aksepteren nooit groen konden worden, werd zo stellig verkondigd, dat het ons bezorgd maakte. Ze waren uiterst beducht voor

besmetting in de ogen van hun elektoraat als ze ons als partner zouden aanvaarden. In hun landen zou het nooit begrepen worden als zij een verbintenis aangingen met een 'kartel' waar kommunisten aan meededen. Wij konden praten als Brugman, het mocht niet baten.

Maar onze gastheren Die Grünen, trokken ze niet over de streep. Toch hadden de Brusselaren hun zaakjes goed voorbereid. Ze hadden de kennelijke bedoeling hun verlangens in het kongres van Die Grünen aan de orde te stellen in de hoop dat ze het kongres meekregen. Er werd gelobbyd bij het leven. Nieuwe leden van de *Bundesvorstand*, het partijbestuur van Die Grünen, werden apart onder vuur genomen en ze deelden kwistig hun informatiemateriaal uit aan de kongresgangers. Ze hadden zoveel informatiemateriaal bij zich, dat ze aan de grens problemen hadden gehad met de douane – naar ze me zelf vertelden.

In alle discussies klonk als de grootste zorg van de Brusselse Koördinatie door, de angst dat Die Grünen tijdens de campagne voor de Europese Verkiezingen openlijk de zijde zouden kiezen van het Groen Progressief Akkoord, terwijl zij zelf in januari op zich hadden genomen

de Biermangroep te ondersteunen. Wat is dat nu, die Brusselse Koördinatie? Al sedert de vorige verkiezingen voor het Europese Parlement ontmoeten elkaar in Brussel een aantal groene en radikale partijen om met elkaar te spreken over zaken die voor groenen in Europa van belang zijn. De PPR heeft aan dit overleg van meet af aan meegedaan. Er heerste een vrij grote programmatische eensgezindheid. Alleen over de te volgen strategie werd men het vaak niet eens. De Belgen verlangden een uitgebreid groen programma voor Europa. Zij wensden bovendien een vrij strakke koördinatie, waarvan de hoofdzetel in Brussel zou zijn gevestigd. De radikale partijen van Nederland en Italië en Die Grünen zagen een en ander niet zo duidelijk zitten. Het overleg werd opgeschort. De groene partijen gingen echter onder elkaar verder. Men vond een titel om de Nederlanders en Italianen buiten spel te zetten. Ze heetten immers niet *groen*, maar *radikaal*. Die Grünen leverden in dit verband een probleem op. De Belgen konden het niet maken ook hen tot niet groen te verklaren. Zij bleven uitnodigingen voor de bijeenkomsten in Brussel ontvangen en namen er ook aan deel. Toen echter in januari van dit jaar de

Europese Koördinatie werd opgericht maakten Die Grünen er geen deel van uit, met name omdat ze het met de plannen voor het uit te brengen manifest niet eens waren en omdat de Koördinatie het Groen Progressief Akkoord en de PPR uitsloot.

Die Grünen zijn niet tegen elke vorm van koördinatie, maar zij vinden dat die moet open staan voor alle groene, ecologische, alternatieve en radikaal-demokratische groepen en partijen. Ze hebben dat bij herhaling duidelijk uitgesproken. Merkwaardig in het geheel van de Brusselse Europese Koördinatie is, dat ze van elk land slechts één groene partij accepteert. Voor Nederland werden dat De Groenen. Die hadden zich direct na hun afscheiding van het Groen Platform in december bij de Brusselaren aangemeld. Dirk Janssens, de algemeen sekretaris van AGALEV, die ook optreedt als sekretaris-generaal van de Europese Koördinatie, heeft trouwens het hele proces van afscheiding 'begeleid'. In Frankrijk wilden twee partijen meedoen. De Brusselse groep stond er echter op dat die twee partijen zich eerst tot één verenigden. Dat is ook gebeurd. In Luik werd door de Koördinatie aan de Nederlanders grootmoedig aangeboden, dat zij

EN IN VLAANDEREN

Midden in het grijsgrauwe Luik kondigde een groot groen bord in zes talen het eerste kongres van 'De Europese Groenen' aan. Tien groene partijen en bewegingen uit evenveel landen kwamen bijeen om zich te verbinden. Tot wat? Daarover liepen de meningen uiteen. Zoiets als een Internationale van 'zuiver' groene partijen, was de opzet van voorzitter Sarah Parkins, lid van de Engelse Ecology Party. Een *nee* tot een Europees verbond van groenen met een open karakter, was de gedachte van de vertegenwoordigers van het partijbestuur van Die Grünen.

Wij kwamen met z'n drieën: de weinig verwachtingen koesterende delegatie van het Groen Progressief Akkoord uit Nederland. Bart van Bolhuijs van het Groen Platform, Paul van der Hijden van het PPR-partijbestuur en ik. Zonder officiële uitnodiging. Slechts door Die Grünen telefonisch „*herzlich eingeladen*”. Hoewel die zelf ook maar als 'waarnemer' aanwezig waren.

Inderdaad was de stemming jegens ons aanvankelijk ijskoud. Vooral de Belgen verkeerden in de waan dat het Groen Progressief Akkoord een links komplot was om misbruik te maken van het begrip groen. „We mogen ons gezamenlijk programma niet door iedereen laten ondertekenen,” riep Jonathan, een fiere spreker van dezelfde Ecology Party, in mijn richting. „Dan halen we linkse tra-

ditionalisten binnen waardoor ons programma in feite waardeloos wordt.” En hij oogstte daarmee die eerste avond een applaus dat bij ons niet lekker aankwam. Wie had hen dat beeld van ons ingeprent? Die waren aanwezig. Het waren de Hollanders die zich destijds bij het sluiten van het Groen Progressief Ak-

koord (tussen Groen Platform, PPR, PSP en CPN) afgescheiden hadden van het Groen Platform. Die een soort van dolkstootlegende over het Groen Progressief Akkoord verspreiden om hun partij een bestaansgrond te verschaffen. Een splinterpartij die ze 'Gras' noemen, zoals het er op dit moment naar uit ziet.

De mensen van Die Grünen moesten niets hebben van die houding jegens ons. „Het *Grün Progressif Akkoord* uit Holland vertegenwoordigt precies hetzelfde politieke spectrum als Die Grünen in de Bondsrepubliek”, beierde Ulli Tost met luide stem.

„Als het *Akkord* niet toegelaten wordt, verspert men in feite ook ons de toegang.” Maar hij kreeg daarvoor – in dat stadium – nog geen hand op elkaar. Ik wees er de vergadering in mijn beste Engels (maar flink in de zenuwen) op dat de linkse, kleine partijen in Nederland in alle oprechtheid open staan voor de groene ideeën omdat de groene golf in ons land al in de jaren zestig was ingezet en dat er dus bij ons sprake is van een tweede groene golf, waar in andere landen zich nu pas zo'n eerste golf voordoet. Ik voelde geen weerklank.

Splitsing

De volgende ochtend begon het kongres officieel. Ongeveer 500 groenen met koptelefoontjes voor de vertalingen vulden de zaal van het Palais du Congrès. „Wij

WALDEMAR POST

ons behulpzaam wilden zijn tot één groene partij in Nederland te komen. Zo iets kun je toch niet anders dan lief vinden. Een dergelijke zorg gaat overigens niet uit naar de Belgen. Daar heb je Agalev en Ekolo, die beide als afzonderlijke partijen lid zijn van de Europese Koördinatie. Het Anders Gaan Leven strekt zich blijkbaar niet uit tot de taalstrijd. Overigens heeft elke partij in Brussel één stem. Ook Die Grünen konden in de Koördinatie één stem uitbrengen. Er is immers voor alle landen van de Bondsrepubliek maar één partij.

Nederlaag

Voor het kongres in Luik had noch de PPR noch het Groen Progressief Akkoord een uitnodiging ontvangen. We zijn er wel geweest, maar op uitdrukkelijke uitnodiging van Die Grünen. Een lid van hun *Bundesvorstand* wachtte ons bij de ingang van het Palais des Congrès op om ons naar binnen te loodsen. Het hele kongres ging over niets anders dan over het Groen Progressief Akkoord van Nederland. Degenen die ons wilden uitsluiten hebben zonder twijfel dit kongres als een gevoelige nederlaag ervaren, voor zover ze tenminste niet tot een ander inzicht zijn gekomen, wat voor velen ge-

lukkig wel geldt.

Na beëindiging van de tweede dag werd er besloten een compromis-voorstel te formuleren. Onder druk van Die Grünen, die dat als konditie voor hun eigen deelneming stelden, mochten we bij de formulering van de vele voorstellen die er werden gedaan op een gegeven moment ook iets zeggen. Zo kwam er een voorstel tot stand, waarvan we hierbij de originele Duitse tekst opnemen, omdat er naderhand door een onjuiste berichtgeving in de Nederlandse kranten nogal wat misverstanden over in eigen kring zijn ontstaan.

Waar in dit voorstel gesproken wordt van 'Die Grünen in Europa' is bedoeld: de Brusselse Koördinatie. Wat onder punt twee is gesteld over het zich niet mengen in de Nederlandse campagne voor de Europese Verkiezingen geldt dus voor de Brusselse Koördinatie als zodanig en niet voor de afzonderlijke groene partijen in enig land. Dit punt is overigens op mijn speciaal verzoek zo in het voorstel terecht gekomen. Het voorliggende voorstel moet nog worden goedgekeurd door de partijen in de verschillende landen.

===== **PAUL VAN DER HIJDEN**

groenen moeten samenwerken, maar we zijn hier niet bijeen om een Zevende Internationale te stichten," zei Raymond Yans, schepen van Luik, in het licht van de televisieploegen. Toen hij, Ecolo-vertegenwoordiger, zijn openingsrede gesproken had zocht hij mij op. Of ik me hem niet herinnerde van het Provo-koncilie in Maastricht, in 1967? Hij kon zich onze frustratie over de koele ontvangst voorstellen. „Ge zijt meer groen dan Ecolo, maar ge hebt een verbond met de kommunisten gesloten," verklaarde hij maar zei ons te willen helpen. Op mijn aandringen ging hij aan het werk om zijn partijgenoten voor te lichten over de aanvaardbaarheid van het Groen Progressief Akkoord.

Na de officiële sprekers mochten Die Grünen nogmaals protesteren tegen onze uitsluiting, maar voor mij was er geen spreektijd. De perskonferentie wachtte! Zelden zijn op een perskonferentie meer misverstanden opgestapeld. Maurice Roelants, van Ecolo, hield vol dat het Groen Progressief Akkoord slechts uit de drie kleine, linkse partijen bestond. Jonathan beweerde over dit Akkoord dat het een compromis was dat groen slechts schaden kon. Dirk Jansens, internationaal sekretaris, wilde me niet de gelegenheid geven een en ander recht te zetten. „Unverschämt," brulde toen Ulli Tost. Eindelijk mocht ik de mikrofoon even, maar na drie woorden wilde Jansens die alweer terughebben. Voor de internationale pers was het duidelijk: Europees groen was gespleten in Die Grünen en het Groen Progressief Ak-

koord enerzijds en de andere groene partijen (inclusief 'Gras') anderzijds. Jammer dat de journalisten op dit moment vertrokken.

Er moet toen iets van spijt zijn gekomen bij de dogmatici. Het kongres werd heropend, waarbij Jonathan gewaagde van 'sad feelings'. Tot m'n verbazing werd ik als eerste achter het kathedraal gevraagd. Over een gemeenschappelijke groene fractie in Straatsburg, die open staat voor deelneming van verwante partijen, sprak ik: „Als de Europese groenen zich niet openstellen voor andere, programatisch verwante partijen worden er kunstmatige scheidslijnen getrokken." Er is ook een *ekologische Marx*. Over de CPN: dat die in een identiteitskrisis is en in een eerlijk proces van gedachteverandering, niet te vergelijken met de Belgische of Franse kommunisten.

Een Oostenrijker riep op de koppen bij elkaar te steken – die van ons erbij. De wil om tot een compromis te komen was er ineens. In een hal schoven we dikke leren stoelen bijeen. Roland Vogt, bondsdagagevaardigde voor Die Grünen, spoorde de delegaties aan om tot elkaar te komen. „Maar als we met kommunisten in zee gaan dragen we medeverantwoordelijkheid voor de bezetting van Afghanistan!" riep een verontruste Fransman nog, doelend op de CPN. Ik kon hem gerust stellen. Die tijd is voorbij.

Kompromis

We vonden elkaar op het volgende:

1. Het Groen Progressief Akkoord tekent desgewenst de verklaring van de Euro-

Kompromißvorschlag der Partei DIE GRÜNEN der Bundesrepublik, eingebracht vom Bundesvorstand, der am Samstagabend, den 31. März '84 gegen 21.00 Uhr bei einem Treffen der Vertreter der GRÜNEN IN EUROPA den Vertretern des Groen Progressief Akkoord in Holland unter dem Vorbehalt der Zustimmung der Organe der jeweiligen Parteien akzeptiert worden ist.

1. Dem holländische Groen Progressief Akkoord wird von den GRÜNEN IN EUROPA die Unterzeichnung der gemeinsamen Erklärung zur Europawahl am 17. Juni '84 gleichberechtigt eingeräumt.

2. DIE GRÜNEN IN EUROPA greifen in den holländischen Europawahlkampf in keinster Weise ein, sondern nehmen eine neutrale Position ein.

3. DIE GRÜNEN IN EUROPA stimmen zu, nach der erfolgten Europawahl den holländischen Groen Progressief Akkoord als gleichberechtigten Partner in die gemeinsame grüne Europaparlamentsfraktion aufzunehmen.

4. DIE GRÜNEN DER BRD unterzeichnen ebenfalls auf Grund der o.a. Punkte die gemeinsame Erklärung zur Europawahl 1984, unter der Voraussetzung, daß DIE GRÜNEN IN EUROPA in den Punkten 1. - 3. zustimmen.

pese groenen op voet van gelijkheid. Deze verklaring is op 23 januari 1984 in Brussel opgesteld. Een achttal groene partijen kondigen daarin aan samen op te trekken voor de Europese Verkiezingen. Wie verkozen wordt vertegenwoordigt ook de groenen in landen waar geen groene zetel gehaald is.

2. De koördinatiekommissie van de Europese groenen stelt zich tijdens de verkiezingscampagne neutraal op met betrekking tot 'de Nederlandse verhoudingen'. Dus geen partij trekken voor de ene of de andere groene klub.

3. Er is een principe-afspraken tussen Die Grünen, het Groen Progressief Akkoord en de andere Europese groenen om in één fractie samen te werken in het Europese parlement.

4. Die Grünen tekenen de verklaring van de Europese groenen op voorwaarde dat de punten één tot en met drie zijn verwezenlijkt.

Dit kompromis werd onmiddellijk aangevaard door Die Grünen, door ondergetekende van het Groen Progressief Akkoord, de Miljöpartiet uit Zweden en de Ecology Party. Jonathan en ik gaven elkaar een tevreden hand. De andere delegaties hadden geen volmacht om onmiddellijk te beslissen, maar zeiden wel hun best te willen doen voor het voorgestelde kompromis. Dirk Jansens zag pips. En mopperde.

„Alle Grünen werden brüder," zeiden we tegen elkaar. En buiten leek het heel even of de regen wat minder zuur was.

===== **ROEL VAN DUYN**

DRAAIEN OM EEN HETE BREI

HOE GOED IS UW HUWELIJK? TEL DE PUNTEN OP EN BLADER DOOR!

Beter tien jaar analyseren dan op één dag de samenleving ophangen aan een moeder van drie kinderen, een onwillige scheikundeleraar en een voorzitter die niet naar vrouwen wil luisteren. Rotterdams PPR-raadslid Els Boxhoorn – zelf een meisje van goede kom-af – reageert op het kongresstuk Feminisering.

Zonder nu eens echt nagedacht te hebben over wat de inhoud en vorm van een feminiseringskongres zou moeten zijn, leek het mij op voorhand een prima idee een dergelijk kongres te organiseren.

Dat bracht mij bij het lezen van het kongresstuk in de Radikalenkrant van februari direkt in de problemen. Kennelijk was ik niet de enige, want ook de voorbereidingskommissie heeft naar mijn smaak behoorlijk wat moeite gehad uitgangspunten en doel van het kongres op papier te krijgen.

Om een voorbeeld te geven: wat moet er nu eigenlijk gefeminiseerd worden? PPR-leden, de partij of de samenleving? Uiteindelijk is er een stuk ontstaan waaruit slechts op te maken is dat het 'ik-tijdperk' ook in de PPR zijn intrede heeft gedaan en politiek kennelijk alleen dan goed is wanneer het uitsluitend voortkomt uit eigen gevoel en ervaring.

De werkwijze die aktiecentra en kongres wordt voorgehouden gaat met ongeoorloofde vrijblijvendheid voorbij aan elke politieke konsekwentie. Bij zo'n stuk past een literatuurlijst waarop een boek van Simone de Beauvoir uit 1949 (!) wordt aanbevolen. Een boek overigens dat De Beauvoir zelf, in meer recente werken omschrijft als 'het werk van een meisje van goede kom-af die alle kans gehad heeft.'

Zij stelt tevens dat zij de kern van vrouwenproblemen in de 'Tweede Sekse' omzeild heeft en derhalve toen niet koos voor feminisme. Zij is tot de overtuiging gekomen dat de klassenstrijd niet leidt tot de emancipatie van de vrouw en dat vrouwen alleen door hun lot in eigen hand te nemen, – door feministisch te worden – de oplossing van vrouwenproblemen kunnen bereiken.

Terug naar het kongresstuk. De voorbeelden die gekozen zijn wekken de indruk dat wij – PPR-leden – onszelf moeten feminiseren. En dat het kongresstuk ons inzicht moet geven in ons eigen (on)gefeminiseerde denken en handelen. Een soort damesblaadjeskwis: hoe goed is uw huwelijk, beantwoordt de vragen, tel uw punten op en blader door naar pagina 30 waar u de uitslag vindt. Pagina 30 is in dit geval het kongres. Het oordeel dat daar wordt geveld moet, volgens de inleiding van het stuk dienen als uitgangspunt voor officiële partijstandpunten. Standpunten waarover het kongres, eveneens konform de inleiding het vrij snel eens zal zijn. Oftewel: het kon-

gres moet wat beter nadenken over uitspraken die zij toch al doet of al gedaan heeft (zie ons programma).

Angst

Wellicht is het de bedoeling de politiek een menselijker en gevoeliger imago te verschaffen. Door maar voldoende over jezelf te praten zal de samenleving wel veranderen. Door maar voldoende over je angst voor kernwapens te praten zullen ze wel verdwijnen en niet geplaatst worden. Natuurlijk spelen emoties en angsten een rol bij vraagstukken als feminisering en kernbewapening. Het is echter de taak van een politieke partij die gevoelens om te zetten in standpun-

ten onderbouwd met goede politieke argumenten. Want alleen argumenten leiden tot die veranderingen die wij zo wenselijk achten. Dat argumenten en koele standpunten nu eenmaal abstrakter zijn dan persoonlijke gevoelens en ervaringen is een gegeven, maar wel een gegeven waar een politieke partij zich bij neer heeft te leggen. Beter goed geformuleerde standpunten dan als politieke partij maar om de hete brei heen blijven draaien.

Daarbij komt dat de, middels voorbeelden, bondig samengevatte maatschappij mij een ernstige versimpeling lijkt van de problemen waar vrouwen, mannen en jongeren in achtergestelde posities mee te maken hebben.

Beter tien jaar analyseren dan op één dag de samenleving ophangen aan een moeder van drie kinderen, een onwillige scheikundelaar en een voorzitter die niet naar vrouwen wil luisteren.

Ontwikkelen

Als de PPR dan toch een feminiseringskongres wil houden dan zal ze zich eerst ter dege af moeten vragen welke groepen ze wil bereiken en welke openingen ze wil creëren.

Wat de vrouwenbeweging op dit moment doet is niet aan de orde in het kongresstuk. Dat vrouwen in onze samenleving op zoek zijn naar meer gefeminiseerde organisatiestructuren, alternatieven ontwikkelen voor de ouderwetse manlijke hiërarchieke verhoudingen in leef- en werkomgeving doet blijkbaar niet ter zake voor een politieke partij.

Dat jongeren het recht op werk in eigen hand aan het nemen zijn en overal in het land Wijers-achtige projecten opstarten waar zeer gefeminiseerd gedacht wordt over leiding en organisatie, over werk en vrije tijd is blijkbaar niet interessant voor een politieke partij. Toch zijn dit twee voorbeelden van ontwikkelingen die door de politiek opgepakt dienen te worden omdat het goede ontwikkelingen zijn, roldoorbrekend en vernieuwend. Wil dat enigszins kans van slagen hebben dan zal er zowel landelijk als plaatselijk iets aan de regelgeving moeten worden veranderd. Een taak voor een politieke partij als de PPR; die taak wordt middels het kongresstuk niet opgepakt.

Tenslotte nog dit. Ik weet niet precies welk lezerspubliek de voorbereidingskommissie voor ogen had. Gezien de benadering en de schrijfstijl waarvoor gekozen is bij het schrijven van het kongresstuk was het misschien wel wenselijk geweest indien men onder het kopje 'Praktische Wenken' achter de zin: *Neem liefst voor elk onderdeel van de hierboven omschreven reacties een apart vel papier (A4) ook het formaat van A4 in centimeters vermeld was.*

ELS BOXHOORN-BOOT

RADIKALE NOTITIES

Verschenen is het eerste nummer van jaargang twee van Radikale Notities. Vanaf nu verschijnt Radikale Notities niet meer met thema-nummers, maar zal elke aflevering een interessante kollektie aan boeiende artikelen bevatten. In dit nummer de volgende bijdragen: **RIKY MARSMAAN-COOPMANS** (PPR-lid en ambtenaar bij de gemeente Nijmegen) laat zien hoe op plaatselijk nivo op een positieve en vruchtbare manier kan worden omgegaan met 'werken met een uitkering'.

ELS BOXHOORN (raadslid te Rotterdam) maakt duidelijk waar de PvdA en de klein-linkse partijen een andere weg inslaan als het gaat om het behartigen van de belangen van de mensen in de wijk.

JOHN STEEGH geeft een helder overzicht van de discussies en ideeën met betrekking tot de bestuurlijke reorganisatie in Nederland. Voor historici: hij begint in vijftienhonderd-zoveel.

LIDIE KOENEMAN en **PAUL LUCARDI** waren in Utrecht op het eerste kongres van de Linkse Doorbraak. Zij geven hun impressies weer en schetsen een aantal mogelijke scenario's voor nieuwe vormen van linkse samenwerking.

RADIKALE NOTITIES

- WERKEN MET EEN UITKERING
- DE DEELGEMEENTERAAD ALS SPEELTUIJN VOOR SOCIAAL-DEMOKRATEN
- DE REPUBLIEK DER ZEVEN PROVINCIEJEN EN DE VIERDE BESTUURSLAAG
- APART EN TOCH SAMEN IN DE LINKSE DOORBRAAK
- FEMINISERING?
- PUBLIKATIES
- BERICHTEN

JAN DIRX en **HANS VERSTRATEN** lazen het kongresstuk over feminisering en plaatsen daar de nodige kanttekeningen bij. Verder worden als gebruikelijk enige publikaties besproken en is een aantal berichten opgenomen.

Nieuw in dit nummer is ook de illustratie. Eén pagina wordt gereserveerd voor een foto of tekening die aansluit bij een voor de PPR belangwekkende gebeurtenis. Deze keer is de keus gevallen op een foto van Henk Waltmans met ambtsketen.

Een abonnement op Radikale Notities kost f 27,50 (vier nummers). Een los nummer kost f 8,50 (inklusief verzendkosten).

Ik neem een abonnement op Radikale Notities met ingang van nummer 1984/1.

Ik bestel nummer 1984/1 voor f 8,50.

Naam:

Adres:

Postkode:

Plaats:

Opsturen naar Radikale Notities, Singel 277, 1012 WG Amsterdam.

SERIE: HET WELZIJSWERK ONDER DRUK (3)

EERSTE LIJN WEINIG PIJN

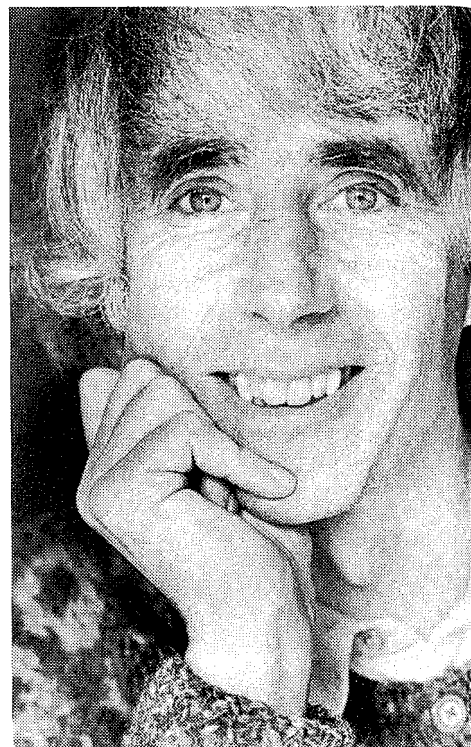
Volksgezondheid valt sinds Brinkman óók onder het ministerie van Welzijn. Wat zijn daarvan de gevolgen voor de miljarden voor de gezondheidszorg? Vindt er afstemming plaats tussen het 'echte' welzijnswerk en de reguliere gezondheidszorg? Vragen voor Bert Sweerts.

„Najaar 1983 verscheen de nota 'Volksgezondheidsbeleid Bij Beperkte Middelen' van het ministerie. Er staat een aantal voornemens in, waar ik helemaal niet vies van ben." Ben Sweerts uit Bunnik is lid van de werkgroep gezondheidszorg van de PPR. Hij werkt als coördinator voor 'S-1', een project dat samenwerking

in de eerste-lijnszorg helpt bevorderen. In die eerste lijn werken de hulpverleners bij wie je als patiënt/kliënt normaal gesproken het eerst met problemen terecht kunt en komt. Huisartsen, kruiswerk, gezinszorg, algemeen maatschappelijk werk.

„De voornemens zijn samen te vatten door het schetsen van een aantal verschuivingen. De eerste lijn krijgt meer prioriteit ten koste van de tweede-lijnszorg. Extramurale voorzieningen krijgen meer kansen dan intramurale. Residentiële hulpverlening wordt teruggedrongen ten behoeve van ambulante, en een deel van de professionele zorg moet wijken voor zelfzorg en mantelzorg.

„Dit alles geschiedt op basis van een mengelmoes van filosofie en geldtekor-

FRED JANSZ

OP(NIEUW) NAAR DE 1000

Eind vorig jaar stond in de Radikalenkrant ook al dat de PPR-Jongeren duizend leden nodig hadden. Nodig voor het behoud van de WVC-subsidie. En die is weer noodzakelijk voor het goed functioneren van de PPR-Jongeren.

Die subsidie hebben we behouden. WVC heeft namelijk, ondanks het feit dat we geen duizend leden hebben, ons stijgend ledenaantal positief opgevat. Maar per 1 januari 1985 moeten we dat ledenaantal wel hebben. Voeg daarbij een aantal opzeggers plus jongeren die dit jaar 28 worden en het is

duidelijk dat we nieuwe leden nodig hebben. Opnieuw naar de 1000. Ben je dus niet ouder dan 27 jaar, stuur dan de bon in. Dat kost niets, behalve een kleine moeite. En al die PPR-leden die vorig jaar reageerden, bedankt. Ook niet-PPR-leden kunnen zich via het antwoordnummer als PPR-Jongerenlid opgeven of om informatie vragen.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en plaats: _____

Man/vrouw _____ Wel/niet PPR-lid _____

Tel: _____ Geboortedatum: _____

Handtekening: _____

PPR-Jongeren: voor een jonge PPR

Deze bon zonder postzegel in een open envelop sturen aan:
PPR-Jongeren, Antwoordnummer 10718, 1000 RA Amsterdam.

ten. Al in de jaren zeventig waren er beleidsmakers die waarschuwden voor de nadelige effecten van een steeds grootschaliger en specialistischer georganiseerde gezondheidszorg. Mensen hebben meer behoefte aan een gezonde samenleving dan aan miljarden verslindende verzorgingsmaatregelen die de effecten van een ongezonde maatschappij moeten opvangen. Binnen de PPR gold en geldt die opvatting uitdrukkelijk. We moeten dan ook konkluderen, dat binnen de gezondheidszorg de aandacht heel goed wordt verlegd.

„Zo worden pogingen in het werk gesteld het aantal specialistische verrichtingen terug te dringen. Een degressief beloningssysteem zou daaraan moeten bijdragen; een soort superheffing voor specialisten waarbij boven een bepaald aantal verrichtingen minder vergoed wordt. Hiernaast wordt de bouwactiviteit voor ziekenhuizen en inrichtingen afgeremd. Anderzijds wordt in de eerste lijn de normpraktijk van huisartsen verlaagd van 2600 naar 2500 patiënten en mag het kruiswerk uitbreiden. De kraamzorg moet wel bezuinigen: het aantal dagen hulp na de bevalling wordt teruggebracht met gemiddeld één dag. Terugdringen van de intramurale zorg vindt plaats door de ligduur in ziekenhuizen te verkorten. Ook verwijzing door bijvoorbeeld de huisarts moet afnemen. Daarvoor zou een ander financierings-sys-

WILHELM VERSCHUREN

SIGNAAL

teem moeten worden ingevoerd, want nu hebben zowel huisarts als specialist belang bij verwijzen. De huisarts kost een verwijzing niets en hij is van een patiënt af; de specialist heeft er belang bij vanwege de vergoeding.

„De minister is verder van plan de ambulante geestelijke gezondheidszorg te versterken in de hoop mensen langer uit inrichtingen te houden. Zo'n bevoordeeling van zelfstandigheid is behoorlijk goedkoper, want de residentiële zorg kost veel aan huisvesting en personeel. Dezelfde lijn wordt gevoerd bij bejaarden. De vraag is daarbij wel, of je het aantal bejaardentehuizen kunt verlagen. Immers, zelfs bij gelijkblijvend potentieel zullen meer bejaarden langer zelfstandig moeten blijven, doordat hun aantal toeneemt. Verder is het niet zo positief, dat het terugdringen van de kollektieve uitgaven voor residentiële hulpverlening mede gebeurt door de eigen bijdragen te verhogen. Zo worden degenen, die tóch op deze hulpverlening aangewezen zijn getroffen doordat deze kollektieve lasten 'geïndividualiseerd' worden.

„De ontwikkeling naar mantelzorg (*de hulp, die de onmiddellijke omgeving van een hulpvragende kan bieden*) en zelfzorg (*stimuleren van eigen probleemoplossing*) wordt duidelijk ondersteund. Je ziet daardoor een beweging naar meer mondigheid van patiënten. Men wordt zich bewuster van eigen lijf en leed en laat zich niet alles meer aanleunen. Dat is een langzaam proces, waarbij hulpverleners (zeker ook huisartsen) moeten worden omgeturnd. Het gaat niet om een ontwikkeling terug naar vroeger; we moeten verder vooruit. Het is tevens een taak voor hulpverleners zelf om dit emancipatieproces te stimuleren. Ik merk dat je na verloop van tijd met meer zelfverantwoordelijke hulpvragers te maken krijgt.”

Van belang is daarom tenslotte het voorstellen van Brinkman om het maatschappelijk werk, de gezinszorg en de eerstelijns gezondheidszorg in één zorgwet onder te brengen. Bert: „Nu de Kaderwet Specifiek Welzijn is ingetrokken wordt de Wet Voorzieningen Gezondheidszorg uitgebreid met de maatschappelijke dienstverlening. Het positieve effect daarvan is dat door de samenwerking huisartsen minder medisch ingesteld werkzaam zullen zijn en maatschappelijke problemen duidelijker laten meewegen bij hun diagnose.” Een open vraag is wél, wat het effect van de nieuwe zorgwet op de integratie van het welzijnswerk zelf is. Met name wanneer de maatschappelijke dienstverlening landelijk en het cultureel werk plaatselijk gefinancierd zullen worden zou samenwerking tussen deze werkvelden vertraagd kunnen worden.

JEROEN VAN URK

Op de bewaarschool die mijn zoon-tje frekwenteert en waar hij een ruime schakering aan besmettelijke ziekten oploopt – rode hond, waterpokken, discipline, om maar 'ns wat te noemen – is ook een oudercommissie. Jammer genoeg is voor het participeren daarin maar weinig belangstelling, dus ik had een kans voor open doel om in dat kollege eens een ander geluid te laten horen onder het motto beter *mijn* andere geluid dan *geen* ander geluid. Het laten horen van een ander geluid is immers één van de weinige dingen waar ik nooit problemen mee heb gehad. Toch heb ik niet meteen toegehapt, maar eerst eens nagedacht over het nut van één en ander. Zoiets kost tijd en er zijn zoveel zinnige dingen te doen.

Al rap kwam ik tot de slotsom dat ik dat andere geluid maar beter voor me kon houden. Zo'n oudercommissie is natuurlijk reuze gezellig. Eens in de zoveel tijd komen ze bij elkaar onder het genot van een kopje koffie af anderszins en bespreken allerlei ernstige problemen die je op een school nou eenmaal kan hebben. Gebroken ruiten, jubilea van het personeel, het tuinonderhoud, enzovoort, enzovoort. Waarom zou ik daar de sfeer gaan zitten bederven met gedram over medezeggenschap, invloed op lesinhoud of een stem bij het ontslagbeleid? Een ander geluid laten horen is leuk, mededogen met de toekomstige luisteraars nog leuker.

Geheel in strijd met deze opvatting worden wij, gewone PPR-leden opgeroepen ons in te spannen voor de kampanje van het Groene Monsterverbond. Ook in Straatsburg moeten we een ander geluid laten horen! Waarom de vier lijsttrekkers zich dan aan een werk-/trainingsdag moesten onderwerpen om overeenstemming over toon en inhoud te bereiken is me een raadsel, hoe meer andere geluiden hoe beter zou je zeggen. Nee, dat andere geluid is als motivatie om mee te dingen naar Europluche te mager. Er moet iets anders achter steken.

Wegpromoveren van lastige partijgenoten zoals bij de PvdA? (Johan van Minnen had weer niet in de

gaten dat een onverkiesbare plaats in feite een compliment betekent!) Als ik zo onze lijst afkijk kan ik me dat nauwelijks voorstellen.

Testcase voor toekomstige samenwerkingsmodellen? Ook al niet logisch. Na de verkiezingsnederlaag van 14 juni wijten groenen het aan de deelname van CPN en PSP, roden aan de deelname van de groenen en ik aan het scherpe inzicht van de linksradikale kiezers.

Wat zou het dan kunnen zijn? Ik pakte de brief van de leiding van het monsterverbond er nog eens bij en ja hoor, daar stond het antwoord: Deze verkiezingen zullen, ondanks dat wij het leuk vinden, een rol spelen in de nationale politieke verhoudingen; als PvdA en GPA samen 13 van de 25 zetels halen is dat onmiskenbaar een *signaal* aan dit kabinet. Allereerst is het op zo'n manier geven van signalen net zoiets als het nemen van een abonnement op Libelle om de redactie van de Radikalenkrant te bewegen in het kader van de feminisering meer recepten, huishoudelijke tips en breipatronen op te nemen. Daarnaast is genoegzaam bekend wat de regering-L met signalen uit de samenleving doet. Na dit signaal zullen VVD en CDA wel uitkijken hun kabinet naar huis te sturen, want bij de volgende verkiezingen zijn ze dan hun meerderheid kwijt! Wanneer de VVD bij de Euroverkiezingen een meerderheid haalt hebben we pas een signaal waar we wat mee opschieten! Als PvdA en GPA 13 van de 25 zetels halen is dat een aardige stimulans voor de progressieve meerderheidsgedachte, lees ik verder. Da's een mooi signaal, denk ik dan, zo'n progressieve meerderheid is dus haalbaar. Wim de Boer als onderhandelaar, een kiesdrempel van 4% en klaar is Kees. We weten nu wat ons te doen staat.

Nee, als ik een signaal wil geven is dat een signaal aan het Europarlement dat duidelijk maakt dat wij Nederlanders niet naar de stembus komen voor de verkiezing van een volksvertegenwoordiging zonder zeggenschap. Een opkomst van 0% lijkt me een uiterst adequaat signaal. Goede kampanje!

DISKUSSIE OVER EKOLOGIE

KAN 'T NOG WAT WORDEN NA DE MIDDELEEUWEN?

Roel van Duyn besprak de Groene Filosofie. Vice-voorzitter Jaap de Jong had 't over die weg van Rede en Logika. Jan Dirx heeft het over beide visies naar aanleiding van de PPR-diskussiedag over ekologie.

Inleider 1: „Een konsekwente ekologische PPR is er één met vele wortels en takken, niet kapot te krijgen door zure regen of patriarchaat.”

Inleider 2: „De enige positieve formulering die aanvaardbaar is voor de PPR is: de PPR is een verzameling nee-zeggers.”

Aan het woord zijn twee stereotypen van de *lost generation* van de jaren zestig – Roel van Duyn en Jaap de Jong. Roel de bevlogen, aanvallende, vernieuwende en publiciteitsgevoelige alternatieveling; en Jaap de degelijke, defensieve, organiserende en wat verlegen libertair-socialist. Toen de eerste vanuit 's-Gravenhage naar Amsterdam reisde om rond het Lieverdje te gaan dansen, zette de tweede in datzelfde 's-Gravenhage de alternatieve hulpverlening op poten. Toen de eerste het Amsterdamse stadhuis verruilde voor een Groninger boerderij, was de tweede – als vice-voorzitter – in gevecht over plaats en karakter van de PPR in de Nederlandse politieke verhoudingen. En nu de eerste naar Straatsburg wil, is de tweede – als vice-voorzitter – in gesprek over plaats en karakter van de PPR in de Nederlandse politieke verhoudingen.

Samen traden ze op tijdens een door de SRV georganiseerde studiedag over 'ekologisch denken en de PPR'. Roel vond het ekologisch denken – door hem genoemd *groene filosofie* – een basis voor de PPR; Jaap vond dat niet. Deze konklusies, die nauwelijks schokkend genoemd kunnen worden voor mensen die de twee inleiders kennen, zijn niet bijster interessant. Interessant is wel het geheel aan argumenten dat gebruikt wordt om de konklusies te onderbouwen.

Voor Roel van Duyn begint de verloederding van onze maatschappij en samenleving aan het eind van de middeleeuwen, als het nieuwe tijdperk – de verlichting – aanbreekt. De samenhang van alles met alles, hetgeen kenmerkend was voor het Griekse denken en christelijk denken in de middeleeuwen, werd doorbroken door de filosofie van Descartes en de wetenschap van Newton. De mens stelde zich

In de 14e eeuw waren de mensen nog gelukkig en één met de natuur

zelf tegenover de wereld, de cultuur kwam tegenover de natuur te staan en de natuur werd instrumentalistisch benaderd. De natuur was niet meer de door God gegeven ordening van het geheel der dingen, maar de natuur werd nu iets dat door de mens ten behoeve van eigen nut gebruikt en gevormd kon worden. Dat leidde, aldus Roel, tot uitbuiting en misvorming. We moeten terug naar het 'oude denken', opnieuw alles met alles in samenhang zien. Voorwaarde daarvoor is dat we afstand nemen van rationaliteit en logika, want dat zijn de categorieën waarin dat verguisde 'nieuwe denken' gestalte krijgt. En het is mooi meegenomen in het kader van de feminisering dat we rationaliteit en logika overboord zetten, want dat zijn toch maar mannelijke waarden met seksistische uitwerking, aldus Roel. Als alternatief formuleert hij een mystieke opvatting over de werkelijkheid: de aarde als levend wezen, als moeder 'in wiens huid de mensen friemelen om haar oppervlak gezond en schoon te houden.'

Mystiek

In zijn kritiek op deze ekologische benadering van de werkelijkheid gaf Jaap terecht aan dat de grootste fout van de ekologie is het niet onderkennen van het specifieke dat het mens-zijn onderscheidt van het niet-mens-zijn. De samenhang van alles met alles kan nooit begrepen worden als een samenhang van gelijkwaardige elementen, maar slechts als een samenhang in hiërarchische verhoudingen. De mens neemt daarin als

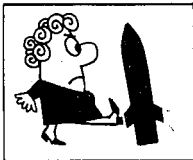
bewust handelend wezen de hoogste plaats in. Centraal in het commentaar van Jaap stond het begrip vrijheid. Hij verweet de ekologisten dat zij de menselijke vrijheid imperken door de mens te binden aan wetten die uit de niet-menselijke werkelijkheid (de wereld van de levende en de wereld van de niet-levende dingen) komen.

Evenals hun geschiedenis zich voltrok op twee totaal verschillende niveaus, zo voltrok het debat tussen Roel en Jaap zich op twee niveaus die geen raakvlakken hadden. De een verwerpt rationaliteit als een zinvolle categorie om over de werkelijkheid te praten, terwijl de ander probeert 'langs de weg van rede en logika een standpunt te ontwikkelen.'

Beiden vergeten daarbij dat elk menselijk denken en handelen gekenmerkt wordt door een rationeel en een irrationeel moment. Aan de basis liggen (voor)oordelen die hun begronding alleen vinden in een geloof of overtuiging. Zelfs bij wetenschappelijke socialisten is het mystieke moment bepalend. Want wat anders dan een mystiek moment is het *geloof* in het bestaan van de menselijke vrijheid? Zeker als die vrijheid weer (gedeeltelijk?) ontkend wordt door de economische verhoudingen als determinerend voor menselijk handelen te kenmerken, zoals Jaap de Jong niet kon nalaten ook nu weer voorzichtig in zijn verhaal te betogen.

Rest de vraag: Is de *lost generation* echt verloren of valt er nog iets te redden?

JAN DIRX

THE WOENSDRECHT JOURNAL

HET VINDEN VAN EEN TOVERFORMULE IS GEEN eenvoudige zaak, maar u moet niet denken dat onze minister-president de enige is die last heeft van al die mensen die geen kernwapens willen. Neem nu de heer Baartmans. Hij is een lokale kapitein der industrie te Woensdrecht. Hij vertegenwoordigt het bedrijfsleven dat zich ten tijde van de bloeiende welvaartsjaren rond de vliegbasis vestigde. Hij maakt moeilijke tijden door. Hij en vele van z'n kollega's menen dat het Vredesaktiekamp het bedrijfsleven van het dorp schade berokkent. Dit is nog niet zo erg. Voor de werknemers die elke dag weer op hun fiets langs het kamp rijden werkt het 'erg demoraliserend'. Dit is bijkans dramatisch. „Als ik in zo'n kamp zou willen gaan,” zegt Baartmans, die naar men begrijpt nooit in zo'n kamp zou willen gaan, „dan moet ik vrije dagen opnemen. En het is één grote vuilnisbelt.” Dit is tragiek. Die aktievoerders voor de vrede hebben niet eens werk. . . missen het fatsoen om bij hun tenten en karavans een betegelde badkamer aan te leggen. . . demoraliseren fietsende werknemers. . . Baartmans zou zelfs durven zweren dat ze allemaal *van boven de Moerdijk zijn*.

Eén troost rest deze kapitein. Komen de raketten in Woensdrecht, dan is het volgens het IKV zeker dat er nukleaire munitie meekomt. Er wordt rekening gehouden met de bouw van een kernwapenopslagplaats voor ongeveer zestig kernbommen. Hetgeen betekent dat in een straal van zeshonderd meter om de opslagplaats elke bebouwing verboden

wordt. De ondernemers kunnen dan plaatsmaken voor de Amerikanen.

BAARTMANS! LET OP! U HEEFT DE AFGELOPEN tijd al de meest verschrikkelijke dingen meegemaakt. Aktievoerders lieten ballonnen op bij de vliegbasis. In de straten van Hoogerheide gaven ze een gratis voorstelling van wat er zou geschieden als de bom was gevallen. Ze hadden plannen om met brood, wijn en kaas op de vliegbasis te gaan picknikken. Begin juni worden drie dagen lang de wegen naar de vliegbasis geblokkeerd. En in de tweede week van mei wordt u – niet te vergeten uw kollega's en fietsende werknemers – gekonfronteerd met diverse akties waaraan kerk, scholen, ambtenaren, politici, vakbonden, kunstenaars, vrouwen, jongeren enzovoort deelnemen. Alles en iedereen lijkt zich tegen u te keren.

HET IS NU VRIJWEL ZEKER DAT ROND 1 JUNI het Kabinet in elk geval met een of andere beslissing komt omtrent plaatsing. Helemaal zeker is 't dat begin mei die grote aktieweek doorgaat. Wie informatie of materiaal wil of wil vernemen hoe hij of zij mee kan doen belt of schrijft het Komitee Kruisraketten Nee. Nieuw adres: Minahassastraat 1, 1094 RS Amsterdam. Tel. 020/930944. Giro 3725743. Materiaal voor de aktieweek – affiches, stickers, buttons en vlaggen – kan hier worden besteld. Het Komitee weet ook waar de depots in den lande zijn gevestigd om materiaal op te halen. En wie bezig is met een platform of een aktie of manifestatie voor de week gelieve dit aan het Komitee door te geven.

OP 10 MEI STAAT NEDERLAND STIL. DIE DAG voeren de organisaties die in het Komitee Kruisraketten Nee samenwerken te zamen met vele platforms en steunorganisaties gedurende vijftien minuten een landelijke aktie onder het motto 'Nederland Staat Stil'.

Een belangrijk onderdeel van deze aktie vormt de werkonderbreking waartoe de FNV haar leden heeft opgeroepen. Alle FNV'ers en ook niet-FNV'ers worden verzocht om 's ochtends kwart voor twaalf het werk te onderbreken en discussies en activiteiten te starten. Dit al moet er toe leiden dat er in elk geval van kwart voor twaalf tot twaalf uur niet gewerkt wordt. Ook de fietsende werknemers van Baartmans BV worden verzocht hieraan mee te doen.

't Is niet zo dat deze aktiviteit op 10 mei alleen door de FNV wordt gedragen. Het gaat erom dat *heel* Nederland meedoet. Dit houdt onder meer in dat de andersaktieven – werklozen, wao'ers, bejaarden, huisvrouwen – worden geïnformeerd over 'Nederland Staat Stil' – opdat ook deze grote en groeiende groep bewogen wordt dat kwartier iets te doen dat aan de aktie kan bijdragen. Alle plaatselijke platforms worden uitgenodigd ook hiervoor ideeën te ontwikkelen.

'GEEN ATOOMrecht in Woensdrecht' prijkt op een nieuwe button van de stichting Infocentrum Eigenwijzer. Be-doeling is dat de button tijdens de aktieweek een

belangrijke rol gaat spelen – gewoon door 'm te dragen. Te bestellen bij Eigenwijzer, Hagen 19, 7151 CA Eibergen. Tel. 05454-4257.

ZOLANG ONZE MINISTER-PRESIDENT NOG geen toverformule heeft gevonden, blijft het CDA een moerasplas van tegengestelde meningen en onzekerheden. Zeker ook te Woensdrecht. Twee leden van de plaatselijke CDA-fraktie – De Jonge en Verdult – zijn zo goed geweest de advertentie in Trouw mede te ondertekenen, waarin zo'n driehonderd christen-demokraten hun partij oproepen zich tegen plaatsing uit te spreken. De Jonge meldde dat de daad van hem en zijn kollega grote gevolgen kan hebben voor CDA-Woensdrecht – een scheuring sluit hij niet uit. Het wordt onderhand tijd dat Baartmans ook hier 'ns iets aan doet.

'Kruisraketten, Baartmans, hebben we helemaal niet nodig. Wat wij nodig hebben is nog 'n borrel!'

TWAALF WIJZE HEREN EN DE STAAT

ONZE EERSTE KAMER KAN VERDWIJNEN – DE BURGEMEESTERS TROUWENS OOK

In maart bracht een staatskommissie onder leiding van mr Barend Biesheuvel een eerste rapport uit onder de titel 'Relatie Kiezers-beleidsvorming'. Een goede gelegenheid om ook binnen de PPR de discussie over het functioneren van de democratie opnieuw aan te gaan. Het hieronder volgende artikel is de persoonlijke visie van Bert Willemsen, geschreven in de hoop dat de discussie er door op gang komt.

Bij de recente Grondwetwijziging werd voor een aantal staatkundige problemen geen breed aanvaarde oplossingen gevonden.

Regering en Tweede Kamer werden het dan ook snel eens over de instelling van een staatskommissie. Deze kreeg een tweeledige opdracht. Hoofdtak was het adviseren over de vraag op welke wijze de invloed van de kiezers vergroot zou kunnen worden. Daarnaast werd advies gevraagd over mogelijke wijzigingen van de grondwettelijke bepalingen inzake de benoeming van burgemeesters en Kommissarissen der Koningin. De nota bevat drie deelrapporten.

Het eerste deel gaat over de Kabinetformatie. Die wordt gezien vanuit de vraag naar meer invloed van de kiezers. De konklusies sluiten daar echter nauwelijks bij aan. De voorstellen handelen over een snellere formatie met een grotere openbaarheid.

Om tot een snellere formatie te komen moet de Tweede Kamer een verplichte voordracht voor een formateur doen. Dit moet binnen een week na de eerste bijeenkomst van de nieuw gekozen Kamer. Dat wil zeggen binnen drie weken na de verkiezingen. Gevolg daarvan is dat partijen slechts die drie weken hebben om tot overeenstemming te komen; dat is zo kort dat hooguit afspraken op hoofdpunten gemaakt kunnen worden. Lange regeerakkoorden behoren daarmee tot het verleden. De vrijheid van regering en Kamer wordt daardoor verhoogd.

In een minderheidsrapport wordt erop gewezen dat het rapport nauwelijks een analyse van de oorzaken van de door-

gaans lange formatie bevat. Terecht denk ik. De aangedragen oplossing is dan ook geen verbetering:

■ Het is allereerst de vraag of de Kamer zich aan de gestelde termijn zal houden. Gezien de grote partijbelangen zou men langer overleg wel eens zwaarder kunnen laten wegen dan de verplichte termijn.

■ Maar ook als men wel tot een formele uitspraak komt is het de vraag of men dan ook direkt tot de definitieve keuze van een formateur (is toekomstig minister-president) komt.

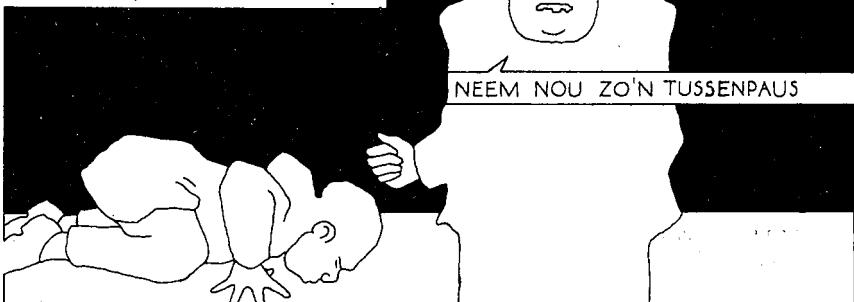
De kans is groot dat eerst een 'tussenpaus' benoemd wordt, die in feite gaat informeren in plaats van formeren. Dit om de eigenlijke formateur voor mislukken te behoeden. Voor de duidelijkheid van en het vertrouwen in de politiek is dit geen goede zaak.

Achterban

In de visie van de commissie is de formateur verantwoording schuldig aan de Tweede Kamer. Zij brengt daar verslag uit; in ieder geval aan het eind van haar

werk en eventueel ook tussendoor. De Kamer kan haar op elk moment ter verantwoording roepen. Dit voorstel leidt tot iets meer openbaarheid bij de onderhandelingen. Helaas is het zo dat niet de hele onderhandelingen publiek gevoerd worden; partijen schijnen niet bereid te zijn om compromissen te sluiten als de achterban daarbij mee kan kijken. Toch lijkt een regelmatige gedachtenwisseling tussen formateur en Kamer de openbaarheid te bevorderen. Daarmee kan het – op dit moment niet erg royaal aanwezige – vertrouwen in De Politiek een beetje terug gewonnen worden. En dat is een goede (en bijzonder nodige) zaak. Tenslotte wordt in dit onderdeel gepleit voor Tweede Kamerverkiezingen in maart. Vroegere verkiezingen in combinatie met een niet al te lange formatie betekenen dat het nieuwe Kabinet zelf de belangrijkste beslissingen over de begroting kan nemen en deze kan vaststellen. Nu gebeurt dit in het algemeen door het nog-zittende Kabinet; een nieuwe ploeg moet met wijzigingsvoorstellen komen. Dit lijkt mij zonder meer een goede zaak. Het heeft wel konsekwen-

SOMMIGE DINGEN TASTEN HET
VERTROUWEN IN DE POLITIEK AAN

ties voor de tijdstippen van andere verkiezingen. Konklusie bij dit deel van het rapport: er is geen sprake van vergroting van de invloed van de kiezers bij de Kabinetsformatie. Alleen door de grotere openheid zal er meer informatie voor de kiezers beschikbaar zijn en naar te hopen valt daardoor meer betrokkenheid.

Van snellere procedures valt ook weinig te verwachten. Ze werken alleen bij duidelijke politieke verhoudingen, maar daarvoor zijn geen nieuwe procedures nodig.

Referendum

Het tweede deelrapport gaat over referendum en volksinitiatief; dus over verschillende vormen van *direkte* uitspraken van kiezers. Dit deel is uitdrukkelijk gepresenteerd als interim-rapport. De commissie hoopt reacties en bredere discussie uit te lokken en zal op basis daarvan tot een definitief standpunt komen. Het primaat van het vertegenwoordigende stelsel wordt erkend. Toch worden bepaalde vormen van *direkte* uitspraken van kiezers positief beoordeeld. De participatie van de burgers en de legitimatie van het beleid kunnen er door worden vergroot.

Bij een referendum gaat het om een uitspraak van alle kiezers over onderdelen van overheidsbeleid. Bij het volksinitiatief krijgt een groep kiezers het recht om een uitspraak te vragen van de vertegenwoordigende organen en/of van de kiezers over een door henzelf ingediend voorstel.

Het minst ingrijpend is het raadplegend referendum. De eindbeslissing blijft bij het parlement. De kiezersuitspraak zal daarbij zwaar wegen, maar afwijken daarvan is mogelijk. De meerderheid van de commissie is daar tegen. En terecht denk ik. De betrokkenheid van de burger zal er niet door toenemen, want zijn beslissing is niet bindend. Wel zal het als zeer onbevredigend ervaren worden als het parlement toch anders beslist dan de burgers deden.

Bovendien zal er voor Kamerleden een dilemma kunnen ontstaan. Referendumuitslagen en eigen partijprogramma's kunnen strijdig zijn. Een Kamerlid zal dan af moeten wegen wat het zwaarst weegt. Vermoedelijk is dat bij principiële zaken het programma. Een voorbeeld: een ruime meerderheid spreekt zich bij een referendum uit voor verhoging van de uitgaven voor konventionele bewapening. Dat gaat lijnrecht in tegen het PPR-denken over ontwapening.

Het spreekt dan vanzelf dat de PPR-fractie tegen deze verhoging blijft stemmen. Maar er zit wel een naar gevoel dat je tegen het referendum in zit te stemmen.

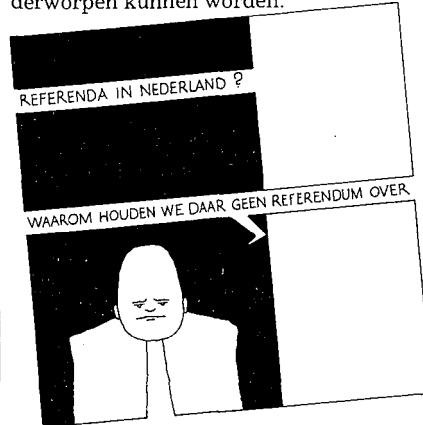
Trouwens: adviserende uitspraken zijn er al lang. Die komen ook sneller en goedkoper tot stand in een vorm die

geen verwachtingen wekt: door opiniepeilingen.

Initiatief

Een bespreekbare vorm is het beslissende referendum. De commissie is daar unaniem voor. Wel legt ze beperkingen op aan deze vorm:

- Het moet alleen mogelijk zijn voor wetsontwerpen die al goedgekeurd zijn door de Tweede Kamer. Die volgt daarbij de normale procedure, dus inclusief amendement.
- De vraagstelling blijft beperkt tot ja of nee (vergelijkbaar met de ruimte die de Eerste Kamer nu heeft)
- En er moeten criteria komen welke wetsontwerpen aan een referendum onderworpen kunnen worden.

Voor die criteria doet de commissie de volgende suggesties: ■ Generieke uitzonderingen: bijvoorbeeld niet voor begrotingen en belastingzaken ■ Een procedure waarbij Tweede Kamer of regering het initiatief nemen ■ De kiezers nemen het initiatief, maar daarbij worden drempels opgeworpen; slechts als een niet te klein aantal kiezers een verzoek indient wordt een referendum gehouden.

In het advies wordt niet gezegd wat de rol van de Eerste Kamer in deze procedure is. Het lijkt niet zinnig dat naast een referendum ook nog een uitspraak van de Eerste Kamer nodig is om tot wetgeving te komen. Wordt de Eerste Kamer wel gehoord, dan wordt deze aanzienlijk opgewaardeerd. Zij immers moet bij een referendumuitslag die afwijkt van de Tweede Kamer kiezen tussen beide opties. Een zware verantwoording. Dit terwijl er in met name linkse kringen toch al behoorlijk getwijfeld wordt aan het nut van deze instelling. Ze werd ingesteld om een tegenwicht te bieden tegen wetgeving die het gevolg was van de waan van de dag, die zou kunnen leiden tot overijld tot stand gekomen wetten. Op zichzelf al een weinig zinvol argument, gezien de lange en openbare behandeling van wetsontwerpen in de Tweede Kamer. Wordt er naast die uitgebreide procedure dan ook nog de mogelijkheid geschapen om een referendum te houden, dan is de procedure zeker zwaar genoeg. Het laatste

nut van de Eerste Kamer vervalt dan – afschaffen dus.

Het laatste deel gaat over de benoeming van burgemeester en Kommissaris der Koningin. Helaas was de opdracht voor dit onderdeel heel beperkt. De vraag of deze funktionarissen nog wel passen in het lokale bestuur van de jaren tachtig wordt niet gesteld.

In het rapport wordt er ook geen aandacht aan besteed. Ten onrechte vind ik. De centrale overheid heeft al op vele wijzen invloed op het lokale bestuur: de wetgeving van de centrale overheid bepaald de ruimte en het takenpakket van gemeente en provincie; ook de financiering van het lokale bestuur geschiedt grotendeels door Den Haag en er zijn toezicht- en goedkeuringsprocedures.

Al met al dus een stevig keurslijf. Een door Den Haag benoemde funktionaris lijkt bij dit al wat overbodig. Bovendien past in een tijd van vergaande demokratisering de aanstelling van een – in de praktijk invloedrijk – bestuurder door een instantie buiten de bestuurlijke eenheid niet.

Dan valt er aan twee oplossingen te denken: de gekozen burgemeester; de afschaffing van de functie. Bij gekozen burgemeesters kan zowel worden gedacht aan kiezen door de bevolking, als aan kiezen door de raad. Het eerste kan leiden tot twee organen, ieder met eigen mandaat van de kiezers, die tegenover elkaar komen te staan. Een slechte oplossing, die weinig aanhang meer heeft. De tweede keus is al beter. De burgemeester is door de wijze van kiezen ondergeschikt aan de raad. Toch kan ook deze vorm tot frikties leiden.

Beter lijkt dan ook de speciale functie af te schaffen en de taken en bevoegdheden onder te brengen bij de rechtstreeks gekozen leden van de raad. De raad kiest dan uit haar midden een kollege van wethouders, belast met de dagelijkse leiding van de gemeente. Daarnaast kiest ze een voorzitter van de plenaire vergadering. Zo'n figuur past mijns inziens beter in 1984 dan een van boven gedropte burgervader.

De commissie komt in dit deel van het rapport niet ver. Men vindt dat nu de laatste Grondwetswijziging, waarbij uitdrukkelijke uitspraken zijn gedaan over benoemde funktionarissen, zo recent is, dat men alleen op grond van zeer zwaarwegende argumenten tot een andere keus kan komen. De commissie heeft die niet. De konklusie is dan ook dat de bestaande procedure in grote lijnen moet worden gehandhaafd. Wel zal een aantal geldende regelingen (zoals de positie van de vertrouwenscommissie) in de gemeentewet vastgelegd moeten worden. Gemeenten boven de 50.000 inwoners moeten een aanbevelingsrecht krijgen. Al met al weinig schokkend.

BERT WILLEMSSEN

UNIFORM

Beste Peter, toen ik op zaterdag 31 maart de voorpagina van de Volkskrant bekeek, zag ik een foto van een aantal Kamerleden in ME-uniformering. Tot mijn grote teleurstelling en ergernis stond ook jij daar in een ME-uniform bij.

Misschien heb je in een sfeer van ouwe jongens krentenbrood je laten overhalen door je kollega-Kamerleden om ook eens zo'n ME-pak aan te trekken.

Ik persoonlijk zou het echter emotioneel niet kunnen opbrengen om zo'n uniform aan te trekken.

Erger vond ik het dat je door op deze manier in de krant te staan een klap in het gezicht geeft van alle krakers, anti-kernenergiedemonstranten en andere aktievoerders die tijdens hun akties vaak met geweld door de ME zijn tegemoet getreden.

Uit de Volkskrant van 31 maart '84.

Voor velen is de ME het symbool van de onderdrukking van buiten-parlementaire akties: daarom betreur ik het zeer dat jij als PPR-representant een ME-uniform hebt aangetrokken.

Hans Hauer
Bergen op Zoom

NASCHRIFT PETER LANKHORST:

Beste Hans, neem van mij aan, dat ik het ontzettend vervelend vind dat de bewuste foto's voor veel mensen zo'n agressiviteit uitstralen. Ze zijn echter niet maatgevend voor het werkbezoek aan de opleidingsschool van de Mobiele Eenheid. Het was een erg instructief bezoek, dat voor mij in het teken stond van de vraag: hoe zorg je dat in konfliktsituaties de ME korrekt wordt in-

gezet?

Daarover is de hele dag intensief gepraat met de schoolleiding en individuele docenten. Heel serieus, want het gebruik van geweld is geen lolletje.

Des te pijnlijker is het dat foto's en de daarbij behorende onderschriften in kranten zo'n vertekend beeld geven. Het bijwonen van de ME-omkering was slechts een onderdeel van het programma. En als in de Volkskrant in onderschriften denneappels worden omschreven als 'na-maak handgranten', gesuggereerd wordt dat de Kamerleden in ME-uniform hebben rondgelopen en zelfs een relatie wordt gelegd met de mogelijke plaatsing van

kruisraketten, ja, dan heeft het plaatje het weer eens gewonnen van de informatie. Dat is jammer, vooral ook omdat het daardoor steeds moeilijker wordt je genuanceerd en kritisch op te stellen. Achteraf gezien, had ik dus nog terughoudender moeten zijn.

Tot slot toch nog iets over de positie van de ME. De fractie heeft zich in de laatste jaren nadrukkelijk met het politiebeleid en de ME beziggehouden. Juist ook, omdat de politiek verantwoordelijk is voor het al dan niet inzetten van de ME.

Met de ME, die in Nederland gelukkig is samengesteld uit 'gewone' politiemensen, moeten juist de linkse partijen in gesprek blijven; het zou pas echt gevaarlijk zijn het politiebeleid alleen aan rechts over te laten.

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

DOORBRAAK

Een jaar van verwarring en onduidelijkheid ligt achter ons met als resultaat dat twee groene lijsten aan de Europese Verkiezingen deelnemen. Een cynicus zou op kunnen merken: „Ik hou zoveel van een groene partij, dat ik blij ben dat er twee zijn“. Ieder rechtgeaarde groene zal dit echter een pijnlijke konstatering vinden.

Hoe heeft het zo ver kunnen komen? Een belangrijke oorzaak ligt waarschijnlijk in de structuur van het Groen Platform. De structuur, waarbij ongebonden naast gebonden samenwerken, moest vroeg of laat wel tot een breuk leiden; hetzij in het Groen Platform zelf, hetzij in de PPR, de hofleverancier van het Platform. De dubbele petten van de prominente radikalen in het Groen Platform en in de onderhandelingen over het Groen Progressief Akkoord hebben uiteindelijk geleid tot de breuk.

Sinds 1977 zijn de echte linkse partijen in een vicieuze cirkel geraakt: weinig zetels, weinig politieke macht, daardoor weinig aandacht in de media voor hun vaak zinnige ideeën, hierdoor verdwenen ze uit het vizier van de kiezers, daardoor bleef het aantal stemmen op hen laag enz.

Op welke wijze men het ook probeerde (de vele strategiediskussies en vernieuwingspogingen ten spijt), de werfkracht bleef gering. Interne richtingensrijd slokte veel energie op, met het gevaar van scheuringen. Met name de PPR was er alles aan gelegen om een samenwerking van rood en groen tot stand te brengen. En hier ligt ons inziens de oorzaak van de breuk in het Groen Platform. Met name bij de ongebonden bestond de vrees voor het karretje van de PPR gespannen te worden.

Het huzarenstukje van Wim de Boer, die na vastgelopen

onderhandelingen het Groen Progressief Akkoord uit de hoed toverde, heeft met name onder de onafhankelijken in het Groen Platform wantrouwen opgeroepen tegen de 'achterkamerpolitiek'.

En voor het slagen van een koalitie is een basis van vertrouwen nodig, die door de dubbele petten verdween.

Ook uitspraken als: "Over de programtekst ligt een dikke laag klef groen slijm" op het PSP-kongres, hebben het animo tot samenwerking natuurlijk niet verhoogd.

Nadat de EVP, na een chaotisch kongres waar de verdeeldheid van het Platform uitgebreid werd geëtaleerd, had afgehaakt, was de verwachting, dat ook het Groen Platform dit zou doen. De PPR-prominenten kwamen voor een moeilijke keuze te staan. Door de al maanden tevoren afgesproken vergadering in Utrecht te mijden en tegelijk in Amsterdam bijeen te komen, werd die keuze omzeild, maar was de breuk in de groene stroming een feit. Nadat het Groen Platform ondeugdelijk was gebleken (ondemocratisch) was het zich verenigen van voornamelijk mensen zonder enig partijverleden een volgende, logische stap.

Bas de Gaay Fortman vindt, dat er naast een 'PPR met de Bijbel' ook niet nog eens een 'Groene PPR' bij moet komen. Hij heeft gelijk als hij stelt, dat politiek sektarisme progressief Nederland reeds teveel schade heeft berokkend. Maar hij, en met hem de hele PPR, mag de hand wel eens in eigen boezem steken. Hoe zou het komen dat mensen, die het inhoudelijk grotendeels met je eens zijn, liever een eigen partij oprichten, dan lid worden van de PPR? Lid worden van een bestaande partij is immers veel eenvoudiger dan een eigen partij oprichten? Zou er dan toch iets mis zijn met de koers en/of de beeldvorming van de PPR, waardoor potentiële leden hun heil elders zoeken? De PPR heeft al sinds jaar en dag een uitstekende milieuparagraaf, waaraan het waarschijnlijk een groot deel van haar kiezers dankt.

Ondanks de belangstelling voor milieuvervuiling, bewapeningswedloop en ontwikkelingsamenwerking in brede lagen van de bevolking komt de PPR niet boven de 2% uit. Hoe zou het toch komen, dat ondanks de ogenschijnlijk gunstige omstandigheden, het electoraal succes uitblijft? Wat zijn toch de oorzaken, dat potentiële kiezers worden afgestoten.

Het Groen Progressief Akkoord zal geen lang leven beschoren zijn. Zodra de kiesdrempel het niet vereist, en je hoeft geen profeet te zijn om dat te voorspellen, zal er van een Groen Progressief Akkoord geen sprake meer zijn. Voor zo'n eenmalig gebeuren is het, na opportunistisch gelaveer tussen partijbelang en politieke vernieuwing, gekomen tot een breuk in de groene stroming. Helaas. Deze breuk moet zo snel mogelijk de wereld uitgeholpen worden. Twee Groene lijsten is verspilling van energie. Het is een luxe die we ons niet kunnen permitteren. De problemen van milieuverniëting zoals zure regen en gifvondsten, de ondanks de uitkomst van de BMD dreigende bouw van nieuwe kerncentrales, de bewapeningswedloop, die volledig uit de hand begint te lopen, de uitzichtloosheid van de Derde Wereld en de werklozen in eigen land, vragen om bundeling van krachten.

Als onze konklusie juist is, dat het ontbreken van vertrouwen de breuk veroorzaakt heeft, zal aan dat vertrouwen in elkaar en in elkaars bedoelingen gewerkt moeten gaan worden. Daarbij moeten we verder kijken dan de Europese Verkiezingen, waar de Groene stroming gescheiden optrekt en, logischerwijs, sterk polariserend ten opzichte van elkaar, want je moet duidelijk maken waarin je verschilt van de ander.

Nu de breuk desastreuze vormen aan begint te nemen, immers de geloofwaardigheid van de Groene stroming staat op het spel, is het hoog tijd om te gaan werken aan het dichten van de kloof. Een eerste stap kan zijn een

BRIEVEN

gezamenlijk kongres van Groenen uit diverse partijen. Een Groene Doorbraak dus. Want alleen als ze gezamenlijk optrekt, kan de Groene stroming die befaamde 12% (en daarmee een politieke doorbraak) bereiken. Wie belangstelling heeft voor mee wil werken aan/ideeën heeft over/inlichtingen wil over de Groene Doorbraak, kan contact opnemen met

Bert Breed
Witte Rozenstraat 58a
2311 XX Leiden
071-143439
(mede-oprichter van De Groenen)
of
Lex Bos
(sekretaris PPR-Leiden)
071-131307

LINKSISME

In de politiek is veel toelaatbaar, maar een onjuiste voorstelling van zaken suggereren gaat ons te ver. Het ingezonden stuk, dat vijf Groninger PPR-leden schrijven in de laatste Radikalenkrant, als reactie op de door het Provinciaal Bestuur Groningen uitgegeven verklaring naar aanleiding van het scholten-Dijkman-kongres, vinden wij zo'n geval.

De volgende twee suggesties worden gewekt richting Provinciaal Bestuur Groningen. Beide zijn pertinent onwaar en verdienen weerwoord. 1) Het PPR-Provinciaal Bestuur Groningen zou met alle winden meewaaien. Eerst met de Groene Golf, nu met Scholten-Dijkman cs. Onzin, het Provinciaal Bestuur heeft altijd voor een *zelfstandige*, ondogmatische, progressieve PPR gepleit. Gestructureerde samenwerking met PSP en CPN wijst het Provinciaal Bestuur af, omdat deze partijen niet als eerste optie politieke machtsvorming en bestuursinvloed hebben. Wij vinden dat de PPR moet blijven streven naar bestuursverantwoordelijkheid en naar een zo progressief mogelijk Kabinet. Daarbij behoren we niet tot degenen die dagdromen over progres-

sieve meerderheden. Voor meeregeren zullen coalities met anderen moeten worden aangegaan. Wie samenwerking met anderen afwijst, als zijn of haar groep de meerderheid niet haalt, zet zichzelf buitenspel en mini-liseert zijn/haar invloed. Wij vinden dat de PPR af moet van het stempel 'Klein-Links' (het 'opgestoken vingertje' aan de zijlijn), dat zij zich teveel heeft toegeëigend. Daarmee heeft zij geen enkele werfkracht op grote groepen kiezers die zich potentieel (wat betreft ideeën en manier van politiek bedrijven) in de PPR zouden kunnen vinden. Als anderen (zoals Scholten-Dijkman) een duidelijk gebaar maken richting PPR, dan dient de PPR dat ook positief te beantwoorden. Als het PPR-partijbestuur daartoe niet bereid is, dan is het terecht dat een provinciaal bestuur dat dan maar doet. Daarmee wil het Provinciaal Bestuur Groningen heus de PPR met al haar goede ideeën (basisinkomen, CE-scenario, 25-urige werkweek e.d.) niet uitleveren.

2) De tweede suggestie die wordt gewekt, vinden we nog veel kwalijker, namelijk dat het Provinciaal Bestuur Groningen de leden niet zou raadplegen in verband met te nemen politieke beslissingen. Het Provinciaal Bestuur Groningen heeft de afgelopen jaren zeer nadrukkelijk de leden bij de discussie betrokken: teksten in het provinciaal krantje, discussievonden, besluitvorming

waartoe zoveel mogelijk leden werden opgeroepen om deel te nemen. De uitvoerige discussie naar aanleiding van een openbare brief van Henk Hammenga is daarvan een goed voorbeeld. Daarnaast heeft het Provinciaal Bestuur Groningen de lokale actiecentra bezocht. De gegevens uit die gesprekken waren en zijn meebepalend voor de uitgestippelde koers. Op dit moment wordt er niets gedaan door het Provinciaal Bestuur Groningen, wat niet gedragen wordt door de grote meerderheid van de actiecentra in de provincie.

De genoemde suggestie zegt dan ook meer van de schrijfters van het ingezonden stuk, dan van het Provinciaal Bestuur Groningen.

Tot slot, het moet maar eens geschreven worden, in de PPR-Groningen was (en is) een groot aantal leden aanwezig, dat politiek dakloos zou zijn geweest als het Provinciaal Bestuur Groningen er niet zou zijn geweest. We kunnen ons volstrekt niet vinden in 'Linkse Doorbraak'-gedachten (èn de PvdA naar links trekken, èn de linkse meerderheid, een tegenspraak in zichzelf) die zo welig binnen onze partij tieren en haar dreigt te verstikken.

We geven de moed echter niet op en blijven (voorlopig?) lid. We wachten op politieke duidelijkheid (klein-links of zelfstandig) en wensen niet langer een kwakkelkoers.

Henk Pilat
Barth Oost
Jan Hein
J. Roddeman
Groningen

5 JAAR PPR-FLIKKERS EN -POTTEN

Daarom nodigen wij iedereen hartelijk uit voor een ontspannen feest-avond op 19 mei, in de KARGADOOR, Oude Gracht 36 te Utrecht.

Globaal programma:
vanaf 18.30 uur: koffie en drankjes,
info-markt PPR-Flikkers en
-Potten/-Vrouwen en -Jongeren.

20 uur: muziek/zanggroep (bestaande uit Jaime O'Neill, Manon Robert en Mirjam Vorstermans) met onder meer Zuidamerikaanse liederen; 21 uur: theatergroep Panter met 'Brief Uit Brighton'; 22 uur: muziek en zang.

BAS DE GAAY FORTMAN: GROEN FANATISME

'Vrijheid, gelijkheid en broederschap', zo luidde de leuze van de Franse revolutie in 1789. Sindsdien is het in de Europese politiek vooral daarom gegaan: Wat betekent vrijheid? Vrijheid voor de snoeken of voor de voortjes? Gaat gelijkheid ten koste van vrijheid? Is gelijkwaardigheid belangrijker dan gelijkheid?

Broederschap bleef in de politieke discussie op de achtergrond. Helemaal niet aan bod kwam de verhouding tussen de mens en de natuurlijke omgeving. De relatie tussen de mensen onderling was overheersend.

Vandaag zien we de opkomst van een nieuw politiek denken. Het bouwt voort op de gedachten uit het verleden, maar kiest daarbij een nieuw uitgangspunt: de natuurlijke omgeving vormt het draagvlak voor het leven op aarde. Daarin, én in de zuster- en broederschap, ligt de grondslag van groene politiek.

In Nederland kreeg groene politiek al jarenlang aandacht binnen bestaande partijen. Dat is op zichzelf al een reden om te streven naar brede samenwerking zoals nu in het Groen Progressief Akkoord. Een andere reden is dat de ekologische benadering van politiek de vrijheid-gelijkheid discussie niet overbodig maakt. Mensen kunnen de natuur uitbuiten maar ook hun medemensen. Het ligt voor de hand beide vormen van uitbuiting tegen te gaan. Dit wil evenwel niet zeggen dat een standpunt over het één steeds vanzelf zal uitmonden in een bepaalde visie op het ander. Toegepast op de PPR: ekologisch denken leidt niet zonder meer tot een radikaal-demokratische maatschappijvisie.

Ekologische politiek presenteerde zich in Nederland om te beginnen met een 'Groen Manifest'. Vanzelfsprekend vroeg dit de mensen niet van politieke richting te veranderen. Het richtte zich tot verschillende

stromingen zoals socialisten, christenen, democraten en liberalen. Voor allen zou het ekologisch denken van betekenis moeten zijn.

Nu is de werkelijkheid dat de drie grootste politieke stromingen de natuurlijke omgeving niet als draagvlak beschouwen van produktie en konsumptie maar hooguit als randvoorwaarde. Vandaar de drang het politieke gebeuren onder druk te zetten door middel van een eigen organisatie. Daarbij kwam het succes van groene partijen in buurlanden. Groen bleek over een elektorale werfkracht te beschikken die een partij als de PPR, met een sinds jaar en dag door de stichting Natuur en Milieu met een 10 beloofd program, al enige tijd miste.

Enerzijds moest dus worden erkend dat ekologische politiek in het Nederlandse partijbestel al een plaats had verworven. Anderzijds werd gezocht naar nieuwe werfkracht. Die combinatie leidde tot de vorming van een Groen Platform bestaande uit mensen van verschillende partijen plus partijlozen. Gezamenlijk wilde men streven naar groen gekleurde samenwerking op brede lijsten. Dan zou er meteen een einde kunnen komen aan de versnippering onder progressieven. Samen met de Partij van de Arbeid zou 'groen-progressief' moeten mikken op vorming van een alternatief voor de CDA-VVD-koalitie.

Voor PPR-mensen is het verhaal tot zover vermoedelijk wel te volgen. Maar hoe ontstond die afsplitsing van 'de Groenen' of 'GRAS', een groepering die beslist niet met enige andere partij een lijst wilde vormen? Ik zie daarvoor twee oorzaken.

In de eerste plaats heerste er in de groene beweging een *elektoraal fanatisme*. Overschat werd niet alleen de werfkracht van ekologische politiek als zodanig maar zelfs die van het simpele woordje GROEN. Een 'wasmiddelenenquête' had daaraan

bijgedragen. Gepeild was of de mensen zouden stemmen op 'een groene milieupartij', gesteld dat die er zou komen. De aanhang werd geschat op 12%. In werkelijkheid stemmen mensen evenwel niet op namen los van structuren. De partijstructuur wordt gevormd door het programma en de personen, en met name het optreden van die personen als vertegenwoordigers van de kiezers. Een nieuwe partij heeft weliswaar een onbesmet blazoen, maar dat betekent toch niet dat op de naam wordt gestemd, los van de personen die erbij horen. Er moet vertrouwen bestaan.

De tweede oorzaak van het ontstaan van een groene splinter moet worden gezocht in een *pseudo-religieuze fanatisme*. Ekologie is voor sommigen een religie geworden, een complete levensbeschouwing die op alle vragen een antwoord geeft en bovendien precies voorschrijft hoe wij als individuen moeten leven. En fanatisme, zo is bekend, leidt al snel tot onverdraagzaamheid. Ook bij de Duitse Grünen is daar wel eens iets van te zien.

Angst voor fanatisme heeft in de PPR zeker een rol gespeeld bij de eerste discussies over onze banden met groene politiek. Dat die angst niet geheel ongegrond was tonen 'de Groenen' (GRAS), niet alleen door hun optreden in ons land maar vooral door de wijze waarop zij het Groen Progressief Akkoord afschilderen in de andere Europese landen. Teleurstelling daarover mag ons niet beletten de brede groen-progressieve samenwerking te blijven nastreven. Bij de Europese Verkiezingen moet het GPA een succes worden. Daarvoor gaan we nu campagne voeren. En wie bij volgende verkiezingen in groen-progressieve geest wil verdergaan kan lid worden van het Groen Platform Nederland: Nieuwe Grachtje 9-II, 1011 VP Amsterdam.

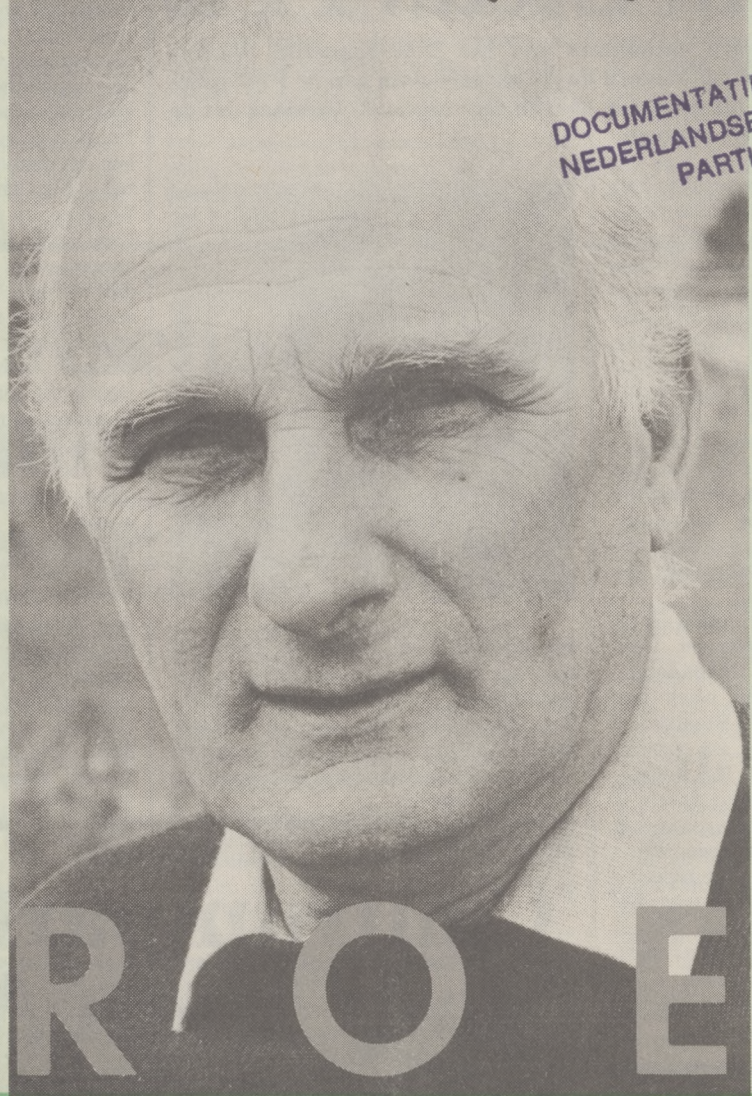
R A D D O K A L E R

EUROPA

PR-MAANDBLAD / JAARGANG 17 / NUMMER 5 / 29 MEI 1984

KRAAN

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

**CHIEL
VON MEIJENFELDT**

**GENERAAL
BUITEN DIENST**

G R O E N

**PROGRESSIEF
AKKOORD**

VAN CPN. GROENE PARTIJ NEDERLAND . PPR. PSP

LANGER WACHTEN NIET ZINNIG

Wetsontwerp Euthanasie Verdient Steun PPR

Het initiatief-wetsontwerp euthanasie van het D'66-Kamerlid Wessel-Tuinstra komt zeer dicht bij hetgeen de euthanasie-nota van de PPR voorstaat. Wetswijziging op dit gebied is daarbij zeer gewenst. Vandaar dat de PPR dit wetsontwerp moet steunen.

Dit vindt Gerard Nijssen, voorzitter van de PPR-werkgroep Gezondheidszorg en voormalig koördinator van de PPR-subgroep Euthanasie. Indienster Wessel-Tuinstra (foto) heeft gezegd steun te verwachten van PvdA, VVD en PPR (samen met D'66 91 zetels). Dit omdat genoemde partijen standpunten hebben over euthanasie die – zeker in grote lijnen – overeenstemmen met de uitgangspunten van het D'66-ontwerp. Dat zijn: beschermwaardigheid van het leven, humanisering van het sterven, zelfbeschikkingsrecht onder bepaalde omstandigheden, zorgvuldige hulpverlening en controleerbaarheid van levensbeëindigend handelen.

Vooralsnog zijn het echter vooral PvdA en VVD die barrières opwerpen. Deze zijn van *procedurele* en *inhoudelijke* aard. *Procedureel*: de Kamer wacht nog steeds op het advies van de Staatskommissie Euthanasie, die op z'n vroegst eind dit jaar hiermee komt. Het Regeerakkoord bindt de VVD omdat daarin is bepaald dat de huidige gedragslijn met betrekking tot euthanasie geen wijziging zal ondergaan alvorens de regering een standpunt heeft bepaald over het advies van de Staatskommissie. Verder moet de Hoge Raad nog uitspraak doen over een euthanasie-rechtszaak – en mogelijk kan die uitspraak zodanig zijn dat wetswijziging niet nodig is.

Inhoudelijk is er ondermeer commentaar op de smalle reikwijdte van het wetsontwerp – het heeft enkel betrekking op mensen die hun wil kenbaar kunnen maken – en op het criterium van het ondraaglijk lijden dat te weinig houvast zou geven.

Werkgroepvoorzitter Nijssen meent op de eerste plaats dat de wet van 1886 en de huidige praktijk te ver uit elkaar zijn gegroeid. Bovendien bestaat er onzekerheid over de interpretatie van de wet, hetgeen enkele euthanasie-processen al hebben bewezen. Verder verwacht hij dat de uitspraak van de Hoge Raad *geen* nieuw inzicht zal bieden en zeker het zelfbeschikkingsrecht van de mens *niet* centraal zal stellen. De smalle reikwijdte van het wetsontwerp noemt hij *aanvaardbaar*: „Euthanasie op uitdrukkelijk verzoek van de betrokkene is voor de meerderheid van het Nederlandse volk toelaatbaar. Euthanasie-toepassing zou zich volgens mij zelfs moeten beperken tot personen die in staat zijn hun wil te bepalen.”

Wachten op het advies van de Staatskommissie noemt hij niet zinnig. De commissie is in het leven geroepen nadat vijf-en-een-half jaar geleden een motie werd aangenomen met het verzoek hiertoe: „Nu er zoveel tijd is verstreken verwacht ik dat de commissie weinig tot geen nieuwe argumenten aan de discussie meer zal toevoegen.” Aldus Gerard Nijssen, die er nog aan toevoegt dat ook de samenstelling van de commissie het nodige stof heeft doen opwaaien.

Andere punten die kunnen bijdragen tot steun aan het initiatief-wetsontwerp: VVD en CDA denken zeer verschillend over dit onderwerp. En mocht het kabinet vallen over de kernwapen-kwestie, dan zal dit weer leiden tot uitstel.

Het initiatief-wetsontwerp van Wessel-Tuinstra is inmiddels aan de Raad van State voorgelegd. Vervolgens zal de Tweede Kamer zich buigen over de behandeling.

PPR VERSUS CENTRUMPARTIJ

'Centrumpartij Jaagt Angst Aan'

Tijdens een debat in de Tweede Kamer heeft Peter Lankhorst een felle aanval gedaan op de Centrumpartij. Voor de eerste maal gingen Kamerleden rechtstreeks in discussie met Janmaat. Het debat vond plaats naar aanleiding van de schermutselingen die midden mei in Boekel plaatsvonden.

Tijdens een kongres van de Centrumpartij in Boekel ontstonden over en weer vechtpartijen. In de Tweede Kamer stelde Janmaat dat zodoende het grondrecht om vrij te vergaderen werd aangetast. Hierop reageerde Peter Lankhorst aldus: „Vreemd is dat hij nu een beroep doet op de democratische rechtsorde. Nog niet zo lang geleden werd een nota openbaar gemaakt van de Centrumpartij waarin onomwonden staat dat mensen voor eigen rechter mogen spelen als de overheid een beleid voert dat deze mensen niet aan-

staat en waarvan die partij en ook de heer Janmaat vandaag geen afstand heeft gedaan.”

Janmaat: „Dat pleit voor de kwaliteit van de PPR. U kunt niet eens een nota lezen.” Peter Lankhorst: „Ik citeer: 'Daar waar de rechten der autochtone staatsburgers van een bepaald land niet of onvoldoende worden beschermd, zal een beroep op noodweer kunnen worden gedaan. Onvoldoende bescherming vindt daar plaats waar de overheden de gevolgen van het falend beleid pogen af te wentelen op hun

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen. Redactie administratie en advertenties Partijbureau PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Hans Verstraaten Vormgeving Joep Paulussen Jan-Willem Kunnen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rourke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veen Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,— per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslag foto Fred Jansz

eigen staatsburgers door het treffen van maatregelen ten gunste van de immigrantengroepen.' Dat staat in de nota. Dat vind ik verderfelijk. Dat wordt door u hier bevestigd."

Janmaat: „Als u op de hoogte zou zijn van het recht, dan zou u weten dat dit voor de strafrechter is." Waarna Janmaat doorging over de nota van z'n partij, de onderzoeken die zijn gehouden op het gebied van immigratie-vraagstukken en eindigde met het idee dat spanningen toenemen bij toenemende immigratie.

Peter Lankhorst: „Zoals gebruikelijk verdraait de heer Janmaat de feiten. Hij doet het voorkomen alsof er partijen in de Kamer zijn die zeggen dat alle buitenlanders maar naar Nederland moeten komen. Er is geen enkele partij in de Kamer die dat heeft uitgesproken. Het gaat erom

dat de buitenlanders die hier zijn eindelijk eens kansen krijgen.

„Het is de Centruumpartij die ze daarvan afhoudt. Het is de Centruumpartij die de angst aanjaagt. Het is de Centruumpartij die de mensen en groepen tegen elkaar opzet. Daar gaat het om. Daarom zitten we in deze slechte situatie. Daarom zijn er dingen gebeurd in Boekel die niet hadden mogen gebeuren."

Door die gebeurtenissen in Boekel, stelde Peter Lankhorst, is de Centruumpartij in de gelegenheid gesteld om 'de heilige onschuld' te spelen. Het doel - bestrijden van racisme - wordt zo niet bereikt. Geweld lokt geweld uit en lost niets op. Wat nodig is: de Centruumpartij *inhoudelijk* bestrijden, zowel maatschappelijk als juridisch. Aldus de PPR-fractie.

PPR OVER DEFENSIENOTA

Vermaatschappelijk Krijgsmacht

De Defensienota van het kabinet mist een visie op de mens in de krijgsmacht. Over de vermaatschappelijking van de krijgsmacht wordt niet meer gesproken. En het kabinet is als de dood voor 'besmetting' van de krijgsmacht door maatschappelijke discussies.

Aldus reageerde de PPR-fractie tijdens de Uitgebreide Commissievergadering in de Tweede Kamer, midden april. Tijdens die vergadering kwam vooral het personeelsbeleid van het leger aan bod. Kritiek van Ria Beckers richtte zich onder meer op het feit dat de militaire belangenorganisaties nauwelijks of niet betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van de nota. De PPR-fractie stelde drie duidelijke wensen:

■ Het personeelsbeleid van Defensie moet worden aangesloten op het beleid

voor het gehele overheids personeel.

■ Verlenging van de dienstplicht bij moeilijker taken en verkorting bij eenvoudiger baantjes, gekoppeld aan een hogere respektievelijk lagere wedde bij langer en korter dienen schept nieuwe ongelijkheid en moet worden afgewezen.

■ Koppeling op afstand van de wedde van dienstplichtigen aan die van beroepsmilitairen wordt nu niet mogelijk geacht. De PPR wil die koppeling wel - niet op afstand, en nu.

In de Defensienota wordt gesproken

RADIO & TV
In verband met de Europese Verkiezingen voorlopig geen PPR-uitzendingen op radio en tv. Maar wel uitzendingen van het Groen Progressief Akkoord. Op de **RADIO: vrijdag 1 juni**, Hilversum II, van 18.20 tot 18.30 uur. En op **donderdag 7 juni**, Hilversum II, van 8.55 tot 9.05 uur. Groen Progressief Akkoord op de **TV: 29 mei**, Nederland I, van 18.45 tot 18.55 uur. En op woensdag **6 juni** van 20.28 tot 20.38 uur.

over 'maatschappelijke aanvaarding' van de krijgsmacht, en niet langer over 'vermaatschappelijking'. „Het tweerichtingsverkeer is éénrichtingsverkeer geworden," zei Ria Beckers. „Het gaat om aanvaarding van de krijgsmacht door de samenleving via informatie over en weer en deelname aan het maatschappelijke verkeer." En: „Men vergeet dat de mensen in de krijgsmacht allereerst deel uitmaken van de maatschappij en dat hun verantwoordelijkheid als mens uiteindelijk zwaarder hoort te wegen dan de eisen van het apparaat."

De PPR vindt dat ook beroepsmilitairen binnen het defensie-apparaat stelling moeten kunnen nemen inzake kernwapens. Het percentage gewetensbezwaarden onder het vrijwillig dienend personeel wordt geschat op dertig procent. De Defensienota stelt echter dat personeel dat bij plaatsing van kernwapens in getewensnood komt de dienst maar moet verlaten. Ria Beckers haalde in dit verband een citaat aan uit het orgaan van de Nederlandse Politiebond: „Het zou voor de overheid een uitdaging moeten zijn om eventuele organisatorische moeilijkheden op te lossen die zijn verbonden aan de principiële erkenning van gewetensbezwaren."

OPROEP KANDIDAATSTELLING PARTIJBESTUUR

Op het najaarskongres worden de jaarlijkse partijbestuursverkiezingen gehouden, waarbij het partijbestuur voor de helft vernieuwd wordt. Dit jaar zijn reglementair aftredend: vice-voorzitter JAAP DE JONG, penningmeester ARDA VAN DEN BRINK, de partijbestuursleden JANNEKE VAN DER PLAAT en RON ROTE. Verder staan op het rooster van aftreden: sekretaris voorlichting ROUKE BROERSMA en partijbestuurslid ELLY VAN SCHIJNDEL. Het is op dit moment nog niet bekend of zij zich al dan niet herkiesbaar stellen.

De partij wordt opgeroepen om kandidaten te stellen voor de functies van vice-voorzitter, penningmeester en sekretaris voorlichting, alsmede voor drie plaatsen in het partijbestuur. Kandidaten mogen worden gesteld door de actiecentra, door de landelijke categoriale groepen, door tenminste 15 partijleden gezamenlijk en door het partijbestuur.

Kandidaatstellingen moeten schriftelijk en ondertekend worden ingediend vóór 1 september a.s. Inzenden aan het partijburo (Singel 277, 1012 WG Amsterdam), t.a.v. Kommissie ex art. 14.3. HR.

De partij wordt gevraagd voor een ruim aanbod van geschikte kandidaten te zorgen, zodat het kongres een goede keus kan maken.

77000 RADIKALEN KRANT

Kongresverslag	6
Interview: Chiel von Meijefeldt	12
Europa En De Vrouwen	15
Interview: Nel van Dijk	16
De Toekomst Van Europa	19
Voedingsbeleid	23
Serie: Welzijn	25
De Samenleving Volgens Aibeda	28
Brieven	31

Het juninummer van de Radikalenkrant sluit op donderdag 14 juni.

AGENDA EUROPESE VERKIEZINGEN

Op donderdag 17 mei was de officiële start van de Groen Progressief Akkoord-kampanje: de manifestatie in Maastricht. Hieronder de overige manifestaties, bijeenkomsten en spreekbeurten. Staat de zaal niet vermeld of ontbreken andere gegevens, bel dan de plaatselijke afdeling.

1 juni, VOORBURG, Koningskerk, 20 uur, forum met namens de PPR *Bert Willemssen*.

1 juni, ZWOLLE, forum met *Bas de Gaay Fortman*.

1 juni, CAPELLE AAN DEN IJSSEL, 20 uur, forum met *Ate Flapper* van het Groen Progressief Akkoord.

1 juni, HANNOVER, manifestatie met *Die Grünen* en *Herman Verbeek*.

1 juni, ROTTERDAM, Trefcentrum, 20 uur, forum met namens het Groen Progressief Akkoord *Fon ten Thij*.

1 juni, ALMELO, *Bram van der Lek* bezoekt boer *Peterman* en de UCN.

1 juni, ENSCHEDE, Avignon, 20 uur, manifestatie PPR, PSP en CPN met *Bram van der Lek*.

2 juni, LEEUWARDEN, *Bram van der Lek* trekt door de stad, met onder meer straattheater.

3 juni, TILBURG, Noorderligt, regionale bijeenkomst Groen Progressief Akkoord, met *Nel van Dijk*, *Bram van der Lek* en *Herman Verbeek*.

4 juni, ROTTERDAM, Vrouwenhuis, Van Vollenhovenstraat 62, forum met *Nel van Dijk* namens het Groen Progressief Akkoord.

4 juni, UITHOORN, sporthal De Scheg, 20 uur, bijeenkomst Groen Progressief Akkoord met *Herman Verbeek*.

4 juni, ALKMAAR, Gulden Vlies, 20 uur, forum met *Roel van Duyn*.

4 juni, OEGSTGEEST, 20 uur, forum met *Pierre Puts* namens het Groen Progressief Akkoord.

4 juni, AMSTERDAM, Oudemanshuispoort, 20 uur, forum met *Bram van der Lek*.

5 juni, 's-GRAVENHAGE, REGIONALE MANIFESTATIE VAN HET GROEN PROGRESSIEF AKKOORD, in de Tropische Tuin van De Houtzagerij, met veel muziek en met *Herman Verbeek*, *Nel van Dijk*, *Jack Verduyn Lunel* en *Andree van Es*.

5 juni, AMSTELVEEN, bijeenkomst 's avonds met *Bram van der Lek*.

5 juni, LEIDEN, Augustinusforum, met *Roel van Duyn*.

5 juni, LAREN (NH), Warrekam, 20 uur, bijeenkomst met *Anneke van 't Hull* namens het Groen Progressief Akkoord.

5 juni, NOORDWIJK, 20 uur, forum met namens de PPR *Jannie Kuik*.

6 juni, LOCHEM, forum met *Jan Schreur* namens PPR.

6 juni, ARNHEM, Stadhuishal, 20 uur, forum met *Jan Schreur*.

6 juni, ZEVENAAR, 20 uur, bijeenkomst Groen Progressief Akkoord met *Herman Verbeek*.

6 juni, VOORSCHOTEN, 20 uur, forum met *Roel van Duyn*.

6 juni, BEVERWIJK, 20 uur, bijeenkomst met *Nel van Dijk*.

6 juni, UTRECHT, 20 uur, forum Europese Beweging met *Bram van der Lek*.

7 juni, GRONINGEN, REGIONALE MANIFESTATIE VAN HET GROEN PROGRESSIEF AKKOORD. Met: *Bram van der Lek*, *Sander Doeve*, *Margo Andriessen*, *Luppo Leeuwrik*, *Klaas-Wybo van der Hoek* en enkele buitenlandse gasten, onder meer afgevaardigden van *Die Grünen*.

7 juni, RENKUM, bijeenkomst Groen Progressief Akkoord met *Roel van Duyn*.

7 juni, OOSTERWOLTE, bijeenkomst Groen Progressief Akkoord met *Herman Verbeek*.

7 juni, HARDERWIJK, Politiek Kafé, met *Bas de Gaay Fortman*.

7 juni, KATWIJK AAN DEN RIJN, Mewinkel, 20.15 uur, bijeenkomst met namens het Groen Progressief Akkoord *Pierre Puts*.

8 juni, LEIDEN, St Agnes Scholengemeenschap, 10.30 uur, bijeenkomst met namens het Groen Progressief Akkoord *Fon ten Thij*.

8 juni, DRIEBERGEN, bijeenkomst Groen Progressief Akkoord met *Bram van der Lek*.

8 juni, MILLINGEN, bijeenkomst met *Jan Schreur*.

8 juni, LEIDEN, bijeenkomst met *Roel van Duyn* en *Simone Walvisch*.

8 juni, DEN BOSCH, discussie met *Bert Willemssen* en *Sonja van der Gaast*.

9 juni, DORDRECHT, Het Hof, van 11 tot

17 uur, manifestatie met namens het Groen Progressief Akkoord *Ate Flapper*.
9 juni, ARNHEM, tussen 11 en 15 uur, bus Groen Progressief Akkoord rijdt door de stad, met *Nel van Dijk* en *Sander Doeve*.

11 juni, AMSTERDAM REGIONALE SLOTMANIFESTATIE GROEN PROGRESSIEF AKKOORD. Naar alle waarschijnlijkheid nabij het Leidseplein. Met de vier lijsttrekkers. Van 14 uur tot 18.30 uur.

12 juni, HILVERSUM, forum met *Emmy van Noord*.

13 juni, HOOFDDORP, De Deining, 20 uur, met *Herman Verbeek*.

Bijeenkomst Automatisering

Vrijdag 15 juni is er een PPR-bijeenkomst over automatisering en lagere overheden. Thema: hoe kunnen lagere overheden een automatiseringsbeleid ontwikkelen en hoe kunnen raads- en statenleden van de PPR hierbij betrokken zijn. Aan bod komen onder meer het automatiseringsplan en – vooral – de privacy-wetgeving. Fractielid Peter Lankhorst zal aanwezig zijn. De bijeenkomst wordt gehouden in het CSB-gebouw, Kromme Nieuwegracht 39, Utrecht. Van 14 tot 20 uur. Opgave: Anita Keuning, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel: 020/227342 (ma, di, wo).

NIEUWE VOORZITTER GEKOZEN

PPR-Jongeren Met Themadag Racisme

Tijdens hun kongres op zaterdag 28 april hebben de PPR-Jongeren Camille van Neer (foto) tot voorzitter gekozen. Hij is de opvolger van Ton Wiegman. Het grootste deel van het kongres werd besteed aan het thema racisme en fascisme.

Het thema werd behandeld door een forum, waarvan alle leden met een prikkelende stelling voor de dag dienden te komen. Betsy Albers van het Nijmeegs Komitee Van Waakzaamheid Tegen Fascisme kwam met de stelling: 'Seksisme zou wel eens de basis kunnen vormen van alle vormen van onderdrukking.' De tweede stelling kwam van Hachem El Ouggoutti, opbouwwerker bij de stichting Bijstand Buitenlandse Werknemers: 'Is het mogelijk dat nadat de buitenlanders tot tweederangs burgers gemaakt zouden zijn of zelfs het land uitgezet zouden zijn, er in Nederland nog een democratie bestaat?' De meeste aanwezigen meenden dat dit wel het eind van de democratie zou zijn, doch niet van de parlementaire democratie. Als voorbeeld werd Zwitserland genoemd, waar een groot deel der buitenlanders over de grens is gezet maar nog altijd sprake is van een parlementaire democratie.

De derde stelling was van Jos Linde-

mann, vormingswerker bij de Stichting Burgerschapskunde: 'Op racistische opmerkingen moest serieus worden ingegaan. Ze moeten niet worden afgedaan met het zeggen: dat kan niet.' Theoretisch waren sommigen in de zaal het hier wel mee eens, maar in praktijk bleek het echter moeilijk te werken. Een voorbeeld: als in een schoolklas een racistische opmerking wordt geplaatst en er serieus op in werd gegaan, kwam er of geen antwoord omdat niemand er iets vanaf wist, of werd men de huid volgescholden. Daarom is het soms gewoon nodig opmerkingen niet te tolereren.

Enig opzien baarde de stellingen van het Nijmeegse PPR-raadslid Joop de Zeeuw. Zijn stellingen: 'Fascisme is in Nederland geen groot gevaar.' 'Racisme wel, en uitzetting hiervan moet voorkomen worden door niet teveel aandacht aan incidenten te schenken.' En tot slot: 'Je moet overtuigen, niet verbieden.'

De aandacht richtte zich vooral op de laatste stelling, waarop als reactie de stelling volgde: 'Verbieden is niet de oplossing, maar wel nodig.' Een groot aantal aanwezigen meende dat de Centru-partij verboden moet worden, vooral gezien de nog niet gepubliceerde nota van het wetenschappelijk bureau van die partij waarin geweldpleging tegen buitenlanders zo niet wordt aangemoedigd, dan toch in elk geval wordt goedgepraat.

OP(NIEUW) NAAR DE 1000

Eind vorig jaar stond in de Radikalenkrant ook al dat de PPR-Jongeren duizend leden nodig hadden. Nodig voor het behoud van de WVC-subsidie. En die is weer noodzakelijk voor het goed functioneren van de PPR-Jongeren.

Die subsidie hebben we behouden. WVC heeft namelijk, ondanks het feit dat we geen duizend leden hebben, ons stijgend ledenaantal positief opgevat. Maar per 1 januari 1985 moeten we dat ledenaantal wel hebben.

Voeg daarbij een aantal opzeggers plus jongeren die dit jaar 28 worden en het is duidelijk dat we nieuwe leden nodig hebben. Opnieuw naar de 1000.

Ben je dus niet ouder dan 27 jaar, stuur dan de bon in. Dat kost niets, behalve een kleine moeite. En al die PPR-leden die vorig jaar reageerden, bedankt.

Ook niet-PPR-leden kunnen zich via het antwoordnummer als PPR-Jongerenlid opgeven of om informatie vragen.

Politie

Verschenen is PPR-Schrift nr. 11/12 met als titel *POLITIE, over het korps, agenten en agentes*. Dit schrift is geschreven door PPR-Statelid en voormalig officier van de rijkspolitie Jan Hopmans. In heldere taal analyseert hij de feitelijke situatie bij de politie, zowel in de opleiding als in de taakuitoefening en biedt hij alternatieven aan. De genoemde suggesties voor verbeteringen sluiten veelal aan bij de mogelijkheden die er liggen op gemeentenniveau om gedrag en werkwijze van de politie te beïnvloeden.

Het schrift is een dubbelnummer en het werd geïllustreerd door Frenk Driessen. Trouwe lezers van PPR-Schriften zullen nummer 10 gemist hebben. Dat klopt, PPR-Schrift nr. 10 Vrouwen En Politiek verschijnt later dit jaar.

PPR-Schrift nr. 11/12 kost f 6,50 (+ f 1,60 verzendkosten) en is te bestellen bij de PPR-Studiestichting, Singel, 277, 1012 WG Amsterdam, tel. 020-226018, of door overmaking van f 8,10 op giro nr. 2144633 t.n.v. PPR-Studiestichting onder vermelding van *POLITIE*.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en plaats: _____

Man/vrouw _____ Wel/niet PPR-lid _____

Tel: _____ Geboortedatum: _____

Handtekening: _____

PPR-Jongeren: voor een jonge PPR

Deze bon zonder postzegel in een open envelop sturen aan:
PPR-Jongeren, Antwoordnummer 10718, 1000 RA Amsterdam.

PREMIÈRE VAN HET ANDERE KONGRES

DE PPR FEMINISEERT ZICH

Zaterdag 19 mei hield de PPR voor het eerst een kongres met een geheel andere opzet. Met discussie in groepen, stemmingen over stellingen – allemaal in het teken van de feminisering. Vijf kongresgangers blikken terug op de dag. Daarbij: de toespraken van Ria Beckers over feminisering en de kernwapens en van Wim de Boer over de Europese Verkiezingen.

FRED JANSZ

Na afloop van het kongres werd een bestelbus volgeladen met overgebleven materiaal en met kongresgangers. Anneke van 't Hull was erbij en enkele leden van het partijbestuur. Een dag lang over feminisering gepraat en gedacht en gestemd, de sfeer was behoorlijk geweest, misschien meer dan dat en natuurlijk hoop je dan dat die partij er ook daadwerkelijk iets mee doet. Het enige wat in dat busje gebeurde was het plaatsen van opmerkingen door drie mannelijke partijbestuurders in de categorie 'plagerig, leuk bedoeld, trek het je niet aan Anneke.' Opmerkingen over feminisering uiteraard – 'oh, dat kunnen we nu als man natuurlijk niet meer zeggen.'

„Treurig is dat dan,” zegt Anneke van 't Hull, „vooral na zo'n dag. Echt treurig.” Ze is één van de gangmakers achter het idee van dit kongres en achter de voorbereiding. Een kleine driehonderd mensen was naar de Hendrik van der Vlist Scholengemeenschap getogen. Het merendeel vrouwen. En veel mensen die je anders zelden of nooit op kongressen ziet. 's Ochtends eerst de toespraak van Ria Beckers, vervolgens discussiëren in groepen over de stellingen. 's Middags

plenair debat, vervolgens stemmen over de stellingen. De terugblik: „Het was enig. Enig! Een heel geslaagde dag, alleen – dat zag je aan de opkomst – hebben de mannen het wel laten afweten. Hoogtepunt vond ik de toespraak van Ria. En ook de discussie in de ochtendgroepen. Heel pittig en zinnig.

„De resultaten? Op gebied van feminisering is – wat ik zelf noem – een intentieverklaring gekomen. Voortaan moeten in wervingskommissies van de PPR een meerderheid aan vrouwen zitten. En tijdelijk moet er in de PPR een doelstelling zijn dat in alle partijorganen een meerderheid aan vrouwen komt. Dat is nogal wat. Maar vooralsnog zijn het aanzetten. Maar hoe dat in de praktijk gaat gebeuren, ik hou er m'n hart een beetje voor vast. Zoals een van de sprekers zei: er zijn kwalitatief voldoende vrouwen in de PPR, maar je moet de zaak ook echt kunnen bevrouwen. En dat is nog de vraag.”

Over één ding lijkt in elk geval iedereen het eens te zijn. Ook partijbestuurssecretaris Louis Vuurboom: „De toespraak van Ria Beckers was van hoog

„Met name bij links hoor je veel geluiden dat deze verkiezingen niet de moeite waard zijn om de gang naar het stemlokaal voor te maken. Ik ben het daar grondig mee oneens. Wegblijven, niet meedoen aan deze verkiezingen is in de huidige situatie zo ongeveer het stomste wat we kunnen doen.

„Als je niet meedoet speel je rechts in de kaart. Jouw geluid wordt dan niet meer gehoord. Je bent er niet om op jouw partij te stemmen, je onttrekt je, laat een deel van de samenleving over aan andere krachten.

„Goed links en op de droge veilige kant toekijken verdragen elkaar niet. Natuurlijk is dit Europa het onze niet. Natuurlijk is dat parlement vol grijze pakken, gewichtigdoenerij, holle frazen en volle buiken ons parlement niet.

„Maar is iemand hier zo naïef om te denken dat daar sneller verandering in komt als mensen als Bram, Herman, Nel en Roel wegblijven. Natuurlijk zeg ik ook niet dat zij het daar wel even zullen klaren. Dat zal een hard, bitter en langdurig gevecht worden. Maar we zijn de enigen niet. Overal in Europa steekt de tegenbeweging de kop op.”

„Er kan dan ook een sterke, brede fractie komen van groene, alternatieve, pacifistische en links-radikale partijen. Laten zien dat we een heel ander Europa voor ogen hebben. Laten zien ook dat je in een Europees Parlement kunt zitten zonder daar persoonlijk voordeel bij elkaar te graaien. Niet voor niets heeft het Groen-Progressief Akkoord een regeling ontworpen waarin we alle binnenkomende gelden – en dat kan heel wat zijn – zo gebruiken dat onze vertegenwoordigers op een eerlijke wijze een redelijk inkomen krijgen en we daarnaast nog heel wat noodzakelijk werk kunnen doen of ondersteunen.

„Links moet z'n tegenzin overwinnen. Linkse mensen – dus ook wij – moeten zich niet langer laten meeslepen in dat 'ik doe niet mee, ze zoeken het maar uit geroep'. Leg jezelf en je omgeving maar

gehalte. Goed doordacht en evenwichtig. Maar dat nivo heeft het kongres zelf verder niet meer gehaald. Er waren meer vrouwen dan mannen gekomen en dat is spijtig. Feminisering wordt dan kennelijk toch als vrouwenonderwerp gezien. Vrouwen horen niet alleen bij zo'n onderwerp in groten getale aanwezig te zijn. En mannen behoren niet weg te blijven.

„De opzet is wel geslaagd, maar politiek inhoudelijk heeft 't er wel onder geleden. Een aantal stellingen is niet meer dan open deuren intrappen. Over de heteronormaliteit en over jongeren, daar liet het stemgedrag zo'n massaliteit zien, dat kan niet goed zijn, dan valt er ook niet meer te discussiëren. En een aantal andere stellingen kwam er zo door, zonder dat men zich de consequenties er-

van realiseerde. Op de besluitvorming valt veel af te dingen. Je hebt eerst een stel willekeurig samengestelde discussiegroepen. In een paar gevallen lagen daar de tegenstellingen op fifty-fifty. Maar dan kwam er toch één tekst uit die later op de middag klakkeloos werd aanvaard.”

En zo werden er ook *rare* uitspraken gedaan. Stelling één over feminisering had een toevoeging gekregen: *'Mannen zijn als groep vooralsnog tegenstander, ook al kunnen ze individueel bondgenoot zijn.'* Die toevoeging haalde het niet. Waarna vervolgens stelling twee in stemming werd gebracht, waar de toevoeging in enigszins andere bewoordingen ook zo instond – en die stelling werd in z'n geheel aangenomen. „Het kongres,” zegt Louis Vuurboom, „is daar

ook nog op gewezen, zonder resultaat. Dan weten mensen niet waar ze mee bezig zijn. En dan dat punt, die akkoordverklaring, dat vrouwen tijdelijk de meerderheid moeten hebben. Met geen woord werd over kwaliteit gerept. Zo'n uitspraak is natuurlijk te dol. En bij zo'n rommelige besluitvorming moet je met dat soort uitspraken niet al te serieus omgaan.”

De PPR kent sinds een paar maanden een emancipatiewerkster die ook bij de voorbereiding van het kongres betrokken is geweest. Voor Marie-José Burger was dit tevens de eerste maal dat ze een PPR-kongres bezocht. De terugblik: „De ochtenddiscussies waren erg goed, alleen was de tijd ervoor wel erg kort. De genen die meededen waren goed voorbe-

FRAGMENTEN UIT WIM DE BOERS SPEECH

DE PPR KIEST NIET EXKLUSIEF KLEIN-LINKS

uit dat thuis blijven inderdaad betekent dat ze het wel uitzoeken. Rechts wil niets liever dan dat wij wegblijven.

„14 juni kan Nederland een signaal geven tegen de politiek van dit CDA/VVD-kabinet en vóór een ander Europa. Elke mogelijke stemmer op het Groen Progressief Akkoord die thuis blijft, verzwakt dat signaal. Naast de grote drie partijen is onze lijst de enige die zetels kan krijgen. Maar dan moet er natuurlijk wel gestemd worden. Die zetels komen er niet vanzelf.”

„De laatste weken laaien de discussies in sommige actiecentra van de PPR weer op. Er worden persberichten uitgegeven, stukken geschreven en zelfs al tafelschikkingen gemaakt. Dat alles met de hoofdtenor: de koers van het huidige PPR-partijbestuur is gericht op nauwe samenwerking met PSP en CPN.

„Het bestuur doet geen recht aan de grote inhoudelijke verschillen met horizontale CPN-ers en dogmatische PSP-ers. Het PPR-bestuur moet zijn koers spoorwegs bijstellen en een samenwerking tot stand brengen tussen PPR, EVP, Scholten/Dijkman, Groenen en D'66.

„Dat deze redenering gebaseerd wordt op de standpunten van minderheden uit de partijen die men niet ziet zitten, is een kleine nuance.

„Uitvoerig geeft men aan waarom PSP en CPN niet deugen terwijl er geen enkel vraagteken gezet wordt bij groeperingen als D'66 of Scholten/Dijkman. Is D'66 dan niet de partij die weigert zich uit te spreken tegen kernwapens en kernenergie, die gasboringen in de Waddenzee bevordert, die de regels van de milieuwetgeving wil verzachten, die een sociaal-eko-

nomisch programma heeft waar een rechtgeaarde radikaal niet mee uit de voeten kan. Of is dit niet relevant. Mag dat niet gevraagd worden omdat het niet past in het strategisch konsept. En kongres, hoe zeer ik de stap van de heren Scholten en Dijkman ook toejuich, wat weten wij op dit moment inhoudelijk

meer van ze dan dat ze zich beroepen op het CDA-program dat echt niet lijkt op het onze, dat ze veel bezuinigingsmaatregelen van dit kabinet indersteund hebben en dat ze alleen met de PPR willen praten als wij onze contacten met CPN en PSP doorsnijden. Hoe kan je dan – haast ongezien – die nieuwe groepering omarmen en gemakshalve de PSP en CPN maar afzwe-

ren omdat de heren onze contacten niet prettig vinden. Wie bepaalt eigenlijk de koers van de PPR?

„Het PPR-kongres heeft met een zeer grote meerderheid de nota de PPR Gaat Verder vastgesteld. Het partijbestuur heeft daarna uiterst loyaal en met alle energie deze nota en bijbehorende moties uitgevoerd. Dat het Groen Progressief Akkoord wat smaller is geworden dan onze bedoeling was, ligt bepaald niet aan dit partijbestuur. Sterker nog: dat valt zelfs niet aan PSP en CPN te verwijten.

„Ik ervaar het dan ook als uiterst onzorgvuldig en onterecht als hier en daar uit de losse pols vastgesteld wordt dat het partijbestuur definitief op samenwerking met CPN en PSP afkoerst.

„Als er objectief vastgesteld zou worden wie in de PPR onverkort en met alle energie de kongresbesluiten over progressieve samenwerking uitvoert, dan skoren partijbestuur en fractie aanmerkelijk hoger dan sommige provinciale bestuurders en skribenten.

„Natuurlijk kun je het niet eens zijn met de keuze die de PPR maakt. De enige weg om dat te veranderen is goed gemotiveerde en beargumenteerde voorstellen aan partijbestuur, kerngroep en kongres voorleggen. De aktiviteiten en voorstellen die ik de laatste maanden onder ogen heb gekregen voldoen bij lange na niet aan de eisen die binnen een democratische organisatie als de PPR gesteld mogen en moeten worden. Als ik daar ongelijk in heb, behoor ik op de eerstvolgende kerngroep tot de orde geroepen te worden.”

De volledige tekst is verkrijgbaar op het partijburo. Tel.: 020-227342.

FRED JANSZ

reid. Aan de middag heb ik een heel onbestemd gevoel overgehouden. De stellingen werden zeer snel overgenomen. Vond men een stelling prima, dan stemde men gelijk ook voor. Dus niet zin voor zin bekijken. Ik denk dat het kongres pas echt geslaagd is als de stellingen echt uitgepraat worden en nog een keer terugkomen op een kongres."

Wat de wens betreft om de helft of een meerderheid van alle partijorganen uit vrouwen te laten bestaan: „Ik denk dat het niet haalbaar is. Voorlopig in elk geval niet. Ik ben ervoor, maar praktisch zal het niet lukken. Waar moet je in Godsnaam al die vrouwen vandaan halen? En wat betekent het? Dat Peter

Lankhorst uit de fractie moet stappen? Ik denk dat ook daarom – vanwege die onduidelijkheid af en toe – het vreselijk belangrijk is als mensen hun reactie geven op het kongres. We zijn er nog lang niet."

De zondag na het kongres is hij net bezig tuinbonen te zetten. Wat laat voor de tijd van het jaar, maar toch: „Lekker hoor, tuinbonen!" En het kongres? „Tja," zegt partijbestuurslid Rouke Broersma, „moeilijk om dat zo even samen te vatten. De toespraak van Ria was zéér goed – daarna hadden we gelijk kunnen stoppen. Want inhoudelijk is er vervolgens niet zoveel meer gebeurd. Wat ik verwacht van een kongres

FRED JANSZ

over feminisering is dat het niet alleen om *het proces* gaat, maar je als politieke partij ook verantwoordelijk weet voor een aantal discussies. Discussies over arbeidsplicht, arbeidsethos. En in het verlengde daarvan moet ook de positie van de PPR-Vrouwen duidelijk worden. Die hebben in die discussies ondersteuning van de partij nodig. Ik heb duidelijke politieke standpunten op dit kon-

„Het gevecht voor een nieuwe samenleving – en dat is ook een nieuw Europa – is een hard en langdurig gevecht. Bewegingen zijn er genoeg. Maar de politieke vertaling is te zwak, de coalities blijven uit. Ik vind dat net zo jammer als Erik Jurgens en Harry van Doorn, maar ze hadden allereerst de Partij van de Arbeid daarop moeten aanspreken. Ik hoop dat het Groen Progressief Akkoord toch een eerste stap zal zijn naar een bundeling van heel links. Maar er is een ding: je kunt als partij je program niet straffeloos losmaken van je politieke positie. Je program is je positie, in die volgorde. Waar dat om opportunistische redenen worden omgedraaid – D'66 en de PvdA in het kabinet Van Agt II, waar zij zelfs het NAVO-dubbelbesluit aanvaardden als basis voor de onderhandelingen in Genève – kan en mag de PPR niet meedoen. Ook dat heeft iets te maken met het onderwerp van dit kongres, met die nieuwe politiek waarvoor we in 1968 werden opgericht. Want wat betekent de bevrijding van de vrouw, de emancipatie van homo's, van jongeren, van buitenlanders, als wij er niet in slagen de macht van opportunisme, ego-tripperij, agressie en geweld te breken door de kracht van eerlijke samenwerking, solidariteit en vrede?"

„Maar natuurlijk is er op grote schaal ongelijkheid in behandeling. Niet alleen vrouwen zijn het slachtoffer van een vernamelijkte maatschappij. In samenhang daarmee zijn dat ook de mannen en vrouwen die niet beantwoorden aan de gangbare hetero-seksuele moraal. En waar het recht van de sterkste heerst zijn dat ook de jongeren, die geen eerlijke kansen krijgen en de buitenlanders die worden gediskrimineerd. Beiden worden behandeld als tweederangsburgers. Zo was dit kongres aanvankelijk ook bedoeld als een emancipatiekongres. Want iedereen begint, denk ik, vanuit de eigen persoonlijke situatie. Je ontmoet lotgenoten, je praat, je herkent je eigen problemen. Je zoekt naar oorzaken, naar mogelijkheden om er iets aan te doen. Het persoonlijke wordt politiek. Je krijgt oog voor diskriminatie en onderdrukking verder om je heen. Dezelfde patronen en mechanismen. En langzamerhand raak je ervan doordrongen dat geweld iets is waarvan de hele maatschappij, de hele wereld is doortrokken. En dat je er niet bent met het inhalen van je eigen achterstanden. Ook dit kongres werd als vanzelf een feminiserings-

gres gemist. De somberheid die ik van tevoren had is daarmee bewaarheid.

„De discussiegroepen over feminisering – ja, wat moet ik daarvan zeggen? Ik vond de groepen te groot; ik zat in zo'n groep van veertig, opeengepakt in een klaslokaal, dat zijn dan twintig mensen teveel. Het nivo van de discussie was behoorlijk, alleen aan het eind kwam weer dat gevecht aan teksten. Het zwakke

punt van deze opzet: je kunt wel discussiëren in een groep, maar je bent niet bij de andere groepen geweest. Het is denkbaar dat de uiteindelijke stellingen niet meer te vatten zijn voor een eenvoudige kongresganger. Dat vind ik eigenlijk niet zo democratisch.

„Een normaal kongres is een tamelijk inteelt-gebeuren. Voor de niet echte kongrestijgers is ook dat meestal een

onoverzichtelijk gebeuren. maar bij deze opzet gaat het weer anders: er borrelt wat op in verschillende ruimten, vervolgens wordt het kongres ermee gekonfronteerd in een sfeer van: niet moeilijk doen, aardig tegen elkaar zijn.”

Over de intentieverklaring die vrouwen in partij-organen zeer de ruimte wil geven, vermengt Rouke Broersma zoals het hoort het persoonlijke met het politieke.

FRAGMENTEN UIT RIA BECKERS' SPEECH

HET PERSOONLIJKE IS NOG ALTIJD POLITIEK

kongres. Dat is in feite in het klein dezelfde ontwikkeling die de vrouwenbeweging in het groot heeft doorgemaakt: van emancipatie naar feminisering. En in die zin zijn we ook bij de PPR thuis. Omdat zij in haar program die lijnen doortrekt. Omdat zij laat zien dat al onze gevechten tegen welk geweld dan ook deel uitmaken van één en dezelfde bevrijdingsstrijd: de strijd om een veilig en zinvol bestaan voor iedereen op deze wereld.”

„De PPR nam als geen andere partij de ideeën van de jaren zestig over. Misschien is het wel zo dat juist ons program – omdat het zo goed is – een excuus is voor vrouwen om niet landelijk actief te worden. Dat de vrouwen te weinig uitdaagt om binnen de partij in aktie te komen. Dat het met zijn kleinschalige gedecentraliseerde ekonomie, zijn nadruk op individuele vrijheid en solidariteit tussen mensen, vrouwen te veel bevestigt in hun traditionele rol. Misschien laten ze daarom het politiek vastleggen van veranderingenprocessen over aan de mannelijke helft van de partij – waarvoor ze dan ook in hun privé-leven de mogelijkheden moeten scheppen en dat bevestigt hen opnieuw in hun rol.

„Die mannen lijken voor dat werk geboren. Hun is van jongsaf aan vooral aandacht voor dingen bijgebracht en minder voor mensen. Zij hebben geleerd dingen

te maken, afstand te nemen en zakelijk te zijn. Zij kunnen beslissen, grote verbanden overzien en werken in grote organisaties. Ze leren prestaties te leveren en met elkaar te concurreren. Zij leren te krijgen wat zij willen hebben en aan de kant te zetten wat hen in de weg staat. Prima, zou je zeggen: die zijn geknipt voor het politieke denk-en-doe-werk op hoog nivo. Alleen, er is één probleem: de manier waarop mannen doorgaans funktioneren heeft te veel van de oude maatschappij waar we vanaf willen en te weinig van de nieuwe waar we naar toe moeten. Bij de prachtige dingen die zij uitdenken vergeten zij vaak de mensen waarvoor het allemaal is bedoeld. Waar zij beslissen aan de top heeft de basis niets te vertellen. Waar zij de normen stellen, is wat daar niet aan voldoet ongeschikt.”

„Niemand kan er blind voor zijn dat onze strakke gezinsmoraal heel veel mensen buiten heeft gesloten en eenzaam heeft gemaakt. Individualisering betekent, dat mannen en vrouwen bewuster kiezen hoe zij willen leven én dat hun verantwoordelijkheid voor anderen een sterker draagvlak kan krijgen. Ekonomische verzelfstandiging is van belang voor het maatschappelijk leven. Op die basis kan onze 'zorgzame samenleving' ontstaan. Niet op basis van wat Lubbers en het CDA willen:

alle aandacht en hulpverlening die de verzorgingsstaat niet meer kan betalen terugbrengen in het gezin, waar de zorg voor de bejaarde ouders en het gehandicapte kind weer op de schouders van de vrouw terecht komt. Dat kan en dat mag niet meer. In plaats van de belasting voor één-verdieners te verlagen, kan het kabinet beter haast maken met die voorzieningen die het ook ouderen en gehandicapten mogelijk maakt hun eigen leven te leiden.”

„Terug naar de breedste en sterkste beweging van dit moment. Want langzamerhand begint het tot iedereen door te dringen dat het zinloos is om aan welke toekomst dan ook te werken als de wapenwedloop zijn gang kan blijven gaan.

„Voor de Amerikanen en de heer Luns is Genève niet meer dan een ritueel, voor hen waren de onderhandelingen al mislukt voor ze waren begonnen, en stond de plaatsing in 1979 vast. Nederland zal ook daaruit lering moeten trekken. Als de onderhandelingen volgend jaar weer beginnen, moeten de Europese bondgenoten veel drempel bij de besprekingen worden betrokken. Voor ons zelf zie ik drie aandachtspunten:

- Volhouden, doorgaan met de huidige akties.
- De kruisraketten tot inzet maken van de Europese Verkiezingen. Het zijn Euro-raketten, het gaat om de toekomst van West- en Midden- en Oost-Europa. Op de avond van de 14e juni moet het Lubbers heel duidelijk zijn dat er geen draagvlak is voor plaatsing.
- Nadenken over massale verdere aktie als men mocht gaan bouwen in Woensdrecht. Ik ben er nog steeds van overtuigd dat de raketten er niet komen. Maar waar met een beslissing tot plaatsing, het aller-eerste grondrecht van mensen zou worden genegeerd en de democratie in zijn kern zou worden aangetast, mag geen verdere stap naar zo'n besluit worden aanvaard.”

De volledige tekst is verkrijgbaar op het partijbureau. Tel.: 020/227342.

Dit najaar is zowel hij als vice-voorzitter Jaap de Jong aftredend als lid van het dagelijks bestuur. Wil de verhouding mannen-vrouwen daar rechtgetrokken worden, dan betekent dit dat of hij of Jaap de Jong niet terug mag keren. Op de persoonlijke konsekwenties hiervan reageert hij vooralsnog kort en onduidelijk: „Tja.” Op het idee reageert hij vooralsnog niet overmatig enthousiast: „Het klinkt aardig, maar zo werkt het in de praktijk niet. We doen al behoorlijk moeite een redelijk aantal vrouwen in de partij-organen te krijgen. Maar ondanks dat blijkt het nu al heel moeilijk dat streven ook te verwezenlijken. Neem de lijst voor de Tweede Kamer of voor de Europese Verkiezingen – je komt dan al moeilijk aan beschikbare vrouwen. Ik blijf het dan toch een soort diskriminatie vinden – op een negatieve manier – wanneer je in zo'n geval een groot aantal beschikbare mannen hebt en toch voor een vrouw kiest. Alleen op het vrouw-zijn. Daar doe je de vrouwenzaak echt geen dienst mee, lijkt me.

„Weet je wat er op het kongres had moeten gebeuren? De toespraak van Ria had gestencild moeten worden en uitgedeeld. Dan erover discussiëren. En dan word je overhoord, kijken of je het snapt – en dan mag je weer naar huis.”

Was het leuk?

„Nee.”

Was het spannend?

„Nee.”

Diepe zucht. Waarna Studiestichting-medewerker Jan Dirx uitlegt wat er volgens hem niet deugt aan deze kongres-opzet: „'s Middags ging het allemaal veel te snel. Onzorgvuldig ook. Zodat er stellingen werden aangenomen die met elkaar in tegenspraak zijn en waarvan je niet zo goed weet wat je ermee aanmoet.” Over de vrouwen die meer ruimte moeten krijgen in de partij-organen: „Ik ben het met die stelling niet eens. Alleen omdat ze vrouw zijn, nee – de partij kan alleen zover gaan dat ze de voorkeur geeft aan vrouwen als er kandidaten voldoende zijn die aan de eisen voldoen. De stelling kun je nu lezen dat er sowieso de voorkeur wordt gegeven aan vrouwen, ongeacht de kwaliteit. En zo'n stelling is in feite toch een partijuitspraak. Zeker naar buiten toe werkt dat zo.

„Dat is onzorgvuldig. En dat is tegelijk mijn grootste bezwaar tegen deze kongresopzet. Mijn voorkeur gaat uit naar een combinatie van een kongres als dit en de opzet van de 'normale' kongressen. Dan krijg je tenminste ook een duidelijke besluitvorming.”

Maar laten we vooral positief eindigen: „Ik kan meedelen dat de Studiestichting op het kongres goede zaken heeft gedaan met de verkoop van publikaties. Aardige omzet – zeshonderd gulden.”

PPR – MAN-VIJANDIG?

Als je niet naar het kongres bent geweest, de Volkskrant leest en je gezond verstand niet laat werken, zou je dat nu kunnen denken. Gelukkig zijn de feiten anders.

We hebben een boeiend kongres gehad met een uitnemende rede van Ria Beckers, prima andere verhalen en een ronde in discussiegroepen, waar iedereen erg over te spreken was. De groepen hadden stellingen gemaakt die, na een korte toelichting, 's middags in stemming kwamen. Dat ging niet goed. De schakel tussen discussiegroepen en voltallige vergaderingen funktioneerde onvoldoende. De stellingen waren niet allemaal even duidelijk, een enkele keer tegenstrijdig en niet altijd voldoende doordacht met betrekking tot de konsekwenties.

Op zich is dat niet zo erg, want overduidelijk was vastgesteld, dat de stemmingen alleen meningpeilend en niet besluitvormend waren. Het partijbestuur heeft de opdracht gekregen op grond van een aantal meningen een beleid te ontwikkelen en

dat ter zijner tijd ter besluitvorming voor te leggen aan het kongres. Niets aan de hand dus.

De berichtgeving van met name de Volkskrant was op essentiële punten feitelijk onjuist, terwijl de sfeertekening van mw. Brunt 't rustige kritische verhaal van Ria B. ('hijgend staccato' slaat echt nergens op en komt in de buurt van stukschrijven-de kwaadaardigheid) groot onrecht aandoeft. Dat de Volkskrant weinig opheeft met de kleinere linkse partijen weten we al geruime tijd. Maar afgeschilderd te worden als een verzameling naïeve mallothen gaat me te ver.

Ik ben geen malloot en heb met vele anderen op het laatste PPR-kongres geen enkele aanleiding gegeven dat te veronderstellen. Maar ja, als 't wat anders gaat dan gewoon zijn veel mensen en zeker sommige journalisten op slag ontregeld. Jammer.

Wim de Boer, voorzitter PPR.

THEMA NUMMER

De samenwerking die tot stand gekomen is tussen PSP, CPN en PPR en een tak van de groene beweging voor de Europese Verkiezingen heeft ook geleid tot het uitbrengen van een gemeenschappelijke uitgave van de bladen Socialistisch Perspectief, KOMMA en Radikale Notities. Door diverse auteurs – afkomstig uit de kleine linkse partijen – worden alle belangrijke items kritisch besproken en worden alternatieven aangedragen.

Het nummer opent met een bijdrage van Bram van der Lek. Hij vertelt hoe het Groen Progressief Akkoord tegenover de Euroverkiezingen staat, wat er mis is en hoe het beter kan. Het landbouwbeleid wordt onder

handen genomen door Peter Lankhorst, Jaap Roëll en Theo Ruyter (allen Tweede Kamerfractie PPR). De hoofdredakteur van Milieudefensie – Willem de Bruin – pleit voor een Europees milieubeleid. Een blik achter de schermen van het Europa van de tien gunt ons Waarheidredakteur Wim Schoutendorp. Hij laat zien waar de macht werkelijk ligt en welke belangen doorslaggevend zijn. Voormalig sekretaris buitenland van de PPR – Bert Willemsen – beschrijft de rechten en het gebrek daaraan van een grote groep vergeten burgers: de migranten in de EG. En tenslotte gaat Titia Bos – PSP-statenlid – in op de 'derde richtlijn' en dus op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen.

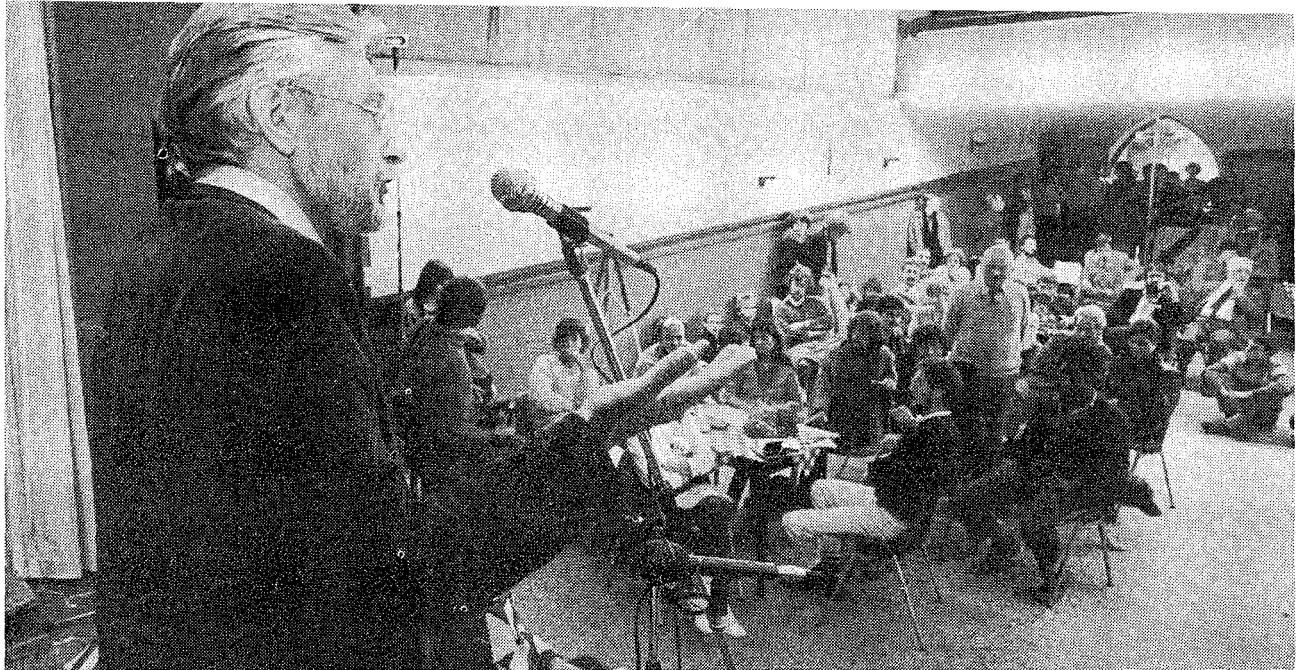
Ik bestel het speciale nummer van Socialistisch Perspectief, KOMMA en Radikale Notities

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Opsturen naar Radikale Notities, Singel 277, 1012 WG Amsterdam.

Bram van der Lek op de manifestatie van het Groen Progressief Akkoord in Maastricht, 17 mei

FOTOBUREAU MELLAART

VOORKOM MISVERSTANDEN OP 14 JUNI: STEM LIJST 6

Het aantal mensen dat nog precies snapt hoe 't in groen Nederland rond de Europese Verkiezingen gaat is gezakt naar twee-en-een-half. We hebben nu onder meer één Groen Platform, één Groene Partij Nederland, één formatie Groenen, één formatie Europese Groenen, Limburgse Groenen, Groninger Groenen, Zeeuwse Groenen, niet te vergeten De Groene, 's lands aardigste weekblad.

De Kiesraad heeft in al z'n wijsheid – en dat was dit keer niet zoveel – besloten dat de Groenen (die van Marten Bierman) mee mogen doen onder de titel Europese Groenen. Daar moet u dus niet op stemmen.

Het Groen Progressief Akkoord staat op het stembiljet vermeld onder de titel: CPN, Groene Partij Nederland, PPR en PSP. Daar moet u dus wel op stemmen.

En waarom dan wel?

Vier redenen om te gaan stemmen:

- Wie nog werk heeft krijgt vrij! om te gaan stemmen.
- Het Groen Progressief Akkoord is dit maal voor het eerst de vierde stroming in de Nederlandse politiek. Het zou op z'n minst jammer zijn als deze groen progressieve bundeling niet succesvol wordt.
- Goed, het gaat om Europa. Maar de uitslag zal een duidelijk signaal zijn aan het Kabinet. In het geval dat het Groen Progressief Akkoord redelijk of goed scoort wordt het duidelijk dat we geen kruisraketten willen – geen 48, geen 32, geen 16, niet nu, niet in '88 of wanneer dan ook – en dat we een geheel ander sociaal-ekonomisch beleid willen.
- Wat is het Europarlement nu? De socialistische fractie is even verdeeld als groot als – meestal – inspiratieloos. De christen-demokratische fractie is iets

kleiner maar daarentegen nog een stuk inspiratielozer – ze stemmen immers als één blok, en veel meer valt er ook niet over te zeggen. De voorzitter van het parlement zoekt het gezelschap op van de Groten Der Aarde en denkt vervolgens dat zo

z'n instituut en hijzelf aan status en macht wint. Zou het niet verschrikkelijk aardig zijn als er linkse mensen in dat Europarlement kwamen die de boel wakkerschudden? (Voor de volledigheid het antwoord: ja).

KAMPANJE- MATERIAAL

AFFICHES. Er zijn vier *thema-affiches*. Over vrede en veiligheid: 'EUROPA KERNWAPENVRIJ – ONTwapENEND.' Over de sociale-ekonomie: '25 UUR – DAT WERKT.' Over milieu: 'EUROPA GIFVRIJ – NATUURLIJK.' Over feminisering: '♀ ♀ ♀ ♀ – ZIJ AAN ZIJ.' En over diskriminatie: 'GEEN RACISME.' Bovendien is er een affiche met het lijstnummer. (zie pag. 4)

FOLDERS. Er zijn vijf *thema-folders* beschikbaar. Ze behandelen dezelfde thema's als die op de affiches staan.

VERKIEZINGSKRANT. In ruime oplage wordt ook een verkiezingskrant verspreid, met daarin informatie over vrede, milieu, anti-racisme, feminisering, sociaal-ekonomisch beleid, de samenwerking tussen PPR, Groenen, CPN en PSP en alles wat nog meer relevant is.

VERKIEZINGSPROGRAMMA. Nu ook als folder verkrijgbaar: het gezamenlijk programma van de vier partners, keurig uitgevoerd in rood en groen.

ADVERTENTIES. Ruim twee weken voor de verkiezingen begint de advertentiekampanje van het Groen Progressief Akkoord in een aantal kranten en weekbladen te lopen. *De advertentie-prints* zijn voor actiecentra individueel verkrijgbaar – je kunt ze alleen met het logo van het Groen Progressief Akkoord krijgen, of met de advertentietekst erbij. Het verzoek is dan ze te plaatsen in plaatselijke of regionale kranten en krantjes.

Al dit materiaal is verkrijgbaar – als het goed is tenminste – bij de plaatselijke organisaties van het Groen Progressief Akkoord. Of bij de centrale organisatie van de kampanje – **Groen Progressief Akkoord, Postbus 267, 1000 AG AMSTERDAM. Tel: 020/267374, vragen naar de kampanjemedewerker van het Groen Progressief Akkoord.**

GENERAAL OVER OORLOG EN VREDE

„VOOR MIJ WAS HET: JOIN THE ARMY, SEE THE WORLD“

Chiel von Meijenfeldt: EVP'er, actief binnen de Gereformeerde Kerk, generaal buiten dienst, kandidaat voor het Groen Progressief Akkoord. Hoe een generaal de duif van het leger werd, en het belang van de 48 kruisraketten: „Als je je alleen maar blindstaart op het wegdoen van wat raketjes dan ben je alleen maar tégen iets.“

Nummer zes op de lijst van het Groen Progressief Akkoord, Michiel Herman von Meijenfeldt, een rijzige man van eenenzestig jaar met indringende ogen. Hij praat makkelijk en in hoog tempo. De treinen die af en toe langs het Perron denderen deren hem nauwelijks.

We zitten in de stationsrestaurant van Weert, op enkele kilometers afstand van zijn woonplaats Ittervoort. Na een indrukwekkende loopbaan als militair – zijn laatste functie was gouverneur van de Koninklijke Militaire Akademie in Breda – geniet hij nu van een riant pensioen.

„Ik ben daar erg dankbaar voor. Het stelt me in staat om die dingen te doen die ik vind dat ik moet doen. Ik hou bijvoorbeeld heel vaak spreekbeurten, zowel in Nederland als in het buitenland. Ik ben vrij in mijn doen en laten. Natuurlijk is het voor mij makkelijk praten, in tegenstelling tot mensen die in grote economische moeilijkheden zitten. Maar het is ook een grote verantwoordelijkheid om iets met je kennis en je geld te doen. Denk maar aan het bijbelse verhaal van de Rijke Jongeling.“

Chiel von Meijenfeldt is van huis uit gereformeerd. Zijn moeder had graag gezien dat hij dominee zou worden. Zijn eigen voorkeur echter ging uit naar de zee. „Eigenlijk heb ik altijd willen varen. Het resultaat was dat ik militair ben geworden, een soort tussenoplossing. Dat was geen bewuste keus, daar rol je in. In de oorlog heb ik in het verzet gezeten. Toen de oorlog was afgelopen was ik vijftientig. Je zit met een HBS-diploma en niks omhanden. Als je dan de kans krijgt om door te gaan, dan ga je gewoon door, dat is een stuk realiteit. We gingen Indonesië bevrijden, dat moest toen gebeuren. Het was daar een heel merkwaardige situatie. Aan de ene kant was het een guerrilla-oorlog en had je vuurkontakt, aan de andere kant was je een groot deel van je tijd bezig met het verzorgen van mensen. Als militair was je betrokken bij het uitdelen van voedsel en het leveren van geneeskundige

verzorging. Wij hebben midden in een pokkengebied gezeten. Dat betekende dat je veel tijd stak in het verzorgen van mensen. Er bestond ook niet echt een vijandschap tussen ons en de mensen daar. We voetbalden bijvoorbeeld met de jongens die aan de andere kant van de demarkatielijn zaten. Het was af en toe ook heel moeilijk, die gespletenheid. Na de soevereiniteits-overdracht ben ik nog drie jaar in Indonesië gebleven bij de militaire missie, om het militair-apparaat opnieuw te helpen opbouwen. Dat is eigenlijk een hele fijne tijd geweest.“

Werd u daar dan niet beschouwd als een gewezen vijand?

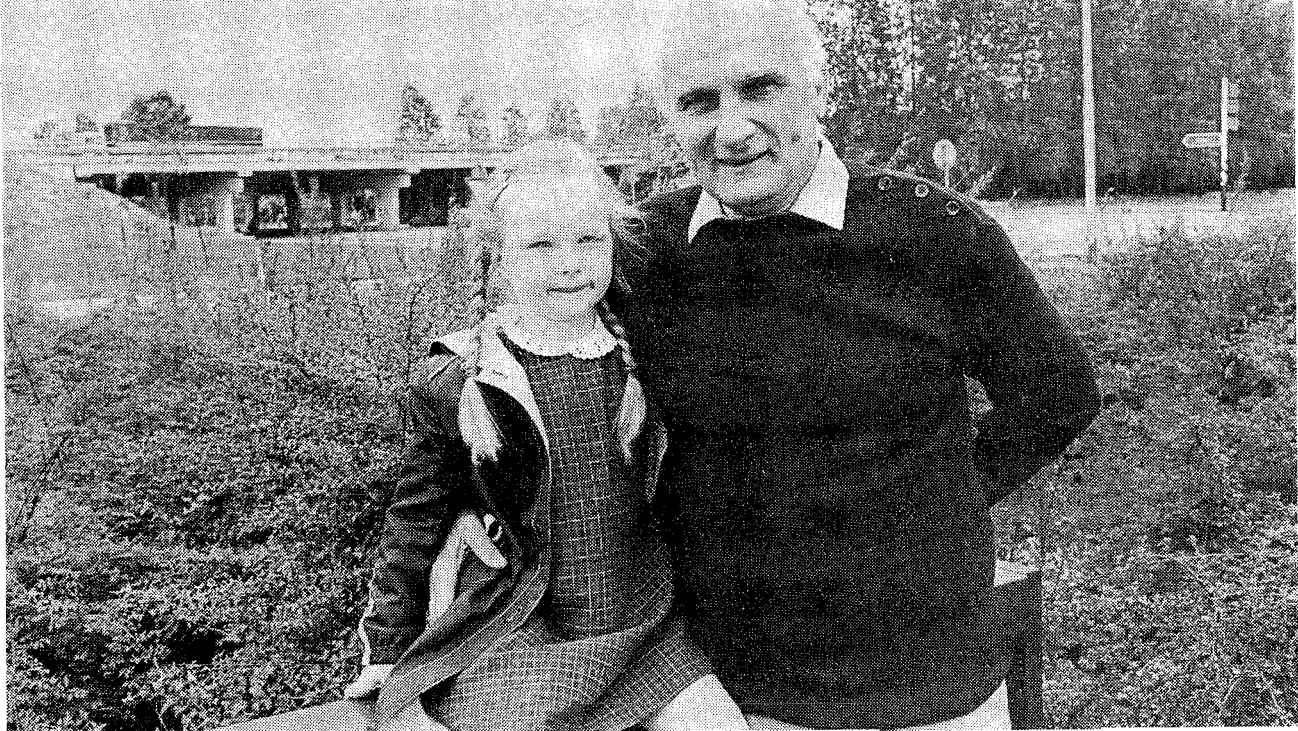
„Nee, niet zichtbaar in ieder geval. Ze hebben daar natuurlijk heel andere omgangsvormen. Hun werkelijke bedoelingen laten ze heel anders blijken dan wij dat doen. Wij zijn veel direkter. Als je daar vraagt of iets, waar je naar toe moet, nog ver is, zullen ze altijd nee zeggen. Want dat wil je immers graag horen. Het wordt niet op prijs gesteld als je iemand direct vertelt waar het op staat. Ik ben later adviseur geweest van een schoolkommandant. Dan zat ik werkelijk een paar uur te praten met zo'n man. Ik moest proberen telkens in dat gesprek wat in te brengen, zodat hij later zelf tot de conclusie kwam wat hij doen moest. Dat is een kunst van communiceren die bedoeld is om elkaar geen pijn te doen. Geweldig vind ik dat. Wij hebben daar geen tijd meer voor helaas. Die mensen gaan heel behoedzaam met elkaar om. Ik heb er erg veel van geleerd. Om nog even op dat vijandsdenken terug te komen. Ik heb daar ook nog een leuk voorbeeld van. Vlak na de soevereiniteitsoverdracht werd ik uitgenodigd voor de eerste dodenherdenking. Het leek mij enigszins pijnlijk om daar naar toe te gaan, dus bedankte ik voor de invitatie. Maar daar wilden ze niets van weten. Ik bleef nog een beetje sputteren, zo van: ik heb helemaal geen krans. O, maar dat was toch totaal geen probleem, daar hadden zij al voor ge-

zorgd. Uiteindelijk ben ik dan toch naar die dodenherdenking gegaan. Ja, ik heb het in dat land erg naar mijn zin gehad.“

Terug in Nederland begint de militaire carrière van Chiel von Meijenfeldt pas goed. Na het Koninklijk Nederlands Indisch leger komt hij bij de landmacht terecht en wordt overal naar toe gedirigeerd. „Als je een beetje in de lift zit binnen de militaire organisatie, dan verander je vrij veel van functie. Je bent nooit langer dan twee jaar in dezelfde functie, dan moet je weer door.“

Eenmaal kapitein, werd hij geselecteerd voor de krijgsschool. Van daaruit naar de Amerikaanse krijgsschool, met even tussendoor – een uitstapje naar de politiek – adjudant van staatssecretaris Haeks. „Toen kwam ik voor het eerst met de politiek in aanraking. Dat maken natuurlijk niet veel militairen mee. Ik heb een beetje achter de schermen mogen kijken.“

Na Amerika werd hij docent aan de Nederlandse krijgsschool in Den Haag. Waarop weer een politieke periode volgde, ditmaal als persoonlijk assistent van Haeks. Daarna directeur van de school voor Militair Leiderschap te Hilversum. Om tenslotte zijn militaire carrière te beëindigen als 'de duif van Breda'. Op de vraag op welk punt van zijn loopbaan hij tot het besef kwam dat kernwapens onaanvaardbaar zijn, antwoordt hij: „Je kan niet van een punt spreken, maar meer van een periode. In de loop van mijn studie zag ik dat het zo niet langer door kon gaan. Je leert met die dingen omgaan, je weet wat het gebruik ervan betekent, je praat er met kollega's over en dan denk je: dit kan niet. We leven in een tijd van overcapaciteit aan vernietigingskracht. Eén onderzeeboot van Amerika heeft al drie keer zoveel vernietigingskracht als we in de hele Tweede Wereldoorlog gebruikt hebben. Zoets kan je niet meer met traditioneel denken aanpakken. In mijn politieke periode leerde ik dat de politiek hier niet op ingesteld is. De politikus denkt traditioneel. Ik heb er vaak met verschil-

FRED JANSZ

lende ministers en Kamerleden over gesproken. Die leven nog allemaal in de tijd van voor de Tweede Wereldoorlog. Zo van: wij hebben de oorlog verloren, dat mag niet weer voorkomen! Het 'München-Trauma.' De militair-technische realiteit en de politieke traditie botsen met elkaar, daar zit het probleem".

Samen met Volten — men sprak in die tijd van het duo Volten en Von Meijenfeldt — heb ik geprobeerd daar wat aan te doen. In de eerste plaats binnen de Anti Revolutionaire Partij, waar ik toen lid van was. Middels publikaties en vragen om concrete stappen hebben we het denken proberen te veranderen. De stelling om af te zien van kernwapens heeft het toen net niet gehaald. Bijna was het gelukt.

„Kijk, het probleem van het hebben van kernwapens is geen militair probleem, maar een maatschappelijk probleem. Mensen spelen hier een rol in, de politiek, de economie, de technologie. Als je naar veranderingen wilt zoeken dan zal je op al deze gebieden je voelhoorns moeten uitsteken om te kijken of er mogelijkheden zijn. Dat is ook de reden geweest waarom ik in de kerk actief ben geworden. Ik heb me aangesloten bij een deputaatschap van de Gereformeerde Kerk, dat zich met het bewapeningsvraagstuk bezighield. Daar kwam ik in aanraking met mensen als Diepenhorst. Vandaaruit ben ik lid geworden van het Interkerkelijk Vredesberaad, wat toen nog een heel hoogwaardig studiegezelschap was. Ik ben daar voorzitter van geworden en toen zijn we zo langzamerhand in de aktiesfeer terecht gekomen.”

Heeft u ooit overwogen om uit de militaire dienst te stappen?

„Nee, dat is eigenlijk nooit een punt geweest. Omdat dat dan ook een keus geweest zou zijn om uit de maatschappij te stappen. Ik zie het meer als een maat-

schappelijk probleem en niet als een militair probleem. Je staat tenslotte als militair aan het eind van de lijn. De konsepties worden uitgedacht door de politiek, natuurlijk wel met militaire inbreng maar de verantwoordelijkheid voor de wijze waarop iemand zich verdedigd is een politieke verantwoordelijkheid. Ik wil de verantwoordelijkheid van de militairen niet bagatelliseren hoor, begrijp me goed, maar ik wil het meer in een maatschappelijke kontekst zien. Als ik geen militair meer kan zijn, dan kan ik eigenlijk ook geen lid van de ARP meer zijn, dan kan ik ook geen lid meer van de kerk zijn, kan ik ook mijn geld niet meer beleggen bij de ABN, die ook voordeel heeft aan de wapenindustrie. Die consequenties heb ik niet getrokken. Maar nogmaals, ik wil mijn verantwoordelijkheid als militair niet ontlopen en zeker ook op mijn gebied aan oplossingen werken. Wat interessant is, ik heb volgende week in Wenen een bijeenkomst met Warchau-pakt-generaals om eens te kijken hoe wij kunnen bijdragen aan het doorbreken van de wapenwedloop. Wij, dat is een klubje generaals uit de NAVO-landen, 'Generaals voor Vrede en Ontwapening'. Voor ons is het een eerste ontmoeting met Warchaupakt-generaals.”

Denkt u dat deze ontmoeting gevolgen kan hebben voor de vredeskonferentie in Stockholm of de ontwapeningsonderhandelingen in Genève?

„Het punt is dat ik denk dat je alleen maar wat bereikt als je bereid bent om in eigen huis orde op zaken te stellen. Vaak is het zo dat men alleen maar naar elkaar blijft kijken. Zo van: als jij nou verandert dan verander ik mee. Wij zouden best eenzijdig afstand kunnen doen van een aantal middelen, we hebben toch genoeg. Als we de huidige strategie, die gebaseerd is op kracht en overmacht, handhaven,

dan is er geen enkele ruimte om concessies te doen. Deze strategie moeten we wijzigen. Maar niemand wil daar mee beginnen. Iedereen zit op iedereen te wachten. Wanneer staat de politikus op die het anders doet? We hebben hier in het Westen, of in het Oosten een figuur als Sadat nodig.”

Hoe denkt u dat het hier in Nederland afloopt met de plaatsing van de kruisraketten?

„Er zal wel weer een of ander kompromis gevonden worden. Maar eigenlijk vind ik het volstrekt onbelangrijk. Als je ziet wat er gaande is op militair gebied en wij maken ons hier druk om een paar kruisraketjes. Stel dat ik de leiding had over de ontwikkelingen in Amerika en ik wilde mijn politiek doorzetten, dan gaf ik de mensen zo'n hapje, zo'n been om op te kluiven. Daar kunnen ze zich dan lekker jaren mee bezighouden en ondertussen gaat de rest door. Wat hier in Nederland gebeurt is niet meer dan een signaal. Het is een ondergeschikte problematiek of die kruisraketten er nu wel of niet komen. Men bijt zich er teveel in vast. Dat vind ik het benauwende van de vredesbeweging, dat men zich daar te veel op richt. Als je je alleen maar blind staart op het wegdoen van wat kernraketjes dan ben je alleen maar tegen iets. Je hebt dan nog steeds niet geformuleerd waar vóór je bent.”

Waarvoor bent u?

„O jee, daar vraag je met iets. Nou, ik denk dat je dat op verschillende gebieden zou moeten vertalen. In de eerste plaats natuurlijk op politiek gebied. Bijvoorbeeld wat kan de rol van Europa zijn in het spanningsveld tussen Oost en West. Want die politieke tweekamp ondermijnt in deze wereld de mogelijkheden om een stukje gerechtigheid te brengen. Wij zijn zo gevangen in de strijd van de twee

grootmachten. Europa zou dat kunnen doorbreken. Dat moet je politiek vertalen, daar moet je een beleid op formuleren. Maar dat vraagt natuurlijk om een stukje Europese identiteit. Ook op militair terrein moet je kijken wat er kan veranderen. Ik denk dan aan een defensie zonder kernwapens. Een verdedigingsstelsel dat niet bedreigend is voor de ander. Dat is een positieve invulling van het nee tegen kernwapens. Naast deze twee gebieden moet je ook kijken naar het economisch en technologisch gebied. Als laatste en misschien wel allerbelangrijkste moet je werken aan het vredesonderwijs. Hoe leren jongeren hun verantwoordelijkheden verstaan. Hoe kun je vermijden dat we in het traditionele vijandsdenken worden opgevoed. Ik heb een boekje geschreven over dat vijandsdenken. Daar beschrijf ik ook mijn eigen persoonlijke ontwikkeling in."

U bent lid van de EVP, lid van het Groen Platform en u staat op de lijst voor de Europese Verkiezingen. Denkt u dat het u lukt om in het Europese Parlement te komen?

„Nee, dat denk ik zeker niet. Dat hoop ik ook niet. Ik heb nu mijn vrijheid en ik denk dat ik dan weer een heel gebonden

leven krijg. Nu kan ik me bezighouden met de Oost-Westproblematiek, praten met mensen en erover schrijven. Dat doe ik eigenlijk veel liever. Maar ik doe mee omdat mensen zeggen dat ik wel een stemmentrekker ben. Dat willen ze graag gebruiken en daar heb ik absoluut geen moeite mee, maar politiek is niks voor mij."

U bent nog al eens in de publiciteit geweest de afgelopen jaren. Dat is u niet altijd in dank afgenomen, getuige de bijnaam die ze u wel eens geven, 'de tijdbom'. Hoe heeft u daarop gereageerd?

„Ach, als je je alles aantrekt ga je eraan kapot. Op den duur gaat het langs je heen. Bovendien heb ik het voordeel dat men dacht dat ik hoge connecties had. Het feit dat ik een vriendje had die zijn kantoor op Soestdijk had en waar ik wel eens mee belde, gaf mij al het aureool van iemand-die-met-de-koningin-om-ging. Openlijk gaf eigenlijk nooit iemand kritiek. Ik ken eigenlijk maar één persoon die ooit openlijk kritiek heeft gehad. De naam wil ik hier niet noemen, maar het was een collega van me. Alleen toen ik een militaire strategie voor de SWAPO had geschreven was de kritiek wel heel erg fel. Vooral tijdens spreekbeurten en via mijn

brievenbus kwam de agressie naar me toe. Als je daar niet op voorbereid bent is dat wel heel akelig. Terwijl ik toch alleen maar gedaan heb wat men mij gevraagd had. Ik heb de situatie geanalyseerd en nooit voor geweld gepleit. Ik heb de mensen die keuze-mogelijkheden voorgelegd. Dat doe ik trouwens altijd, ik zeg nooit zo moet het."

Op dit moment onderbreekt Chiel von Meijenfeldt zijn verhaal en zegt: „Mijn vrouw." Een voor mij verrassend mooie jonge vrouw komt binnen en neemt plaats aan ons tafeltje. Mijn gesprekspartner gaat wat verzitten. Hij zakt iets onderuit. Zijn houding wordt wat lossler, het gesprek wat persoonlijker. Het opvallende leeftijdsverschil – dertig jaar – van beiden komt ter sprake. „Dit soort huwelijken zouden voorgeschreven moeten worden. Ik heb nu veel minder stress dan vroeger. Geen carrière waaraan gewerkt moet worden, geen baan die je tijd en aandacht opslokt. Mijn eerste vrouw is tien jaar ziek geweest en de kinderen zijn erg zelfstandig opgegroeid, maar als ik me nog herinner hoe dat vroeger ging. Ik was altijd weg. Vaak op oefening, je werkte toen ook nog op zaterdag. Dat werk eiste je helemaal op. Geen tijd meer voor je gezin. Nu is dat anders. Ik ben bijna altijd thuis. En als ik ergens naar toe ga, zoals bijvoorbeeld naar Wenen volgende week, dan gaan mijn vrouw en mijn dochtertje van vijf, steeds mee. Straks gaat het kind naar de basisschool dus zal dat wat meer problemen opleveren. Maar nu doen we nog zo veel mogelijk samen. Mijn vrouw gaat ook altijd mee naar spreekbeurten."

Zou u weer militair worden als u opnieuw mocht kiezen?

„Op die vraag kan ik geen antwoord geven. Het zou te gemakkelijk zijn om nee te zeggen. Bovendien sta ik niet voor de keus. Als je nu beroepsmilitair wordt moet je eerst naar de KMA. Dat is alweer een veel bewustere keus dan ik indertijd gemaakt heb. Voor mij was het toen veel meer: 'Join the army, see the world'. Toen ik in het leger kwam kon je overal naar toe, de hele wereld over. Nu kiezen mensen veel meer uit zekerheidsoverwegingen. Het is een goed betaalde baan. En kwa werk is het wel interessant. Veel met jongeren omgaan, leiding geven, de jongens een stuk vorming aanbieden."

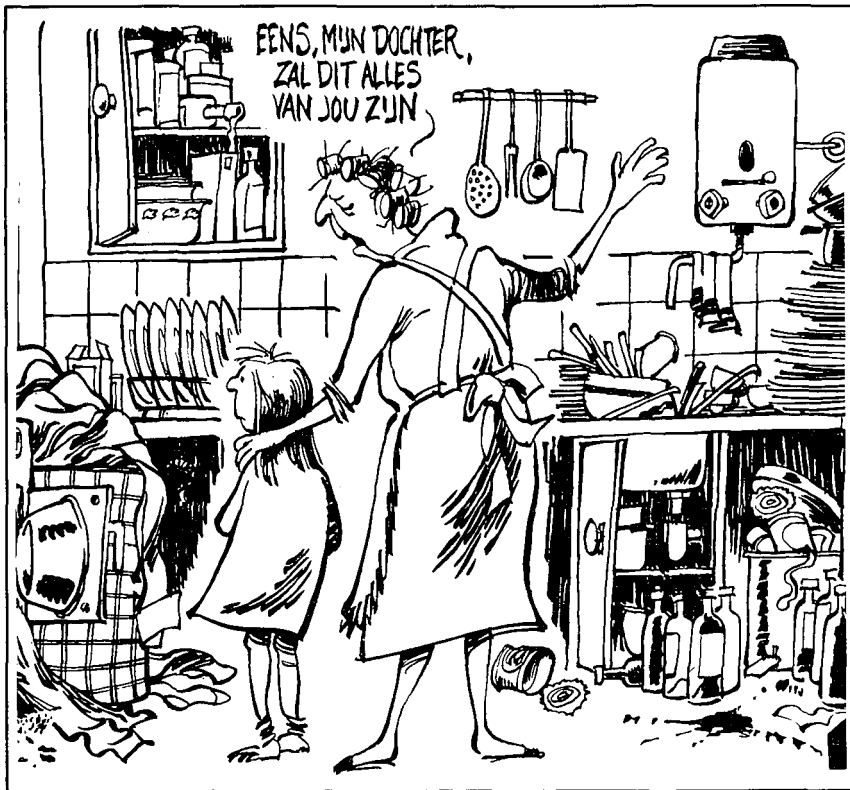
Heeft het u nooit gestoord dat het leger een mannenmaatschappij was?

„Nee dat heb ik nooit als een bezwaar ervaren. Zeker in die tijd niet. Wat me hooguit gestoord heeft van het leger is dat het zo'n negatief werk was. Als je kijkt naar mensen die boeren of die huizen bouwen, die mensen die maken wat. In het leger maak je niets. Er wordt veiligheid verkocht, maar dat zie je niet, dat is niet tastbaar. Ik heb nu een groententuin."

ANITA KEUNING

OVER DE EUROPESE RICHTLIJNEN EN WAT ERVAN TERECHT KOMT GELIJKE BEHANDELING IN EUROPA?

JOS COLLIGNON

Wie mocht denken dat we het in Nederland nog niet zo beroerd getroffen hebben als het gaat om gelijke behandeling van mannen en vrouwen, komt tamelijk bedrogen uit wanneer er een vergelijking wordt gemaakt met de andere Europese lidstaten. In totaal telt de EG zo'n honderd miljoen vrouwen. Naast de 92 miljoen mannen vormen ze dus zeker geen minderheid. Van die 100 miljoen vrouwen hebben er dertig miljoen een betaalde baan. Dat is de helft van alle vrouwen die qua leeftijd onder de beroepsbevolking gerekend kunnen worden.

Kijk je nu naar de afzonderlijke landen dan blijkt Nederland samen met Ierland het laagste percentage werkende vrouwen te hebben; slechts 35%. Dat ligt wel even anders in landen als Denemarken met 71% of Engeland met 58%.

En de verwachting van enkele jaren geleden dat Nederland die achterstand wel snel zou inlopen blijkt nog niet uit te komen. Wél valt voor Nederland te constateren dat het vooral de jonge vrouwen zijn die de arbeidsmarkt binnendringen. In enkele andere Europese landen is het percentage 'oudere' vrouwen

aanzienlijk hoger dan in Nederland. Voor alle EG-landen geldt nog steeds, dat vrouwen over het: in de lagere functies werken, minder opleiding hebben en lager worden betaald dan mannen. En dat ondanks de EG-richtlijnen.

Richtlijnen

Vóór 1975 had elke lidstaat zelf de verantwoordelijkheid om de kwestie van de gelijke behandeling in het nationale beleid op te nemen. Vanaf dat jaar echter werden alle aangesloten landen verplicht de EG-richtlijnen over gelijke behandeling toe te passen. Zo werd in 1975 de richtlijn 'gelijke beloning', in 1976 de richtlijn 'gelijke toegang tot en behandeling in het arbeidsproces' van kracht. Na januari 1985 zal de derde richtlijn die betrekking heeft op de gelijke behandeling in de sociale zekerheid in werking treden. Op stapel staan nog twee nieuwe richtlijnen: één over gelijke behandeling bij het opstellen van CAO's en één over gelijke behandeling bij ouderschapsverlof. In principe zou dus, wanneer deze richtlijnen wettelijk zijn geworden, de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in Europa geen

probleem meer moeten zijn. Maar de praktijk wijst anders uit.

Onderzoekresultaten

De bovengenoemde richtlijnen zijn voortvloeisels van het Sociaal Actieprogramma van de Raad der Europese Gemeenschappen uit 1974 en van het Actieprogramma inzake de bevordering van de gelijke kansen voor de vrouw dat loopt van 1982 tot 1985. Een tussentijdse evaluatie van het Europese Parlement zelf heeft begin dit jaar al laten zien, dat de beoogde doelstellingen van de richtlijnen zeker nog niet worden gehaald. Erger nog, de economische problemen van de afgelopen tijd hebben de voortgang van het proces naar gelijke behandeling danig gedwarsboemd.

Treurig maar verhelderend zijn de uitkomsten van een onderzoek van de Internationale Werknemersorganisatie ILO in Genève. Zij kwamen tot de ontdekking dat vrouwen en mannen in de EG weliswaar voor de wet gelijk zijn in het arbeidsproces, maar in de praktijk komt daar niet altijd iets van terecht. Zo hebben zeker vier miljoen van de 30 miljoen werkende vrouwen in de EG te maken met seksediskriminatie in hun werk. Waarom kan dat gebeuren?

De ILO noemt twee hoofdoorzaken. Weinig vrouwen doen een beroep op de bestaande wet. De stijgende werkloosheid en de angst voor ontslag maakt dat maar weinig vrouwen aan de bel trekken bij diskriminatie of ongelijke betaling. In dit geval loopt de wet nu eens niet achter op de praktijk, maar blijkt de realiteit van de arbeidsmarkt achter te lopen bij de wet. In werkelijkheid is het een economisch probleem, zegt het ILO. Maar dat neemt niet weg, dat de wettelijke bescherming aanzienlijk verbeterd zou kunnen worden. Dus niet langer genoegen nemen met symbolische schadevergoedingen, maar toepassen van forse sancties!

Zo zou volgens de ILO iemand die in eerste instantie op gronden van seksonderscheid een baan is geweigerd of is ontslagen, die baan alsnog moeten krijgen of mogen behouden, dan wel een stevige compensatie moeten ontvangen. Jammer genoeg blijft het aantal zaken dat zowel nationaal als internationaal wordt aangebracht gering. Ook al zijn inmiddels door rechtbanken zaken in het voordeel van vrouwen beslecht.

ANNEKE VAN 'T HULL

ANGELO GOEDEMONDT

EEN KOMMUNISTE OVER DE PPR, STAAL EN EUROPA

'NIET EUROPA MOET MEER ZEGGENSCHAP KRIJGEN, MAAR DE MENSEN ZELF'

Nel van Dijk: eerste CPN-kandidaat op de lijst voor de Europese Verkiezingen. Met een strijdervaring op zoveel nivo's, in zoveel verschillende situaties, dat de heren die haar op de lijst omringen er nog van kunnen leren. Een Brabantse uit de staal, op de werkvloer, tussen een stel filosofen en publicisten op weg naar Straatsburg.

„Je doet je partij eer aan,” zeg ik ergens in het begin van het gesprek. „Als eerste kandidaat van de CPN een vrouw, arbeidster in de industrie en actief in de vakbond!” Wat verderop in ons gesprek merkt ze over dergelijk sjabloondenken op: „Het verbaast me dat dat zo werkt. Ook in de partij. Men vraagt zich nauwelijks af wanneer je kandidaat wordt gesteld: Waar staat ze, wat vindt ze van de dingen, wie is ze als mens.”

Na deze lichte terechtwijzing krijg ik als interviewer gelukkig nog de kans iets goed te maken. Een gesprek met Nel die over zichzelf in De Waarheid opmerkte: „Ik ben een open boek en niet op mijn mondje gevallen.” Hetgeen ik bevestigd zag.

Als ik aankom in Oosterhout, waar ze met haar man Jo en vierjarig zoontje Joeri woont, zie ik voor het eerst de Eu-

ropese verkiezingsaffiches hangen. Verscholen door een groene, ruig begroeide tuin. Ekologisch verantwoord, denk ik grijnzend. Ze vertelt me even later enthousiast: „Ik kreeg de drukproeven in handen en dacht die hang ik vast op.” Hoe ze bij de CPN terechtgekomen is. „Op mijn 16e was ik al actief voor de partij. Op mijn 18e, eerder mocht niet, ben ik lid geworden. Via de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie kwam ik

in aanraking met CPN-ers. De omgeving waarin ik ben opgegroeid was bepaald niet rood te noemen. Een katholiek arbeidersmilieu. Veel onrechtvaardige situaties tegengekomen. Werkloosheid en dergelijke. Dat heeft gevolgen voor je politieke bewustwording."

Zoals met zovelen van haar generatie het geval is, ze is nu 31 jaar, heeft de stellingname van de CPN ten tijde van de Vietnamoorlog, de akties die de partij meer vorm gaf, haar partijkeuze sterk bepaald. Via afdelingsbestuur, distriktsbestuur is ze tenslotte in het Partijbestuur terechtgekomen. Het ging allemaal nogal snel. Zegt ze nu: „Ik heb me wel eens afgevraagd: waarom ik? Het feit dat je in de industrie werkt, vrouw bent en actief in de vakbond zal er mee te maken hebben. Er treden dan bepaalde automatismen op. Zo werkt dat in zo'n partij."

Toen in 1982 de kandidatenlijst voor de Provinciale Statenverkiezingen moest worden vastgesteld kwamen er overigens vanuit Amsterdam wat tegenstribbelende geluiden. Men vond dat er betere kandidaten dan Nel waren voor de eerste plaats op de lijst. Ze is het toch geworden. Mede dankzij de steun van veel vrouwen in de partij. Sinds '82 zit ze als enige voor de CPN in de Brabantse Provinciale Staten. Naast haar veertigjarige baan bij de Verenigde Buizenfabriek Oosterhout. Een dochter van Hoogovens. Ze is lid van de ondernemingsraad. „Alles bij elkaar dus keihard werken."

Illusies

Ze heeft zich actief opgesteld in de discussies, tussen vernieuwers en horizontalen. Enige maanden geleden heeft ze zich er wat uit teruggetrokken. Ze zat ook nog in de onderhandelingsdelegatie voor het overleg over de samenwerking voor de Europese Verkiezingen. Het werd wat te veel.

„Het is allemaal wel te doen, als je maar in redelijkheid en zakelijk met elkaar kunt discussiëren. Maar de emoties liepen in de partij soms erg hoog op. Verdachtmakingen. Scheldpartijen. Dat was voor mij op den duur niet vol te houden.

„Ik heb voor de traditioneel georiënteerde partijgenoten best het nodige begrip. Ze zijn opgegroeid met een bepaald beeld van de partij, van Oost-Europa, de solidariteit daarmee. Zien dat beeld bekritiseerd, omvergetrokken worden. Illusies armer. Dat doet pijn. Is voor velen erg moeilijk te verwerken. Marxistisch-leninistische dogma's gaven houvast, zekerheid. Alles was verklaarbaar. Maar wanneer in de discussies over vernieuwing mensen elkaar bijna letterlijk geweld aandoen, is bij mij de grens wel bereikt. Dat begrijp ik niet meer."

Ze vertelt ook zelf in de loop der jaren

illusies armer te zijn geworden. Zowel van huis uit als vanuit de partij kreeg ze zo de nodige dogma's mee. „Hoe ik daarin veranderd ben. Ben soms verbaasd over mijzelf.

„Ik kwam bij de CPN vanuit die Jeugdbond Voor Natuurstudie. Dat was een vrijgevochten klubje, radikaal. Nou, in de CPN werd je in die tijd snel op je plaats teruggezet. Ingepast. Al te radikale bewegingen werden gevolgd door een korrigerende bijdrage van de afdelingssekretaris. Waarna nog een aantal partijleden volgden. Je werd min of meer onder gesneeuwd.

„Maar na de stellingname van het Partijbestuur naar aanleiding van Paul de Groot zijn uitlatingen, over de positie van niet-arbeiders, sociologen en andere gogen in de partij, is er langzaam aan een andere afkeer ontstaan."

Hoe ben je op de eerste plaats terechtgekomen?

„Op het voorlaatste kongres werd ik vele malen kandidaat gesteld voor het Partijbestuur. Niet alleen door vrouwen. Er ontstaan dan de meest vreemde lobbies. Men wilde niet alleen maar Amsterdammers in het PB. Na voordracht door de kandidatenkommissie werd ik gekozen. Op een bepaald moment moest ik vanuit het PB voor iemand invallen in de onderhandelingsdelegatie die overlegde over de samenwerking voor de Europese Verkiezingen. Dat invallen kreeg een permanente vorm. Erg boeiend, die onderhandelingen. Al snel grapte men, is dat niks voor jou, voor de CPN op de lijst. Uiteindelijk, ja dus."

Nel omschrijft zichzelf als realistisch, met beide benen op de grond. Wim de Boer had, toen haar kandidatuur aan de orde was, opgemerkt: „Dat lijkt me een goed idee zo'n nuchtere Brabantse jonge vrouw bij die mannen."

„Wil je wat bereiken, verketter elkaar dan niet, werk samen. Zeker op de lange termijn zie ik daar perspektief in. Voor mij is de partij geen doel in zich. De huidige versnippering ter linkerzijde vind ik jammer. In de Provinciale Staten ervaar ik hoe lullig het is ongeveer hetzelfde verhaaltje te houden als de PSP en de PPR. De samenwerking is daar wat problematisch. PSP zit op een Van der Spek-lijn. Met de PPR gaat het iets beter.

„Kijk, de CPN heeft altijd, al in de jaren dertig, haar mond vol gehad over koalitiepolitiek. Maar dan wel op basis van haar aktievormen, haar eisen. Daarmee is weinig bereikt. Te pretentius. Anderen voor het hoofd stotend. Nu is er daarentegen veel meer bereidheid samen te werken. Te aksepteren dat dit zo nu en dan koncessies doen, betekent.

„Waar precies de grens ligt? Moeilijk te zeggen. Het kernwapenbeleid van de PvdA – handhaving bepaalde kerntaken – is voor mij zo'n grens. Teveel water in de wijn. Maar we moeten niet schromen

op praktische punten ook met de PvdA tot samenwerking te komen.

„Tijdens de CPN-konferentie over Europa is er nauwelijks oppositie geweest tegen de voorgestelde samenwerking. Ook van de kant van de horizontalen niet.

„Ik ben wel gelukkig met de afspraken over hoe we als fractie willen gaan werken. Wanneer we twee zetels krijgen, en die kans is er, zal Herman na tweeënhalf jaar zijn plaats aan mij afstaan. We zullen met zijn vieren het werk verdelen. Verder zal er een groep mensen functioneren als een soort achterban. Drie vertegenwoordigers uit elke deelnemende partij, met wie we het konkrete beleid zullen voorbereiden. Er zijn afspraken gemaakt over deel- en werkprogramma's. Natuurlijk zullen er af en toe wrijfpunten zijn. De gevoerde onderhandelingen om tot één fractie te komen geven me echter moed.

„Het begin was erg moeilijk. Eindeloos gepraat over de naam. Lachwekkend soms. Over de inhoud van het program waren we het echter redelijk snel eens. Ik vind dat de CPN zich daarin toegeeflijk heeft opgesteld. We wilden die samenwerking ook voor elkaar krijgen. 'k Moet zeggen dat ik in de loop van die onderhandelingen erg veel waardering heb gekregen voor Wim de Boer. Wat een vent. Die heeft het in zijn vingers. Een enorm geduld."

Zeilschool

Ze vraagt met enige verbazing in haar stem: „Hij schijnt een eigen zaak te hebben hè, in Friesland." Ik vertel iets over een zeilschool en het omgaan met groepen daar en suggereer dat hij daar wellicht zijn Agogische Vaardigheden heeft ontwikkeld. De voldoening over de waardering voor mijn partijvoorzitter wordt weer snel tot de juiste (dus politieke) proporties terug gebracht: „Ja, de PPR had er ook alle reden voor de partijen bij elkaar te houden. Men was als de dood dat het groene deel van de PPR zou worden losgeweekt wanneer dat groene platform zelfstandig de verkiezingen in zou gaan. De PPR zag haar bestaan op het spel staan."

We raken in een geanimeerd gesprek over de merkwaardige en verwarrende situatie dat enkele bekende PPR-leden zich in feite buiten de partij om groen gingen manifesteren. Groen of geslepen? We komen er niet helemaal uit.

„Het is wel een klub mensen met wie te werken valt," sprekend over Bram van der Lek, Herman Verbeek en Roel van Duyn. „Al ben ik duidelijk minder filosofisch ingesteld dan Herman en Roel. Ik ben in voor nieuwe en oorspronkelijke ideeën. Vind wel dat voordat je daarmee naar buiten treedt, je de politieke betekenis moet hebben beoordeeld met elkaar. Ik heb het als nogal naïef ervaren dat het Groen Platform opeens achter de ideeën over een Europese Unie

ging staan. Ze zagen er iets in, in verband met de door hen nagestreefde ecologische regio's of zo. Maar wat de politieke betekenis is van zo'n begrip, welke groeperingen die Unie nastreven, werd nauwelijks beoordeeld. Daar heb ik grote moeite mee.

„Samenwerking met andere partijen in het Europese Parlement is nog niet vastgelegd. Verstandig vind ik. We wachten eerst de verkiezingen af. We praten over de mogelijkheid met anderen een nieuwe fractie te vormen. Zullen proberen politieke overeenstemming te krijgen. Niet alleen met 'groene partijen'. Er is wel getracht een aantal Europese ecologische partijen op één lijn te krijgen. Nogal verwarrende toestanden soms. Een belangrijk punt is in dit verband de positie van Die Grünen. Die wachten met hun keuze op de ontwikkelingen rond het Groen Progressief Akkoord.

„In principe zullen we trachten samen te werken met links, groen en radikaal. Ik denk dat op tal van praktische punten ook samenwerking mogelijk is met de grotere socialistische en kommunistische partijen.”

Welke onderwerpen hebben jouw speciale belangstelling?

„Mijn voorkeur gaat uit naar milieukwesties, sociaal-ekonomische vraagstukken en vrouwenzaken. Overigens vind ik het automatisme waarmee het laatste punt aan een vrouw wordt overgelaten ongewenst. Ook mannen zullen zich hiervoor in moeten zetten. Op tal van fronten behoren de patriarchale verhoudingen doorbroken te worden.

„Nederland loopt allerminst voorop wat dat betreft. De regelingen met betrekking tot gelijke behandeling zijn bij ons nog niet eens doorgevoerd.”

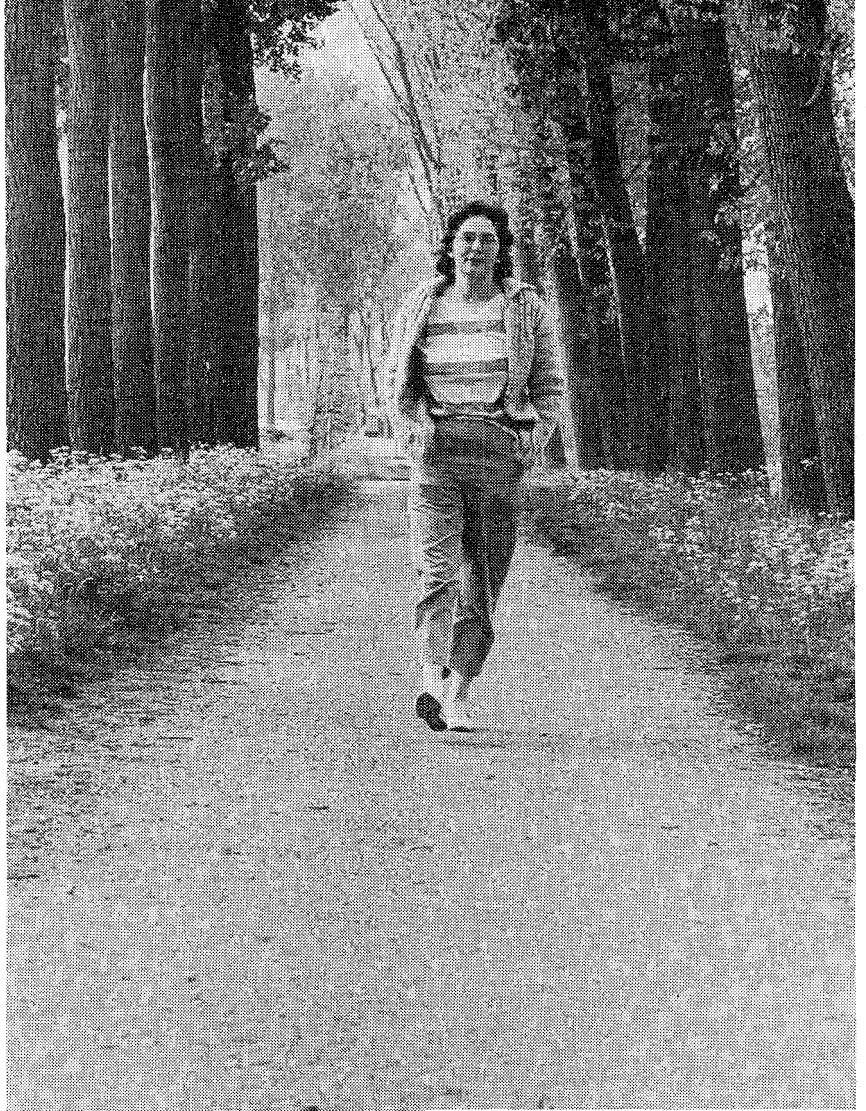
Ze raakt op drift. Praat fel en zelfverzekerd. Het gaat over de staalindustrie. Het plan van commissaris Davignon over reorganisatie van de Europese staalproductie.

„En dan beweren sommigen: aan het plan ontbrak helaas een sociale paragraaf. Kul, sociale paragraaf. Alsof de pijn bij sociaal begeleide staalarbeiders die op straat gegooid worden, minder is.”

Staal

Ze legt me uit dat het beleid zoals dat jaren geleden is ontwikkeld, waarbij de ruwstaalproductie aan de kusten en de arbeidsintensieve staalverwerkingsindustrie in de binnenlanden werden gekonsentreerd, een fout beleid is geweest. En gaat verder: „De overproductie in de staal is niet te ontkennen. Is zelfs verergerd door de crisis.”

Maar waarom heeft Europa geen vuist gemaakt toen Amerika zijn grenzen sloot voor het Europese staal?

ANGELO GOEDENONDI

„Sociale overwegingen worden niet betrokken bij het reorganiseren van zo'n industrietak. Arbeidstijdverkorting wordt niet als bijdrage aan een mogelijke oplossing beoordeeld. Een ander inkomensbeleid, het bijdragen van kapitaalcrachtige bedrijven aan mogelijke oplossingen, het blijft allemaal buiten de discussie.

„Ik maak me geen illusies dat er in deze op Europees nivo veel te veranderen valt. Dat ik toch kandidaat sta is om er mede voor te zorgen dat er zo min mogelijk bevoegdheden naar Europa gaan met betrekking tot zaken die ook nationaal geregeld kunnen worden. Om nationale belangen te verdedigen. Niet Europa moet meer zeggenschap krijgen maar de mensen zelf in bedrijven en elders. Zeggenschap over hun eigen werk.

Europa als ekonomisch machtsblok dient volgens mij slechts de multinationals. Die zijn ook warm voorstander van een supranationale overheid. Weg van de gewone mensen. Ondernemers kunnen zich veel makkelijker internationaal organiseren dan de vakbeweging die op lager nivo al veel weerstand ondervindt bij het verkrijgen van meer zeggenschap. Het is toch te gek voor woorden

dat ergens in Amerika besloten wordt over het lot van Amsterdamse Ford-arbeiders, van Tilburgse Remingtonwerker.

„Zaken die in Europees verband wel geregeld kunnen en moeten worden zijn kwesties die letterlijk grensoverschrijdend zijn.

„Ik denk aan een vrij verkeer met name ook voor migranten. De vervuiling van de Maas door Franse kerncentrales. De problemen rond de zure regen. Daar zou het parlement zinnige beslissingen over moeten nemen.”

We zitten nog wat na te praten nadat potlood en papier zijn opgeborgen. Hoe doen jullie dat nu straks als Nel in het parlement in Straatsburg zit? Nel: „Ik heb die kandidatuur niet zomaar één, twee, drie aangenomen hoor. Maar Jo vond het prima. Die werkt al vier jaar in het huis sinds Joeri er is. Ik heb wel gezegd dat ik niet meer dan drie nachten per week van huis wil zijn. En dat kan ook. Brussel is hier betrekkelijk dicht bij. En het parlement vergadert maar vijf dagen in de maand, in Straatsburg.” Jo: „'t Is een mooi avontuur.”

HANS NOBEL

DE TELOORGANG VAN DE DEMOKRATIE

DE EUROPESE INFILTRATIE

Wie maakt de dienst uit in Europa? Het Europarlement? De Europese Commissie? De nationale parlementen? Herman Verbeek over de macht en de onmacht van de Europeanen. En waarom we 14 juni toch moeten gaan stemmen.

DEMOKRATIE IS een heilig woord van de Westerse beschaving. De landen in West-Europa en de Verenigde Staten hebben een 'parlementaire democratie'. In andere landen is deze vorm van organisatie van volk en staat later evenzo ingevoerd. Waar democratie is, mag er niet aan worden getwijfeld. 'Demokratie' is dat het volk de macht voert. Dat oude Griekse ideaal is de ziel van de 'beschaafde wereld', met Europa als oorsprong. Op het ideaal van de democratie berust ook de opbouw van de Europese Gemeenschap. Tot en met het Europees Parlement.

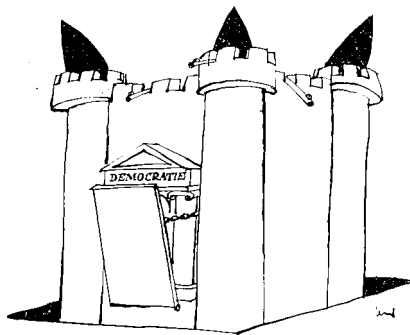
Maar wat is het gehalte van die democratie? Zijn kennis, bezit, macht gespreid over alle mensen, groepen, klassen, volken? Zijn beheer en gebruik van produktie, distributie, konsumptie van goederen en diensten werkelijk democraties georganiseerd? 'De' democratie bestaat niet. Een aantal elementen, die het gehalte van elke democratie ingrijpend bepalen, worden hier in een korte schets gezien. Een aantal ondemokratische, antidemokratische gezwellen worden aangewezen. Telkens worden enkele noodzakelijke democratische verbeteringen en verlangens geformuleerd.

IEDERE BURGER, vanaf een minimum leeftijd, mag kiezen en kan gekozen worden. Er is geen stemplicht in ons land, maar stemrecht. Een groot goed, basisprincipe van de parlementaire democratie. In Nederland werd het ingevoerd in 1917. Om ons tot ons land te beperken: de opkomst bij verkiezingen ligt hier niet al te laag. Aan verkiezingen voor gemeenteraden, gewest-raden, provinciale staten, de staten-generaal neemt meestal 70 tot 80% of nog iets meer deel. In 1979 nam 58% van de kiesgerechtigden in Nederland deel aan de eerste rechtstreekse verkiezing van het Europees Parlement. In de VS is dat doorgaans veel minder. In 1980 werd president Reagan door 26% van de kiesgerechtigden gekozen, slechts 52% kwam naar de stembus.

Goed, we hebben algemeen kiesrecht. Maar hoe werkt het? Men gaat eenmaal in de vier jaar, of vijf jaar, of tussentijds bij een Kabinetskrisis, naar het stemlo-

kaal. Men zet een kruisje bij andermans/vrouws naam. Zo wordt de volksvertegenwoordiging gekozen. Niet de regering, niet het kollege van gedeputeerde staten, van burgemeester en wethouders. Niet de premier. Niet de Kommissaris van de Koningin. Alleen partijfrakties in het Nederlands en Europees Parlement, in provinciale staten, gewestraden en gemeenteraden.

En daarna? Na de stembusuitslag is het afwachten. Tot de volgende verkiezingen. In feite hebben burgers zo goed als alles uit handen gegeven, aan hun volksvertegenwoordigers. Natuurlijk is een parlementaire democratie, met een

meer-partijen-stelsel, beter dan de één-partij-staat, beter dan de stembusvervalsingen en beter dan elke vorm van diktatuur, militair of burgerlijk. Geen weldenkende in Nederland en in de EG zal daar naartoe willen. Maar des te groter is het gevaar dat wij over onze hooggeprezen democratie geen kwaad woord willen horen. Is echter alleen maar je stem uitbrengen eigenlijk niet een vorm van politiek analfabetisme? Je hebt dat hokje ingevuld, niet eens met je naam, en je doet er niet meer toe. Je doet verder niet mee. Vijf procent van de Nederlandse bevolking is lid van een politieke partij, van welke dan ook. En slechts één procent van de bevolking is actief in een partij. Zo smal is het fundament onder ons politieke democratische gebouw.

Vandaar dat de bevolking, de grootste groepen onder de bevolking zo goed als niets in te brengen hebben en er steeds weer naast grijpen vooral in krappe tij-

den. Meer dan één miljoen werklozen in een klein landje als Nederland, meer dan 15 miljoen werklozen in de EG, dat kun je moeilijk 'democratisch' noemen. De getroffen, met hun families vier à vijf miljoen mensen in Nederland alleen al, hebben het niet gewild, zij hebben er geen schuld aan. De schuld verdwijnt in de mist van 'de structuren', 'de konjunktuur'. Macht in handen van het volk? Sprookje. Erger: een leugen.

Op allerlei manieren proberen grote groepen in de bevolking zich te organiseren. Om zo de parlementaire democratie, 'de politiek', onder druk te zetten. Zo kwam er de vakbeweging. Zo hebben we nu ook de vredesbeweging, vrouwenbeweging, Derde Wereld-beweging, mensenrechten-beweging, woonbeweging, milieu-beweging enz. Zij hebben invloed. Maar niet genoeg. Ze gaan braaf de wegen die worden toegestaan: congressen, manifestaties, demonstraties. Eén stap naast die paden en er wordt gegild: burgerlijke ongehoorzaamheid!

Alles zal er in de toekomst van afhangen, hoe mensen zich zullen gaan organiseren. Mensen moeten organisaties kunnen vinden daar waar zij leven. Zo kon de vakbeweging in haar huidige vorm wel eens verregaand onbruikbaar blijken. Want wie hebben er straks nog een vak? Wie een baan? Als je jongere bent, zonder uitzicht op een baan, waarom zou je je dan bij een vakbond aansluiten? En bij welke? Geen werk is toch geen vak?

Op dit moment opereren onze progressieve bewegingen nog zeer gescheiden van elkaar. Je komt wel vaak dezelfde mensen tegen, die overal aan meedoen. Maar structureel maakt men niet één macht. Milieu-akties werken los van Derde Wereld-akties, woon-akties los van vredesakties. Dat gescheiden optrekken zullen de machthebbers prima vinden. Er is dit jaar een heel goed voorbeeld van een eerste vorm van samenwerking. Aan de vredesweek tegen de kruisraketten in mei deden veel organisaties mee. Daaronder een groot deel van de FNV, die opriep tot werkonderbreking op 10 mei. Een historisch feit!

LEN MANINK

Er kleeft nog een ander groot gevaar aan onze bewegingen. Ze houden zich op in de maatschappelijke speelruimte die voor hen is gereserveerd. Maar ze dringen vaak niet echt door in de politiek. Ze doen niet aan partij-politiek. Ze bezetten geen zetels in de gekozen lichamen, van gemeenteraad tot Europees Parlement. Ze sturen brieven, komen op hoorzittingen, lobbyen en eisen. Maar ze veroveren niet de stoelen van de macht. Ze worden geen lid van besturen, directies en regeringen. Zo zal die macht nooit veranderen. De kloof tussen bewegingen en partijen is veel te groot. Ze wordt eerder nog verbreed, met allerlei smoezen en alibi's.

Zeker, versmelting van partijen en bewegingen mag nooit. Dan verdwijnt de oppositie-kracht. Dat is tezeer gebeurd tussen bijvoorbeeld CDA en CNV, PvdA en FNV. Daar liggen de diverse handen veel te veel op één buik. Vakbondsliders kunnen zomaar minister worden. Door zich aan te passen. Kok schijnt Den Uyl prima te kunnen opvolgen. Zo moet het niet. Bewegingen moeten niet in de politiek binnendringen door zich aan te passen. Ze moeten met behoud, met versterking van hun oppositiekracht, met de vasthoudende trouw aan hun alternatieven, infiltreren in de politieke machtsverhoudingen.

Wij kijken zo graag naar bevrijdingsbewegingen ver weg. Wij dragen argumenten aan voor hun noodzakelijk gebruik van geweld. Wij zijn jaloers op hun daden, hun moed, hun suksessen als die er zijn. Hun verschrikkelijk lijden voelen we veel minder. Maar ons optuigen met de martelaren van de bevrijdingsbewegingen, wat heeft dat te maken met onze eigen daden? Is onze 'demokratie' te goed voor verzet dat verder gaat?

EEN TWEDE GEZWEL wordt zichtbaar, als we de kwaliteit van onze economische democratie doorlichten. Waar zit het geld? Wie bezit het meeste geld? Geld is iets ingewikkelds. Het stroomt door duizenden grote en kleine kanalen heen en weer. Maar het komt, ook in het Nederland van vandaag, wel grotendeels in een klein aantal grote zeeën en bekkens terecht. Geld is macht. En macht trekt geld naar zich toe.

Wordt geld in Nederland democratisch verdeeld, beheerd, besteed? De socioloog Nico Wilterdink is in maart gepromoveerd aan de Universiteit van Amsterdam op zijn onderzoek 'Vermogens In Nederland'. Zijn zeer leerzame boek is te weinig door de media besproken. Hervormd Nederland van 28 april heeft er goede aandacht aan besteed. Wilterdink ging na waar de vermogens zitten in ons land. Hij kwam tot een onthutsende uitkomst. Die heeft betrekking op het midden van de jaren zeventig. Intussen is de balans alleen maar ongunstiger geworden sinds de sociale ingrepen van

de regering-Lubbers. Eén procent van onze bevolking heeft nog steeds meer dan 25% van alle privé-vermogen in handen. En 5% van de bevolking nog altijd meer dan 50% van alle particulier bezit. Zo ongelijk is het bezit verdeeld. En dat zou sociale democratie heten? Ligt het in Nederland zo, in de meeste EG-landen ligt het minstens zo ongelijk, of nog ongelijker. In Engeland, de Bondsrepubliek, Frankrijk, Italië, België.

Het ergste is: deze vermogensstromen blijken zich ongecontroleerd te bewegen. Wetgeving, regering, parlement en belasting-inspecteur hebben er geen greep op. En velen die aan de touwtjes trekken, willen dat ook niet. Zij willen het zo houden. Men moet zich afvragen: regeringen die met een groot overheids-tekort zitten, maar de vermogens-opstapeling niet willen of niet durven aanpakken, hoe hebben die nog recht van spreken? Komen die financieringstekorten wel in de eerste plaats van sociale uitkeringen? Daar hebben we toch premies voor betaald? Dat geld moet toch gereserveerd liggen? Of komt het ook en veel meer, behalve door de verbijsterende verspilling aan wapens, omdat men de grote geld-stromen en de bestedingen ervan, niet politiek beheersbaar maakt? De miljarden in villa's en jachten, in Zwitserland en op de Antillen?

Economie is een heel moeilijk vak. Maar daarom kunnen gewone mensen er nog wel iets over zeggen. Het zou al een heel stuk democratischer zijn, wanneer voor particuliere vermogens een maximum werd gesteld. Waarom moet een mens meer bezitten dan bijvoorbeeld maximaal één ton?

Als 'volledige werkgelegenheid', voor ieder tussen twintig en zestig een betaalde baan van 25 uur per week, in de toekomst onmogelijk zal zijn, dan moeten we naar het basisinkomen. Ieder krijgt dan, laten we zeggen, duizend gulden bruto per maand, zonder dat daar een baan aan vastzit. Alle vernedering van uitkeringen, alle onrecht van uitkeringsverminderingen worden dan opgeruimd. Dat vergt een nieuw sociaal stelsel. En het moet betaald worden. Uit belasting op winsten, machines, grondstoffen, energieën, in plaats van uit belasting op voornamelijk lonen. En het moet betaald worden door het geld rechtvaardiger en dus gelijkmatiger te verdelen. Dat kan alleen door politiek beheer van vermogens. Dan is basisinkomen ook heel goed betaalbaar. Dat zou een grote stap vooruit zijn naar een sociale democratie.

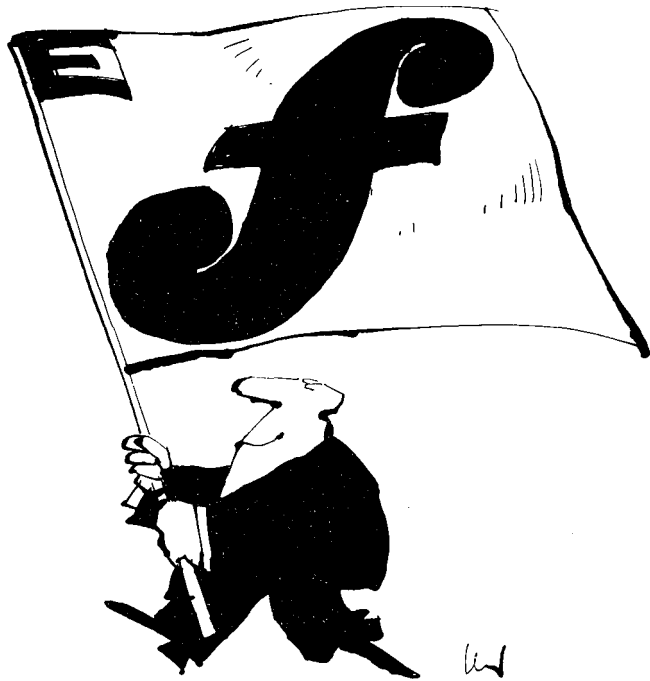
DE EG GAAT haast failliet. De landbouw-subsidies kunnen niet meer worden betaald. Ruim 45 miljard van de 62 miljard gulden, die jaarlijks in de EG-kas komen, moet naar de landbouw.

Over 1983 is er ruim 6 miljard tekort. Weer een voorbeeld waaraan het ontbreken van een democratische economie in ons maatschappelijk stelsel te meten valt. Enkele gegevens volgen hier.

Nederland heeft twee miljoen hektare agrarische grond. Eénderde daarvan is weide. We zouden aan de helft van die grond genoeg hebben om 14 miljoen mensen te voeden. Daar zouden we aan energie één miljard kubieke meter aardgas per jaar bij nodig hebben. We hebben in de bodem nog 1500 miljard kubieke meter gas, dat tot nu toe gevonden is. Nederland kan dus heel goed in zijn eigen voedselbehoeften voorzien. Zonder uitbuiting van grond, water, planten en dieren. Maar wat doet onze agrarische politiek, opgestuwd sinds de EG van Mansholt? Wij verkrachten plantentassen tot in het levensgevaarlijke. Er is straks nog maar een handvol plantaardige monokultures over. Die zijn dan zo gedrogeerd dat ze nauwelijks nog eigen weerstand en vitaliteit overhouden. Veredeling heet dat. Dieren worden gemarteld in de bio-industrie. Dat alles om onze agrarische export op te voeren. Daarvoor moet ontzettend veel veevoer ingevoerd worden. Zoveel, dat als we het zelf moesten verbouwen, we in Nederland nog vier miljoen hektare landbouwgrond meer nodig zouden hebben. Nu komen die granen, soja's, maïsgluten uit de VS en uit Derde Wereld-landen. Die Derde Wereldlanden worden steeds armer aan onze groei, hun honger breidt zich uit. Want ze krijgen van ons geen geld voor hun waar en geen waar voor hun geld.

Zijn de Nederlandse boeren en de boeren in de andere EG-landen beter geworden van de produktie-opdrijving? De boeren moesten uitbreiden, meer machines, meer vee, meer kunstmest, meer loopstallen, meer legbatterijen, meer kassen. Zij moesten zich in de schulden steken bij de banken. Negentig procent aan alle boeren leningen in ons land staat uit bij de Rabo. En de Rabo weet met zijn winsten (1983: 566 miljoen netto) geen raad. Ooit was de Boerenleenbank van de boeren zelf. Nu zijn zij er de slaven van. De grote voedselkoncerns, - Unilever, Nestlé enz. - maken superwinsten. Intussen is de EG failliet. En de boeren moeten verder terug in inkomen. Of ze moeten verdwijnen. Men spreekt in de EG over de zuivelbergen, graanbergen, vleesbergen. Maar wie spreekt over de geldbergen? De winsten van banken en voedselkoncerns? Als je daar geen greep op wilt krijgen, als dat taboe blijft, dan los je de financiële problemen van de landbouw niet op. Soortgelijk liggen problemen in andere sectoren van de EG-economie.

Een democratische economie houdt in, dat de beslissingen over de produktie, over de investeringen, de winsten op democratische manier worden georgani-

LEN MUNNIK

seerd. Er zal dan ook alleen worden geproduceerd wat nodig is. En de produkten en opbrengsten komen ten goede aan allen, het eerst aan de meest achtergestelden.

De winsten van 1983 van de grootste concerns in Nederland zijn op dit moment bekend. Hier volgt een lijstje van de 13 grootste. Het gaat om netto-winsten dus nadat alles al is afgetrokken aan investeringen, reserveringen, belastingen. En het gaat om winsten die in één jaar tijd werden gemaakt. Tussen haakjes staan de netto-winsten van 1982; daaruit blijkt de enorme groei van winsten in het afgelopen jaar.

Shell	2.754 milj. pond	(1.993)
Unilever	1.686 milj. gulden	(1.579)
Philips	647	(433)
Rabo	566	?
Akzo	428,1	(164,7)
ABN	384,5	(359,2)
Amro	209,4	(163,3)
Heineken	198,4	(153,2)
Vendex	190	(125)
KLM	172,8	(84,2)
NBM	100,6	(89,8)
Ahold	86	(67)
Boskalis	61,9	(58,8)

Ook in Nederland konsentreert zich de industriële, economische en financiële macht steeds meer. Een paar giganten gaan de dienst uitmaken. Ze hebben hun

netwerken overal verspreid. Ze dwingen regeringen en parlementen. Straks spreken we niet meer van de 'Tweehonderd Van Mertens', het zijn er dan nog hooguit twintig.

DE EKONOMIE van de EG-landen beperkt zich niet tot Europa. De ondernemingen opereren op de wereldmarkt en ze hebben hun vestigingen op andere continenten. Met graagte opereren multinationals in de Derde Wereld. Ze zeggen: tot zegen van die landen, heus, op de lange duur. Maar hoe is dat te rijmen met het keiharde cijfer dat de Unctad verstrekt: de multinationals halen uit de Derde Wereld-landen drie maal zoveel winst als ze er aan geld investeren. De kapitaals-export verhoudt zich daar tot de kapitaal-import als 3:1. Jan Pronk, sekretaris van de Unctad, doet keer op keer uit de doeken hoe het gedrag van de multinationals in de Derde Wereld in elkaar zit.

Multinationale ondernemingen dwingen allerlei privileges af van regeringen in uitgebuite, meestal neo-koloniale landen. Ze eisen vrije invoer van grondstoffen en machines. Ze eisen vrijdom van belastingen en invoerrechten. Ze eisen aanleg van havens, wegen, vliegvelden, die zij nodig hebben. Ze eisen vrije export van kapitaal. Ze eisen dat aan concurrenten geen vergunningen worden verleend. De gevolgen zijn, dat de eigen produktie van zo'n arm land bevroren wordt. Dat de eigen kleine bedrijven het verliezen van de buitenlandse giganten. Dat de bevolking ter plaatse Westerse produkten en patronen van leven worden opgedrongen. Ze worden er nog armer en afhankelijker van. Op een kleine inheemse elite na, die het Westen dient.

Deze macht van de multinationals groeit nog steeds. Hun monopolies krijgen een bijna absoluut karakter. Zij bepalen onderling de prijzen. Zij breiden hun imperia uit door fusies, overnames, aankopen en *joint-ventures*. Hun communicatie verloopt via een uiterst klein en gesloten wereld-circuit van informatie en afspraken. Zij bouwen vervlechtingen op met veelsoortige produkten. Ze voeren zelf de handel van hun produkten. Zij organiseren het eigen transport ervan. En zij voegen aan hun bedrijven eigen banken toe voor de financiering. Elk onderdeel kan aldus de winst vergroten.

Hier is een staattie: zeven multi's hebben 50% van alle raffinage in handen; zes multi's 66% van de bauxiet- en aluwinning; tien multi's 80% van de auto-industrie; zeven multi's 60% van de kaatoen- en vezel-industrie; zeven multi's 90% van de komputer-industrie.

Een voorbeeld met betrekking tot de Derde Wereld: bananen. De Fruit Companies strijken 90 procent op van alle meerwaarde die de bananen-produktie oplevert. Zij hebben de verpakking, de verscheping en de handel ervan in handen. Tien procent van alle meerwaarde blijft slechts in de produktie-landen. En niet meer dan twee procent is voor de arbeiders op de plantages.

Het Liberale Westen huldigt de vrije markt. Die is heilig. Maar het blijkt de vrijheid voor de sterksten te zijn. Er bestaat praktisch geen vrije markt, 40% van alle handel is in handen van multinationals; 30% in overheidshanden onder meer de staatseconomieën van het Oostblok; vijftien procent betreft vastliggende langetermijn-kontrakten; blijft over: vijftien procent restant vrije markt.

Konklusie: de snel voortschrijdende woekering van de multinationals breekt de concurrentie af. Dat destabiliseert de wereld-ekonomie en de lokale ekonomieën. De ekonomische stromen onttrekken zich steeds meer aan democratische controle en beheer. Grondstoffen, produktie, prijsvorming, winsten, wisselkoers, manipulaties geraken in handen van enkele onzichtbaar gehouden machtscentra.

De EG is in die ekonomische wereld-verhoudingen lang niet het grootste gebied, maar wel het kwantitatief grootste blok. In feite is in de EG een groeiende ekonomische konzentratie en wildgroei gaande, die zich onttrekken aan politiek-demokratische besluitvorming en controle. Die woekering zal moeten worden opgesneden. De multinationals moeten onderworpen worden aan gedrags-kodes, vooral voor overdracht van technologie, voor grondstoffenprijzen die de Derde Wereld-landen recht doen, voor sociaal verdelen van winsten.

De EG-ekonomie moet het niet zoeken in de onmogelijke en levensgevaarlijke groei-dwang. De ekonomie zal moeten worden omgebouwd tot kleinschaliger, regionale bedrijven voor maatschappelijke

lijk onmisbare produktie, in beheer van de lokale bevolking zelf. Zelfvoorziening is een grondvoorwaarde voor democratie en voor grondrechten van mensen en bevolkingen, of het is in een Afrikaans, Latijns-Amerikaans, Aziatisch of Westeuropes land.

WANNEER MEN bovenstaande feiten verbindt, wat blijft er dan over van de democratie? In Nederland, in de EG, in de wereldverhoudingen? Zouden wij het woord 'democratie' maar niet voor betere tijden bewaren? Als een optie op te zetten project? En dus als een nieuw strijdplan?

'Links' wordt snel beschuldigd van buitenparlementaire actie en van burgerlijke ongehoorzaamheid. Maar wie scherp toeziet, stelt vast dat grote stromen van het machtswater hun eigen weg zoeken. Buiten de politieke controle om, zonder dat de democratische instellingen er greep op hebben.

Montesquieu stelde dat de moderne parlementaire democratie moet rusten op drie pijlers, de 'Trias Politica'. De 'wetgevende macht' dient in handen te zijn van het parlement, de 'uitvoerende macht' wordt opgedragen aan de regering, de 'kontroleerende macht' berust bij de rechter. Wat is van deze drievoudige verdeling van de macht over?

In de moderne democratische staat heeft het parlement zijn wetgevende taak verregaand uit handen gegeven. De regering doet dat tegenwoordig meer en meer. Met de 'vierde macht', de burokratie van de ministeries, van de ambtenaren. Daar ligt een steeds toenemende machts-konsentratie. In Nederland komt het parlement er nog niet het allerslechtst af. Dat komt onder meer door ons stelsel dat een flink aantal partijen kent. Er moeten daarmee steeds coalities gezocht worden. Een regering kan vallen, niet alleen door interne onenigheid, maar ook door oppositie van een Kamer-meerderheid. Dat wil niet zeggen dat daarmee het parlement nog het echte wetgevende lichaam is. In andere landen ligt het nog veel ongunstiger. In België werd recent de volksvertegenwoordiging voor lange tijd buiten spel gezet door de regering-Martens. In Frankrijk komt de Assemblée er maar nauwelijks aan te pas. Bij de president in het Elysee ligt een sterke machtskoncentratie, steeds voor zeven jaar. Het Engelse Huis, de 'Moeder der Parlementen', bestaand sinds de 14e eeuw, is geen echt wetgevend lichaam meer. In de VS is de positie van de president een democratisch monstroom.

De EG kan nooit een politieke gemeenschap opbouwen die democratischer is dan het democratisch gehalte van de lidstaten. Wat de oorspronkelijke wetgevendende taak betreft, die ziet er voor het Europees Parlement dan ook niet best uit.

De 'uitvoerende macht' behoort vanuit democratisch konsept te liggen bij de re-

gering. Maar bovenstaand is al aangegeven, hoe weinig greep een regering in onze democratische geheten staten vaak heeft en wil hebben op de materiële processen, het bezit, beheer en benutten van kapitaal. De lobby van industriële en financiële zijde is dwingend.

Een ontzuiterende konklusie moet zijn: als kapitaal-bezitters, ambtenarenmacht en regering verregaand de zaken regelen, zijn dat drie lichamen die geen van alle gekozen worden. De kiezers komen er niet aan te pas. Slechts indirect en op grote afstand, via politieke partijen die het parlement bevolken en ministers leveren.

Tenslotte de 'kontroleerende macht'. Rechters komen meestal voort uit de bovenlagen van de bevolking. Zeker belangrijke rechters. Zij zijn dus thuis in die kringen, denken zo en zijn daar bereikbaar. In hoeverre kunnen zulke rechters zich inleven in de kleine man en vrouw? Maar er is meer. De wetten, aan de hand waarvan een rechter uitspraak moet doen, worden gemaakt onder invloed van de heersende machtsverhoudingen. Daar komt het parlement, zoals gezien, nog maar in heel gedeeltelijke vorm aan te pas. En zo is de cirkel rond.

Men kan de stelling opperen dat onze zo hoog geachte parlementaire democratieën steeds sterkere kenmerken vertonen van een verlichte vorm van diktatuur. Minstens van een vooral door economische en burocratische elites gevormde overwoekering.

Wie naar echte politieke democratie toe wil, zal zich moeten organiseren en zich sterk maken om allereerst de wetgeving te brengen daar waar ze thuishoort: in gekozen organen. Die moeten daar dan opnieuw voor worden toegerust. Zij moeten rechten en middelen krijgen om hun taak uit te kunnen voeren. Dat is het omgekeerde van wat iemand als minister Brinkman blijkt voor te staan: nog verdere uitholling van het parlement.

Daarbij behoort ook, dat democratie alleen werkt als ze dicht bij de mensen blijft en in hun eigen handen. Dus gedecentraliseerd. Om het aan te geven met één vraag: waarom gaan praktisch alle belastinggelden naar Den Haag, naar Brussel, waarna Harlingen en Sittard maar het handje moeten ophouden en afwachten of er misschien iets aan fondsen en subsidies terugkomen?

IN EEN LAATSTE punt nog enkele heel korte opmerkingen over het gebied waar het woord democratie welhaast genant klinkt. Omdat de feiten daar de democratie hebben platgewalst, onder rupsbanden van tanks, wielen van startende bommenwerpers, vuur van ontkende raketten. De wapenwedloop, de militaire macht, de wapenwedloop, de grootmachten en de blokken met hun alles overheersende vijanddenken en wapenings-manie.

In het Warschau Pakt hebben de burgers niets te vertellen, ook over de bewapening niet. Maar in de Nato? De vredesbeweging zet de Nato zeer onder druk. Op dit moment vanwege de kruisraketten. De akties daartegen vormen een drukmiddel om Washington te dwingen daadwerkelijk met Moskou te gaan onderhandelen. Zo zou een stukje land door de bevolking van West-Europa terugveroverd worden. Maar hoe gaat het dan verder? De machtsblokken hebben zoveel andere wapens en zoveel ontwerpen op hun teken tafels. Winnen wij wat grond terug, dan zijn er nog de zeeën, het luchtruim en het heelal.

Als ergens de democratie, met alle slachtoffers van wapengebruik en alle honger, vermoord wordt, dan is het door het militarisme. Supermachten kunnen niet instaan voor vrede. Zij zijn naar hun wezen agressief en expanzief. Daarom dienen ook de vooronderstellingen ter discussie te worden gesteld, die in West-Europa worden gehanteerd als naar een sterkere EG wordt gestreefd, naar een Europese Unie als een supermacht erbij, als een economische gigant.

Dat zo'n Europa, gedirigeerd door de grootste staten, West-Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, met een lang en hevig militair verleden, ooit weer naar militaire machtsvorming zal streven, door kommunisten-haat en door economische druk gedreven, is niet denkbeeldig.

Daar dient een sterk doordacht program van veiligheid tegenover gesteld te worden: initiatieven voor wapenvermindering, kernwapenvrije zones en landen, vastgelegd en gecontroleerd op basis van Oost-West Verdragen, een veelheid aan samenwerkingsverbanden tussen Oost en West, economisch, sociaal en cultureel. Het Warschau Pakt wordt gedomineerd door Moskou. De Nato door Washington. De centra in West- en Centraal-Europa zullen daartegen eigen onderlinge bondgenootschappen moeten aangaan. En bondgenootschappen met landen elders in de wereld die naar hun onafhankelijkheid streven.

Mensen met een diep invretende woede tegen de heersende diktaturen en anarchiën, juist binnen democratische geheten stelsels, mensen met ongebroken visie op een democratische toekomst, kunnen niet anders doen dan gedegen en geduldig alternatieven ontwerpen, medestanders organiseren en de strijd opnieuw beginnen. Democratie in Europa is geen feit, geen verworvenheid, geen vanzelfsprekendheid. En daarom geen gegeven dat niet ter discussie zou moeten staan. Democratie is een mogelijkheid, een noodzaak en een recht. Democratie is tezeer beschadigd en vernietigd om nog te doen of ze bloeit.

HERMAN VERBEEK

NOTA VOEDINGSBELEID KABINET ZWAK

WVC-AMBTENAREN AANGETAST DOOR ADERVERKALKING?

Een motie van Ria Beckers heeft ervoor gezorgd dat het kabinet met een Nota Voedingsbeleid komt. In die nota: de budgettaire neutraliteit, de sterk doorklinkende handelsbelangen en de Geest van Geelhoed. Waarom er nog geen voedingsbeleid is en waarom dit voorlopig er ook niet komt.

„Neem nou meneer Aarden, een PPR-coryfee die in de Raad van State zit. Een eerste klas gourmet die een fantastische woordkeuze heeft, enigszins oud-Hollands. Ook Van Doorn, de oud-minister van CRM voor de PPR in het Kabinet Den Uyl, is een stijlvol man, maar hij was tenslotte eens KVP'er en die mensen hebben van huisuit een Bourgondische inslag.”
(Jan-Willem Palsenberg, arrangeur van diners in het Catshuis.)

Aldus wordt duidelijk: de PPR en eten is een traditionele combinatie die ons rechtstreeks terugvoert naar de christen-radikale wortels. Ook heden ten dage wordt in de partij vrij veel over eten gepraat. Zo heb je de radicalen die blijven zweren bij vegetarisch, onbespoten voedsel. Niet te verwarren met eten waar andere partijgenoten zo graag over praten, van die mensen die zweren bij de keuken van Escoffier en Bocuse en dan daarbij de weinig sterke smoes gebruiken dat de familie Fagel z'n zuiglammetjes nimmer bij de bio-industrie bestelt maar bij een kleinschalige agrariër op Texel.

Dat laatste heeft met voedingsbeleid niks te maken. Ria Beckers heeft daar zeer veel mee te maken. Anderhalf jaar terug ontving zij van het Landelijk Voedsel Overleg de Zilveren Vork 'omdat zij als enige parlementariër de voedselproblematiek serieus neemt'. Ze is in elk geval op Het Binnenhof één van de weinigen die aandringt op een voedingsbeleid van het Kabinet - voor de meeste andere parlementariërs is voedingsbeleid het bezoeken van Royal en Saur.

Voedingsbeleid is nodig. Voor de PPR bestaat dan alleen een geïntegreerd voedingsbeleid waarin rekening wordt gehouden met alle belangen. Niet enkel het belang van gezondheid, maar zeker ook de belangen van de Derde Wereld, grondstoffen, milieu en werkgelegenheid. Als basis hanteert de PPR daar-

TOM JANSSEN

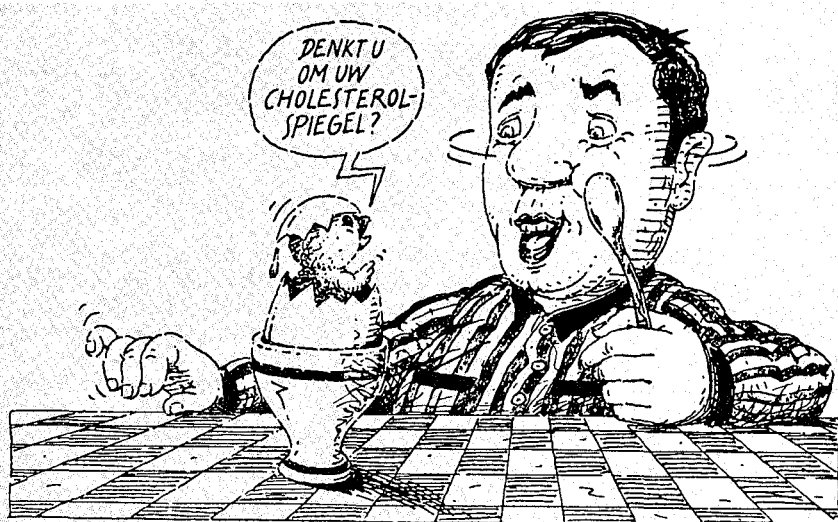
voor vier uitgangspunten:

- De voedselproductie moet gericht zijn op het voorzien in de primaire levensbehoeften van alle wereldbewoners.
- Gezondheid en voedingswaarde staan daarbij voorop.
- Processen en producten moeten ekologisch verantwoord zijn. Dit betekent ook een productie die zoveel mogelijk op de eigen regionale markt is gericht, en dat het beginproduct zo weinig mogelijk bewerkingen ondergaat en zo weinig mogelijk vreemde stoffen krijgt toegevoegd.
- Producten die maatschappelijk niet gewenst zijn, moeten worden geweerd. Meer praktisch gesteld betekent dit bijvoorbeeld: een verplichte voedingswaardedeclaratie - de konsument moet weten wat-ie eet en dat kan door op de verpakking te vermelden wat het product voor stoffen bevat en welke voedingswaarde het heeft. Al in '79 drong Ria Beckers er bij de toenmalige minister Ginjaar op aan dat zo'n deklaratie er

zou komen. Ginjaar zag dat aanvankelijk wel zitten, maar later zag hij meer in een vrijwillige regeling. Dus: er gebeurde niks.

Dun

Te zamen met CDA'er Mieke Andela-Baur diende Ria Beckers een jaar later een motie in waarin wordt aangedrongen op een 'geïntegreerd voedingsbeleid' waarin onder meer aandacht moet worden besteed aan het beter afstemmen van de voeding 'op wat werkelijk nodig is'. Tevens werd toen aangedrongen op het aangeven van samenstelling en voedingswaarde op de verpakking. De mogelijkheid van regelgeving wat betreft machinale en andere bewerkingen van voedsel, die de voedingswaarde nadelig beïnvloeden. Het stimuleren van produktie en distributie van gezond voedsel. Systematische en deskundige voedingsvoorlichting gericht op de verschillende bevolkingsgroepen. Systematisch onderzoek naar de consumptie en voe-

dingstoestand van de bevolking. Meer aandacht voor voeding in de opleiding van artsen. En meer onderzoeks- en opleidingsfaciliteiten op het gebied van voeding.

De motie werd aangenomen; ambtenaren gingen aan het werk om een nota te produceren die aan de wensen van de motie tegemoet zou kunnen komen. Fijn: voor 't eerst zag het er naar uit dat een kabinet langzaam maar zeker het voedingsbeleid ging ontdekken.

Het heeft even geduurd, maar eind '83 verscheen-ie dan: de Nota Voedingsbeleid van het Kabinet, 93 pagina's dik en wat beleidsvoornemens betreft zeer dun. Kort samengevat: er staat niks nieuws in; voornemens zijn er niet, hoogstens goede bedoelingen; de nota hangt als los zand aan elkaar; en er wordt af en toe een sterke link gelegd naar het populairere item deregulering.

Een voorbeeld. Pagina 69, zesde alinea: 'Aangezien een algemene verplichting tot het aanbrengen van de voedingswaardedeclaratie een verzwaaring voor de levensmiddelenindustrie zou betekenen wordt een vrijwillige regeling voorgestaan.' Nog een voorbeeld. Pagina 80, tweede alinea, over de wettelijke instrumenten: 'Een en ander betekent, dat met betrekking tot de in deze nota uitgesproken mogelijkheden van en voornemens tot regelgeving een zeker voorbehoud moet worden gemaakt.' Zeker voorbehoud? Meer oprecht zou zijn geweest: we stellen wat wettelijke maatregelen voor, maar u moet zich er niks van voorstellen want de dereguleringscommissie schrapte ze toch.

De nota behandelt bovendien enkel het gezondheidsaspect. Een breder begrip waarin Derde Wereld, landbouw, economisch systeem en dergelijke ook aan bod komen lijkt reeds bij aanvang van de nota-productie terzijde gelegd. Ofwel: we hebben nu een nota over voedingsbeleid, maar geen enkel zicht dat

er ook een behoorlijk voedingsbeleid komt.

Mi-ni-maal

Wat nu bij een behoorlijk voedingsbeleid hoort is iets dat heden ten dage een weinig aangename klank heeft. *Nieuwe regels*. Vaakgehoord tegenargument om dit niet te doen: de konsument is vrij om te doen en laten wat-ie wil. Wie zich langzaam maar zeker met ongezond voedsel wil vergiftigen - hij of zij ga z'n gang, dit is per slot van rekening een vrij land. Aardig verzonnen. Alleen heeft de konsument meestal die keuze niet eens. Gezond voedsel is moeilijk verkrijgbaar en niet altijd goedkoop. Van ongezond voedsel weet je meestal niks - het staat er niet op, noch staat er meermalen niet op waar het vandaan komt, waar het voor nodig is, enzovoort. Algehele voorlichting over voeding is bovendien zoals gezegd mi-ni-maal.

Is de PPR er dan voor om de konsument dagelijks een door de overheid voorgeschreven voedselpakket voor te schotelen? Nee. Maar laten we het even eenvoudig houden. Er zijn veertig soorten jam. In 35 ervan zit zoveel troep dat je ze verbiedt. Hou je er nog vijf over. Kortom: de overheid kan en moet een voorselectie maken. Eisen stellen. Reguleren. Beleid maken.

Wat nu geschiedt is schipperen tussen de gedachte dat ongezond voedsel onprettig is en dat regels ter verandering onprettig zijn voor het bedrijfsleven. In de milieuparagraaf van de nota wordt gesteld dat je moet letten op schadelijke producten. Moet je dus schadelijke producten voor milieu en mens verbieden? Ja is logika. Nee is het waarschijnlijke antwoord van de dereguleringscommissie - anders maak je 't bedrijfsleven te moeilijk. De Warenwet, het belangrijkste instrument wat voedingsbeleid betreft, komt ook aan bod. Maar om het origineel te houden: ook deze wet wil

het Kabinet liever dereguleren dan fatsoenlijk structureren.

Geld

Midden april kwam de nota ter sprake in de Uitgebreide Commissievergadering van de Tweede Kamer over het voedingsbeleid. Ria Beckers bekritiseerde de nota, maar ging ook nog op een ander punt in: „Het is nu zeker van belang dat de vraag naar volwaardige producten en de keuze voor basislevensmiddelen wordt gestimuleerd. Onderzoek wijst uit dat onder de echte minima in Nederland armoede wordt geleden en dat mensen te weinig overhouden voor minimaal noodzakelijke voeding. Incidentele gevallen van ondervoeding zijn bekend geworden.”

„Zijn er maatregelen genomen om mogelijke negatieve ontwikkelingen op dit gebied op de voet te volgen? Voorgenomen systematische peilingen naar de voedingstoestand van de bevolking juicht mijn fractie toe. Ik pleit voor een meer fundamentele benadering van de relatie tussen voeding en gezondheid, met de nadruk op *preventie*. Er moet dus meer onderzoek worden verricht naar voedingsgedrag. Daarvoor moet dan ook meer geld beschikbaar komen.”

Maar: de nota kent geen financiële paragraaf. Voor zover er voorstellen zijn worden ze als budgettair neutraal gepresenteerd. Meer duidelijk en negatiever gesteld: het kabinet heeft er geen geld voor over.

Ria Beckers heeft inmiddels een motie over een en ander ingediend. Daarin wordt de regering verzocht in 1985 extra financiële middelen vrij te maken voor het voedingsbeleid. En die dan te bestemmen voor onderzoek naar de voedingstoestand en het voedingsgedrag van de bevolking in haar verschillende geledingen. Voor voedingsvoorlichting en informatieve reclame. En voor voedingsonderwijs op alle nivo's.

Wat voorlichting betreft blijft de nota overigens niet bepaald blanko. Pagina zeventig, laatste alinea: 'Bij de bevordering van gezond voedingsgedrag kan van dezelfde persuasieve benadering gebruik gemaakt worden als in reclame in het algemeen: aansluiten bij positieve suggesties die een beroep doen op het competitie-element, het verlangen naar liefde en dankbaarheid, het appèl voor wat aandacht en zorg voor jezelf, al dan niet aanwezig kennis en inzicht (je weet wel waarom!).'

Alstublieft! Duidelijk bewijs wat slechte voeding zoals vermag te doen! Aderverkalking heeft kennelijk het gestel van onze WVC-ambtenaren aangetast! Een te veel aan koffie heeft hun zenuwstelsel afgebroken! Eet smakelijk.

Met dank aan de commissie van de PPR-werkgroep Gezondheidszorg

HANS VERSTRAATEN

SERIE HET WELZIJNSWERK ONDER DRUK (SLOT)

BUURTHUIS AAN HET KRUIS

Buurt- en clubhuizen plus speeltuinen zijn voor de bevolking wel de meest directe voorzieningen in het sociaal-kultureel werk. Rudy Kremer heeft in beide werkervaring. De vierde en laatste aflevering van een kleine serie korte interviews met welzijnswerkers in tijden van bezuinigingen.

„In de dagelijkse praktijk bespeur ik een ambivalente houding: waar doen we het eigenlijk nog allemaal voor als er straks geen middelen meer zijn en misschien zelfs ontslag volgt. Maar aan de andere kant: als we niet bezig blijven om voor nieuwe problemen oplossingen van de grond te tillen, kan de overheid zich helemaal makkelijk van ons afmaken.”

Rudy Kremer (bijna oud-voorzitter van de PPR in Hengelo) is nu negen jaar professioneel werkzaam in het sociaal-kultureel werk. Momenteel als speeltuin-konsulent in de genoemde middelgrote provincieplaats. Vroeger was hij er buurtwerker na dat eerder in Heerenveen te zijn geweest.

„De verschillen tussen het speeltuinwerk en het buurt- en clubhuiswerk zijn traditioneel te verklaren. In speeltuinen wordt vanouds bijna volledig door vrijwilligers gewerkt, terwijl in de buurtcentra daarnaast beroepskrachten werkzaam zijn. Dat heeft bijvoorbeeld gevolgen bij conflicten. In buurtcentra heb je dan al snel te maken met arbeidsrechtelijke aspecten, terwijl in speeltuinbesturen er tussen juridisch gelijkwaardige partijen wordt gevochten. Vrijwilligers hebben verder een soort 'geloof' dat hun werk goed is omdat het vrijwillig gebeurt. Bij doorlichting van de activiteiten wordt het dan nogal eens verrassend gevonden, dat er vaak evenveel energie zit in activiteiten voor de vrijwilligers zelf dan voor de eigenlijke doelgroep: de kinderen. In buurthuizen doet zich tussen vrijwilligers en beroepskrachten een spanningsveld voor als het gaat om keuzen tussen rekreatief tegenover meer geprofileerd werk, zoals edukatieve activiteiten en opbouwwerk. Vrijwilligers hebben dan nogal de neiging om naar aantallen deelnemers te kijken en bij ontspanningsactiviteiten zijn die natuurlijk groter. Gemeentebestuurders hebben die eigenschap juist in een tijd dat het minder gaat ook wel. Als beroepskracht zit je daar dan tussen; het is tóch je professe om nodige, maar minder goed in de markt liggende projecten ook aandacht te geven.

„Zo worden probleem-jongeren maar

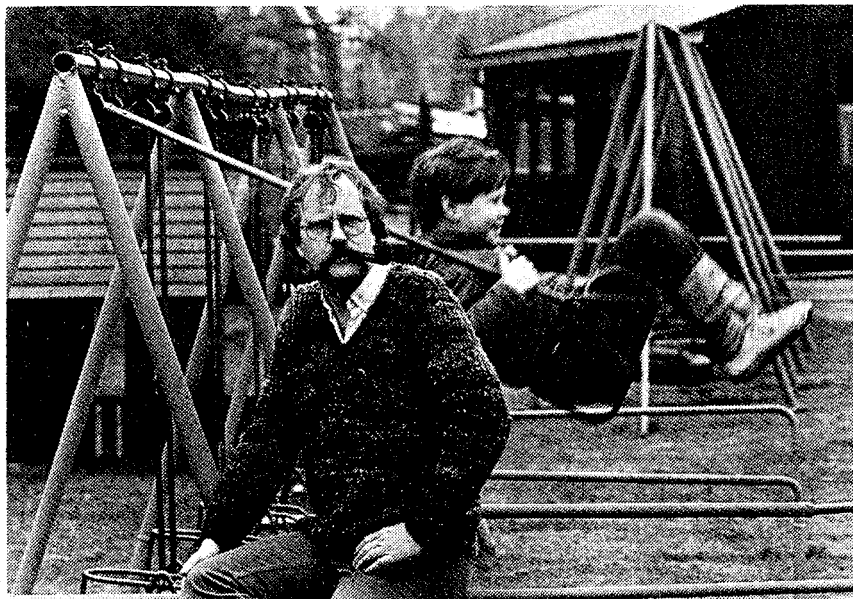
moeilijk geakcepteerd door de reguliere buurtcentra. Je zou toch eigenlijk plek voor hen moeten hebben. Oppassen moet je daarom ook met de hoogte van de activiteitenbudgets. Vrij logisch wordt daar bij forse bezuinigingen als eerste naar gekeken – personeel en huisvestingslasten liggen behoorlijk vast. Maar als je aan minder bedeelde groepen als deze jongeren, of ook buitenlanders, aandacht wilt geven kun je niet steeds de deelnemersbijdragen verhogen. En meer winstgevende activiteiten kun je dan ook niet organiseren, want daar kies je dan juist niet voor.

„Bezuinigingspercentages van twintig procent binnen deze sektor van het sociaal-kultureel werk zijn niet ongewoon. Het effect zie je in de advertentie: er worden steeds meer werkers voor specifieke klussen gevraagd. Steeds nadrukkelijker wordt de vraag gesteld wáár professionele middelen moeten worden ingezet. Door *pooling*, het op stedelijk nivo aanbrenen van werkers, wordt dat beter mogelijk. Het is behalve financieel effectiever ook een reactie op wat in de samenleving speelt. Neem bijvoorbeeld taallessen aan Turkse vrouwen, zoals die bij ons in een buurtcentrum worden gegeven. Wat blijkt: Turkse vrouwen uit andere wijken, die daar een goede busverbinding naar hebben, komen er ook. Het is een typisch wijkoverstijgende activiteit geworden en op die behoefte kun je dan ook beter stedelijk inspelen. Verder kun je vanuit een pool meer projectmatig werken. Je kunt in tijdsduur gelimiteerde klussen dan afperken, het is niet nodig om alle werkers permanent te detacheren in één buurthuis. Aan de an-

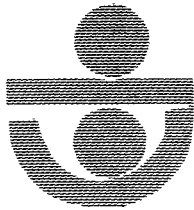
dere kant moet je oppassen. Stel dat bijvoorbeeld mijn functie wordt wegbezuinigd in de pool. Men kan zeggen: na zoveel jaar met speeltuinkonsulenten te hebben gewerkt kunnen we nu wel weer zonder. Ik denk inderdaad, dat je het eerste jaar nauwelijks wat zult merken, maar dan zullen overal en nergens de problemen uit de hand lopen. Je bent uiteindelijk een neutraliserende faktor, je werkt procesverhelderend. Sommigen vinden dan, dat je je eigen werk aan het maken bent; ik word ook wel eens ervaren als iemand die moeilijk doet, belemmeringen opwerpt. Maar meestal zie je toch, dat speeltuinbesturen zelf met andere vragen dan vroeger komen. Bijvoorbeeld de konstatering, dat meer mensen werkloos worden en een bestuur daarop wil inspelen. Ik denk dat die trend onder speeltuinen zich voortzet en dat de alom aanwezige tendens tot *pooling* dat ook bevordert. Speeltuinbesturen kunnen dan net als oorspronkelijke buurthuizen aanvragen doen voor projectmatige ondersteuning.

„Er zijn wel grenzen. Je kunt niet alle problemen terugverwijzen naar vrijwilligers in de buurt. Algemene beroepsmatige inzet blijft nodig. Het zogenaamde speerpuntenbeleid van Brinkman heeft gevaarlijke kanten. Het leidt tot een zeer nadrukkelijk benoemen van problemen voor aparte subsidie-toewijzing. Zo speel je ook een Centruumpartij in de kaart. Voor de mensen in de straat is het al snel: wij moeten inleveren maar als je maar problemen hebt krijg je extra poen.”

JEROEN VAN URK

FRED JANSZ

STICHTING MENSEN IN NOOD | CARITAS NEDERLANDIA

Postbus 1041
5200 BA 's-Hertogenbosch Nederland
Telefoon 073-14 45 44
Telex 50090 carit nl

bureau Hekellaan 6, 5211 LX 's-Hertogenbosch

voor giften Postgiro 1111222
Bankgiro 70.70.70.112

's-Hertogenbosch, mei 1984.

Aan de leden van de PPR,

Als er een verwoestende orkaan over India raast, als langdurige droogte in de Sahel massagraven dreigt te maken, als opstand en oorlog tallozen tot vluchten dwingen, dan zijn miljoenen mensen altijd weer bereid te helpen. Mensen zijn beter van aard dan pessimisten wel willen beweren. Dit is een sterke reden tot geloof in een betere toekomst voor heel de mensheid!

Honderdduizenden van deze mensen wonen in Nederland. Zij stellen de Stichting "Mensen in Nood", opgericht in 1914 om Belgische oorlogsvluchtelingen te helpen, nu al 70 jaar in staat om bij plotselinge rampen en levensbedreigende toestanden te helpen met voedsel, kleding, onderdak, gereedschap en geld. Maar zo worden wel de gevolgen, maar niet de oorzaken van de rampen en noden bestreden. Daarom richt "Mensen in Nood" zich daarnaast steeds meer op hulp uit de nood: hulp die erop gericht is oorzaken uit te schakelen en de mensen manieren van leven en werken te leren, die hen onafhankelijk en zelfstandig maakt. Dat betekent helpen bij de verbetering van watervoorziening en voedselproductie, helpen bij de vorming van capabele, mondige mannen en vrouwen, helpen bij het scheppen van werkgelegenheid, óók voor vrouwen, helpen bij de ontwikkeling van dorpen en streken. Kortom: structurele sociaal-economische hulp om de armsten een èchte levenskans te geven!

Hulp uit de nood werkt het meest doeltreffend, als de Derde Wereld op ons kan rekenen, als er financieel enige zekerheid is. Die zekerheid kan geboden worden door mensen die zulke projecten helpen financieren met een vaste bijdrage van bijvoorbeeld f 25,- (of f 30,- of meer) per maand. Daarmee steunt u het projectplan "Helpen uit de Nood". Spreekt dit plan u aan? Laat ons dat dan via de antwoordbon weten. Wij sturen u dan met spoed alle nodige informatie. U blijft altijd vrij om uw medewerking te beëindigen.

Voor het geval u bij de 70e verjaardag eenmalig het werk van "Mensen in Nood" wilt steunen (wij zijn u daarvoor ook erkentelijk!), volgt hier ons gironummer: 1111 222 t.n.v. "Mensen in Nood", Den Bosch, met vermelding: jubileumgift.

De geschiedenis van de mensheid is een eindeloos vallen en opstaan. Wie medemensen helpt op te staan, staat zelf al! Samen zullen we ons allen staande kunnen houden.

Stichting "Mensen in Nood"

Drs. Herman van de Laar
directeur

**Voor het Projectplan
"Helpen uit de Nood".**

RADIKALENKRANT/PPR/MEI 1984/PAGINA 26

Doe-mee-bon voor het Projectplan van "Mensen in Nood".

- Vul 'm in en stuur 'm in een envelop naar Mensen in Nood, Antwoordsnummer 10, 5200 VB Den Bosch.
Postzegel plakken hoeft niet, maar mag wel.
- Ik doe mee aan uw Projectplan. Stuur mij
 - elke drie maanden een acceptgirokaart van _____ gulden
 - of elke maand een acceptgirokaart van _____ gulden.
 - Tevens ontvang ik uitvoerige informatie.
 - Stuur mij liever eerst uitgebreide informatie.

Naam: _____

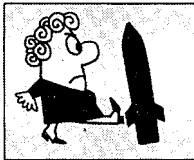
Straat: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

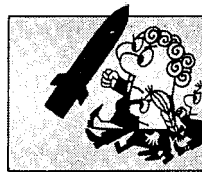
Handtekening: _____

Doe de bon vandaag nog op de post!

ofo
RK 5'84

THE WOENSDRECHT JOURNAL

1, 2, 3 JUNI: HET BLIJFT NEE WOENSDRECHT GEBLOKKEERD

Het Zelfde Liedje

MUZIEK: PAUL EIBERS
TEKST: JEF HANNEVIS

♩ 84

ZANG
C. INSTR.

1. EERSTE
2. TWEEDE

KOE - PLET HIER KOMT GEBURIS RA - KET
GEEN KILUS - RA - KET WORDT HIER GE - ZET!

Es Es As Es Bes⁷ Es Bes⁸ Bes⁹ Bes¹⁰ Bes¹¹ Es

Bes I INSTR.

Bes II INSTR.

Bes III INSTR.

Bes IV INSTR.

Es INSTR.

Es Ds/BAR

Bes Ds

C INSTR.

'HET BLIJFT NEE.' Dat is het motto van de driedaagse aktie die op 1, 2 en 3 juni – het lange weekend na Hemelvaartsdag – plaats gaat vinden rondom de vliegbasis Woensdrecht.

Wat gaat er gebeuren? Zoals het er nu naar uitziet in elk geval dit: vrijdag 1 juni beginnen de blokkades van de vliegbasis. Dit is een initiatief van verschillende basisgroepen van de vredesbeweging. Doel is de basis dag en nacht te blokkeren: niets of niemand mag erop, alles en iedereen mag er wel af. De afspraak is geen geweld te gebruiken en niet in te gaan op welke provokatie dan ook van wie dan ook.

Bij deze blokkade-aktie wordt er gewerkt met drie regio's: Noord-Oost Nederland, Zuid-Nederland en West-Nederland. De verantwoordelijkheid voor de in totaal veertien poorten en hekken die geblokkeerd zullen worden ligt bij deze drie regio's.

Om het blokkeren goed te laten verlopen wordt met aflossingsploegen gewerkt. Iedere poort en ieder hek heeft minstens

Wie er een heel lang Woensdrecht-weekend van wil maken, kan al op 31 mei – Hemelvaart – bij de basis terecht. Dan treedt voor u op Het Grootste Orkest Aller Tijden vanaf 1 uur 's middags. Onder het motto: **Speel Niet Met Kernwapens – Speel Ertegen.** Iedereen die een instrument bespeelt, zingt of in z'n handen heeft leren klappen kan meedoen in dit orkest. De organisatie is in handen van de Fanfare van de Eeuwigdurende Bijstand, Goirlestraat 141, Tilburg. Tel: 013/420897. Hierboven drukken wij de partituur af van het Leitmotiv Het Zelfde Liedje. Ook bruikbaar op 1, 2 en 3 juni.

twee ploegen die om de vier à zes uur worden afgewisseld. Iedere blokkadeploeg overlegt op gezette tijden over de voortgang van de aktie. Afgevaardigden van de ploegen houden regelmatig centraal overleg. De bedoeling is om dit centraal overleg op de radio uit te zenden. Daar de blokkades reeds vrijdagochtend vroeg beginnen is het de bedoeling dat iedereen donderdagavond op het Vredesaktiekamp is. Rond de basis worden drie à vier tentenkampen ingericht. Aldaar vindt overleg plaats over de blokkades, ontspanning en discussie over hoe het verder moet met de akties na een positief plaatsingsbesluit. De blokkades gaan waarschijnlijk door tot zondagochtend 11 uur.

Informatie over de blokkades is te verkrijgen op het adres Eerste Jan van der Heydenstraat 77hs, Amsterdam. Tel.: 020/769236. Voor de nodige financiële steun staat het gironummer 5328675 van S. van Putten, Amsterdam open. Op de girokaart vermelden: Woensdrecht.

Na de afsluiting van de blokkades is er op zondag 3 juni een demonstratie in Bergen op Zoom. Ook de leuze hier: 'HET BLIJFT NEE.' Doel was eerst de demonstratie te laten lopen langs militaire objecten, maar daar is nu vanaf gezien. De demonstratie kent nu een zeer brede opzet. Bij de organisatie zijn ook Belgische vredesgroepen betrokken. Zondagochtend tussen elf en twaalf uur verzamelen op het station van Bergen op Zoom.

PLEIDOOI VOOR DE INFORMELE EKONOMIE

ALBEDA ONTDEKT HET BASISINKOMEN

In 'De Crisis Van De Werkgelegenheid En De Verzorgingsstaat' gaat Wil Albeda onder meer in op de scheiding tussen de formele en informele economie en het vele werk dat nu blijft liggen. Een van z'n oplossingen: het basisinkomen.

Arbeidstijdverkorting, basisinkomen, arbeidsethos, informele economie zijn begrippen die zich de laatste jaren steeds meer op de voorgrond dringen als er over uitwegen voor de huidige economische crisis wordt gesproken. Het zal dan ook niemand verbazen dat deze begrippen terug te vinden zijn in het boek van dr Wil Albeda. De oud-minister van Sociale Zaken is op het ogenblik verbonden aan de Rijksuniversiteit Limburg als hoogleraar sociaal-economisch beleid.

Hoewel de titel meer doet vermoeden, is het boek vooral een analyse van de naoorlogse economische ontwikkelingen in de Westerse, kapitalistische landen die tot de huidige crisis hebben geleid, en de gevolgen die de crisis heeft voor de werkgelegenheid en de verzorgingsstaat. In dit artikel ga ik hoofdzakelijk in op het punt van de volledige werkgelegenheid.

De traumatische ervaring van de met de recessie in de jaren dertig gepaard gaande massale werkloosheid in de geïndustrialiseerde landen, heeft er na de Tweede Wereldoorlog toe geleid dat de politieke doelstelling van volledige werkgelegenheid voor het overheidsbeleid algemeen aanvaard werd. In 1984 moeten we constateren dat we ver verwijderd zijn van die doelstelling en dringt de vraag zich op of de doelstelling van volledige werkgelegenheid nog overeind te houden is. Sinds het midden van de jaren zeventig kennen de meeste geïndustrialiseerde landen weer een grote werkloosheid en er zijn op korte termijn geen uitzicht op een verandering in die situatie.

Albeda geeft in zijn tweede hoofdstuk enkele factoren aan die geleid hebben tot de huidige werkloosheid. In het midden van de jaren zestig begon de economie te stagneren. Tot die tijd waren de lonen relatief laag. Eind jaren zestig kwamen de sterke loonstijgingen en mede daardoor de hoge inflatiecijfers. Hiermee was de basis gelegd voor de crisis die de stijging van de olieprijsen

FOTO ANP

veroorzaakte. De lage werkloosheidscijfers die de na-oorlogse jaren tot dan toe gekenmerkt hadden verdwenen als sneeuw voor de zon. Toch is de oliecrisis niet de voornaamste oorzaak van de blijvende hoge werkloosheid.

De ontwikkeling van industrieën in de Derde Wereld leidde ertoe dat traditionele industrieën – bijvoorbeeld de textiel – naar die landen verhuisden, vanwege de lage lonen die daar betaald worden. De meeste Westerse landen hebben zeer traag gereageerd op die ontwikkeling en ze hebben de herstructurering van de eigen industrie gekoppeld aan nieuwe technologische ontwikkelingen zeer laat opgestart.

Ook komen zich in de loop van de jaren zeventig steeds meer mensen op de arbeidsmarkt melden. De participatiegraad van vrouwen op de arbeidsmarkt stijgt met name in Nederland aanzienlijk, en de na-oorlogse generatie treedt in groten getale toe. Op dat moment is de vraag naar nieuwe arbeidskrachten al aan het inzakken. Een laatste faktor ligt in het zichzelf versterkend effect dat de recessie kenmerkt.

Klussen

In het derde hoofdstuk behandelt Albeda de kansen op herstel. Het valt niet te verwachten dat een nieuwe sterke eko-

nomische groei zal leiden tot herstel van de volledige werkgelegenheid. De westerse landen ontwikkelen zich tot een post-industriële samenleving, waarin de dienstensektor de toonaangevende rol overneemt van de industriële sektor. Daarnaast kan met recht een vraagteken gezet worden bij de wens voor een sterke economische groei. De gevolgen voor het milieu en de samenleving als geheel spelen daarbij een rol van betekenis.

Dit leidt tot de konklusie dat de kansen op herstel van de economie vooral binnen de dienstensektor liggen. De financiële crisis, die met de recessie gepaard gaat vermindert de mogelijkheden in deze sektor. De overheid, direkt en indirekt de grootste werkgever in de dienstensektor, kampt met grote financiële problemen en ziet geen mogelijkheden om nieuw werk te financieren. Dit leidt tot de situatie van een grote werkloosheid aan de ene kant en een hoop werk dat gedaan zou moeten worden, maar waarvoor de financiële middelen blijkbaar ontbreken.

Parallel aan de hoge werkloosheid komt het verschijnsel van de informele economie naar boven. Veel mensen voelen er weinig voor om werkloos door het leven te gaan en kreëren hun eigen werk zonder zich veel aan te trekken van de officiële economie. Een groot gedeelte van

het klussencircuit valt buiten het formele economische circuit. De burenhulp en het doe het zelfen zijn misschien wel de meest pure vormen van de informele economie. Het werken met behoud van uitkering en de opkomst van de kleinschalige bedrijvigheid bevinden zich op het grensgebied van de formele en informele economie.

Goeroe

Albeda ziet voor de problematiek van de werkgelegenheid op langere termijn een oplossing in de groei van de informele economie. Omdat de informele economie enkele negatieve effecten in zich draagt, zoals een ondergraving van het sociale verzekerings- en belastingstelsel, pleit hij voor een gedeeltelijke integratie van de formele en de informele economie. Eén van de alternatieven voor volledige werkgelegenheid die deze integratie moet bevorderen is het gegarandeerd jaarlijks inkomen, het basisinkomen.

Het basisinkomen is geen nieuw idee. Al in 1946 komt het idee in de VS naar voren en in de jaren zestig overweegt men in de VS om het basisinkomen in de vorm van een negatieve inkomstenbelasting. Ook is het bepaald geen idee dat aan progressief-georiënteerde mensen is voorbehouden. Milton Friedman, de goeroe van de vrije-markt economie, pleit in 1962 ook voor de invoering van een basisinkomen. Dit moet dan wel in plaats komen van de bestaande sociale wetgeving. Die verstoort immers de markt; het basisinkomen kan buiten de markt om geregeld worden.

Volgens Albeda biedt het basisinkomen mensen de gelegenheid te kiezen tussen betaalde en onbetaalde arbeid, tussen een kortere en een langere werkweek.

Het enige probleem dat hij ziet is de financiering van het geheel. Uit zijn boek blijkt dat hij dat denkt op te lossen door het loonnivo terug te dringen. Het basisinkomen kan alleen gerealiseerd worden als ook het nivo van de uitkeringen aanzienlijk omlaag gaat.

Andere alternatieven voor de volledige werkgelegenheid ziet Albeda in het werken met behoud van uitkering en het stimuleren van de kleinschalige bedrijvigheid. Heel kort gaat hij in op de mogelijkheden van de arbeidstijdverkorting. Alleen bij een grote flexibiliteit op het bedrijfsnivo en van de individuen kan de arbeidsdeling bijdragen aan de werkgelegenheid. Vervroegd uitreden, verlaat toetreden, langere bedrijfstijden, edukatief verlof, flexibele werkweken en deeltijdarbeid behoren tot die flexibeler opstelling op de arbeidsmarkt. Het basisinkomen kan een voorwaarde zijn om dit mogelijk te maken.

TIM VAN RUITEN

Dr. W. Albeda, De Crisis Van De Werkgelegenheid En De Verzorgingsstaat, uitg. J. H. Kok, Kampen

WILHELM VERSCHUREN

VICTOR®

Een aantal maanden hebben we het verborgen kunnen houden, maar eens moest het moment komen: de persmusketen hebben aan het licht gebracht dat de heren Jurgens en Van Doorn de PPR de rug hebben toegekeerd omdat de koers van de partij, ondanks hun vermanende woorden, de verkeerde kant opgaat. Klein-links is natuurlijk ook niks voor heren en wie niet horen wil moet dan maar voelen.

In de PPR wordt nu vanzelfsprekend naarstig gezocht naar het lek. Dit soort berichten doet onze club blesst geen goed dus er zou onze partijorganisatie alles aan gelegen moeten zijn om ze zo lang mogelijk achter te houden, zeker tot na de eerstvolgende verkiezingen. Wie is er verantwoordelijk voor dat het vertrek van de heren uitgerekend midden in een campagne waar wij, gewone PPR-leden ons het vuur voor uit de sloffen lopen, in de openbaarheid komt? Is er iemand op het partijbureau omgekocht door een op primeurs beluste medewerker van een landelijk ochtendblad? Is Victor, onze nieuwe medewerker, wel volledig betrouwbaar? Of heeft een lid van de fractie na een voltrefter met een denneappel half in coma zijn mond voorbij gepraat?

De volgende kerngroep zal er dan ook ongetwijfeld een enquête-kommissie worden ingesteld die dit lek tot op de bodem zal uitzoeken. Dat wil zeggen - als het quorum aanwezig is, maar met de onverwikelijke affaire op de agenda zal dat wel eens een keer lukken. Het water loopt me in de mond als ik eraan denk.

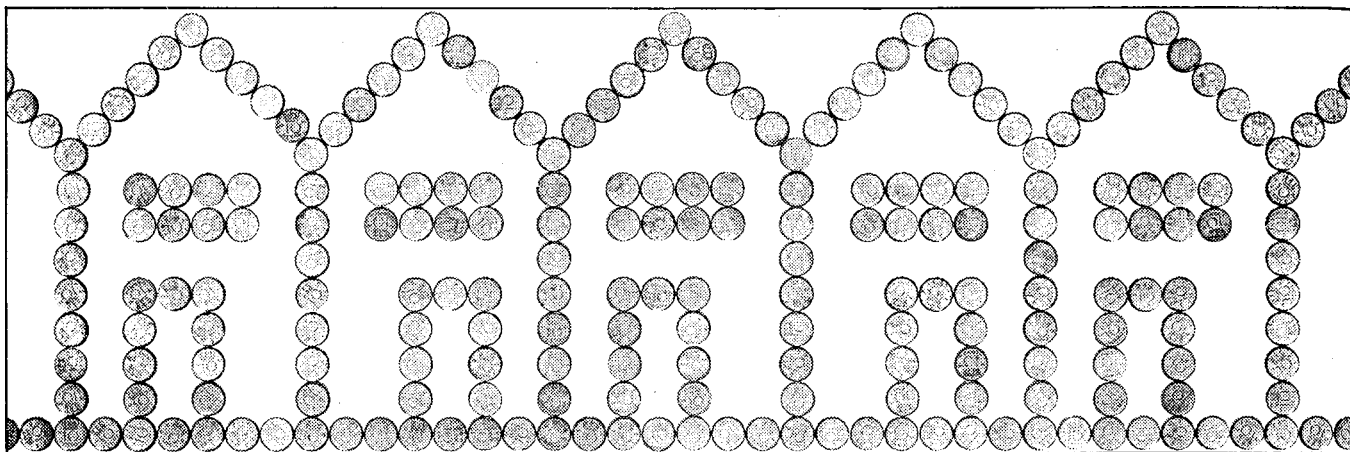
Maar wat de bevindingen van deze enquête-kommissie ook zullen zijn, één ding staat als een paal boven water: waterdichte garanties dat het ontijdig uitlekken van nare berichten niet meer zal gebeuren krijgen we nooit. De afgelopen jaren hebben zo ongeveer 5000 leden hun akseptgirokaart ritueel verbrand in plaats van korrekt ingevuld naar het postkantoor gebracht en bij elke koerswijziging - hoe miniem ook - zullen er weer stapels nieuwe opzeggers zijn. Zelfs zonder koerswijziging gaan ze er nog af als Kneteman in

een zware Alpenetappe. Daarbij zitten er dan vast wel weer een stel die mede dankzij de PPR landelijke bekendheid hebben gekregen en waar dus onplezierige publiciteit van kan komen. Hoe vermijden wij dat, gegeven het feit dat we het kennelijk niet verborgen kunnen houden?

De oplossing ligt voor de hand. We sturen voortaan bij elke opzeggerster een persbericht uit. We gooien de pers letterlijk en figuurlijk dood met nare berichten! Vrijwel dagelijks rolt er een bericht uit de ANP-telex met weer iemand die het lidmaatschap van de PPR heeft opgezegd! Dan weer Arend de Jager uit Visvliet die principieel vegetariër is en bij wie een kerstmenu in het verkeerde keelgat is geschoten, dan weer Nellie Split uit Opeinde die het zich financieel niet meer kan veroorloven, dan weer Petrus Vroom uit Sint-Jansklooster die er te lang in eenzame afzonderling over heeft nagedacht. En stel dat vlak voor de volgende verkiezingen een Roel van Duyn, ik noem maar wat op, zijn PPR-button in de wilgen hangt en het zoveelste persbericht op de redactie burelen neer dwarrelt, wat zou er dan mee gebeuren denken jullie? Juist: ongelezen in de prullenmand!

Maar is dat allemaal niet teveel werk, hoor ik jullie al roepen. Welnee! luidt het antwoord, daarvoor hebben wij Victor, onze jongste medewerker vol kinderziektes die slechts met een stevige trap onder het achterwerk te genezen zijn. O, jullie kennen Victor nog niet? Victor is de kleinschalige PPR-huiskomputer, waar de medewerkers van het partijbureau in de lunchpauze zo leuk Space Invaders mee spelen. Victor had binnen een half jaar de PPR-ledenadministratie onder de knie, ondanks het feit dat hij in het begin niet wou doen wat hij zou moeten doen. Dat kan je van een PPR-komputer verwachten! Nu is alles in orde heb ik gelezen, de software is afgeleverd, de stekker zit in het stopkontak, hij is ingeburgerd in het kollektief. Een 'afslag' heet voortaan 'uitdraai', wat in het geval van akseptgirokaarten ook een juistere benaming is.

HELPT UW SPAARGELD DE WERKLOOSHEID BESTRIJDEN?

ALLE BEETJES HELPEN.

Meer dan zeventigduizend spaarders hebben meer dan 380 miljoen gulden ingelegd bij de Algemene Spaarbank voor Nederland. Dat is een bank die goede dingen met uw geld doet.

Bijvoorbeeld: uw spaargeld belegt in verantwoorde, sociale woningbouwprojecten. Waardoor er gebouwd kan worden. Waardoor mensen aan de slag kunnen.

De ASN is een spaarbank waar u met een zuiver geweten uw spaargeld aan kunt toevertrouwen. Om het gewin worden tegoeden niet belegt in dubieuze projecten, niet in dubieuze landen, niet in speculatieve zaken. En tocht geeft de ASN een rente die op hetzelfde niveau ligt als bij iedere andere (spaar)bank.

Hoe dat kan?

De ASN werkt met een uitgekiend spaarsysteem (sparen via uw girorekening). De ASN is een kleine bank, heeft lage kosten, hoeft er geen geldverslindend net van dure bijkantoren op na te hebben.

En van beleggen weten ze alles bij de ASN. Aan zo'n bank hebt u wat: andere mentaliteit, dezelfde rente.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nú: u krijgt f 7,50 premie!

Als u voor 1 juli 1984 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,- als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u neemt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet.

Meer weten? Vul snel de bon in.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postgirorekening
- wenst tevens een formulier om een postgirorekening te openen
- gewoon sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)

- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- maandrente-depositorekening
- het bedrijfssparen
- uitvaartrekening (voor hen die zich niet (meer) tegen uitvaartkosten kunnen of willen verzekeren)

*aankruisen wat u wenst.

Zenden in open enveloppe zonder postzegel aan **Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag**. U kunt ook bellen 070-470181. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

ALGEMENE SPAARBANK VOOR NEDERLAND

DE ANDERE BANK MET DEZELFDE RENTE

EKOLOGIE (1)

Naar aanleiding van de discussie over ekologie en Roel van Duyns verlangingen naar de Middeleeuwen even het volgende: heeft Roel ooit wel eens een geschiedenisboek opengeslagen of ben ik nu te rationeel? Nooit zijn er meer heksen verbrand dan in de Middeleeuwen en nooit zijn er uit naam van de 'door God gegeven ordening van het geheel' meer 'heilige' oorlogen gevoerd dan in de Middeleeuwen. Mooi hoor, zo'n Middeleeuws straatbeeld, met straten vol eerlijke stront en vuil. Jammer alleen van die pest-epidemieën die vooral het 'gewone' volk troffen. De rijken zaten keurig opgeborgen in hun kastelen. Bekijk het even wat ruimer: het nieuwe denken, de Verlichting, heeft ongetwijfeld tot nieuwe, weer andere, verschrikkingen geleid, maar voerde tevens tot het inzicht dat de mens vrij is zich uit zijn ketenen te bevrijden en op te staan tegen zijn heersers.

Andrea van de Ven
Rotterdam

EKOLOGIE (2)

De discussiedag van de Stichting Radikale Vorming, waarbij Jaap de Jong en ik beiden ingingen op de vraag of het ekologischer denken de basis van de PPR kan zijn, is voor mij een van de meest zinvolle momenten uit het groen-rood-gesprek geweest. Eindelijk géén strategische prietpraat. Eindelijk 'ns rustig ons verdiepen in de filosofische achtergronden. Maar wat heeft die dag naar buiten toe opgeleverd? Slechts een stukje van Jan Dirx in de vorige Radikale Vorming. Een stukje dat een vertekend beeld geeft; iets wat waarschijnlijk verband houdt met het feit dat Jan Dirx in het geheel niet aanwezig geweest is bij de discussiedag. Het debat voltrok zich op twee niveaus die geen raakvlakken hadden, raadt

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikale Vorming Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

Jan Dirx. Het *liep* anders: we begonnen vanuit twee verschillende vertrekpunten, maar vonden elkaar toch nog op de gemeenschappelijkheid van onze utopie. Niet toevallig zetten we ons beiden in voor dezelfde PPR.

Jan Dirx geeft een enigszins karikatuurale samenvatting van mijn opvattingen. Ik zou *rationaliteit verwerpen als zinvolle categorie*, bijvoorbeeld. Sorry, maar dat is mijn opstelling niet. Dát komt me te dicht bij een denken dat tot boekverbranding kan leiden. Waar ik me tegen keer is de illusie dat

en logika overboord zet. De vrouw als grillig en anti-verstandelijk wezen dus weer. De groeten! Ik heb er slechts op gewezen dat sommige vrouwen (Corrie Gerritse in het Tijdschrift voor Vrouwenstudies) het geloof in de Rede als nieuwe religie, ontmaskeren. „De slaap van de Rede verwekt monsters,” stelt Corrie Gerritse. *Met reden*. De wakende Reden waakt ook over zichzelf.

De 'aarde als levend wezen' is niet alleen een mystieke opvatting. Op de studiedag heb ik gewezen op de 'Gaja-hypo-

alles vatbaar en bruikbaar gemaakt kan worden door een rationaliteit zoals die tot uitdrukking komt in de heersende wetenschappen. Dat is *scientisme*, het nieuwe geloof dat Carl Friedrich von Weiszäcker terecht bestrijdt.

Binnen een wereldbeeld dat uitgaat van de bijzondere eigenschappen van het *leven* (anders dan de machine) heeft de ratio een grote, zij het betrekkelijke waarde. Helemaal te gek wordt het als mij in de schoenen geschoven wordt te verkondigen dat feminisering rationaliteit

these' van biochemicus Lovelock en andere wetenschappers.

Er is zoveel over te zeggen. Ik vind het daarom buitengewoon jammer dat *Radikale Notities* niet is willen ingaan op het voorstel de beide inleidingen af te drukken. Voor de PPR zijn zij van actueel belang. Is er dan toch nog die *'ideologische koudwatervrees in de PPR'*, waarover Jaap de Jong al jaren geleden geklaagd heeft? Het lijkt mij een goed idee als de SRV een verslag van de studiedag als brochure zou uitgeven. Liefst met een

inleiding van Rouke Broersma, de voortreffelijke voorzitter van het geheel.

Roel van Duyn
Amsterdam

EKOLOGIE (3)

Als ik onaardig was, zou ik onder de titel Terrasfilosoof een stukje schrijven met het volgende begin:

Aan Jan Dirx zijn deur heeft iemand (misschien hijzelf wel, want niet zonder zelfspot) een sticker met de tekst TERRASFILOSOF aangebracht. Gemeten aan zijn artikel over de Ekologie-diskussie nog niet zo'n gekke kwalifikatie. Vanaf een terras op het Leidseplein, een glas wijn van een excellent jaar (want Jan is ook erkend vinoloog) in de linkerhand en de gauwe pen in de rechterhand (want dat is pas jaren tachtig: links drinken en rechts schrijven) roept hij het levensgevoel van de jaren zestig in onze herinnering terug:

„Aan het woord zijn twee stereotypen van de *lost generation* van de jaren zestig - Roel van Duyn en Jaap de Jong.”

En de rest laat zich raden: het Lieverdje, alternatieve hulpverlening, boerderij, Den Haag en Amsterdam. Jaargangen HP en boeken vol Tromp hebben hun werk gedaan: *lost generation*, onthemde tuinkabouters, prehistorische baardapen, plechtig citaten uit Illich en Marcuse prevelend. Enfin, zo'n soort stukje dus.

Maar onaardig ben ik niet. Dus volsta ik met het verzoek aan de Studiestichting of de SRV of beide om de twee toespraken met de discussieresultaten te publiceren, zodat alle geïnteresseerde PPR-leden die - evenals Jan Dirx overigens - de studiedag lieten lopen, zich een onafhankelijk oordeel kunnen vormen.

Rouke Broersma
(voorzitter studiedag
Ekologie en de PPR)
Bunne

JAAP DE JONG: PVDA OP DRIFT

Vraag één uit de politieke kwis van deze maand.

Wat dient er ingevuld te worden op de stippeltjes in het volgend citaat, 'christen' of 'sociaal'?

„De . . . -democratie zou er daarom verkeerd aan doen, die strijd nog eens onnodig te verzuwaren door er een strijd om de macht in de onderneming als zodanig van te maken. Dat zou niet alleen elke concessie van werkgeverszijde onwaarschijnlijk maken, maar ook indruisen tegen de . . . -demokratische kompromis-gedachte, die de waarde van een (door wetgeving, overheidshandelen en vakbondsaktie in banen te leiden) vrijheid van ondernemen onderschrijft.”

Uw antwoord is dus fout, u bent niet over naar de volgende ronde. Hebt u het antwoord wel goed, dan had u eerder moeten waarschuwen tegen deze ontwikkelingen en wordt u daarom gediskwalificeerd. Het moet toch 'sociaal' zijn.

Het citaat komt uit een artikel van twee medewerkers van de Wiardi Beckman Stichting, Paul Kalma en Marnix Krop. Beiden hebben een zekere faam opgebouwd als 'linkse' wetenschappers. Kalma en Krop pleiten dus voor een nieuw maatschappelijk kompromis als voorwaarde om uit het economisch slop te komen. De werkloosheid is niet alleen een gevolg van de crisis maar ook van het structureel teruglopen van de totale arbeidstijd door de toename van arbeidsproductiviteit. Een vernieuwde economische groei helpt niets, omdat dat niet wordt omgezet in banen. Dus blijven er drie strategieën over: arbeidsintensivering van produktie, arbeidsloos inkomen en herverdeling van de arbeid. Het sociaal-demokraten eens zo eigen pleidooi van versterking van de kollektieve sektor is al helemaal verdwenen. Dan volgen ze een typische redenering. De twee eerste opvattingen zijn niet realistisch in onze 'open' economie. In het ene geval is er een maatschappelijk niet te realiseren terugval van het levenspeil en met een basisinkomen wordt de tendens tot arbeidsuitstoot aanvaard. Dus blijft arbeidstijdverkorting over. Over de noodzakelijke samenhang van deze strategieën hoort men de heren niet, nog minder over de toch noodzakelijke verdere democratisering.

Laat staan dat het mondiale perspectief nog genoemd wordt. Nee, arbeidstijdverkorting biedt als enige strategie dé oplossing en is bovendien een mooie basis voor een nieuw kompromis. De arbeidsorganisatie zelf moet daarbij veranderen, pluriformer en flexibeler worden. De ondernemers maken de onderneming wat minder hiërarchisch en nemen wat humaniserende maatregelen, zoals kwaliteitskringen. Die, in tegenstelling tot het werkoverleg, gericht zijn op kwaliteitsverbetering van het produkt in plaats van verbetering van de arbeid. De bonden moeten dan wat minder rigide worden op punten als automatisering, differentiatie van arbeidstijden, beloningsvormen en dergelijke.

Maar de macht in de onderneming zelf mag niet bestreden worden, want dan lukt het kompromis niet meer. Terwijl Kalma en Krop in hetzelfde artikel wijzen op ontwikkelingen als het ontstaan van een dubbele arbeidsmarkt, één voor relatief goedbetaalde medewerkers die hoogwaardig werk doen en één voor gemarginaliseerde groepen (buitenlandse werknemers, vrouwen en jongeren) die onder ongunstige arbeidsomstandigheden ongeschoold routinematig werk mogen doen. Op momenten en tijdstippen dat het de ondernemingen uitkomt. Eénjarige ervaringscontracten, de ontwikkeling van nieuwe vormen van thuisarbeid, cao's voor een aantal uren per jaar in plaats van per week enzovoort.

'Het gaat dus niet goed met de Nederlandse sociaal-democratie.' Er zijn inhoudelijke ontwikkelingen aan de gang, die andere linkse partijen zouden moeten dwingen tot een evaluatie van de eigen positie. De pleidooien voor het herstel van de marktsector, het afzien van meerderheidsstrategieën, het terugtreden van de overheid, voor een nieuw maatschappelijk kompromis enzovoort uit PvdA-kring zijn bijna ontelbaar. Denk bijvoorbeeld terug aan de actieve wijze waarop PvdA-ers als Piet Vos en Arie van der Zwan het werk van de Kommissie Wagner verdedigden. Aan Jaap van der Doef die een pleidooi hield voor een innovatiebeleid in de informatisektor omdat Nederland anders een tweederangsnatie zou worden. Technologie moet de volle ruimte krijgen, ook al heeft dat onplezierige gevolgen als verlies van arbeidsplaatsen of maatschappelijk onnuttige of zelfs schadelijke produkten. Van der

Doef had een paar maanden als staatssecretaris de PTT mogen besturen en hij was volledig door de knieën.

Ondertussen zijn dat soort verhalen maandelijks kost in het wetenschappelijk blad Socialisme en Democratie. In februari een aanbeveling voor de opvattingen van de Kommissie Wagner. In maart schrijft de nieuwe voorzitter van de Industriebond Visser dat het terugdringen van de kollektieve sektor noodzakelijk is en dat de sociaal-democratie medeverantwoordelijkheid moet willen dragen voor een industrieel herstelbeleid. In april pleit Wolfson voor een socialistische inkomenspolitiek, waarbij de PvdA voor het duurzame herstel van de werkgelegenheid vergaande ingrepen in bereik en functioneren van de verzorgingsstaat moet overhebben. Zo maar een greepje, niet meer.

En dan in het soort algemene economie dat me weer doet denken aan Vondeling, die ooit voor de TV economische problemen uitlegde door twee taarten in stukken te snijden. Allemaal ondersteund door het cynisme van journalisten van Haagse Post en Volkskrant, die niet weten hoe snel ze af moeten komen van de beladenis van de jaren zestig en vormen van neo-liberalisme omarmen. Gedachtengangen die helaas ook in de PPR gehoord kunnen worden. Zo werden Roel van Duyn en ik tenslotte gekenschetst als vertegenwoordigers van de 'lost generation' in de vorige Radikalenkrant. Ik heb niet het gevoel iets verloren te hebben, integendeel. Het meest essentiële heb ik behouden en zou ik ook niet kwijt willen: het vermogen te kunnen dromen. Met het realisme van nu en zonder het dromen van toen hadden we nu niet gesproken van de jaren zestig en had de wereld er anders uitgezien.

Meer dan ooit is er een sterk blok links van de PvdA nodig, dat bereid is tot bezinning op strategie en politieke uitgangspunten zonder haar eigen tradities overboord te gooien. Nu er vorige maand op deze zelfde plaats een taboe erd doorbroken, wil ik op mijn beurt wijzen op de mogelijkheid deze gedachte te ondersteunen door sympathisant te worden van de Stichting 'Voor een Linkse Doorbraak', door overmaking van f 25,- (f 15,- voor minimuminkomens) op giro 4210110 te Amsterdam onder vermelding van 'abonnement'.

R A D I K A L E N

KRANT

PR-MAANDBLAD / JAARGANG 17 / NUMMER 6 / 26 JUNI 1984

NICARAGUA NA DE REVOLUTIE: DE ZORGEN

**Terugblik Europese Verkiezingen
De Kernwapenkwestie**

STUDIEKONFERENTIE VEILIGHEIDSBELEID

Bondgenoot, Buitenstaander, Buitenbeentje?

Hoe stelt radikaal-links zich een veilig Europa voor? En welke stappen moeten gezet worden door Nederland om die veiliger toekomst dichterbij te brengen? Dat was de vraag waarmee de wetenschappelijke bureaus van PPR, CPN en PSP zich bezighielden tijdens een besloten studiekonferentie in mei.

Al te vaak versmalt zich de discussie binnen links tot de vraag: binnen of buiten de NATO? De radikalinski's willen die vraag echter stellen tegen de achtergrond van een Europees veiligheidsstelsel. Een veertigtal mensen boog zich daarover, na inleidingen van Ben Dankbaar (PvdA), Henk Waltmans (PPR), Gied ten Berge (IKV) en Duko Hellema (CPN).

Willen we een sterkere militaire samenwerking tussen Europese staten om zodoende een derde, Europees blok te vormen, tussen beide supermachten in? Volgens Ben Dankbaar kan dat alleen als Europa tegelijkertijd economisch en technologisch samenwerkt en dus niet wegzakt in de periferie vergeleken met de VS. Anderen vreesden dat dan ook een zelfstandige Westeuropese defensie gestalte zal krijgen. En is de Franse atoomparaplu veiliger dan de huidige Amerikaanse nucleaire garantie? Wat is hierbij de positie van een gedeeld Duitsland? In hoeverre is de hereniging van beide Duitslanden voorwaarde voor of misschien gevolg van een sterkere Europese samenwerking?

Allerlei opties en mogelijkheden vlogen over tafel, waarbij door anderen dan direct weer kritische kanttekeningen werden geplaatst.

De 'Brugsma-variant', Oost- en West Europa samenwerkend, desnoods tijdelijk onder de Franse atoomparaplu, werd niet

echt uitgediept. Wel vonden enkelen dat de Fransen dan beter onder de duim konden worden gehouden, dan de gevaarlijke Amerikaanse avonturiers van nu. Zo'n oordeel hangt ook af van de inschatting van de militaire strategie van de VS: is die gericht op afschrikking of juist op een voerbare en dus winbare nucleaire oorlog?

De stelling van IKV-er Wim Bartels – Europa voor de Europeanen – werd bekritiseerd: zal de VS zich ooit terugtrekken uit West-Europa, gezien het eigen belang bij die regio? En kan de Sovjet-Unie het zich veroorloven de greep op de satellietlanden te verminderen?

Het bleek dat links nog lang geen eensluidende visie heeft ontwikkeld op een Europees veiligheidsstelsel. Wel is er toenaadering merkbaar wat betreft analyse en veiligheidsbeleid. Alle drie partijen wijzen de blokpolitiek af, geven de VS de meeste schuld van de bewapeningswedloop, nuanceren het vroegere uit de NAVO-standpunt, dringen aan op Europese

initiatieven en identiteit en zien heil in een gidsfunctie van Nederland. Een kleine landenpolitiek kan blokdoorbrekend werken.

Wat opviel was de te eenzijdige oriëntatie op Europa, waarbij onvoldoende werd gekeken naar de globale strategie van de VS en de NAVO, de belangen van de Derde Wereld en de mate waarin Europese veiligheid daarvan afhangt. Dat leidde tot een versmalde aandacht voor defensie en minder voor 'Veiligheid'.

Konkrete stappen werden aanbevolen zoals het zenden van een mijnenveger naar Nicaragua, een gezamenlijke verklaring van de Bulgaarse Agrarische Partij en klein-links over plaatsing van middellange afstands-raketten, koppeling van minder defensiegeld en meer ontwikkelingshulp, positieve veiligheidsgaranties voor bedreigde landen als Angola en Nicaragua (economische en politieke steun bij aanvallen van buitenaf), verbreding van de frontvorming door het opbouwen van tegenmacht van vredes-, vrouwen-, milieu- en derde wereldbewegingen.

De vredesbeweging zou het vijandsbeeld meer politiek moeten uitwerken en onder meer de zogenaamde stabiliteit van het huidige afschrikkingdenken moeten doorprikken ten behoeve van de achterban. Radikaal links zou daarbij de politieke en economische analyses en beleidsvoorstellen moeten leveren. Zo vulen we elkaar aan en versterken elkaars machtsbasis. Aanbevolen werd dat de drie partijen verder zullen doordenken over een meer samenhangend veiligheidsconcept, dat zij meer zullen samenwerken met de vredesbewegingen en misschien enkele gezamenlijke bezoeken afleggen aan Oosteuropese bewegingen en partijen om te verkennen welke stappen de impasses kunnen doorbreken.

VERVOER BINNENSTAD 'CHAOS'

PPR-Fraktie Amsterdam Met Vervoersnota

Het Amsterdamse PPR-raadslid Dick van der Horst wil dat de gemeente een beleid ontwikkelt dat de automobilist duidelijk maakt dat hij op straat 'te gast' is en zich als zodanig heeft te gedragen.

De fractie heeft een nota gepubliceerd over het beleid – en het ontbreken van beleid – op het gebied van auto-, fiets- en wandelverkeer. Hierin bepleit de PPR onder meer voor een registratie-systeem waarin een eenvoudige overtredingen zoals dubbelparkeren en door rood licht rijden worden opgeslagen. Wie een overtre-

ding begaat moet dan een toeslag betalen op een voor iedere automobilist in te voeren parkeerkaart.

Verder wordt gepleit voor stimulering tot het gebruik van openbaar vervoer door de werknemers van de gemeentelijke diensten. Voorgesteld wordt die werknemers geen reiskostenvergoeding meer te

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijbureau PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuring Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Hans Verstraaten Vormgeving Joep Paulussen Jan-Willem Kunnen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veen Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,— per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslag foto Bertien van Manen

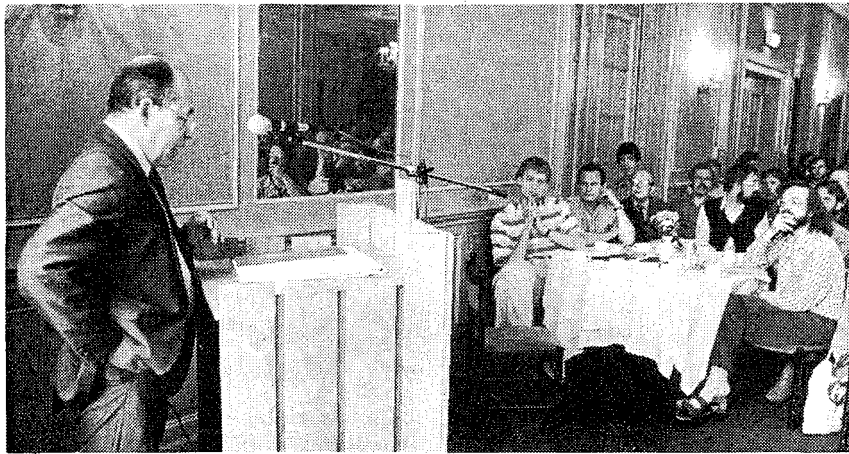
geven maar een openbaar vervoerkaart. Het vrachtverkeer kan in de stad worden verminderd als er om de stad overslagpunten komen waar goederen worden overgeladen in de kleinere vrachtwagens die voor de verdeling in de stad zorgen. De nota stelt ook beschermende voorzieningen voor ten behoeve van fietsers en voetgangers: versmallingen in wegen om hardrijden tegen te gaan; markering van oversteekplaatsen door laten lopen over de trambanen zodat voetgangers niet langer door – bijvoorbeeld –

taxi's overhoop worden gereden; stoepen verlagen voor het vergemakkelijken van rolstoelen die de straat overmoeten, enzovoort.

Het huidige vervoersbeleid van de gemeente Amsterdam wordt als lang niet toereikend beschouwd. Gekozen oplossingen bestaan meestal uit zeer ingewikkelde constructies die in praktijk meestal niet blijken te werken. Bovendien hebben vele andere beleidsuitspraken van het bestuur nog steeds niet tot maatregelen geleid.

GELD GEVRAAGD!

Het Groen Progressief Akkoord - dus de PPR - gaat naar Straatsburg. Dat is goed nieuws. Iets minder goed nieuws is dit: de campagne heeft veel geld gekost en al dat geld is er nog niet. De manier om dit probleem op te lossen is de girokaart die bij deze krant is gevoegd in te vullen. Alvast hartelijk dank!

KRITIEK HUIDIGE KOERS

Groen Progressief Akkoord Schoot Tekort

Op initiatief van leden uit de provincies Groningen, Overijssel, Utrecht en Zuid-Holland waren er op de zaterdag na de Europese Verkiezingen in Utrecht ruim 60 radicalen bijeen die met elkaar wilden praten over hun zorgen over de ontwikkeling van de PPR.

De zorgen: er haken leden af die niet meer in de PPR geloven, maar geen alternatief hebben en dus daarna dakloos zijn; naast de PPR ontstaan nieuwe groeperingen (Europese Groenen, Scholten/Dijkman) met als resultaat meer versplintering, hetgeen niet gunstig is voor een brede progressieve politiek; de PPR moet zich niet verliezen in 'linksigheid' maar haar eigen bijdrage neerzetten. De problemen: hoe krijgt de PPR haar werfkracht terug (het bieden van een perspectief); hoe

moeten we vanuit de PPR aankijken tegen partijpolitieke vernieuwing.

Henk Waltmans verzorgde op grond van het laatste hoofdstuk uit zijn boek 'Niet Bij Rood Alleen' een inleiding. Alleen door de Groene Partij Nederland was de PPR bij deze laatste verkiezingen niet opgesloten in 'klein-links'.

Het Groen Progressief Akkoord heeft haar belofte voor meer werving niet waar gemaakt. Daarom blijft alleen een midden-linkse konsentratie over als moge-

De eerstvolgende uitzending van de PPR op de **RADIO** is pas in september. Hetzelfde geldt voor de uitzending op **TV**. Tot die tijd kan het apparaat dan ook uitblijven

lijkheid en zijn we terug in 1966 voor het streven naar een progressieve meerderheid, aldus Waltmans. De PPR zou zich moeten richten op een radikaal-programmatische aanpak, strategie-tactisch zich moeten richten op kiezers in brede zin en machtspolitiek moeten streven naar een positie als middelgrote partij en regeringsverantwoordelijkheid. We zouden ons moeten afvragen waarom de PPR voor de EVP en de Europese Groenen geen goed thuis was, zodat ze een eigen partij gingen oprichten.

In de bespreking werd vanuit meerdere provincies verteld hoe het er bij stond wat betreft de organisatie-sterkte van de PPR en over samenwerking met andere partijen. Er was roep om een krachtig groen-ekologische benadering. Ook werd gesteld dat juist nu het ontbreken van uitgangspunten voor radicale politiek zich wreekt. Jan Hopmans (Statenlid Overijssel) verwacht voor 1986 dat PSP en CPN toch zelfstandig de verkiezingen ingaan en vond daarom de enige reëel na te streven samenwerkingslijst een van PPR, EVP, Groenen en Scholten/Dijkman. Klaas-Wybo van der Hoek stelde dat je veel kiezers óók kunt bundelen met een goede partij en hij pleitte voor een zelfstandige krachtige partij.

De aanwezigen besloten om in september opnieuw bijeen te komen om verder te praten. Vastgesteld kon worden dat zij zich willen richten op de PPR zelf. De dag werd bijgewoond door Paul van der Hijden en Wim de Boer van het partijbestuur.

INHOUD
RADIKALEN
KRANT

De Kernwapens	6
De Verkiezingen	8
Het Bestaansminimum	10
Vrijwilligersbond	14
Nicaragua	16
Medezeggenschap	20
Brieven	22

Het eerstvolgende nummer van de Radikalenkrant sluit op 9 augustus

PARTIJ BESTUUR

„Het voorstel dat nu door het parlement gejaagd moet worden is gewoon een PLAATSINGSBESLUIT. Om voor CDA, kerken en vredesbeweging de schijn op te houden is dat opgesierd met een uitstel en een fake-onderhandelingsvoorstel aan de Russen. We worden gewoonweg bedonderd!”

Dit schreef het partijbestuur in een woedende reactie op het kabinetsbesluit over de kruisraketten. Alle leden van de PPR werden opgeroepen om in actie te komen. Het partijbestuur verleende zelf actieve steun aan de protestacties op 12 en 13 juni in Den Haag. Voor de 14^e juni werd een extra bestuursvergadering belegd om de verdere opstelling van de PPR te bespreken. Eerder al had het partijbestuur een open brief aan de CDA-fractie gestuurd, in een poging deze fractie 'tot nadenken, wellicht tot twijfelen te brengen.' Duidelijk is dat de acties zullen doorgaan. In dat verband voerde het partijbestuur een eerste discussie over een nota 'BURGERLIJK VERZET', geschreven door de gelijknamige werkgroep. Deze nota gaat onder meer over de vraag welke aktiemiddelen voor de PPR al of niet aanvaardbaar zijn, en doet suggesties voor de strategie die na het plaatsingsbesluit moet worden gevolgd.

Eind mei vond de jaarlijkse BESTUURSEVALUATIE plaats. Het partijbestuur trekt zich dan een weekend terug om te bespreken hoe het in de achterliggende periode gefunctioneerd heeft. Daarbij komt ook de vraag aan de orde welke bestuursleden zich in november a.s. al dan niet opnieuw verkiesbaar stellen. Vast agendapunt is tenslotte DE KOERS van de partij. Dat niet alleen het partijbestuur zich daarmee bezighoudt, blijkt uit de berichtgeving elders in deze krant. Op verschillende 'studiebijeenkomsten' over dit thema was het bestuur vertegenwoordigd. Zonder aan de goede intenties van de betrokkenen te twijfelen, kan worden vastgesteld dat dit soort strategiediskussies zich periodiek herhalen als waren het natuurverschijnselen. Verder valt het op dat ze zich meestal afspelen in reactie op politieke ontwikkelingen buiten de PPR. Ditmaal zal natuurlijk ook de uitslag van de Europese Verkiezingen onderdeel van de discussie zijn. Wordt vervolgd, dus.

Louis Vuurboom

KABINET HARDHOREND OF STOKDOOF

Kamer Moet Positie Minima Onderzoeken

Het is hard nodig dat de Tweede Kamer zelf onderzoek gaat doen naar de positie van de mensen met de laagste uitkeringen. Dit onderwerp is voldoende van belang voor bijvoorbeeld een parlementaire enquête. Op zijn minst kan een bijzondere Kamerkommissie zich over deze problematiek buigen.

Dit voorstel deed Ria Beckers tijdens de behandeling van het 1-juli-pakket, waarin het Kabinet de verdere kortingen op de uitkeringen heeft gestopt. De PPR herinnerde staatssecretaris De Graaf van So-

ciale Zaken (foto) aan het rapport 'Minima In De Marge', waarin helder naar voren komt dat steeds meer uitkeringsgerechtigden de armoedegrens bereiken of eronder zakken. "Mijn fractie acht het een dwingende noodzaak om de discussie niet langer aan de hand van grafieken en inkomensplaatjes te voeren, maar aan de hand van de praktijk zoals de mensen die zelf ondervinden en de praktijk waarmee de Sociale Diensten dagelijks worden geconfronteerd. Wij achten het een dwingende noodzaak om de gewoonte van dit Kabinet te doorbreken om hals over kop allerlei verstrekende bezuinigingsmaatregelen door de Kamer te jassen zonder dat men de uitwerking ervan kent - en dan, als de protesten te groot worden, die maatregelen hier en daar bij te stellen en daar dan nog heel trots op te zijn ook." Aldus Ria Beckers tijdens het debat. De PPR stelde dat de kortingen die het 1-juli-pakket aankondigt vooruitlopen op

de discussie die dit najaar pas gevoerd gaat worden over herziening van het sociale zekerheidsstelsel. In die discussie zal het gaan over het uitkeringsnivo, de uitkeringsduur en de uitkeringscriteria - door nu reeds, weer, te korten, neemt het Kabinet een voorschot op die discussie. "Wat deze staatssecretaris en dit Kabinet moet worden verweten", stelde Ria Beckers aan het slot van het debat vast, „is dat zij bij het ontwerpen, het indienen en het verdedigen van hun maatregelen alleen maar gevoelig zijn voor financiële argumenten en - ik moet het blijven zeggen - hardhorend en misschien wel stokdoof zijn als anderen wijzen op de gevolgen voor de concrete bestaansmogelijkheden van mensen en op de gevolgen voor het financiële effect van de bezuinigingen, de weglekeffecten, die nooit te berekenen zijn op dit moment, alleen maar later. Ik vind dat de staatssecretaris een antenne mist - ik vrees eigenlijk dat hij die bewust heeft ingetrokken - voor de maatschappelijke kant van zijn beleid. Voor ons is dat de belangrijkste kant. Er komen 40.000 nieuwe echte minima alleen al door het nemen van deze maatregel. Moet je je dan niet afvragen welke effecten dit heeft? Moet je je daarover geen gedachten vormen?"

Atoommars 't Harde

Volgens de traditie is er ook dit jaar weer een anti-atoommars bij de basis 't Harde. Ditmaal wordt de demonstratie voor de elfde maal gehouden en wel op zaterdag 29 september, de laatste dag van de vredesweek. Gedemonstreerd wordt voor een kernwapenvrij Nederland en Europa. Informatie is te verkrijgen bij het comité Anti Atoommars 't Harde, Postbus 327, 8160 AH Epe.

MET EVP, D'66, GROENEN, SCHOLTENDIJKMAN

PPR-Overijssel

Voor Vierde Stroming

De PPR-Overijssel wil streven naar een breed samenwerkingsverband met EVP, Groenen, de Basisbeweging voor Vrede en Solidariteit van Scholten-Dijkman en D'66. Dit staat in een notitie van het provinciaal actiecentrum. Het voorstel werd op het provinciaal kongres – midden mei – aanvaard.

In de vergadering werden voor wat Overijssel betreft grote verschillen gekonstateerd in stijl en politieke keuzen met CPN en PSP. „In de praktijk is een samenwerking van D'66 tot en met CPN ten enen male onmogelijk.” „De afgelopen jaren is de PPR-optie bestuursinvloed een utopie geworden, en wat je er ook van vindt, je moet gewoon constateren dat EVP, Groenen en Scholten/Dijkman niet naar de PPR gingen – dat is tekenend, terwijl al die groepen in wezen dezelfde inzet hebben.” De Overijsselse situatie wordt in de notitie doorgetrokken naar het landelijk beeld: „De PPR in Overijssel ziet een dergelijk provinciaal samenwerkingsverband (met EVP, Groenen, Scholten/Dijkman, D'66, red.) als een voorbode tot het vormen van nieuwe landelijke samenwerking.”

Partijbestuurslid Rouke Broersman vond dat dit voorstel haaks staat op de landelijke lijn van de partij. Hij beriep zich tijdens de vergadering op de opdracht van het landelijk kongres om tot een groen-progressief akkoord van D'66 tot en met CPN te komen. Overijssels Statenlid Jan Hopmans reageerde hierop door te stellen dat het Groen Progressief Akkoord enkel is bedoeld voor de Europese Verkiezingen: „Tot nu toe ging het steeds om een brugfunctie. Een keuze om verder te gaan met PSP en CPN is door het partijbestuur of de PPR niet gemaakt. Nu is hier echter een duidelijke keuze aan de orde.” Iemand anders in de zaal reageerde met: „Als Rouke alle partijen bijeen wil brengen en dan maar afwachten wie er afvalt, kom je automatisch op kleinschalen en wordt de PPR nog kleiner. We moeten geen DS'70 worden.”

Alle voorstellen uit de notitie werden aangenomen, waarbij wordt aangetekend dat contacten met CPN en PSP niet worden uitgesloten.

Op grond van deze besluitvorming is het partijbestuur in gesprek gegaan met het Overijsselse bestuur om verduidelijking te krijgen. Volgens Rouke Broersman spoort het Overijsselse besluit niet met de landelijke partijlijn, zoals vastgesteld in

de nota De PPR Gaat Verder. Die lijn houdt in: een zo breed mogelijke samenwerking, ook met CPN en PSP.

Het gesprek handelde vooral over de overwegingen en achtergronden van de Overijsselse besluiten en de visie van het partijbestuur daarop. Inmiddels heeft de

Overijsselse PPR gesprekken gevoerd met EVP, de steungroep van de Basisbeweging voor Vrede en Solidariteit en D'66 in Overijssel en hebben de vier groeperingen eenmaal gezamenlijk vergaderd. In september zullen deze gesprekken worden voortgezet om te kijken of voldoende inhoudelijke overeenstemming bestaat voor het tot stand komen van samenwerking en een gezamenlijke lijst voor de volgende Statenverkiezingen. Funktionierend Overijssels PPR-voorzitter Klaas-Willem de Jong is hierover niet pessimistisch.

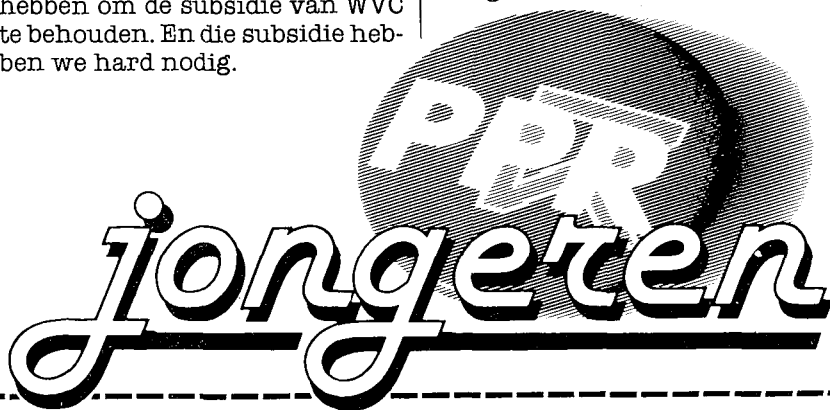
Excuses

Vroeger – toen de nieuwe technologie nog niet aan de macht was – kreeg de lezer deze krant immer op tijd in de bus. Tegenwoordig heeft de PPR een computer. Deze liet ons midden mei in de steek. Als gevolg daarvan is het mei-nummer van de Radikalenkrant ruim een week te laat verschenen. Waarvoor excuses.

650

650 leden hebben we al, dat betekent dat we er nog 350 nodig hebben om de subsidie van WVC te behouden. En die subsidie hebben we hard nodig.

Ieder PPR-lid tot 28 jaar kan gratis lid worden van de PPR-Jongeren. Voor niet-PPR-leden kost dat slechts één tientje per jaar. Dus vul in die bon en help de PPR-Jongeren over de 1000-ledengrens.

Ik help de PPR-Jongeren aan 1000 leden.

- Ik word lid
 Ik wil meer informatie

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en plaats: _____

Telefoon: _____

Geboortedatum: _____

Handtekening: _____

Sturen naar: PPR-Jongeren,
 Antwoordnummer 10718,
 1000 RA Amsterdam.

NEDERLAND NA HET KABINETSBSLUIT

'IK WEET ZEKER: DE VREDESBEWEGING IS NOG LANG NIET MOE'

Het Kabinet heeft besloten, de Kamer ook – voorlopig tenminste. Ria Becker tijdens en na het kernwapendebat. 'De Vredesbeweging moet van een afstand blijven beïnvloeden, de druk op de ketel houden – en dan is er nog alle kans. Daar geloof ik heilig in.'

ANGELO GOEDEMONDT

Ria Beckers tijdens het debat: „Ten eerste zouden we, om geen verwarring te wekken, de sleutelwoorden in deze discussie in hun juiste betekenis moeten gebruiken. Wapenbeheersing betekent dan het beheersen, het in de hand houden van de wapenwedloop. Een wapenwedloop waarvan het kenmerk is dat voortdurend de één tegen de ander opbiedt. Welnu: vanuit een globale evenwichtssituatie tussen Oost en West, zoals die in '79 bestond, kun je dan alleen niet-plaatsen werkelijk wapenbeheersing noemen, en een mogelijke eerste stap naar vermindering. In theorie logisch, zult u zeggen. Nu de praktijk. Bij het debat in december '79 heeft mijn fractie gezegd het resultaat van het NAVO-dubbelbesluit zal *altijd* zijn – hoe gunstig de onderhandelingen ook uitvallen – méér kernwapens in Europa, aan beide kanten. Het is de heer Lubbers geweest – weliswaar in een andere functie

dan vandaag (als fractievoorzitter van het CDA) die toen heeft verdedigd dat een nul-optie mogelijk zou zijn. Hij heeft daarin ongelijk gekregen. Het aantal middellange afstandswapens in Europa aan beide kanten is sinds '79 met honderden toegenomen. En de minister-president neemt de nul-optie niet eens meer. Hij spreekt nu over een substantiële vermindering. Daarmee impliciet erkennend dat voor de zoveelste maal in de recente geschiedenis *wapenbeheersing* een alibi is geworden voor wapenvermeerdering. Het is nog nooit anders geweest.”

Ria Beckers over het kabinetsbesluit:

„Mijn konklusie is dat het Kabinetsbesluit wapenbeheersing juist naar beide kanten óntmoedigt. De Sovjet-Unie wordt aangemoedigd de SS-20's te bevrozen – want dan plaatst Nederland niet – maar niet ze verder te verminde-

ren via een overeenkomst in Genève, want dan plaats en ze wel. Tegen de VS zeggen we: een overeenkomst is goed, dan plaats en we een deel, maar geen overeenkomst is beter: dan plaats en we ze alle 48.

„En zo wordt elke 'wapenbeheersing' bijvoorbeeld ontkracht. Toch, zegt de minister-president, heeft het Kabinet de grenzen van het mogelijke afgetast. Ik herhaal hier dat de PPR-fractie zich in alle ernst heeft gebogen over dat eerste signaal naar de Sovjet-Unie. Ik heb geen probleem met ongebruikelijke stappen of met het uitlokken van wonderen, zeker niet als het om vrede en veiligheid gaat. Maar dan moet men het wel zó doen dat dit wonder ook kan gebeuren. En voor een wonder zijn twee dingen nodig: 1. je moet erin geloven, 2. er moet een klimaat voor zijn. Aan het eerste wordt niet voldaan: één van de twee regeringsfracties gelooft er helemaal niet

ANGELO GOEDEMONT

in. En het tweede? Voorwaarde voor een kans van slagen van zo'n nog niet eerder vertoonde bilaterale stap lijkt me op zijn minst dat je *uitbreekt* uit het koude oorlogsgebeuren. Iemand als oud-president Sadat van Egypte had daar gevoel voor. Hij ging er zelf op af, hij zette zijn eigen persoon in. Wij zijn voor de Sovjet-Unie onderdeel van de vijand, verdacht tot en met, en we hebben het daar in het verleden ook naar gemaakt.

„Er is tot nu toe in dit debat geen enkele aanwijzing gekomen dat het Kabinet dat probeert te doorbreken. Er heeft geen enkel begrip doorgeklonken voor de positie van het Oostblok – bijvoorbeeld wat de Franse en de Britse kernwapens betreft – geen enkel vraagteken over de opstelling van de VS in Genève: nee, de Russen zijn weggelopen en dat is dan dat. En geen initiatieven zijn aangekondigd of steun aan initiatieven die dit Nederlands gebaar kunnen verbreden.

„De eindconclusie is onontkoombaar. Dit besluit, in deze vorm, betekent geen eerlijke kans voor wapenbeheersing. Het betekent plaatsen op termijn. De VVD roept dat hardop. En het CDA is opnieuw bezig zichzelf een rad voor de ogen te draaien. Willens en wetens, om de coalitie te redden.”

Ria Beckers over de Vredesbeweging:

„De grote afwezigheid in het debat, althans achter de regeringstafel, was de Vredesbeweging. Zij staan buiten dit gebouw, velen al dagenlang. In een rede voor de RABO-bank heeft de minister-president uit naam van de democratie tot eensgezinde steun voor dit besluit opgeroepen. Ik stel hem nogmaals de vraag of hij het democratisch vindt in deze diep ingrij-

pende kwestie waar heel Nederland zich bij betrokken voelt een besluit te nemen tot – bijna zeker – plaatsing van kruisraketten over anderhalf jaar, terwijl –

en daar gaat het om – in die tussentijd de Nederlandse bevolking dat besluit op geen enkele manier meer mag beïnvloeden, dat mag alleen de Sovjet-Unie nog. „De PPR acht het een eis van democratie dat de nog steeds groeiende betrokkenheid van de mensen in Nederland bij vrede en veiligheid ook de komende anderhalf jaar ruimte krijgt. En het is de plicht van diegenen die zich volksvertegenwoordiger noemen die ruimte te maken. Dat betekent een *open* besluitvorming in '85.

„Het is die samenspraak met de Nederlandse bevolking die ik kost wat kost overeind wil houden. De minister-president gaat over dit aspect van de zaak veel te licht heen. Hij voert een dialoog – om met Freek de Jonge op Het Binnenhof te spreken – 'die weliswaar schijnbaar is maar toch de allure van democratie heeft.' Goed voor de verkoop, maar zeer doorzichtig voor diegenen die weten waar het over gaat. En dat zijn er in Nederland langzamerhand erg veel. Daarom speelt de minister-president gevaarlijk spel.

„De minister-president heeft alle voorstellen tot wijziging van het besluit verworpen. Zijn suggestie was dat alleen dit besluit een meerderheid zou krijgen; dat de verlangens uit de Kamer zó ver-

ANGELO GOEDEMONT

GELD GEVRAAGD!

Het Groen Progressief Akkoord - dus de PPR - gaat naar Straatsburg. Dat is goed nieuws. Iets minder goed nieuws is dit: de campagne heeft veel geld gekost en al dat geld is er nog niet. De manier om dit probleem op te lossen is de girokaart die bij deze krant is gevoegd in te vullen. Alvast hartelijk dank!

schillend waren dat erop geen enkel punt een andere meerderheid te vinden was.

„Dat is natuurlijk niet waar. Ik ben er zeker van dat voor een meer *samenhangende* besluitvorming in november '85 wél een meerderheid is, alleen dat mag niet blijken want dan valt het Kabinet. En daarin is dit debat gelijk aan het debat van '79. Elk Kamerlid staat opnieuw voor de vraag wat de doorslag moet geven: vrede en veiligheid of het redden van de coalitie. Ik heb het angstige gevoel dat een aantal mensen hier vanwege het voortbestaan van die coalitie zelfs bereid is de Nederlandse bevolking en zichzelf voor anderhalf jaar monddood te maken. Dat kan en mag dit parlement niet toelaten. De theologe Dorothee Sölle schreef ons vlak voor het Kabinetbesluit: 'U kunt de cirkel van geweld en tegengeweld, van bewapening, de reactie daarop en weer de reactie dáárop onderbreken. Op dit moment is er géén land in het Westen – om van het Oosten maar te zwijgen – in deze historische omstandigheid.'

„Ik vraag de Kamer in grote ernst – met al die mensen die hier niets kunnen zeggen, die nu hier op Het Binnenhof staan en overall in het land proberen te volgen wat hier gebeurt – van deze historische kans geen *historische vergissing* te maken.”

Ria Beckers na het debat: „Het besluit van het Kabinet wordt *inhoudelijk* niet gedragen door een meerderheid. Bij het CDA vallen er zeven Kamerleden af. Het besluit is uitgesteld naar november '85, rond die tijd komen ook de kernwapentaken aan bod. Dan moet ik nog zien – zo vlak voor de verkiezingen – dat het CDA voor plaatsing gaat stemmen. Ik geloof daar niets van.”

Als het Kabinet gehoor geeft aan de wens van het CDA moet Minister Van

den Broek van Buitenlandse Zaken naar Moskou. Dat wordt moeilijk, want het Kabinetbesluit geeft aan dat Rusland met 'twee Nederlanden' onderhandelt. Nummer één die zegt: als jullie nu stoppen met het plaatsen van SS-20's plaatsen we niet. Nummer twee – de bondgenoot – die zegt: als er een akkoord komt in Genève plaatsen we minder en als er geen akkoord komt plaatsen we waarschijnlijk alle 48 raketten. Voor de VS nou ook weer geen invitatie om tot zo'n overeenkomst te komen. Laat staan dat de mogelijkheid groot is dat die overeenkomst er voor november '85 is.

Worden de mensen 't nu moe? De sfeer van: het Kabinet doet toch maar, aktievoeren, wat helpt 't allemaal? „Ik geloof er *niets* van,” zegt Ria Beckers. „Ik geloof daar helemaal niets van. De eerste reactie van mensen die ik nu al hoor: we hebben nog anderhalf jaar de tijd, er kan nog veel gebeuren. Het is natuurlijk ondenkbaar dat er in die tijd niets gebeurt aan nieuwe feiten – en anders maken we die nieuwe feiten zelf.

„Wat belangrijk is dat die Vredesbeweging doorgaat. Het is ontzettend belangrijk dat de Vredesbeweging de druk op de ketel houdt. Men is de laatste tijd veel te veel in de partijpolitiek zelf gekropen, met name het IKV heeft dat gedaan – vooral Mient-Jan Faber. Dat is niet de manier. Je moet van een afstand de politiek blijven beïnvloeden, de druk op de ketel houden – en dan is er nog alle kans op resultaat. Daar geloof ik heilig in.

„En ik geloof dat mensen nog best bereid zijn zich daarvoor in te zetten. Weer een demonstratie? En waarom niet? We hebben er een gehad met 400.000 mensen, de volgende met 550.000 mensen – wie weet heb je er volgend jaar een met 600.000 of 700.000 mensen. Ik weet zeker: de Vredesbeweging is nog lang niet moe.”

Verwarring, dat was het kenmerk van deze Europese Verkiezingen, tot en met vermelding van de uitslag. Het is de vraag of die verwarring ten einde is. Voor onszelf is er echter alle reden de zaken op een rijtje te zetten.

1. Allereerst het eindresultaat. Het Groen Progressief Akkoord behaalde twee zetels. Samen met de negen zetels van de Partij van de Arbeid zijn dat er elf voor links. De regeringspartijen CDA en VVD kregen er te zamen dertien (acht plus vijf). Tellen we daar de 'Staphorst'-zetel bij dan wordt de verhouding links rechts = 11 : 14.

Vergeleken bij de Europese Verkiezingen van vijf jaar geleden zijn er verschuivingen van CDA naar VVD en de kleine protestantse partijen (van 10-4-0 naar 8-5-1) en van D'66 naar het Groen Progressief Akkoord (van 2-0 naar 0-2).

2. In Europees verband is groen-progressief goed uit de bus gekomen. De Duitse Groenen kregen zeven zetels. Samen met anderen kan gemakkelijk een in Straatsburg erkende fractie van meer dan twaalf personen worden gevormd. De Belgen (Agalev en Ecolo) zullen zich daarbij aansluiten ondanks akties uit die kring tegen het Groen Progressief Akkoord. Vanuit België valt nu eenmaal geen Nederlandse politiek te bedrijven (evenmin als omgekeerd).

3. Vertaald naar nationale verhoudingen geeft de uitslag van CDA en VVD een vertekening. Om te beginnen zouden ze slechts 75 van de 150 Kamerzetels krijgen, dus minder dan 13/25. Belangrijker nog is het effect van de lage opkomst. Het zijn vooral de linkse kiezers, die zich moeilijk voor de verkiezingen van een parlement dat nauwelijks invloed heeft – laat staan macht – konden interesseren.

Duidelijk is in elk geval dat de parlementaire meerderheid van CDA en VVD gevaar loopt en dat D'66 haar positie kwijtraakt aan de groen-progressieve partijen.

Schade

4. De lijstverbinding van groen-progressieve partijen met de Partij van de Arbeid had gevolgen. Onze tweede zetel is een restzetel, om precies te zijn de laatsttoebedeelde restzetel. Als wij geen lijstverbinding hadden gehad met de PvdA dan zou die zetel naar het CDA zijn gegaan. Nu viel deze toe aan de lijstkombinatie PvdA-GPA. Binnen de combinatie kreeg het Groen Progressief Akkoord hem. Dit betekent dat links (PvdA-GPA) van de lijstverbinding heeft geprofiteerd en dat het CDA hiervan schade heeft ondervonden. Je kunt 't ook zo zeggen: door met ons een lijstverbinding aan te gaan heeft de PvdA het CDA van een negende zetel afgehouden en het Groen Progressief Akkoord een tweede zetel bezorgd.

5. Voor deze uitslag had het aparte op-

PPR MOET ETIKET GROEN HANDHAVEN

IN '86 KAN EEN BREDE LIJSTVERBINDING TOT STAND KOMEN

Waren de verkiezingen voor het Groen Progressief Akkoord een succes? Hoe moet het verder met Groen? Met het Kabinet? En hoe moet het verder met de PPR? Bas de Gaay Fortman beschouwt de uitslag van de Europese Verkiezingen.

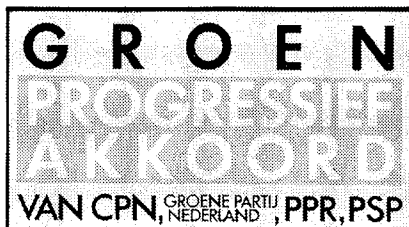

Bram van der Lek

treden van de 'Europese Groenen' geen directe gevolgen. Ook als al hun 67.190 stemmen (1,27%) waren uitgebracht op het Groen Progressief Akkoord, zou het eindresultaat daardoor nog niet zijn veranderd.

De Europese Groenen beschikten slechts over 'een wasmerk': *groen zonder kleinlinks*. Al eerder is gebleken dat bij een eerste politiek optreden een partijnaam op zichzelf tussen de één en twee procent van de stemmen kan trekken. Zo ging het in 1971 met de Nederlandse Middenstandspartij die met twee vertegenwoordigers in de Tweede Kamer kwam. De fractie spleet daarna in tweeën en was na de verkiezingen van '72 weer van het politieke toneel verdwenen.

Voordat we konkluderen dat het met de Europese Groenen net zo zal gaan, passen nog twee kanttekeningen. A) Het vertrek van de Europese Groenen uit het Kiesraad (op verzoek van de Groene Partij Nederland

geheten) ging gepaard met onenigheid over de samenwerking met PSP en CPN. Later kwam er nog ruzie over de naam, uitgevochten tot en met de Raad van State. Aan het Groen Progressief Akkoord werd hierdoor grote schade toegebracht. De lol van de nieuwe lijst met groen-progressief als bindende faktor was er goeddeels af.

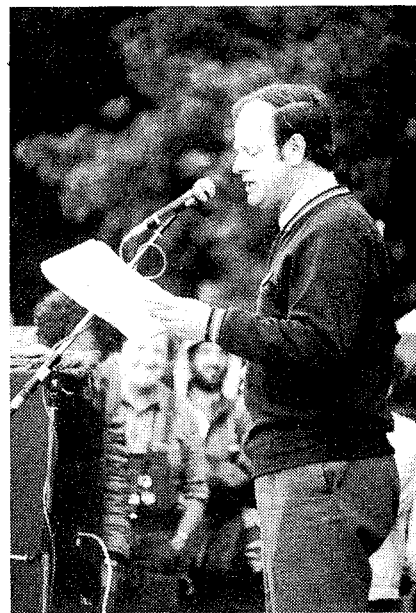
B) Groen trekt wel, zelfs als splinter. De PPR had het ekologisch denken al lang geïntegreerd in haar politiek. Zij heeft alle recht reden een verbinding met het etiket 'groen' te handhaven.'

Werkkracht

6. Dit brengt ons op de eigen werfkracht van de PPR. Volgens de VARA-Rooie Haan-enquête van april zouden wij gezakt zijn tot het nivo van één Tweede Kamerzetel. De oorzaak is duidelijk. In mei hield het VARA-programma Vroege Vogels een eigen grote enquête onder milieuvrienden. Hun werd gevraagd: op welke partij zou u nu stemmen? Twee procent antwoordde: de PPR. Twee procent Groene Partij Nederland en één procent de Europese Groenen. Met andere woorden: groen trekt de mensen weg van de PPR.

Daarom moeten we trachten groen en de PPR geïntegreerd te houden, tenminste zolang dat vanuit ons eigen gezichtspunt kan. Met de Europese Groenen kan 't helaas niet, met de Groene Partij Nederland wel.

7. Bij deze Europese Verkiezingen is gelukkig de ban van de PvdA tegen de CPN verbroken. In 1986 staan er verkiezingen op het programma voor gemeenteraden en de Tweede Kamer. Dan

Herman Verbeek

kan in elk geval een brede lijstverbinding tot stand komen van alle partijen die CDA en VVD van hun parlementaire meerderheid willen beroven. Hoe het binnen die lijstverbinding zal gaan valt nu niet te zeggen. Leent het Groen Progressief Akkoord zich voor presentatie op nationaal nivo? Vanuit PSP en CPN is al de wens geuit bij de Tweede Kamerverkiezingen met een eigen lijst uit te komen. Zou het inderdaad die kant uitgaan, dan komt de PPR te staan voor de vraag van haar eigen werfkracht. Voor een radikaal-demokratische én ekologische partij moeten er in deze tijd kiezers zijn te vinden.

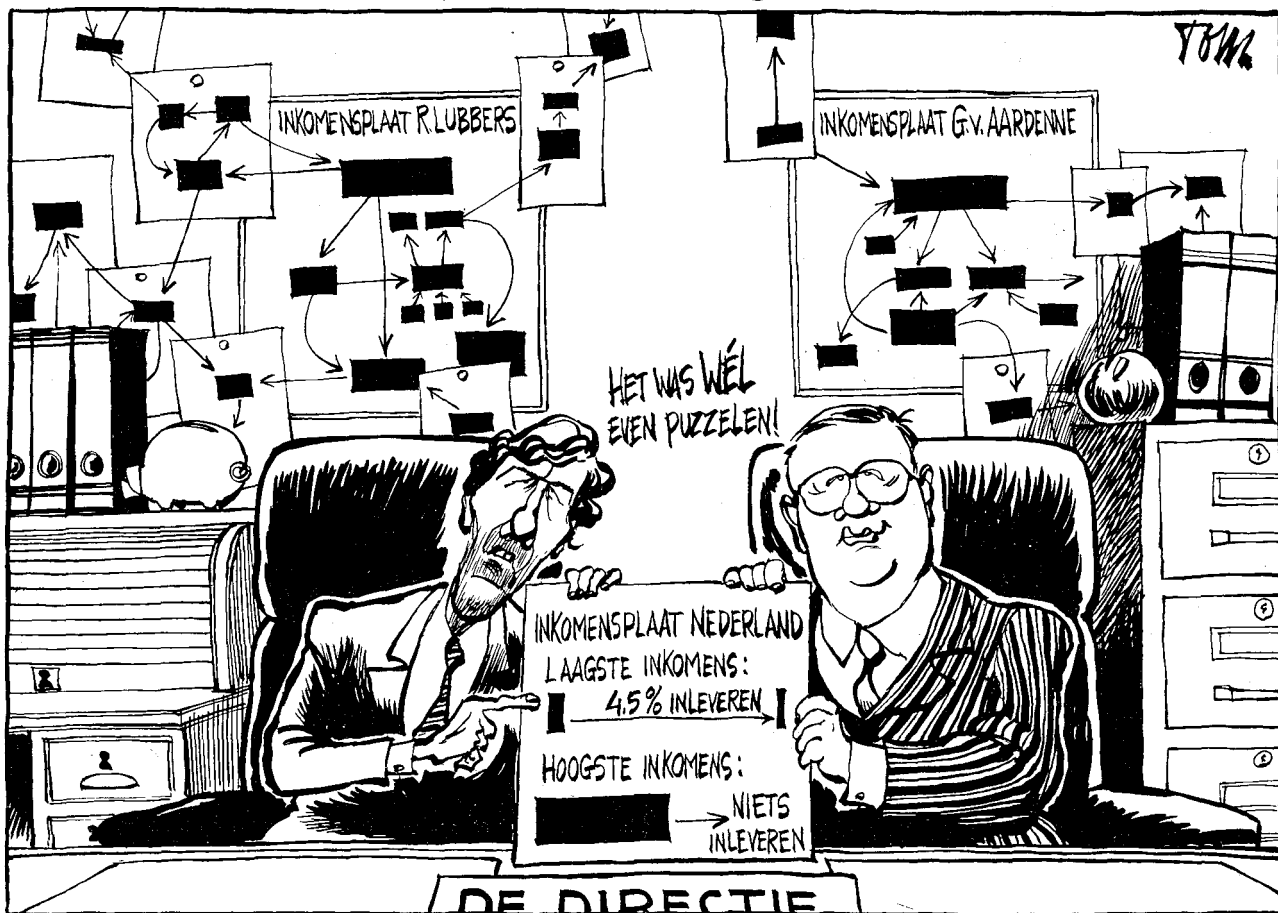
8. Bram van der Lek, Herman Verbeek, Nel van Dijk en Roel van Duijn gaan als team naar Straatsburg. Wij zijn daar de komende vijf jaar goed vertegenwoordigd.

BAS DE GAAY FORTMAN

DE BEURS VAN M'N OVERBUURMAN

HET MARCHANDEREN MET HET BESTAANSMINIMUM

Grotendeels ongeschonden is het 1 juli-pakket door de Tweede Kamer gegaan. Dat betekent: weer korten op de uitkeringen. Hoever kun je eigenlijk gaan? Wat zijn de minimale levensbehoeften? Een pleidooi voor het bestaansminimum en voor een organisatie van baanlozen.

TOM JANSSEN

Iemand met een krappe beurs is mijn overbuurman. Hij is bijstandsvader met twee opgroeiende kinderen. Gelukkig voor hem, althans in financieel opzicht, krijgt hij van zijn ex-vrouw die na haar zwangerschap haar 40-urige baan heeft gehouden, regelmatig een geldelijke bijdrage voor de kinderen. De zorg voor de kinderen wil hij niet aan gesubsidieerde kinderopvang uitbesteden. Hij studeert 's avonds. Een baan is er (nog) niet voor hem.

Voor duurzame goederen moet hij sparen. Reparaties verricht hij zoveel mogelijk zelf. Reizen en uitgaan doet hij wei-

nig uit geldgebrek. De krant lezen we samen en kinderklaren die nog goed maar te klein zijn geworden, geven we aan elkaar door.

Op zich geen nieuws. Iedereen kent wel in zijn of haar directe omgeving mensen zoals mijn overbuurman.

Wat mijn overbuurman steekt, is, dat voor het oplossen van zijn financiële problemen niet mét hem maar óver hem wordt gesproken. Over mensen met een uitkering wordt in cijfers gerekend en in abstrakties gedacht. Hij voelt zich machteloos tegenover instanties als ar-

beidsburo's en Sociale Diensten, bedrijfsverenigingen en welzijnsvoorzieningen. Deze zijn alle in handen van de overheid (ambtenaren), werkgevers en werknemers. Uitkeringsgerechtigden voor wie deze instanties toch in belangrijke mate bedoeld zijn, hebben daarin niets te vertellen.

Hun inkomen, het verkrijgen van een baan, de oproep om bij 'het loket' te verschijnen, hun rechten en plichten worden door de baanbezitters bepaald. Het is wel hopvol maar niet voldoende dat directeuren en ambtenaren van Sociale Diensten nu openlijk hun steun aan de

mensen met een uitkering gaan betuigen. Zij kunnen weten wat de (financiële) nood van uitkeringsgerechtigden is. Maar vakbonden, werkgevers en de overheid zijn ten principale verdedigers van het bestaande dat zij in handen hebben. De belangen van uitkeringsgerechtigden tellen voorzover ze bestaande belangen van de baanbezitters niet schaden. Daarom is mijn overbuurman ervoor, dat uitkeringsgerechtigden hun 'eigen' voorzieningen zelf gaan beheren en directe, bestuurlijke invloed krijgen op Sociale Diensten, arbeidsburo's en dergelijke.

Kosten

Tot voor kort was de noodzaak om een bestaansminimum vast te stellen, niet zo aanwezig. Met de koppeling van de uitkeringen aan het toenemende minimumloon leek immers een redelijke oplossing gevonden te zijn. Maar in deze tijd van arbeidstijdverkorting mét inlevering van loon, bezuinigingen op uitkeringen, prijsstijgingen en duurder wordende dienstverlening, móet men zich de vraag stellen: *wat zijn de minimaal noodzakelijke kosten van het bestaan?* Tot hoever kan mijn overbuurman nog bezuinigen op zijn uitgaven? Mijn overbuurman heeft daar wel een mening over. Hij vindt dat in deze harde samenleving óók harde grenzen gesteld moeten worden aan het bestaansminimum. Op grond van reële cijfers moet publiekelijk vastgesteld worden wat het bestaansmini-

mum van alleenstaanden en (een-ouder) gezinnen is. De bewering dat het met de koopkracht van de minima nog wel meevalt omdat deze zich nog altijd op het peil van begin jaren zeventig bevindt – 'toen ging ook niemand dood' – moet worden ontzenuwd. Het overheersende produktie-denken moet zijn eigen onmenselijkheid in de spiegel zien. Want: wie, volgens dit denken, al enige tijd uit het produktieproces weg is, wordt niet als een potentiële kracht gezien. En wie niet aan die produktie dienstbaar is, wordt al gauw als een – financiële – last beschouwd. En op 'lasten' moet men toch zoveel mogelijk bezuinigen?

In gesprekken met mijn overbuurman blijkt me telkens, dat hij zoekt naar een legitimering van zijn manier van bestaan. Steeds weer ervaart hij, dat hij door zijn omgeving 'met de nek' wordt aangekeken. Hij heeft er behoefte aan dat voor zijn manier van bestaan publiekelijk maatschappelijke waardering wordt uitgesproken. De akties tegen de 1 juli-bezuinigingen steunt hij van harte, maar deze moeten om meer gaan dan om geld en werk. Ze moeten vooral het produktie-denken ontzenuwen en de publieke en politieke opinie beïnvloeden in de richting van menswaardig-bestaan-denken: terugdringing van noodzakelijke arbeid ten gunste van autonome arbeid van mensen, ont koppeling van arbeid en inkomen, een minstens zo hoge

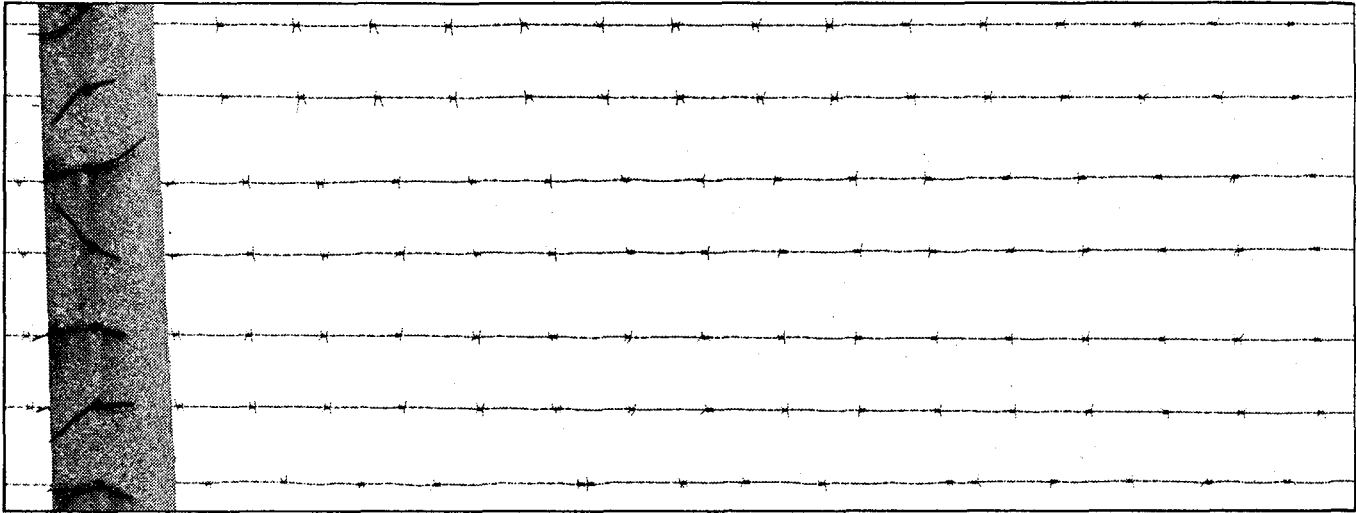
(ekonomische) waardering van vrijwilligers- en huisvrouwen/mannenwerk als van betaald werk. Anders blijven uitkeringsgerechtigden tweederangsburgers. Helaas hebben uitkeringsgerechtigden geen eigen belangenorganisatie, die met de overheid, vakbonden en werkgevers kan onderhandelen over herverdeling van betaald werk en uitkeringen. De daarom noodzakelijke integratie van de belangen van mensen met een betaalde baan en van hen met een uitkering zou aanzienlijk bevorderd kunnen worden als uitkeringen en betaalde banen gelijkijk over mensen worden verdeeld: ieder bijvoorbeeld een 25-urige baan en vijftien uur „uitkering”. Er zou dan ook een oplossing gevonden zijn voor de maatschappelijke waardering die baanlozen ontberen.

Of zullen de uitkeringsgerechtigden zich nog eens zo organiseren dat zij de zésde macht in de samenleving gaan vormen? En in ekonomische onderhandelingen een faktor van betekenis zijn?

Optreden

Doorgaans wordt beweerd dat 'gewone' burgers op plaatselijke overheden meer invloed kunnen hebben dan op de landelijke overheid. Die stelling zou aan de hand van de volgende aktie beproefd kunnen worden. Laten uitkeringsgerechtigden en hun Gemeentelijke Sociale Diensten per gemeente gezamenlijk aangeven wat het bestaansminimum is cq wat de minimaal noodzakelijke kos-

WAT DOET DE ASN MET UW SPAARGELD IN LANDEN MET VERFOEILIJKE REGIMES?

NIETS.

Meer dan 70.000 mensen (die samen ruim 380 miljoen gulden hebben ingelegd) zijn het ondubbelzinnig eens met deze passiviteit van de Algemene Spaarbank voor Nederland. Want een progressieve bank moet wel goed met het geld van spaarders (m/v) omgaan, maar mag nooit ten koste van het gewin, dat geld beleggen in dubieuze zaken. Zeker niet in landen waar het met de mensenrechten maar slecht gesteld is.

De ASN doet het anders. Belegt o.a. in sociale woningbouw, ondersteunt sociale en culturele projecten. En biedt zijn spaarders (m/v) toch een prima rente. Dezelfde rente die andere banken ook geven.

Hoe kan dat?

Door een uitgekiend spaarsysteem: sparen via uw girorekening. Daardoor kunnen de kosten laag blijven (geen dure bijkantoren). Door met grote deskundigheid te beleggen. Zodat uw spaargeld veilig zit, uitstekende rente oplevert en goede dingen bewerkstelligt. Daarom zijn we een andere bank.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nú: u krijgt f 7,50 premie!

Als u voor 1 juli 1984 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,- als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u neemt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet.

Meer weten? Vul snel de bon in.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postgirorekening
- wenst tevens een formulier om een postgirorekening te openen
- gewoon sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)

- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- maandrente-depositorekening
- het bedrijfssparen
- uitvaartrekening (voor hen die zich niet (meer) tegen uitvaartkosten kunnen of willen verzekeren)

*aankruisen wat u wenst.

Zenden in open enveloppe zonder postzegel aan **Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag**. U kunt ook bellen 070-47 0181. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

ALGEMENE SPAARBANK VOOR NEDERLAND

DE ANDERE BANK MET DEZELFDE RENTE

ten van het bestaan zijn. De resultaten van deze onderzoekjes zouden vervolgens aan gemeenteraden aangeboden kunnen worden ter uitlokking van een uitspraak hierover. De discussie in de gemeenteraden moet dan niet alleen over de hoogte van het bestaansminimum gaan, maar ook over de daarmee verbandhoudende gemeentelijke (en andere) belastingen en tarieven, subsidies voor bijvoorbeeld welzijnsvoorzieningen en kulturele activiteiten. Door het bestaansminimum als uitgangspunt te nemen, worden plaatselijke overheden veel nadrukkelijker op hun beleidseffekten bedrukt dan thans het geval is. Dit plaatselijk denk- en ervaringsproces zal onvermijdelijk van invloed zijn op landelijke besluitvorming. Mocht de landelijke overheid de besluiten van gemeenteraden naast zich neerleggen, dan is niet alleen een gezamenlijk optreden van (vele) gemeenten te verwachten tegen die landelijke overheid, maar ook een brede, gemotiveerde aktie van de burgers zelf.

Immiddels hebben enkele gemeentelijke Sociale Diensten in Friesland een rapport uitgebracht over wat zij als de minimaal noodzakelijke kosten van het bestaan beschouwen. Elke berekening is echter arbitrair. Bij dit artikel is een berekening met toelichting opgenomen van uitgaven en inkomsten van respectievelijk een alleenstaande, een vrouw met twee kinderen, en een man, vrouw en twee kinderen. Het gaat hierbij nadrukkelijk om een proeve van een minimale opzet, gebaseerd op het prijspeil van het begin 1984. Deze is opgesteld door medewerkers van de Sociale Dienst in Leeuwarden.

Veel meer dan eten, drinken, kleding, warmte en een dak boven het hoofd zit er niet in. Uit de cijfers blijkt dat het huidige uitkeringsnivo het 'meer' voor deelname aan het maatschappelijk verkeer en voor vakantie niet eens is te betalen. Wie op bijstandsnivo bij voortdurende moet leven, zit in een neerwaartse spiraal van armoede.

Het mag echter niet bij de vaststelling van de minimaal noodzakelijke bestaanskosten blijven. De illusie moet worden voorkomen dat daarmee op een eerlijke wijze 'de Nederlandse koek' zou zijn verdeeld over de mensen.

Het bestaansminimum dient randvoorwaarde te zijn bij de verdeling van het werk, inkomen en uitkering. Geen gemarchandeerd daarmee. Maar de vaststelling van het bestaansminimum is voor nog veel meer van belang; om de politieke aandacht meer te kunnen richten op andere hoogstbelangrijke zaken. Want mijn overbuurman maakt zich eigenlijk veel meer zorgen over het voortbestaan van de aarde, het milieu, dan over dat van hemzelf.

KOOS DE VLAS

UITGAVEN PER MAAND, PROEVE VAN EEN MINIMALE OPZET

	Alleenstaande	Vrouw 2 kinderen (8-10)	Man, vrouw 2 kinderen (8-10)
a. Vaste lasten	f 480,-	f 540,-	f 540,-
b. Huishouding voeding overig	f 180,- f 100,-	f 500,- f 150,-	f 640,- f 170,-
c. Kleding, schoeisel	f 280,-	f 650,-	f 810,-
d. Reservering duurzame gebruiksgoederen	f 80,-	f 200,-	f 260,-
e. Deelname maatschappelijk verkeer	f 150,-	f 200,-	f 210,-
f. Vakantie	f 150,-	f 210,-	f 230,-
	f 60,-	f 70,-	f 80,-
	<u>f 1.200,-</u>	<u>f 1.870,-</u>	<u>f 2.130,-</u>
Inkomsten per maand			
Bijstandsnorm	f 1.012,-	f 1.302,-	f 1.447,-
Kinderbijslag	f -,-	f 250,-	f 250,-
Vakantie-uitkering	f 53,-	f 68,-	f 76,-
Eenmalige uitkering ('83)	f 33,-	f 48,-	f 52,-
TOTAAL	<u>f 1.098,-</u>	<u>f 1.668,-</u>	<u>f 1.825,-</u>
Tekort per maand	f 102,-	f 202,-	f 305,-

Korte toelichting bij overzicht

a. De uitgaven voor VASTE LASTEN zijn als volgt tot stand gekomen:

- HUUR, alle huishoudtypes f 220 (bij een verderegaande vermindering van de huursubsidie zal dit bedrag hoger uitvallen).
- GAS, resp. f 115 en f 150, berekend naar een gasverbruik van 2100 m³ en 2900 m³, er van uitgaande dat de huurhuizen van bijstandsgenietenden geen optimale isolatie kennen en nauwelijks rekening houdend met een gemiddeld 500 m³ meer gasverbruik in het Noorden des lands t.o.v. het Westen en Zuiden.
- ELEKTRICITEIT, resp. f 65 en f 80 bij een elektriciteitsverbruik van 2400 KWh en 3000 KWh.
- WATER, resp. f 20 en f 25.
- Gemeentelijke heffingen, rioolrecht, verontreinigingsheffing, onroerend-goedbelasting, waterschapsheffing, resp. f 20 en f 25.
- VERZEKERINGEN, W.A., inboedel, begrafenis/krematie, alle f 15.
- OMROEPBIJDRAGE EN KABELABONNEMENT, alle types f 25.

b. Het bedrag voor VOEDING is gevonden door een middeling tot stand te brengen tussen verschillende gevonden bedragen voor alleen de maaltijden, o.a. van het Voorlichtingsburo voor de voeding, deze varieerden van f 5,70 - f 6,30 per dag voor een volwassen man, f 5,10 - f 5,60 voor een volwassen vrouw en f 4,65 - f 6 per dag voor een kind, uiteraard mede afhankelijk van de leeftijd. In dit bedrag is rekening gehouden met het gebruik van aanbiedingen en seizoensgroenten (sic!).

Onder de OVERIGE HUISHOUDING is begrepen: huishoudelijke reiniging, persoonlijke hygiëne (toiletartikelen e.d.), koffie, thee, een stukje koek tussendoor, frisdranken. Geen rokerij (gemiddeld f 50 per roker), af en toe een pilsje of glas wijn zit er ook niet in.

c. De post KLEDING/SCHOEISEL is ontstaan door een vrij sober kledingpakket voor kinderen in 2 jaar en volwassenen in 3 jaar af te schrijven.

d. De opgevoerde bedragen voor RESERVERING zijn ontstaan door een inventaris van resp. f 13.000, f 16.000 en f 18.000 merendeels in 10 jaar af te schrijven, alleen linnengoed, serviesgoed e.d. zijn in 5 jaar afgeschreven. Daarboven is een bedrag genomen voor onderhoud aan huishoudelijke apparaten en kleine reparaties aan de woning.

e. De post DEELNAME AAN HET MAATSCHAPPELIJK VERKEER is als volgt ontstaan:

- Kosten fiets, strippenkaart, korte treinreis, resp. f 40, f 80 en f 85. Hierbij dient bedacht te worden dat naar buiten de woonplaats schoolgaande kinderen deze post aanzienlijk kunnen verhogen.
- Telefoon f 40 per maand.
- Krant f 20 per maand.
- Keuze uit: opinieblad, gezinsblad, damesblad, jeugdblad, omroepblad, plus het lidmaatschap van de bibliotheek, f 10.
- Lidmaatschap sportvereniging resp. f 10, f 15 en f 20.
- Studiekosten, resp. f 10, f 20 en f 25. Deze kosten zijn zeer variabel en kunnen door een hoge eigen ouderlijke bijdrage en een schoolreisje alleen al aanmerkelijk hoger uitkomen.
- Kado's f 10.
- Zakgeld, resp. f 10, f 15 en f 20.

f. Voor VAKANTIEBESTEDING is slechts het afgeronde bedrag van de vakantie-uitkering opgevoerd, dat dit gelet op de tekorten hieraan niet besteed zal worden, spreekt voor zich.

g. Bij het INKOMEN is ook de éénmalige uitkering 1983 als inkomensbestanddeel meegenomen, hoewel dit uiterst diskutabel is omdat deze uitkering slechts een gedeeltelijke compensatie achteraf is van reeds geleden koopkrachtverlies. De gevonden tekorten dienen dus eigenlijk met het bedrag van de eenmalige uitkering verhoogd te worden.

EEN VERENIGING VOOR BEROEPSVRIJWILLIGERS

'KIJK, WIM KOK IS VOOR MIJ OOK EEN KAPITALIST'

De vrijwilliger is autonoom, onafhankelijk en kan kritisch zijn. Alleen heeft de vrijwilliger een lage uitkering en is niet georganiseerd. Aan dat laatste tracht de Aktie Onbetaald Werk, de vakbond voor vrijwilligers, wat te doen. Een gesprek met medewerker Henk van Gerven, sedert tien jaar 'vrijwillig vrijwilliger'.

Werkloosheid. Velen zullen bij het horen van dit woord een diepe zucht slaken. Iedereen is min of meer aan het idee gewend dat we ermee zullen moeten leren leven. Sommigen vestigen hun hoop op sterke arbeidstijdverkortingen; anderen willen vrouwen, jongeren en migranten weer naar huis sturen. Het ene plan na het andere wordt geboren, maar allemaal vanuit het denkbeeld dat werkloosheid slecht is en bestreden moet worden. Veel mensen geloven niet meer dat dit mogelijk is en berusten in de situatie, zij het niet van harte. „Geef die werklozen dan in elk geval genoeg geld voor een menswaardig bestaan – dan valt er nog wel mee te leven,” lijken zij te denken.

Henk van Gerven denkt op een andere manier over werkloosheid. Hij is al tien jaar 'vrijwillig vrijwilliger'. Als het aan hem ligt ziet niemand hem ooit terug in een betaalde baan waar hij ongetwijfeld méér geld zou krijgen dan nu van de Sociale Dienst. „Ik werk met veel enthousiasme en plezier in *mijn* werk. Temeer omdat ik nu zelf kan bepalen waaraan ik werk, met wie en hoe lang.” Henk werkt voor de Aktie Onbetaald Werk, de vakbond voor vrijwilligers.

Karakter

De vakbond is in april 1984 opgericht. Hij komt voort uit de NOW (Nederlandse Organisatie voor Welzijnswerkers). Omdat in het welzijnswerk altijd al veel vrijwilligers werkten, heeft deze organisatie zich vanaf de oprichting in '78 met hun belangen bezig gehouden. „Vrijwilligers zijn heel belangrijk in het welzijnswerk,” zegt Henk van Gerven, „juist omdat zij vaak zo'n vernieuwende rol spelen. Zij zijn niet gebonden aan de structuren van een organisatie, kunnen makkelijker kritiek hebben op de leiding omdat ze niet loon-afhankelijk zijn. Het zijn vaak vrijwilligers geweest die zelfhulpgroepen hebben opgezet en andere initiatieven hebben genomen.” In de sectie Vrijwilligers van de NOW konden vrijwilligers ideeën uitwisselen met elkaar. In '80 werd een speciaal

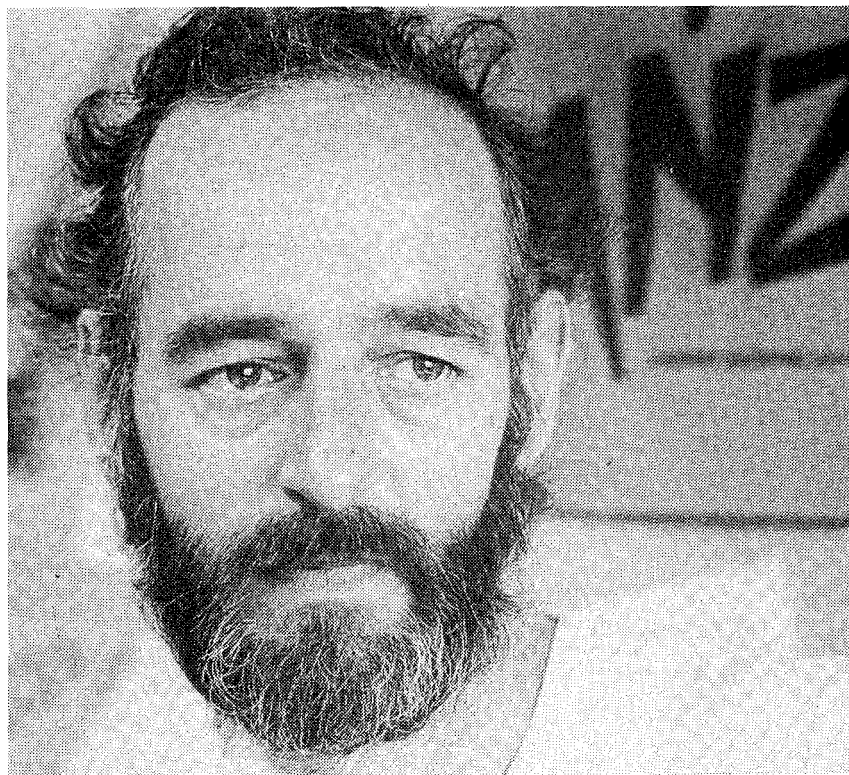
kongres aan hun situatie gewijd. Intussen groeide het vrijwilligerswerk enorm en veranderde ook van karakter. Waren het vroeger de klusjes die moesten worden opgeknapt, nu oefenden vrijwilligers hun normale beroep uit of zetten eigen bedrijven op – ook buiten het welzijnswerk.

Het werd de hoogste tijd dat er een aparte organisatie voor mensen met onbetaald werk kwam. „Zolang we binnen de NOW functioneerden bleef de tegenstelling werk-niet werk natuurlijk bestaan. Je zit dan als vrijwilliger in een traditionele organisatie. Daarin ontstaat een hiërarchie met, als vanzelfsprekend, de vrijwilligers onderaan.”

De zo ontstane vakbond voor vrijwilligers staat nu dan ook open voor mensen uit alle werkgebieden. Een vakbond dus waar welzijnswerkers, kunstenaars en

onderwijzers elkaar kunnen tegenkomen. Henk van Gerven over het voorstel van de FNV-Voedingsbond om binnen de vakbond een sectie voor uitkeringsgerechtigden op te richten: „Ik ben daar tegenstander van. Natuurlijk, de bonden zijn bang voor leegloop. Maar ze onderdrukken uitkeringsgerechtigden. In de bonden wordt gevochten voor banen, maar wij zijn tegen banen. Mensen zitten daar vanuit posities die ze vroeger hadden, ze zitten versnipperd en kunnen geen vuist maken. Bovendien zullen ze nooit doordringen tot de top van de bond, gewoon omdat de belangen tegengesteld zijn.”

Die tegenstellingen schildert Henk – heel simpel maar duidelijk – als volgt: „Binnen een baan worden werknemers gedwongen deel te nemen aan de concurrentiestrijd van de ondernemers.

FRED JANSZ

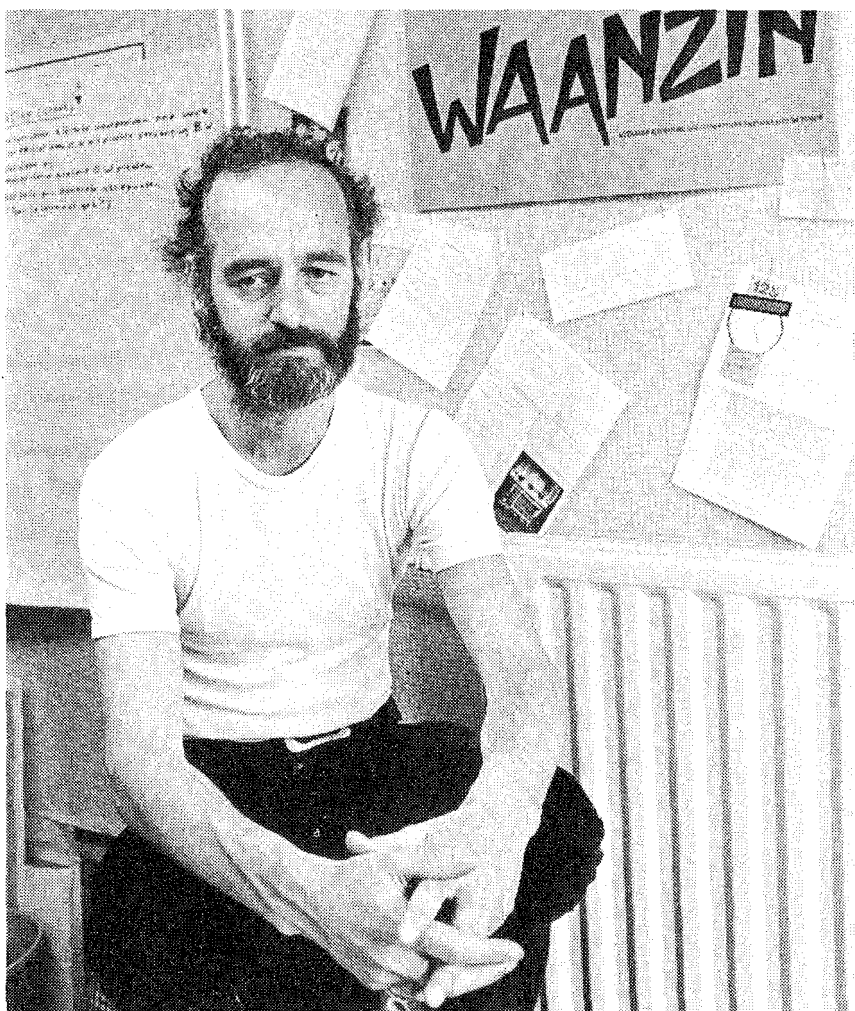
Daardoor worden zij ook meteen de concurrenten van hun kollega's in andere bedrijven. Als die bedrijven zijn weggekonkurreerd, mogen de mensen die nog wel een baan hebben het leeuwendeel van de premies betalen van de mensen die dan zonder baan zitten."

De principiële bezwaren die Henk van Gerven en zijn kollega's van de vakbond voor vrijwilligers tegen betaalde banen hebben, komen voort uit hun afkeer tegen de Westerse arbeidscultuur. Henk noemt De Baan de hoeksteen van het kapitalistische productieproces. „Wat het gezin is voor het patriarchale, is de baan voor het kapitalisme. Waarom wil iedereen zo graag een baan? Ten eerste omdat het je zekerheid geeft. Het geeft je de illusie economisch onafhankelijk te zijn, ja, zelfs macht en invloed uit te oefenen. Ten tweede verschaft een baan je status, het gevoel mee te tellen en een geaksepteerd lid te zijn van de samenleving. Maar wat je nu ziet gebeuren is dat beide punten gaan wankelen. Die financiële zekerheid wordt steeds minder. Er wordt gepraat over 'flexibele arbeidsverhoudingen' wat gewoon betekent dat het ontslagrecht wordt versoepeld. En wat de status betreft, dat wordt ook alleen maar minder. Immers, buiten de baanstructuur om veranderen mensen. Men gaat anders denken over werken en niet werken. Ik verwacht dat die opvattingen uiteindelijk ook de werkenden zullen beïnvloeden."

Pleidooi

In die beïnvloeding van ideeën ligt volgens Henk ook de macht van zijn vakbond. Economische macht hebben uitkeringsgerechtigden niet, zoals de leden van andere vakorganisaties. Maar culturele macht des te meer. De Aktie Ontbetaald Werk hoopt een nieuwe arbeidscultuur te kunnen organiseren. Een cultuur waarin ontkoppeling van arbeid en inkomen is gerealiseerd, zoals dat nu al het geval is met vrijwilligers. Zij betrekken hun geld immers via een uitkering en kiezen zelf of en hoe ze daarvoor willen werken. Hiermee komen we op een bekend begrip binnen de PPR: het basisinkomen. „De route naar zo'n basisinkomen zie ik ongeveer als volgt," zo zet Henk van Gerven uiteen: „Vrijwilligers kunnen goedkoop produceren. Dat moet gestimuleerd worden. Werkenden kunnen bijvoorbeeld selektief inkopen. Die bedrijven die arbeiders-zelfbestuur hebben, kunnen ook met vrijwilligers werken en dus goedkoop produceren. Bedrijven die geen arbeiders-zelfbestuur willen, zullen dure produkten af blijven leveren en moeten maar zien hoe ze het hoofd boven water houden."

Met zijn pleidooi voor vrijwilligers op alle denkbare nivo's is Henk niet bang misbruik van vrijwilligers te bevorderen. Vrijwilligers kunnen volgens hem niet méér misbruikt worden dan betaald

FRED JANSZ

werkenden. „Iemand die op een gegeven moment ontslagen wordt en een half jaar later als vrijwilliger hetzelfde werk in hetzelfde bedrijf gaat doen, gaat behalve op inkomen op alle punten vooruit. Zijn of haar manier van werken wordt door mij dan hoger aangeslagen dan die van betaald werkenden. De vrijwilliger is autonoom, onafhankelijk en kan kritisch zijn. Als je een baan hebt, ben je gekonditioneerd. Je onderschrijft het kapitalistische systeem en wordt op den duur deel van het geheel. Kijk, Wim Kok is voor mij ook een kapitalist. Ook hij zit gekonditioneerd in het systeem."

Latent

Henk van Gerven weet waar hij over praat als hij het heeft over 'gekonditioneerd zijn in het systeem' en 'je vereenzelvigen met je bedrijf'. Hij begon op z'n veertiende jaar te werken als elektromonteur. Tien jaar geleden viel dat werk weg en kwam hij in een crisis terecht. „Dat zie je met veel mensen gebeuren als ze hun baan kwijt zijn," vertelt hij, „ze zijn afhankelijk geworden van de baanstructuur en hebben er moeite mee daarvan los te komen. Ik kwam in een soort mist terecht, een identiteitskrisis. Het proces dat dan op gang komt, noem

ik altijd 'ontkonditionering'. Als je een baan hebt wordt je identiteit van buitenaf gevormd. Je past je aan je werkomstandigheden aan. Wanneer die baan wegvalt word je op jezelf teruggeworpen en kun je van binnenuit een eigen structuur gaan bedenken. Zo'n crisis kan de functie hebben van een vuurtje dat in je gaat branden."

Henk is destijds geïnspireerd door de ideeën van Paulo Frère. Hij was als alternatief hulpverlener bij het JAC gaan werken en heeft daar samen met anderen methodes ontwikkeld volgens de theorieën van Frère. „Hij zegt bijvoorbeeld dat wie het minst voldoet aan de normen en waarden van de samenleving, degene is die wordt onderdrukt in die samenleving. Maar in degene die wordt onderdrukt is ook de revolutionair latent aanwezig. Dit soort theorieën hielpen mij m'n eigen leven op een rijtje te zetten. Ik heb toen ook gekozen om te leven van een uitkering. Dat houdt in dat ik financieel altijd krap blijf zitten, maar er staat tegenover dat ik m'n eigen keuzen kan maken en m'n leven op een zinvolle en creatieve manier inhoud kan geven."

LIESBETH LINDENHOVIUS

NICARAGUA NA VIJF JAAR SANDINISTEN

NA DE REVOLUTIE: DE GROTE ZORGEN

Het land is zo ongeveer het liefste troetelkindje van links Nederland – land waar de revolutie en de hervormingen zoveel goeds brengen. Is dat zo? Kan Nicaragua meer worden dan een land dat op weg gaat naar diepe financiële problemen? Een verhaal over de economie na Somoza.

BERTEN VAN MANEN

Precies vijf jaar geleden begon in Nicaragua de wederopbouw van een door uitbuiting en burgeroorlog zwaar gehavend land. Die wederopbouw ging gepaard met brede maatschappelijke steun en volop hulp van buiten. Politiek pluralisme, een ongebonden buitenlandse politiek en de wederopbouw van een gemengde economie stonden centraal in een programma dat alom op sympathie kon rekenen.

Vijf jaar later is er inderdaad vooruitgang. Maar die grote vooruitgang op sociaal gebied – in het onderwijs, in de gezondheidszorg – kan niet verhelen dat er in die vijf jaar tijd veel is misgegaan. De komst van Reagan in Het Witte Huis maakte een eind aan de welwillende houding van de VS. Van materiële vooruitgang is niets te merken. En de nationale eensgezindheid is al snel verwisseld voor heftige tegenstellingen.

„Ik verdenk onze regering ervan dat ze een socialistische economie willen,” zegt een vertegenwoordiger van het bedrijfsleven. De Sandinistische revolutie is in haar beslissende fase terechtgekomen – 't is erop of eronder.

Toen de Sandinisten in '79 de macht in handen kregen, konden ze op een uitzonderlijk brede steun rekenen in de samenleving. De VS en andere Westerse landen sprongen ruimschoots bij met hulp en zachte leningen. Tot eind 1980 leenden de multilaterale financiële instellingen aan de kersverse machthebbers zo'n vierhonderd miljoen Amerikaanse dollars. In het binnenland was ook de rijke bovenlaag bijzonder ingenomen met de aftocht van diktator Somoza. Zijn extreme inheligheid had nauwelijks meer enige ruimte gelaten voor het zo winstgevende partikulier initiatief. Tot op het hoogste nivo was de zakenwereld in de eerste Revolutionaire Junta vertegenwoordigd.

Er werden ook snelle en indrukwekkende resultaten geboekt. In 1980 groeide de economie met tien procent. De consumptie oversteeg het nivo van de voorafgaande jaren met 25 procent. In de eerste twee jaren van de wederopbouw werden 170.000 nieuwe banen gecreëerd. De werkloosheid daalde van 28

procent in '79 tot dertien procent in '81. Mooie successen, zeker.

Maar in de produktie-sektoren bleef de groei al snel achter bij de verwachtingen. Tegelijk groeide de staatssektor onevenredig en de nieuwe centralisatie veroorzaakte nieuwe problemen. „Het is duidelijk dat we bepaalde fouten hebben gemaakt,” zegt Jaime Wheelock, één van de negen Sandinistische commandanten en Minister van Landbouw. Een uitgebreid vraaggesprek met hem verscheen vorig jaar in boekvorm en werd meteen een bestseller. „Op ons departement bijvoorbeeld,” zegt hij, „hebben we een planningsstelsel geïntroduceerd dat veel te rigide bleek. In een open economie als die van Nicaragua is planning sowieso al moeilijk. Als je dan alle ontwikkelingen wilt beheersen, dan werkt dat niet.”

In 1982 werd er geen economisch plan meer gepubliceerd. Toen begin vorig jaar de resultaten bekend werden, bleken de verscherpte wereldkrisis en een groeiende militaire dreiging een zware tol te hebben geëist. Het nationaal inko-

men was met 14 procent gedaald. Konsumptie van basisgoederen bleef vijf procent onder het nivo van '81. De investeringen daalden met maar liefst 25 procent. De officieel geregistreerde werkloosheid was terug op éénvijfde van de beroepsbevolking (twintig procent) en de buitenlandse schuld was in één jaar tijd met 250 miljoen dollar gestegen tot een nieuw rekord van 2.410 miljoen.

Overigens: die teruggang kan niet uitsluitend aan externe oorzaken worden geweten. Bij de uitwerking van de plannen voor een gemengde economie – waarin staatsbedrijven, koöperaties en partikulier bezit broederlijk naast elkaar zouden funktioneren – bleek al snel dat er tussen de nationale belangengroepen grote verschillen van mening bestonden. De noodzaak van nationalisaties en het tempo waarin landhervormingen horen te verlopen bleken tot uiterst omstreden kwesties te zijn uitgegroeid.

Alliantie

Het beleid van de Sandinisten kon op toenemende weerstand rekenen. Werkgevers, de officiële katholieke kerk en de conservatieve partijen in de Nicaraguaanse Stadsraad keerden zich – met het dagblad La Prensa als voornaamste spreekbuis – steeds vaker tegen het beleid van junta en regering. Alfonso Robelo, de oud-bestuurder van de werkgeversorganisatie COSEP, trad uit de junta en is op dit moment zelfs één der leiders van de anti-Sandinistische guerrilla's. De COSEP steunde ooit de stakingen tegen Somoza. Die tijd lijkt nu ver weg.

Juan Ramon Aviles, de sekretaris van het bestuursorgaan van de organisatie, legt ons graag uit wat er in de alliantie tussen kapitaal en revolutie misging: „De leiding van het Sandinistische Front heeft de macht hier volledig in handen genomen. Ze baseren zich op het marxisme-leninisme en streven naar de vorming van een socialistische economie. Van pluralisme is geen sprake. Ze proberen de hele economie in handen te krijgen. Het privé-bezit wordt alleen geaccepteerd omdat het veel efficiënter werkt en de nationale economie er niet buiten kan. De doelstellingen van de revolutie zijn verraden.”

Dit laatste hoor je in Nicaragua vaak in oppositie-kringen. Nadat – met algemeen goedvinden – het Somoza-bezit was onteigend, is er met privé-bezit uiterst omzichtig omgesprongen. Het bank- en verzekeringswezen kwam in gemeenschapshanden. Hetzelfde geldt voor de produktie van een aantal basisvoorzieningen – water, elektriciteit en openbaar vervoer – waarmee tijdens Somoza nog grote woekerwinsten werden gemaakt. In '81, bij de tweede verjaardag van de revolutie, werd een aantal

bedrijven genationaliseerd en de staat verwierf hier en daar een minderheidsaandeel. Zestig procent van de industriële produktie is echter nog in privéhanden en alleen bij grote arbeidskonflikten of verwaarlozing van de produktie grijpt de overheid in – en is daarbij gebonden aan de strikte kaders van de wet.

Maar Ramon Aviles is niet onder de indruk. Hij zegt: „Met de konfiskatie van het Somoza-bezit waren we akkoord. Maar dat nu ook het ander privé-bezit wordt aangetast is onduldbaar. De wettelijke regels zeggen me niet zoveel, er is altijd wel een reden voor onteigening te vinden. De privé-sektor heeft het vertrouwen in de Sandinisten verloren.”

Deviezen

Vooraf het gebrek aan deviezen en – daarmee samenhangend – aan allerlei onderdelen keert voortdurend terug in de klaagzangen van de producenten. Alle buitenlandse handel loopt via de staat, in ontwikkelingslanden niet ongebruikelijk trouwens. Stijgende prijzen voor importen en dalende inkomens uit de export hebben in vrijwel de gehele Derde Wereld tot tekorten op de handelsbalans, deviezenschaarste en een groeiende schuldenlast geleid.

De meeste landen zagen zich genoodzaakt tot een strikte deviezenkontrolle over te gaan en Nicaragua vormt hierop geen uitzondering. De ruzie met de VS heeft bovendien nog de problemen verergerd. De regering Reagan heeft er alles aan gedaan om Nicaragua van de internationale kredietlijnen af te sluiten. In de laatste twee jaar werd, op aandrang van Washington, door de multilaterale financiële instellingen voor een bedrag van 230 miljoen aan lening ach-

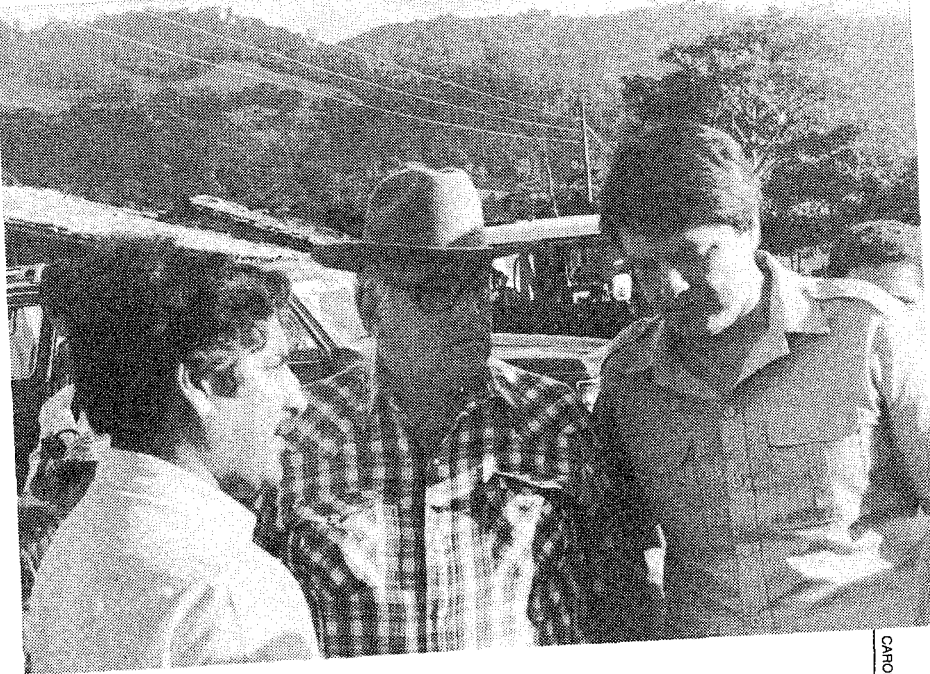
tergehouden. De voorwaarden voor de leningen die wel konden worden aangeaan – in deze periode: 92 miljoen – waren veel harder dan gewoonlijk.

Ook in de afzet is het land door de problemen met de VS zwaar getroffen. Alleen al de vermindering van het suikerquotum kostte in 1983 meer dan veertien miljoen dollar. Toch is Nicaragua er in uiterst korte tijd redelijk in geslaagd om nieuwe afzetmarkten te vinden. De eenzijdige oriëntatie op het Westen is inmiddels vervangen door een handelsstructuur waarbij éénderde van het internationale goederenverkeer op kommunistische landen is gericht, éénderde op Latijns-Amerika en éénderde op de rest van de wereld. De deviezenschaarste is hiermee echter lang niet opgelost – en de verwachting is dat de buitenlandse schuld in '83 meer is gestegen dan in elk voorgaand jaar.

Gezien de problemen met de industrie en met de buitenlandse afzet is het niet onlogisch dat de Sandinisten al snel besloten om de produktie voor voedselgewassen van de binnenlandse markt tot hoeksteen van het economisch beleid te maken. De groei van de landbouwproduktie zou in de basisbehoeften van de bevolking kunnen voorzien en daarnaast voor een zekere stabilisatie van exportopbrengsten moeten zorgen. Dalende prijzen moesten – in de hoop op betere tijden – in elk geval door groeiende hoeveelheden worden gekompenseerd.

Somoza

De betere verdeling van de landbouwgrond neemt in de Nicaraguaanse landbouwpolitiek een centrale plaats in. De armste bevolkingsgroepen krijgen hierdoor een minimale bestaanszekerheid en het gebruik van de grond neemt toe. De

Rivas (als cowboy) en Ramirez (uiterst rechts); twee van de drie junta-leden.

BERTIEN VAN MANEN

Wet op de Landbouwhervormingen uit '81 omschrijft nauwkeurig wanneer landbouwgrond voor onteigening in aanmerking komt. Alleen 'verwaarloosd' land mag worden herverdeeld. In de praktijk zijn het vooral de grootgrondbezitters die bezit hebben moeten inleveren. Hun aandeel in de voorraad bebouwbaar land liep terug van 41 procent in '79 tot twaalf procent in '83. Een deel van deze herverdeling wordt verklaard door de onmiddellijke onteigening van het Somoza-bezit. De nieuwe geregeerden kozen er voor om deze vaak grote eenheden in staatshanden te laten overgaan. In totaal nu: een kwart van de landbouwgrond. Ook kwam vanuit het Somoza-bezit veel landbouwverwerkingsindustrie in staatshanden.

Het aantal kleine boeren is door de landhervormingen toegenomen. Toch bezitten zij nog niet meer dan vier procent van de nationale landbouwgrond. De Sandinisten stimuleren bijvoorbeeld de opbouw van landbouwkoöperaties. Landlozen krijgen in koöperatief verband grond toegewezen. Er wordt hen daarvoor een eigendomsbewijs uitgereikt, maar de grond is niet verhandelbaar. Vooral in '83 schoten koöperaties als paddestoelen uit de grond. In één jaar tijd vergrootten zij hun aandeel in de landbouwgronden van twee tot zeven procent.

't Heeft er alle schijn van dat het herverdelingsproces van Nicaragua nog

lang niet ten einde is. Meer dan de helft van de landbouwgrond is nog steeds in handen van partikuliere boeren met meer dan 35 hektaren grond. Daar valt dus best nog wat te verdelen, ook al zal er de regering best wat aan gelegen zijn de nauwkeurige regelgeving voor herverdeling te blijven respekteren. De activiteiten van kontra-revolutionaire groepen – die juist op het platteland opereren – dwingen tot snelle verbeteringen voor de allerarmsten die hun steun aan de Sandinisten ook met materiële vooruitgang beloofd willen zien. Het aangewezen mechanisme: landbouwhervorming.

Ook de vakbonden oefenen druk uit. Francisco Gomez, medewerker van de boerenvakbond UNAG, laat er geen twijfel over bestaan. Zeker, hij is enthousiast over de gevoerde landbouwpolitiek – maar: „De hervormingen tot nu toe vormen nog maar *een begin*. Wij staan een volledig doorgevoerde landhervorming voor. Ook het aandeel van de staat zou daarbij groter moeten worden.”

Grond

Voor de produktie hebben de hervormingen nog niet veel opgeleverd. De exporten van koffie en katoen zijn gedaald. Het idee om – naast deze produkten en suiker en rundvlees – ook mais en bonen te gaan exporteren moet voorlopig als onhaalbaar worden beschouwd.

Ruerd Ruben, Nederlands econoom op de universiteit in Managua, heeft wel een idee over de oorzaken: „De staatsbedrijven uit het Somoza-bezit zijn wel groot, maar vaak niet erg produktief. Het staatsaandeel in de grond is dan ook veel groter dan het aandeel in de produktie. De afname van de export heeft verder verschillende oorzaken. Koffie kent altijd al een produktiecyclus. Na de rekordhoogst van vorig jaar is het dus logisch dat deze nu wat minder wordt. Door de lage wereldmarktprijzen heeft dit natuurlijk een extra negatief effect op de inkomsten uit export, die voor dertig procent uit koffie bestaat.”

Voor katoen geldt weer wat anders: de bebouwde oppervlakte is afgenomen, want de vruchtbare grond waarop katoen stond bleek hard nodig om graan te gaan verbouwen. Toch zijn er nu weer plannen om de katoenproduktie te vergroten. Vooral het tekort op de wereldmarkt heeft de prijs weer doen stijgen. Nicaragua kan van de bestaande machinerie en de volop aanwezige menskracht gebruikmaken om tegen betrekkelijk lage kosten extra katoen op de markt te brengen.

En dan de mais. Na de revolutie vond de junta het van groot belang om van het land een maisexporteur te maken. Er is op de wereldmarkt voldoende vraag naar – doch momenteel moet Nicaragua voor eigen verbruik zelf importeren. De

WILHELM VERSCHUREN

VOOR

sterk achterblijvende produktie is voor een belangrijk deel klimatologisch te verklaren. Ruerd Ruben zegt: „Mais heeft net als rijst veel regen nodig. Maar omdat het vooral door de kleine boeren wordt verbouwd is het moeilijk om een goed irrigatiesysteem op te zetten. Bij rijst ligt dat veel eenvoudiger, dat wordt voor zestig procent op grote staatsbedrijven en voor de rest door grote boeren verbouwd.

„Toch kan niet alles op het klimaat geschoven worden. Er is niet erg konsekwent aan de verbetering van de maisproduktie gewerkt. Toch wordt er gemikt op grootschaliger projekten – vlees, melk, suiker, tabak – waar snelle resultaten te verwachten zijn.”

Het apparaat van de overheid controleert momenteel bijna de helft van de handel in voedselgewassen. De boeren zijn niet altijd geneigd om hieraan mee te werken – vrije handelaren betalen vaak beduidend hogere prijzen en de staat kan niet altijd een regelmatige afname garanderen.

Vele goederen zijn en blijven schaars. Een bonnensysteem zorgt ervoor dat iedereen eenzelfde beperkte hoeveelheid ontvangt. Daarnaast bestaat er nog een welvoorzienere vrije markt. Wie geld heeft, kan schaarse produkten inslaan. Zo bekoneert de vrije markt rechtstreeks de produktie die de staat leidt – wat weer leidt tot grote verschillen, wat weer slechte gevolgen heeft voor de armsten. Daar is sinds de revolutie nog niet zoveel in veranderd.

De vooruitgang voor de armste groepen ligt op een ander vlak: tot in de verste uithoeken van het land een sterk verbeterde gezondheidszorg, alfabetiseringskampanjes, elektriciteit, stromend water, verbetering van arbeidsomstandigheden in de industrie en niet te vergeten: land voor de boeren.

Helaas: dat kost allemaal geld. Erg veel geld – en zonder dat 't allemaal onmiddellijk iets opbrengt. Tezamen met internationale spanningen, een dreigend isolement en de vijandige opstelling van het nationale bedrijfsleven dreigt het land in een financiële crisis te komen. Een diep moeras van schulden; en van nieuwe, produktieve investeringen is dan ook nauwelijks sprake.

Nicaragua is te klein om zelfstandig uit de problemen te kunnen komen. De handelskontakten met de rest van Latijns-Amerika hebben zich gunstig ontwikkeld. Maar om daar ten volle van de kunnen profiteren zal er eerst tegen konkurrerende prijzen geproduceerd moeten worden. Het voortbestaan van het Sandinistische experiment is heden ten dage wankelend.

BRAM VAN OJK

CAROLINE WILDEMAN

Net op tijd achterhaalde ik mijn vrouw met haar boodschappentas bij de voordeur.

„Laat mij nou maar even naar de supermarkt gaan,” zei ik, „Tij hebt 't al zo druk met de vrouwenstrijd!”

Zichtbaar verheugd stelde ze mij de tas ter hand. „Toch ben je wel een beetje een lieve bondgenoot, hoor!”

zei ze. Vrolijk fluitend wandelde ik naar de grootgrutterswinkel. Dat was mooi twee vliegen in één klap!

Allereerst een positieve bijdrage aan het feminiseringsproces bij mij thuis en ten tweede een kans om in de rij voor de kassa mijn oor te luisteren te leggen bij het gewone volk.

Waar zouden de mensen zich druk over maken, mijmerde ik onderweg.

Over de schandalige onrechtvaardigheid van het 1 juli-pakket? Over de verwoestende uitwerking van het geacideerde hemelwater?

Gehaast gooide ik mijn karretje vol om zo snel mogelijk in de rij voor de kassa terecht te komen en mijn nieuwsgierigheid te bevredigen.

Vóór mij waren twee dames in een geanimeerd gesprek gewikkeld.

„Het is niet best de laatste tijd,” merkte de ene op.

„Zeg dat wel!” zei de ander, „Vorig jaar om deze tijd was het heel wat beter!” Aha! dacht ik, een beschouwing over de fluctuaties in de rentetarieven!

„Aan het eind van de week krijgen we weer wat meer zon, het zal tijd worden,” ging de eerste verder. Ze duwde haar karretje een eind verder in de richting van de kassa.

„Dat is te hopen,” zei de ander, „Zaterdag gaan we met vakantie en dat is niks als het zo regent!”

„Oh, nu al met vakantie! Waar gaat de reis dit jaar naar toe?” vroeg de eerste, maar ik luisterde al niet meer. Wat een trivialiteiten! Donkere wolken pakken zich samen boven onze post-industriële samenleving en waar wordt over gepraat? Het weer en de vakantie! Ik koos snel een

andere rij om mijn steekproef nog wat uit te breiden, maar ook daar van hetzelfde laken een pak.

Wat valt er nou te zeggen over het weer? In de zomer is het te heet, in de winter te koud en in het voorjaar loopt iedereen zonder aanleiding positief te denken. Enkel de herfst gaat wel een beetje.

En wat over de vakantie? Het is geen structurele oplossing voor het feit dat het hier niet leuk is natuurlijk, maar ach, je bent er 'ns even uit. Wij voeren thuis al wekenlang felle discussies over mogelijke reisdoelen.

In eigen land blijven? Als linksradikalen staan we al het hele jaar pâl voor de belangen van de gewone man en dan ga je er op vakantie vanzelfsprekend niet midden tussenin zitten op een overvolle camping. Je moet een beetje afstand nemen op vakantie! Naar een land waar kernenergie wordt toegepast om de elektriciteit voor mijn tandenborstel op te wekken? Dat kan niet! Naar een ontwikkelingsland met fraai natuurschoon en echte leeuwen? Ook dat valt af na het najaarskongres van '83.

Vandaar dat mijn oog is gevallen op de zonovergoten Bermuda-eilanden. Er is een klein probleempje: de reis naar zo'n op principiële gronden gekozen vakantieoord is wat aan de prijzige kant terwijl voor een aange-naam verblijf aldaar een ruimgevulde portemonnee gewenst lijkt. Wellicht loop ik er een versgekozen Euro-parlementariër tegen het lijf die ik een etentje moet aanbieden om hem of haar te vriend(in) te houden.

Daarom, en om me aan te passen aan de heersende trend in deze krant, eindig ik met de oproep te sympathiseren met mijn gedachten-gang en dat te uiten door een minnumbedrag van f 25,- over te maken op gironummer 1090400 ten name van de Stichting VOOR (Verschuren Onbezorgd Op Reis).

Bermuda, here I come!

ZIN EN ONZIN VAN DE MEDEZEGGENSCHAPSRAAD

'IN VEEL GEVALLEN IS HET SLECHTS EEN SCHIJNDEMOKRATIE'

In 1981 werd de Wet Medezeggenschap Onderwijs ingesteld: alle scholen kregen een Voorlopige Medezeggenschapsraad, leerlingen konden nu meepraten over het beleid. Dit voorjaar trad de definitieve raad in werking – maar de animo ervoor is gering: „De meeste leerlingen weten niet eens wat de Medezeggenschapsraad is.” Een interview met docent en scholier.

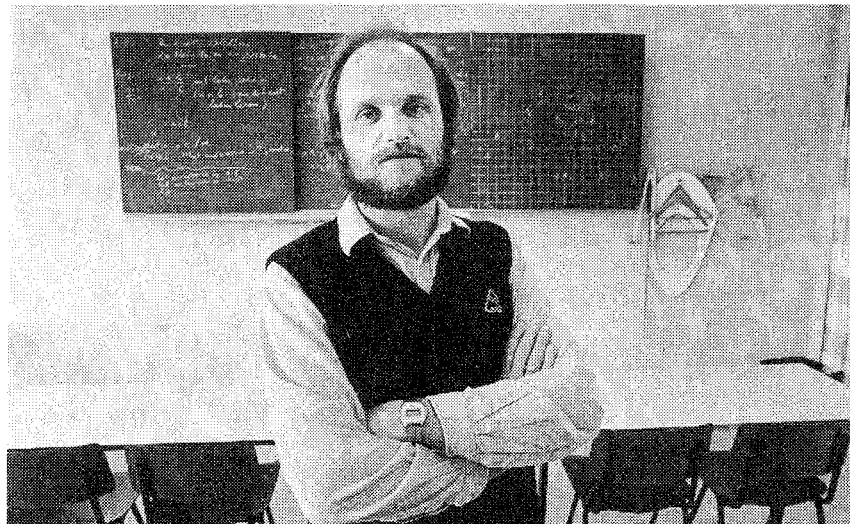
De laatste tijd is er veel aandacht besteed aan het functioneren van de Medezeggenschapsraden. Er werden ook verscheidene onderzoeken gehouden – de konklusie was dat de Medezeggenschapsraad *slecht of in het geheel niet* functioneerde. En zo de Medezeggenschapsraad al functioneerde had ze in de meeste gevallen te weinig bevoegdheden. Daarom hier het verslag van twee interviews met (ex-)leden van de Voorlopige Medezeggenschapsraad.

Allereerst Gerald van Koerst, leerling aan het St. Ludgerkollege. Een rooms-katholieke scholengemeenschap voor HAVO en VWO met ongeveer duizend leerlingen. Gerald van Koerst was lid van de Voorlopige Medezeggenschapsraad, waar hij een van de vertegenwoordigers was van de leerlingen.

Dan Hans Meyer, leraar geschiedenis aan de Gemeentelijke Scholengemeenschap Doetinchem. Een scholengemeenschap voor MAVO, HAVO en VWO met ongeveer 1350 leerlingen. Hans Meyer is lid van de Voorlopige Medezeggenschapsraad als een van de vertegenwoordigers van het onderwijzend en niet-onderwijzend personeel.

Op de Gemeentelijke Scholengemeenschap Doetinchem is de definitieve Medezeggenschapsraad nog niet in werking getreden. Wat is hier de oorzaak van?

Hans: „De oorzaak is dat er een konflikt ligt met het bevoegd gezag, in dit geval de Gemeente Doetinchem. Voor de Voorlopige medezeggenschapsraden, die tot taak had een reglement voor de definitieve Medezeggenschapsraad. Om die taak te verlichten had de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een modelreglement bedacht, waar in stond bij welke aangelegenheden een adviserende en bij welke een instemmende taak voor de

Medezeggenschapsraad was weggelegd. Het konflikt gaat erom dat wij om sommige punten – bijvoorbeeld bij benoemingen van leraren – een instemmende taak willen hebben terwijl de gemeente daar slechts een adviserende taak wil. Het konflikt gaat nu naar de Nationale Geschillenkommissie, die zal uitspreken wie er gelijk heeft. Deze geschillenkommissie krijgt alle geschillen uit het hele land, zodat het nog wel een tijd kan duren voordat de definitieve Medezeggenschapsraad in werking kan treden.”

Hoe zal de definitieve Medezeggenschapsraad samengesteld zijn?

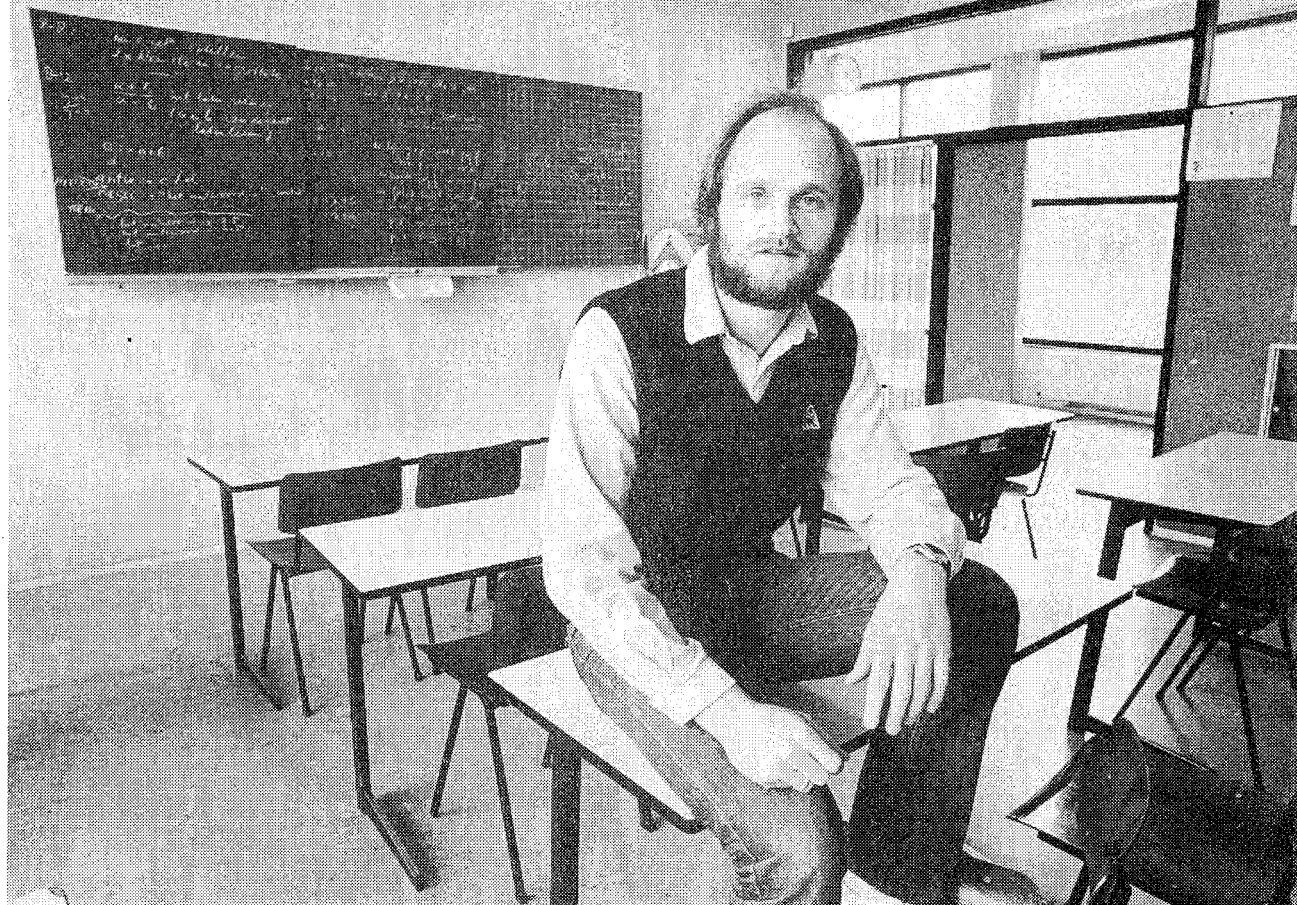
Gerald: „Bij ons zullen er vijf leraren in komen, twee vertegenwoordigers van het niet-onderwijzend personeel, vier ouders en drie leerlingen.”

Hans: „De definitieve Medezeggenschapsraad zal, wanneer hij in werking treedt, negen vertegenwoordigers van

het onderwijzend personeel, vier ouders en vijf leerlingen tellen.”

Heeft de Medezeggenschapsraad in deze vorm zin, of is het slechts een zoethoudertje voor leraren en leerlingen?

Hans: „We hadden om een echte demokratisering op de scholen gevraagd, maar in plaats daarvan kregen we deze wet. Toch is het belangrijk dat die er gekomen is. Voor dat deze wet er was hadden de leerlingen, ouders en leraren weinig of niets over de school te vertellen, daar is nu verandering in gekomen. Beter wat, dan niets. Zo hebben we bijvoorbeeld nu iets te zeggen over de overname van de ene school door de andere, wat vroeger niet het geval was. De Medezeggenschapsraad heeft echter weinig te zeggen over inhoudelijke zaken. Hoe de definitieve Medezeggenschapsraad zal gaan functioneren hangt voor een groot gedeelte af van de men-

FRED JANSZ

sen die erin zullen zitten. Als er mensen in zitten die er iets van willen maken zal er meer bereikt worden, dan wanneer er alleen mensen inzitten die het eigenlijk niet leuk vinden.

„Een ander voordeel is dat de Medezeggenschapsraad in ons geval de wethouder gevraagd en ongevraagd van advies kan dienen. Als de Medezeggenschapsraad iets belangrijk vindt, dan zal ze hierover een plan of advies bij de wethouder in kunnen dienen. En die zal er op z'n minst toch enige aandacht aan moeten schenken.

„De invloed van de Medezeggenschapsraad is ook beperkt door alle regels die er al in het onderwijs zijn, bijvoorbeeld op het gebied van de rechtspositie van leraren. De Medezeggenschapsraad zal daarom geen leraren kunnen ontslaan, of een bepaalde leraar een cursus kunnen laten volgen. Ook over het kleiner maken van de klassen, of verandering van de vakken heeft de Medezeggenschapsraad niets te zeggen. Bij een benoeming kunnen ze wel een grote invloed uitoefenen omdat er op zijn minst een advies gevraagd zal moeten worden. En als dit advies bijvoorbeeld unaniem negatief is voor een bepaalde sollicitant zal het bevoegd gezag zo iemand toch niet zo snel benoemen. Maar de Medezeggenschapsraad zal het onderwijs niet kunnen veranderen.”

Gerald: „In de huidige vorm heeft de Medezeggenschapsraad niet zoveel zin. Het belangrijkste waar de Medezeggenschapsraad over kan praten zijn de leer- en werkplannen van de school. Ook is het zo dat de leraren en het niet-onder-

wijzend personeel oververtegenwoordigd en de leerlingen ondervertegenwoordigd zijn. Het onderwijzend en niet-onderwijzend personeel heeft de helft van de zetels in de raad. De leerlingen hebben slechts ongeveer een vierde deel van de zetels en voor scholen met het grootste deel van de leerlingen beneden de 16, is het niet eens verplicht om naast ouders ook leerlingen in de Medezeggenschapsraad op te nemen.

„Het grootste deel van de onderwerpen die in de Medezeggenschapsraad ter sprake komen zijn onderwerpen waarvoor alleen advies gevraagd wordt. Dat is ongeveer 60-65% van de onderwerpen – en in die gevallen is de Medezeggenschapsraad slechts een schijn democratie. Over de andere 30-35% heeft de Medezeggenschapsraad wat te zeggen. De leerlingen hebben nog minder te zeggen omdat zij maar een kwart van de leden hebben. Daarom kunnen ze maar op ongeveer 8% van de zaken druk uitoefenen. Er is wat meer democratie op school, maar minder dan het lijkt.”

Heeft het zin dat leerlingen in de Medezeggenschapsraad gaan zitten, aangezien de Medezeggenschapsraad niet zo heel veel te zeggen heeft. En ook omdat het de vraag is of er naar leerlingen zal worden geluisterd. Zou het dan niet beter zijn dat de leerlingen in de leerlingenraad gaan zitten en daar strijden voor meer invloed op school?

Gerald: „Het is ondanks alle nadelen toch nodig dat leerlingen in de Medezeggenschapsraad gaan zitten. Je leert

daar onder andere hoe je moet vergaderen en dat is ook een goede zaak. Er wordt ook wel naar de leerlingen geluisterd, als ze maar met goede voorstellen komen. Met goed bedoel ik dan: goed onderbouwd. Dan is er in de Medezeggenschapsraad een goede discussie mogelijk. Al heeft de Medezeggenschapsraad weinig te zeggen over onderwijsinhoudelijke zaken, toch is daar best een discussie over mogelijk, bijvoorbeeld over projektonderwijs. Wat tijdens de vergaderingen wel opviel was het gebrek aan kennis van de ouders over de schoolzaken. De leerlingen en leraren hadden veel meer verstand van zaken.”

Hans: „De kans is aanwezig dat er niet geluisterd wordt en de kans bestaat ook dat het te moeilijk is. Dit omdat het veel bekend veronderstelt en soms nogal technisch is. De leerlingen moeten het toch doen, anders zetten ze zich zelf buitenspel. Ook kunnen ze tegenspel bieden aan de ouders en leraren. Het moeten wel zakelijke mensen zijn, met een lange adem. Niet de meest fanatieke, die ongedurig zijn.”

Gerald: „De meeste leerlingen weten niet eens wat de Medezeggenschapsraad is; voor hen is het niet interessant. De schoolleiding heeft hier een plan op bedacht. Ze wil de oude leerlingenraad weer nieuw leven inblazen, om zo de leerlingen te activeren voor de leerlingenraad en ook voor de Medezeggenschapsraad.”

ONNO DE ZWART

PLAYBOY

Verbaasd vernamen we kennis van het feit dat er een interview met Roel van Duijn in de Playboy staat. Vervolgens voelden wij ons heel teleurgesteld, want van iemand als Roel van Duijn verwachten we geen interview tussen vrouwen die als koopwaar afgebeeld staan.

De ideeën waar Roel van Duijn voor staat, ook als een van de lijsttrekkers van het Groen Progressief Akkoord, passen ons inziens zeker niet in een blad waarin de ene mens als objekt te zien is voor de andere mens. Wij kiezen voor relaties waarin gelijkwaardigheid heerst tussen twee subjekten! Wij hopen dat het partijbestuur een standpunt over deze zaak inneemt.

Namens Akticentrum Den Bosch en PPR-Vrouwen Den Bosch
Nelleke Velders van Wijk
Remco Herfst
Gepke Kerksen

Naschrift partijbestuur: Wij zijn het met jullie eens. Het is op z'n minst onverstandig dat een progressief iemand zich door een blad als Playboy laat interviewen. Maar we hebben de mensen niet aan een touwtje en kunnen niemand verhinderen persoonlijk een andere beslissing te nemen.

Naschrift Roel van Duijn: De taak van een lijsttrekker is om veel mensen te bereiken. Playboy bereikt veel mensen. Veertig procent van de Playboy-lezers stemt PvdA - zij zijn dus mogelijk voor PPR-ideeën te winnen. Playboy is in verhouding tot andere media niet erger. Ik schrijf ook voor bladen als bijvoorbeeld De Tijd, een blad met een hoofdredakteur die voor plaatsing van de kruisraketten is.

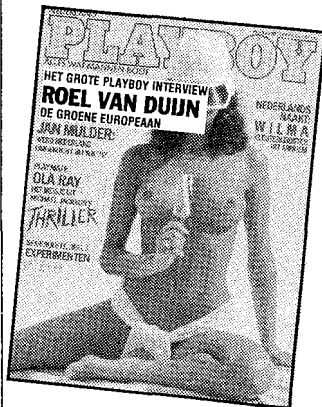
Het interview op zichzelf is goedge maakt; de journalist heeft 't serieus gedaan. Ik zou aan de brieven schrijvers willen vragen het interview op z'n inhoud te beoordelen. Ik ben er tevreden over en ook zeer te spreken over het interview met Pieter Lakeman dat een nummer eerder werd gepubliceerd.

Door het geven van een inter-

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

view vereenzelvig ik me vanzelfsprekend niet met de inhoud van een blad. Ik kan me de weerzin tegen het als objekt gebruiken van vrouwen goed voorstellen. Maar overigens wil ik de vraag opwerpen of vormen van zachte pornografie zowel in het mannelijke als vrouwelijke niet juist verkrachting en onderdrukking voorkomen.

TROUW!

Wat kan politiek toch leuk zijn. Behalve een strategiediskussie (in het kader waarvan onze voorzitter ditmaal uithaalt naar 'sommige actiecentra' die niet zo gelukkig zijn met PSP en CPN, waarna hij hun 'aktiviteiten en voorstellen' hekelst zonder ook maar iets te konkretiseren) kennen we sinds kort ook een persdiskussie. De Volkskrant doet niet aardig over het feminiseringskongres en is verder ook niet erg op de hand van de kleinere linkse partijen (zie Radikalenkrant, mei '84). Het partijbestuur was zo vriendelijk, ons een alternatief voor dit kwalijke blad te bieden: De Waarheid - partijkrant van oudsher en binnenkort vriendelijk tegen alles wat ter linkerzijde van de PvdA groeit en bloeit en ons telkens weer boeit, bij voldoende abonnementen althans.

Mag ik ook even, nu we toch bezig zijn? Daar ik echter geen lid ben van het partijbestuur en derhalve niet aan de ledenadministratie van de PPR mag komen, moet ik het

langs deze weg doen. Medeleden, ik ben geabonneerd op het ochtendblad Trouw! Deze krant, die ook best nieuwe abonnementen kan gebruiken, verslaat zowel linkse als rechtse acties op hoog nivo. De kwaliteit van De Waarheid ligt nog in het verschieft, maar die van Trouw kan dagelijks gezien worden. Volledigheidshalve meld ik nog, dat ook Trouw over het feminiseringskongres niet echt aardig deed. Zou dat nu werkelijk aan de krant liggen?

Lauwrens van der Leer
Utrecht

RIDIKULARITEIT

Voor Alfred Vierling van de Centruumpartij zijn alle Turken 'goede' Turken, die heel lang in Nederland wonen (14 jaar), ouder zijn dan 30, en de Nederlandse Taal goed beheersen, maar, bovenal: anti-kommunistisch zijn. De laatste uitzending van de Centruumpartij inzake de Europese Verkiezingen liet duidelijk merken, dat de Grijsse Wolven, de neo-fascistische Turks-Nationale organisatie die in Nederland opereert, ruim in het krediet van de Centruumpartij zit. Alles wat kommunistisch is, zo mocht de 'goede' Turk ons vertellen, heeft terecht te vrezan want dat zijn geen 'goede' Turken. Nee, aldus Vierling, niet hier, maar in hun eigen land, Turkije dus, zitten de 'goede' Turken, ge-remigreerde Turken dus, die, aldus Vierling, door de Centruumpartij wel een handje geholpen zouden worden, bij het opbouwen van hun eigen land, maar dan ook vanuit en in hun eigen land. Doorzichtiger kan het niet, ware het niet, dat Vierling in zorgvuldig gerepeteerd 'Neder-Turks' deze boodschap voor de Turkse mensen in Nederland via de buis probeerde over te brengen. De ridikulariteit waarmee de uitzendingen van de Centruumpartij in elkaar geflanst worden is nog tot daar aan toe, maar de middelen, waarmee deze racistische

partij zich bedient om de misleiding, nu ook binnen de Turkse gemeenschap, te vervolmaken is ronduit beestachtig. Dat de gast van die uitzending precies wist wat-ie zei zal ik niet ontkennen. Dat Vierling precies wist wat voor effect het zou hebben, wil ik zeer stellig bevestigen. Goed en kwaad, met als toeje de verfoeilijking van de zg. milieu-partijen zoals 'Groenen' die het niet zo goed voorhebben met het Rijnwater als de Centruumpartij, vormen de ingrediënten van deze onsmakelijke hap. Vierling beheerst het Nederlands slecht, zijn PR-mensen mogelijkerwijs nóg slechter, maar de afwezigheid van elke moraal is buiten alle grenzen. Wij moeten die grenzen door aktie klaarblijkelijk weer eens vaststellen: Boekel is niet voldoende geweest.

Camille van Neer
Amsterdam

BESLUIT

Het kabinetsbesluit rondom de kruisraketten is er. Anderhalf jaar uitstel. Ik ben er erg teleurgesteld over, omdat ik vind dat we nu in de Kamer hadden moeten besluiten tot NEE tegen de kruisraketten. Ik vind het besluit van nu erg gevaarlijk, omdat dit de kans geeft om de mensen die nu nog achter ons staan, zich straks in de twee jaar gaan bedenken. En dit heeft dan tot gevolg dat het verzet tegen de kruisraketten danig magerder zal worden.

Toen ik op een bijeenkomst in Laren was, waar een CDALid en vakbondsman sprak die tegen de plaatsing is (Servaas-v. Bijsterveld, misschien kent u hem), heb ik deze vraag ook gesteld. Hij vond uitstel beter, want hij was bang voor de kans dat er een JA tegen de kruisraketten was, en dan was uitstel iets waardoor je je er nog geen zorgen over hoefde te maken. Nu stel je anderhalf jaar uit, maar de kans op JA blijft over anderhalf jaar ook, en zoals ik al zei misschien nog meer. En daarom maakt het niks uit of we nu hadden besloten, of over anderhalf jaar. Want of het nu JA of Nee was geweest, we hadden geweten waar we aan toe waren.

Velen, en dat is begrijpelijk,

BRIEVEN

worden wat aktiemoe, en het lijkt me dat ook financieel de aktiepot een keer opraaft. Al met al weten we nu nog niets.

Jury Roest
Laren

STEMGEDRAG

Ene student (34) tegen de ander (21):

„Zeg N. wil je voor mij stemmen, ik moet werken?”

„Tuurlijk, geef je stembiljet maar.”

Na 3 minuten denken:

„Wat wil je eigenlijk dat ik voor je stem?”

„CDA”.

„Néé, dat méén je niet!”
Geeft stembiljet terug. Uiterst verbaasd:

„Sorry hoor, maar dat krijg ik niet over m'n hart.”

„Oh!”

„Wil je niet dat ik Groen Progressief Akkoord voor je stem?”
„Nog steeds verbaasd.
„Wat is daar zo goed aan?”
„Drie dingen waarom ik deze partij stem: Ten eerste hun raketten-standpunt, ten tweede hun aandacht voor milieu en ten derde de salariering van hun gekozen mensen.”

„Vertel eens?”

Na drie minuten praten.

„Ach, stem die Groenen maar, het klinkt goed wat je zegt, geef mij morgen maar zo'n partijprogramma, okay?”

„Okay... pffff!” (Ontleend aan de realiteit op 14-6-1984)

Marij Kuitenbrouwer
Hilversum

KONGRES

Er valt veel kritiek te leveren op de inhoud van het artikel over het feminiseringskongres in de vorige Radikalenkrant. Gezien de uiterst korte termijn waarop we konden reageren, moet onze reactie echter beperkt blijven. Wat viel ons op?

De landelijke publiciteit over het kongres was erg negatief. Reden voor Wim de Boer om in de Radikalenkrant daar op te reageren. Reden voor het partijbestuur een gesprek aan te gaan met de redactie van De Volkskrant. Terechte akties vinden wij! Wij vinden het echter onveroorbaar dezelfde teneur als in de landelijke pers terug te vinden in ons eigen partij-or-

gaan. Er is zelfs geen poging gedaan om aan die landelijke publiciteit enig konstruktief tegenwicht te geven.

Ook in dit artikel missen we betrokkenheid bij het proces van feminisering en wordt van het kongres een volstrekt vertekend beeld gegeven. Rouke Boersma vond dat na de toespraak van Ria Beckers het kongres had kunnen stoppen; wij vinden dat hij dan beter weg had kunnen gaan (en anderen - zoals de schrijver van het artikel - hadden moeten komen).

Agnes Huls
Ingrid Gribling
Apeldoorn

NEE

Als Amerikaans staatsburger wens ik de meerderheid van de Nederlandse bevolking te steunen die zich verzet tegen het opstellen van de Cruise-raketten op Nederlandse bodem. De aankomst van de raketten in Groot-Brittannië en Italië heeft een reeds gevaarlijke internationale situatie verscherpt. De aan de gang zijnde opstelling van de Cruise- en Pershing II-raketten in de Duitse Bondsrepubliek heeft de wereld sterk doen twifelen aan de ontwapeningswil van de Amerikaanse regering. Die opstelling dreigt ook een 'Freeze' onkontroleerbaar en daardoor onmogelijk te maken. Het direkte gevolg hiervan was het afbreken van de gesprekken rond de INF (middellange afstands-raketten) in Genève en de opstelling van korte afstands-atoomraketten door de Sovjet-Unie in de DDR en Tsjechoslowakije als vergeldingsmaatregel. Intussen is de Sovjet-Unie begonnen aan de ontwikkeling van haar eigen Cruise-raketten en is de bewapeningswedloop in een nieuwe, schrikbarende fase gekomen, waaraan geen einde te voorzien is, behalve Het Einde.

De beste bijdrage die Nederland voor de wereldvrede kan maken is een verzet tegen de Amerikaanse Eurorakettenpolitiek. Het is in ieders belang, van Neder-

land zowel als van de USA, dat de opstelling wordt verhinderd. Help ons duidelijk te maken aan een oorlogszuchtige, overmoedige en roekeloze Amerikaanse regering dat het tijd wordt dat naar vredige oplossingen gezocht wordt in plaats van naar een stijgende konfrontatie. Of we nu de veiligheid van de wereld willen vergroten, of de hoop op internationale ontwikkeling willen

doen stijgen, of de voorwaarden voor een verbetering van de mensenrechten in de landen van het Warschaupakt willen verbeteren, we kunnen het alleen maar bereiken door meer contact en communicatie en door een afnemen van de spanningen.

U heeft de kans (en de eer!) om 'nee' te zeggen tegen de logica van vernieling en 'ja' tegen de toekomst van de mensheid. Voor een kernvrij Oost- en West-Europa.

Patrick Diehl
Oakland
California

RADIKALE NOTITIES

Nummer twee van jaargang '84 van Radikale Notities is verschenen. In dit nummer veel aandacht voor 'feminisering'. **MARIE-JOSÉ BURGER** - de emancipatiewerkster van de partij - kijkt terug op het kongres en op de artikelen in het vorige nummer. Redaktielid **ANITA KEUNING** is nog steeds kwaad op **EMMA BRUNT** vanwege haar kongresbeschouwing in De Volkskrant.

Verder een onthullend verhaal van Tweede Kamerfraktie-medewerker **THEO RUYTER**. Hij zit nou een jaar op Het Binnenhof en hij analyseert met een vlijmscherpe pen dat wereldje in het centrum van 's-Gravenhage. De eigen fraktie wordt daarbij

bepaald niet gespaard.

De voorzitter van de SRV en eminent welzijnsdeskundige **TINY BOEKHOUT** legt uit hoe het nou echt zit met het welzijn in ons land, tenminste voor zover het wettelijk te regelen is. Dus het gaat over Kaderwetten, decentralisatie, CRM, WVC en natuurlijk geflankeerde bejaarden. Veel aandacht voor de 'lokale omroep' in dit nummer. Met een uitvoerige verhandeling van mediasocioloog **ANDRÉ VAN GEMERT** en een praktijkverhaal van journalist **BOB WITMAN**.

Naast dit alles ook deze keer weer besprekingen van mooie publikaties, een prachtige foto en zelfs ingezonden brieven.

Een abonnement op Radikale Notities kost f 27,50 (vier nummers). Een los nummer kost f 8,50 (inclusief verzendkosten).

Ik neem een abonnement op Radikale Notities met ingang van nummer 1984/1.

Ik bestel nummer 1984/2 voor f 8,50.

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats:

Opsturen naar Radikale Notities, Singel 277, 1012 WG Amsterdam.

WIM DE BOER: FOOLS

Zondagmiddag 17 juni. Een verlaten partijburo. De grachten glinsteren in de zon. Op het Leidseplein vieren de fools hun festival. Mensen verdringen zich op zoek naar 'het gebeuren'. We moeten vermaakt worden niet waar? Onder de nieuwsgierige drukte proef ik de spanning van de kans op 'fun and love' niet willen missen. Al die gezelligheid heeft een troosteloze onderlaag. Woensdag 13 juni., Kruisrakettendebat. Een hele dag loop ik rond in het hart van de democratie. Binnen speelt de Tweede Kamer het spel. Buiten loopt het volk er mee om. Het protesteert. Rammelend aan de dranghekken. Ik verdeel m'n aandacht tussen binnen en buiten. M'n pasje is nog nooit zo streng gecontroleerd als vandaag. Toch staat 's middags een protestant boven op de regeringstafel. Lubbers kijkt bedremmeld. Dit kan, denk ik, alleen in Nederland. Het Kammerdebat is een onwonderlijk, vervreemdend schouwspel, Festival of fools. Binnen dringt niets door van wat buiten gebeurt. De vergaderzaal van ons parlement heeft geen ramen. Rond middernacht veegt de ME Het Binnenhof schoon, zonder dat iemand er binnen weet van heeft. Het gebouw gonst als een bijenkorf. Overal pratende, televisie-kijkende mensen. Alle deuren naar alle gangen staan open. Niemand wil de kans lopen een voorbijkomend gerucht te missen. Het spel wordt gespeeld. Lubbers breedvoerig, vriendelijk met het duidelijke zelfvertrouwen van de taktikus die al gewonnen heeft. De Vries, Nijpels en Engwirda houden met spitsvondig geredeneer de schijn op van een botsing van meningen. Soms klatert een lach. Als je niet wist dat het over vernietigingswapens ging, zou je denken dat een herensociëteit discussie voert over het nut van verkeerspaaltjes. Alleen vrouwen als Ria en Ina doorbreken het patroon. Ria doet het prima. Kort, helder, met een goed evenwicht tussen logisch denken en konstruktieve emotie. Den Uyl lukt het niet boven zijn bijvoorbeeld kansloze positie uit te groeien. Een standpunt dat je pas onlangs hebt ingenomen kan natuurlijk ook niet zo geworteld zijn dat je woorden gezag krijgten.

Het meest verbijsterende is het moment dat Lubbers op een vraag van mevrouw Ubels (waarom werkt een teveel aan emotie even weinig effectief als een tekort?) rustig zegt dat hij bereid is de verantwoordelijkheid te dragen om in het uiterste geval over te gaan tot het gebruik van deze wapens. Er wordt gestemd. Lubbers wint. Nijpels sprint naar voren om de winnaar de hand te schudden. Dat ritueel van elkaar op de schouder slaande lieden - sophisticated Engwirda doet ook mee - kan ik niet verdragen. In de VVD-fraktiekamer knallen de champagnekurken. Als we om drie uur naar buiten lopen staat bij de uitgang nog een groepje demonstranten. Het heeft aan jullie niet gelegen, zeggen ze.

Donderdag. Europese Verkiezingen. Drie dagen geleden voorspelden de opinie-goeroe's nog 37% voor de PvdA en 26% voor het CDA. De uitslagprognose is nu ca. 31% voor beide. Deze miskleun mag opiniepeilers (en hun napraters) wel wat bescheidener maken. Een slechte uitslag overigens. De regering houdt de meerderheid. Onbegrijpelijk. Wat mankeert er aan de oppositie? 6% voor het Groen Progressief Akkoord. Gezien de boycot in PSP gelederen, algemene desinteresse en de groene verwarring geen slechte uitslag. Intomart geeft ons één zetel. Een beetje weinig lijkt mij. Het partijbestuur vergadert.

Vrijdag. Verkiezingsbijeenkoms van Die Grünen in Münster. Ik mag een verhaal houden over de PPR en het Groen Progressief Akkoord. In de zaal hetzelfde slag mensen. Veel scepticisme over het meedoen. Die Grünen staan goed in de polls: 8%. Dat komt in de buurt van het maximum wat ik in West-Europa haalbaar. Als je naast de sociaal-demokratie voor links, groen en progressief-christelijk samen meer dan 10% verwacht, jaag je een fiktie na. Zaterdag. Een studiedag van 60 PPR-leden die zich zorgen maken over de PPR en de toekomst. 55 mannen en 5 vrouwen. Het levert weinig nieuwe gezichtspunten op. Waar ik een beetje moeite mee heb is de stelligheid van de konstateringen. Ik weet niet zo zeker wat in de huidige situatie de juiste weg

is. Ik kan wel het doel, de inhoud en de grondtoon van de keuzen aangeven. Maar hoe je ze realiseert? Gelukkig dat er velen zijn die dat wél weten. Blijft mijn probleem dat zowel 'linkse doorbraak' als 'groen over het midden' mij weinig overtuigen. 's Avonds Jango Edwards in het Vondelpark. Een paar duizend op elkaar gepakte mensen. Ik vind het soms even leuk. Maar te veel en te vaak nogal platvloers. 'Clap your hands and make fun and love', roept hij de menigte toe. En daar gaan de handen naar boven. Mij lukt dat niet.

Zondag 17 juni. Bram, Herman, Nel, Ton, John en Gijs stommelen de trap op. We bespreken onze reactie voor vanavond. Intomart heeft zich vergist. Spannend voor Herman. Hij zegt dat 't hem weinig doet. Maar ondertussen. 's Avonds met Bram, Herman en Roel naar de NOS. Een vertoning. 25 gekozen dames en heren mogen in telegramstijl wat flauwe vragen beantwoorden. Waarom is dat politieke gedoe vaak zo vergaand oppervlakkig? 't Is te veel gevraagd, denk ik, om in drie stakkato zinnen inhoud, humor en relativering tegelijk door te laten klinken.

Op de monitor loopt een voetbalwedstrijd. De uitslagen worden op een bordje getekend. PvdA valt mee, CDA verliest. Wij krijgen 5,6% maar wél twee zetels. Achter mijn rug hoor ik Dankert kankeren op de lijstverbinding. Dat blijkt nu letterlijk een gouden greep te zijn. Toch 'ns vragen hoe het met de provisie zit.

5,6%. Stel je voor dat de EVP toch had meegedaan. Stel je voor dat die andere groenen niet waren weggelopen. Dan was het geworden wat we bedoelden: een sterk groen progressief blok naast de PvdA. Jammer dat de snipperzucht in de Nederlandse Politiek sterker is dan het aangaan van wat moet en kan. Toch geef ik de moed niet op. Er wacht een nieuwe herfst met nieuwe plannen. Als we de studio uitlopen krijg ik van Bram een hand. Bedankt voor alles, zegt hij een beetje verlegen. We hebben elkaar leren kennen en waarderen de afgelopen maanden. Die man en ik horen in één politieke klub. Ik wens 'm sterkte en loop de nacht in.

R A D I K A L E N

7 A 27

R-MAANDBLAD / JA... MMER 7 / 21 AUGUSTUS 1984

**KONGRESSTUK RACISME
DE KWALIJKE KANT
VAN NEDERLAND**

LA ER
boekdijte
Kun... Tel 1820
Joh. Hu...
Al... Pr... ves

KOMMENTAAR: HERIJKINGSNOTA

Terugkeer Van De Liefdadigheid

Het gemor over mevrouw Schoo als minister voor ontwikkelingssamenwerking wordt de laatste tijd luider. Zelfs anders zo loyale ambtenaren klagen steen en been. Op 3 september zal moeten blijken, of de Tweede Kamer nu ook eens haar tanden wil laten zien of zich opnieuw door het ontwapenend optreden van de minister laat inpakken. Dan wordt daar namelijk de nota Herijking Bilateraal Beleid behandeld, waarin Minister Schoo nieuwe beleidslijnen uitstippelt voor dat deel van de hulp dat direkt van Nederland naar de Derde Wereld gaat.

De nota, die in november 1982 door premier Lubbers werd toegezegd en dit voorjaar is uitgekomen, heeft een stroom – overwegend negatieve – reacties losgemaakt. Een van de belangrijkste bezwaren is dat Schoo het doelgroepenbeleid loslaat. Dat slaat op het ene van het 'tweesparenbeleid' van de afgelopen jaren, namelijk de direkte armoedebestrijding. Het andere spoor is de versterking van de nationale economie van de hulp ontvangende landen.

De minister heeft het nu over een *synthese* van die twee sporen en roept daarbij voortdurend dat 'het produktieve vermogen van de samenleving' versterkt moet worden, wat velen doet denken aan de oude stelling: voer de economische groei maar op en iedereen heeft daar vroeg of laat plezier van.

Een geliefd thema van Minister Schoo (foto) is ook de inschakeling van het Nederlandse bedrijfsleven bij de ontwikkelingsamenwerking. Vooral op dit punt is duidelijk dat de konklusies van de nota al vaststonden, voordat men de analyse erbij verzonnen had. Nergens in de nota wordt concreet aangegeven welke rol de minister voor dat bedrijfsleven ziet weggelegd, als het gaat om wezenlijke zaken als de bevrediging van basisbehoeften. Niet voor niets klaagde de Kommissie Ontwikkelingslanden van de twee grote werkgeversverbonden in haar reactie op

de nota dat er niet in stond wat er precies van hen werd verwacht. En wie dan denkt aan de recente beslissing van Schoo om 52 miljoen gulden van de ontwikkelingslanden voor Kenia te besteden aan radarapparatuur made in Almelo, weet dat het 'nieuwe beleid' eerder op exportbevordering en verkapt protektionisme dan op iets anders lijkt.

Voor-wat-hoort-wat, denkt Minister Schoo blijkbaar. Vandaar ook dat in de nota sprake is van een verscherping van de voorwaarden waaraan de ontvangers

van de hulp moeten voldoen. Dus eigenlijk weer de ouderwetse liefdadigheid. Ontwikkelingshulp als een recht, zoals ook nationaal de inkomens van de rijken worden afgeroomd ten gunste van de armen, lijkt met deze minister verder weg dan ooit.

Forum Met Beckers, Bode, Van Dam En Engwirda

Binnenkort bestaat het samenwerkingsverband van progressieve partijen in Heemstede tien jaar. Naar aanleiding van dit jubileum is er op woensdag 5 september een forumbijeenkomst met Ria Beckers, Herman Bode, Maarten Engwirda en Marcel van Dam.

Aan het samenwerkingsverband nemen D'66, PPR en PvdA en de niet in de gemeenteraad vertegenwoordigde PSP deel. De drie partijen hebben in de raad samen vijf van de 21 zetels en leveren een wethouder. Het forum heeft als thema: waarom kan deze plaatselijke samenwerking wel en waarom is dit landelijk zo moeilijk? Alsmede de vraag: wat zijn de konsekventies van het feit dat zo'n landelijke samenwerking niet van de grond kan komen?

Het forum vindt plaats in het gemeentehuis van Heemstede en staat onder leiding van Joop van Tijn. De aanvang is 20 uur. Tevens is er een gedenkboek uitgekomen over de samenwerking. Nadere informatie: Tom van 't Hof, tel. 023/289217.

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Hans Verstraaten Onno de Zwart Vormgeving Joep Paulussen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Tom Janssen Len Munnik e.a. Redactieraad Rouke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veen Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,— per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslag foto Angelo Goedemondt

Uitwisseling Met Oostduitse CDU

De PPR onderhoudt regelmatig contact met de Oostduitse CDU. Om de contacten met de CDU en de kennis over de DDR te kunnen versterken, biedt de CDU aan twee Nederlandse (echt)paren de gelegenheid een tweeweekse vakantie in de DDR door te brengen. Men wordt ondergebracht in partijvakantiehuizen en krijgt van de gastheer naast complete verzorging bovendien een zakcentje.

Natuurlijk ziet men van CDU-zijde dan graag dat de PPR ditzelfde aan twee DDR-echtparen aanbiedt. Wie in een dergelijke uitwisseling is geïnteresseerd – of om te gaan, of om gasten te ontvangen, of mee te helpen hun komst mogelijk te maken – gelieve de sekte buitenland van het Partijbestuur hierover te schrijven of te bellen: Partijburo PPR, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel.: 020/227342.

PPR-Herfstmanifestatie In Brabant

Eind september vindt er in Den Bosch een grote PPR-manifestatie plaats onder het motto; lokaal actief zijn. Aan bod komen vragen als: wat kun je tegenwoordig nog bereiken met actiegroepen, binnen instellingen in raden en staten? Welke middelen zijn in deze tijd geschikt om politieke doelen te bereiken?

Het wordt een hele zaterdag van informatie uitwisselen, discussie, oefenen – met voldoende ruimte voor gezelligheid, eten en drinken en muziek. Sprekers zijn onder meer Henk Waltmans, Veldhovens raadslid Agnes van Rosmalen en Harrie Korsten, bestuurslid van een welzijnsstichting.

Bovendien is er een aantal *workshops* over: raadswerk, actiegroepen, besturen, partijopbouw, samenwerking met andere politieke partijen, omgaan met de pers, krantje maken en affiches maken. De dag wordt met een forum afgesloten.

Welkom is elk PPR-lid dat actief is in een plaatselijk of regionaal actiecentrum of in een (steun)fractie. Maar ook iedereen die werkzaam is in een actiegroep en al die PPR-leden die zich tot het programma van deze bijeenkomst voelen aangesproken.

De Herfstmanifestatie vindt plaats op zaterdag 29 september (van 11 tot 18 uur) in gebouw De Link, Louwsepoort 14 in 's-Hertogenbosch. Opgave bij: Remco Herfst, Buurschallenlaan 238, 5235 EL 's-Hertogenbosch. Tel.: 073/423369.

PPR Houdt Enquête

Binnenkort kunnen ongeveer zeventienhonderd PPR-leden een enquêteformulier in de bus verwachten. Via de enquête wil het Partijbestuur erachter komen hoe leden aan informatie over de partij komen en of deze informatie voldoende is en kwalitatief gezien al dan niet tot tevredenheid stemt.

In de enquête wordt onder meer een onderdeel gevraagd over de Radikalenkrant,

andere publikaties van de PPR, radio- en tv-uitzendingen en er wordt gevraagd naar het beeld dat leden van de PPR hebben. De geënquêteerden wordt – uiteraard – volledige anonimiteit gegarandeerd en de resultaten zijn enkel bestemd voor intern gebruik. Het uiteindelijke doel van de enquête is het publiciteitsbeleid verbeteren. Bij deze wordt aan iedereen, die een enquêteformulier ontvangt, gevraagd mee te werken. Bij voorbaat hartelijk dank.

OPROEP KANDIDAATSTELLING PARTIJBESTUUR

Op het najaarscongres worden de jaarlijkse partijbestuursverkiezingen gehouden, waarbij het partijbestuur voor de helft vernieuwd wordt. Dit jaar zijn reglementair aftredend: vice-voorzitter JAAP DE JONG, penningmeester ARDA VAN DEN BRINK, de partijbestuursleden JANNEKE VAN DER PLAAT en RON ROTE. Verder staan op het rooster van aftreden: sekretaris voorlichting ROUKE BROERSMA en partijbestuurslid ELLY VAN SCHIJNDEL. Het is op dit moment nog niet bekend of zij zich al dan niet herkiesbaar stellen.

De partij wordt opgeroepen om kandidaten te stellen voor de functies van vice-voorzitter, penningmeester en sekretaris voorlichting, alsmede voor drie plaatsen in het partijbestuur. Kandidaten mogen worden gesteld door de actiecentra, door de landelijke categoriale groepen, door tenminste 15 partijleden gezamenlijk en door het partijbestuur.

Kandidaatstellingen moeten schriftelijk en ondertekend worden ingediend vóór 1 september a.s. Inzenden aan het partijburo (Singel 277, 1012 WG Amsterdam), t.a.v. Commissie ex art. 14.3 HR.

De partij wordt gevraagd voor een ruim aanbod van geschikte kandidaten te zorgen, zodat het congres een goede keus kan maken.

De eerstvolgende uitzending van de PPR op de **RADIO** is op donderdag 6 september van 18.20 tot 18.30 uur op Hilversum II. De uitzending daarop is op donderdag 20 september, zelfde tijd, zelfde zender. De PPR is pas eind oktober weer op **TV**.

Gemeentelijk Energiebeleid

Diverse gemeenten – onder meer in het Westland – zijn zeer actief op het gebied van energiebesparing en lokaal energiebeleid. De PPR-energiegroep wil graag met een aantal belangstellenden een bezoek brengen aan één van deze gemeenten. Raadsleden en andere geïnteresseerden die aan deze dag willen deelnemen kunnen zich opgeven bij Erik Jansen (01717/3269) en Hein Albeda (020/844187).

Diskussie 4e Stroming

Het streven van PPR-Overijssel om tot een samenwerkingsverband te komen met EVP, Groenen, de Basisbeweging voor Vrede en Solidariteit van Scholten/Dijkman en D'66 is de aanleiding voor een discussie-avond, georganiseerd door de PPR-Vrouwen te Hengelo. De standpunten van PPR-Overijssel worden vertegenwoordigd door Statenlid Jan Hopmans en worden geplaatst tegenover de landelijke PPR-lijn. Namens die landelijke PPR spreekt voorzitter Wim de Boer. De bijeenkomst vindt plaats op donderdag 20 september in de Kleine Zaal van het Concertgebouw, Beursstraat 4, Hengelo (tegenover station) en begint om 20 uur.

INHOUD
RADIKALEN
KRANT

Nieuwe Kerncentrales	5
Vredesbeweging	7
Kongresstuk Racisme	9
Brieven	22

Het eerstvolgend nummer van de Radikalenkrant sluit op 6 september.

Partijbestuur Zoekt Vergaderruimte

Het Partijbestuur woekert – nog steeds – met zijn vergaderingen. Voornamelijk om financiële redenen maar ook vanwege de beschikbare tijd wordt er nu éénmaal in de vier weken vergaderd: de ene keer 's avonds, de andere keer een hele zaterdag. In de praktijk blijkt dat toch wat te weinig.

Het Partijbestuur heeft afgesproken wat vaker – viermaal 's jaars – een kort weekend (van vrijdagavond 18.00 uur tot zaterdag 16. uur) te vergaderen. Het pro-

bleem is nu het vinden van een geschikte en goedkope gelegenheid voor een dergelijk weekend.

Wie weet een adres waar circa vijftien mensen kunnen vergaderen, slapen, ontbijten en lunchen – cq zelf lunch en ontbijt kunnen klaarmaken? Heel aardig zou het zijn als het om een gelegenheid gaat waar je op vrijdagavond een warme maaltijd of kunt krijgen of zelf kunt bereiden doch dit is niet per se noodzakelijk. Dit alles mag niet meer dan f 250,- per weekend kosten. Wie iets weet gelieve te bellen met Louis Vuurboom of Ronald Visser. Tel.: 020/227342 of 020/247570.

Het Partijbestuur van de PPR zoekt VRIJWILLIGERS die kandidaat willen zijn voor het KONGRESPRESIDIUM of de FINANCIËLE KOMMISSIE

Het kongrespresidium organiseert de partijkongressen, die 2 maal per jaar worden gehouden. De leden ervan worden door het kongres gekozen voor de periode van 1 jaar. Kandidaten moeten organiseren leuk vinden en er liefst ervaring mee hebben. Het presidium bestaat uit 5 tot 7 leden.

De financiële commissie beoordeelt de jaarrekening en de begroting van de partij en brengt daarover verslag uit aan kerngroep en kongres. Deze commissie bestaat uit 3 tot 5 leden en wordt voor de periode van 1 jaar benoemd door de kerngroep. Van kandidaten wordt verwacht dat ze financiële deskundigheid bezitten.

Reakties: vóór 1 september aan het Partijbestuur.

Inlichtingen: bij Louis Vuurboom of Ronald Visser, Partijburo PPR, 020-227342.

Het Partijbestuur van de PPR vraagt kandidaten voor de

PROGRAMKOMMISSIE

Deze commissie heeft tot taak het verkiezingsprogramma voor de volgende Tweede Kamerperiode te ontwerpen. Het nieuwe programma zal bestaan uit drie onderdelen: a. de PPR-visie (waar staat de PPR voor); b. de politieke prioriteiten (ongeveer 10 punten die in de PPR-politiek centraal zullen staan); c. het politieke werkplan (uitwerking van de eerste twee onderdelen).

De PPR-visie en de politieke prioriteiten zullen worden vastgesteld op het partijkongres van mei 1985. Dit betekent dat de programmkommissie haar werk vóór 1 januari 1985 moet hebben afgerond.

Het werkschema ziet er verder als volgt uit:

- half september wordt de programmkommissie door het partijbestuur benoemd;
- de programmkommissie formuleert voor eind oktober de PPR-visie en de politieke prioriteiten;
- PPR-visie en prioriteiten worden begin november vastgesteld door het partijbestuur;
- de programmkommissie formuleert voor 1 januari een nadere invulling van de politieke prioriteiten en schakelt daarbij waar nodig deskundigen in;
- de invulling van de prioriteiten wordt half januari 1985 vastgesteld door het partijbestuur en half februari gepubliceerd voor behandeling in de partij.

Voor dit werk zoekt het partijbestuur mensen met programmatisch inzicht, kennis van zaken op politiek terrein en de bereidheid in de komende herfst veel tijd in het programwerk te steken.

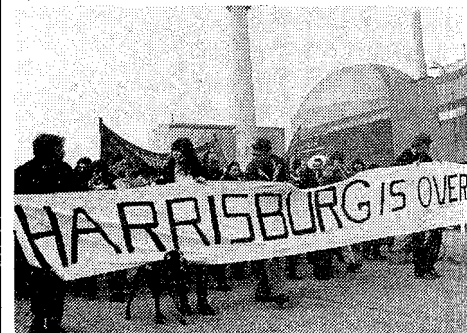
Reakties: vóór 1 september aan het Partijbestuur.

Inlichtingen: bij Louis Vuurboom of Ronald Visser, Partijburo PPR, 020-227342.

Manifestatie Tegen Nieuwe Kerncentrales In Emmeloord

Binnenkort gaat een aantal acties tegen kernenergie van start. Dit naar aanleiding van de plannen van het kabinet tot de bouw van nieuwe kerncentrales. De belangrijkste actie op korte termijn is een landelijke demonstratie op zaterdag 22 september in Emmeloord.

De plannen van het Kabinet worden waarschijnlijk bekend gemaakt op Prinsjesdag, dinsdag 18 september, of enige tijd daarna. Eind dit jaar komen de kerncentrale-plannen in de Tweede Kamer ter sprake.

De manifestatie die vier dagen na Prinsjesdag in Emmeloord plaatsvindt wordt georganiseerd door het Landelijk Platform tegen Kernenergie en de Werkgroep Kernenergie Noordoost Polder – één van de nieuwe kerncentrales wordt waarschijnlijk in de polder neergezet. De manifestatie begint 's ochtends om elf uur en als sprekers zijn onder meer aanwezig Greetje Lubbi van de FNV-Voedingsbond, de theoloog Okke Jager, een vertegenwoordiger van het Landelijk Platform en een vertegenwoordiger van de Boeren Tegen Kernenergie. Verder is er een cultureel programma en er zijn demonstraties van alternatieve energie, stands en krèches. Een en ander wordt gehouden op de renbaan; de route zal in Emmeloord worden aangegeven.

Begin september verschijnt de Landelijke Energiekrant over de Kabinetsplannen. Andere acties zijn op dit moment nog in voorbereiding. Informatie is te verkrijgen bij het Landelijk Platform tegen Kernenergie, Postbus 20050, 1000 HB Amsterdam, tel. 020/221366 – giro 73219. Hier is ook de Landelijke Energiekrant verkrijgbaar alsmede nieuwe affiches. Bij de Werkgroep Kernenergie Noordoost Polder, Postbus 182, 3800 AD Emmeloord, tel. 05270/17174. En bij de Aktiegroep Strohm, tel. 030/314314.

GEMEENTELIJK ENERGIEBELEID PRIORITEIT

EEN NIEUWE STRATEGIE TEGEN NIEUWE KERNCENTRALES

Na een lange strijd tegen de bestaande kerncentrales en na een zeer uitgebreide Brede Maatschappelijke Diskussie lijkt dit de uitkomst te worden: vier nieuwe kerncentrales erbij. Erik Jansen analyseert de energiepoltiek – wat vooraf ging en wat ons nog te wachten staat.

Er zijn nu ongeveer tien jaar voorbij sinds Lubbers, toen minister van Economische Zaken, de Energienota uitbracht, met daarin de plannen voor uitbreiding van het aantal kernenergiecentrales. De sterke politieke en maatschappelijke tegenstand die deze plannen opriep heeft er in ieder geval toe geleid dat de beslissing een decennium is doorgeschoven. Een generatie aktievoerders en politici is gegaan, maar gebleven zijn Lubbers en Van Aardenne en ook gebleven zijn de oude voornemens, ondanks de overduidelijke uitkomsten van de BMD.

Vanaf maart laat EZ al duidelijk merken dat er gewerkt wordt aan plannen voor nieuwe kernenergiecentrales en eind mei komt de minister met het plan vier nieuwe kerncentrales te bouwen. De uitkomst van de BMD wordt daarmee volledig genegeerd. Na tien jaar zijn we weer terug naar af. Wat nu?

Tot 1973 heeft de elektriciteitswereld zich in alle rust kunnen richten op de ontwikkeling en introductie van kernenergie. De proefcentrale in Dodewaard en de kerncentrale te Borssele zijn daarvan het resultaat. In 1973 komt alles echter in een stroomversnelling door de eerste energiekrisis. Lubbers, minister van Economische Zaken en verantwoordelijk voor het energiebeleid, brengt in 1974 de eerste Energienota uit. De nota betekent wel een omhuiging maar geen breuk met het oude beleid. Naast meer aandacht voor energiebesparing tocht het plan voor de bouw van drie kerncentrales vóór 1985. De plannen stuiten echter op grote weerstand. Belangrijke discussiepunten zijn: reaktorveiligheid, stralingsgevaar, de afvalproblematiek en de verspreiding van kernwapens. In de wetenschappelijke wereld ontstaat

een spraakverwarring over risico-analyses en de mogelijke gevolgen van ongelukken.

De opkomende anti-kernenergiebeweging vertaalt de maatschappelijke onrust in concrete aktiepunten: sluiting van de bestaande kerncentrales en stopzetting van het Kalkarprojekt. Een eerste *testcase* is de uitbreiding van de UCN-fabriek te Almelo. Zowel in het kabinet (de PPR-ministers) als in en buiten het parlement is de weerstand tegen een uitbouw van de kernenergie-infrastructuur groot. Veertigduizend mensen demonstrenen in Almelo tegen de uitbreiding. De akties vinden hun hoogtepunt in de demonstraties en blokkades bij Kalkar, Dodewaard en Borssele.

De kernenergielobby is dan duidelijk aangeslagen door de maatschappelijke onrust en de politieke besluiteloosheid. De lobby geeft echter niet op. Een groot aantal bedrijven en onderzoeksinstituten heeft zich in de jaren vijftig en zestig georganiseerd in een netwerk van adviesraden en commissies en is niet van plan zich zonder slag of stoot gewonnen te geven. De kernenergielobby die vooral naar buiten treedt via de Samenwerkende Elektrische-Productiebedrijven (SEP), het VNO en het Ministerie van Economische Zaken doen hun uiterste best de argumenten van de tegenstanders te weerleggen. Zo komt EZ in 1980 met een nieuwe nota waarin uitgebreid aandacht wordt gegeven aan de veiligheid en het afvalprobleem.

Alle wetenschappelijke analyses worden echter vrijwel onmiddellijk ontkracht door de aanhoudende stroom berichten over ongelukken, lekkages, scheurtjes in reaktorvaten en het verband dat gelegd

wordt tussen kanker en radio-aktiviteit. De maatschappelijke akseptatie blijft op een zeer laag punt en politiek ontstaat er een patstelling.

De jaren '79 en '80 zijn vervolgens helemaal desastreus voor de kernenergieplannen. Een drietal zaken geven daartoe aanleiding: de (tijdelijke) populariteit van steenkool, de economische recessie en de toenemende belangstelling voor decentrale elektriciteitsopwekking.

Door de tweede energiekrisis verdubbelen de energieprijzen zich binnen het jaar en door de controverse rond de kernenergie lijkt de toepassing van steenkool ineens de wind sterk mee te hebben. Bedrijven, die voorheen aktief waren in de kernenergie en nu al een paar jaar droog staan schakelen met de moed der wanhoop over op kolengraafmachines en wervelbedverbranding. De oliemaatschappijen beginnen met ambitieuze kolenvergassingsprojekten. Al met al verdwijnt een deel van de industriële basis voor de kernenergie naar de steenkolenlobby.

Tegelijkertijd belandt de ekonomie in een recessie waardoor de industriële bedrijvigheid overal afneemt. De aandacht binnen de bedrijven verschuift van uitbreiding van de produktiekapaciteit naar het drukken van de kosten. Eén van de manieren om de kosten te drukken is energiebesparing. De effecten van een en ander zijn duidelijk te merken in een afnemend energieverbruik en dalende energieprijzen.

CE-scenario

In de jaren zeventig is ook de milieubeweging zich in toenemende mate gaan bezighouden met het energieprobleem. Anders dan de anti-kernenergiebewe-

ging die zich afzet tegen kernenergie richt de milieubeweging zich op het ontwikkelen van alternatieven. Uitgangspunt daarbij is de eindigheid van de aarde en een evenwichtige economische ontwikkeling met behoud van welvaart en milieu. Dit streven vindt zijn kristallisatiepunt in het 'vergeten scenario' van Theo Potma waarin een beleid wordt voorgesteld dat leidt tot een daling van het energieverbruik in het jaar 2000 ten opzichte van 1980.

Aanvankelijk ontmoet het scenario alleen maar onbegrip, maar al snel blijkt dat dit scenario de enige juiste prognose levert voor het energieverbruik in die jaren. De belangstelling in wetenschappelijke en industriële kringen voor energiebesparing, passieve zonne-energie en decentrale elektriciteitsopwekking met windenergie en warmtekrachtkoppeling (gekombineerde elektriciteitsopwekking met warmteproductie en gebruik) neemt toe.

Het jaar 1980 had het breekpunt kunnen worden. De zaak van de kernenergie was zo goed als bekeken. Een deel van de industrie was betrokken bij plannen voor grootschalige toepassing van steenkool en windenergie (plan Lieveuse), het energieverbruik daalde, de bouwkosten van kerncentrales overschreed overal de ramingen en de publieke akseptatie was nog steeds nihil. De regering blijft echter vasthouden aan haar voornemen en besluit in te gaan op het initiatief van enkele maatschappelijke organisaties een maatschappelijke discussie te houden om zo een democratische basis voor de uitbreiding van de kernenergie te creëren. Misschien ingegeven door het idee dat een meerderheid van de bevolking zich toch niet zou kunnen vinden in het radikale kernenergie-standpunt. Het verloop en de uitkomst van de BMD zal de regering in dit opzicht zwaar teleurstellen. Niet de aktiepunten van de antikernenergiebeweging staan centraal, maar de argumenten van de milieubeweging en de beleidsvoorstellen zoals omschreven in het CE-scenario, de uitwerking die het vergeten scenario in het kader van de BMD heeft gekregen. Deze beleidsvoorstellen ondervinden algemene bijval. Verder inventariseert de Stuurgroep de technische en financiële problematiek rond de kernenergie op grondige wijze. Op het gebied van de proliferatie en de reactorveiligheid ziet de Stuurgroep geen probleem. Over de afvalproblematiek en de kosten van de kernenergiecyclus durft de Stuurgroep echter geen uitspraak te doen. Het resultaat is dat de Stuurgroep adviseert af te zien van kernenergie en warmtekrachtkoppeling met agressiviteit te ondersteunen.

Dat was natuurlijk wel het laatste wat Van Aardenne (foto) wilde horen. De inkt van het eindrapport is daarom nog niet droog of EZ laat al merken actief te

werken aan nieuwe plannen voor kerncentrales.

Begin mei stelt Ria Beckers daarover vragen in de Tweede Kamer. „Hoe denkt u (de minister) ooit enig begrip voor een uitbreiding van het kernenergie-vermogen te krijgen als de uitkomsten van de BMD daar haaks op staan?”

Het antwoord van de minister is illustratief voor de veranderde mentaliteit sinds de jaren zeventig: voor de maatschappelijke akseptatie van welke energievorm dan ook bieden de kosten en de gevolgen daarvan voor onze industriële activiteiten en de werkgelegenheid in dit land en voor de koopkracht, als men wil uitwijken naar een hoger tarief voor de kleinverbruikers, toch ook een belangrijk gegeven. Met andere woorden: de stuurgroep heeft verzuimd aan de verschillende beleidsalternatieven duidelijke prijskaartjes te hangen.

Bouw

De situatie is sinds 1980 dan ook sterk veranderd. De dalende energieprijzen en de tegenvallende technische ontwikkeling betekenden de stopzetting van de kolenvergassingsprojecten (herenakkoorden of niet), de kolengravers zijn inmiddels ook publiekelijk begraven en

Rijkswaterstaat gelooft ook niet in het plan Lieveuse. De ekonomie trekt weer aan en het 'no-nonsense' kabinet heeft het vertrouwen in de lobby-praktijken weer hersteld. Een in 1979 voorgestelde heffing op sterk energieverbruikende argumenten heeft men inmiddels om reden van 'teveel regulering' geschrapt. Het wordt weer tijd voor grootschalige ambitieuze projecten zoals nieuwe kerncentrales en de inpoldering van de Markerwaard.

Voor een serieuze afweging van maatschappelijk gevoelig liggende problemen is geen ruimte meer.

De minister motiveert zijn voorstel voor de bouw van vier nieuwe centrales verder als volgt: of het energieverbruik nu stijgt of niet, in 1995 is 6000 MW nieuw vermogen nodig ter vervanging van ou-

de centrales. Dit kan worden ingevuld met 6000 MW decentraal vermogen, zoals de Stuurgroep aangeeft, maar daar geloven we niet in en denken dat dit op zijn hoogst 3000 à 4000 MW zal zijn waarvan een deel geen 'zeker' vermogen is maar afhankelijk van de omstandigheden beschikbaar is. Resterend een gat van 4000 MW. Door het wegvallen van de kolenopectie blijft kernenergie over.

De PvdA-fractie heeft zich onlangs in een nota duidelijk uitgesproken tegen de bouw van nieuwe kerncentrales en voor stimulering van warmtekrachtkoppeling. De VVD-fractie is zonder meer voor. CDA-woordvoerder Lansink ('BMD is een niet geheel nutteloze exercitie') is eveneens een uitgesproken voorstander van kernenergie. Gezien de toenemende fraktiediscipline bij het CDA is er een goede kans dat een meerderheid van de Tweede Kamer dit na-jaar de regering volgt.

De discussie spitst zich de laatste weken toe op de vragen: hoe duur is kernenergie in werkelijkheid? en hoeveel warmtekrachtvermogen kan de komende tien jaar beschikbaar komen?

Het Ministerie van Economische Zaken schermt met een prijs van 8 ct per kwh. De Stuurgroep geeft aan dat er over de kosten geen zinnige uitspraken zijn te doen, omdat te veel factoren onzeker zijn. De tegenstanders wijzen op de grote kosten die via een omweg op de maatschappij worden afgewenteld.

Van zeer groot belang is ook het plaatselijk initiatief van bedrijven en gemeenten om activiteiten in die richting te ondernemen.

De beste weerlegging van het regeringsstandpunt is een toename van het decentraal vermogen. Het accent van het centraal vermogen zal dan verschuiven van basislast (kerncentrales) naar pieklast (snelstartende aardgascentrale of opslagsystemen).

Er zijn twee strategieën mogelijk:

- In het najaar komt er alsnog een antikernenergiebeweging die zich richt tegen de bouw van nieuwe centrales.
- Stimulering van decentraal vermogen via een gemeentelijk energiebeleid. Voor de PPR liggen er wat betreft dit laatste punt nog veel mogelijkheden. In diverse gemeenten zijn gemeentelijke energiebedrijven (GEB) actief en experimenteren met *total-energy* installaties en windmolens. Sommige gemeenten voeren ook omvangrijke woning-isolatieprogramma's uit. Door kennis te nemen van deze voorbeelden en de ideeën in eigen omgeving te propageren kunnen we aanzetten geven voor nieuwe initiatieven en bijdragen aan het van de grond tillen van een lokaal energiebeleid.

ERIK JANSEN

BIJENKOMST EUROPESE VREDESBEWEGINGEN

TUSSEN VRIJBLIJVENDHEID, PROTEST EN MEEPRATEN

Voor de derde achtereenvolgende maal vond deze zomer de jaarlijkse smaakmakende ontmoeting van de Europese vredesbeweging plaats – een ontmoeting tussen Oost en West, mannen en vrouwen, radicalen en minder radicalen. Peter Jansen was namens de PPR aanwezig en doet verslag.

Gastvrijheid aan deze END-konferentie verleende nu de gemeente, de universiteit en de terrassen van het Italiaanse Perugia. De stad wilde daarmee een lange traditie van opstandige en vredesgerichte politiek opnieuw benadrukken. Op initiatief van onder meer de EG-studiegroep Agenor werden voor het eerst op dit nivo de koppen bij elkaar gestoken in Brussel; het jaar daarop bood Berlijn het decor voor het massale gebeuren van de conferentie. Vanuit Nederland treft men er de min of meer officiële vertegenwoordigers aan, die ook het 'breed overleg' voeren in het Komitee Kruisraketten Nee, met de onvermijdelijke M. J. Faber als coryfee. Maar niet over het hoofd kunnen worden gezien de talloze 'werkers' in de veelsoortige vredeskomitees, die hun weg weten te vinden naar deze ontmoetingen. Daarmee kreeg de dialoog, het centrale thema van deze conferentie, een breder en onmeetbare reikwijdte, dan uit de pers op te maken valt. Die pers werd dit keer bediend met een spontane parallel-konferentie: het perskonferentie-circus. Daar probeerden de smaakmakers hun resultaten van het kongres door te laten dringen, vaak voordat het in discussie was geweest. Het organiserend komitee wilde of kon niet komen met eventuele conclusies en voorstellen; dat zou de geschakeerde werkwijze van de vredesbewegingen te veel geweld aan doen.

Resultaten van een dergelijke uitwisseling van ideeën en standpunten zijn ook niet na een paar dagen op te sommen. Pas terugkijkend kan opgemerkt worden dat deze END-konferentie de groei en breedheid van de Westeuropese en Amerikaanse vredesbeweging hebben gemarkeerd. Het geeft te kennen dat steeds minder gegeven wordt genomen met het militaire beleid van de eigen nationale regeringen, dat men aan een referendumachtige brede maatschappelijke discussie heeft onderworpen. Het resultaat is dat er een grensoverschrijdende bemoeienis van on-

derop, en dus niet noodzakelijkerwijs van blok tot blok, op gang is gekomen. Deze is gericht op de oorlogsvoorbereiding en overbepapening, die internationale conflicten interessanter maakt dan ontspanning. Deze dialoog gaf de moed om daarmee door te gaan.

Bezetting

Het valt zeker niet mee om de eenheid in de herleefde vredesbewegingen te bewaren, niet in het minst omdat die in verschillende richtingen gezocht wordt. Veel bijdragen kwamen niet verder dan het idee 'we zijn toch allemaal voor vrede'. Velen verkozen hun problemen met de onderdrukking van de meer serieuze opstandige bewegingen binnen het machtsbereik van Moskou en Washington in gepeperde termen voorop te stellen. Hierbij deden de uitlatingen van gevluchte Oost-Europeanen nauwelijks in felheid onder voor de Westerse kritiek. Weer anderen wilden de prioriteit blijven leggen bij het keren van de nucleaire dreiging. Zij waren vooral te vinden in

kringen van de Wereldvrederaden, die sterk leunen op officiële Oosteuropese vredesgroepen. Zoals vaker waren het de Nederlanders en Engelsen die althans op een theoretisch nivo tussen deze onvruchtbare uitersten van protest en vrijblijvendheid probeerden door te laveren. Zij wilden een dialoog tussen Oost en West die de nuances binnen die blokken uit de verf laat komen, en die de gesprekspartner uit de tent lokt in plaats van hem in de verdediging van het onmogelijke dwingt.

Symbolisch voor dit werk was het optreden van het gelegenheidsduo M. J. Faber en de Engelse polemologe Mary Kaldor. Zij probeerden de aandacht te trekken met hun introductie van een nieuw centraal begrip: de bezetting van Oost- en West-Europa. Voor de discussie binnen progressief Nederland is deze, wat botte beschrijving van de Amerikaanse militaire – maar onvermijdelijk ook economische – hegemonie niet nieuw. Maar binnen de Europese discussie kan ermee be-

WILHELM VERSCHUREN

TERUG

Zondagmorgen 5 augustus. De laatste dag van mijn welverdiende zomerreces. Een moment voor evaluatie. Was het wel onbezorgd? Nee, moet ik konkluderen. Ik heb me zorgen gemaakt. Het gaat niet goed met de PPR. Bijna geen leden meer na jarenlange strategiediskussies. Nog maar één zetel volgens de peilingen. Bezorgde heren willen weer bestuursverantwoordelijkheid. Hoe en onder welke voorwaarden blijft onduidelijk. Het gaat niet goed met Nederland. Het volk stemt op de verkeerde partijen en geeft zich over aan automobielen, video en drank. Zo wordt het vast geen hete zomer. De Volkskrant deugt ook al niet meer. Enzovoorts. Daar blijf je over piekeren, zelfs op de zonovergoten Bermuda-eilanden. Je bent tenslotte vaderlandslievend. Anders word je geen lid van een Hollandse politieke partij! Gulle gevers overigens hartelijk dank. Jullie centen zijn zo beter besteed dan wanneer jullie de tekorten van de Europluchekampanje ermee zouden hebben aangezuiverd! Toch een weinig last van heimwee gehad. Uitte zich door te frekwente stoelgang. Als remedie antwoord van Roel op ingezonden vrouwenbrief gelezen. Stopte meteen. 'Hou Holland blank' las ik voor ik weging op een muur. Heb me hier dus prachtig bruin laten bakken. Niet onder luifels weggekropen maar pats! met mijn bast in de zon. Van de weeromstuit! Kom hopelijk toch zonder visitatie door de douane.

Zondagnacht. Een volbezette chartervlucht terug naar huis. Verderop in de cabine een paar norskijkende Arabische types met zonnebrillen. Oh, wat heerlijk te leven zonder vooroordelen! Een beetje spanning ook. Zou De Waarheid er nog zijn? Is het proces van feminisering niet zo ver voortgewoekerd dat ik de achterstand niet meer kan inhalen? Zal ik thuis aantreffen zoals ik het heb achtergelaten? Zou Albert Heijn nog op de kleintjes passen? Je houdt van Holland als je er niet bent.

Maandagavond. Landing op Schip-

hol. Uit de lucht zijn de rijtjeshuizen met voortuin en de flats met parkeerterrein al waarneembaar. Geen palmen, geen zon. Wel drukte. Vanuit de trein naar huis ook van dichtbij bekeken. Bleek tv-licht. Alleen honden op straat. Olympische Spelen. Koeien in slaap. Wat een pokkendland! Ik sluit mijn ogen.

Dinsdagmiddag. Drukkend warm. Volkskrant gelezen. Geen naar artikel over de PPR deze keer. Het Partijbestuur heeft zeker flink met de vuist op de redaktieburelen geslagen! Verder komkommer en alweer Olympische Spelen. Alsof die niet belachelijker zijn dan het feminiseringskongres! Mijn zorgen bleken onnodig. Er is niets veranderd. Alleen Herman en Roel zitten nu in Straatsburg. Hoe moet dat nou verder met de Werkgroep Beginselprogramma? En welke PPR-prominent komt er nog in aanmerking voor een interview met Playboy? Het proces van feminisering heeft tijdens het reces stilgestaan. Overal hangt de was normaal buiten. Mijn woning is niet door brand verwoest. Voor niks premie betaald! Albert Heijn past nog steeds op de kleintjes. Vandaag andijvie en rundertartaar in de aanbieding. Dat wordt weer ouderwets smullen! Over De Waarheid tast ik nog in het duister.

Dinsdagavond. Kennis gebeld. Is er nog wat gebeurd, vraag ik. Fransoos de Tour gewonnen. Jongerenstrijd in Noord-Holland. Kabinet Lubbers treft de ene onrechtvaardige maatregel na de andere. Raken we ook wel aan gewend. TV aangezet. Vliegtuigkaping door nors kijkende Arabieren met zonnebrillen. Dacht ik het niet! Daarna alweer Olympische Spelen. TV uit, radio aan. Waarschuwingen voor de scheepvaart. Ik huiver.

Dinsdagnacht. Andijvie met rundertartaar ligt zwaar op de maag. Schrijfmachine doet het nog. Ik moet stukje schrijven voor PPR-maandblad. Denk nog eens goed na. Kom tot konklusie. Ik wil terug!

reikt worden dat er meer samenhang komt tussen de nu nog eenzijdige behandeling van kernwapenbeheersing of schending van mensenrechten.

De verzamelde vredesactivisten zijn nauwelijks toegekomen aan het bepalen van een strategie om – meer dan met discussiëren, demonstreren en uitwisselen – de Europese defensiepolitieke verhoudingen blijvend te kunnen beïnvloeden. De dreigende heropleving van de Westeuropese Unie had een alerter antwoord moeten oproepen dan de vermelding in een handvol inleidingen. Hopelijk biedt de volgende conferentie (plaats hoogstwaarschijnlijk Amsterdam, met een Nederlandse voorbereiding), meer handvaten voor een effectieve oppositie tegen de bewapeningslobby in zelfstandig Europees verband.

Vrouwen

Een heterogene groep die op een heel andere manier aan de vrijblijvendheid wilt te ontsnappen was een aantal vrouwen uit Oost en West. Zich sterkmakend in aparte bijeenkomsten, in een 'affiniteitsgroep', deden ze onder leiding van Comiso-vrouwen en Greenham Common-vrouwen, een indrukwekkend, maar voorlopig tevergeefs, beroep om de verharde menselijke machtsrelaties tot solidaire verhoudingen om te smeden. Hun vanzelfsprekende hoofdonderwerp van gesprek – het aan de kaak stellen van de gemilitariseerde samenleving – bleek dat niet te zijn voor de Oosteuropese vrouwen.

Zo weinig als de vergroting van de greep op het eigenlijke wapenbeheersingsbeleid van de Westerse regeringen centraal stond, zo goed leende de Oost-West dialoog zich voor elke individuele en kollektieve ontmoeting in Perugia. Maar ook bij deze dialoog en détenté 'vanuit de basis' moet de vraag gesteld worden of regerende systemen zich er wat van aan trekken. Veel van de discussies worden evenwel begeleid door het meten en waarden van de *non-alignment* van de gesprekspartners. Naar Nederlandse verhoudingen betekent dit zoiets als ware het overleggen met defensiedissidenten van het regerende CDA een verdacht kompromitteren. Maatgevend voor enige hoop op een uitgroei van de dialoog en wederzijds begrip is het feit geweest dat de – van genuanceerd tot komputerachtig opererende – vertegenwoordigers uit Oost-Europa naar ons toe zijn gekomen en tot het einde zijn gebleven.

Internationale ontspanning van de verhoudingen bleek vaak even moeilijk als een omgang met partijen uit het eigen kamp zonder verkettering en eerzucht. De prille Italiaanse vredesbeweging laat zien dat dit nog niet is gelukt en daardoor tamelijk krachteloos blijft.

PETER JANSEN

INLEIDING

Op het najaarskongres van de PPR zal dit jaar de bestrijding van racisme en racistische organisaties centraal staan. De laatste jaren worden we in Nederland - en elders in West-Europa - geconfronteerd met een toenemend racisme jegens de etnische minderheden die hier wonen. Dit gaat gepaard met discriminatie en bedreiging. In de voor veel mensen voortdurend verslechterende economische en sociale situatie vindt het racisme een bron van voeding, waarvan racistische politieke organisaties dankbaar gebruik maken. Politieke partijen als de Nederlandse Volksunie en de Centrumpartij wakkeren de onverdraagzaamheid ten opzichte van de buitenlandse aan en proberen de ontwikkeling van Nederland als een multi-kulturele samenleving, waarin mensen van verschillende culturele en etnische afkomst een gelijkwaardig en onbedreigd bestaan kunnen leiden, te keren.

Volgens de PPR moeten de racistische tendensen in de samenleving en de op-tredende racistische partijen met kracht bestreden worden. Niet alleen om de bedreiging die ervan uitgaat voor de buitenlanders in Nederland weg te nemen. Ook om het geestelijk en politiek klimaat in ons land - dat we zo graag als tolerant willen afschilderen - te verbeteren en omdat vreemdelingenhaat en racisme verschijnenselen zijn, die leiden tot een samenleving die telkens nieuwe groepen in minderheidsituaties zal dringen. Niemand zal zich op den duur meer veilig kunnen voelen.

De bewustwording over het gevaar van het racisme is gelukkig groeiende: antifascisme-anti-racisme-groepen zijn al in verschillende steden opgericht. Maar er is meer aandacht nodig en er moeten meer bestrijdingsmethoden worden ontwikkeld. Door de bestrijding van het racisme op het najaarskongres centraal te stellen, hoopt het PPR-bestuur een brede en diepgaande discussie in de partij te bevorderen en de bestrijding aan kracht te laten winnen.

NAJAARSKONGRES

DE KWALIJKE DKANTVAND NEDERLAND

Het najaarskongres van de PPR wordt dit jaar gehouden op zaterdag 17 november. Inhoudelijk hoofdthema is de bestrijding van het racisme; daarover gaat de hierbij afgedrukte nota 'De Kwalijske Kant Van Nederland'. Verdere agendapunten:

- partijbestuursverkiezingen
- begroting 1985
- verantwoordingen frakties en partijbestuur
- reglementsvoorstellen.

Op de stellingen uit 'De Kwalijske Kant Van Nederland' en op de ook in deze krant gepubliceerde voorstellen tot wijziging van het huis-houdelijk reglement kunnen amendementen worden ingediend door actiecentra, landelijke partijorganen, frakties en Partijbestuur, of door 15 partijleden gezamenlijk. De sluitingsdatum voor de amendering is 15 september. Voor het indienen van amendementen moet gebruik gemaakt worden van speciale amendementsformulieren, die kunnen worden aangevraagd op het partijburo.

In oktober 1982 en januari 1983 heeft de kerngroep van de PPR zich reeds met de bestrijding van racisme bezig gehouden. Dat leidde toen onder meer tot de volgende besluiten:

- a. Organisaties die stelselmatig aanzetten tot discriminatie, rassenhaat en geweld tegen minderheidsgroepen zijn in strijd met de Nederlandse wetgeving en moeten diensgevolge tot verboden organisaties verklaard worden.
- b. De beslissing over een verbod van dergelijke organisaties mag slechts na een zeer zorgvuldige procedure door de

groeidend elektoraat te beschikken. Deze partij dreigt daardoor definitief wortel te schieten in het politieke bestel.

Bovendien is er een nieuw element aan de discussie over bestrijding van racisme toegevoegd, namelijk de vraag of een lid van de Centrumpartij of andere racistische organisaties in overheidsdienst kan worden gehandhaafd, of dat in deze gevallen maatregelen kunnen of moeten worden genomen. Ook die veranderde situatie is reden om de discussie op het najaarskongres opnieuw te voeren.

Voor het kongres is de volgende opzet gekozen. Eerst zal ter inleiding van het thema een algemene toespraak gehouden worden. Vervolgens zal het kongres in groepen worden opgesplitst, waarbij ervaringen met racisme en mogelijkheden tot bestrijding ervan op plaatselijk niveau, uitgewisseld worden. Het is de bedoeling dat uit deze groepsdiscussies een aantal aanbevelingen voortvloeit, waarover publicaties zullen verschijnen en waarmee actiecentra en volksvertegenwoordigers hun voordeel kunnen doen. Daarnaast zal er een plenaire discussie plaatsvinden, waarin over een zestal stellingen besluitvorming moet plaatsvinden.

Het nu volgende kongresstuk bestaat uit drie delen. Allereerst wordt even kort ingegaan op de verschillende begrippen die in de discussies een rol spelen en wordt het onderwerp afgebakend. Het tweede deel bestaat uit een overzicht van de racistische ontwikkelingen van de laatste jaren in Nederland en is - evenals het eerste deel - bedoeld als achtergrondinformatie.

In het derde en laatste deel komen de stellingen met de bijbehorende toelichtingen aan de orde. Voor een deel zijn daarin eerder door het kongres vastgestelde uitspraken verwerkt (*Buitenland-1980; Buitenparlementaire actie*, november 1981; *Kulturele overheersing*, november 1983). De toelichtingen hebben het karakter van een verdere uitwerking en konkretisering van de stel-

onafhankelijke rechter genomen worden.

c. Het Burgerlijk Wetboek zou de volgende zinsnede dienen te bevatten:

Een rechtspersoon waarvan de werkzaamheden zich richten op het discrimineren van in Nederland verblijvende individuen en/of groepen op gronden zoals ras, kleur, geslacht, seksuele voorkeur of godsdienst, is verboden.

Sindsdien is de situatie al weer flink veranderd. Het racisme is verder toenomen en de Centrumpartij bleek bij verschillende verkiezingen over een

RACISTISCHE ONTWIKKELINGEN IN NEDERLAND

De elektorale successen van de Centrum-partij bij de Kamerverkiezingen van september 1982 en daarna bij verkiezingen in enkele gemeenten, hebben de gemeenten danig in beweging gebracht. Ook in het vermeend tolerante Nederland hebben racisme en vreemdelingenhaat een voedingsbodempromovonden.

Maatregelen zijn geboden om het racisme in zijn algemeenheid en racistische partijen in het bijzonder te bestrijden. Daarbij gaat het niet om het elektorale succes van: het racisme wordt door de Centrum-partij gelegaliseerd. Er moet een anti-racisme-strategie bepaald worden, waarbij kennis van en inzicht in de racistische ontwikkelingen en de opkomst van racistische partijen onontbeerlijk zijn.

We willen daarom de belangrijkste feiten van het groeiende racisme in Nederland nog eens op een rijtje zetten, waarbij de nadruk op de laatste jaren en op het politiek georganiseerde racisme ligt.

Racisme dateert niet alleen maar van de laatste tijd en is zeker ouder dan de migratie van groepen buitenlanders naar Nederland. Het vindt een algemene basis in de xenofobie, de angst voor het vreemde, dat in openlijke of latente vorm in alle maatschappijen aanwezig is. Ook het koloniale verleden speelt een rol, gepaard als dat ging met kulturele superioriteitsgevoelens ten opzichte van niet-blanke volkeren. Politiek-georganiseerd racisme kwam in Nederland reeds in 1953 voor toen de Nationaal Europese Sociale Beweging pleitte voor de verwijdering van de Zuid-Molukkers en repatriëring naar Indonesië of - als alternatief - naar Suriname.

Diskriminatie van Nederland wonende buitenlanders ligt bovendien vast in allerlei structuren en instituties, bijvoorbeeld in de wetgeving. De inkomenseis van f 1450,- bij het laten overkomen van de buitenlandse partner, het niet in dienst

a. Overdreven vorm van nationalisme: de belangen van het eigen volk zijn de belangrijkste leidraad voor het politiek handelen.

b. Ongelijkheid: mensen zijn niet gelijkwaardig. Dat geldt voor rassen onderscheid, maar ook voor mannen-vrouwen en hetero's-homo's.

c. Vervolging van tegenstanders: fanatieke haat en vervolging van groepen die niet passen binnen de ideologische opvattingen, b.v. politieke tegenstanders.

d. Zondebokvorming: bepaalde groepen krijgen de schuld van de maatschappelijke problemen in de schoenen geschoven.

e. Anti-demokratisch karakter: hiërarchische opbouw; in de ideologie is geen sprake van belangentegenstellingen tussen klassen of beroepsgroepen.

f. Verheerlijking van geweld: het recht van de sterkste telt; uiterlijk vertoon d.m.v. parades, symbolen en uniformen.

g. Inspelen op onzekerheid: psychologische beïnvloeding d.m.v. vooroordelen, angstvorming en stereotyperingen; simplificeren van de maatschappelijke problematiek.

Enkele van deze aspecten van fascisme kunnen de laatste jaren ook in Nederland weer signaleerd worden bij het optreden van racistische organisaties en racistische uitingen van personen. We aarzelen echter hierin een herleving van het fascisme in Nederland te onderkennen. Vandaar dat we - vooralsnog - de voorkeur blijven geven aan het predicaat racistisch; op zichzelf reeds genoeg aanleiding tot bestrijding van groepen en verschijnselen die als zodanig gekenmerkt kunnen worden. Wel zullen we de ogen open moeten houden voor een mogelijk afglijden van organisaties in de richting van het fascisme, en dit nauwlettend moeten volgen en aan de orde stellen.

komt in een gemeenschappelijke cultuur en identiteit. Deze identiteit dreigt verstoord te worden als mensen met verschillende culturele en etnische achtergronden in eenzelfde maatschappij gaan samenleven. De verschillen in gewoonten en manieren van leven zijn zo groot, dat volgens deze opvatting een multiculturele of multiraciale samenleving alleen maar spanning en ellende met zich mee kan brengen.

Deze benadering wordt in sterke mate bepaald door vreemdelingenangst (xenofobie), waarop vooroordelen en stereotyperingen van grote invloed zijn. Het is deze manier van denken die we laatste tijd bij verschillende organisaties en personen signaleren wanneer de etnische minderheden ter sprake komen. De voedingsbodempromovonden voor dit soort denken is de laatste tijd flink toegenomen. Voor politieke partijen als de Centrumpartij en de Nederlandse Volksunie is het de kern van hun ideologische opvattingen, maar ook bij andere groeperingen of individuen met extreem-rechtse opvattingen komen we dit soort uitingen steeds vaker tegen.

De term *fascisme* hebben we in het kongresstuk zoveel mogelijk willen vermijden, omdat het begrip tot veel verwarring aanleiding kan geven. De opvattingen over de inhoud van het begrip fascisme lopen nogal uiteen en het te pas en te onpas gebruiken ervan heeft de helderheid niet bepaald bevorderd. In sommige benaderingen wordt de term fascisme alleen beperkt tot de (vooroorlogse situatie, terwijl anderen uiteenlopende zaken als porno, mobiele eenheid en zionisme al vereenzelvigen met fascisme. Beide benaderingen dragen niet veel bij tot het herkennen van de fascistische ontwikkelingen die zich heden ten dage voordoen.

De Anne Frankstichting hanteert een definitie van fascisme, waarin een aantal kenmerken aspecten op een rijtje wordt gezet dat het herkennen van fascistische uitingen wel mogelijk maakt, namelijk:

lingen. Alleen over de zes stellingen moet het kongres besluiten nemen. Bij inhoudelijke wijziging van de stellingen zullen ook de toelichtingen worden aangepast.

De actiecentra wordt verzocht deze stellingen te bespreken en desgewenst te amenderen.

Over de manier van werken in groepen volgt nadere informatie in de Kongreskrant.

Begripsomschrijving

In de discussie en de literatuur over het toenemende racisme worden niet zelden verschillende aanduidingen door en naast elkaar gebruikt. De typering van variëten van 'rechtsextremistisch' en 'racistisch' tot 'fascistisch' of 'fascistoid' de'. Soms worden nog betitelingen als 'seksistisch' en 'homo-vijandig' toegevoegd. Achter al deze aanduidingen gaan grote verschillen schuil in de manier waarop men de bedoelde ontwikkelingen beziet en definities hanteert. Het gebruik van deze begrippen is dan ook vaak subjectief en zeer emotioneel van aard.

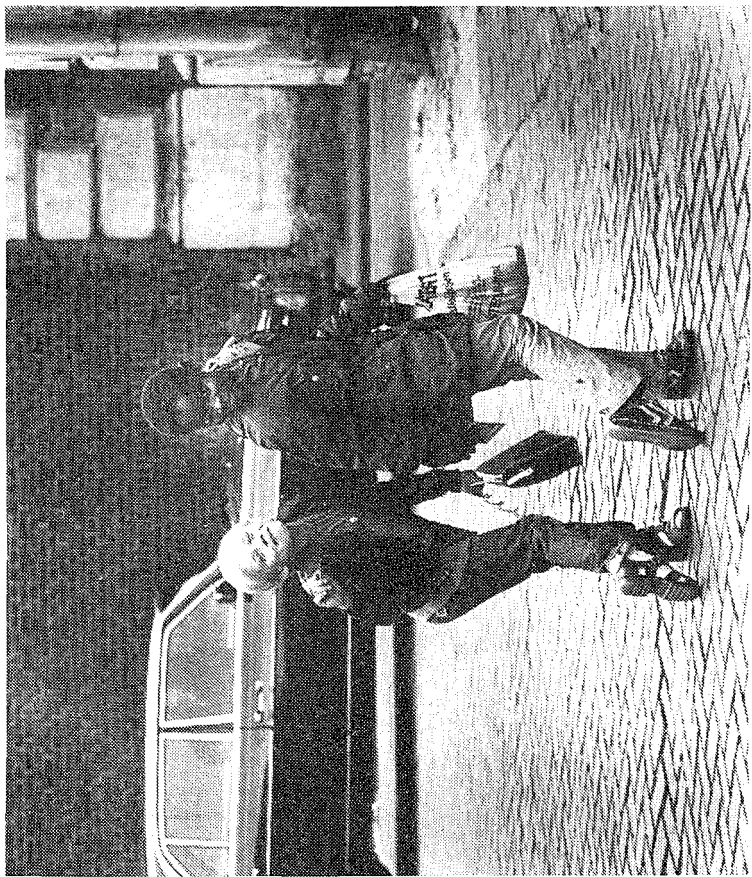
Hoewel de genoemde begrippen stuk voor stuk negatief beladen zijn, lijkt het ons goed toch wat onderscheid aan te brengen en ons eigen begripsgebruik toe te lichten. We voorkomen dan verwarring op het kongres en hoeven niet te vervallen in - op zichzelf zinvolle maar tijdrovende - discussies over de inhoud van de verschillende begrippen of aanduidingen.

Op het kongres willen we het vooral hebben over organisaties en maatschappelijke ontwikkelingen die we kunnen typeren als *racistisch*. Daarbij moeten we bedenken dat het huidige racisme zich veel geraffineerder presenteert dan het vroegere: men spreekt zich niet zo duidelijk meer uit over de superioriteit van het blanke ras over andere rassen, maar baseert zich vooral op de gedachte dat er een natuurlijke verwantschap bestaat tussen mensen met eenzelfde nationale achtergrond, welke tot uiting

de Nederlandse Volksunie er niet in kan slagen het 'xenofob potentieel' in Nederland een politiek onderdak te bezorgen. Daarvoor wordt de partij teveel geassocieerd met nazistische sympathieën. Bovendien neemt ze nauwelijks de moeite om haar ongenueanceerde racistische stellingnamen met argumenten te onderbouwen.

Ook bij een aantal leden van de Nederlandse Volksunie bestaat het besef dat op deze manier het 'volksnationalisme' nooit grote aanhang zal verwerven; zij willen dat op een 'fatsoenlijke' manier gaan propageren. Samen met anderen richten zij eind 1979 de Nationale Centrumpartij op. Eén van de leidende figuren is dr. H. Brookman, als wetenschappelijk medewerker verbonden aan de Vrije Universiteit. Reeds begin maart van het jaar daarop komt de Nationale Centrumpartij in oppraak, als een aantal jongeren na het bezoeken van een voorlichtingsavond – waar o.a. Brookman sprak – gewapend met fietskettingen en ijzeren staven de Mozes en Aäron-kerk aan het Waterlooplein in Amsterdam binnendringt en de aanwezige kerk-Marokkanen, die daar aktievoeren voor legalisatie van illegale buitenlanders, in elkaar slaat. Dit leidt tot de arrestatie van een aantal leidende figuren van de Nationale Centrumpartij. Vanwege het diskrediet waarin de partij is geraakt, verklaart Brookman publiekelijk de partij op te heffen, hetgeen ook gebeurt. Slechts een dag later echter wordt door hem de Centrumpartij opgericht. Niet alleen het postadres, maar ook het 'Tien punten-programma' is hetzelfde als van de ontbonden Nationale Centrumpartij.

Hoewel de Centrumpartij zich distantiëert van racisme en fascisme en van de Nederlandse Volksunie, beperkt ook de politieke agitatie van de partij zich alsnog tot 'het vreemdelingenvraagstuk'. Ook door de Centrumpartij worden de maatschappelijke problemen in Nederland systematisch in verband gebracht met de aanwezigheid van etnische minderheden.

aanzetten tot rassenhaat verbiedt. In 1977 doet de partij voor het eerst mee aan de Tweede Kamerverkiezingen. Ze scoort 0.4%, te weinig voor een Kamerzetel. De aanhang blijkt vooral uit het westen en in het bijzonder uit de oude stadswijken van de drie grote steden te komen. Het racistische karakter neemt nog toe, terwijl ook de nationaal-socialistische beginselen en het anti-parlementarisme de kop weer opsteken.

In maart 1978 wordt de Nederlandse Volksunie daarom door de rechter tot verboden vereniging verklaard, hetgeen aangegrepen wordt om te voorkomen dat de partij meedoet aan de provinciale en gemeentelijke verkiezingen in dat jaar. De eis tot ontbinding wordt echter niet door de rechter gehonoreerd, omdat de wetgeving daarin niet voorziet. Inmiddels is echter wel duidelijk geworden dat

van de politie kunnen treden en het niet mogen stemmen voor de Tweede Kamer zijn daar voorbeelden van.

De laatste jaren is er onmiskenbaar sprake van een toename van racisme, diskriminatie en vreemdelingenhaat. Racistische uitlatingen worden steeds vaker en steeds openlijker gedaan en racistische partijen kunnen zich verheugen in een groeiende aanhang. De huidige economische crisis en de rigide bezuinigingspolitiek van de Nederlandse regering tasten de bestaanszekerheid van grote groepen mensen aan. De toegenomen werkloosheid, de dalende levensstandaard en de verkrotting van oude stadswijken vormen de materiële basis voor groeiende gevoelens van angst en onzekerheid. Racistische groeperingen spelen hierop in door in hun agitatie de schuld van de maatschappelijke problemen bij de etnische minderheden te leggen, die zich daardoor – terecht – steeds meer bedreigd gaan voelen. De toch al zwakke positie die buitenlanders in Nederland hebben, wordt daarmee nog verder verzwakt. Zeker op de linkse politieke partijen en bewegingen rust daarom de plicht voor de etnische minderheden op te komen en het racisme in al zijn verschijningsvormen te bestrijden. Daarbij gaat het zowel om het wegnemen van voedingsbodems voor racistische organisaties.

De politieke partijen waarvan het racistische karakter de laatste jaren het meest op de voorgrond is getreden, zijn de Nederlandse Volksunie en de Centrumpartij. De laatste heeft van die twee tot nu toe het grootste electorale succes geboekt en zowel in de Tweede Kamer als in enkele (deel)gemeenteraden zetels gekregen.

De Nederlandse Volksunie, in 1971 opgericht, vindt in het begin van haar bestaan vooral aanhang bij dwalende rechtsextremisten en voormalige SS-ers. De nadruk ligt dan ook op fascistische idealen van weleer. Met de komst van J. Glimmerveen verandert dat. Racistische agitatie wordt dan het belangrijkste politieke item. Dat blijkt als de partij in 1974

Via manipulatie met cijfers en allerlei kronkelredeneringen stelt de Centrumpartij het voor alsof de buitenlanders de oorzaak van de problemen vormen en het feit dat daarin geen verandering wordt gebracht is de schuld van de gevestigde politieke partijen. De Centrumpartij werpt zich zelf op als de enige partij die de problemen 'erkent' en kan 'oplossen'. Die oplossing is de verwijdering van de etnische minderheden uit de samenleving. Zo mogelijk moet dat vrijwillig gebeuren, maar de Centrumpartij betwijfelt tegelijkertijd of op die manier het doel wel bereikt wordt.

In tegenstelling tot de Nederlandse Volksunie probeert de Centrumpartij de schijn van een 'fatsoenlijke' partij op te houden, door al te openlijk racistische uitlatingen te vermijden en door bijvoorbeeld te benadrukken dat het vertrek van de buitenlanders ook voor henzelf de beste oplossing is. Bovendien wordt de aanwezigheid van buitenlanders niet al te zeer benadrukt als een apart staand probleem, maar altijd in relatie met (op zichzelf reële, maar in dit verband absurde) problemen als werkloosheid, het financieringstekort, de criminaliteit, de drugsverslaving, milieuvervuiling, overbevolking, huisvesting, emancipatie en diernishandeling.

Dat de Centrumpartij niettemin een duidelijke racistische partij is, blijkt uit het feit dat ze met de buitenlanders niet doet op de Westeuropese of Amerikaanse buitenlanders die in Nederland wonen, maar uitsluitend op de etnische minderheden, d.w.z. de mensen met een andere kulturele achtergrond en een niet-blanke huidskleur. Dat de meeste Surinamers in Nederland over een Nederlands paspoort beschikken of dat een aantal mensen van andere etnische afkomst zich heeft laten naturaliseren, is voor de Centrumpartij bijvoorbeeld geen enkele reden tot nuancering van haar stellingnamen. De toonzetting ten aanzien van de etnische minderheden is onveranderlijk negatief en appelleert aan de gevoelens van onmacht, minderwaardigheid en achterstelling die

DS'70, die zij ervan beschuldigt 'op slinkse wijze de oogst binnen te halen van wat de NVU in een jarenlange harde strijd heeft gezaaid'. Lijsttrekker Glimmerveen noemt het volksbedrog te doen geloven dat een Turk of Marokkaan vrijwillig terug zal gaan; 'die proberen op allerlei manieren al dan niet illegaal hun hele familie naar Luilekkerland te halen', aldus zijn stelling.

Bij de verkiezingen scoorden beide partijen 0.1%. In de pers wordt dit resultaat met voldoende gekonstateerd, maar men kan zich afvragen of het niet-meedoen in een aantal Kieskringen – met name daar waar men in 1977 veel stemmen trok – niet tot onderschatting leidt. Bij onderzoek van het stemgedrag blijkt dat het anti-vreemdelingenelektoraat wel degelijk gegroeid is na 1977. Na de verkiezingen valt de Nederlandse Volksunie in tweespalt uiteen.

De Centrumpartij zet haar racistische agitatie en hetze tegen de etnische minderheden echter met volle moed voort. In haar partijorgaan 'Middenweg' en in pamfletten blijven de etnische minderheden eenzijdig de schuld van alle ellende krijgen. Eén van die pamfletten, waarin de partij stelt dat 'het Centraal Bureau van de Statistiek (heeft) aangetoond dat de buitenlanders (8% van de bevolking) 52% van de misdaad begaan', wordt door de rechter verboden verklaard vanwege de feitelijke onjuistheid.

In juni 1982 doet de Centrumpartij mee aan de gemeenteraadsverkiezingen in de vier grote steden. De Nederlandse Volksunie doet mee in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, terwijl Glimmerveen met een eigen lijst in Den Haag optreedt. Ook nu wordt weer geïmagineerd tegen de deelname van deze partijen, maar de Raad van State bepaalt dat er geen zwaarwegende redenen zijn om althans de registratie van de Centrumpartij te beletten. Wel worden de Nederlandse Volksunie en Glimmerveen belet om onder eigen naam deel te nemen, hetgeen ertoe leidt dat ze met z.g. naamloze lijsten meedoen.

De verdeeldheid in de Nederlandse Volksunie komt de Centrumpartij ten goede. In de grote steden scoort deze partij ruim boven de kiesdeler van de Tweede Kamer, maar in de vier steden is het net te weinig om een raadszetel te krijgen.

Opnieuw kan vastgesteld worden dat het elektoraat van de racistische partijen in de grote steden is gegroeid. De Centrumpartij schept van zichzelf dan ook graag het beeld van een partij in opmars. De organisatorische kracht groeit en de aanhang van deze partij groeit. Uit ingezonden brieven in kranten en uitlatingen voor radio en televisie, kan steeds meer sympathie voor de Centrumpartij worden gedistilleerd. De politieke agitatie wordt de buitenlanders door de Centrumpartij blijkt duidelijk aan te slaan bij een groep mensen.

Behalve tegen etnische minderheden keert de Centrumpartij zich tegen de gevestigde politieke partijen, waarbij vooral al de PvdA en klein-links het moeten ontgelden. In de ogen van de sympathisanten ontstaat het beeld dat de Centrumpartij ontsteat het beeld dat de Centrumpartij aan te pakken.

Bij de Tweede Kamerverkiezingen van september 1982 dient de Centrumpartij in alle 18 Kieskringen kandidatenlijsten in, dit keer zonder problemen. De Nederlandse Volksunie slaagt daarin slechts voor de Kieskringen Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, waarbij de kandidatenlijst in Rotterdam nog ongedigd verklaard wordt. Opnieuw krijgt de Centrumpartij daardoor zendtijd toegewezen, waarbij ze – hoe kan het ook anders – het schrikbeeld van de buitenlanders oproept. Dit keer bedreigen op de woning- en arbeidsmarkt.

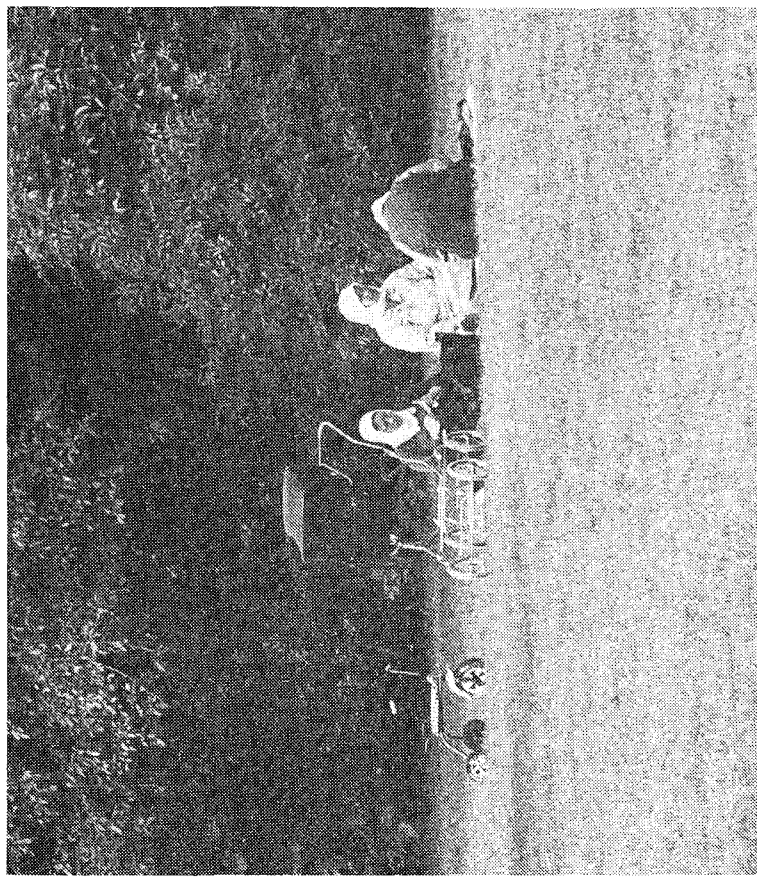
De Centrumpartij haalt 0.8% van de stemmen en daarmee één zetel in de Kamer, die door drs. J. Janmaat bezet wordt. De afschuw van de andere politieke partijen is algemeen en in een gezamenlijke verklaring wordt opgeroepen tot 'zaakzaamheid tegen stromingen die klaarblij-

die plaats hebben gehad tegen buitenlanders. Dit varieert van het bekladden van huizen of ontmoetingsplaatsen met racistische teksten, het molesteren van buitenlanders op stations, tot het gooien van brandbommen of molotovcocktails en het stichten van brand in huizen waar buitenlanders wonen of samenkomen. Aanhangers van de Centrumpartij blijken respectabele posities in het onderwijs, bij de politie en zelfs bij een welzijnsstichting voor buitenlanders te bekleeden.

De Centrumpartij doet haar best om het imago van een faooneerlijke klub van doktorandussen in stand te houden. Via de Vara-radio lekt echter een interne notitie van het wetenschappelijk bureau van de Centrumpartij uit, waarin rondtuit gesteld wordt dat geweld tegen buitenlanders onder bepaalde omstandigheden als 'noodweer' kan worden beschouwd en niet vervolgd hoeft te worden. De schrijver ervan is dr. W. Bruyn, die in 1974 reeds in een boekje de Zuidafrikaanse apartheid ook als ideaal voor de Nederlandse samenleving had voorgesteld.

Met de toename van het racisme groeit echter ook het verzet ertegen. Anti-fascisme-groepen worden in diverse plaatsen actief en proberen de samenleving te waarschuwen voor de 'racistische vuilspuiterij' van de Centrumpartij en de Nederlandse Volksunie. Zo wordt ook een TV- en radiuitzending van de Centrumpartij verstoord. Bij bijeenkomsten van de Centrumpartij - nog steeds vooral in het geheim plaatsvindend - komt het tot vechtpartijen, hetgeen de eskalatie in de hand werkt.

Dat desondanks de elektorale aanhang van de Centrumpartij snel lijkt te groeien, bewijzen de gemeenteraadsverkiezingen die in september 1983 in Almere plaatsvonden. Het resultaat voor de Centrumpartij: ruim 9% en 2 raadszetels. Pogingen om aan te tonen dat de gekozen Centrumpartijvertegenwoordigers niet in Almere wonen, mislukken, doordat de Raad van State het bewijs hiervan niet geleverd vindt. Het laatste politieke succes voor de Centrumpartij dient zich aan in mei 1984,

de eerste Turke van Marokkaanse borge-meester. De politie moet nu Turks of Marokkaans leren om de mensen beter van dienst te zijn. Wijzen waar de bank ligt, of de panden die de gemeente voor ze koopt'. In de ogen van de Centrumpartij zullen de buitenlanders in Nederland binnenkort de meerderheid hebben, want 'de minderheden krijgen immers 4 x zoveel kinderen als de Nederlanders'. Dat betekent, aldus '84, dat dieven een hand afgehaakt krijgen en overspel met stening zal worden gestraft. Dat de Centrumpartij met dit soort uitspraken de vreemdelingenhaat bevoordert is evident. Uitingen van racisme nemen dan ook in de maatschappij hand over hand toe. In het voorjaar van 1984 publiceert de Anne Frankstichting een hele waslijst van racistische, in sommige gevallen zelfs geweldadige, voorvallen

kelijk diskriminatie en racisme in onze samenleving aanvaardbaar achten'. Duidelijker dan ooit blijkt de aanhang van de Centrumpartij uit het westen van het land te komen en uit de 4 grote steden. Tegenwoordig zijn die goed voor 45% van alle stemmen.

De installing van Janmaat in de Tweede Kamer gaat gepaard met een grote demonstratie. Vanwege de Kamerzetel krijgt de Centrumpartij nu permanent de gelegenheid om op radio en televisie de vreemdelingenhaat te prediken. Met de subsidie die alle in de Kamer vertegenwoordigde partijen ontvangen, richt de Centrumpartij een wetenschappelijk bureau op.

Hoewel de overige fracties in de Tweede Kamer hem aanvankelijk zoveel mogelijk negeren, weet Janmaat de aandacht te krijgen op zich te vestigen. Dat is onder meer het geval bij de behandeling van de naturalisatie-voorstellen. Naar aanleiding daarvan zegt Janmaat in een TV-uitzending: „Nu zijn er weer hele series vreemde dingen die Nederlander willen worden. Gebleken is dat daar opnieuw aanranders, drugsmokkelaars en een enkele terrorist tussen zitten”.

Door het elektorale succes krijgen de uitspraken van de Centrumpartij voor veel mensen meer gewicht. De toezetting ervan wordt steeds militanter en meer extreem. Zo worden de geweldadige rellen tegen etnische minderheidsgroepen in 1972 in Rotterdam en in 1976 in Schiedam door de Centrumpartij als 'spontaan verzet tegen de invasie van vreemdelingen' beschouwd en verklaard uit de 'hooggestegen nood onder de Nederlandse arbeiders en middenstandsbevolking'. Ieder debat in de Kamer wordt door Janmaat aangegrepen om zijn stokpaard te berijden. Bij het omroepdebat merkt hij op dat wie af en toe de Nederlandse zenders beluistert wel het idee moet krijgen dat radio Ankara of een ander vreemd station aanstaat. Bij het RSV-debat informeert hij hoeveel buitenlanders bij de ADM en Wilton-Feijenoord werken, want hij ziet geen heil in het ver-

lenen van overheidssubsidie om buitenlanders aan het werk te houden. En naar aanleiding van een kernwapendebat merkt Janmaat op: „Kernwapens zijn ver weg, de buitenlanders dichtbij”. Janmaat en zijn Centrumpartij worden niet moe de aanwezigheid van etnische minderheden in zeer suggestieve termen als bedreigend voor de nationale identiteit en cultuur voor te stellen. In de radio-uitzending op Kerstavond 1982 klinkt het: „Als wij maar genoeg Islamieten hierheen halen, komt het verbieden van het Kerstfeest hier ook nog wel. Onze kerstboom zal het moeten ontgelden”. Het gezin wordt bedreigd door 'veelwijdverij en vrouwenbesnijdenis zoals die in het kader van de multi-kulturele samenleving mogelijk wordt' en naar aanleiding van de verlening van het kiesrecht aan buitenlanders: 'Dus gaan we op weg naar

Stelling 1 - overheid en justitie

De beste bestrijding van racisme, fascisme en achterstelling van minderheidsgroepen vindt plaats door de voedingsbodem voor discriminatie en rassenhaat weg te nemen.

Hierbij behoort de overheid een belangrijke rol te spelen. Daarnaast dient de opsporing en vervolging van discriminerende uitingen, rassenhaat en het aanzetten tot geweld tegen minderheden sterk geïntensiveerd te worden.

Tot op heden hebben - in het algemeen gesproken - de overheid, politie en justitie onvoldoende inhoud gegeven aan de voortrekkerrol die zij zouden moeten vervullen in de bestrijding en vervolging van racisme.

Parlementaire organen moeten hierop een meer effectieve controle gaan uitoefenen.

TOLICHTING

Welke maatregelen je ook treft om uittingen van rassenhaat tegen te gaan, het blijft symptoombestrijding. Het probleem wordt hiermee niet bij de wortel aangepakt. Daartoe zal de voedingsbodem voor het racisme weggenomen moeten worden. Daarbij gaat het vooral om de bestrijding van (jeugd)werkloosheid, een radikaal ander huisvestingsbeleid, het bevoordelen van kansarme groepen en niet-diskriminerend onderwijs.

Racisme wordt echter niet alleen door deze factoren bevoerd. Het heeft ook een psychologische voedingsbodem die voortduren in stand houdt (zie stelling 2). Zolang er zich in de samenleving allerlei vormen van rassenhaat voordoen, zullen deze krachtig bestreden moeten worden. Het is duidelijk dat de overheid en haar organen bij het inrichten van een niet-racistische maatschappij een voorbeeldfunctie moet vervullen.

Helaas is het beeld nogal eens anders. Een aantal voorbeelden:

- De rechtspositie van buitenlanders is allesbehalve rooskleurig. In tal van wetten en verordeningen worden buitenlanders achtergesteld bij Nederland.

een zo gevoelig politiek 'issue' geworden, dat politieke uitspraken nu voorzichtiger en minder openlijk worden gebezigd.

Dit in tegenstelling tot enkele jaren geleden toen er een brede consensus was over de positieve verbetering van etnische minderheden en dit onderwerp nauwelijks ter discussie stond.

Tot nu toe lijkt de opkomst van de Centrumpartij voor de standpunten van de andere politieke partijen nog geen al te grote gevolgen te hebben gehad; de vraag kan echter gesteld worden of die ideologische standvastigheid van de al wat langer in het parlement vertegenwoordigde partijen in de toekomst behouden blijft.

LITERATUUR

- Bouw, Carolien, Jaap van Donselaar en Carlien Nelissen. *De Nederlandse Volks-Unie: portret van een racistische splinterpartij*. Bussum: Het Wereldvenster, 1981.

- Boventerk, Frank (red.). *Omdat zij anders zijn: patronen van racisme in Nederland*. Land. Meppel: Boom, 1980 (4de dr.).

- Breemde, Kees en Willem Hogendoorn. *Van vreedme smetten vrij; de opkomst van de Centrumpartij*. Bussum: De Haan, 1983.

- Donselaar, Jaap van en Carlo van Praag. *Stemmen op de Centrumpartij: de opkomst van anti-vreemdelingen partijen in Nederland*. Leiden, Rijksuniversiteit, 1983 (Centrum voor Onderzoek van Maatschappelijke Tegenstellingen; 13).

- Geef fascisme geen kans: discussies over de vele gezichten van het hedendaags fascisme / Amsterdam initiatief tegen fascisme, racisme en antisemitisme. Amsterdam: SUA, 1982.

- Hagendoorn, Louk en Jacques Janssen. *Rechtsomkeer: rechtsextreme opvattingen bij leerlingen van middelbare scholen*. Baarn: Ambo, 1983.

- Kniesmeyer, Joke. *De crisis en de nieuwe zondebok: de racistische politiek van de Centrumpartij* / m.m.v. Anne Frank Stichting. Voorburg: Protestantse Stichting tot Bevordering van het Bibliotheekwezen en de Lectuurvoorzichting in Nederland, 1983.

- *Oud en nieuw fascisme* / Anne Frank Stichting. Amsterdam: Van Gennep, 1981.

- *De rechterkant van Nederland: een overzicht van extreem-rechtse en fascistische verschijnselen in Nederland* / Antifascistisch Kollektief. Amsterdam: SUA, 1983.

kiezingen.

De bedreiging van de Centrumpartij zit hem niet alleen in het behalen van zetels, maar reikt verder. De opkomst van deze partij heeft ook politieke betekenis in die zin dat er een pressiefunctie vanuit kan gaan naar de andere politieke partijen.

Waar in de politiek al snel een kosten-baten-analyse wordt gemaakt, is het niet denkbeeldig dat de groei van de Centrumpartij invloed uitoefent op de standpunten van andere partijen. Een te duidelijke belangenbehartiging van minderheden kan autochtone kiezers die behept zijn met vooroordelen jegens buitenlanders, van politieke partijen vervreemen. Tevens kan bij deze partijen de verleiding bestaan de Centrumpartij de elektorale wind uit de zeilen te nemen door aan dit soort gevoelens te appelleren. In zekere zin kan de Centrumpartij immers tot een elektorale concurrent worden. Iets dergelijks gebeurde enkele jaren geleden in Groot-Brittannië, waar de Conservative Party niet schroomde om de National Front-kiezers aan zich te binden. In Frankrijk beging de kommunistische partij discriminerende optredens tegen etnische minderheidsgroepen in enkele Parijse voorsteden.

In Nederland lijkt het zover nog niet te zijn dat andere politieke partijen van standpunt veranderen door toedoen van de elektorale suksessen van de Centrumpartij. Zonder racistisch te worden, kunnen echter andere politieke partijen wel invloed ondergaan van de Centrumpartij. Zo liet de Socialistische Partij zich van haar meest populistische kant kennen, door in een nota over de problematiek van minderheden in oude stadswijkten konklusies te trekken die in hun implicaties nauwelijks afwijken van wat de Centrumpartij zegt. In zekere zin blijkt er wel reeds sprake van een 'Janmaat-effect'.

Kwesties waarbij etnische minderheden een rol spelen, komen nu veel uitdrukkelijker aan de orde, omdat de Centrumpartij ze heel ekstreem stelt.

Tegelijkertijd zijn etnische minderheden

als de partij bij de deelraadsverkiezingen in Rotterdam in alle wijken waar ze meedoet, zetels weet te veroveren. Eén van de lijsttrekkers van de Centrumpartij blijkt hoofdagent van de Rotterdamse politie te zijn. In de pers en politieorganisaties leidt dat tot een toenemende discussie over de mogelijk- en wenselijkheid van een beroepsverbod.

Uit opiniepeilingen blijkt verder dat het elektorale potentieel van de Centrumpartij gegroeid is. Bij verkiezingen zou de partij anno mei 1984 kunnen rekenen op 3 à 4 Kamerzetels, hetgeen door de uitkomst van de Europese Verkiezingen in juni 1984 bevestigd wordt. De Centrumpartij scoorde bij een lage opkomst 2,55%. Enquêtes naar de opvattingen van Nederlanders over allerlei maatschappelijke problemen tonen aan dat een belangrijk deel van de bevolking (bijv. de jongeren) zeer negatieve ideeën over de buitenlanders heeft. De Centrumpartij heeft als 'one-issue-party' dus nog verdere suksessen in het verschiet, zo valt te vrezen. Met alle gevolgen van dien voor de gelijke behandeling en de leefpositie van de etnische minderheidsgroepen, die het toenemende racisme als een steeds grotere bedreiging ervaren.

De bestrijding van de racistische denkbeelden die de Centrumpartij en de Nederlandse Volksunie tentoonspreiden en van de racistische gevoelens die onder Nederlanders leven, verdient hoge prioriteit, vooral bij links.

Gewerkt moet worden aan de maatschappelijke oorzaken waarin de materiële basis voor het racisme ligt. Zonder geweld, maar wel op alle niveaus - zowel parlementair als buiteparlementair - zal tegen de Centrumpartij en de Nederlandse Volksunie moeten worden opgetreden. Een strategie zal moeten worden bepaald waarbij deze partijen niet in een 'underdog'-positie worden geduwd. Ook zal de strategie niet alleen moeten worden gericht op de juridische bestrijding, zoals het wel of niet verbieden van racistische partijen en van het meedoen aan ver-

Denk aan het feit dat buitenlandse jongeren f. 1.445 per maand moeten verdienen voordat ze hun huwelijkspartner naar Nederland mogen laten overkomen. Een eis die - terecht - op geen enkele wijze wordt gesteld aan Nederlandse jongeren die willen trouwen.

● Het komt veel te weinig voor dat het Openbaar Ministerie zelfstandig een vervolging instelt tegen organisaties, partijen of personen die zich racistisch uitspreken. Als er al tot vervolging wordt overgegaan, gebeurt dit meestal op initiatief van andere organisaties of personen.

● Buitenlanders voelen zich vaak onheus bejegend door de politie. Dit probleem is bij de meeste leidinggevende politiefunctionarissen bekend en het baart hen ook zorgen. Toch wordt er te weinig aan gedaan.

Er is een drastische mentaliteitsverandering nodig; die kan onder meer worden bevorderd door een goede voorlichting, permanente edukatie, andere werkwijze en strenge straffen bij gekonstateerd racisme.

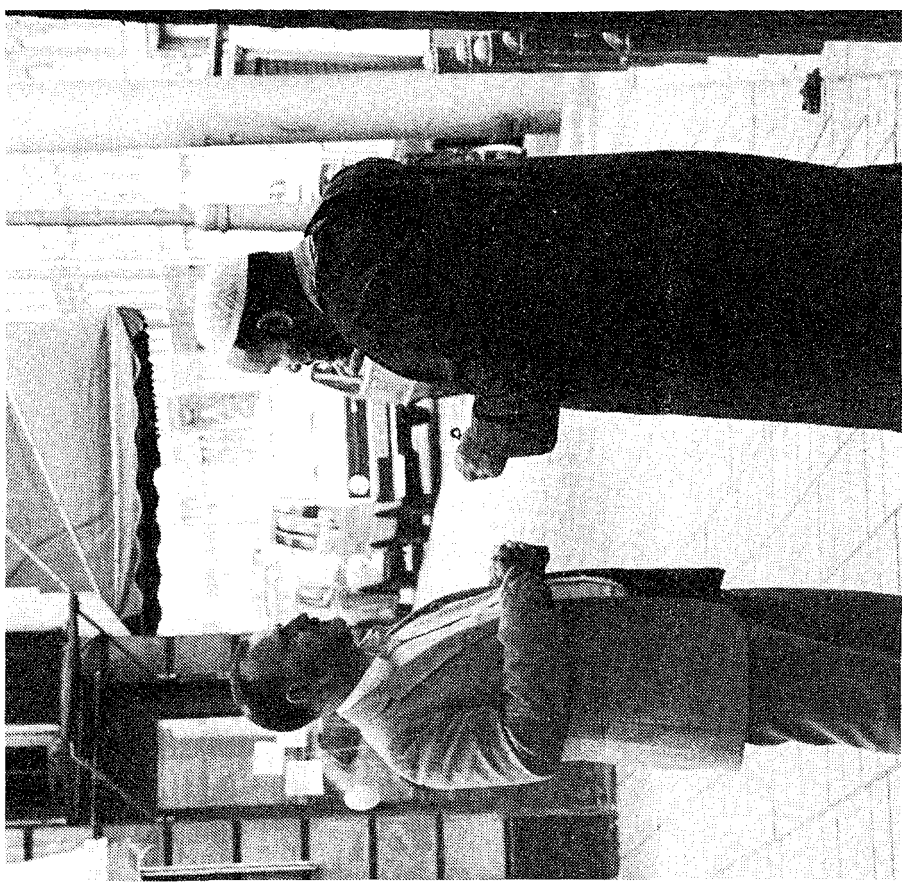
Wil racisme-bestrijding, maatschappelijk gezien, effectief zijn, dan zal de overheid meer de hand in eigen boezem moeten steken. Bij konstatering van racisme zal ze zowel intern als extern streng moeten optreden. Halfzachte maatregelen sorteren immers geen effect, eerder het tegenovergestelde. Bij een aantal mensen zal dan namelijk het gevoel ontstaan dat 'een beetje discriminatie' wel mag.

Meer dan tot nu toe zal de overheid de haar ter beschikking staande middelen moeten benutten om racisme daadwerkelijk tegen te gaan.

Voorbeelden daarvan zijn:

- Strengere toepassing van wetgeving tegen racisme.
- Aktief vervolgingsbeleid van politie en justitie t.o.v. gekonstateerde discriminatie.

- Een soepel en rechtvaardig beleid voor het toekennen van vestigings- en verblijfsvergunningen; te vaak zijn buitenlanders de dupe van een formalistische benadering.

In alle sektoren van de maatschappij dient een adequate en korrekte voorlichting gegeven te worden over de vele facetten van onze multikulturele samenleving. De overheid op elk niveau moet hiervoor de (financiële) mogelijkheden creëren en er het voortouw in nemen.

TOELICHTING

Vooroordelen zijn gebaseerd op een onjuiste beeldvorming tengevolge van ontbrekende of foutieve informatie en op de neiging problemen te versimpelen. De beste manier om vooroordelen weg te nemen is daarom een goede voorlichting. Mensen dienen zich ervan bewust te zijn

- Intrekking van vergunningen van diskotheken e.d. wanneer zij buitenlanders niet toelaten.

Stelling 2 - bestrijding van vooroordelen

Racisme, fascisme en achterstelling van minderheidsgroepen zijn mede het gevolg van vooroordelen.

De bestrijding van vooroordelen is een taak voor de overheid en een verantwoordelijkheid voor maatschappelijke organisaties en individuele burgers.

KONGRES

dat Nederland een multikulturele samenleving is geworden. Overigens is het goed erop te wijzen dat vooroordelen niet alleen bij anderen voorkomen. Wie bij zichzelf te rade gaat zal moeten erkennen dat iederéén er last van heeft; in welke vorm of ten aanzien van welke groep dan ook. En vaak lijkt het zo onschuldig.

Als mensen inzicht krijgen in de cultuur van etnische minderheden, zal dat leiden tot meer begrip en betere sociale verhoudingen.

De overheden op verschillende niveaus zijn de eerst aangevoelen om die voorlichting te verzorgen en financieel mogelijk te maken. Ook moet de overheid een voorbeeldfunctie vervullen.

In de voorlichting moet tevens aandacht besteed worden aan de gevaren van racisme en fascisme. Behalve voor de overheid ligt hier een verantwoordelijkheid voor het onderwijs, de media, de kunst, het welzijnswerk, de vakbeweging, de kerken en de politieke partijen.

Wat het onderwijs betreft zijn de volgende maatregelen nodig:

- Interkultureel onderwijs op alle scholen.
 - Betrekken van buitenlandse ouders bij de school.
 - Aantrekken van buitenlandse leerkrachten.
 - Uitbreiding van de leerkrachtenopleiding met de vakken 'kennis van andere culturen' en 'onderwijs aan anderstaligen'.
 - Opname van buitenlandse leerlingen op bijzondere scholen.
 - Subsidie voor speciale leermiddelen.
- De media dienen meer systematisch en diepgaander aandacht te besteden aan de cultuur van minderheden. Het bestaan van aparte radio- en TV-programma's voor minderheden mag door de omroepen niet als alibi worden gebruikt. Kranten en tijdschriften kunnen door berichtgeving en achtergrondinformatie een belangrijke bijdrage leveren aan betere verhoudingen tussen de verschillende culturen.

Ook in het kunstbeleid verdienen kunstuitwisseling en culturele verscheidenheid meer prioriteit dan ze totnutoe krijgen. Overigens zou het goed zijn, als zowel media als kunstenaars in hun pro-dukten duidelijk stelling namen tegen racistische verschijnselen.

Het welzijnswerk moet voor minderheden mogelijkheden creëren om de eigen mogelijkheden en buitenlandse activiteiten voor autochtonen en buitenlanders organiseren. Buurt- en clubhuizen moeten zorgen voor opvangmogelijkheden voor buitenlanders (vooral voor jongeren). Ook multiculturele kinderopvang is van belang.

De PPR wil bevorderen, dat politieke partijen zoveel mogelijk gemeenschappelijk optreden met democratische organisaties van minderheden en organisaties die discriminatie willen bestrijden. Het is van groot belang dat politieke partijen waken voor het opschuiven van eigen politieke standpunten in een voor minderheden ongunstige richting.

Er moet worden bijgehouden wat het stemgedrag van de Centruumpartij in de Tweede Kamer is en welke motieven daar achter zitten; regelmatige publicaties hierover kunnen het optreden van deze partij ontmaskeren.

Zaalverhuurders dienen te worden opgeroepen hun accommodatie niet aan racistische en fascistische organisaties beschikbaar te stellen.

Tenslotte moeten de herdenking van de februaristaking en de 4e mei en de viering van de 5e mei worden bevorderd, geplaatst in het kader van de huidige ontwikkelingen.

Stelling 3 - versterking van de sociale positie en de rechtspositie van buitenlanders

Voorwaarde voor een goed anti-discriminatiebeleid is dat er een einde gemaakt wordt aan de achterstelling in sociale positie en rechtspositie van minderheden.

TOELICHTING

Om te beginnen moeten alle discriminerende bepalingen uit de wetgeving verdwijnen. Voorbeelden daarvan zijn:

- Alleen Nederlanders hebben het recht om mee te doen aan verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen (voor de gemeenteraad verandert dit binnenkort).
- Totnu toe kunnen veel overheidsfuncties alleen worden vervuld door Nederlanders (bijvoorbeeld politie-ambtenaren, leden van de rechterlijke macht, de nationale ombudsman).

• In verschillende wetsartikelen wordt rekening gehouden met christelijke feestdagen: nergens gelden vergelijkbare regels voor andere godsdiensten.

• Voor geestelijken van religieuze groeperingen die al lang in ons land voorkomen bestaat de mogelijkheid tot vrijstelling van militaire dienst. Zo'n regeling bestaat niet voor bijvoorbeeld de Islam (afgezien van enkele andere voorzieningen tijdens het uitoefenen van de dienstplicht).

Buitenlanders die tenminste twee jaar in Nederland wonen, moeten onder dezelfde voorwaarden als Nederlanders actief en passief kiesrecht op alle niveaus krijgen.

De overheid hoort een voorbeeldfunctie te vervullen, door meer buitenlanders in dienst te nemen en ze bij het promotiebeleid minstens dezelfde kansen te geven als Nederlanders. Ook maatschappelijke organisaties en instellingen hebben hierin een taak.

Bij algemene instellingen (overheid, hulpverlening, rechterlijke macht, politie, welzijnsinstellingen, uitvoeringsorganen sociale verzekeringen, gezondheidszorg) moeten speciale werkers worden aangesteld (bij voorkeur buitenlanders), die deskundig zijn inzake de problematiek van en rond buitenlanders.

Democratische zelforganisaties van minderheidsgroepen moeten erkend en gesubsidieerd worden. Ook horen ze medezeggenschap te krijgen in alle zaken die de positie van minderheden betreffen.

De bovenstaande maatregelen gelden voor alle buitenlanders. Daarnaast zijn er

twee groepen die extra aandacht verdienen: de buitenlandse jongeren en de buitenlandse vrouwen.

De jongeren leven tussen twee culturen en vervreemden van de cultuur van hun ouders. Bovendien nemen ze in vergelijking met Nederlandse jongeren een tweederangs positie in. Kans op werk is er voor hen nauwelijks. De voorzieningen voor jongeren moeten dan ook worden uitgebreid.

Buitenlandse vrouwen verkeren over het algemeen in een geïsoleerde positie. Zij hebben weinig contacten met de Nederlandse samenleving en missen de relatie met hun eigen cultuur. Meisjes krijgen meestal weinig onderwijs, waardoor later hun isolement versterkt wordt. In het emancipatiebeleid moet deze problematiek nu eindelijk eens duidelijk aandacht krijgen.

Voor het versterken van de sociale positie van minderheden is het nodig dat hun weerbaarheid vergroot en hun zelfbewustzijn bevorderd wordt. Daarom is zelfbeschikking en zeggenschap over eigen voorkeuren van grote betekenis. De overheid heeft tot taak voorwaarden te scheppen voor het ontwikkelen en in standhouden van de culturele identiteit van minderheden.

Stelling 4 - geweldloze bestrijding

Bij de bestrijding van racistische/fascistische organisaties zal de PPR geen steun geven aan acties die niet de intentie hebben geweldloos te zijn.

TOELICHTING

Op zichzelf wijst de PPR het gebruik van geweld bij acties af (zie o.a. programma 1981-1985, blz. 6 en stelling 7 van het kongres van november 1981 over buitenparlementaire actie). Het lijkt ons echter goed dit ten aanzien van de bestrijding van racisme en fascisme nog eens expliciet uit te spreken. Niet alleen omdat geweld niets oplost, maar - zeker ook in dit geval - averechts zal werken. Racistische/fascistische organisaties en partijen

zullen inhoudelijk en met juridische middelen bestreden moeten worden. Overheid, maatschappelijke organisaties en de media moeten hieraan hoge prioriteit geven.

Door het gebruik van geweld loopt men het risico dat de discussie niet meer gaat over het doel van de actie, maar over de gehanteerde middelen. Omdat fascisme zich doorgaans bedient van geweldadige middelen, is dat de slechtste dienst die we het anti-racisme/fascisme kunnen verlenen.

Stelling 5 - partijverbod

Organisaties die stelselmatig aanzetten tot discriminatie van individuen en/of groepen vanwege hun ras, sekse, etnische afkomst, seksuele of relationele voorkeur of godsdienst, zijn in strijd met de Nederlandse wetgeving en moeten tot verboden organisaties worden verklaard.

De wet dient hiervoor de mogelijkheid te bieden. De rechter beslist of een organisatie verboden moet worden.

TOELICHTING

In stelling 1. is reeds gesteld dat de beste bestrijding van racisme en discriminatie plaatsvindt door de voedingsbodempolitiek te nemen. Het verbieden van organisaties mag hiervoor niet in de plaats komen. Toch pleit de PPR voor het verbieden van discriminerende organisaties.

Hiervoor zijn formeel-juridische en ethische argumenten te geven.

Formeel-juridische argumenten:

Nederland heeft het *Internationaal Verdrag Inzake Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie* (New York, Algemene Vergadering Verenigde Naties 1966) ondertekend en is hierdoor verplicht op te treden tegen racistische organisaties. In het uiterste geval dient de wet de mogelijkheid te bieden zulke organisaties te verbieden. De Nederlandse wetgeving voorziet hier niet in. De huidige tekst luidt: 'Een rechtspersoon is verboden, wanneer haar doel of werkzaamheid in strijd is met de openbare orde of goede zeden' (artikel 15 van het tweede boek

normaal gesproken ter beschikking staan.

Op grond van bovenstaande overwegingen is de PPR voor het verbieden van diskriminerende organisaties. Echter onder de volgende drie voorwaarden:

1. Een verbodsbepaling mag alleen gelden voor organisaties die in woord of daad handelen in strijd met het gelijkheidsbeginsel.

Het gelijkheidsbeginsel is een zeer wettelijk grondrecht. Het staat niet voor niets als eerste artikel in onze Grondwet en in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Het moet daarom zwaar wegen: zwaarder dan de andere grondrechten.

De wettelijke regeling moet duidelijk geformuleerd worden. Voorkomen dient te worden dat ze door een vage of te ruime formulering van toepassing kan zijn op organisaties waarvoor ze niet bedoeld is. Een historisch voorbeeld: in het voorjaar van 1933 werd het zogenaamde 'ambtenarenverbod' ingesteld, op grond waarvan ambtenaren ontslagen konden worden vanwege een vastgestelde 'revolutionaire gezindheid' en vanwege het lidmaatschap van of de medewerking aan een vereniging die een behoorlijke vervulling van de plicht van de ambtenaar in gevaar kan brengen of schaden. Deze ontslagmogelijkheid was primair gericht tegen linkse partijen, maar werd in de herfst van hetzelfde jaar ook van toepassing verklaard op de NSB. In dit geval werkte het dus positief. In 1951 werd echter het lidmaatschap van de CPN en aanverwante organisaties onder dit ambtenarenverbod gebracht.

Een nieuwe wetstekst zou als volgt kunnen luiden:

Een rechtspersoon is verboden, wanneer ze stelselmatig aanzet tot diskriminatie van individuen en/of groepen vanwege hun ras, sekse, etnische afkomst, seksuele of relationele voorkeur of godsdiens.

2. Een verbod is een uiterste middel, dat slechts uitgesproken mag worden wanneer diskriminatie een centraal element

schade ondervindt. Misschien dat de democratie op deze manier geredeneerd door een verbod zelfs krachtiger wordt. Tenslotte: een verbod ontnemt groepen de mogelijkheid legaal op te treden. Wanneer een organisatie haar activiteiten dan toch voortzet moet dat illegaal gebeuren, hetgeen grote groepen mensen zal afstoten (al beseffen we dat het ook bepaalde mensen zal aantrekken). Voor politieke partijen betekent dit dat de toegang tot vertegenwoordigende organen als parlement, staten en raden geblokkeerd wordt. En hiermee vervallen tevens alle (financiële) middelen die de politieke partijen

van het Burgerlijk Wetboek). Een expliciet verbodskriterium voor racistische strevingen staat hierin niet vermeld.

Dit is een louter formeel argument. Op basis van de Nederlandse Grondwet kan ook een meer inhoudelijke denklijn worden gevolgd, die leidt tot het verbieden van diskriminerende organisaties. De Nederlandse Grondwet kent het recht van vereniging en vergadering (de wet kan echter beperkingen aanleggen op dit gebied); de Nederlandse wetgeving zegt ook dat iedereen gelijk is (artikel 1 van de Grondwet en artikel 9 van de Wet Algemene Bepalingen). Wanneer organisaties aanzetten tot diskriminatie, komen deze twee grondrechten met elkaar in botsing: het ene recht (vrijheid van vereniging en vergadering) wordt gebruikt om een ander recht (gelijkheid) te vernietigen. Met een beroep op de eigen grondrechten worden de grondrechten van anderen aangetaast, waardoor die ander niet kan leven op de plek (buitenlandse werknemers) of op de wijze (homo's, ongehuwd samenwonenden) die hij of zij kiest. Hiervoor kunnen grondrechten nooit bedoeld zijn.

Derhalve: een organisatie die (al dan niet met een beroep op de grondrechten van haar leden) de grondrechten van anderen aantast, moet door de rechter worden verboden. Dit maakt dus de uitoefening van bepaalde grondrechten (bijvoorbeeld vrijheid van vereniging en vergadering en vrijheid van drukpers) binnen het kader van de dan verboden organisatie onmogelijk.

Ethische argumenten:

Behalve een formeel-juridische argumentatie om tot een verbod van diskriminerende organisaties te besluiten, is ook een meer ethische motivering mogelijk. Hierbij geldt als de hoeksteen van de democratie niet haar vermogen om de vrijheid van vereniging tot het uiterste te garanderen, maar de mate waarin de democratie er in slaagt de bedreiging van minderheidsgroepen door andere groepen weg te nemen en te bestrijden.

Je moet daarom niet altijd uitgaan van

het formele recht van vrijheid van vereniging, maar ook (en misschien nog wel eerder) van de bedreiging die een organisatie kan vormen voor minderheden. De kern van de democratie is dan: op welke wijze verstaat zij haar taak om bescherming te bieden aan het recht van mensen in vrijheid en gelijkheid te leven?

Nemen we als voorbeeld de dreiging die een politieke partij als de Centrumpartij uitoefent op minderheden. Deze bedreiging hebben er alle baat bij dat de Centrumpartij wordt verboden, terwijl in dat geval nauwelijks aan te nemen valt dat er een meerderheid is die daarvan

haar politieke voorkeur of overtuiging. Om enkele voorbeelden te geven: het vrouwen van het publiek in de politie neemt af omdat één van haar hoofdagenten lid van en actief in de Centrumpartij blijkt te zijn, of: het leerlingenaantal van een school daalt omdat één der docenten lid blijkt van de Centrumpartij.

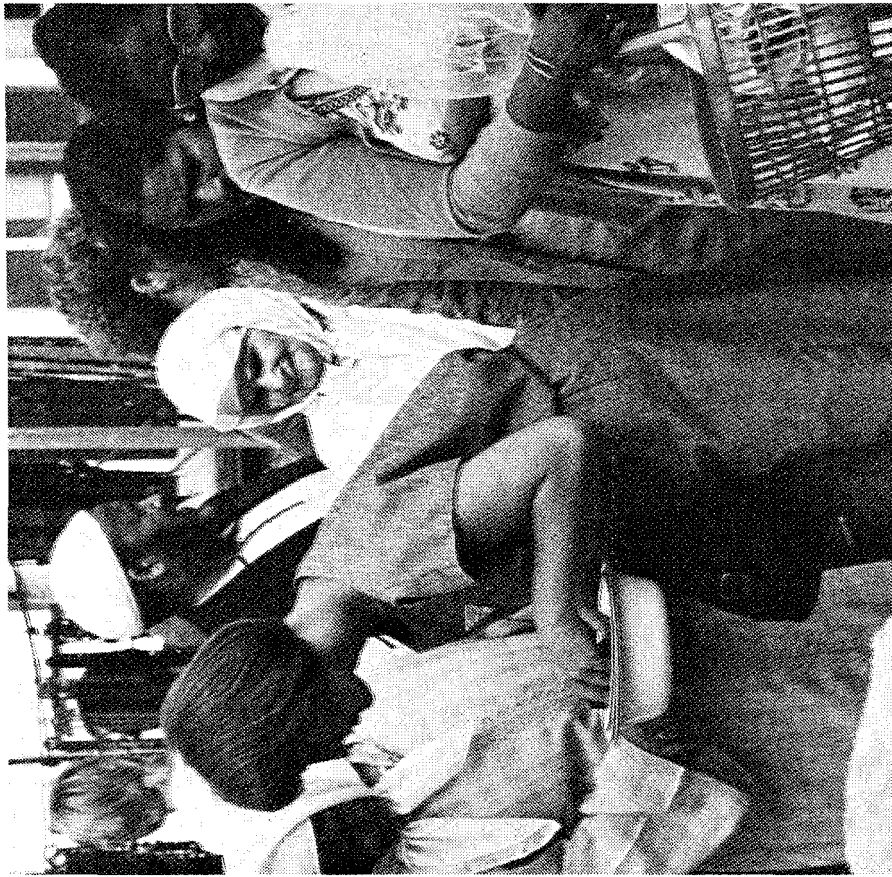
In alle gevallen geldt dat de relatie tussen het lidmaatschap van een racistische politieke partij en het functioneren van de betreffende persoon of de schade die de instelling daarvan ondervindt, door de werkgever moet worden aangetoond. De rechter in arbeidszaken is degene die de rekenen van de getroffen maatregelen of het ontslag toetst. Het spreekt dus vanzelf dat alle gevallen op zichzelf staan en individueel getoetst worden.

Opmerkingen:

1. In de stelling is niet specifiek gesproken over de overheid en over ambtenaren. In principe geldt de stelling namelijk voor alle instellingen die werknemers in dienst hebben. Bovendien wordt geen onderscheid aangebracht in politieke overtuiging.

2. Het maakt principieel geen verschil of een werknemer lid is van een verboden dan wel legale politieke organisatie. Als een politieke organisatie door de rechter in hoogste instantie tot een verboden ver- ening is verklaard (vanuit een algemeen maatschappelijk belang), betekent dat nog niet dat ook een individueel lid van die politieke organisatie het algemeen belang schaadt. Een vanuit het oogpunt van het algemeen belang verboden van een bepaalde politieke organisatie mag niet zonder meer tot gevolg hebben dat iemand recht op een eigen politieke keuze wordt ontzegd of bemoeilijkt, zeker niet door een werkgever.

In het geval dat een individu door zijn politieke stellingname het maatschappelijk belang bedreigt, is het aan het justitieel apparaat om tot vervolging over te gaan en aan de strafrechter tot veroordeling te besluiten. In geen geval aan de werkgever, ook al is dat de overheid!

ANGELO GOEDMONDT

TOELICHTING

Met deze stelling wordt principieel tegen een beroepsverbod op grond van enkel het lidmaatschap van een politieke organisatie gekozen. Dat zou immers betekenen dat iemand vanwege zijn politieke overtuiging zou kunnen worden getroffen door ontslag of andere maatregelen, en dat is een te vergaande aantasting van ieders grondrechten. Uitgangspunt is immers dat iedereen vrij is in zijn of haar politieke keuze en in het uitdragen daarvan.

Aan de andere kant is het niet denkbeeldig dat het lidmaatschap van een racistische politieke organisatie van invloed is op het werk dat men verricht. Dat kan doordat de betreffende persoon zijn politieke visie tijdens zijn werk blijft uitdragen of gestalte geeft in zijn werkzaamheden. Wanneer die politieke visie in strijd is met de doelstelling en de daarachterliggende visie van de instelling waar de persoon werkt, kan dit aanleiding zijn voor de werkgever om tot maatregelen en (in laatste instantie) tot ontslag over te gaan. Hetzelfde geldt voor het geval dat de instelling waar de betreffende persoon werkt, schade ondervindt vanwege zijn of

in de doelstellingen en/of werkwijze van de organisatie is. Deze toevoeging dient in een toelichting bij de wet vermeld te worden.

Er zijn ook organisaties die niet fascistisch of racistisch zijn, maar waarbij wel discriminatie voorkomt, b.v. als uitvloeisel van hun ideologie. Discriminatie is dan geen centraal element. Een duidelijk voorbeeld is de SGP, die in haar beginselprogramma het kiesrecht voor vrouwen wil afschaffen. Maar ook verhuulder komt discriminatie voor (zie de vele verschillen in de Nederlandse wetgeving tussen Nederlanders en andere ingezetenen).

Iedere vorm van discriminatie is onaanvaardbaar en dient bestreden te worden. Dit betekent echter niet automatisch dat elke organisatie die - in welke vorm dan ook - discrimineert, verboden moet worden.

3. De rechter beslist of in een concreet geval een organisatie verboden moet worden.

Deze beoordeling hoort niet thuis bij regering of parlement. In dat geval zou sprake zijn van een politiek gekleurde uitspraak. Een verbod hangt dan af van de toevallige verhoudingen in het parlement, hetgeen - wanneer het zou gaan om een partijverbod - een ongewenste situatie is!

Stelling 6 - beroepsverbod

Het lidmaatschap van een politieke organisatie kan op zichzelf nooit grond zijn voor ontslag of andere maatregelen. Tot een ontslagprocedure of andere maatregelen kan slechts worden overgegaan, indien:

- *de persoon in kwestie zich in de werksituatie racistisch gedraagt;*
- *of het lidmaatschap van de racistische organisatie strijdig is met de doelstelling van het bedrijf of de (overheids)instelling waar men werkzaam is, dan wel aan het bedrijf of de instelling aantoonbare schade toebrengt.*

GELDENDE REGLEMENTSARTIKELN • HUISSHOUDELIJK REGLEMENT

Artikel 8

2. Amendementen op kongresstukken worden door het kongrespresidium ingedeeld in de volgende categorieën:

Artikel 14

1. Het PB roept de leden en de aktiecentra voor 1 juli van enig jaar via een publikatie in het partijorgaan op, namen van kandidaten te melden via het PB bij de in lid 3 genoemde kommissie. Tot uiterlijk 1 september heeft men de gelegenheid namen te melden.

Artikel 19

1. Het aktiecentrum heeft tot taak:

- het nastreven van de doelstelling en het verwezenlijken van het programma van de PPP binnen de gemeentelike resp. het gewest. resp. de provincie;
- het opstellen van een programma;
- het beslissen over deelneming van de PPP aan verkiezingen voor gemeenteraden c.q. gewestra-ten c.q. Provinciale Staten, in overleg met de betrokken leden, mededeling hiervan, alsmede van alle hierin voorkomende mutaties aan het partijbestuur;
- begeleiding van de gemeentelijke en gewestelijke aktiecentra;
- het waarborgen van de uitvoering van het gestelde in artikel 17;
- het organiseren van vormings- en scholingsaktiviteiten in overleg met de bestaande landelijke organen en het aanwijzen van een provinciaal bestuurslid dat daarvoor tegenover de provinciale ledenvergadering verantwoordelijk is.

Artikel 22

Het bestuur van het provinciaal aktiecentrum heeft onverminderd het bepaalde in artikel 24 tot taak:

- opdeling van de provincie in gemeentelijke en gewestelijke aktiecentra, in overleg met de betrokken leden, mededeling hiervan, alsmede van alle hierin voorkomende mutaties aan het partijbestuur;
- begeleiding van de gemeentelijke en gewestelijke aktiecentra;
- het waarborgen van de uitvoering van het gestelde in artikel 17;
- het organiseren van vormings- en scholingsaktiviteiten in overleg met de bestaande landelijke organen en het aanwijzen van een provinciaal bestuurslid dat daarvoor tegenover de provinciale ledenvergadering verantwoordelijk is.

Artikel 28

1. De kerngroep kan slechts besluiten nemen indien meer dan 50% van de leden bedoeld in artikel 26 (het kworum) aanwezig is. Indien dit niet het geval is, wordt tenminste 2 weken later, doch ten hoogste 4 weken later, een nieuwe vergadering

bijeen geroepen die onafhankelijk van het aantal aanwezige leden besluiten kan nemen.

Artikel 32

Het kongrespresidium heeft tot taak:

- De vaststelling van de dagorde van het kongres.
- De vaststelling van de lijst van agendapunten.
- De bepaling van plaats en tijdsduur van het kongres alsmede de organisatorische voorbereiding daarvan na overleg met het partijbestuur.
- Het doen van een voorstel aan het kongres voor de afhandeling van de agenda.
- Het toedelen van de beschikbare spreektijd.
- Het aanwijzen van voorzitters voor de verschillende kongreszittingen uit de door de kerngroep overeenkomstig het bepaalde in artikel 29, h. b. genoemde personen.
- Het samenvoegen van voorstellen van gelijke of nauw verwante strekking tot één voorstel.
- Het maken van notulen en het doorzenden daarvan aan het partijbestuur binnen 2 weken na afloop van het kongres.
- Publikatie van de kongresbesluiten in het partijorgaan.
- Het zorgdragen voor de produktie van het kongresboek.

Artikel 34

Bij de uitvoering van de in lid 3. genoemde taak kiest het partijbestuur de voor het orgaan geëigende rechtsvorm. Het draagt hierbij zorg voor het in acht nemen van de volgende uitgangspunten:

- het partijbestuur doet een voordracht voor de benoeming c.q. verkiezing van bestuursleden. Een ieder kan tegenkandidaten stellen. De kerngroep benoemt c.q. kiest de bestuursleden.

• Verkiezingsreglement Tweede Kamer

Artikel 2

1. De aktiecentra dienen uiterlijk 5 maanden voor het verkiezingskongres bij het partijbestuur schriftelijk en ondertekend namen in van die leden van de PPP, die naar het oordeel van de aktiecentra voor een kandidatuur in aanmerking komen. Het partijbestuur plaatst hiertoe uiterlijk 6 maanden voor het verkiezingskongres een oproep in het partijorgaan.

2. Uiterlijk 3 maanden voor het verkiezingskongres stelt het partijbestuur een alfabetische lijst op van alle kandidaten en maakt deze bekend in het partijorgaan.

3. Het partijbestuur zorgt tevens voor de bereidverklaring van de kandidaten.

Het partijbestuur vraagt deze bereidverklaring door van betrokkenen voor een door het partijbestuur

aan te geven datum de invulling te verlangen van een bereidverklaringsformulier. Dit formulier bevat naast vragen over door de Kieswet bij de kandidaatstelling verlangde gegevens ook vragen over de vervulde functies in de partij en in vertegenwoordigende lichamen, over het bepaalde in artikel 1.5. van het huishoudelijk reglement en over de politieke opvattingen van betrokkenen.

Het niet of niet volledig invullen, het niet ondertekenen of het niet tijdig indienen bij het partijbestuur van het bereidverklaringsformulier leidt tot het niet opnemen van de naam van betrokkene in de onder 2. bedoelde lijst.

4. Uiterlijk 8 weken voor het verkiezingskongres organiseert het partijbestuur op eenzelfde door haar aan te wijzen datum vier regionale bijeenkomsten van de ledenvergaderingen van provinciale aktiecentra, waarbij deze zo evenredig mogelijk over de 4 regionale bijeenkomsten zijn verdeeld. De regionale bijeenkomsten stellen een advies op in de vorm van een lijst met tenminste 30 namen, waarbij is aangegeven welke kandidaten op alle lijsten kunnen voorkomen.

Voor deze 30 namen dienen de regionale bijeenkomsten een keuze te maken uit de namen welke voorkomen in de lijst bedoeld onder 2. De toevoe-ging van andere namen is niet toegestaan. Bij deze namen geven de regionale bijeenkomsten aan wie van de 30 genoemde op de in de betrokken kieskringen uit te brengen lijsten dienen voor te komen zo zij door het kongres niet worden geplaatst op de identieke delen van de in te dienen lijsten. Zij geven hierbij tevens de volgorde aan, waarin de namen in de kandidatenlijsten worden opgenomen. De adviezen van de 4 regionale bijeenkomsten worden door de voorzitter en de sekretaris, die door de betrokken provinciale bestu-ren zijn aangewezen, terstond meegedeeld aan het partijbestuur. Het partijbestuur brengt deze 4 adviezen ter kennis van de kerngroep voor de onder artikel 3.2. bedoelde vergadering van de kern-groep.

Het partijbestuur draagt er zorg voor dat datum en plaats van deze regionale vergaderingen tenmin-ste 14 dagen van te voren aan de leden bekend worden gemaakt.

Artikel 3

1. Het partijbestuur is bevoegd zelfstandig een advies uit te brengen aan de kerngroep, dat uiterlijk 5 weken voor het verkiezingskongres bij de kern-groepkommissie moet zijn ingediend.

2. Uiterlijk 4 weken voor het verkiezingskongres formuleert de kerngroep een advies en zendt dit naar het partijbestuur. Dit advies moet tenminste inhouden:

- het aantal namen dat op alle lijsten dient voor te

komen;

b. het al dan niet aanwijzen van één kandidaat(a)(e), die de eerste plaats op alle lijsten zal innemen;

c. wie en in welke volgorde op de identieke delen van de in te dienen lijsten zullen worden geplaatst.

Hierbij worden uitsluitend namen geadviseerd die voorkomen op de in artikel 2.2. bedoelde lijst van wie de in artikel 2.3. bedoelde bereidverklaring overeenkomstig het daar gestelde is ontvangen.

3. Het advies van de kerngroep wordt met de alfabetische lijst van de kandidaten alsmede de in artikel 2.4. bedoelde 4 regionale adviezen gepubliceerd in het kongresboek, met inachtneming van een termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 en 2 van het huishoudelijk reglement.

Artikel 4

1. In geval van ontbinding van de Tweede Kamer vergaderen de aktiecentra binnen 8 dagen na de dagtekening van het besluit tot ontbinding om namen te noemen van kandidaten; deze namen worden gezonden aan het partijbestuur.

2. Uiterlijk 16 dagen na het besluit van Kameront-binding vergaderen de regionale bijeenkomsten overeenkomstig het bepaalde in artikel 2.4. en stellen adviezen op van tenminste 30 namen, waarbij is aangegeven welke kandidaten op alle lijsten kunnen voorkomen.

3. Uiterlijk 30 dagen na het besluit van Kameront-binding stelt het landelijk kongres de volgorde vast van alle in te dienen kandidatenlijsten.

4. De wijze van stemming op de regionale bijeenkomsten en op het landelijk kongres geschiedt overeenkomstig het bepaalde in artikel 5 van dit verkiezingsreglement.

Artikel 5

1. Het kongres spreekt zich allereerst uit over het al dan niet aanwijzen van een kandidaat(a)(e), die de eerste plaats zal innemen op alle lijsten en over het aantal kandidaten dat identiek op alle lijsten geplaatst zal worden tot een maximum, genoemd in de Kieswet. Om op de eerste plaats van de kandidatenlijsten te worden gekozen moet men meer dan de helft van het aantal geldige stemmen op zich hebben verenigd.

2. Vervolgens stemt het kongres telkens per blok van 4 over de vraag wie tot het volgende blok van 4 kandidaten behoren.

Kandidaat voor deze stemming zijn uitsluitend degenen wier naam voorkomt op de lijst bedoeld in artikel 2, lid 2 en 3. Om tot bedoelde kandidaten te behoren dient men bovendien werkelijk bereid te zijn bij verkiezing zitting te nemen in de Tweede Kamer en moet men tenminste de helft van het aantal geldig uitgebrachte stemmen op zich heb-

ben verenigd.
De 4 kandidaten die de meeste stemmen op zich verenigen zijn gekozen. Indien minder dan 4 kandidaten aan de eis van de helft voldoen vindt voor de niet bezette plaats(en) herstemming plaats. Indien meer dan 4 kandidaten aan de eis van de helft voldoen zijn de 4 met de hoogste aantallen geldige stemmen gekozen. Bij een gelijk aantal geldige stemmen beslist het lot.
Daarna vindt per plaats binnen het blok een stemming plaats tussen de voor dat blok gekozen kandidaten. Gekozen is telkens de kandidaat met het hoogste aantal stemmen tot en met de derde plaats binnen het blok. De 4e plaats binnen het blok wordt bezet door de overblijvende kandidaat.
Over de vraag wie tot het volgende blok behoren wordt eerst gestemd nadat de plaatsen op de lijst voor het voorgaande blok zijn vastgesteld.

3. Een stembriefje is ongeldig indien het een naam of namen bevat van kandidaten die niet voor de plaats waarvoor gestemd wordt gekandidateerd is of zijn, indien er meer namen op zijn ingevuld dan er plaatsen te vervullen zijn of indien dezelfde naam meer keren wordt ingevuld. Blanco stemmen tellen mee voor het aantal geldig uitgebrachte stemmen.

Artikel 6

1. Binnen een week nadat het kongres is gehouden deelt het presidium de uitslag van de stemmingen aan het partijbestuur mede.
2. Overeenkomstig de onder 1. ontvangen uitslag en de in artikel 2.4. bedoelde adviezen stelt het partijbestuur 4 in te dienen lijsten vast.

● **Verkiezingsreglement
Eerste Kamer**

Artikel 2

1. Het partijbestuur roept de aktiecentra door middel van het partijorgaan uiterlijk 15 weken voor de vergadering van de kerngroep waarin de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer wordt vastgesteld op om namen te noemen van kandidaten.

● **Verkiezingsreglement
Europees Parlement**

Artikel 2

1. De aktiecentra dienen uiterlijk 3 maanden voor het verkiezingskongres bij het partijbestuur schriftelijk en ondertekend namen in van hen die voor een kandidatuur in aanmerking komen. Het partijbestuur plaatst hiertoe uiterlijk 4 maanden voor het verkiezingskongres een oproep in het partijorgaan.

**WIJZIGINGS-
VOORSTELLEN
HUISHOUDELIJK
REGLEMENT**

a. Inleiding

Het meest kenmerkende van ons huishoudelijk reglement lijkt soms dat het voortdurend wordt veranderd. Dat is geen hobby, maar wordt veroorzaakt door problemen of probleempjes die zich bij de toepassing van het reglement blijken voor te doen. Om verschillende aanpassingen is vanuit de partij gevraagd.

De onderstaande wijzigingsvoorstellen zijn bedoeld om behandeld te worden tijdens het najaarskongres. Ter vergelijking zijn de totnutoe geldende reglementsartikelen apart afgedrukt.
Op de wijzigingsvoorstellen kunnen desgewenst amendementen worden ingediend (vóór 15 september). Voor alle duidelijkheid: alleen amendering van de wijzigingsvoorstellen is mogelijk, niet van het reglement als zodanig.

b. Kandidaatstelling voor het partijbestuur

In de kerngroep is gevraagd de kandidaatstelling voor het partijbestuur te vervroegen, i.v.m. de vakanties. Dat kan door de oproep tot kandidaatstelling een maand eerder te publiceren.

Wijzigingsvoorstel:

In artikel 14.1. wordt „1 juli“ veranderd in „1 juni“.

c. Financiën van de aktiecentra

Omdat de aktiecentra deel uitmaken van de PPR als vereniging, zijn ook hun financiën onderdeel van de partijkas. Totnutoe is de financiële verhouding tussen landelijke partij en aktiecentra eenzijdig geregeld (aktiecentra hebben aanspraak op kontributie-afdracht). De vereniging is echter in laatste instantie ook verantwoordelijk voor de plaatselijke en provinciale financiën. Daarom wordt voorgesteld aan de bepalingen over de taken van een aktiecentrum een nieuwe bepaling toe te

voegen.
Wijzigingsvoorstel:
Aan Artikel 19.1 wordt een lid e. toegevoegd met de volgende tekst:

„e. het jaarlijks voor 1 juli vaststellen van de jaarrekening over het voorafgaande boekjaar en het tijdig vaststellen van de begroting voor het komende boekjaar. Deze jaarstukken dienen desgevraagd aan het partijbestuur te worden overgelegd.“

d. Het kworum op de kerngroep

De kerngroep kan alleen besluiten nemen als het kworum (meer dan 50% van het aantal kerngroep-leden) aanwezig is. Als het kworum niet aanwezig is, wordt tussen 2 en 4 weken later een nieuwe vergadering bijeengeroepen, die besluiten kan nemen ongeacht het aantal aanwezige leden.
Deze bepaling is bijzonder onpraktisch gebleken. Het is veel eenvoudiger zaken die wegens het ontbreken van het kworum niet behandeld kunnen worden, gewoon door te schuiven naar de eerstvolgende normale kerngroepvergadering.

Wijzigingsvoorstel:

De tweede zin van artikel 28.1 wordt vervangen door de volgende tekst:

„Indien dit niet het geval is, kunnen over de desbetreffende voorstellen –mits deze geagendeerd zijn – tijdens de eerstvolgende kerngroepvergadering besluiten worden genomen ongeacht het aantal aanwezige leden.“

e. Taken van het kongrespresidium

Met het kongrespresidium is overeenstemming bereikt over een wijziging van de taakstelling, zodat die meer overeenkomt met de praktijk en bijdraagt tot een betere voorbereiding van de kongressen. Op grond daarvan worden de onderstaande reglementswijzigingen voorgesteld.

Wijzigingsvoorstellen:

* De eerste zin van artikel 8.2. wordt gewijzigd als volgt:

„Amendementen op kongressstukken worden door of namens het partijbestuur, tezamen met het kongrespresidium, ingedeeld in de volgende categorieën:“

* In artikel 32 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- nieuwe tekst lid 2: „De samenstelling van de agenda en het tijdschema na overleg met het partijbestuur.“
- nieuwe tekst lid 3: „De organisatorische voorbereiding van het kongres na overleg met het partijbestuur.“
- lid 7 wordt geschrapt
- nieuwe tekst lid 8: „Het maken, vaststellen en doorzenden van notulen aan het partijbestuur binnen 2 weken na afloop van het kongres.“ Dit lid

- krijgt nummer 7.
- lid 9 wordt geschrapt
 - lid 10 wordt geschrapt.

f. Benoeming van bestuurders

Bestuurders van partijorganen worden volgens de nu geldende bepalingen benoemd door de kerngroep, op voordracht van het partijbestuur. De rol van de kerngroep heeft in de praktijk geen inhoud: elke voordracht van het partijbestuur wordt zonder meer overgenomen. Bovendien wordt de benoeming door de kerngroep door sommige organen als inemming ervaren. Het volgende voorstel komt aan deze bewaren tegemoet en geeft tevens de betrokken organen het recht zelf een voordracht te doen.

Wijzigingsvoorstel:

Artikel 34.4.e. wordt vervangen door de volgende tekst:

„e. Het partijbestuur benoemt de bestuursleden op voordracht van het desbetreffende orgaan en legt hierover verantwoording af aan de kerngroep.“

g. Totstandkoming Tweede Kamerlijst

De huidige regeling voor de totstandkoming van de Tweede Kamerlijst voldoet niet. Na de laatste ervaringen ermee (bij de Tweede Kamerverkiezingen in 1982) is van verschillende kanten op verbetering aangedrongen. Hieronder eerst een overzicht van de geldende procedure. Daarna worden de knelpunten beschreven en de voorgestelde verbeteringen toegelicht.

Huidige gang van zaken

- De aktiecentra stellen de kandidaten.
- Het partijbestuur regelt de bereidverklaring. Kandidaten bepalen zelf of ze zich beschikbaar stellen als lijsttrekker, voor de landelijke lijst en/of voor de regionale lijst.
- Vier regionale kongressen stellen adviezen aan het landelijk kongres op over de landelijke lijst en bepalen de samenstelling van de regionale lijst.
- Het partijbestuur maakt een advies aan de kerngroep over de landelijke lijst.
- De kerngroep brengt een advies uit aan het kongres over de lengte van de landelijke lijst en over de samenstelling daarvan.
- Het kongres bepaalt hoeveel namen er totaal op de lijst komen en hoeveel daarvan landelijk-identiek zullen zijn.
- Het kongres kiest de landelijke kandidaten als volgt:
 - de lijsttrekker wordt gekozen (heeft daarvoor 50% van de stemmen nodig);
 - daarna volgen stemmingen over blokken van 4 kandidaten;
 - per blok wordt eerst gestemd over de vraag wie

in dat blok worden geplaatst (men heeft steeds 50% van de stemmen nodig):

- vervolgens wordt binnen het blok per plaats gestemd (geen 50% nodig).

Knelpunten

1. In 1982 zijn 230 mensen kandidaat gesteld, waarvan er 163 hebben bewilligd. Al deze kandidaten maken de reglementaire procedure door, terwijl maar een beperkt aantal echt in het spel voorkomt. Dat betekent een hoop organisatie, een omvangrijke papierwinkel en tijdrovende stemmingen op het kongres.
 2. Voor de landelijke lijst worden in totaal 6 adviezen uitgebracht (4 regionale adviezen), een kerngroep- en een partijbestuursadvies). Het valt zeer te betwijfelen of de kongresorganisatie aan al dat advies behoefte heeft.
 3. Volgens het reglement wordt pas op het kongres beslist over de totale lengte van de lijst en over het aantal landelijke kandidaten. Bij het opstellen van de verschillende adviezen is het echter nodig te weten hoeveel namen op de landelijke lijst geplaatst zullen worden.
- Verder wordt de funktie van de regionale kongressen in twijfel getrokken, waarbij is voorgesteld de provincies in plaats daarvan in te schakelen.
4. De stemprocedure op het kongres is ingewikkeld en tijdrovend.

Voorgestelde verbeteringen

1. Het aantal kandidaten kan worden beperkt door een selectiemechanisme in te voeren. Op het kongres zijn dan alleen die mensen kandidaat, die voldoende steun vanuit de partij hebben gekregen. De selectie van kandidaten wordt uitgevoerd door de provinciale ledenvergaderingen. Zij dragen elk 10 kandidaten voor de landelijke lijst voor. Alleen kandidaten die door tenminste 3 provincies zijn voorgedragen, komen voor een plaats op de landelijke lijst in aanmerking.
2. De regionale adviezen verdwijnen; ze worden vervangen door provinciale voordrachten (zie 1.). Ook het kerngroepadvies wordt afgeschaft. Het partijbestuursadvies wordt vervangen door het advies van een 'vertrouwenscommissie', waarin de verschillende geleidingen van de partij vertegenwoordigd zijn. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de bezwaren tegen de rol van het partijbestuur. Het partijbestuur krijgt dan wel het recht om zelf kandidaten te stellen (behalve voor de Tweede Kamer ook voor de Eerste Kamer en het Europees Parlement).
3. Het aantal kandidaten op de lijst wordt vastgesteld op in totaal 30; dit is het maximum dat de

Kieswet toelaat. Ook wordt bepaald dat het aantal landelijke kandidaten 10 zal zijn. De overige kandidaten (maximaal 20, maar minder mag ook) worden door de provinciale ledenvergaderingen gekozen.

4. De stemprocedure op het kongres wordt vereenvoudigd. Na de verkiezing van de lijsttrekker wordt in één stemming uitgemaakt welke 9 kandidaten verder op de landelijke lijst voorkomen. Daarna wordt per plaats gestemd. Door het onder 1. genoemde selectiesysteem gaat het in totaal ook om minder kandidaten; dit betekent dat de stemmingen minder tijd kosten.
- Wijzigingsvoorstellen*
- * Aan artikel 22 van het huishoudelijk reglement wordt een lid e. toegevoegd met de volgende tekst:

e. het organiseren van de krachten de verschillende ledenvergaderingen."
 - * Aan artikel 2.1. van het Verkiezingsreglement voor de Tweede Kamer (verder afgekort als 'VR TK') wordt de volgende zin toegevoegd:

"Ook het partijbestuur kan namen van kandidaten noemen"
- Dezelfde zin wordt toegevoegd aan artikel 2.1. van het Verkiezingsreglement voor de Eerste Kamer en aan artikel 2.1. van het Verkiezingsreglement voor het Europees Parlement.
- * In artikel 2.3. VR TK wordt na de derde zin de volgende tekst tussengevoegd:

"Het bereidverklaringsformulier vermeidt tevens de vraag of men zich beschikbaar stelt voor het lijsttrekkerschap, voor het landelijke deel en/of voor het provinciale deel van de kandidatenlijst, voorzover men daarvoor althans kandidaat is gesteld."
 - * Artikel 2.4. VR TK wordt vervangen door de volgende tekst:

"a. De provinciale besturen schrijven in elke provincie een provinciale ledenvergadering uit, die uiterlijk in de negende week voor het verkiezingskongres moet plaatsvinden.

De provinciale besturen dragen er zorg voor dat de data en plaatsen van deze vergaderingen tenminste 14 dagen van te voren aan de leden bekend worden gemaakt.

b. Elke provinciale ledenvergadering stelt een lijst op met ten hoogste 30 namen. Voor deze 30 namen dienen de provinciale ledenvergaderingen een keuze te maken uit de namen welke voortkomen in de lijst bedoeld onder 2. De toevoeging van andere namen is niet toegestaan.

c. De eerste 10 namen op de onder b. bedoelde lijst vormen een voordracht aan het kongres voor het landelijke deel van de kandidatenlijst, zoals bedoeld in artikel 3.

d. Bij deze namen geven de provinciale ledenvergaderingen aan wie van de 10 genoemden ge-

plaatst worden op het provinciale deel van de kandidatenlijst, wanneer zij door het kongres niet op het landelijke deel van de kandidatenlijst worden geplaatst. Zij geven hierbij tevens de volgende aan, waarin deze namen in de kandidatenlijsten worden opgenomen.

- e. De overige namen op de volgens lid b. opgestelde lijst worden geplaatst op het in artikel 3. bedoelde provinciale deel van de kandidatenlijst, met dien verstande dat wordt aangegeven welke kandidaten niet in de lijst worden opgenomen wanneer er kandidaten volgens lid d. op het provinciale deel van de kandidatenlijst worden geplaatst.
 - f. De door de provinciale ledenvergaderingen opgestelde lijsten worden door de provinciale besturen terstond ter kennis gebracht van het partijbestuur.
- g. De stemprocedure op de provinciale ledenvergaderingen is dezelfde die geldt voor het kongres, zoals bepaald in artikel 6."
- * De huidige artikelen 3 t/m 8 worden vernummerd tot 4 t/m 9. Er wordt een nieuw artikel 3. opgenomen met de volgende tekst:
 1. Het landelijke deel van de kandidatenlijst bestaat uit 10 namen. Deze namen komen als eerste voor op alle per kieskring in te dienen lijsten.
 2. Het provinciale deel van de kandidatenlijst bestaat uit een door de provinciale ledenvergadering te bepalen aantal namen, tot het maximum dat de Kieswet toelaat.

Deze namen worden na die van het landelijke deel van de kandidatenlijst geplaatst op alle in de betrouwen provincie in te dienen lijsten."

 - * Het huidige artikel 3. wordt vervangen door een artikel 4. met de volgende tekst:
 1. Het partijbestuur benoemt uiterlijk 5 maanden voor het verkiezingskongres een vertrouwenscommissie, die bestaat uit 7 leden.

De vertrouwenscommissie heeft tot taak ten behoeve van de verkiezing van de kandidaten door het kongres een advies op te stellen met de namen van de 10 kandidaten die zij het meest geschikt acht om op het landelijke deel van de kandidatenlijst te worden geplaatst.

Het partijbestuur is bevoegd zelfstandig een advies uit te brengen aan de vertrouwenscommissie.

Het advies van de vertrouwenscommissie beperkt zich toch de namen van hen die door tenminste 3 provinciale ledenvergaderingen op de in artikel 2.4.c. bedoelde voordracht zijn geplaatst.
 - 2. Het advies van de vertrouwenscommissie wordt met de alfabetische lijst van de kandidaten aismeede de in artikel 2.4.c. bedoelde provinciale voordrachten gepubliceerd in het kongresboek, met inachtneming van een termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 en 2 van het huishoudelijk reglement."
 - * Van het huidige artikel 4. vervalt lid 4. (is gere-

geld in het nieuwe artikel 2.4.g.), wordt lid 3. genummerd 5.3. en wordt lid 1. (omgenummerd tot 5.1.) aangevuld met de zin:

"Ook het partijbestuur kan namen van kandidaten noemen."

Artikel 4.2. wordt genummerd 5.2. en krijgt de volgende tekst:

"Uiterlijk 16 dagen na het besluit van Kamerontbinding vergaderen de provinciale ledenvergaderingen ter uitvoering van het bepaalde in artikel 2. lid 4."

- * Het huidige artikel 5. wordt vervangen door een artikel 6. met de volgende tekst:

"1. Het kongres stelt het landelijke deel van de kandidatenlijst vast, zoals bedoeld in artikel 3.1. Voor een plaats op het landelijke deel van de lijst komen alleen die kandidaten in aanmerking, die door tenminste 3 provinciale ledenvergaderingen op de in artikel 2.4.c. bedoelde voordracht zijn geplaatst.

2. De stemprocedure tijdens het kongres verloopt als volgt:

- a. Eerst wordt de lijsttrekker gekozen. Om tot lijsttrekker gekozen te worden moet men meer dan de helft van het aantal geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd.

Wanneer bij de eerste stemming geen van de kandidaten de meerderheid behaalt, vindt een tweede stemming plaats tussen de twee kandidaten die bij de eerste stemming de meeste stemmen op zich hebben verenigd. Bij een gelijk aantal stemmen beslist het lot.

- b. Vervolgens bepaalt het kongres in één stemming welke overige 9 kandidaten op de lijst worden geplaatst. De 9 kandidaten die de meeste stemmen op zich hebben verenigd zijn gekozen.
- c. Daarna wordt tussen de 9 gekozen kandidaten per plaats gestemd. Om op een bepaalde plaats gekozen te worden moet men meer dan de helft van het aantal uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd.

Wanneer bij de eerste stemming voor een bepaald plaats geen van de kandidaten de meerderheid behaalt, vindt een tweede stemming plaats tussen de twee kandidaten die bij de eerste stemming de meeste stemmen op zich hebben verenigd. Bij een gelijk aantal stemmen beslist het lot.

3. = tekst van het huidige artikel 5.3."

- * Het huidige artikel 6. wordt omgenummerd tot 7; het tweede lid van dit artikel krijgt de volgende tekst:
 1. Overeenkomstig de onder 1. ontvangen uitslag en de in artikel 2.4.e. bedoelde lijsten stelt het partijbestuur de in te dienen kandidatenlijsten vast."

2. Overeenkomstig de onder 1. ontvangen uitslag en de in artikel 2.4.e. bedoelde lijsten stelt het partijbestuur de in te dienen kandidatenlijsten vast."

3. Het huidige artikel 6. wordt omgenummerd tot 7; het tweede lid van dit artikel krijgt de volgende tekst:

"2. Overeenkomstig de onder 1. ontvangen uitslag en de in artikel 2.4.e. bedoelde lijsten stelt het partijbestuur de in te dienen kandidatenlijsten vast."

SAMENWERKING

Wij als actieve leden van het PPR-Aktiecentrum Kanaalzone hebben ons geërgerd aan het opnieuw ter discussie stellen van de samenwerking met PSP en CPN.

Dat Overijssel grote verschillen constateert in stijl en politieke keuzen tussen bovengenoemde partijen, zegt iets van hun niet willen samenwerken met PSP en CPN.

In de praktijk, op gemeentelijk niveau, is ons juist het tegenovergestelde gebleken. De samenwerking die wij als Links Perspectief Terneuzen (PPR, PSP en CPN) een aantal jaren geleden zijn aangegaan heeft ons dichter bij elkaar gebracht. Dat de ene partij andere aksenten legt dan de andere, wordt door ons enkel positief ervaren. Wij zijn immers van mening dat je op deze wijze van elkaar kunt leren en elkaar kunt aanvullen (het pragmatische van de PPR weet je nog wel).

Als wij een pragmatisch oordeel over D'66 moeten geven, dan zal dit gezien de door hen ingenomen standpunten niet zo best uitvallen. Wij moeten immers constateren dat de standpunten die deze club inneemt zowel op gemeentelijk als provinciaal niveau nog al eens verschillen van de onze. Op grond hiervan komen wij tot de conclusie dat een samenwerkingsverband met deze club alleen gewenst is, op basis van een beginselprogramma zoals dit tot stand gekomen is bij de samenwerking op Europees niveau. Hieraan concessies doen betekent immers een stap terug op weg naar het midden. En wij dachten nog wel, dat wij als PPR voor een radicale verandering van onze samenleving waren. Vreest Overijssel misschien dat deze verandering door de huidige samenwerking te rood zal worden. Wij niet!

Ten aanzien van de EVP en de groep Scholten/Dijkman, moeten wij pragmatisch als wij zijn, constateren dat deze groep andere uitgangspunten heeft als de onze. Immers, de bijbel is voor hen uitgangspunt van waaruit politiek moet worden bedreven. Het EVP-programma ge-

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

lezen hebbend, blijkt dat dit weinig verschillen vertoont met hetgeen wij als PPR willen. Er is dus een basis voor programmatisch samenwerken tussen hen en de PPR, PSP, CPN en GPN aanwezig. Waarom haakte deze club dan af?

Dat de groep Scholten&Dijkman toch overgaat tot het stichten van een nieuwe partij, ondanks dat er een zich op de bijbel baserende progressieve EVP is, zegt genoeg van deze heren hun wil tot integratie en streven naar een 'breed samenwerkingsverband'. Door op deze wijze te handelen treedt er immers een versplintering op in het progressieve kamp, iets wat naar onze mening rechts heel goed uitkomt.

Waar wij voorstander van zijn is verder gaan op de weg die wij op Europees niveau hebben uitgestippeld. Dat wij moeten proberen om het samenwerkingsverband links van de PvdA te verbreden, daar zijn wij van overtuigd. Links van de PvdA omdat wij menen dat gezien het huidige kabinetsbeleid er gestreefd dient te worden naar een progressieve meerderheid. Zo de verkiezingen ingaan betekent werfkracht die o.a. middels het intensiveren van de Dialoog van Driebergen zou kunnen worden bewerkstelligd.

Indien de PPR het niet kan nalaten steeds opnieuw strategie-diskussies aan te gaan, steeds opnieuw te veranderen van partners, dan verliest zij naar onze mening aan geloofwaardigheid en is de kans groot dat zij op deze wijze een tweede DS'70 wordt.

Als er problemen zijn rond de huidige samenwerking met PSP en CPN, dan moeten wij daar niet omheen lopen, maar door middel van samenwerken dichter bij elkaar zien te komen.

Verder zijn wij van mening dat van oudsher het ekologisch denken aan de PPR eigen is geweest en wij vinden dit gelukkig nog steeds terug

in onze partij. Alleen groen omdat het groen is, zonder in te gaan op economische verhoudingen, alleen maar streven naar een schoner milieu, is echter iets waar wij niet voor kiezen noch in geloven.

Groene politiek bedrijven, ja, maar niet bij groen alleen, om het in Henk Waltmans woorden te zeggen.

Tot slot onze conclusie:

In beginsel kiezen voor verdere samenwerking met PSP, CPN en GPN en hierbij contacten met andere progressieve partijen niet uitsluiten, met als doel de eerder genoemde samenwerking te verbreden.

Opnieuw van strategie veranderen betekent rechts in de kaart spelen en als PPR aan geloofwaardigheid verliezen, om nog maar te zwijgen van het verlies van actieve leden binnen de huidige actiecentra. Op deze wijze de weg op gaan om echt klein te worden, dat zou jammer zijn.

André van Himme

Ad van Hoek

Rob van der Goes

PPR-Terneuzen/Kanaalzone

PLAYBOY (2)

Roel van Duijn stelt in zijn naschrift in de vorige Radikalenkrant dat het de taak van een lijsttrekker is om veel mensen te bereiken. Volgens mij is haar of zijn taak om die mensen te bereiken die zij/hij wil bereiken. De mensen die Roel blijkbaar wil bereiken zijn seksistische mensen die er niet voor terugdeinzen een vulgair blad als de Playboy te kopen. Zouden die mensen de doelgroep van het Groen Progressief Akkoord vormen?

Tot zover roepen de woorden van Roel slechts onbegrip bij mij op. Echt boos word ik als ik lees dat Roel zo groothartig is dat hij zich de weerzin van velen tegen het gebruik van vrouwen als objecten kan voorstellen. Verdomme, hij kan het zich voorstellen,

maar zich er druk om maken zal hij zeker niet. Dat blijkt ook uit de zin waarmee hij z'n naschrift besluit en waarin hij de vraag opwerpt of 'soft-porno' niet juist seksueel geweld zal voorkomen. Geweld voorkomen met hetzelfde geweld, prachtig.

Zo iemand moet mij vertegenwoordigen in het Europees Parlement waar al zo veel 'mannetjes' rondlopen. Groene politiek is ongetwijfeld belangrijk, maar een politiekus die ecologie wil bedrijven over de ruggen van vele vrouwen en gelukkig ook al vele mannen, die mag van mij thuisblijven. Ik heb het gevoel dat Roel zich voor geen cent interesseert voor feminisme, anders had hij wel gelezen en nagedacht over de redenen en oorzaken van verkrachting en vrouwenonderdrukking.

Roel moet eens een tijd als vrouw door het leven, dan zal zij de bittere noodzaak van het feminisme waarschijnlijk aan den lijve ondervinden. Wat mij betreft trekt ze een groen rokje aan. En: denk eens écht na over de uitspraken gedaan op het feminiseringskongres!

Ronald Visser
Amsterdam

PLAYBOY (3)

In de Radikalenkrant van 26 juni 1984 staat een brief uit Den Bosch waarin teleurstelling wordt uitgesproken over het interview in Playboy met Roel van Duijn. Je zou verwachten dat de hele PPR vindt dat Van Duijn dit niet kan maken. Want een van de uitgangspunten van de PPR is toch politieke geloofwaardigheid? Dat betekent toch dat zeggen en doen met elkaar in overeenstemming zijn. En wat wij van vrouwen vinden is toch volstrekt in strijd met wat Playboy laat zien.

Daarom vind ik het onbegrijpelijk dat het Partijbestuur in zijn reactie niet verder komt dan: 'op z'n minst onverstandig'. Als partijleden, in het kader van hun politieke activiteiten de uitgangspunten van de PPR aan hun laars lappen dan zal het Partijbestuur zich daar op z'n minst publiekelijk van moeten dis-

BRIEVEN

tantiëren.

De reactie van Van Duijn is zo mogelijk nog onbenulliger. Hij denkt met een interview in Playboy PvdA-stemmers voor de PPR-ideeën te winnen. Is dat niet wat al te naïef voor een ex-wethouder? Dat hij zijn gedrag wil goedpraten met de suggestie dat vormen van zachte pornografie verkrachtingen voorkomen bewijst dat hij weinig weet en heeft nagedacht over het verschijnsel verkrachting. Blijkbaar is Van Duijn's publiciteitswellust zo groot dat hij de verwerpelijke formule van Playboy niet doorziet.

Daarom moet de PPR en dus het partijbestuur zich alsnog onomwonden tegen het gedrag van Van Duijn uitspreken!

Theo Lieveise
Apeldoorn

NICARAGUA

Bram van Oijk gaf in de laatste Radikalenkrant een verhaal over de economie na Somoza. Ondanks de in het artikel hier en daar opgesomde verbetering in de levensomstandigheden van de Nicaraguanen lijkt het mij dat Bram meer onder de indruk gekomen is van alles wat er sinds de revolutie fout gegaan is dan van de positieve gevolgen daarvan.

Nu ervaart niet iedere Nicaraguaganger hetzelfde, getuige de tientallen reisverslagen die er de laatste jaren gepubliceerd zijn, en waar men bijvoorbeeld in het reisverslag van de religieuzen die onlangs terugkwamen van hun koffieplukexpeditie een heel ander verhaal leest dan in de verslagen die van de hand van Carolijn Visser in de NRC verschenen.

Blijkbaar hangt het er maar van af hoe je er naar kijkt. En die zin bleef bij mij hangen na lezen en herlezen van het artikel van Bram en vervormde zich tot: en we stonden er bij en we keken er naar.

Ja, hoe kijk je er naar? Er zijn er die voornamelijk interne oorzaken als de reden zien waarom het economisch allemaal mis ging sinds de revolutie, waarbij kinderziektes zoals gebrek aan er-

varing op het gebied van planning, té wilde hervormingsdrift, etc. de boosdoeners zijn. Natuurlijk gaat men niet voorbij aan de invloed van externe oorzaken maar die spelen toch een rol op het tweede plan. Dan schrijft Bram bijvoorbeeld 'dat de ruzie met de VS bovendien de problemen nog verergerd heeft'. De ruzie met de VS!

En dat nadat thans vriend en vijand weet dat er in dat gebied een niet eens meer verholde oorlog aan de gang is, waarin de CIA helpt mijnen te leggen voor de Nicaraguaanse havens, dat de VS rechtstreeks betrokken zijn bij de levering van oorlogsmaterieel en training van de rebellen, die overmorgen ge-

dwongen zouden zijn hun invallen te staken als morgen de VS zouden afzien van de verdere financiering van deze activiteiten. Nogmaals: het is maar hoe je er tegen aankijkt.

Voor een politieke partij overigens van het grootste belang.

Want de vraag van Bram van Oijk of het Sandinistische experiment zal slagen hangt niet in de eerste plaats af van de vraag of er binnen Nicaragua de juiste maatregelen genomen gaan worden, of men er beter gaat plannen, of de conjunctuur wellicht een handje mee zal gaan helpen, maar hangt er van af of de vrije Westerse wereld Nicaragua de kans wil geven om

een nieuwe toekomst op te bouwen.

Heel concreet: zolang dat buitenland (inclusief Nederland) er mee volstaat om de situatie economisch te analyseren en op grond daarvan tot (overigens gezien de huidige situatie beslist onvolgende) financiële en economische steun overgaat, en de NATO-'bondgenoot' vrijlaat om ongehinderd zijn desastreuze politiek te voeren, zolang het uit politieke overwegingen nalaat die bondgenoot krachtig ter verantwoording te roepen, hebben wij allemaal boter op ons hoofd en geldt: wij staan er bij en wij kijken er naar. En dat element miste ik in het overigens goede verhaal van Bram van Oijk.

Bram van Noord
Nederhorst den Berg

Studiedag Wet Voorziening Gezondheidszorg

In samenwerking met de Stuurgroep Raads- en Statenwerk en een projectgroep van de Werkgroep Gezondheidszorg heeft de Stichting Radikalen Vorming een *studiedag* georganiseerd over *De Wet Voorziening Gezondheidszorg In De Eerste Lijn*. Deze studiedag is primair bedoeld voor *PPR-raadsleden en hun medewerkers*.

Het programma begint met een algemene inleiding over de totstandkoming, inhoud en (gedeeltelijke) invoering van de wet door *Bert Sweerts*, projectleider van het Samenwerkingsproject Eerste Lijn en PPR-lid. De rest van de studiedag wordt gevuld met werkgroepen. Als werkgroepinleiders zullen de volgende PPR-leden optreden: *Gert Both*, jurist en medewerker van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, raadslid te Voorshoten – over WVG en gemeentepolitiek; *Hans van der Wilk*, coördinator van het Landelijk Patiënten/Konsumenten Platform, voormalig wethouder te Schiedam – over het WVC-beleid ten aanzien van de patiënten/konsumentenparticipatie; *Chris Bruins*, arts en beleidsmedewerker van de Nationale Raad voor de Volksgezondheid – over WVC en ervaringen van een patiëntenvereniging.

De studiedag wordt gehouden op zaterdag 13 oktober in het CSB-gebouw, Kromme Nieuwe Gracht 39 te Utrecht, van 10.30 uur tot 15 uur. Deelname is gratis. Opgave: voor 23 september bij de SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. De deelnemers ontvangen eind september een informatiepakket.

PETER LANKHORST: STERRENSLAG

Het sportgeweld van de Olympische Spelen heeft de afgelopen weken veel aandacht getrokken. Mede door het tijdsverschil van 9 uur met Los Angeles konden de radio en de tv de resultaten sneller doorgeven dan de kranten. Met name de ochtendbladen kwamen door het tijdsverschil in moeilijkheden en dikwijls met oud nieuws. Wie 's morgensvroeg de laatste resultaten wilde hebben, zette gewoon de tv aan. Met de ontbijtservice van Koos Postema is weer een nieuwe fase van het tv-tijdperk ingeleid. En de kranten hebben het nakijken.

De Olympische Spelen of andere grote gebeurtenissen zijn altijd heel geschikt om onopgemerkt een nieuwe fase mee in te gaan. En een terugweg is er meestal niet meer. Het is bovendien wel handig, dat je op elk gewenst tijdstip de nodige informatie op de tv kunt krijgen. Daar is op het eerste gezicht weinig tegen in te brengen. Maar wie even verder kijkt en denkt, ziet ook de forse nadelen. De geboden informatie wordt genietbaar gemaakt, door show en met reclame omgeven. En het moet allemaal eenvoudig, aktueel en gemiddeld zijn. Dus krijgen we maar een beperkt deel van de werkelijkheid voorgeschoteld.

Moelijke zaken, en die bestaan ook in een ingewikkelde samenleving, zijn niet interessant en blijven buiten beeld. Dat geldt voor alle soorten van informatie en niet in de laatste plaats voor de politieke.

Daarom is uitbreiding van zendtijd op de televisie geen onschuldig en neutraal iets. Het is niet per definitie fout, maar zeker ook niet zonder meer goed. Het heeft immers gevolgen voor de informatievoorziening van veel mensen. Al realiseer ik mij best dat die informatievoorziening ook nu al erg gebrekkig is, als de mensen al een krant lezen, dan lezen ze er maximaal één.

Een verdere aantasting van de informatievoorziening is erg gevaarlijk in

een tijdperk van grote maatschappelijke en economische veranderingen. Want dan blijven vooroordelen bestaan en ontwikkelen zich zelfs nieuwe. Zie het toenemend racisme en het relatieve succes van een Centrumpartij.

Daarom vind ik de omroep politieke ontwikkelingen van het afgelopen jaar ook zo slecht. Er is geen enkele garantie dat de informatievoorziening op een behoorlijk peil blijft en dat grote groepen mensen daar regelmatig mee gekonfronteerd worden. Met het toelaten van satellieten en abonnee-televisie is daar geen sprake meer van. We zullen met z'n allen meer tv gaan kijken en minder informatie krijgen.

Ik vind dat geen gelukkig vooruitzicht. En ik vrees dat specifieke programma's voor bepaalde doelgroepen op afzonderlijke kanalen daar ook geen verbetering in zullen bren-

gen. Zo zullen vooroordelen over buitenlanders niet met programma's voor etnische minderheden op een eigen tv-kanaal worden weggenomen. Daar is meer voor nodig.

Meer ook dan de verbluffende resultaten van de zwarte sportlieden op de Olympische Spelen. Misschien kunnen daartoe in dit mediatijdperk de televisiegenieke stunts van Jesse Jackson bijdragen. Maar ondertussen is zijn naamgenoot Michael populairder bij de gemiddelde Amerikaan. Hij zou dus, als hij dat wilde, meer kans op het presidentschap maken. Want zo werkt dat langzamerhand. Misschien wil Evelyn Ashford dan zijn running-mate worden. Dat kan een leuke sterrenslag geven. Helemaal kan Carl Lewis geen running-mate van Evelyn zijn, hij wil ook in de politiek de eerste zijn. Voor welke politiek hij staat, is nog niet bekend. Dat hoort u nog.

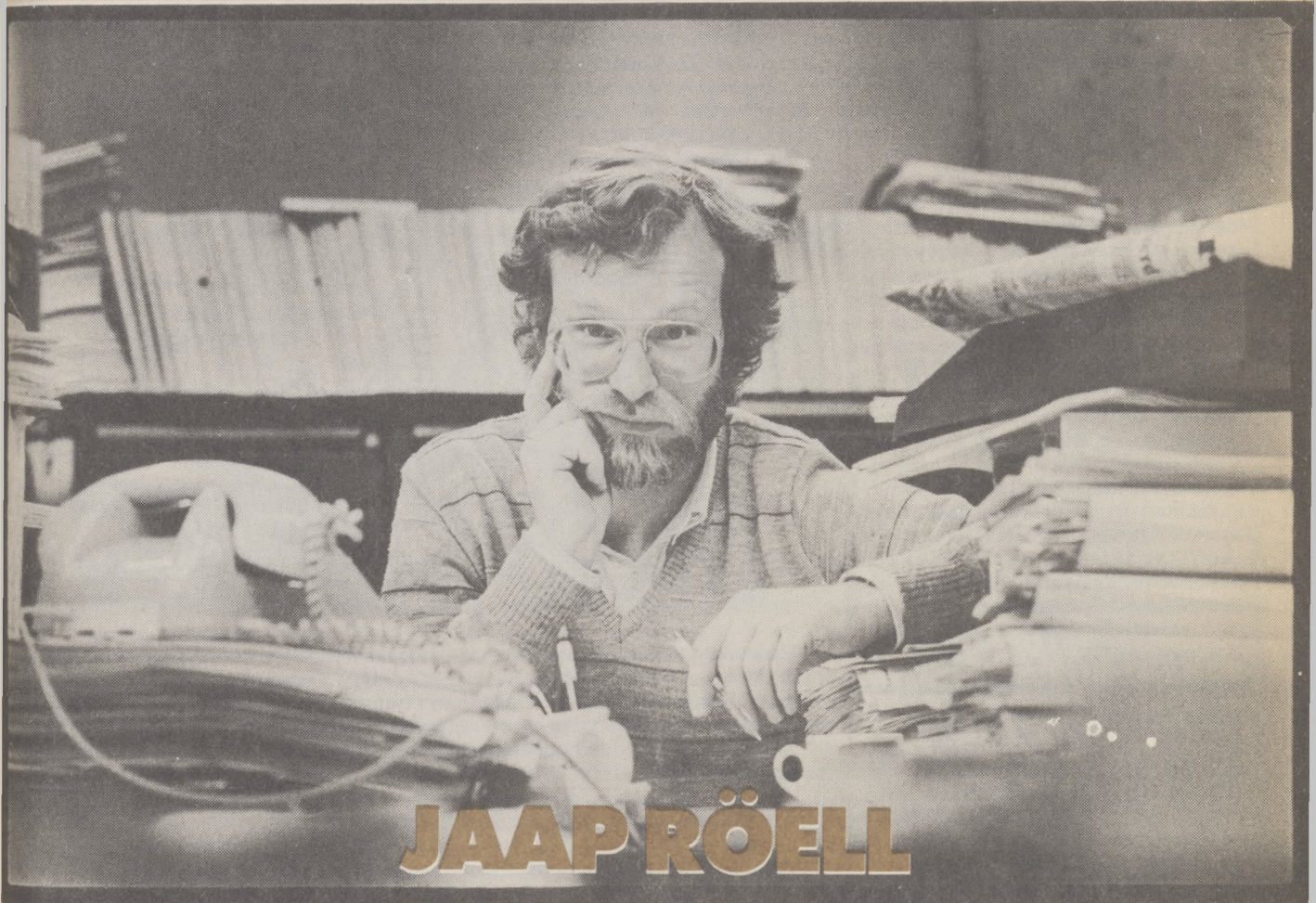
R A D O K A L E N

KRANT

MAANDBLAD / JAARGANG 17 / NUMMER 8 / 18 SEPTEMBER 1984

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

AFSCHEID VAN DE JONKHEER

JAAP RÖELL
OVER DE PPR
EN HET
PARLEMENT

SFEER VAN OUDERWETSE ARMENZORG

Herijkingsnota Zeer Teleurstellend

De Herijkingsnota over ontwikkelingssamenwerking van het Kabinet lijkt haastig in elkaar geflanst en wekt bovendien het vermoeden dat de konklusies al vaststonden lang voordat de rest eromheen geschreven was. In de nota worden dingen beweerd die aan de jaren vijftig doen denken.

Dit is in grote lijnen de kritiek van de PPR-fractie, geuit tijdens het debat tussen de Kamer en Minister Schoo begin september. De belangrijkste bezwaren tegen de nota hield de fractie in vier punten samengevat:

- Het bilaterale beleid wordt in de nota losgekoppeld van het structurele kader van de verhouding tussen Noord en Zuid. „Alsof de minister zich niet realiseert dat de hulprelatie slechts één van de bilaterale betrekkingen is tussen Nederland en de ontwikkelingslanden en dat de oplossing van de problemen eerder op een heel ander vlak gezocht moet worden dan via hulp. De nota getuigt in dit opzicht niet bepaald van visie.” Aldus Ria Beckers tijdens het debat.

- In zekere zin wordt de klok teruggedraaid. Oude ideeën worden als nieuwe gepresenteerd en grote stukken praktijkervaring worden onbenut gelaten. Ria Beckers: „In feite geeft de minister met deze nota blijk van een naïef geloof in de stelling dat als je maar voor economische groei zorgt, alles wel op zijn pootjes terecht zal komen. Daarmee worden de resultaten van talloze studies genegeerd, worden de ervaringen van vele jaren overboord gezet.”

- Er wordt nog steeds uitgegaan van de gedachte dat ontwikkelingshulp een kwestie van liefdadigheid is en niet van recht. Uit de nota spreekt de sfeer van ouderwetse armenzorg. Twee voorbeelden. Nergens blijkt dat de betrokkenen in de ontwikkelingslanden worden beschouwd als echte gesprekspartners, wier

stem meetelt bij het uitstippelen van nieuw beleid. Ze mogen blij zijn dat ze van ons wat krijgen en moeten maar afwachten wat ze krijgen. En: voor wat hoort wat. We moeten er volgens de nota zelf ook beter van worden. „Dat is,” stelt Ria Beckers, „heel wat anders dan ontwikkelingshulp als recht.”

- De criteria voor de keus van concentratielanden ofwel in de nieuwspraak van deze minister 'programmalanden' worden verwaterd, zodat je er alle kanten mee op kunt. De criteria voor de keuze van die programmalanden zijn zo geformuleerd dat zo weinig van de huidige concentratielanden behoeven af te vallen. Ria Beckers: „Als dat de bedoeling is laat de minister daar dan voor uitkomen en ons niet voor de gek houden met een criterium als een 'duidelijk op vooruitgang gericht' sociaal-economisch beleid. Of is de minister de laatste tijd op haar reizen ook regeringen tegengekomen die duidelijk naar *achteruitgang* streven? Vooruitgang is voor mijn fractie bovendien meer dan economische groei – het is ook het opheffen van sociale onrechtvaardigheid en ongelijkheid.”

(Herhaalde oproep)

DE PPR-TWEEDE KAMERFRAKTIE

vraagt voor spoedige
indiensttreding

MEDEWERK(ST)ER

deskundig op het gebied van
sociaal-economisch en
financieel beleid.
Voor 32 uur per week.

Zij/Hij zal nauw betrokken
worden bij de voorbereiding
van het beleid inzake sociale
zaken, economische zaken
en financiën.

Vrouwen wordt nadrukkelijk
gevraagd te solliciteren.

Op aanvraag wordt verdere
informatie over de functie
toegezonden.

**Sollicitaties binnen tien
dagen zenden aan:**

**PPR-2e Kamerfractie,
Binnenhof 1a, 2513 AA
's-Gravenhage.**

De Radikalenkrant, maandelijks verschijnend partijblad van de PPR, vraagt voor zo spoedig mogelijke indiensttreding een

EINDREDAKTEUR M/V

voor 16 uur per week

De Radikalenkrant is een onafhankelijk en opiniërend blad voor de leden van de PPR. Het wordt gemaakt door een eindredakteur in nauwe samenwerking met de vormgever en onbezoldigde redacteuren en medewerkers. Tot de taken van de eindredakteur behoren onder meer: het leiden van de redactie; het redigeren van het blad: contacten onderhouden met zetterij en drukkerij; het zelf schrijven van artikelen en berichten.

Van kandidaten wordt het volgende verlangd:

- Journalistieke ervaring, onder meer op eindredactioneel gebied.
- Zeer zelfstandig kunnen werken.
- Doelstellingen van de PPR kunnen onderschrijven.
- Belangstelling voor politieke ontwikkelingen.

De eindredakteur treedt in vast dienstverband bij de PPR en wordt betaald volgens NVJ-richtlijnen. Sollicitatiebrieven met opleiding, ervaring en telefoonnummer uiterlijk voor 7 oktober zenden aan de sekretaris voorlichting van de PPR: Rouke Broersma, Peizerweg 5, 9496 PC Bunne. Verdere informatie over de functie kan worden verkregen bij Hans Verstraaten, tel. 020-655020.

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijbureau PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Hans Verstraaten Onno de Zwart Vormgeving Joep Paulussen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veen Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,— per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam ovv. Radikalenkrant Omslag foto Fred Jansz

KONTROLE ALKOHOL ONVOLDOENDE

Kritiek PPR-Fraktie Op Nationaal Plan Verkeersveiligheid

Het Nationaal Plan Verkeersveiligheid van het kabinet is zwak en vaag. De maatregelen om het aantal verkeersslachtoffers tegen te gaan zijn beperkt. Bovendien dreigt de verantwoordelijkheid voor de verkeersveiligheid te worden afgeschoven op lagere overheden.

Aldus de kritiek die Peter Lankhorst uitte tijdens de Uitgebreide Commissievergadering over het Nationaal Plan Verkeersveiligheid, begin september. In het plan wordt voornamelijk gemeld dat we-met-z'n-allen-iets-moeten-doen aan de onveiligheid van het verkeer, hetgeen de PPR-fraktie betitelde als 'een opgeklopt wij-gevoel'.

mend gebruik van het relatief veilige openbaar vervoer door de konstante prijsstijgingen. „Voorop dient te staan een veiliger verkeer,” aldus Peter Lankhorst, „en dat heeft te maken met de infrastructuur en de keuze van het vervoermiddel: met de inrichting van dorpen en wijken, met goed en betaalbaar openbaar vervoer, met het terugdringen van het ge-

MICHEL WIJNBORG

Tegenover Staatssecretaris Scherpenhuizen van Verkeer & Waterstaat verklaarde Peter Lankhorst: „Over het fenomeen van een autorijke samenleving lees ik in het Nationaal Plan Verkeersveiligheid niets. Dat wordt blijkbaar als een voldoende feit beschouwd en daarmee vallen er elk jaar in het verkeer evenveel dodelijke slachtoffers als tijdens de watersnoodramp van '53. Na deze eenmalige ramp kregen we het miljarden-vergende Deltaplan. De jaarlijkse verkeersramp wordt afgekocht met twintig miljoen gulden extra per jaar. En dat terwijl er in het plan ook staat te lezen, dat een grotere verkeersveiligheid gewoon te koop is.” In 1983 is het aantal verkeersdoden weer toegenomen. Volgens de PPR keert het tij niet met dit plan – en kan wellicht het tegendeel het geval zijn door het afne-

bruik van de auto, met goed onderhouden wegen, met de aanleg van fietspaden en voldoende loopruimte voor de meest kwetsbaren.” Voorwaarden die in genoemd plan niet of nauwelijks aan bod komen.

De PPR-fraktie eiste tevens een strenger en frekwenter controle door de politie op het gebruik van alcohol door autorijders: „Slechts een grote pakkans weehoudt mensen kennelijk van dit onverantwoordelijk gedrag.”

De fraktie diende een motie in waarin wordt gevraagd om binnen een half jaar met aanvullende maatregelen te komen die het gebruik van openbaar vervoer stimuleren en dat van de partikuliere auto ontmoedigen – om zo tot een drastische vermindering van het aantal verkeersslachtoffers te komen.

De eerstvolgende uitzending van de PPR op de **RADIO** is op donderdag 4 oktober van 18.20 tot 18.30 uur op Hilversum II. De uitzending daarop is donderdag 18 oktober, zelfde tijd, zelfde zender. De PPR is op woensdag 31 oktober op **TV**, Nederland II, 19.12 uur.

De kwalijke kant van Nederland

Het Kongresstuk met deze titel is half augustus in de Radikalenkrant verschenen. De leden van de voorbereidingsgroep die het stuk heeft geschreven, zijn graag bereid op ledenvergaderingen toelichting te geven en mee te doen aan de discussie.

Hetzelfde geldt voor bijeenkomsten van actiecentra waar (na verschijning van de kongreskrant) het onderwerp racisme nader wordt besproken.

Wie een lid van de voorbereidingsgroep wil uitnodigen, kan contact opnemen met Louis Vuurboom, telefonisch bereikbaar op het partijburo (020-227342).

Atoommars 't Harde

Op zaterdag 29 september vindt weer de jaarlijkse anti-atoommars rond de militaire basis 't Harde plaats. De demonstratie vertrekt om 14 uur vanaf station 't Harde. Muziek en sprekers aanwezig.

W H O U D R A D I K A L E N K R A N T

Interview: Jaap Röeli	6
Voorstel Linkse Samenwerking	9
De Plannen Van De PvdA	11
De Tolerantiegraad in een Nederlandse gemeente	12
Interview: Flikkers En Potten	14
Het alternatief van de Sociokratie	16
Terugblik: Het Feminiseringskongres	18
Zuid Afrika	21
Klaas Wybo van der Hoek	22
Column: Jaap de Jong	24

Het eerstvolgende nummer van de Radikalenkrant sluit op 4 oktober.

PARTIJ BESTUUR

Wat moet dat worden met het Partijbestuur? Wisselingen in de samenstelling zijn er natuurlijk regelmatig, maar zo'n uittocht als dit jaar heeft zich nog niet eerder voorgedaan. Na het komend kongres vertrekken maar liefst zes van de 13 partijbestuursleden, waaronder oude getrouwen en mensen die een centrale rol spelen in de politieke beleidsontwikkeling en het inhoudelijke werk. Dit wordt dus een afscheidverhaal.

JAAP DE JONG maakte – na vijf jaar uit het Partijbestuur te zijn weggevoerd – in november 1982 zijn come-back als vicevoorzitter van de partij. We hadden hem dat graag zien blijven, en er waren ook wel ideeën over zijn verdere politieke toekomst. Maar zijn nieuwe baan maakte het hem jammer genoeg onmogelijk bestuurslid te blijven.

ARDA VAN DEN BRINK heeft twee jaar lang het ondankbare werk van partijpenningmeester gedaan. In een periode van financiële teruggang voerde ze een voortvarend beleid (soms wat te voortvarend?). Ze was de motor achter de automatisering van de ledenadministratie.

Vier jaar geleden werd ROUKE BROERSMA in het bestuur gedropt. Dat bleek een vondst. Al snel werd Rouke sekretaris voorlichtin. Hij heeft een wezenlijke bijdrage geleverd aan alle politieke stellingnamen van de laatste jaren en wordt niet moe steeds weer nieuwe initiatieven op tafel te leggen.

JAN VAN DEN BROEK is bijna vijf jaar bestuurslid geweest. Al die tijd heeft hij consequent de samenwerking met PSP en CPN verdedigd. Met Jan raakt het Partijbestuur een betrouwbare werker kwijt, die vooral in het aktiewerk en de sprekerskoördinatie veel tijd heeft gestoken.

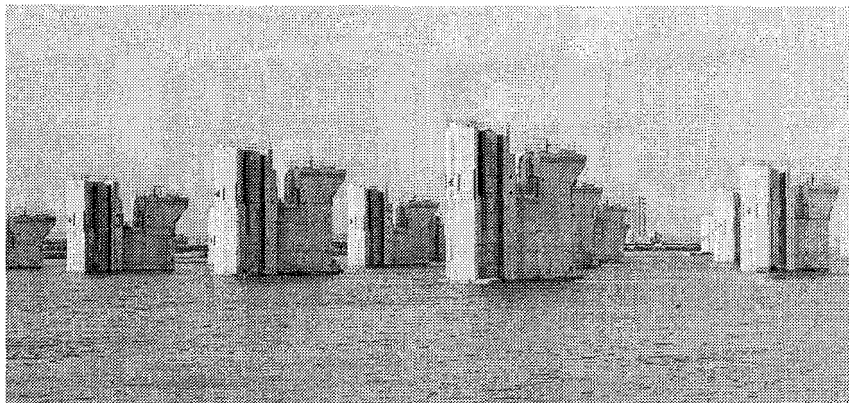
RON ROTE zat nog maar twee jaar in het Partijbestuur. Met zijn achtergrond als ontwikkelingseconoom zagen we in Ron een aanwinst voor het buitenland- en vredeswerk. Hij vertegenwoordigde de PPR in het Komitee Kruisraketten Nee en is de hoofdauteur van de nota 'Burgerlijk Verzet'.

Tenslotte ELLY VAN SCHIJNDEL, anno 1979 (als partijbestuurslid dan). Bij uitstek geschikt voor het partijorganisatorische werk, twee jaar algemeen sekretaris geweest. Goed gebekt en een onmiskenbare inbreng in de bestuursvergaderingen. Heeft nu door haar fulltime baan niet genoeg tijd meer.

Mensen, ik zal jullie missen. Intussen zijn er 56 nieuwe bestuurskandidaten (27 vrouwen en 29 mannen). Hoe dat uitpakt, moet nog blijken. Maar het wordt nooit meer wat het geweest is.

PPR-BELEID KONSEKWENT GENOEMD

Kamer Kon Kwestie Oosterschelde Zien Aankomen

De opeenvolgende PPR-frakties hebben zeer duidelijk geweten wat zij deden toen zij instemden met het Oosterschelde-beleid en het daarvoor groeiende budget. Het ging om een technisch zeer geavanceerd miljardenproject, waarbij een behoorlijke overschrijding van de begroting voorspelbaar was.

Dit zei Ria Beckers tijdens het debat in de Tweede Kamer over de stormstuwcaissondam in de Oosterschelde. Enige maanden geleden kwamen berichten naar buiten over de kostbaarheid van dit project – zo zouden oorspronkelijke begrotingen ver overschreden zijn en zo zou de Kamer onvoldoende informatie hebben ontvangen om de zaak budgettair in de gaten te kunnen houden.

Tijdens het debat gaf Ria Beckers een overzicht van het PPR-beleid de afgelopen jaren inzake de Oosterschelde-kwestie. De partij had in de jaren zeventig een uitgesproken voorkeur voor een open Oosterschelde maar de toenmalige fractie wilde het besluit tot aanleg van de stormstuwcaissondam 'met waardering steunen.' Afsluiting van de Oosterschelde was zowel voor de partij als voor de fractie als voor de PPR-bewindslieden in het Kabinet Den Uyl onbespreekbaar. Enige maanden geleden suggereerde Den Uyl dat het verhaal als zou dit voor de PPR-bewindslieden indertijd een breekpunt hebben gevormd onwaar is. Ria Beckers reageerde tijdens het debat met: „Ik ben er zeker van dat dit verhaal geen enkele grond mist.”

De besluitvorming omtrent de Oosterschelde speelde tien jaar geleden en de toenmalige fractie liet blijken zeer veel

over te hebben voor het milieu daar – ook zeer veel geld dus. De fractie sprak zich toen ook uit zich niet te willen binden aan de gestelde financiële voorwaarden noch aan de tijdslimiet – en had daar meer voor over dan de rest van de Kamer.

Anderhalf jaar later stelde PPR-fractielid Kees van Kuijen in de Kamer vast dat het 'point of no return' was gepasseerd. Alles bij elkaar, zo verklaarde Ria Beckers, had de fractie niet anders gehandeld als er in '76 duidelijker informatie van Minister Westerterp van Verkeer & Waterstaat was gekomen. Ze voegde hieraan toe: „De Kamer had kunnen weten dat de kosten zouden tegenvallen en ook in deze mate. Zij had de prognoses van Minister Westerterp in dit licht kunnen beschouwen.”

Overschrijdingen van het project in tijd en geld kwamen recent aan het licht na publikatie van een onderzoeksrapport van de Algemene Rekenkamer. Ria Beckers noemde dit rapport behalve 'leerzaam' ook 'eenzijdig' aangezien de conclusies die eraan verbonden zijn voornamelijk gaan over het niet of niet voldoende verstrekken van informatie door bewindslieden – en ze gingen te weinig over 'de verantwoordelijkheid van de Kamer die heel duidelijk in gebreke is gebleven.' Aan de Oosterschelde-kwestie verbond Ria Beckers de volgende slotconclusie: „Mijn fractie zal natuurlijk alle goede voorstellen steunen die een en ander voor de toekomst beter kunnen waarborgen. Dat rapport van de Rekenkamer geeft er alle reden toe. Maar als er onvoldoende politieke wil is om de beschikbare informatie goed tot zich te laten doordringen en af te wegen, dan doet geen rekenkamer daar iets aan. Dat kan dan alleen nog de kiezer.”

WERK

Voorjaarskongres '85

In de nota 'De PPR Gaat Verder' wordt vastgesteld dat er gewerkt moet worden aan inhoudelijke verdieping en versterking van de identiteit. Naast studiedagen en de door de kerngroep goedgekeurde procedure 'Programma 86-90' lijkt het ons nodig en nuttig dat er dit jaar op brede schaal gewerkt wordt aan een inhoudelijk discussieproject.

De eerstkomende jaren zal er in Nederland ingrijpende besluitvorming plaats vinden over de verhouding/hervervakeling tussen werken-verdienen-bestaan. De gerucht makende PvdA nota's die de laatste weken verschenen zijn geven de contouren van deze discussie al aan.

Het partijbestuur stelt jullie voor om in het voorjaar 1985 overal in de PPR (op alle niveaus ook) een intensieve discussie te voeren over het thema **WERK**.

Bedoeling en opzet discussieproject WERK.

Aktivering van de partij, discussie en meningsvorming rond: • arbeidsethos • betaald/onbetaald werk • kollektivering/privatisering • individualisering/egoïsme (ook in de verhouding arm/rijk) • arbeidstijdverkorting/behoud koopkracht.

Fase 1 Instelling startgroep/koördinatie. Gebeurd.

Fase 2 Instelling 2 werkgroepen: A. organisatie B. werkmateriaal. *Vóór 1 oktober 1984.*

Fase 3 Aktiecentra, provinciale vergaderingen, categoriale groepen, kerngroep, partijbestuur, fractie enz. plannen in de periode maart-april 1985 (*nu dus in agenda zetten*) twee avonden rond het discussieproject Werk. *Vóór 1 oktober 1984.*

Fase 4 Werkgroep A: organiseert het project, regelt bijbehorende activiteiten, regelt financiën en publiciteit, organiseert het aanbod aan de aktiecentra (opzet avonden, discussieaanbod, inleiders) organiseert instructiebijeenkomsten, slotdag.

Werkgroep B: schrijft werkmateriaal (informatie en discussiestof), zorgt voor inhoudelijke begeleiding, verwerkt verslaggeving.

Fase 5 Mogelijkheid tot regionale instructie-avonden: 'het project Werk in je aktiecentrum'.

Konkrete organisatorische en inhoudelijke adviezen. *1-14 februari 1985.*

Fase 6 'Projekt Werk' bijeenkomsten in alle geledingen van de partij. *Maart/april 1985.*

Fase 7 Verslaggeving (in bepaalde goed te verwerken vorm) naar Werkgroep B. Verwerking daarvan. *mei 1985.*

Fase 8 Landelijke slotdag.

Boeiend programma, afsluiting project, uitdieping/reaktie door inleiders, confrontatie met andere politieke stromingen, formulering discussiekonklusies, aanbieding van resultaten aan 'werkgroep-programma' ter verwerking.

Vraag: We zoeken mensen (enthousiast en vaardig) die in één van de werkgroepen mee willen doen. Tijdsbeslag: 1 dagdeel per 14 dagen. Brieven (personalial, deskundigheid, mogelijke dagdelen) vóór 1 oktober aan Wim de Boer, partijburo.

NAJAARSCONGRES

Het najaarskongres van de PPR over racisme wordt gehouden op zaterdag 17 november in scholengemeenschap De Klop, Orinocodreef 7 in de Utrechtse wijk Overvecht.

OP(NIEUW)NAAR DE 1000

Eind vorig jaar stond in de Radikalenkrant ook al dat de PPR-Jongeren duizend leden nodig hadden. Nodig voor het behoud van de WVC-subsidie. En die is weer noodzakelijk voor het goed functioneren van de PPR-Jongeren.

Die subsidie hebben we behouden. WVC heeft namelijk, ondanks het feit dat we geen duizend leden hebben, ons stijgend ledenaantal positief opgevat. Maar per 1 januari 1985 moeten we dat ledenaantal wel hebben.

PPR-Groep Zoekt Scholieren

Doordat een aantal leden onlangs eind-examen heeft gedaan, kan de PPR-Scholierengroep weer nieuwe scholieren gebruiken. Gezocht worden mensen die aktief zijn op school en ook aktief willen zijn in de PPR-Scholierengroep. Er wordt circa éénmaal per maand vergaderd doch het is niet per se noodzakelijk bij al deze vergaderingen aanwezig te zijn.

De PPR-Scholierengroep houdt zich vooral bezig met de ondersteuning van het werk van leerlingraden. Dit najaar wordt over dit onderwerp ook een themadag georganiseerd.

Over leerlingraden gaat ook het laatste *Piekwerkje*, geschreven door de PPR-Scholieren. De titel luidt 'Baat Bij Een Leerlingenraad' en de inhoud bestaat uit vier verhalen over vier leerlingraden op verschillende scholen. 't Gaat over de wijze waarop leerlingraden nu functioneren en hoe ze kunnen functioneren. Dit Piekwerkje is te bestellen door overmaking van f 2,10 op giro 3953768 van de Stichting Jongerenwerk in de PPR te Amsterdam. Voor meer informatie over de PPR-Scholieren kan men schrijven naar PPR-Scholierengroep, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel.: 020/228461.

Voeg daarbij een aantal opzegers plus jongeren die dit jaar 28 worden en het is duidelijk dat we nieuwe leden nodig hebben. Opnieuw naar de 1000.

Ben je dus niet ouder dan 27 jaar, stuur dan de bon in. Dat kost niets, behalve een kleine moeite. En al die PPR-leden die vorig jaar reageerden, bedankt.

Ook niet-PPR-leden kunnen zich via het antwoordnummer als PPR-Jongerenlid opgeven of om informatie vragen.

Naam: _____

Adres: _____

Postkode en plaats: _____

Man/vrouw _____ Wel/niet PPR-lid _____

Tel: _____ Geboortedatum: _____

Handtekening: _____

PPR-Jongeren: voor een jonge PPR

Deze bon zonder postzegel in een open envelop sturen aan:
PPR-Jongeren, Antwoordnummer 10718, 1000 RA Amsterdam.

AFSCHEID VAN DE JONKHEER

'IN DIT HUIS IS ALTIJD EEN OPEN DISKUSSIE MOGELIJK'

Onlangs vertrok Jaap Röell als fraktiemedewerker van de PPR-Tweede Kamerfractie. Eén ding is zeker: de fractie zal nooit meer dat zijn wat ze was met Jaap erin. Want het was niet voor niks dat hij in de partij en op Het Binnenhof bekend stond als het extra-Kamerlid van de PPR. Een gesprek met hem over Het Parlement, de PPR, Leo Jansen, de strategie en natuurlijk Jaap Röell.

„Waar ik echt bang voor ben dat is de verharding in de samenleving. Je ziet het bij de acties tegen de kruisraketten, het zal ook duidelijk worden in de weer opkomende anti-kernenergiebeweging. Het is een spiraal van steeds hardere actiemiddelen. Daarbij speelt de pers een essentiële rol, want er wordt door de journalisten alleen ingespeeld op zaken die eskaleren. De PPR zal zich niet automatisch begripend kunnen opstellen tegenover geweld. Een afbakening van duldbare en onduldbare actiemiddelen blijft geboden.

„Het komt er echter op aan dat niet in de eerste plaats de groepen worden aangesproken die 'gedwongen worden' met geweld te handelen. In de eerste plaats dienen de politici aangesproken te worden die het zover laten komen. Als de verantwoordelijke politici niet begrijpen waarom mensen zo reageren, waarom mensen geweld gaan hanteren, dan word ik witheet. Vreselijk kwaad word ik als politici niet zien wat hun beslissingen bewerkstelligen. Als mensen niet anders dan monomaan kunnen reageren op een gevoerd beleid, dan is er iets goed mis met dat beleid. Dat zou ook gelden in een situatie met de PPR in het kabinet. Als in zo'n situatie de oppositie van bijvoorbeeld werkgeverszijde alleen monomaan zou kunnen zijn, dan ben je slecht bezig. Ik bedoel met monomaan reageren – dat mensen het zich kunnen permitteren – ook voor de publieke opinie – om alles wat je doet af te keuren, omdat je zelf niet de mogelijkheid van nuanceringen biedt. Het huidige kabinet is zo bezig: er kan niet anders dan monomaan op gereageerd worden. De PPR zal steeds erop moeten wijzen dat de eskalatie in maatschappelijke processen, de verharding in de samenleving, een groot gevaar is voor die samenleving.”

Aan het eind van het gesprek wil Jaap Röell bovenstaande nog graag kwijt. Het

is een van de weinige momenten in de twee uur dat we hebben zitten praten dat zijn stem luider wordt en zijn ogen ons priemend aankijken.

Drs. Jonkheer Jacob Alexander Röell – socioloog, geboren op 21 juni 1946 te Londen, telg uit een respectabel geslacht van Nederlandse bestuursadel – en in de partij beter bekend als Jaap – het 'vierde', later 'derde Kamerlid' van de PPR – nam afscheid van de Tweede Kamerfractie na daar ruim acht jaar gewerkt te hebben als dé financieel-sociaal-ekonomisch deskundige.

Hij kwam eind 1975 de fractie binnen als medewerker sociale zaken bij Dilia van der Heem voor twaalf uur per week. Al snel groeide het aantal uren en groeide het aantal beleidsterreinen. En in de loop van 1977, als de fractie terugvalt van zeven naar drie zetels en daarmee ook het aantal medewerkers moet dalen, wordt Jaap de voornaamste inhoudelijk medewerker van de PPR-Tweede Kamerfractie. Of zoals hij het zelf uitdrukt: „Ik ben pregnant aanwezig binnen de fractie, ik heb een behoorlijke invloed.”

Leo

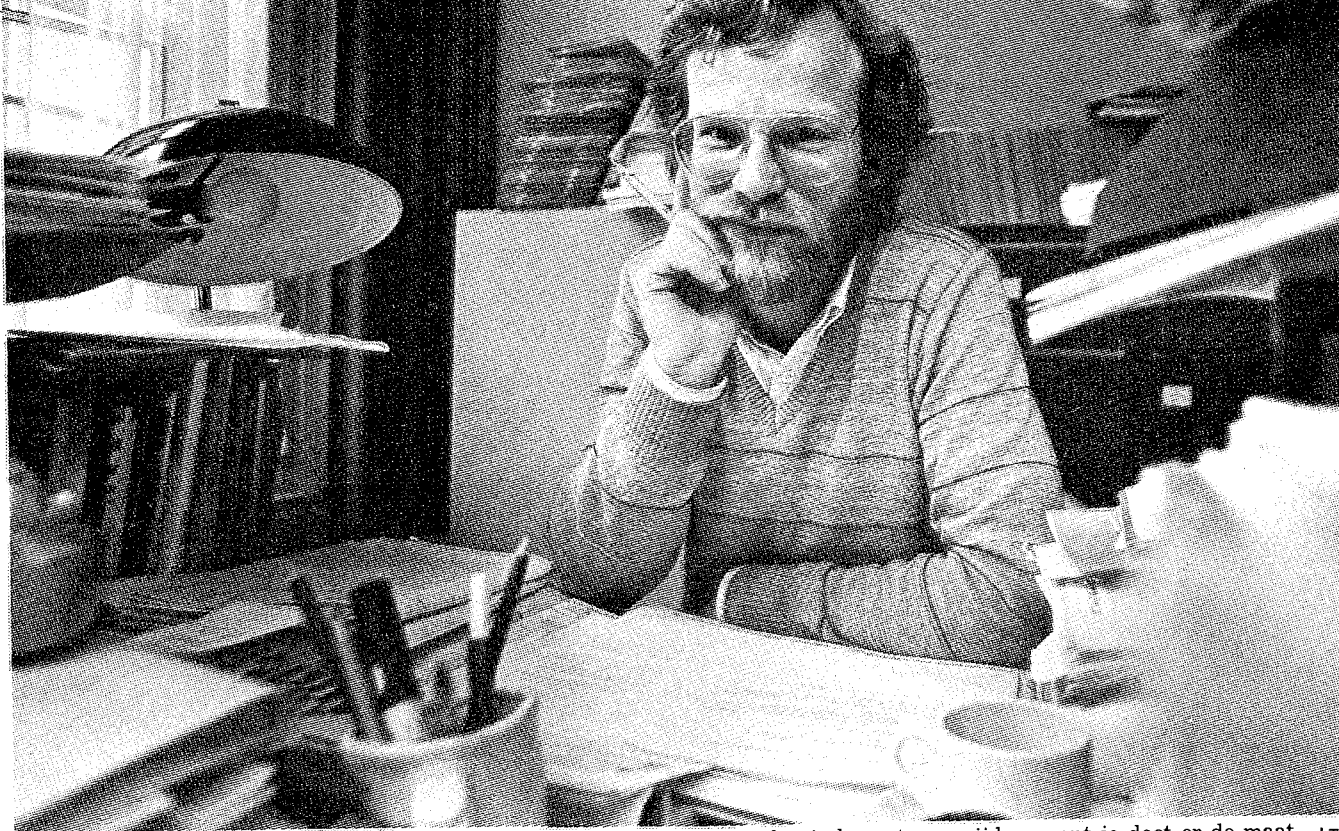
Terugkijkend op die acht jaar noemt hij de samenwerking met Leo Jansen het meest produktief: „De periode met Leo Jansen was voor wat betreft de ontwikkeling van het partijprogramma en standpuntbepaling het meest indringend. Leo en ik waren een koppel dat probeerde het sociaal-ekonomisch beleid vanuit de PPR te maken. Een bekend voorbeeld daarvan is de PPR-reaktie op de 1%-operatie van Duisenberg onder het Kabinet Den Uyl. Inhoudelijk was die periode het meest bevredigend. Na de periode Leo, toen ik rechtstreeks voor Ria ging werken, is het gedachtengoed dat ontwikkeld was in samenwerking tussen Leo en mij steeds losgelaten

op nieuwe ontwikkelingen die zich voordeden. Het was geen vechten meer met de materie, zoals Leo en ik dat deden. Het is voor mij nu meer reageren op datgene dat er gebeurt en Ria voorstellen, teksten en suggesties voorleggen die in het algemeen in grote lijnen worden overgenomen.”

De samenwerking tussen Jaap en Leo kan het beste als volgt gekarakteriseerd worden – zoals ook Jaap bevestigt: Leo kwam met de grootse ideeën en Jaap vertelde dan waarom het niet kon. Daarna ontstond er een vaak langdurige discussie op hoog niveau, die er meestal toe leidde dat Leo zijn idee aangepast en wat afgezwakt vorm had gekregen.

Hij betreurt het dat hij met het inzicht en de kennis van nu geen medewerker is van een grotere fractie met regeringsverantwoordelijkheid, zoals onder het Kabinet Den Uyl. Hij is er namelijk van overtuigd dat de fractie – en hijzelf – met de inmiddels opgedane kennis veel meer zouden weten te bereiken dan in die tijd mogelijk was. Het meest plezierig werken in fractieverband, het als kollektief optrekken van de fractie, krijgt vooral gestalte sinds Ria fractievoorzitter is. Op die konstatering van Jaap volgt onvermijdelijk de vraag: waarom dan toch weg?

„Ik wil weg om verschillende redenen. Ik heb hier nu bijna negen jaar gewerkt en ik vind dat je jezelf af en toe een nieuwe uitdaging moet voorleggen, helemaal opnieuw moet beginnen. Ik denk ook dat het voor de fractie goed is dat ik weg ga. Want ik denk dat ik sommige dingen tegen houd of blokkeer en nieuwe ontwikkelingen met enig cynisme beoordeel. Na zoveel jaren ervaring weet je of voel je aan dat sommige dingen – al zijn ze nog zo rationeel en politiek gezien nog zo begrijpelijk of zinvol of akseptabel – toch niet gerealiseerd kunnen worden. Politiek is ook in hoge

mate irrationeel. Politiek heeft heel direct met mensen te maken en die houden dingen tegen, hier in het parlement, en ik merk bij mezelf ook dat ik dingen tegenhoud. Ik zeg dan: het zit in mijn kaartsysteem, het is al in 1979 mislukt en de maatschappelijke situatie is niet zodanig veranderd dat het nu wel zal lukken. Ik heb niet het gevoel om op dit moment met nieuwe frisse ideeën te kunnen komen en daar heeft de PPR wel behoefte aan. En dus is het voor mij tijd om te vertrekken.

„Wel vind ik dat ik in deze periode bij de fractie ontzettend gegroeid ben, sterker en zelfstandiger geworden ben en inhoudelijk het brede politieke vlak beter kan bestrijken. Dat op zichzelf – dat ik daartoe in de gelegenheid ben geweest door de PPR-fractie in zijn verschillende samenstellingen – is in zijn geheel de meest prettige terugblik. Zonder de PPR had ik dat niet gehad. Mijn werk heb ik altijd interessant en belangwekkend gevonden; ik heb er dan ook alle tijd ingestopt. En door dat werk ben ik een generalist en vooral een parlementariër geworden, hoewel ik dat formeel niet ben. Ik heb steeds meer waardering voor en waarde leren hechten aan het parlement, met alle beperkingen die daaraan zitten. Het is echter wel het enige relatief goed funktionerende partijpolitieke instrument wat we hebben en waar we ongelooflijk veel waarde aan moeten hechten. Er zijn mensen die zich zonder blikken of blozen een kogel door het hoofd lieten jagen in een periode nog niet zo ver achter ons, omdat het parlement werd aangetast. Dat kan ik me voorstellen. En dan funktionieren in zo'n parlement en die oorspronkelijke waarden van dat parlement overeind

houden, juist door een aantal minder positieve kanten ervan – zoals de geslotenheid – weg te nemen, vind ik een fantastische job.”

Shop

Tijdens zijn afscheid van de fractie heeft Jaap een 'kollege' gegeven, waarin hij zijn waardering voor het parlement en zijn kanttekeningen bij bepaalde ontwikkelingen in de PPR op een rijtje zette.

„Ik heb gesproken als socioloog – een van de weinige keren dat ik mijn oude vak weer eens uit de kast haalde. Een bekende term in de sociologie is 'totale instituties'. Daarmee worden organisaties of instellingen bedoeld, waarbij de mens die erin zit totaal geleefd wordt door de regels en normen en waarden van die organisaties of instellingen. Voorbeelden daarvan zijn het leger, kloosters en sekten. Echter ook politieke partijen hebben vaak – in afgezwakte vorm – elementen van zo'n totale institutie. Mijn stelling is nu dat hoe kleinschaliger een organisatie/politieke partij funktioneert, hoe sterker de elementen die die organisatie kenmerken het leefpatroon van de leden van die organisatie gaan beïnvloeden. Ik zie duidelijk in de PPR elementen van een totale institutie naar boven komen. Wanneer dat gebeurt en je een *closed shop* wordt, dan wordt datgene wat er buiten de PPR gebeurt onmiddellijk vertaald naar het begripkader van de PPR – het wordt alleen nog maar met een PPR-bril bekeken. Het is dan niet meer mogelijk – en gewenst – om ook andere invalshoeken te betrachten. Ik noem die toestand dan geen navelstaren, maar staren vanuit de eigen navel. Ik heb dat altijd proberen

te vermijden, want je doet er de maatschappelijke werkelijkheid onrecht mee aan door die werkelijkheid alleen te beschouwen vanuit de beperkte PPR-*navel*. En de positie van de PPR in het maatschappelijke krachtenveld wordt er niet door verbeterd.

„Wat ik zéér gewaardeerd heb is dat in dit huis – het parlement – altijd een open discussie mogelijk is. Een discussie waarin men elkaar probeert met ideologische of feitelijke argumenten te beïnvloeden. Die openheid moet ook kernmerkend zijn voor het funktionieren van de PPR-fractie. En wanneer er – wat weleens gebeurt – iemand, bijvoorbeeld een minister, niet op je argumenten wil ingaan, niet met je in discussie wil omdat je niet dezelfde taal spreekt, dan moet je dat niet afdoen door zo iemand een lamlending te vinden, maar dan moet je ook bij jezelf te rade gaan. Ik zal het beeldend uitdrukken. Je kunt datgene dat je wil zeggen planten als een kale boomstronk in de zin van zo is het en niet anders. Iemand als Van der Spek opereert zo. Je kunt echter ook diezelfde opvatting neerzetten als een stronk met zijtakken, waaraan anderen houvast hebben. Men kan zo in die boom klimmen, dat wil zeggen men kan met je in discussie gaan en amenderen, wijzigingen voorstellen: snoeien en enten.

„Dit laatste is voor mij *de* manier om te werken binnen het parlement. Ik vind het dan ook uitermate ongewenst als het parlement alleen opgevat zou worden als een platform om de positie van de eigen organisatie buiten het parlement te versterken, zoals nu min of meer de opstelling is van de samenwerkingsfractie in het Europese parlement. Je bent ge-

kozen in het parlement en daar ligt op de eerste plaats de rol die je moet vervullen. Anders vind ik het een minachting van het parlement en dan is het een aanval op de parlementaire democratie."

Sport

Van Jaap is vooral bekend dat hij *altijd* werkt. Dag en nacht, door de week of in het weekend, altijd ligt er wel een nota die nog becommentarieerd moet worden. Is het niet voor de Tweede Kamerfractie, dan toch wel voor de Utrechtse Statenfractie van PvdA/PPR, waarvan Jaap het enige – maar wel zeer gerespecteerde – PPR-lid is. Dat zo'n leven niet zonder gevolgen kan blijven voor de persoonlijke relaties is op Het Binnenhof een overbekend gegeven. Ook Jaap is een jaar of twee geleden gescheiden en woont sinds die tijd alleen in een klein huisje van de familie, waarvan hij de derde opeenvolgende gescheiden man als huurder is.

Kun je eigenlijk nog wel iets anders doen als je politiek actief bent? „Politiek is het meest opslurpende vak wat er is. Ik heb eigenlijk geen tijd om nog iets anders te doen. Wat ik wel ontzettend fijn vind is het beoefenen van sommige prestatiesporten. Ik ski ontzettend graag, hard, hoog, ver en gevaarlijk. De laatste paar jaar heb ik ski-toeren gemaakt in het hooggebergte. En wildwa-terkanoën vind ik prachtig.”

Een nieuwe baan heeft hij nog niet in het vooruitzicht. Hij heeft gemerkt dat er een drietal factoren is dat daar negatief op werkt. De leeftijd: „Je bent te duur op mijn leeftijd.” De PPR-achtergrond: „Men denkt dat je zwaar geïndoktrineerd bent.” En het Statenlidmaatschap: „Iedereen vraagt *full-time* inzet en dat is met het Statenwerk niet te doen.”

Hij wil het liefst ergens een promotieplaats krijgen, want verder studeren wil hij in ieder geval. Daarbij denkt hij eraan economie af te maken. Maar eerst gaat hij echt heel iets anders doen. „Ik ga een motorreis maken van drie maanden van Panama naar Texas (VS), dwars door Midden-Amerika heen. Ik ga alleen. Het is een soort uitdaging die je opeens nodig hebt. Iedereen noemt het *de late-thirty-crisis*, dat zal dan wel.”

Dat wordt dus een reis door een van de gevaarlijkste gebieden ter wereld, denk alleen maar al aan El Salvador, een land waar de *Pan-American Highway* – de enige weg door Midden-Amerika – vrijwel permanent onder vuur ligt. Hoe schat hij dit soort problemen in? „Je loopt daar zonder meer risico's, maar ik zal heel voorzichtig zijn. Ik denk ook dat je voorzichtiger bent als je alleen reist. Verder heb ik een perskaart, want ik ga stukjes schrijven over de reis voor het Utrechts Nieuwsblad. En mijn broer is ambassadeur in Colombia en van hem probeer ik zoveel mogelijk papieren te

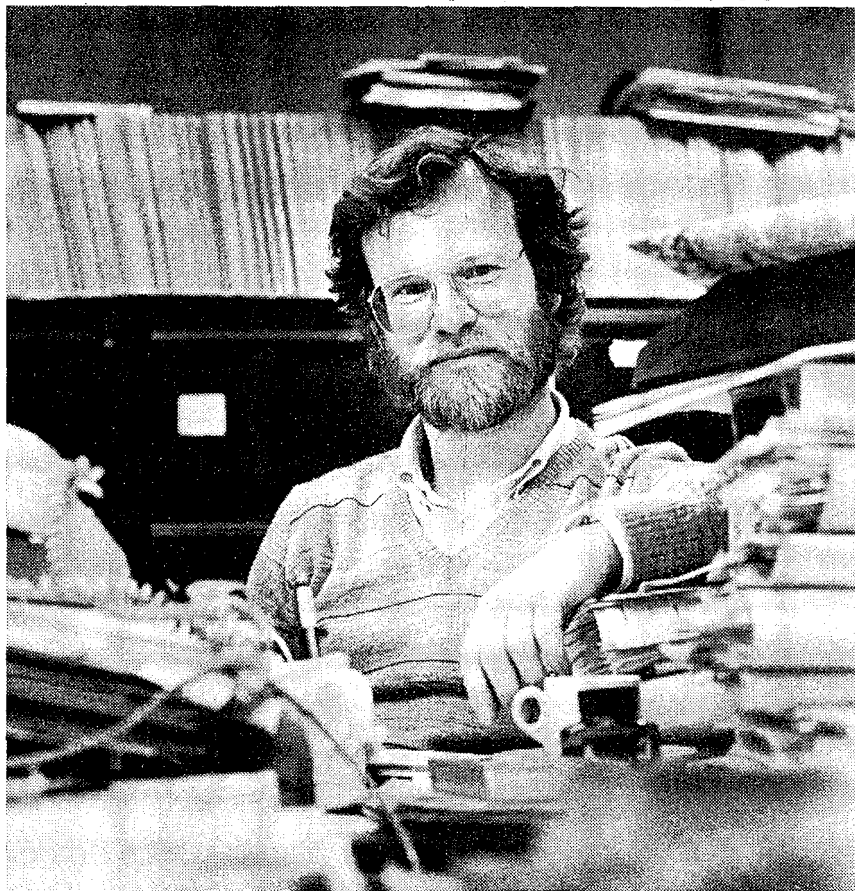
krijgen met zo vet mogelijke stempels. Ik heb echter maar heel weinig tijd om me voor te bereiden; ik heb bijvoorbeeld nog niets gelezen over de landen waar ik doorheen kom. Ik neem de boeken mee en moet die dan maar daar lezen. De enige echte voorbereiding die ik krijg is een stoomkursus Spaans van twee weken. Verder zie ik het wel. En ik zal zeker heelhuids terug komen, al was het alleen al omdat ik twee kinderen heb.”

Tenslotte, een gesprek met een PPR-persoonlijkheid kan niet buiten enig gefilosofeer over strategische vragen. Jaap zit als enig PPR-lid nog in een samenwerking met de PvdA op provinciaal nivo, terwijl op vele andere plaatsen in de partij de samenwerking tussen de kleinere linkse partijen hechter aan het worden is. Hoe kijkt hij tegen die ontwikkeling aan?

„Ik ben geen voorstander van de doorbraak-gedachte (verdere samenwerking tussen PSP, CPN en PPR, red.). Ik denk wel dat de doorbraakgedachte – in ieder geval op onderdelen – onvermijdbaar is. Dat ligt dan niet alleen aan de klein-linkse partijen, maar ook aan de PvdA. Onvermijdbaar, maar tegelijkertijd met enorme risico's in zich. Want tijdens dat proces, dat op gang is gezet en alleen nog maar vertraagd of versneld kan worden, zullen zich een aantal afscheidingen voordoen. Nederland is nu eenmaal een land, waar je als je twee mensen op straat neerzet een actiegroep hebt en zet je er drie neer, dan heb je een politieke partij. Afsplitsingen zullen dan met name plaats vinden binnen de CPN en dat zou ik in hoge mate betreuren. Maar ook in PSP en PPR zullen mensen afhaken. Zulke afkalvingsprocessen zijn bij een doorbraak niet te vermijden en daar kijk ik met grote zorg naar. Je verliest zo vaak politiek geschoolde en ervaren mensen en dan moet voor het zoveelste keer het wiel uitgevonden worden door de mensen die blijven. Politiek dakloos worden lijkt me overigens een van de meest frustrerende zaken die je kan gebeuren. Ik hoop dat nooit te hoeven meemaken. Na afscheid nemen van je eigen vrouw lijkt me dat het moeilijkste. Maar ik zie die doorbraak-gedachte zich wel doorzetten en je daar tegen keren is net zo iets als je keren tegen het onweer. Het komt er nu op aan de inbreng van de PPR daarbinnen zo sterk mogelijk te maken. Echter, het onderhouden van banden met de PvdA en andere grote maatschappelijke organisaties blijf ik essentieel vinden, maar ik constateer tegelijkertijd dat het de PvdA is die geen behoefte heeft aan contacten met de PPR. We zijn te klein.”

JAN DIRX

ANITA KEUNING

WIM DE BOER OVER TOEKOMSTIGE LINKSE LIJST VOORSTEL TOT NAUWE SAMENWERKING IN PARLEMENT

Het spreekt vanzelf dat na de Europese Verkiezingen overal de discussies opbloeien. Hoe moet je dit voor het Groen Progressief Akkoord zo gunstig uitgevallen resultaat nu uitleggen? En vooral: wat betekent het voor verdere samenwerking bij de eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen? Een voorstel van voorzitter Wim de Boer.

Ik trek hieronder konklusies en formuleer op basis daarvan een voorstel over hoe het nu verder moet. Konklusies:

1. Het verkiezingsresultaat voor het Groen-Progressief Akkoord geeft mogelijkheden voor verschillende interpretaties. Voor- en tegenstanders van deze samenwerking kunnen de uitslag in de richting van hun voorkeur uitleggen.
2. Op zijn minst is duidelijk dat de kiezers een samenwerking als dit Akkoord niet afwijzen. De vaste aanhang loopt daar niet voor weg. Dat is een belangrijk gegeven. In elk geval is het mogelijk om zonder al te veel risico op deze weg verder te gaan.
3. Het behaalde percentage is niet meer dan de percentages die de deelnemende partijen, naar verwachting, afzonderlijk zouden behalen. Dat valt tegen.
4. In aanmerking genomen de boycot binnen de PSP, het overstappen naar de PvdA, de groene verwarring en de algemene desinteresse voor deze verkiezingen bij onze (jonge) kiezers, valt het uiteindelijk resultaat eigenlijk niet tegen.
5. Een lijstverbinding met de PvdA is in meer dan één opzicht zeer belangrijk. Dat is opnieuw gebleken. Een zetel meer geeft op Europees nivo heel veel extra mogelijkheden. Het misverstand, dat hier en daar in het leven wordt gehouden, als zou deze lijstverbinding de PvdA een tiende zetel hebben gekost, moet definitief de wereld uit. De tweede zetel van het Groen-Progressief Akkoord komt bij het CDA vandaan. En dat is precies de bedoeling van een progressieve lijstverbinding. Dat moet in de toekomst dus weer gebeuren.
6. Het Groen Progressief Akkoord is niet geworden wat ik er in oktober 1983 mee bedoeld heb. Stel je voor dat de EVP niet had afgehaakt. Stel je voor dat onafhankelijk groen er niet was uitge-

HET PROBLEEM VAN KLEIN LINKS

WIJ ZIJN HÉÉL ERG PRINCIPIEEL

stapt. Dan was een resultaat van rond de 8% goed mogelijk geweest. Hetzelfde percentage als de groen-progressieve samenwerking in Duitsland haalt. Alle fantastische vertellingen ten spijt: als je in een land als Nederland naast de sociaal-democratie voor een *duidelijke* groene, radikale en linkse politiek *in totaal* meer dan 10 tot 15 procent *blijvend* electoraat verwacht, jaag je een fictie na.

Versnippering

Politieke samenwerking is een taai en moeizaam proces. Zeker als het ontbreken van een kiesdrempel het je gemakkelijk maakt je eigen gelijk en nestgeur ook in het parlement gestalte te geven. Toch zou ik graag willen dat partijbesturen en partijkaders zich meer gelegen lieten liggen aan de geluiden die zij overal om zich heen kunnen horen. Heel veel mensen willen dat politieke geredekavel en het praten voor eigen parochie niet meer. Veel mensen hebben behoefte aan doorbreking van de verstarring en de verdeeldheid, die progressieve politiek te vaak laat zien. Zij hebben genoeg van de vaak kleine discussies, de stokpaarden, het eigen gelijk. Zij willen een maatschappijveranderende politiek, die zich eensgezind concentreert op de grote problemen. Zij willen dat progressieve partijen en bewegingen boven hun verschillen uitgroeien in het gezamenlijk vechten tegen bewapening, milieuverniëting, werkloosheid en uit-

buiting van de zwakkeren.

De versnippering binnen de progressieve politiek naast de sociaal-democratie moet dan ook definitief tot staan gebracht worden. Zeven los van elkaar opererende partijen is gewoon veel te veel. De kiezers geloven het wel en geven hun stem aan de naastliggende grote PvdA, die door deze ontwikkeling bijna slapend op rozen komt te zitten.

Leden en kader van al deze kleine, weinig resultaat behalende partijen raken ontmoedigd en gedemotiveerd. Dat is slecht voor inhoud, denkkraft, daadkracht en invloed van de op vernieuwing en maatschappijverandering gerichte radikale, linkse, groene en progressief-christelijke politiek.

Krachtige maatschappijveranderende politieke groepen zijn nodig om een samenleving levend te houden. Een krachtige, inspirerende, veelkleurige maar doelgerichte progressieve samenwerking kan daar een belangrijke rol in vervullen.

Allereerst is dan nodig om in jezelf en je omgeving vooroordelen over anderen te bestrijden. Afbreken van vijandbeelden begint heel dichtbij. Als je dat op kleine schaal niet eens kunt, hoe zou je dan in het groot daar met gezag iets over kunnen zeggen. Progressief betekent toch een stap vooruit durven zetten?

Voorstel

Ik zou het volgende aan mijn partij en – na goedkeuring – aan andere partijen

WILHELM VERSCHUREN

DROOM

De nacht nadat ik bij het avondeten een grote hoeveelheid raasdonders met uien en uitgebakken spekblokjes had verorberd, had ik een nare droom:

Ik lag in mijn tuin in een luie stoel nietsvermoedend een ontspannend stripboek te lezen, toen via de achterom drie eigentijds geklede jongeren mijn gazon betraden, twee jongens en een meisje.

„Hoi!” zei het meisje. De twee jongens mompelden ook wat en begonnen lekkernijen, zowel in vaste als in vloeibare vorm, op mijn tuintafel uit te stallen. Verbaasd keek ik toe.

„Wij zijn het bestuur van het plaatselijk aktiecentrum,” hervatte het meisje. „Ik heet Annelies en ik ben de voorzitter.” Hier wachtte ze even om ook haar medebestuurders de gelegenheid te geven hun naam en functie te onthullen, maar beide heren waren te druk met de hapjes en drankjes in de weer om dat op te merken. Later bleken ze Jan-Jaap, sekretaris en Kees, penningmeester te heten.

„Wij hebben vorige week een brief van het Partijbestuur gekregen,” ging Annelies verder met een gezicht alsof dat ten eerste heel gewichtig en ten tweede vrijwel elke week het geval was. „En daarin worden wij opgeroepen kandidaten te stellen voor het nieuwe Partijbestuur. Nou konden wij niet zo één-twee-drie iemand bedenken en dus gaan wij al onze leden af om te kijken of ze er iets voor voelen.”

„Aha,” zei ik, „en om ze om te kopen stallen jullie al dat snoepgoed uit!” „Nee, natuurlijk niet!” wierp ze tegen. „Maar wij zijn er inmiddels achter dat het geen schande is als je ook nog wat plezier wilt beleven aan het politiek-aktief zijn. Vandaar dat we het een beetje gezellig willen maken. Kees en Jan-Jaap hebben nog wat moeite met de juiste presentatie van hapjes en drankjes, maar na de PPR-Herfstmanifestatie zal dat al een heel eind verbeterd zijn!”

„Ik merk het al, mijn kontributie wordt nuttig besteed!” riep ik enthousiast, in zo'n direkte konfrontatie wil je geen zuurpruim lijken. „Maar terzake, denken jullie nou

echt dat ik me kandidaat wil stellen voor dat Partijbestuur van jullie? Ik heb die oproep wel zien staan in de partijkrant, al twee keer zelfs, maar daarin wordt gevraagd om een ruime hoeveelheid geschikte kandidaten! Al heb ik geen flauw benul van de eisen waaraan je moet voldoen om geschikt te wezen, één ding staat vast: ik ben het zeker niet!”

„In de brief die wij hebben gekregen staat niets over geschikt,” hervatte de daadkrachtige voorzitster. „Maar wel dat er van het zittende bestuur vrijwel niemand overblijft en er nog bijna geen kandidaten zijn gesteld. Kortom, een noodtoestand!”

„Ja, dat moet wel als jullie zelfs mij komen vragen!” antwoordde ik. „Maar ik voel er verrekke weinig voor, zeg maar helemaal niks! Ik las dat dat bestuur eens per vier weken vergadert en dat ze er nu hele weekenden tegenaan willen gooien in een onderkomen dat bijna niets mag kosten. Ze moeten zelfs hun eigen potje koken! Br, ik moet er niet aan denken!”

„Hé, wees nou geen spelbreker!” zei Annelies op al wat minder vriendelijke toon, terwijl Jan-Jaap de heerlijkheden vlug weer in zijn verschootten PPR-tasje begon te laden. Kees begon steeds dreigender te kijken. Ik schuifelde een tikje ongemakkelijk op mijn stoel heen en weer.

„Alle andere leden in het aktiecentrum weten wel wat hun plicht is!” riep Jan-Jaap. „Die hebben stuk voor stuk bewilligd!”

„Die willen allemaal mééwerken!” bromde Kees met een donkerbruine stem. „Nou, ik weet wel wat me te doen staat, hoor!” Hij viste uit zijn tas een beduimelde komputerafdraai van het PPR-ledenbestand en begon met driftige gebaren mijn naam door te krassen.

„Wat is dat nou weer!” riep ik. „Ik heb toch altijd op tijd betaald!”

„Niks mee te maken!” zei Kees, en hij kraste ook mijn adres door. „We hebben het vriendelijk en vasthoudend geprobeerd, maar je wil niet luisteren!” Het bestuurje verliet met vastberaden pas mijn grasveld en liet mij ontredderd achter.

Nooit eet ik meer raasdonders.

willen voorleggen. Alle progressieve, radikale, linkse, groene en progressief-christelijke partijen worden uitgenodigd om de tafel te komen zitten met de bedoeling het volgende te realiseren:

a. Een Progressief Akkoord bij de volgende verkiezingen.

b. Een kort hoofdpuntenprogramma met een aantal konkrete, belangrijke zaken die de deelnemende partijen in de komende zittingsperiode willen realiseren cq bevorderen

c. De deelnemende partijen blijven zelfstandig met een eigen programma en een eigen lijst.

d. Partijen nemen deel aan de verkiezingen onder de naam Progressief Akkoord met daarachter de eigen partijnaam.

e. Binnen het Akkoord wordt uiteraard een lijstverbinding gesloten. Mochten partijen niet aan het Akkoord willen deelnemen, dan blijft een lijstverbinding tussen zo'n partij en het Akkoord mogelijk.

f. Deelnemende partijen besluiten tot een nauwe samenwerking van de gekozen parlementariërs. In een wekelijks gezamenlijk beraad van frakties worden afspraken gemaakt over gezamenlijke inbreng en taakverdeling. Frakties behouden hun zelfstandigheid (meer faciliteiten en spreektijd). Per situatie hebben frakties het recht te besluiten tot een afzonderlijke inbreng.

g. Deelnemende partijen stellen bij kandidaatstelling voor de Tweede Kamer de voorwaarde dat kandidaten het Akkoord onderschrijven en konstruktief willen helpen uitvoeren.

h. Het Akkoord zou voorjaar 1985 gerealiseerd moeten zijn, zodat er voldoende tijd overblijft voor het organiseren van een uitstekende gezamenlijke werving- en verkiezingskampanje.

Op deze manier kunnen partijen kiezers blijven werven op hun eigen programma en identiteit. Tegelijk werven zij echter kiezers voor een gezamenlijk programma en een groter geheel, dat een faktor van betekenis kan worden in het politieke krachtenspel. Kiezers krijgen zo een 'dubbele stem'. Dat kan bij velen het gevoel wegnemen dat ze hun stem weggoeien aan een splinter (hoe zeer ze het ook met de inhoud en stijl van die partij eens zijn).

Bovendien voorkomt deze opzet allerlei problemen met naamgeving, gezamenlijke lijst, opvolging, onvrede bij vleugels van partijen enz. Een program-akkoord van zelfstandige partijen gekoppeld aan vergaande samenwerking in het parlement, lijkt op dit moment het meest tegemoet te komen aan wensen en mogelijkheden binnen de Nederlandse politiek.

WIM DE BOER

'OM EEN WERKBARE TOEKOMST' TWIJFEL EN LOF OVER HET PVDA-PLAN

'Om Een Werkbare Toekomst', het nieuwste PvdA-plan voor de economie, kan, zo is nu duidelijk, bij links noch rechts op erg veel enthousiasme rekenen. Bram van Ojik bekijkt plan en reacties.

Bert de Vries – zelf nog nooit op een idee betrappt, maar naar het schijnt een uitstekend plankzeiler – noemde 'het studeerkamerwerk'. In de politiek staat deze kwalifikatie die overall elders als een kompliment zou worden beschouwd, gelijk aan een rechtstreekste doorverwijzing naar de prullebak. Voor de duidelijkheid wilde De Vries er nog wel aan toe voegen dat de voorgestelde herziening van de sociale zekerheid 'onwettelijk en onbetaalbaar' is.

Een domme opmerking.

Juist hier lijkt het PvdA-plan namelijk een forse bezuiniging te inkasseren. Er komt een *basisuitkering* die voor allestaanden niet meer bedraagt dan 70% van het minimumloon. Woon je met twee volwassenen in een huishouden, dan krijg je elk de helft van het minimum.

Bejaarden, arbeidsongeschikten en werklozen gaan er in deze opzet met een noodgang op achteruit. Tenzij ze zichzelf extra bijverzekeren of in een bedrijfstak hebben gewerkt waar een extra verzekering in de CAO werd opgenomen. Werklozen kunnen alleen op de basisuitkering aanspraak maken als ze zich verplichten tot omscholing in een richting waarin er werk is.

Frans Drabbe, loondeskundige van de FNV, heeft grote bezwaren tegen een dergelijke opzet van de sociale zekerheid: „De basis van de solidariteit wordt ver-smald. De tegenstelling tussen groepen werknemers wordt groter. De plaats van de overheid, die de eerst verantwoordelijke is voor de kollektieve voorzieningen wordt in het rapport teruggedrongen.” Ook elders is er veel kritiek.

De VVD noemde de plannen voor arbeidstijdverkorting 'onrealistisch en geforceerd'. Van de zijde van het kabinet werd tot nu toe niets vernomen. Ook in eigen kring heeft men moeite met de plannen van Van Kemenade, Wöltgens en Ritzen. „Als eenzelfde rapport uit de koker van de VVD zou komen, dan zou ik me rot schrikken,” zegt PvdA-Kamerlid Elske ter Veld in De Waarheid.

Om een Werkbare Toekomst is een pre-tentieve rapport. Je hoeft niet ver te lezen om dat door te krijgen. Al op de eerste bladzijde wordt de inzet aangegeven: een

beleid dat 'kan leiden tot volledige werkgelegenheid en tot een meer rechtvaardige verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid, van inkomens en van gebruik van collectieve voorzieningen.'

Gelijkwaardige mogelijkheden, solidariteit, persoonlijke vrijheid, bestaanszekerheid en sociale rechtvaardigheid. Ziehier een kleine greep uit de verlokkingen die ons reeds in de inleiding tot het rapport worden voorgehouden.

Van Kemenade *cs* geloven dat er over tien jaar weer voor iedereen in Nederland werk kan zijn. Ze geven daarvoor drie wegen aan:

- Het bevorderen van economische groei. Dit vooral door het bevorderen van kansrijke bedrijvigheid en het op peil houden van de binnenlandse bestedingen (de koopkracht).
- Het arbeidsintensiever maken van de productie. Dit door beperking van kapitaalsubsidies en werkgeverspremies en ook door overheveling van een deel van de sociale premies naar de algemene middelen.
- Hervreiding van arbeid. In 1994 werkt niemand langer dan 25 uur per week. Een deel van de arbeidstijdverkorting wordt betaald uit de stijging van de arbeidsproductiviteit. Voor de rest moet loon worden ingeleverd. Maar doordat ook de premies en belastingen naar beneden gaan, blijft de koopkracht onaangestast.

In het op peil houden van de koopkracht, het scheppen van werk en het bevorderen van kleinschaliger, arbeidsintensieve productie, laten de PvdA-rekenmeesters zich zonder meer van hun meest plezieri-

ge kant zien. Er is echter nogal wat ruimte voor twijfel.

Twijfel over de richting waarin naar economische groei en nieuwe bedrijvigheid wordt gezocht bijvoorbeeld. Het rapport spreekt van 'technologisch geavanceerde gebieden' en de samenstellers nemen het verlanglijstje van de Commissie Wagner als bijlage op. Kan dit samengaan met kleinschaligheid en een grotere inzet van arbeid? Twijfel ook omtrent de ontwikkeling van de overheidsuitgaven. De arbeidstijdverkorting wordt betaald uit produktiviteitsstijging (slecht voor de werkgelegenheid, trouwens) en premie- en belastingverlaging. De staat moet premies van werkgevers overnemen (om de arbeid goedkoper te maken) en krijgt minder aan belasting binnen. Kan dit zonder dat het financieringstekort nog verder oploopt? Ja, zeggen de samenstellers, want het aantal uitkeringen loopt sterk terug: „Vermindering van de werkloosheid is uiteindelijk de beste bezuiniging.”

En dat brengt ons bij de arbeidstijdverkorting. Deze wordt bij wet geregeld op basis van afspraken die werkgevers, werknemers en overheid hier in een 'sociaal convenant' over maken. De eigen PvdA-fractie wil deze voorstellen nog eens 'nader bestuderen'. De andere linkse partijen zijn verdeeld. Ria Beckers noemt een convenant 'heel zinnig'. Ina Brouwer (CPN) en Wilbert Willems (PSP) vrezen een aantasting van de onderhandelingsvrijheid van de vakbeweging. Willems: „De belangentegenstelling tussen kapitaal en arbeid wordt volledig weggepraat. Een convenant gaat ervan uit dat de belangen gemeenschappelijk zijn en dat zijn ze niet.”

Het PvdA-plan straalt een heden ten dage uiterst schaars optimisme uit. Het ziet de technologische vernieuwing meer als een financieringsbron dan als een vernietiger van werkgelegenheid. Het gelooft in maximale herbezetting bij terugdringing van de arbeidstijd. Het gaat uit van een vergaande belangenovereenkomst tussen kapitaal en arbeid. Het trekt zichzelf aan de haren uit het moeras door de nieuwe werkgelegenheid te financieren uit de bezuinigingen die ontstaan door nieuwe werkgelegenheid.

Maar optimisme is niet erg. En als we even van de dwaze sociale zekerheidsplannen zien dan rest er een verhaal waarover binnen links zeker gepraat kan worden.

BRAM VAN OJK

DOETINCHEM OVER DE CENTRUMPARTIJ

DE TOLERANTIE-GRAAD IN EEN NEDERLANDSE GEMEENTE

Om te zien hoe racistisch of hoe tolerant Nederland is, kun je ook een niet al te grote en niet al te opvallende gemeente nemen: Doetinchem. Hoe staat de bevolking daar tegenover minderheden? En tegenover de Centruumpartij? Verslag van een onderzoek.

De werkgroep anti-fascisme Doetinchem organiseerde in de maanden april en mei een enquête over tolerantie. De bedoeling van deze enquête was: een indruk te krijgen hoe de mensen in Doetinchem over tolerantie dachten en in hoeverre (als dat al te achterhalen valt) ze zelf tolerant zijn.

De enquête was duidelijk niet opgezet als een wetenschappelijk verantwoorde en representatieve steekproef. Totaal hebben ongeveer vijfhonderd mensen (het precieze aantal verschilt per vraag)

geaardheid etc. – wat een brede definitie is – is het dan ook zo'n enquête geworden.

Maar nu de resultaten. De enquête is in drie delen te splitsen: de situatie in Nederland, de houding van de mensen zelf en het racisme.

Rechten

Uit de enquête komt naar voren dat ruim tweederde van de geënquêteerden van mening is dat in Nederland niet iedereen gelijke kansen en rechten heeft. Op de vraag of iedereen in Nederland gelijke kansen heeft antwoordde 19% met ja, 78% met nee en 3% vond iets anders. Op de vraag of iedereen in Nederland gelijke rechten heeft vond 28% van wel, 69% van niet en 3% had een andere mening. Hieruit blijkt duidelijk dat het grootste deel ervan uitgaat dat men in Nederland geen gelijke rechten en zeker geen gelijke kansen heeft.

In zoverre is volgens deze geënquêteer-

noemen waarvan men vond dat ze bevoorrecht of benadeeld werden. De groepen die het meest genoemd werden waren zowel bij de bevoorrecht als bij de benadeelde de groepen die het meest in het middelpunt van de belangstelling stonden. Er was een ruime driekwart meerderheid die wel een groepering kon noemen die of bevoorrecht of benadeeld wordt.

Bij de groeperingen die benadeeld worden noemde 41% de buitenlanders of etnische minderheden, 9% noemde de lage inkomens-groepen, 9% noemde homo's en lesbiennes, 8% de vrouwen, 5% de invaliden en 5% de werklozen. Verder noemde één persoon nog als benadeelde groep de Centrumpartij; deze werd door de werkgroep anti-fascisme benadeeld. Dit omdat men ook tolerant ten opzichte van de Centrumpartij zou moeten zijn.

De vraag die aansloot op welke groeperingen benadeeld worden was door wie of wat ze benadeeld worden. Hier 'scoorde' de overheid het hoogst: 29%; 14% noemde de medeburgers, 9% kwam met de beter gesitueerden, de hetero's werden ook door 9% genoemd en 6% vond dat de hele maatschappij groeperingen benadeelt.

De groepen die als benadeelden werden genoemd kwamen vaak weer terug als groepen die bevoorrecht worden. De beter gesitueerden werden hier door 34% van de geënquêteerden genoemd. De multinationals worden volgens 8% bevoorrecht; eenzelfde aantal wijst de blanke Nederlanders als bevoorrecht aan, 7% noemt de politici en ook 7% is ervan overtuigd dat de buitenlanders bevoorrecht worden.

De overheid blijkt ook hier de hoofdschuldige te zijn: 35%; 14% stelt de regering verantwoordelijk, 16% vindt dat bijvoorbeeld de beter gesitueerden elkaar bevoorrecht.

Opvallend is dat men zowel bij de groepen die bevoorrecht als de groepen die benadelen naast instituten, ook elkaar en andere groepen noemt. De overheid blijkt niet meer de enige schuldige te zijn; ook de mensen zelf houden de ongelijkheid in stand.

Travestiet

De vragen die betrekking hadden op de persoonlijke levenssfeer van de mensen hadden ongeveer allemaal dezelfde resultaten. Op de vraag of een homo-rela-

de enquête ingevuld. Er waren wel meer enquêtes uitgedeeld, maar die zijn niet teruggekomen. De enquête is in zoverre wel representatief dat hij in alle wijken gehouden is.

Omdat de werkgroep anti-fascisme Doetinchem zelf onder tolerantie onder meer verstaat het aanvaarden en respecteren van mensen met een andere levensstijl, huidskleur, ras, geloof, seksuele

den Nederland nog niet de ideale maatschappij want 61% is van mening dat een maatschappij waarin iedereen gelijke kansen heeft wel mogelijk is en zelfs 73% denkt dat er een samenleving mogelijk is waarin iedereen gelijke rechten heeft. Respektievelijk 34 en 23% zijn het hier niet mee eens.

Als vervolg op deze vragen kwamen er twee vragen of men groeperingen kon

tie voor de geënquêteerden gelijkwaardig is aan een hetero-relatie antwoordde 74% met ja, 23% met nee en 3% was een andere mening toegedaan. Driekwart vond dat transseksuelen wettelijk erkend moeten worden, 20% was het daar niet mee eens. 86% vond dat iedereen zich zo zou moeten kleden waarbij die zich wel voelt, maar als een travestiet dat doet vindt 73% dat hij of zij dat mag doen.

ANGELO GOEDENONDT

Bij de vragen of men zich zou moeten aanpassen vond 41% dat mensen met een 'andere' seksuele geaardheid, religie en cultuur zich aan de samenleving zou moeten aanpassen. Als men echter zelf naar het buitenland zou verhuizen, vindt 36% het nodig om zich geheel aan te passen. Respektievelijk 47 en 50% vonden dit niet nodig en respectievelijk 7 en 11% vond dat men zich gedeeltelijk zou moeten aanpassen.

Er waren ook vragen naar burgerlijke ongehoorzaamheid en de tolerantie daarvan. De vragen verliepen van: kunt u begrip opbrengen voor mensen die protesteren, via zou u uit protest de wet overtreden tot mag van u bij protestacties de wet overtreden worden. De meesten, 81%, konden wel begrip opbrengen voor mensen die protesteerden, maar er was een opvallende tegenspraak in de antwoorden bij de twee andere vragen. Want 52% zou uit protest de wet overtreden, maar van slechts 35% mag bij een protestactie de wet overtreden worden. De mensen willen het wel doen, maar ze vinden toch dat het niet mag.

Konklusie

De voorafgaande onderwerpen vonden sommige mensen uit het commentaar – zo blijkt – niet bij een enquête van een anti-fascisme groep horen. Als laatste categorie kwamen de vragen over de Centruumpartij en het racisme in het algemeen. Deze vragen interesseerden de meeste mensen toch meer, want deze vragen werden door de meeste wel ingevuld.

62% vond het niet kunnen dat mensen in overheidsdienst tevens lid van de Centruumpartij zijn; 31% vond dat dit wel

kan. Hetzelfde percentage van 62% vond dat de Centruumpartij verboden moet worden, 32% was het daar niet mee eens. Dit is een vrij hoog percentage, want tot nu toe hebben slechts weinig maatschappelijke organisaties het idee omarmd en ook in de pers is er weinig positief over geschreven.

Bijna unaniem, (93%) was men van mening dat de overheid een voortrekkersrol zou moeten spelen inzake akseptatie van minderheden. De oorzaken van intolerantie liggen volgens de geënquêteerden (in volgorde van belangrijkheid) bij: de economische teruggang, onbekendheid met elkaars levensstijl, beïnvloeding in de opvoeding, mannenmaatschappij, uiterlijk, het immigratiebeleid en vervreemding door technologische ontwikkelingen.

Na geïnformeerd te hebben hoe tolerant de mensen waren, was één van de laatste vragen of men vond of men wel eens intolerant zou moeten zijn en zo ja ten opzichte van wie/wat. 39% was wel eens intolerant en 45% zei van niet. De groepen waar tegen men intolerant was/zou moeten zijn waren onder andere intole-

rante groepen zelf, racisme/fascisme, Centruumpartij's en maatschappijverpesters.

Het is moeilijk om uit al deze cijfers een konklusie te trekken. Samenvattend is ruim 60% voor een verbod van de Centruumpartij en de gevolgen daarvan (geen Centruumpartijleden in overheidsdienst); 70% vindt andere leefwijze dan de 'hetero-wijze' gelijkwaardig aan de hetero-wijze. Verder is ruim tweederde van mening dat in Nederland niet iedereen dezelfde rechten en kansen heeft.

Opgemerkt moet worden dat de enquête niet representatief genoemd kan worden, waardoor sommige cijfers misschien wat te 'positief' zijn (aanvaarding homo's, verbod van de Centruumpartij, burgerlijke ongehoorzaamheid). Toch is er zo een redelijk beeld over tolerantie in Doetinchem ontstaan en dat valt niet eens erg negatief uit. In ieder geval hebben vijfhonderd mensen zich met tolerantie beziggehouden en dat op zichzelf is al een positief feit.

ONNO DE ZWART

Studiedag Wet Voorzieningen Gezondheidszorg

In samenwerking met de Stuurgroep Raads- en Statenwerk en een projectgroep van de Werkgroep Gezondheidszorg heeft de Stichting Radikalen Vorming een studiedag georganiseerd over *De Wet Voorzieningen Gezondheidszorg In De Eerste Lijn*. Deze studiedag is primair bedoeld voor *PPR-raadsleden en hun medewerkers*.

Het programma begint met een algemene inleiding over de totstandkoming, inhoud en (gedeeltelijke) invoering van de wet door *Bert Sweerts*, projectleider van het Samenwerkingsproject Eerste Lijn en PPR-lid. De rest van de studiedag wordt gevuld met werkgroepen. Als werkgroepinleiders zullen de volgende PPR-leden optreden: *Gert Both*, jurist en medewerker van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, raadslid te Voorshoten – over WVG en gemeentepolitiek; *Hans van der Wilk*, koördinator van het Landelijk Patiënten/Konsumenten Platform, voormalig wethouder te Schiedam – over het WVC-beleid ten aanzien van de patiënten/konsumentenparticipatie; *Chris Bruins*, arts en beleidsmedewerker van de Nationale Raad voor de Volksgezondheid – over WVC en ervaringen van een patiëntenvereniging.

De studiedag wordt gehouden op zaterdag 13 oktober in het CSB-gebouw, Kromme Nieuwe Gracht 39 te Utrecht, van 10.30 uur tot 15 uur. Deelname is gratis. Opgave: voor 23 september bij de SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. De deelnemers ontvangen eind september een informatiepakket.

VIJF JAAR PPR-FLIKKERS & POTTEN

'DISKRIMINATIE IS NU VEEL ONDERHUIDSER'

Dit jaar vieren de PPR-Flikkers & -Potten hun eerste lustrum. Gert-Jan Steenwoerd en Gijs Ketelaar vertellen over wat de groep tot nu toe heeft bereikt binnen de partij, wat hun positie is en wat er nog bereikt moet worden: „Er heerst nu meer een tolerantie en diskriminatie op afstand.”

Op 19 mei werd het vijfjarig bestaan al feestelijk gevierd na afloop van het Feminiseringskongres in Utrecht. Eveneens in mei verscheen een lustrumnummer van 't Vlindertje – het blad van de PPR-Flikkers & Potten dat vier à vijf maal per jaar verschijnt – waarin een resumé van de nog jonge geschiedenis van de groep. Maar toch al een veelbewogen geschiedenis.

We praten met twee actieve leden van de F&P: Gert-Jan Steenwoerd en Gijs Ketelaar, beiden uit Amsterdam. Gert-Jan is actief vanaf de oprichting van de groep, Gijs werd in '81 lid.

Waarom een aparte homogroep binnen de PPR?

Gijs: „Alleen als je homo bent ervaar je homodiskriminatie. Net als vrouwen 't best zelf kunnen vertellen wat vrouwenonderdrukking betekent. Er is een verbinding met tal van andere onderdrukkingsmechanismen in de maatschappij. De PPR wil dat ook veranderen. Slechts een homogroep kan de niet-homo's in de partij attent maken op de strijdpunten. We proberen dan ook blijvend ideeën aan te dragen om de maatschappij te veranderen, niet alleen maar ten gunste van homo's, maar ten gunste van alle onderdrukte en gediskrimineerde groepen. Dat is wel een van de hoofdredenen van ons bestaan. Natuurlijk ondervind je in de groep steun aan elkaar. De eigen emancipatie is ook belangrijk.”

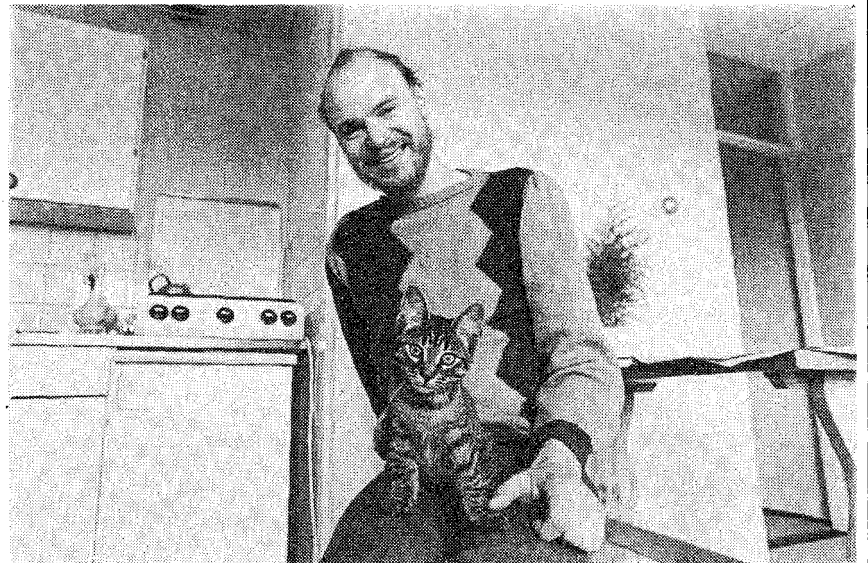
Gert-Jan: „Aan het begin van ons bestaan als PPR-F&P lag dat nog niet zo duidelijk als Gijs nu onder woorden brengt. Bijna de helft van de afgelopen vijf jaar zijn we bezig geweest onze koers te bepalen. Net als in de hele homobeweging rond de jaren '79/'80 was de eigen emancipatie, het met jezelf bezig zijn erg belangrijk. Voor velen was dat de tijd van de *coming-out*, het openlijk ervoor uitkomen dat je homo was. Ook binnen de PPR-F&P wilde men daar heel veel ruimte aan geven. Illus-

tratief daarvoor is de inhoud van 't Vlindertje uit die beginjaren. Veel meer persoonlijke ervaringen dan inhoudelijke politiek.

„Na verloop van tijd veranderde dat. Er kwamen nieuwe leden bij, andere vertrokken. Op het moment dat een bewuste keuze werd gemaakt voor een meer politiek inhoudelijke koers waren er mensen die juist daarom afhaakten, terwijl weer anderen er daarom bijkwamen. We hebben echt wel een crisis doorgemaakt.”

gramma is dat een beetje de mist ingegaan. Dat was jammer, want op Europees nivo is nog wel een en ander te doen als je naar de laatste ontwikkelingen kijkt.”

Gijs: „Een aardig gevolg van onze medewerking aan het Feminiseringskongres is dat we nu een vertegenwoordiger hebben in de begeleidingscommissie van de nieuwe emancipatiewerkster in de PPR. Dat geeft duidelijk aan hoe verbreed het denken over emancipatie is geworden. Het is ook vanzelfsprekend

Gert-Jan Steenwoerd

Hoe groot is de groep nu en wat doen jullie zoal?

Gert-Jan: „We hebben een vrij stabiele aanhang van ongeveer honderd abonnees op 't Vlindertje. Het is natuurlijk moeilijk te zeggen hoeveel homoseksuele mensen er binnen de PPR zijn. Dat is aan de buitenkant niet te zien. Het is voor ons ook niet zo belangrijk. Er is een actieve kern van ongeveer twaalf mensen, waarvan weer een stuk of vier mensen de echte voortrekkers zijn. We geven 't Vlindertje uit. We hebben zojuist ter gelegenheid van ons vijfjarig bestaan een boekje uitgegeven, waarin het resultaat van vijf jaar homopolitiek. We houden themabijeenkomsten over belangrijke of actuele politiek inhoudelijke problemen. We waren betrokken bij de voorbereiding en organisatie van het Feminiseringskongres. We zijn nu ook uitgenodigd om mee te werken aan de samenstelling van het nieuwe PPR-partijprogramma. Bij het Europese pro-

gramma is dat een beetje de mist ingegaan. Dat was jammer, want op Europees nivo is nog wel een en ander te doen als je naar de laatste ontwikkelingen kijkt.”

gramma is dat een beetje de mist ingegaan. Dat was jammer, want op Europees nivo is nog wel een en ander te doen als je naar de laatste ontwikkelingen kijkt.”

dat de homobeweging zich achter feministische doelstellingen schaaft. „Buiten de PPR zijn we als PPR-F&P ook actief. Zo nemen we deel aan het Roze Front, een overlegorgaan van alle homo- en lesbische organisaties in Nederland. Dat organiseert met name de jaarlijkse Homo-solidariteitsdag. Het is een heel gevarieerde club mensen. Van de politieke groepen zijn wij als PPR-F&P toch wel zeer actief. Homogroepen uit andere partijen laten het dikwijls afweten. Dat is ook te merken in het L.O.L.F., het landelijk overleg van linkse flikkers. Het lijkt wel of wij de enige groep zijn die nog echt actief is. We hopen wel dat er weer wat beweging in de zaak komt.

„Verder hebben we overleg met het COC, dat zeker de laatste jaren veel politieker is geworden dan voorheen. Men wilde vanuit het COC contact met vertegenwoordigers van alle politieke homogroepen. De PPR-F&P zijn ook hier de enige volhouders. Jammer.”

'Het is wel even wennen' staat er in het

PPR-informatieboekje voor nieuwe leden, wanneer de naam van jullie groep wordt genoemd. Zegt dat iets over de houding die je als PPR-F&P in eigen partij tegenkomt?

Gert-Jan: „Ja, dat is toch wel een kenmerkende uiting voor dit moment. De tolerantie is binnen de PPR moeilijk te schatten. Met Partijbestuur en fractie is prima contact. Daar bestaat geen drempel.”

Gijs: „Het Feminiseringskongres en onze deelname daarin is voor velen een startpunt geweest. Degenen die daarbij aanwezig waren zijn al begonnen te wennen. Anderen zijn nog niet zover. In het algemeen is de PPR aanspreekbaar voor de homoproblematiek, dus echte ontsparingen zijn niet te verwachten. De PPR staat ook wel goed bekend binnen de homobeweging, ook al doen wij als PPR-F&P niet aan actieve werving. Onze 'wapenfeiten' mogen heus weleens genoemd worden. Zo is – mede door de inzet van de PPR-F&P – de inhoud van het politieregistratieformulier aan de kaak gesteld en ontmanteld van diskriminerende vragen.

„In de tijd dat Haars nog staatssecretaris van Justitie was, is dank zij een PPR-motie – de zogenaamde vluchtelingenmotie – de mogelijkheid voor homo's om de vluchtelingenstatus te verkrijgen aanmerkelijk vergroot. Verder hebben we ons heel actief bezig gehouden met het Voorontwerp van een Wet Gelijke Behandeling. En natuurlijk onze bemoeienis met het Feminiseringskongres was een hoogtepunt, en ons feest na afloop was ook een succes.”

Wat opvalt is, dat er zo weinig vrouwen actief zijn in jullie groep. Hoe komt dat? Er zijn toch wel 'potten' in de PPR?

Gert-Jan: „Inderdaad, op dit moment zijn er eigenlijk helemaal geen vrouwen actief binnen de F&P. Er zijn wel vrouwen abonnee op 't Vlindertje. Er zijn waarschijnlijk twee hoofdredenen aan te geven waarom er geen of nauwelijks vrouwen actief zijn. In de eerste plaats ons imago van de beginjaren van ons bestaan. Daarvan schrokken de vrouwen terug. Dat stempel werkt nog steeds door. Daarnaast zijn de vrouwen voor een groot deel actief binnen de lesbische beweging, plaatselijk of landelijk. Soms mijdt men bewust samenwerking met mannen.”

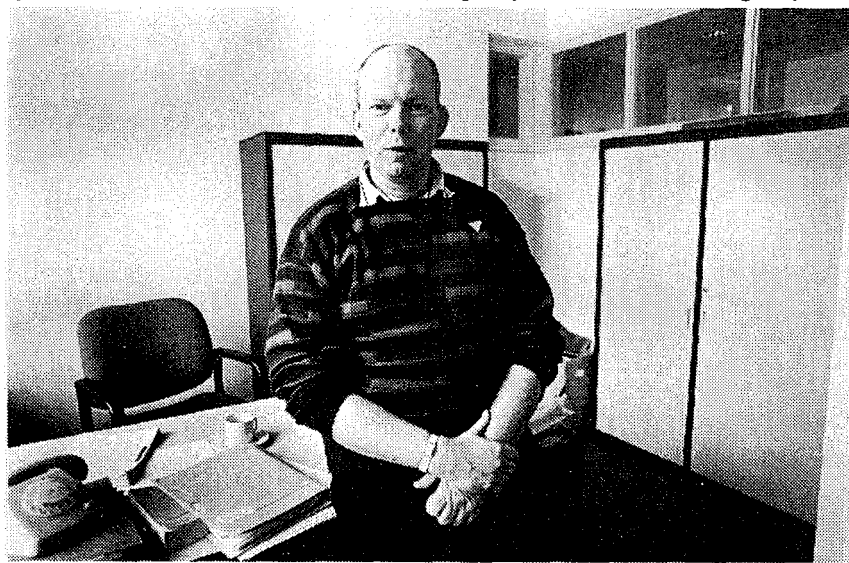
Gijs: „Je moet ook niet vergeten dat we als flikkers toch als mannen bezig zijn, daarvan schrikken vrouwen ook terug. Om die reden willen we er graag juist wél vrouwen bij. Dat helpt ons in het doorbreken van die mannsfeer.”

Verwachten jullie dat er in de toekomst zo'n grote tolerantie en akseptatie zal zijn ten aanzien van homoseksuele mensen, dat aparte homo-organisaties niet meer nodig zullen zijn? Met andere

woorden: is jullie doel jezelf overbodig maken?

Gert-Jan: „Dat verwacht ik niet zo gauw! Als je kijkt naar de uitkomst van de recente Utrechtse homostudie 't Topje Van De IJsborg', waaruit blijkt dat de tolerantie weliswaar groter geworden lijkt, maar dat de diskriminatie nu veel

vrouw, jongere of oudere bent. Dat gaat in de richting van een gefeminiseerde samenleving. Maar voor het echt zover is moeten we dat overgangsproces versnellen. Dus wél met m'n roze driehoek op naar een sollicitatiegesprek! Zoveel mogelijk het gedrag van mensen toetsen. Openlijke diskriminatie is nog altijd be-

Gijs Ketelaar

onderhuidser plaats vindt. Er heerst nu meer een tolerantie en diskriminatie 'op afstand'. Daarom zie ik dat einddoel nog niet zo echt voor ogen; het proces er naar toe is wel van belang. Veranderen en verbeteren is al doel op zichzelf genoeg.”

Gijs: „Ons doel was de verbetering van de situatie van homo's. Dat doel is nu verbreed tot strijd ten gunste van alle onderdrukte en gediskrimineerde groepen. Zo'n strijd gaat door, hoe lang het ook duurt voor je einddoel bereikt is. En in die eindsituatie geloof ik wel degelijk. Ik geloof dat er eens een samenleving zal zijn die niet meer geïnteresseerd is in etiketten. Daarin zal een heel nieuwe sfeer heersen, waarbij het er niet meer toe doet of je nu homo of hetero, man of

ter te bestrijden dan die onderhuidse.”

Wat zijn de toekomstplannen van de PPR-F&P?

Gert-Jan: „Ook al zijn we als PPR-F&P een van de meest actieve politieke homogroepen, ook bij ons neemt het actieve kader in aantal af. Het lijkt wel of de motivatie na die eerste 'speerpuntjaren' wat is verslapt. Het gaat er nu juist om vol te houden en straks bij de behandeling van de Wet Gelijke Behandeling ons te laten horen. Daarom zullen we ons allereerst richten op werven van nieuwe leden, vooral actieve leden. Daarnaast staan we klaar voor samenwerking met de andere linkse politieke partijen. De PPR moet daarin eerst zelf een richting aangeven; dat wachten we af. We gaan door met 't Vlindertje en we gaan meewerken aan het nieuwe PPR-partijprogramma.”

Gijs: „Politiek inhoudelijk blijven we ons richten op de strijd tegen diskriminatie. Want wonderlijk genoeg is inmiddels diskriminatie van vrouwen bij wet verboden, evenals rassendiskriminatie. Maar homodiskriminatie is wettelijk nog niet verboden. En het huidige regeringsbeleid belooft niet veel verbetering, alleen maar uitstellen. Verder vinden we het belangrijk dat het proces dat na het Feminiseringskongres in de PPR op gang is gekomen gaande blijft. Jammer genoeg hebben teveel mensen zich afzijdig gehouden van dat kongres, terwijl daar toch aanzetten zijn gegeven voor dat nieuwe denken, die nieuwe sfeer, die samenleving zonder etiketten.”

ANNEKE VAN 'T HULL

Publikatie Homopolitiek

'Visies Op Een Radikale Homopolitiek' is de titel van een publikatie van de PPR-Flikkers en -Potten. Daarin onder meer verhalen over politieregistratie, homo's en het vreemdelingenbeleid, individualisering, *Berufsverbote*, huisvesting en ruimtelijke ordening en fascisme.

De publikatie kost f 5,- inclusief verzendkosten en is te bestellen door overmaking van dit bedrag op giro 4295824 ten name van PPR-Flikkers en -Potten, Amsterdam. Onder vermelding van: Homopolitiek.

RECENSIE: 'DE CRISIS VAN DE TECHNOCRATIE'

HET ALTERNATIEF VAN DE SOCIOKRATIE

Biedt de sociokratie nieuwe mogelijkheden? En is deze vorm van besluitvorming iets dat bij de PPR hoort? Leo Jansen recenseert 'De Crisis Van De Technocratie' – een verzameling verhalen over defensie, verkeer, innovatie en, vooral, de basisgedachte van inspraak.

weinig terecht. Inspraakprocedures met op zich nuttige en zinvolle effecten hebben dit tekort niet kunnen wegnemen. En dan, je zult toch rekening willen houden met de ander en zijn belangen ook als dat je eigen zeggenschap bezwaart. De parlementaire democratie lost ook dat probleem niet bevredigend op.

Wat kunnen we verwachten van socio-

sentbeginsel waardoor, zo meent de auteur, machtsstrijd kan worden uitgebannen. Het gaat er niet om dat iedereen 'ja' zegt bij een besluit maar dat niemand 'neen' zegt. Dat is het verschil tussen *konsensus* en *konsent*. Heeft iemand bezwaar dan moet dat wel 'hard' gemaakt worden met argumenten. Bot weigeren past niet bij gelijkwaardigheid. Zelf heb ik nogal wat situaties meegemaakt waarin het besluiten met *konsent* goed bleek te functioneren. Het gaat echter niet alleen om vergaderen en besluiten nemen maar evenzeer om de wijze *waarop* men via besluitvormingskringen is vertegenwoordigd.

Bij de kritiek op de bestaande toestand en in de voorstellen voor verbetering had ik als PPR-mens een duidelijk gevoel van herkenning. Met name herkende ik veel uitgangspunten, waarden en normen waar de PPR in het dagelijks politiek bedrijf mee werkt.

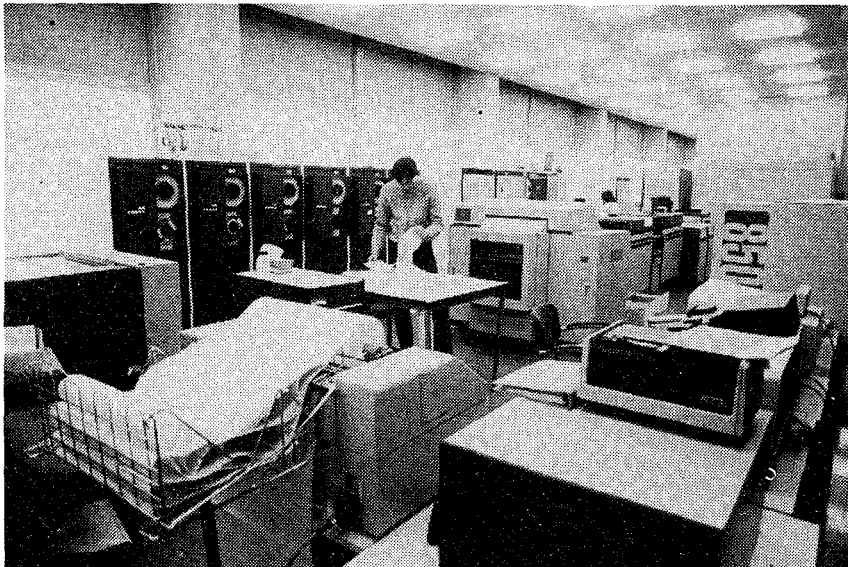
In het hoofdstuk van Van der Graaf boeide mij de uiteenzetting over de wortels van de sociokratie in de historie en met name over de overeenkomsten en verschillen met anarchisme en zelfbestuur in hun historische kontekst.

Zelfbestuur en etatisme in een historische golfbeweging geeft in het tweede hoofdstuk van Walravens en Purg inzicht in de samenhang met de economische ontwikkeling en de positie van de arbeidersbeweging. Intern zelfbestuur (binnen een organisatie) kan alleen tot volle ontplooiing komen als er ook sprake is van extern zelfbestuur:

'Zelfbestuur zal als formeel systeem inhoud moeten krijgen door een kulturele vorming waarin ook de betekenis van de mens als vervaardiger en beheerder ook van de materiële wereld centraal staat'.

Na een afwijzing van de technocratie, zelfs in zijn humanste vorm, eindigt hoofdstuk twee met de hiervoor geciteerde zin. Wat mij betreft zou dit hoofdstuk op dit punt nog een groot aantal pagina's mogen doorgaan.

Dan volgt een aantal hoofdstukken over actuele zaken met nu eens meer en dan weer minder aandacht van het aspect besluitvorming daarin. 'Innovatie Van Onderop' van Riedijk en Van der Graaf; 'Automatisering En Arbeidsbeheersing' van Staal en Van der Graaf; 'Verkeer En

De kritische benadering door de PPR en door PPR-mensen van verschijnselen zoals grootschaligheid-informatietechnologie-automatisering-burokratisering heeft veel te maken met de plaats van mensen daarbij. Kan een mens nog wel tot zijn recht komen? Wordt wat de mens belangrijk vindt voor zichzelf en zijn omgeving niet overrompeld door anonieme krachten en machten?

Zoveel mogelijk eigen zeggenschap voor de persoon over zijn eigen leef-, woon- en werkomstandigheden is een libertair ideaal dat in de PPR hoog scoort. De formele parlementaire democratie, *one man – one vote*, met een stelsel van vertegenwoordiging heeft de ontkenning van gelijke zeggenschapsrechten voor een ieder grotendeels de kop ingedrukt. Toch schiet het stelsel tekort. Er is sprake van een diktatuur van de (vaak kleine) meerderheid. Van het vereiste respect voor de minderheid komt veel te

kratische besluitvorming als opvolger van de democratie? Het gaat om een wijze van organiseren van de besluitvorming die gelijkwaardigheid van een ieder bij het nemen van beslissingen waarborgt. Het gaat om de mogelijkheid van sociale beheersing door onderlinge beïnvloeding op basis van gelijkwaardigheid.

Wortels

Biedt sociokratische besluitvorming nieuwe mogelijkheden? In het boek 'De Crisis Van De Technocratie' wordt dit onderzocht. Allereerst wordt nagegaan hoe de stand van zaken is ten aanzien van de besluitvorming en wat de gevolgen daarvan zijn in de technokratische samenlevingen waartoe zich de industriestaten hebben ontwikkeld. Ook wordt ingegaan op de rol die zelfbestuur zou kunnen spelen. En natuurlijk wordt een uiteenzetting gegeven over het kon-

De Kwaliteit Van Het Bestaan' van De Boer, Van der Graaf en Quist; 'Sociokratisch Ruimtelijk Ordenen' van Klaassen; en voor mij zeer boeiend: 'Defensie In Sociokratisch Perspektief' van Nauta.

In het hoofdstuk over innovatie ervaren we hoe op verschillende gebieden van de technologie zelfverwerkelijking mogelijk is. Mits men zich weet te bevrijden uit opgelegde afhankelijkheidsrelaties. Het gaat om economische, politieke en geestelijke bevrijding in één samenhang. Er zal aan voorwaarden moeten worden voldaan, door technici, door producenten en door overheid. Om zo meer mogelijkheden te krijgen voor de ontplooiing van 'een nieuwe vorm van bedrijvigheid, die vrij ongemerkt bezig is aan de basis te ontstaan, langzaam aan belang wint. Een bedrijfsvorm, gekenmerkt door zelfbeheer en zelfbestuur.' Daarnaast zullen grote nationale en internationale voorzieningen nodig zijn. Deze lessen worden getrokken uit een bondige beschrijving van de technologische ontwikkeling en van de stand bij enkele zeer herkenbare technieken.

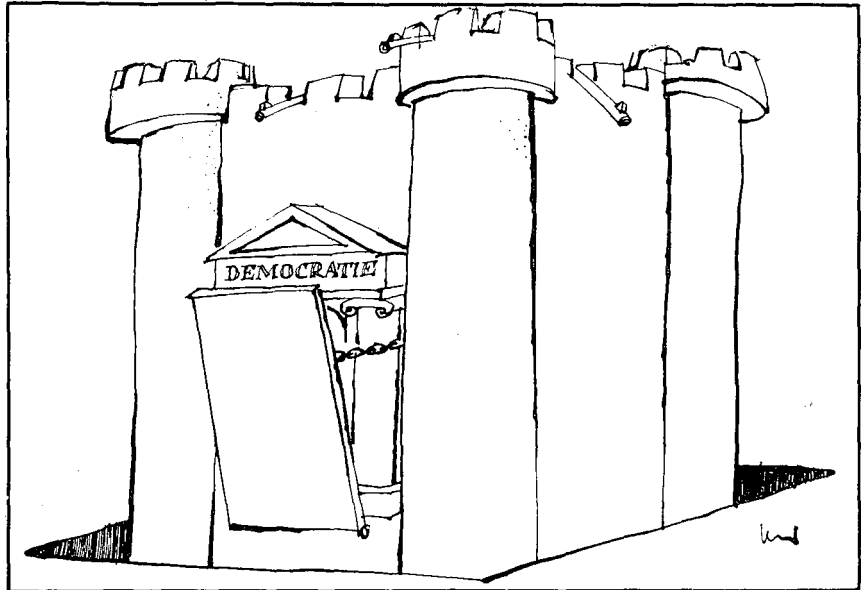
In het automatiseringshoofdstuk wordt veel duidelijk over de samenhang tussen het soort technologie dat ontwikkeld wordt en de aard van de besluitvormings-procedures die daarbij aansluiten. De auteurs sluiten in hun slotbeschouwing aan bij De Sitter, kort gezegd: 'Het is óf efficiencyverlies óf participatie voor complexe fabrieken en kantoren.' Een rechtgeaarde technokraat vindt daar wel weer wat op, denk ik. De slotbeschouwing is niet het sterkste deel van dit hoofdstuk. Het blijft te veel een wenspakket van wat zou moeten.

Verkeer

In het hoofdstuk over verkeer is de spanning voelbaar tussen enerzijds de behoefte aan plaatselijke autonomie en ontburocratisering en de grootschaligheid die kennelijk eigen is aan verkeerssystemen en de strikte noodzaak in het verkeer van een minimum aan samenhang en eenduidigheid. Nieuwe maatregelen en systemen zullen bij voorkeur een afstandsverkleinend effect moeten hebben. Een aantal vicieuze cirkels zal vooral op gemeentelijk niveau doorbroken moeten worden. Maar hoe krijgt dat niveau voldoende ruimte? zo vraag ik mij af, evenals de auteurs dat gedaan hebben. De kansen voor sociokratische besluitvorming zijn er wel, konkludeer ik na lezing van dit hoofdstuk. Ze zijn echter beperkt.

De ruimtelijke ordening is in het overheidsbeleid hét gebied waar inspraak in zwang is gekomen. Op dat gebied is dan ook erg veel nagedacht over wat de participatie inhoudt, hoe die georganiseerd zou moeten worden en over wat er tot nu toe in de praktijk van terecht kwam.

Dat blijkt dan ook wel uit de goede kwaliteit van het hoofdstuk dat daaraan is gewijd. De basisgedachte van inspraak – zo blijkt in de praktijk – is dat men voor het eigen belang opkomt en dat men zich niet bekommert om de belangen en noden van anderen. Getoond wordt hoe en onder welke voorwaarden sociokratische besluitvorming een begin van een uitweg kan bieden.

Het hoofdstuk over defensie laat wel heel duidelijk zien hoe het inhoudelijke van het beleid samenhangt met de wijze van besluitvorming daarover. Vandaar de nauwe verbintenis tussen sociokratische en sociale verdediging. Het gaat in dit hoofdstuk over veel meer dan defensie in beperkte zin. Een boeiend en fundamenteel hoofdstuk.

Tenslotte na de toetsing aan praktisch beleid nog twee algemene hoofdstukken. Technocratie roept via het begrip techniek associaties op met 'de ingenieur'. Begrijpelijk dus dat er in een boek over associatie ook een hoofdstuk over de ingenieur voorkomt. Voor hetzelfde geld had het over de meester in de rechten kunnen gaan of over de bestuurskundige – meer algemeen over de deskundige. Dat blijkt ook uit hetgeen geschreven wordt. De ingenieur is een handig voorbeeld om een en ander te illustreren. 'Is de ingenieur een maatschappelijk werker? Neen! Maar, waarom eigenlijk niet?' Daarover gaat dit hoofdstuk. Het behandelt achtergronden, rollen van de ingenieur, voorstellen en de relatie met de 'betrokkenen'. Dit laatste steeds weer om te laten zien hoe de ingenieur in een sociocratie evengoed kan functioneren, als hij maar weet naar wie te luisteren en waarom.

Het tiende en laatste hoofdstuk heet 'Sociocratie, Het Eeuwig Reveil'. Waar halen zelf-benoemde sociokraten, een handvol intellectuelen, het lef vandaan om hun visie van een wenselijke toe-

komst aan een samenleving op te dringen? En dan volgt een boeiende beschouwing over de grote wereldstromingen en waar deze tekortschieten. En waarom. Idealen in het christendom die sociokratisch uitwerken, maar in hun grondslag dit uiteindelijk niet zijn en daarom altijd kunnen wegvallen. Ze zijn immers niet verankerd in de mens. En dan de gespletenheid in het socialisme,

het ideaal van de gelijkheid onder leiding van de intellectuelen! Deze harde konstatering neemt niet weg dat socialisme meer dan welke andere stroming een voedingsbodem is voor sociokratisch denken.

Het liberalisme kent een radicale gelijkheidsopvatting, maar tevens een rechtvaardiging voor de politieke macht van bezit en bezitters.

Alles bijeen biedt het boek een interessante en evenwichtige bundeling van visies en concrete uitvoering. Het is een aanzet die dringend uitnodigt tot verder denken en doen op weg naar een samenleving met meer gelijkwaardigheid van iedereen. Oh ja, wat ik gemist heb? Een uitwerking van een niet betrokken-onafhankelijke sociokraat over het wel en wee van het grootste sociokratisch experiment in Nederland: de Brede Maatschappelijke Diskussie. Wat daar wel en wat daar niet van terecht kwam en waarom, de spanning tussen ideaal en macht, de spanning tussen een nationaal vraagstuk en rechtstreekse invloed van de betrokken burger. In het boek worden er vier regels aan besteed. Er moet dus in de hoek van de sociocratie nog een indringende beschouwing in het vat zitten!

LEO JANSEN

'De Crisis Van De Technocratie' – Prof. mr. dr. M. van der Graaf (red.), Uitgeverij De Horstink. Prijs f 27,50.

TERUGBLIK: HET FEMINISERINGSCONGRES

...MANNEN ZIJN VOORALSNOG TEGENSTANDERS

Is de PPR-manvijandig geworden op het voorjaarskongres? Nemen vrouwen nu de macht over? Om duidelijkheid te verschaffen na de opschudding en verwarring: de definitieve stellingen van het Feminiseringskongres met commentaar. En de inmiddels zeer bekende vraag: hoe staat het met de kwaliteit van vrouwen in de politiek?

Het Feminiseringskongres ligt – met alle bijbehorende emoties en opschudding – alweer enkele maanden achter ons. Er is nog veel nagepraat.

Een redaktiecommissie heeft de kongresuitspraken gestroomlijnd en met een fiat en bijschrift van het Partijbestuur worden ze in deze Radikalenkrant gepubliceerd. De uitspraken zijn, als we ze nu terugzien, een zeer beknopte neerslag van alles wat het Feminiseringskongres in wezen is geweest.

In de voorbereiding, tijdens de behandeling in de aktiecentra, in de vele discussies in het Partijbestuur en andere partijorganen en natuurlijk op de kongresdag zelf is veel meer de revue gepasseerd dan de uiteindelijke uitspraken weergeven. Eigenlijk is dat jammer. Want alleen de deelnemers zal dat duidelijk zijn. Voor diegenen die het alleen moeten doen met de hier gepresenteerde uitspraken is een korte toelichting op z'n plaats.

De uitspraken:

- *Feminisme* is in eerste instantie een strijd van vrouwen om hun invloed en macht in onze samenleving te vergroten. Mannen zullen niet uit zichzelf hun overheersende invloed en macht en de waardering die ze daarmee krijgen prijsgeven en zijn daarom vooralsnog tegenstanders.

Macht moet ook op een andere manier uitgeoefend worden, waardoor de economische structuur en de heersende cultuur in onze samenleving zal veranderen.

Feminisme is verder een strijd tegen de vanzelfsprekendheid waarmee in onze samenleving waarden en eigenschappen aan sekse worden gebonden. Dit betekent dat de bestaande rolpatronen moeten worden afgebroken en de daaruit voortvloeiende machtsverschillen moeten worden opgeheven.

- Om greep op je eigen leven te hebben en te houden is het noodzakelijk om

ekonomisch onafhankelijk te zijn en te blijven. Economische afhankelijkheid, en dit geldt in het bijzonder binnen persoonlijke relaties, is een structurele belemmering voor mensen zichzelf te ontploien en vrij te voelen.

Om die economische onafhankelijkheid te waarborgen is *individualisering* noodzakelijk, ongeacht de wijze waarop men verkiest te wonen.

Voor individualisering is het noodzakelijk te komen tot: herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid; herverde-

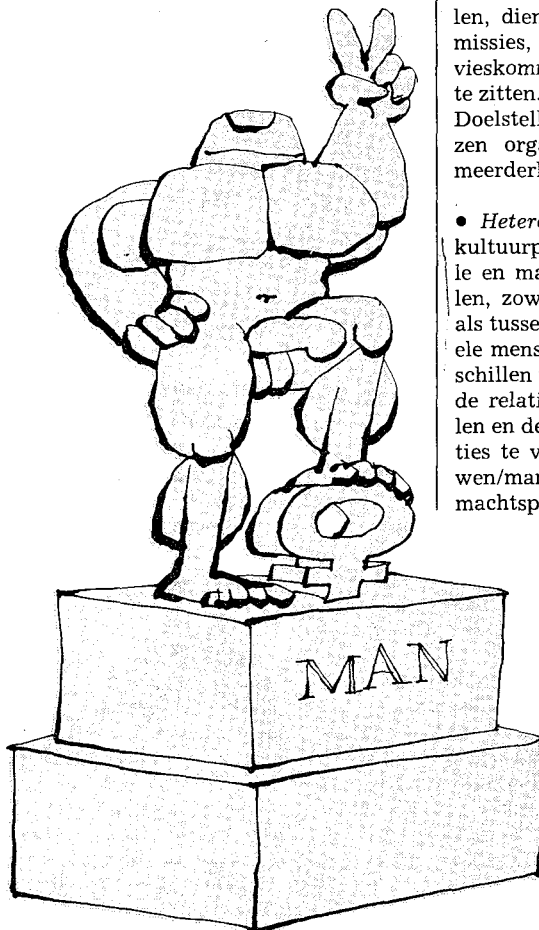
ling van arbeid binnens- en buitenshuis; invoeren van een basisinkomen voor iedereen; en het recht voor iedereen op betaald werk.

- Om te beginnen in de PPR moet er bij aanstelling en/of verkiezing de *voorkeur gegeven worden aan vrouwen*, tot een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen op alle nivo's is bereikt.

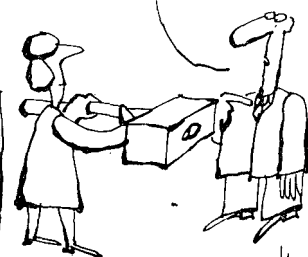
Om de criteria, waarmee vrouwen tot nu toe bij aanstelling en/of verkiezing gediskrimineerd worden te veranderen en andere criteria te kunnen ontwikkelen, dienen voorlopig in wervingscommissies, sollicitatiecommissies en adviescommissies *in meerderheid vrouwen* te zitten.

Doelstelling moet zijn, dat ook in gekozen organen *tijdelijk* vrouwen in de meerderheid zijn.

- *Heteronormaliteit*, als overheersend cultuurpatroon, is basis van de culturele en maatschappelijke machtsverschillen, zowel tussen vrouwen en mannen, als tussen homoseksuele en heteroseksuele mensen. Daardoor is – ondanks verschillen in de vorm van onderdrukking – de relatie homoseksuelen/heteroseksuelen en de daarbij behorende machtsposities te vergelijken met de relatie vrouwen/mannen en de daarbij behorende machtsposities.

MOET
IK MEE-
HELPEN?

• In onze samenleving worden mensen gekonfronteerd met een *heteronormale beeldvorming* op alle terreinen (school, media), waarop de wetgeving aansluit. Deze beeldvorming is zo dwingend dat andere vormen van relationele en/of seksuele voorkeuren niet gelijkwaardig aan bod komen en mensen geblokkeerd worden om op verschillende manieren met elkaar om te gaan. De PPR maakt zich daarom sterk voor een *pluriforme beeldvorming* en een daarbij passende regelgeving, waarbij een volstrekt *gelijke behandeling* van de seksen en van seksuele en/of relationele voorkeuren in de wetgeving noodzakelijk is.

• Ongeacht hun leeftijd moeten *kinderen/jongeren* het recht hebben zelf (eventueel tegen de wil van de ouders) advies/hulp te vragen bij andere opvoeders en/of hulpverleners. Indien er voor die hulp betaald moet worden, en de ouders dit niet willen, moeten jongeren een beroep kunnen doen op de bijstandswet. Jongeren moeten bovendien het recht hebben hulp te weigeren.

• Het op basis van leeftijd *anders behandelen van jongeren* bij werk, inkomen en huisvesting is *diskriminatie*.

Partijbestuur

Het Partijbestuur voegt aan de publikatie van de kongresuitspraken enkele opmerkingen toe. Zo meent het Partijbestuur dat het besluitvormingsproces tijdens dit vooral meningsvormende Feminiseringskongres soms problemen gaf. Dat was te merken bij de eindredactie van de soms onderling vraagtekens oproepende teksten. Konform de toezeg-

ging in de kongresstukken zal het Partijbestuur op basis van de hierbij gepresenteerde uitspraken partijstandpunten, programmateksten en voorstellen voor de partijorganisatie formuleren.

De definitieve besluitvorming daarover zal plaatsvinden tijdens volgende PPR-kongressen op basis van amendeerbare teksten en/of reglementswijzigingen. Het Partijbestuur kan – zoals gebruikelijk – intussen door Kerngroep en Kongres ter verantwoording geroepen worden over het door haar gevoerde beleid op het punt van verdere feminisering van samenleving en partij.

Verwarring

Over de vraag of de uitspraken wel voldoende politiek zijn of niet, kun je van mening verschillen. Zeker is dat een

aantal uitspraken wel degelijk politieke consequenties heeft. Zeker is ook dat minstens twee elementen uit de uitspraken zoveel opschudding en discussie hebben veroorzaakt dat ze de komende tijd onze politieke gemoeden nog wel zullen blijven bezighouden. Het gaat om het 'vooralsnog tegenstander zijn' van mannen in uitspraak één en om de 'tijdelijke meerderheid van vrouwen' in politieke organen en commissies, zoals wordt voorgesteld in uitspraak drie. Vlak na het kongres kon je hier en daar opmerkingen horen als zou de PPR vanaf nu een 'man-vijandige' partij zijn, waarin voor mannen eigenlijk geen plaats meer is. Onzin natuurlijk. Maar wat is er dan wel bedoeld? In uitspraak één wordt in kort bestek een 'strijdtonel' geschetst, waarin twee partijen opereren met een ongelijke po-

FRED JANSZ

Waarom blijft u klagen over een slecht geheugen ?

RA
Naam en adres:

VERGEET NOOIT MEER gezichten, namen, adressen, data, getallen, enz. door onze unieke cursus voor succesvolle geheugentraining!

Ontdek het geheim van een STERK GEHEUGEN en hoe u bijv. vreemde talen veel sneller kunt leren.

BON voor een GRATIS prospectus !

Zenden aan: MEMOSCHOOL, Antwoordnummer 465
2060 VE BLOEMENDAAL * geen postzegel nodig!

(advertentie)

sitie. Wie voordeel én voorsprong heeft, geeft die niet zomaar prijs. Zeker niet als je denkt dat het zo hoort. Pas na bewustwording en uitzicht op iets – weliswaar anders, maar beters – komt de kapitulatie. Het tot bewustwording en inzicht komen is ook een strijd. Met jezelf

en met de andere partij. Het blijft een strijd, ook al kun je het onderling heel goed samen vinden. In die zin is de term 'tegenstander' in de kongresuitspraak terecht gekomen en is er bijvoorbeeld niet gekozen voor 'vijand'. De toevoeging 'ook al kunnen mannen individueel

wél bondgenoot zijn,' haalde het tijdens de plenaire stemming op het kongres niet, maar geeft wel aan in welke richting door een groot deel van het kongres werd gedacht. De toevoeging zou echter de uitspraak wat zwakker maken dan die nu is.

PPR-HERFSTMANIFESTATIE ZATERDAG 29 SEPTEMBER

Wat kan en doet de PPR op lokaal nivo? Een dag lang workshops, sprekers, inleiders en fora over actief zijn of worden in stad en dorp. Aan bod komen onder de onderwerpen: besturen, krantjes maken, actiegroepen, raadswerk, partij-opbouw, affiches maken, samenwerking met andere partijen.

Medewerking verlenen onder meer: Henk Waltmans (burgemeester te Landsmeer), Agnes van Rosmalen (raadslid te Veldhoven) en Harrie Korsten (bestuurslid van een welzijnsstichting te Venlo).

Bestemd voor: alle PPR-leden en andere geïnteresseerden.

Datum: zaterdag 29 september.

Tijd: van 11 tot 18 uur.

Plaats: gebouw De Link, Louwsepoort 14, Den Bosch.

Nadere informatie is te verkrijgen bij Remco Herfst, Buurschappen-
laan 238, 5235 EL Den Bosch. Tel.: 073-423369.

Weerstanden

Het meest controverste punt uit de uitspraken is zonder twijfel de 'meerderheidsdeelname' van vrouwen in uitspraak drie. Tijdelijk weliswaar, totdat een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen op alle nivo's is bereikt. Als er al sprake is van weerstanden tegen de resultaten van het Feminiseringskongres, dan spitsen die zich vooral toe op dit onderdeel.

Wat voor 'weezinwekkends' zegt het PPR-Kongres met die uitspraak?

Dat de achterstand van vrouwen – ook of juist binnen de politiek – zó groot is dat het redelijk is niet alleen te streven naar een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen, maar dat – juist om dat te bereiken – een tijdelijke meerderheid van vrouwen wenselijk is. Dat doet recht aan het verlangen om barrières en weerstanden, die vrouwen nu eenmaal nog steeds ondervinden, in versneld tempo te laten verdwijnen. Daar waar een meerderheid van vrouwen opereert zal – zo is te verwachten – op een andere manier politiek worden bedreven. Er zullen andere selectiekriteria bij benoeming en/of kandidaatstelling gehanteerd worden. Mannen benoemen (meer) mannen. Dat wijst de praktijk tot nu toe uit. Vrouwen zullen (meer) vrouwen benoemen. En dat is nu juist dat we graag willen.

Kwaliteit

En ja hoor, uitspraak drie was nog maar nauwelijks definitief, of de term 'kwaliteit' was al te horen. Want vrouwen zouden nu worden gekozen om hun 'vrouw-zijn' en niet om hun kwaliteit. Een goeie man zou nu wel eens plaats moeten maken voor een minder goeie vrouw. Wat is dat toch, die kwaliteit? Waarom wordt die kwaliteitseis altijd van stal gehaald wanneer het om de deelname van vrouwen gaat? Het is toch een vanzelfsprekende zaak dat ieder – man of vrouw – die kandidaat wordt gesteld aan bepaalde kwaliteitsnormen zal moeten voldoen.

Misschien bestaan er wel heel verschillende opvattingen over wat kwaliteit in de politiek is. Wij zijn daar heel benieuwd naar en vragen de lezers en lezeressen van de Radikalenkrant hun gedachten daar eens over te laten gaan en te reageren. Stuur uw 'kwaliteitsbrief' naar Singel 277 in Amsterdam.

===== ANNEKE VAN 'T HULL

===== MARIE-JOSÉ BURGER

RADIKALE NOTITIES

In het septembernummer van Radikale Notities:

BRAM VAN OJIK over het plan van Van Kemenade, Wöltgens en Ritzén.

In Den Haag probeert het gemeentebestuur een parkeergarage onder de Hofvijver te krijgen.

JACK VERDUYN LUNEL en **BEN BAKS** beschrijven het grensverleggende verzet dat Links Den Haag biedt.

Wat is ecologie? Heeft het iets met politiek te maken, en dan nog wel met linkse politiek? **ROEL VAN DUIJN** meent van wel. Maar **JAAP DE JONG** meent van niet.

BERT SWEERTS zet de stand van zaken met betrekking tot de Wet

Voorzieningen Gezondheidszorg en het belang daarvan voor de eerste lijn op een rijtje.

De positie van de burgemeesters in Nederland wordt besproken door **HENK WALTMANS**. Hij vindt dat de benoemde burgemeester maar moet blijven. Verder: recensies en berichten.

Radikale Notities is een uitgave van de PPR-Studiestichting, Singel 277, 1012 WG Amsterdam, 020-226018.

Dit nummer is te bestellen door overmaking van f 8,50 (inclusief verzendkosten) op gironummer 2144633 t.n.v. PPR-Studiestichting te Amsterdam, o.v.v. Rad Not 84/3.

AKTIE TEGEN ZUID-AFRIKA-GELD

KRUGERRAND, BLOEDGELD VOOR DE APARTHEID

Het belangrijkste exportprodukt van Zuid-Afrika is goud en zeer gewild in Nederland is de Krugerrand. Wie de Krugerrand aanschaft helpt tevens het regiem daar de onderdrukking voort te zetten. Het Komitee Zuidelijk Afrika start een actie tegen het goud waar bloed aan kleeft.

Zuid-Afrika geeft jaarlijks miljarden uit aan politie, leger en justitie. Deze instrumenten zijn nodig voor de uitvoering van de apartheidspolitiek, het thuislandenbeleid, de bezetting van Namibië en destabilisatie van de frontlijnstaten. De financiën voor deze onderdrukkingsmiddelen worden voornamelijk verkregen uit de export van grondstoffen, met name goud.

Het aandeel van goud in de totale Zuidafrikaanse uitvoer is bijna 50%. Een belangrijk deel (1/6) van die goudexport vindt plaats in de vorm van gouden munten, de Krugerrands, die vooral in Westerse landen gretig aftrek vinden. Het samenwerkingsverband van Zuidafrikaanse mineigenaren, de *Chamber of Mines*, laat sinds 1973 de verkoop van de Krugerrand over aan een speciale marketingafdeling: Intergold. Jaarlijks spendeert deze organisatie f 200.000.000,- aan de promotie van de Krugerrand. In Nederland worden o.a. regelmatig advertenties in landelijke dagbladen geplaatst.

Sinds 1980 zijn ook 1/2, 1/4 en 1/10 Krugerrands verkrijgbaar, vooral om goudbeleggingen voor de kleine belegger-spaarder aantrekkelijk te maken. De verkoop wordt bij voorkeur aan banken gedelegeerd, omdat die in de ogen van het grote publiek degelijk en betrouwbaar zijn. Geschat wordt dat in Nederland jaarlijks voor zo'n twintig miljoen aan Krugerrands omgezet wordt. Dat levert de banken maar een klein deel van hun winst op. De Zuidafrikaanse staatskas wordt er bijna f 5.000.000 rijker van, de aandeelhouders van de mijnen ruim f 3.000.000. De Nederlandse staat stimuleert de omzet nog een beetje door maar 5% BTW te heffen, veel minder dan de meeste andere Westerse landen.

Mijnongelukken

Terwijl de blanken profiteren van de opbrengsten van het kostbare metaal, zijn het vooral de zwarten die het zware werk in de goudmijnen verrichten. De zwarte arbeiders worden geronseld in de

'thuislanden' en in de buurlanden. Ver van huis worden ze gedwongen te leven in speciale door prikkeldraad omgeven kampen, waar ze onder strenge bewaking staan.

De Zuidafrikaanse mijnen behoren tot de onveiligste ter wereld. In 1983 kwamen 830 mijnwerkers om het leven bij mijnongelukken, waarvan er gemiddeld 40 per dag plaatsvinden. Nog meer slachtoffers eisen beroepsziekten zoals tbc, longinfekties en silicosis (stoflongen).

Zwarte mijnwerkers verdienen slechts één zesde van wat hun blanke collega's krijgen, en ze zitten daarmee onder het door het bewind vastgestelde absolute bestaansminimum. Wanneer arbeiders staken of andere acties voeren voor verbetering van hun onmenselijke omstandigheden, treedt de politie in de kampen met grof geweld op. Er vallen dan regelmatig doden.

Tot het eind van de jaren zeventig waren zwarte vakbonden verboden. Na een moeizame en jarenlange strijd werden in 1982 voor het eerst drie zwarte vakbonden betrokken bij de onderhandelingen over lonen en arbeidsomstandigheden.

MANDELA-PENNING

Terwijl Kruger het symbool werd van de apartheid, werd Nelson Mandela het levende symbool van het verzet. Mandela, leider van de bevrijdingsbeweging ANC, zit nu al meer dan 20 jaar in de Zuidafrikaanse gevangenis. Men kan het Zuidafrikaanse verzet steunen door een Mandela-penning te kopen. De opbrengst is bestemd voor de zwarte mijnwerkersvakbonden.

De Mandela-penning (ook in hanger-variant verkrijgbaar) is te bestellen door minimaal f 10,- over te maken op giro 26655 tnv Bevrijdingsfonds Komitee Zuidelijk Afrika, Amsterdam o.v.v. 'Mandela-penning' (evt. 'hanger').

De onafhankelijke zwarte vakbeweging eist behalve een normaal loon ook de afschaffing van de apartheid. Dit stuit op fel verzet van de blanke vakbeweging die haar bevoorrechte positie in gevaar ziet komen.

Ook het apartheidregiem ervaart de groeiende macht van de zwarte vakbonden als een bedreiging. De goudmijnen zijn daarbij van grote betekenis vanwege de hoge inkomsten die worden verkregen uit de goudexport. Alleen dankzij die inkomsten kunnen de toenemende kosten van het onderdrukkingsapparaat gedekt worden.

Akties

In verschillende Westerse landen werd de afgelopen jaren actie ondernomen tegen de verkoop van Krugerrands. In Nederland hadden de acties tot resultaat dat AMRO en ABN zelf geen reclame meer maken voor de munten. Maar zij verkopen ze nog wel, terwijl de reclame door andere wordt verzorgd (Intergold bijvoorbeeld). Tenslotte valt er nog een recent succesje te melden: begin 1984 stopten de Noordzee-visrestaurants met een prijsvraag waarin Krugerrands werden uitgelooft, als gevolg van de daaraan bestede publiciteit en dreigende acties.

PPR-leden wordt het volgende gevraagd:

- Koop geen Krugerrands.
 - Vraag uw bank een eind te maken aan de verkoop van Krugerrands.
 - Vraag uw krant geen advertenties op te nemen voor Krugerrands.
 - Protesteer bij politici en politieke partijen tegen het lage BTW-tarief voor gouden munten en vraag hen de invoer van Krugerrands te verbieden.
- Voor aktiemateriaal en informatie over activiteiten in de diverse regio's kan men zich wenden tot Komitee Zuidelijk Afrika, Oudezijds Achterburgwal 173, 1012 DJ Amsterdam, tel. 020-270801.

De Krugerrandactie van het Komitee Zuidelijk Afrika zal op zondag 21 okt. van start gaan met een politiek-kulturele manifestatie in het Amsterdamse theater 'De Balie'. Op het programma staan: forumdiskussie over Zuidafrikaanse goudexport en het belang van een boycot; aanbidding Mandela-penning; goudlied en poëzievoordracht; première van het toneelstuk 'Egoli; stad van goud, haat en ellende' onder regie van Henk Tjon en Rufus Collins.

JAAP GRASMEIJER

DE PPR IN DE PROVINCIE GRONINGEN

'POLITIEK IS HET FORMULEREN VAN EIGENTIJDSE IDEEËN'

Is de PPR een sterfhuis, gedoemd om op te gaan in de linkermarge van de PvdA? Jan Hein en Koos de Vlas kijken terug op twee jaar PPR in de provincie Groningen en laten hierover het Groninger Statenlid Klaas-Wybo van der Hoek aan het woord.

'Ons huidige bestaan beleeft het ontstaan van een nieuwe beschaving en overal zijn met blindheid geslagen mensen bezig dat te verhinderen,' zo begint Alvin Toffler zijn boek 'De Derde Golf'. Toffler onderscheidt in de beschavingsgeschiedenis drie fasen: een agrarische revolutie die duizenden jaren nodig had om haar volle omvang te bereiken (*de eerste golf*), de industriële revolutie die zich driehonderd jaar geleden aandeed (*de tweede golf*) en een nu beginnende periode als *derde golf*, die waarschijnlijk niet meer nodig heeft dan enkele tientallen jaren om zijn hoogtepunt te bereiken.

De derde golf kenmerkt zich onder andere door verkleining van de rol van de nationale staat en de val van de bureaucratie, door kleinschalige en gedecentraliseerde produktievormen ('elektronische huisindustrie'), door demassifikatie en anti-standaardisatie, door een geheel eigen kijk op werk, gezin, cultuur en samenleving. We staan in de nadagen van het kapitalisme en het marxisme. Negentiende-eeuwse ideologieën zijn niet meer bruikbaar voor het oplossen van de problemen van morgen.

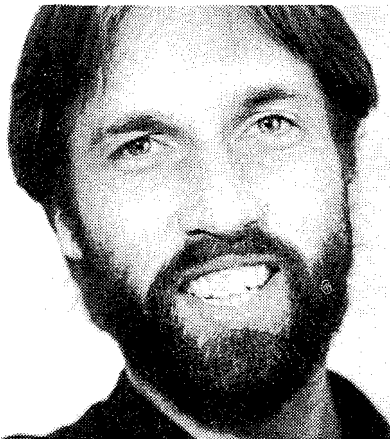
'De botsing tussen de verdedigers van de verworvenheden van de Tweede Golf en de pleitbezorgers van de Derde Golf wordt de belangrijkste politieke konfrontatie van onze tijd: de super-worsteling om de toekomst,' predikt Toffler.

Het voert te ver dieper op de ideeën van Alvin Toffler in te gaan. De lezer leze zijn boek zelf. Wij willen slechts op een visie wijzen, waar we niet omheen kunnen. Laten we bij voorbaat een misverstand voorkomen. Toffler is *niet* de nieuwe *Geroe* van de PPR in Groningen. Maar zijn inzichten zijn prikkelend, niet in het minst voor de PPR, die, naar ons beleven, een op de toekomst gerichte partij is, of, zoals het Groninger PPR-Statenlid Klaas-Wybo van der Hoek zegt: „Een ondogmatische, progressieve partij als de PPR ontleent haar bestaansrecht aan het

aandragen van *nieuwe* oplossingen voor de problemen van morgen." Hij voegt er overigens aan toe: „Ik vind het jammer dat die traditie in de PPR wat op de achtergrond is geraakt.”

Het provinciaal actiecentrum Groningen verlangt niet terug naar die oude PPR uit het begin van de jaren zeventig. Het terugkijken naar de wortels van onze partij heeft veeleer te maken met de sterk gegroide en alom gestelde vraag: *Waarom PPR? Wat voegt de PPR toe aan het 'aanbod' van politieke partijen in Nederland? Heeft de PPR (nog) genoeg eigen opvattingen en betekenis om als zelfstandige groep een appèl te kunnen doen op de kiezers en voor hen spreekbuis te zijn?*

Want hoewel de provinciale verkiezingen in het voorjaar van 1982 ruimschoots de stemmen voor één Statenzetel voor de PPR in Groningen hadden opgeleverd, de uitslag van de landelijke Tweede Kamerverkiezingen op 8 september van dat jaar werd ervaren als een beschamende nederlaag.

Klaas-Wybo van der Hoek: „Je kansen bij de Statenverkiezingen, straks in 1987, hangen veel af van het landelijke beeld. Als dat anders is dan in de provincie Groningen, dan schiet je niet veel op.”

De positie van de PPR in het politieke spektrum is verzwakt. Leden haken af zonder overigens meteen een nieuw politiek dak te vinden. En dicht in de buurt van de PPR ontstaan nieuwe groeperingen: Groen Platform/Groene Partij Nederland, Europese Groenen, Beweging voor Vrede en Solidariteit en (wat eerder) de EVP.

In Groningen zagen we de oplossing niet in het bevorderen van meer samenwerking met de bestaande kleine, linkse partijen. *Want één plus één zal niet veel meer dan één opleveren.* De Europese Verkiezingen leveren niet het bewijs voor deze stelling, maar zijn wel illustratief. En er zijn niet onbelangrijke ideologische verschillen. Twee jaar geleden besloot het provinciaal actiecentrum te streven naar een krachtige, verwende (*zelfstandige*) PPR en daarbij prioriteit te geven aan de volgende activiteiten:

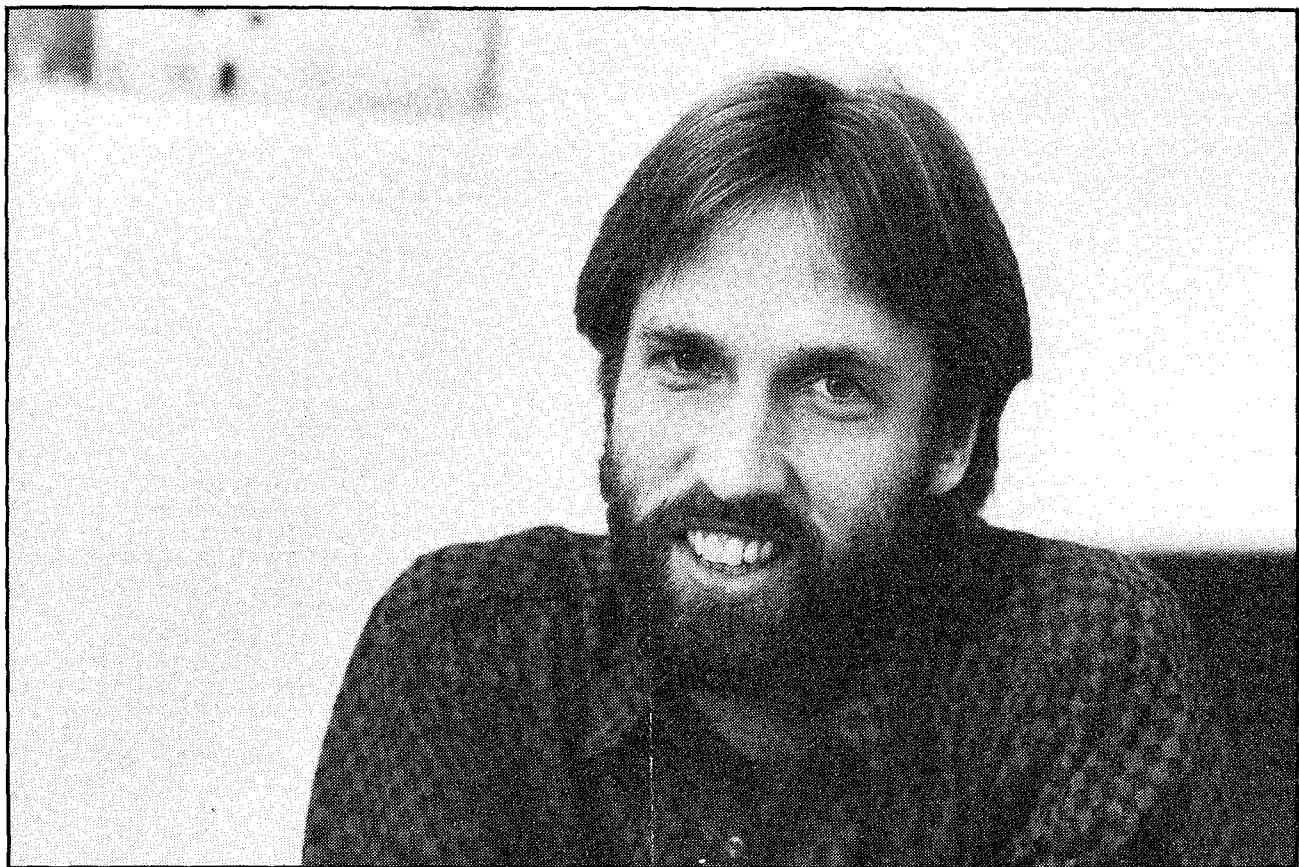
- Het initiëren van intensieve discussies in het provinciaal actiecentrum over de vraag 'PPR Waarheen?'. De besluitvorming hierover werd voorbereid met twee discussiestukken: 'De PPR Op Aarde?', die reeds in september 1982 verscheen en 'Moet De Koers Van De PPR Onveranderd Blijven?' uit maart 1983.

- Het organiseren van een *Lentefestatie* (mei 1983), een politiek en cultureel gebeuren voor ontmoeting en (PPR-)herkenning. Op deze tot de verbeelding sprekende activiteit stond het thema '*Groene Economie*' centraal. Deze manifestatie had vooral ook een naar buiten toe gerichte publicitaire en beeldvormende functie, hetgeen gelukt is.

- Het opbouwen van contacten, het bezoeken van plaatselijke actiecentra, het opzetten van raads- en statenwerk en 'vorming en scholing', en het organiseren van open avonden, waarop actuele thema's worden 'onderzocht', niet vanuit vastliggende standpunten en argumentaties, maar met een ontvankelijke houding voor nieuwe gezichts- en invalshoeken. Thema's waren onder meer: *Beginnelen in tijden van crisis* (Herman Verbeek), *Werk voor de Toekomst* (o.a. Bas de Gaay Fortman), *Baanloosheid en Economie* (o.a. Jan de Boer), *CE-scenario* (Theo Potma), *Bouwen aan Morgen* (Dolf Coppes).

Elk najaar stelt de provinciale ledenvergadering een werkplan vast, zodat we weten wat we willen bereiken en van elkaar verwachten, én om samenhang in activiteiten en thema's te bewerkstelligen.

Samenwerking met andere partijen wordt niet geschuwd, is soms uit nood geboren. De EVP zit niet in de Staten, maar kan zich goed in de hoofdpunten van het beleid van de provinciale PPR herkennen en maakt deel uit van de provinciale steunfractie. Op gemeentelijk raadsfractie-nivo wordt samengewerkt

met PvdA (Adorp, Bedum), met EVP (Winsum), met PSP (Leek, Delfzijl), met D'66 en EVP (Hoogezand) en met EVP, ex-PvdA'ers en partijlozen (Midwolda). De PPR is, wat ons betreft, géén sterfhuis. Maar ze moet ook niet opgaan in de *linkermarge* van de PvdA. Reeds in een vroeg stadium heeft de PPR zaken aan de orde gesteld die door de tweedeling 'arbeid - kapitaal' en 'links - rechts' niet kunnen verduidelijkt, zoals bijvoorbeeld de uitbuiting van de natuurlijke omgeving, het relativëren van het (betaalde) arbeidsethos, de achtergestelde positie van vrouwen en minderheden en de positie van de Derde Wereld. De PPR moet er meer op gericht zijn haar zelfstandige plaats in de politiek wáár te maken'.

Hoe ervaart een provinciaal politikus het vertegenwoordiger zijn van de PPR?

Klaas-Wybo van der Hoek: „Ik heb gedacht dat het veel moeilijker zou zijn. Ik zit daar immers voor niet zo'n erg grote partij tussen veel grotere partijen met veel meer ervaring. Maar met een eigen aanpak, door dingen op een heldere, eerlijke manier naar voren te brengen, wordt er wel naar me geluisterd.”

Met welke aandachtspunten ben jij - en je steunfractie - veel bezig?

„Wij houden ons erg bezig met het thema 'werk'. In Groningen heeft de werkgelegenheid een behoorlijke klap gekregen en de situatie wordt nog nijpend. Je ziet

dat een aanpak à la de jaren zeventig niet meer helpt. Socialistische partijen zoeken het in meer staatsbemoëienis. Behoudende partijen komen ook met ouderwetse oplossingen: lopers uitleggen voor het bedrijfsleven enzovoorts. Je ziet dat traditionele partijen schrikken van de nieuwe technologische mogelijkheden, of ze hebben het niet door. Mikro-elektronika biedt kleinschalige mogelijkheden die de samenleving leefbaarder en overzichtelijker maken. Een oud joods-christelijk ideaal en ook een ideaal van de arbeidersbeweging is *de bevrijding van de arbeid*. Nu die mogelijkheid in zicht komt, wordt men bang. Men praat over hoe men het kan tegenhouden, in plaats van hoe het te organiseren. In de PPR kom je dat ook tegen. We zouden moeten zeggen: hoe vieren we het?”

Hou je je met nog meer thema's bezig?

„Met betrekking tot het *ouderenbeleid* bereiden we een eigen nota voor. Je ziet dat de vijftig- en zestig-plussers actief willen blijven, bijvoorbeeld in woongroepen, en in hun eigen voedsel willen voorzien. Zo komt in de stad Groningen een woonboerderij voor ouderen. Daar heeft men meer privacy dan in een bejaardentehuis. Niet iedereen zal het willen, maar met een voortvarend - ook provinciaal - beleid is het over tien à vijftien jaar mogelijk om in deze woonbehoefte van zo'n tien procent ouderen te voorzien.

„Uiteraard besteden we ook aandacht aan bijvoorbeeld het welzijnsbeleid, de

ruimtelijke ordening, het emancipatiebeleid. Onlangs heb ik samen met het GPV van Gedeputeerde Staten gedaan gekregen dat de emancipatienota wordt herdrukt in verband met de grote belangstelling ervoor.”

Vind je gehoor?

„Ja hoor. Zo heb ik de commissie voor economische zaken eens meegevoerd naar een aantal MEMO-bedrijven. Als iemand het provinciehuis opbelt met vragen over het starten van een MEMO-bedrijf, krijgt hij of zij vaak het advies eerst Van der Hoek maar eens te bellen. Kijk, als je in je eentje in de Staten zit, kun je niet spreken in termen van *macht*, wel van *invloed*. De PPR moet zich niet verwijderen van die macht, of per definitie met links meestemmen”.

Welke strategie zou de PPR de komende jaren moeten volgen?

„De PPR leunt te veel aan tegen bestaande partijen. Over samenwerking met andere partijen valt natuurlijk altijd te praten. Maar we moeten niet onze tijd verspillen met het voortdurend stoeien in de politieke zandbak. Politiek is het formuleren van eigentijdse ideeën, daar kiezers voor te werven en vervolgens proberen die ideeën in de bestuurlijke praktijk te brengen. De PPR moet vooral zichzelf blijven.”

_____ **JAN HEIN**

 _____ **KOOS DE VLAS**

JAAP DE JONG: DAG ROMMELTJE

Het was in de tijden van het Kabinet Den Uyl dat de PPR zich een oordeel moest vormen over een maatschappij-hervormend voorstel: een wijziging van de Wet op de Ondernemingsraden. Erg eens worden, konden we niet. Voor Pier van Gorkum en een paar getrouwen was het de laatste aanleiding het politieke heil elders te zoeken. Hoewel ik het minderheidsstandpunt verwoordde, volgen deed ik hem niet. Wel was mijn belangstelling voor het medezeggenschapsvraagstuk definitief gevestigd. Vanaf dat moment in die dagen heeft medezeggenschap me dus bezig gehouden. En was het niet dat de politiek steeds weer riep en een gewillig oor vond, dan had ik ondertussen in een afstudeerskriptie het verraden van de medezeggenschapsgedachte door sociaal-demokraten onderzocht. Het is steeds de leidraad van linkse politici geweest dat zij, en alleen zij, wisten wat het best voor de mensen was, en dat die mensen beschermd moesten worden tegen hun eigen zwakheden en de verlokkingen van het kapitalisme, en dat zeggenschap over de eigen situatie niet te ver kon gaan omdat het dan een rommeltje zou worden. Of zoiets.

Een buitenkansje is het nu een baan te vinden die erop is gericht leden van ondernemingsraden, dienst- en medezeggenschapscommissies en dergelijke, te ondersteunen. Doof ben ik nu voor de lokroep van nog een bestuursperiode.

Opvallend was het weer mee te maken in de sollicitatiegesprekken wat het standaardbeeld is van iemand met een politieke functie. Zelfs door betrokken en maatschappelijk actieve mensen worden politieke activiteit en ambities voor een politieke carrière onmiddellijk en onlosmakelijk aan elkaar gekoppeld. Zolang politiek met dat beeld beladen is, zal het moeilijk blijven iets van een schim van een betere wereld over het voetlicht te tillen.

Juist het bestaan van dit beeld bij het publiek is overigens een belangrijke verklaring voor de opgang en neergang van zoveel nieuwe partijen de laatste twintig jaar. Partijen die zich buiten de gevestigde orde plaatsen (zoals Boerenpartij en Centruumpartij) of een geur van nieuwe frisheid vertonen (D'66 en PPR) krijgen

daarom plotseling aanhang. Een aanhang die bijna per definitie teleurgesteld moet worden. En wanneer je jezelf eerst afficheert als een zootje ongeregeld en de kiezers daarna steeds weer vertelt dat je in het centrum van de macht moet zitten om mee te tellen, dan stemmen die kiezers de volgende keer op iemand die daar ook zit. Jammer dat politieke en historische analyses in de PPR vooral gebruikt worden om gelijk te hebben, van tevoren gekozen zondebokken de schuld toe te schuiven, een kongresbesluit terug te draaien. Het beeld dat politici alleen uit zijn op carrière, macht en prestige breek je ook niet meer af, zeker niet zolang het CDA bestaat. Maar ook in eigen kring wordt aan dat beeld beantwoord. Hoe vaak blijken persoonlijke ambitie, rancune, teleurstelling en achterklap niet belangrijker te zijn dan het belang van de eigen groep en wordt in extreme gevallen die groep er zelfs aan opgeofferd. Helemaal vrij te kunnen zijn van die kwalijke kanten van de politiek is een zinloze pretentie. Maar het helpt wel wanneer je als criterium hanteert dat je politiek leuk moet blijven vinden. Ga je met tegenzin naar een vergadering dan ga je gebukt onder een calvinistisch plichtsbesef dat de hoge en edele zaak niet altijd dient. Maar het is elke politikus op het lijf geschreven belangrijk en dus onmisbaar te zijn. Toch zouden we best een paar afspraken kunnen maken met elkaar:

- niet meer dan twee avonden per week en een zaterdag per maand weg voor een PPR-vergadering;
 - na tweeënehalf uur verlaten we elke vergadering;
 - rond etenstijd trekken we allemaal de telefoonstekker uit het contact;
 - langer dan vijf minuten achtereen praten is alleen toegestaan wanneer je erom gevraagd wordt.
- Probeer maar, dan zal blijken:
- dat vergaderingen zonder jou soms zelfs betere besluiten nemen;
 - dat babbelen over vakanties en kinderen ook met partijenoten kan;
 - dat minstens de helft van die vreselijke urgente zaken een paar dagen later niet belangrijk genoeg zijn om een tweede keer te bellen;
 - dat zwijgzame mensen opmerkelijke

dingen kunnen zeggen.

Maatschappelijke machtsverhoudingen liggen in meer dingen vast dan te veranderen is door het in uitpuilende weekendtassen door het hele land verplaatsen van vergaderstukken. Een goed lied, een sprekende foto, een bijtende cartoon kunnen meer bijdragen aan bewustwording dan het aannemen van amendement 192 bis, een grote overwinning op het Partijbestuur, toegegeven, waarmee 'niet' vervangen wordt door 'nooit'. Ophouden met politiek dus? Nee hoor. Maar wel jezelf eens gunnen buiten de tredmolen te stappen. Wat relativerender eens deraillerend de andere kant op lopen. Meer prioriteiten stellen en gevoeliger worden voor de zaken die werkelijk belangrijk zijn. Want heel wat maatschappelijke ontwikkelingen denderen uit zichzelf door, of wij er wel of niet wat van vinden. Het gaat erom op het juiste moment de wissel om te zetten. En daar ben je nooit op tijd bij als je achter de trein moet aanhollen omdat de vergadertas op het perron opensprong. Eens de tijd nemen om te leren van ontwikkelingen in het denken over organisaties. Want hoewel we jaarlijks het reglement herzien, hebben we een organisatie-model uit het partijpolitieke jaar nul. Terwijl in het bedrijfsleven, zeker niet met altijd edele bedoelingen weliswaar, wordt gezocht naar vormen om menselijke creativiteit vrij te maken, terwijl er in de overheid wordt gepraat over ambtelijk zelfbeheer, terwijl zich in grote bedrijven hele discussies afspelen over vergaande vormen van decentralisatie, hebben wij een landelijk bestuur dat alles 'bekoed'. Ben je lid van een PPR-Aktiecentrum omdat je in die gemeente woont en mag je alleen als je tot een verdruchte categorie hoort iets doen in een eigen clubje. Een politieke partij als federatie van plaatselijke partijen zonder veel landelijke structuur, dat lijkt me wel leuk. Het recht als lid zelf te mogen bepalen via welke groep je je stem op het kongres mag uitbrengen, lijkt me een verademing. „Maar mijnheer, wordt het dan geen rommeltje? Waar blijft dan de bestuurlijke draagkracht? Wie moet er dan coördineren?” Zal ik eens wat verklappen uit de bestuurlijke keuken: „Het is nu ook al een rommeltje.”

R A D D I K A L E N

KRANT

MAANBLAD / JAARGANG 17 / NUMMER 9 / 16 OKTOBER 1984

ALGEMENE BESCHOUWINGEN EN

DE DONOR-KWESTIE:

**TWEE MANIEREN
OM UW NIER AF TE STAAN**

OVER VERHOUDING PPR EN LOKALE POLITIEK

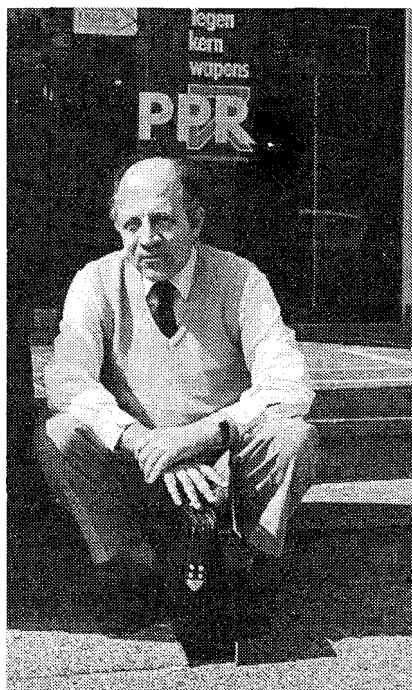
Herfstmanifestatie Den Bosch Sukcesvol

Onder het motto 'Wat Kan/Doet De PPR Op Lokaal Nivo' hebben zaterdag 29 september ongeveer zestig mensen deelgenomen aan een bijeenkomst in Den Bosch. De dag was bedoeld voor het uitwisselen van ervaringen en het bijbrengen van kennis op gebied van de raad, plaatselijke publiciteit en actievoeren.

Duidelijk kwam op de dag naar voren dat je als kleine partij - met meestal maar een raadslid - weinig invloed hebt op de directe politieke besluitvorming. Maar ook dat er voldoende andere mogelijkheden zijn om invloed te kunnen uitoefenen.

De bijeenkomst begon met een aantal verhalen van inleiders. Harrie Korsten, bestuurslid van een welzijnsstichting in Venlo, zei: „Als bestuurslid zit je aan het begin van de besluitvorming en dan heb je de mogelijkheid om als PPR-lid invloed uit te oefenen, terwijl je als raadslid aan het einde van die besluitvorming zit. En dán is het zeer moeilijk om dat te veranderen.” Harrie Korsten was zelf vijf jaar raadslid.

Huidige Veldhovens PPR-raadslid Agnes van Roosmalen vulde dit aan: „Wij als raadsfractie richten ons op blinde vlekken van het politieke raadswerk. Door voortdurend vragen te stellen over de openbaarheid van bestuur hebben we voor elkaar gekregen dat het raadswerk voor de Veldhovense bevolking toegankelijker is geworden. Een ander punt van ons is dat we het werk in de raadscommissies ter dege ter hand nemen, om zo invloed te kunnen uitoefenen op de politieke besluitvorming van de raad.”

De PPR is in Veldhoven met drie leden in de raad vertegenwoordigd.

Te Landsmeer is de PPR met één raadslid en één burgemeester redelijk vertegenwoordigd. Burgemeester Henk Waltmans hierover: „Als kleine raadsfractie en zeker als éénmansfractie heb je weinig invloed op de besluitvorming, maar door een goede zakelijke opstelling als raadslid heb je wel degelijk de mogelijkheid om politieke invloed uit te oefenen. Als burgemeester heb je grote invloed op de besluitvorming van de raad - door allerlei manieren zoals voortdurend goed overleg met de wethouders, informele gesprekken en praten met individuele raadsleden; en dat is een persoonlijke invulling van zo'n taak als PPR-lid.”

Behalve de inleidingen waren er zes workshops: raadswerk, actiegroepen, samenwerking met andere politieke partijen, partij-opbouw en publiciteit - in het bijzonder het omgaan met de pers en het maken van affiches. De twee 'workshops-rondes' werden goed bezocht en gunstig beoordeeld. De Herfstmanifestatie werd afgesloten met een forum waarin het besproken op de dag nogmaals als gespreksonderwerp diende. „Een zwakte van PPR-leden is dat men zich onvoldoende buiten de raad laat zien. Want bij zulke informele kontakten komt men veel te weten; en dat moet men niet alleen doen met actiegroepen, maar men moet zich ook laten zien bij een andere belangrijke gebeurtenis. Dat wil echter niet zeggen dat je je moet konformereren,” aldus Peter Jongepier, ex-wethouder te Zaandam. Zowel organisatoren als deelnemers menen dat een dergelijke manifestatie navolging verdient. De werkgroep die deze Herfstmanifestatie voorbereidde wil anderen hierbij graag adviezen geven (men kan in dat geval Hans van Veen bellen: 04101-75096). Van de bijeenkomst komt binnenkort een verslag dat verkrijgbaar is op het partijburo.

Centrumpartij Blijft Bedonderen

De Centrumpartij blijft de laagstbetaalden bedonderen. Dat wil zeggen: Kamerlid Janmaat stemt nog steeds veelvuldig voor moties die de positie van lagere inkomens aantasten. Dit blijkt uit een onderzoek van PPR-fraktiemedewerker Frank van der Meijden en PSP-fraktiemedewerker Rob Snel.

Enkele recente voorbeelden: Janmaat stemde tegen een motie die het kabinet

vroeg af te zien van het invoeren van een eigen bijdrage van vijfhonderd gulden die een gehandicapte moet betalen wanneer zijn of haar woning vanwege de handicap moet worden aangepast. Hij stemde tegen een voorstel om de normen bij de individuele huursubsidie te handhaven op het principe dat men niet meer huur hoeft te betalen dan een bepaald percentage van het inkomen. En voor het korten van salarissen van het overheids personeel tot 1986 met circa tien procent.

Eerder al hielden Frank van der Meijden en Rob Snel een soortgelijk onderzoek met eenzelfde konklusie: de Centrumpartij zegt voor de lagere inkomens op te komen, maar doet dit in praktijk zeker niet. Het nieuwe onderzoek is te bestellen bij de Tweede Kamerfractie van de PPR, tel. 070/614911.

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Hans Verstraaten Onno de Zwart Vormgeving Joep Paulussen Foto's Angelo Goedermond Fred Jansz e.a. Illustraties Tom Janssen Len Munnik e.a. Redactieraad Rouke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veen Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,- per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam ovr. Radikalenkrant Omslag met dank aan Rembrandt van Rijn

DISKUSSIE TOEKOMST PARTIJ 'PPR-OVERIJSSEL KIEST WEG MINSTE WEERSTAND'

De keuze voor 'een vierde stroming' (PPR met Groenen, Groep Scholten/Dijkman, EVP, D'66 en andere groeperingen) is een keuze voor de weg van de minste weerstand. Dit geldt ook voor de rode optie (PPR met PSP en CPN). De PPR moet verbinden wat er te verbinden valt. De versnippering moet nu gestopt worden.

Dit zei Wim de Boer op een discussieavond eind september, georganiseerd door de PPR-Vrouwen Hengelo. De bijeenkomst behandelde de ontwikkelingen binnen de PPR-Overijssel - waar voor die vierde stroming wordt gekozen - en meer in het algemeen de koers van de PPR.

Het provinciaal kongres van Overijssel sprak zich dit voorjaar uit voor het vormen van „een vierde, opbouwende stroming in de Nederlandse politiek” en Overijssels steunfraktiëlid Gerrit Douma legde in Hengelo uit waarom daarvoor wordt gekozen. Volgens hem tracht het Partijbestuur te verbinden wat niet te verbinden is - EVP, Scholten/Dijkman, Groenen, PSP en CPN; en zo zou zo'n optie als vanzelf uitlopen op een klein-linkse samenwerking. Waarna hij konstateerde dat deze laatste optie bin-

nen de partij steeds meer terrein wint. Volgens Gerrit Douma is een vierde stroming wervender en effectiever om een grotere invloed op de PvdA uit te oefenen.

Wim de Boer stelde vervolgens het dilemma vast: doordat de progressieve politiek geen adequate antwoorden geeft en weigert beter samen te werken gaat het rechts voor de wind. Het Partijbestuur neemt nu stappen om versnippering tegen te gaan en op te heffen en wordt hierin gesteund door een ruime meerderheid in de partij. Aldus de voorzitter. Hij zei een duidelijke verandering te bespeuren bij andere partijen wat de wil tot samenwerking en bestuursverantwoordelijkheid betreft. „Het is niet alleen meer langs de zijlijn staan en schreeuwen.”

RADIO & TV

De eerstvolgende uitzending van de PPR op de **RADIO** is op donderdag 18 oktober van 18.20 tot 18.30 uur en niet als normaal op Hilversum II maar vanaf die datum op Hilversum V. Verder: 1 november en 15 november, zelfde tijd. De PPR is op woensdag 31 oktober op **TV**, Nederland II, 19.12 uur.

070-614911

Het blijkt dat sommige PPR-leden enige schroom moeten overwinnen om de Tweede Kamer-fraktie te bellen. Dat is jammer.

Natuurlijk hebben fractieleden en -medewerkers het druk. Maar zij kunnen onmogelijk goed functioneren als zij (te) weinig contact hebben met PPR-mensen in raden en staten of in plaatselijke en provinciale actiecentra. Bovendien hebben zij in de loop van de jaren geleerd nee te zeggen als het echt nodig is. Dus bel ons gerust als je met vragen zit, waarvan je denkt dat de fractie een mogelijk antwoord kan geven. Lees je in de krant een verslag van een Kamervergadering over een voor jou interessant onderwerp bel ook dan gerust als je wilt weten wat de fractie daarvan vindt. In veel gevallen kunnen we dan de bijdrage van Ria of Peter opsturen.

De Kamerleden zijn regelmatig buiten Den Haag actief: werkbezoeken, spreekbeurten, forumdiscussies enz. Maar ook fractiemedewerkers zijn in principe altijd bereid hun medewerking te verlenen aan spreekbeurten en forumdiscussies. Ook daarvoor geldt dus: bel gerust.

Ons telefoonnummer: 070-614911

Fietskaart PPR- Jongeren

In het kader van de landelijke actie om de PPR-Jongeren over de duizend leden-grens heen te trekken hebben de PPR-Jongeren Limburg een fietskaart laten maken. Het is de bedoeling dat de kaart middels een elastiekje aan fietsen wordt gehangen en wel voor 31 december. Dat is de datum waarop de duizend leden er dienen te zijn - anders verdwijnt de subsidie.

De kaarten zijn te bestellen bij het secretariaat van de PPR-Jongeren Limburg: Will Kapell, Gr. Huynlaan 14, Geleen. Tel.: 04494/43064. Kosten: honderd kaarten inclusief elastiekjes f 7,50. Vijfhonderd kaarten inclusief elastiekjes f 35,-. Exklusief verzendkosten.

W H O U D RADIKALEN KRANT

Algemene Beschouwingen	6
Prijsvraag! De Markterwaard	10
Fascisme & seksisme	12
Vorschuren	13
Vrouwen! Twee Opinions	14
Arbeid: Deel Eén	16
Diskussie: Transplantaties	18
Reconisie: Groene Politiek	22
Brieven	23

Het eerstvolgende nummer van de Radikalenkrant sluit op 31 oktober

PARTIJ BESTUUR

Eind september besprak de kerngroep de nota 'BURGERLIJK VERZET EN DE KRUISRAKETTEN'. Daarin staat het PPR-standpunt over de koers die na het besluit van de Tweede Kamer over de plaatsing moet worden gevolgd. De nota wordt binnenkort uitgegeven; voor nadere informatie zie de volgende Radikalenkrant.

Zowel het Partijbestuur als een aantal werknemers bij de PPR willen mee gaan doen aan de actie WEIGERING DEFENSIEBELASTING. Over de manier waarop wordt nog overlegd. Voor de betrokken werknemers zal een bepaald deel van de loonbelasting niet worden afgedragen en de PPR als vereniging zal ook belasting weigeren.

Binnenkort wordt een nota verwacht van de werkgroep 'GEWETENSBEZWAREREN'. Deze werkgroep heeft een partijstandpunt voorbereid over de vele aspecten van werkweigering om principiële redenen. Vooral in verband met het verzet tegen de plaatsing van kernwapens is dit een hoogst aktueel onderwerp. Als de nota in het Partijbestuur is behandeld, zal de publikatie in deze krant verder worden aangekondigd.

Op het najaarskongres zijn over het thema RACISME enkele belangrijke discussies te verwachten. Dat blijkt uit de ingediende amendementen, die zich vooral concentreren op de stellingen over de geweldloze bestrijding van racisme en over het beroepsverbod. Tijdens het kongres wordt een inleiding gehouden door Mohammed Rabbae, directeur van het Nederlands Centrum Buitenlanders. Verder worden allerlei organisaties van buitenlanders uitgenodigd om het kongres mee te maken en zich via een stand te presenteren. In kleinere groepen zullen ervaringen met de bestrijding van racisme worden uitgewisseld.

In 1986 zijn er weer verkiezingen. Daarom heeft het Partijbestuur een PROGRAMKOMMISSIE ingesteld. Deze commissie zal in de eerste fase van haar werk de PPR-visie op de maatschappij formuleren en een lijst opstellen met de politieke prioriteiten voor de komende regeerperiode. Daarna wordt een en ander in overleg met werkgroepen en partijorganen gekonkretiseerd in een praktisch werkplan. Op het voorjaarskongres van 1985 zullen de PPR-visie en de politieke prioriteiten worden vastgesteld.

Louis Vuurboom

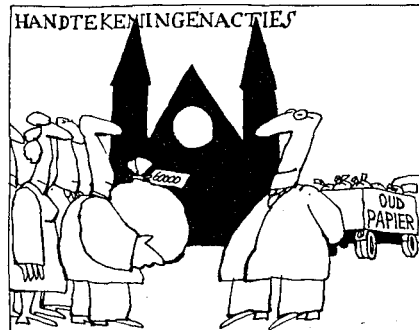
SPELREGELS DEMOKRATIE AANPASSEN

'Beslissende Volksstemming' Moet Serieus Worden Overwogen

Er moet serieus worden nagedacht over de invoering van een beslissende volksstemming. Zo'n volksstemming kan worden gehouden op verzoek van een bepaald aantal kiezers over wetsvoorstellen die de Tweede Kamer heeft aanvaard, inclusief begrotingsposten en internationale verdragen. De Eerste Kamer kan dan worden afgeschaft. Haar taak om een in de Tweede Kamer aangenomen wetsvoorstel nogmaals te bekijken op zijn juridische consistentie en uitvoerbaarheid zou dan kunnen overgaan naar de Raad van State.

Dit stelde Ria Beckers eind september voor tijdens een symposium dat plaatsvond op de TH Twente te Enschede. De bijeenkomst werd gehouden onder motto 'Demokratisering Tweehonderd Jaar Na Joan Derk'. Joan Derk baron van der Capellen tot den Pol staat bekend als Nederlands eerste liberaal en publiceerde twee eeuwen terug een fel schotschrift waarin vooral Willem V het moest ontgelden, alsmede het hele Hollandse regentendom. Hij beijverde zich voor democratie.

Opnieuw, stelde Ria Beckers, verkeert de democratie net als in de achttiende eeuw in een crisis. De crisis van onze Westerse samenleving is tegelijk de crisis van de democratie. De kern van de crisis wordt goed uitgedrukt door het woord 'vervreemding'. Zij noemde een vijftal aspecten: het economisch gebeuren is losgeraakt van de samenleving; een deel van de bevolking is werkloos en telt op geen enkel gebied mee; research en industriële ontwikkeling vinden plaats zonder politieke sturing en maatschappelijke controle; zorg is synoniem geworden met afhankelijkheid en onmondigheid, onder meer door institutionalisering en bureaucraties van de verzorgingsstaat; de politiek maakt deel uit van de consumptie- en verzorgingsmaatschappij die ze heeft gekoesterd, ze is centralistisch en onmachtig en verliest het vertrouwen. De volksstemming noemde Ria Beckers een van de mogelijkheden om de spelregels van onze democratie zo aan te passen dat de bevolking meer gewicht krijgt bij de parlementaire besluitvorming. Troelstra heeft een dergelijk idee in 1903 via een initiatief-voorstel tot grondwetswij-

ziging al geprobeerd, maar het kwam toen niet tot een volledige behandeling. „De mogelijkheid van zo'n correctie op het vertegenwoordigende stelsel door degenen die zich laten vertegenwoordigen – 'de eigenaars van de volksmaatschappij' – lijkt in de huidige situatie niet overbodig. Het zou weleens heel gezond kunnen zijn voor de relatie tussen kiezers en parlement.” Aldus Ria Beckers.

PPR- ENQUÊTE

Korte tijd geleden ontvingen circa achthonder leden een enquêteformulier over het publiciteitsbeleid van de PPR. Een kleine vierhonderd formulieren zijn reeds ingevuld en wel teruggezonden. Bij deze het verzoek aan al die mensen die nog geen tijd hadden om het formulier in te vullen – wilt u het alsnog doen en voor 1 november naar het partijburo zenden. Bij voorbaat hartelijk dank.

PPR M.G.R. ZOEKT L.M. DIE ZICH O.B.M. OVER DISKR. V.W.D.O. OVER AL DAT OORL.T., OVER ST.J.GEDR.

Vertaling: PPR-meidengroep zoekt leuke meiden, die zich ook boos maken.

Over diskriminatie van wie dan ook, over al dat oorlogstuig, over stoer jongensgedrag. Meiden die daarvoor willen praten, diskussieren en lachen met andere meiden.

Samen plannen maken hoe we belachelijke zaken belachelijk kunnen maken, hoe we dingen kunnen veranderen. We zijn met een stel meiden al een paar keer bij elkaar geweest. Omdat er volgens ons veel meer meiden zijn die mee willen doen, houden we binnenkort een OPEN DAG. Kom ook op zaterdag 3 november eens kijken in Utrecht. Er is in ieder geval koffie met koek en je reiskosten krijg je terug. Op die dag gaan we praten over de vraag waarom je je als meidengroep apart organiseert. Naar aanleiding van het komende PPR-Najaarskongres komt het thema 'diskriminatie' zeker aan de orde. En natuurlijk gaan we plannen maken over wat we dit jaar nog verder gaan aanpakken.

Heb je zin om te komen of wil je eerst meer weten? Bel dan met Marie-José, tgl.: 020-256046. Zij kan dan ook zeggen waar je precies moet zijn en hoe laat het begint.

zojuist verschenen AFdruk 10

AFdruk is een landelijk anti-racisme tijdschrift. Het wil aansluiten op discussies die gevoerd worden bij aksies tegen racisme. Ook de ontwikkelingen in het denken over fascisme en aksies ertegen krijgen ruimte.

Nummer 10 bevat o.a. Antiracisme bij politieke partijen de stukken van de komende kongressen van de PSP en PPRteen nota van D'66 over migratie; een brochure van de PvdA. De veranderde kijk op de oude wijk: Jordaan en Schilderswijk. Kennismaking met de DIO, een turkse organisatie en hun standpunt over racisme. Een program voor de nabije toekomst van de Antiracisme-beweging. Aksie rondje langs de buurlanden, aksie tegen Zuid-Afrika en natuurlijk onze rubriek 'Uit de extreemrechtse hoek'. Losse nummers bij de boekhandel 7,50. Bestellingen en abonnementen 020-936211. Of voor 5 nummers 12,50 storten op postgiro 5585481.

POSTBUS 10718 1001 ES AMSTERDAM
020 936211 (ma-vr: 13-17uur)

AFdruk

Het Partijbestuur van de PPR vraagt vrouwen en mannen om hun medewerking te geven aan de voorbereiding van een partijstandpunt over:

ALIMENTATIE

Gedacht wordt aan mensen die door werkactiviteiten, eigen deskundigheid en/of persoonlijke ervaring een bijdrage kunnen leveren aan deze werkgroep. De notitie zal de volgende punten moeten bevatten:

- Inventarisatie huidige wettelijke regelingen en een analyse hiervan.
- Visie PPR met daarin verwerkt het basisinkomen en individualisering.
- Overgangsregeling.

Vergoeding: koffie, voldoening en indien nodig reiskosten. **Aanmelding** bij de Sektie Politiek, PPR, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. **Inlichtingen** bij Sonja van Dongen, tel. 03404-13493.

Suriname- dag/Ontwik- kelingshulp

Op zaterdag 27 oktober organiseert de Henk Lankhorststichting van de PSP een Surinamedag in het Mozeshuis, Waterlooplein 57, Amsterdam. Aan deze bijeenkomst heeft ook de PPR medewerking toegezegd. Besproken wordt het vraagstuk van de hervatting van de ontwikkelingshulp aan Suriname. Wie deze bijeenkomst wil bezoeken of meer informatie wenst kan Ieteke Witteveen bellen. Tel.: 020/267374.

Oproep: Aktief Aktiecentrum

Dit seizoen wil de Stichting Radikalen Vorming opnieuw een werkboekje maken in de serie 'Aktief Aktiecentrum'. Het onderwerp zal zijn: introductie-activiteiten voor nieuwe leden en sympathisanten van de PPR. De SRV wil graag gebruik maken van ideeën en het materiaal van de aktiecentra. Suggesties en materiaal graag voor 26 november opsturen naar SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel.: 020/256046. Bijvoorbaat dank.

OP(NIEUW)NAAR DE 1000

Eind vorig jaar stond in de Radikalenkrant ook al dat de PPR-Jongeren duizend leden nodig hadden. Nodig voor het behoud van de WVC-subsidie. En die is weer noodzakelijk voor het goed functioneren van de PPR-Jongeren.

Die subsidie hebben we behouden. WVC heeft namelijk, ondanks het feit dat we geen duizend leden hebben, ons stijgend ledenaantal positief opgevat. Maar per 1 januari 1985 moeten we dat ledenaantal wel hebben.

Voeg daarbij een aantal opzeggers plus jongeren die dit jaar 28 worden en het is duidelijk dat we nieuwe leden nodig hebben. Opnieuw naar de 1000.

Ben je dus niet ouder dan 27 jaar, stuur dan de bon in. Dat kost niets, behalve een kleine moeite. En al die PPR-leden die vorig jaar reageerden, bedankt.

Ook niet-PPR-leden kunnen zich via het antwoordnummer als PPR-Jongerenlid opgeven of om informatie vragen.

Naam: _____
Adres: _____
Postcode en plaats: _____
Man/vrouw _____ Wel/niet PPR-lid _____
Tel: _____ Geboortedatum: _____
Handtekening: _____

PPR-Jongeren: voor een jonge PPR

Deze bon zonder postzegel in een open envelop sturen aan:
PPR-Jongeren, Antwoordnummer 10718, 1000 RA Amsterdam.

DE ALGEMENE BESCHOUWINGEN VAN RIA BECKERS

WAAR STAAT U EIGENLIJK VOOR, MIJNHEER LUBBERS?

FOTO'S MICHEL SABLEROLLE

EN ALS AKTIE HARDNEKKIGER WORDT
EN HARDER, IS DAT EEN TEKEN AAN DE WAND

Sommigen zeggen dat de Koningin ons dit keer sprookjes heeft verteld. Als dat waar was, was de troonrede zó begonnen: Lang geleden, ongeveer een jaar, toen zeven kleine geitjes alleen thuis waren, werd er weer eens op de deur geklopt. „Ik ben het, kinderen, jullie moeder, ik heb lekkere dingen meegebracht, doe de deur maar open!” Maar de geitjes hadden het eerder ook al niet vertrouwd. „Open doen” dachten ze. „Wij krijgen helemaal niets. We worden er alleen maar slechter van.” Ze zeiden: „Je bent onze moeder niet, want je hebt een zware stem en lelijke zwarte poten, we doen de deur niet open.” De wolf – want die was het – verdween, maar een jaar later kwam hij weer. Hij had een heleboel kriet gegeten en helder sprak hij van dankbaarheid, licht en schaduw, en ware vrijheid. Zijn zwarte poten hij hij ingesmeerd met meel. Het leken de mooie witte voetjes van moeder geit: nieuw en ander werk in de plaats van wat verdwijnt, minder belastingen en premies, blijvende koopkracht voor de minima. Maar met zijn voet al tussen de deur viel het meel ervan af en werd zijn ware gedaante zichtbaar: hij was gekomen om de geitjes op te eten.

De vraag 'Wie bent u?', „Waar staat u

voor?” is de meeste relevante vraag die een politikus kan worden gesteld. Wie er om heen draait verdient al bij voorbaat geen vertrouwen. 'Waar staat u voor?' Talloze mensen vroegen dat de afgelopen twee jaar aan het Kabinet Lubbers. Aanvankelijk bereid tot het voordeel van de twijfel, later met groeiende onzekerheid, met verbijstering, en woede. En misschien is het tot de dames en heren gedrongen: het wordt tijd voor een antwoord, zonder omwegen en zonder maskerade. Dan weten alle Nederlanders waar zij aan toe zijn.

Demokratie betekent dat de mensen beslissen. Goed, dat hebben we geregeld. Onze regeerders heten 'ministers', 'dienaren' van het volk. Wij hebben een duidelijk stelsel van kiezen en gekozen worden. Wij hebben als principe dat de meerderheid beslist.

Maar dat veronderstelt nogal wat. Dat veronderstelt dat wie mag kiezen ook kan kiezen. Kan kiezen op grond van goede informatie en daadwerkelijke standpunten, in plaats van op reclameleuzen en akteertalent. Het veronderstelt dat mensen kunnen kiezen op grond van inzicht in het politieke bedrijf en het functioneren daarin van partijen en kandidaten. Dat

zij kunnen kiezen omdat zij zich ook als minderheid vertegenwoordigd weten. Dat de media eerlijk verslag doen van wat er gezegd en gedaan wordt, ook door kleinere politieke groeperingen. Beoordeelt u zelf wat daarvan terecht komt.

Demokratie veronderstelt ook dat wie gekozen wordt werkelijk vertegenwoordigt. Dat het parlement spreekt namens de bevolking, over wat die belangrijk vindt, in verstaanbare taal, met verstaanbare argumenten. Zonder schijngevechten, zonder te vluchten in procedure-diskussies en Binnenhof-jargon.

De praktijk is anders. Elke keer weer voelen mensen zich afgescheept als ze horen en zien hoe hun bange vragen over werk en inkomen, over vrede en bestaan, worden gebruikt voor een intellectueel steekspel, waarbij wint wie de ander onderuit haalt.

De mensen beslissen. Vergeet het maar. Zij komen er niet aan te pas. En vaak weten zij het zelf niet, zo goed is de camouflage. De politiek laat hen zakken, zelfs waar hun allereerste grondrecht in het geding is: een leefbaar bestaan. En zoeken ze andere wegen om gehoord te worden, dan roept iedereen, politici voorop, dat de democratie in gevaar is en de rechtsstaat wankelt.

Is het dan niet waar dat onze rechtsstaat vooral de sterken beschermt? Kijk eens wie er in de gevangenen zitten. En kijk eens hoe streng er wordt opgetreden tegen grond- en huizenspekulaties, tegen het storten van bergen chemisch afvalgif, tegen grote bedrijven die de staat miljarden aan belastingen onthouden, tegen het omgaan met gemeenschapsgelden zoals bij RSV is gebeurd.

'De ware vrijheid luister naar wetten', zei de Koningin. Maar als een groot deel van de Nederlandse bevolking, volgens overtuigend onderzoek, te weinig geld heeft om de allernoodzakelijkste voeding te kopen, is dat wel jaar na jaar door wetten geregeld. Wat heeft hun vrijheid nog voor inhoud? Als de overheid zich met het leven van mensen bemoeit tot achter hun voordeur en in hun slaapkamer, dan heeft ze de wet achter zich. Over vrijheid gesproken!

Als de slachtoffers van onze onmacht – agressieve of verslaafde jongeren, buitenlanders die geen kant meer op kunnen – in de gevangenis terecht komen, dan is dat

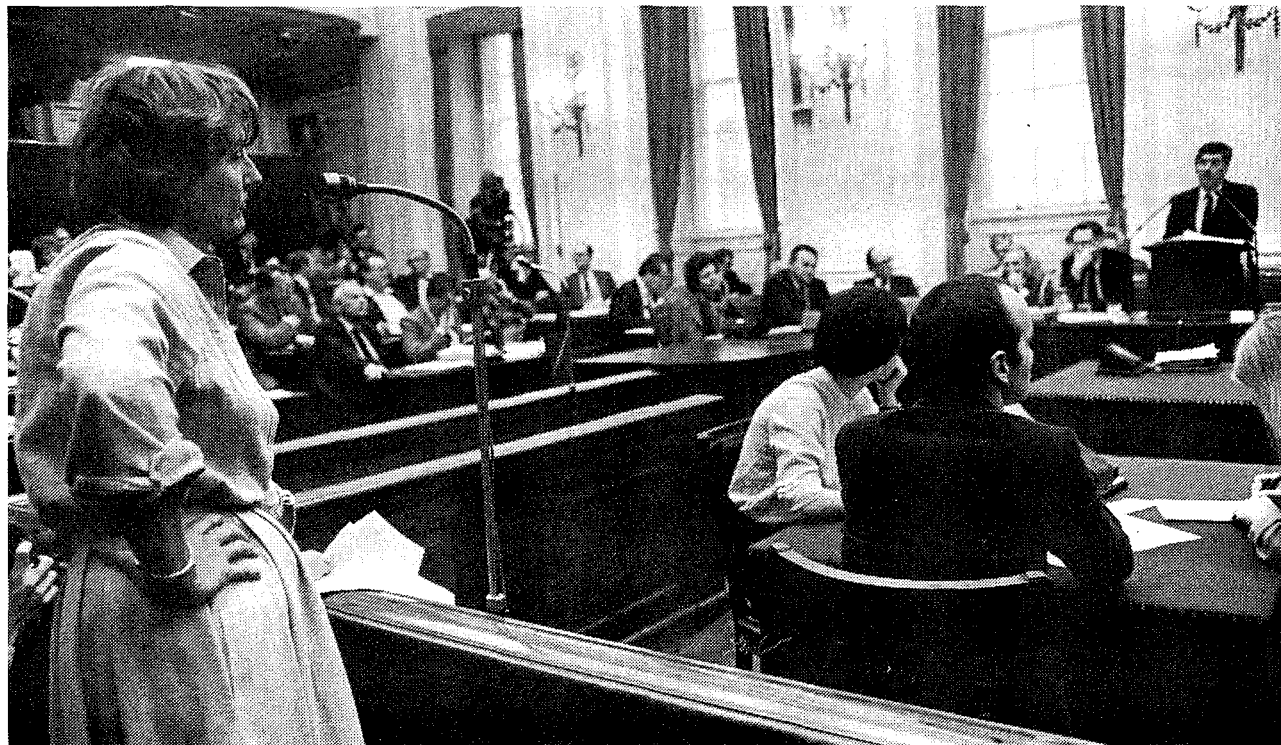

FOTO S MICHEL SABEROLLE

WAT HET MEEST VERBAAST IS HET INVOLINGSVERMOGEN VAN DEZE "DIENAREN"

op grond van de wet die ze hebben overtreden. Maar werkelijke vrijheid hebben we hen nooit gegeven.

Als mensen met alle middelen die zij hebben hun bezorgdheid over een toekomst van wapening en vernietiging duidelijk willen maken, hoe democratisch we daar ook op af steunen, en daarvoor een lange gevangenisstraf krijgen (totaalweigeraars) of hun inboedel zien verkocht (weigeraars defensiebelasting), dan is daar inderdaad de wet in het geding, maar even zeker de ware vrijheid van elke mens om in zeer ernstige kwesties de wet niet te gehoorzamen.

De ware vrijheid luistert naar wetten. Dat gaat pas op als onze wetten ware vrijheid mogelijk maken, voor elk individu binnen de kleine en grote verbanden waarin men leeft. Dat gaat pas op als het kabinet zelf luistert naar wetten. Als het er niet langer vanuit gaat, dat het met Regeerakkoord en de helft plus één elk jaar elke wet kan veranderen. Als het niet langer het onmogelijke vraagt van diegenen die de wetten uitvoeren, zoals de Sociale Diensten en de politie die zijn ME-taken maar moet zien te verenigen met het gewone werk. Als het er, bijvoorbeeld bij het schrijven van een Troonrede, eens aan zou kunnen denken, dat er inmiddels ook een wet tegen misleidende reclame is. Democratie is tweerichtingverkeer. Alleen op die basis is meedoen van burgers mogelijk. En als actie hardnekkiger wordt en harder, is dat een teken aan de wand, dat vooral moet leiden tot zelfkritiek en adequaat beleid en niet tot meer

gevangnissen of harder politie-optreden.

Vier jaar geleden begreep de Kamer dat. De anti-kernenergiebeweging had in 1980 een blokkade van Dodewaard aangekondigd, omdat men de Maatschappelijke Discussie Energiebeleid als een zoethoudertje zag, een slimme manoeuvre van de politiek om haar zin door te zetten. Een eskalatie van geweld dreigde. Bij de Algemene Beschouwingen werd de Regering toen gevraagd met de aktievoerders te gaan praten om de misverstanden rond de BMD weg te nemen: het was geen zoethoudertje, alternatieve scenario's werden zeker ontwikkeld en ook sluiting van bestaande centrales was mogelijk.

Die motie, door de regeringsfrakties gesteund, schept verplichtingen. Twijfels over het te voeren energiebeleid waren er niet geweest als de milieubeweging niet met kracht van inzet en argumenten tot alle tafels van ministeries en parlement was doorgedrongen. De Maatschappelijke Discussie is ingevoerd. Ze heeft dertig miljoen gekost. Het resultaat was een helder standpunt: geen rol voor kernenergie in de toekomst.

En nu wordt door de heer Wiegel de indruk gewekt dat voor de verantwoordelijke minister - Van Aardenne - de BMD wel degelijk een zoethoudertje is geweest. Nu wordt door woordvoerders van departementen en regeringsfrakties eenvoudigweg aangekondigd dat er nieuwe kerncentrales bij moeten komen. Alsof er intussen iets veranderd is aan het afvalprobleem.

En zij begrijpen niet hoe dat aankomt. Bij al die Nederlanders die nadenken over energie-politiek en zelf besparen op het gebruik, bij de mensen die meededen aan de discussie, bij alle aktievoerders. Laten we alsjeblieft ons verstand gebruiken. Zo help je de democratie om zeep en heb je geen recht van spreken meer als het echt tot harde akties komt.

Waar staat uw kabinet voor, mijnheer Lubbers?

Voor een samenleving, die ruimte geeft aan achterstandsgroepen en minderheden?

Jazeker, schrijft u in de Troonrede, want buitenlanders krijgen straks kiesrecht. Maar: • Bij de eenmalige uitkering worden buitenlandse werknemers opnieuw anders behandeld dan hun Nederlandse collega's. • Racistisch geweld neemt toe maar aktieve bestrijding ervan blijft moeilijk; racistische organisaties kunnen met wat handigheid gewoon hun gang gaan. • Buitenlandse jongeren die in Nederland wonen en een Nederlands minimuminkomen verdienen, mogen hun partner niet over laten komen. Voor dit najaar is de Kamer een evaluatie beloofd. Is het waar dat die niet komt? • De gelijkberechtiging van vrouwen is nog steeds aanleiding voor toespraken van bewindslieden, waarbij aanwezige Kamerleden zich zitten te schamen. • Men bedenkt een onderwijsbanenplan waarvan gehuwde vrouwen worden uitgesloten en een tijdelijke wet WWV die diskriminatie van vrouwen door diskriminatie

WAT IS DE BESTE MANIER OM UW SPAARGELD TE BELEGGEN.

HIERIN

Sparen bij de ASN is gemakkelijk. U hoeft er niet op uit. Hoeft niet tijden voor een loket te staan. U spaart thuis — via uw girorekening. Na elke storting of opname krijgt u een helder rekeningoverzicht. De rente wordt regelmatig bijgeschreven. Sneller en doelmatiger kan niet.

Sparen bij de ASN is ook bevredigend. Want u spaart bij een bank die nog een aantal wezenlijke principes heeft. Met uw spaargeld worden goede dingen gedaan. Beleggen in woningbouw. Beleggen in sociaal-maatschappelijke projecten. En u weet zeker dat uw spaargeld niet terecht komt in dubieuze ondernemingen. Niet in Chili of Zuid-Afrika. Niet in landen met een verfoeilijk regime waar mensenrechten worden opgeofferd aan macht.

Bij dat alles geeft de ASN u toch een mooie-rente. Nooit minder dan bij de andere (spaar)banken. Waarmee bewezen wordt dat een uitgekiend beleggingsbeleid, lage kosten en maatschappelijke verantwoordelijkheid tot mooie resultaten kunnen leiden. Waardoor uw spaarresultaten optimaal zijn en uw spaargeld schoon blijft.

Kom bij de bank die u gewetensvol laat sparen. Zo'n 75.000 spaarders met een spaartegoed van meer dan 400 miljoen gingen u voor.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nu: u krijgt f 7,50 premie!

Als u voor 1 juli 1985 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,— als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u neemt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet.

Meer weten? Vul snel de bon in.

OF HIERIN.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-Spaarrekening, gekoppeld aan de postgirorekening
- wenst tevens een formulier om een postgirorekening te openen
- gewoon sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- maandrente-depositorekening
- het bedrijfsparen
- uitvaartrekening (voor hen die zich niet (meer) tegen uitvaartkosten kunnen of willen verzekeren)

*aankruisen wat u wenst.

Zenden in enveloppe zonder postzegel aan Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag. U kunt ook bellen 070-47 01 81. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

ALGEMENE SPAARBANK
VOOR NEDERLAND
DE ANDERE BANK MET DEZELFDE RENTE.

401-11

WERKLOOSHEID IS NIET HET EIGENLIJKE PROBLEEM. DAT IS DE EKONOMIE ZELF

van niet-kostwinners vervangt. • En de Wet Gelijke Behandeling blijft veel te lang uit.

Dit beleid is een succes, roep de heer Runding, we moeten er nog een aantal jaren mee doorgaan. Hij moet er maar niet op rekenen, dat dat kan. Want er zijn grenzen. Grenzen aan de groei, akuter dan ooit. Grenzen aan de betaalde werkgelegenheid, die niet toe maar afneemt. Grenzen aan het inkassingsvermogen van een samenleving.

En geen verkooptruc is daartegen opgewassen. Dat blijkt nu al, want ze zijn allemaal doorgeprikt. De werkloosheid blijft niet stabiel. De overheid doet praktisch niets aan arbeidstijdverkorting. De koopkracht van de minima blijft niet op peil. De vergelijking van het minimum 1984 met het minimum 1974 deugt van geen kanten. Het optimisme over structureel herstel van het bedrijfsleven is ongegrond: de investeringen groeien niet met de winsten, de stagnatie op de binnen-

landse markt duurt voort. De financiële positie van de Derde Wereld verbetert niets.

Maar wat de PPR-fractie het meest verbaast is niet die Troonrede die klonk als een verkiezingstoespraak. Wat ons het meest verbaast is het gebrek aan invoelingsvermogen van deze 'dienaren' van het volk. Men mist een antenne voor wat men aanricht. Dat onze Koninklijke schoolverlater volgend jaar negenhonderdtienduizend gulden krijgt, wordt met enkel formele argumenten verdedigd. Geen woord van begrip voor de positie van al die andere schoolverlaters.

De koopkrachtcijfers voor vier maal modaal worden weggelaten, want de groep is toch maar klein. Daarna blijkt dat de ministersalarissen negenduizend gulden bruto stijgen. En dan schrijft de minister-president aan een Apeldoornse bijstandsvrouw dat iedereen naar draagkracht moet bijdragen aan de oplossing van de problemen! Heeft niemand zich dan afge-

vraagd wat dit bedrag betekent voor iemand die van het minimum rond moet komen?

Twee onderzeeboten zijn een half miljard duurder uitgevallen dan was afgesproken. Als onze jongens van de Marine een schip nodig hebben, is het beste toch niet goed genoeg? Wie zeurt er dan over controle? Bezuinigen doen we wel op de 700.000 echte minna, daar hebben we in '85 niet meer dan tweehonderd miljoen voor. „De marine heeft een bijzondere cultuur”, zegt Staatssecretaris Van Houwelingen; en: „In de toekomst wordt dit niet meer getolereerd”. Heeft niemand zich dan afgevraagd of de verantwoordelijke officieren wel in functie kunnen blijven, of de bewindsman wel in functie kan blijven?

Werkloosheid is niet het eigenlijke probleem. Dat is de ekonomie zelf: de groei-dwang, de agressiviteit, het produceren omwille van de produktie – tot massavernietigingswapens toe – arbeid als chantagemiddel. Daar moet verandering in komen. Veel meer kleinschalige en arbeidsintensieve bedrijvigheid, gericht op eigen gebruik en minder op de export, niet zo bedreigend voor onze natuurlijke omgeving, produktie die nodig en nuttig is, in gezamenlijk overleg en beheer, op weg naar een nieuwe ekonomische orde. Alle menselijk vernuft en nieuwe technologieën zijn daarvoor nodig. Dan wordt het ook mogelijk dat oude ideaal, de bevrijding van de arbeid, te organiseren. Eeuwenlang hebben we daaraan gewerkt en nu ligt het vóór ons. Waarom zijn we dan zo bang om het betaalde werk echt te verdelen en een basisinkomen daarvan los te koppelen?

Het is de PPR-fractie duidelijk welke belangen het Kabinet Lubbers dient. Het staat voor een ekonomie, een maatschappij, een wereld waarin de groten de kleinen opeten. De vraag is dan wat wij daar tegenover stellen.

Maatschappijhervorming is uit, terwijl ze meer nodig is dan ooit. Het is niet moeilijk om leuke dingen te doen in een tijd van hoogkonjunktuur. Maar progressieve partijen zijn toch geen welvaartsproduktent? Gemanoevreer op de vierkante centimeter met sociale zekerheid en rakettenstandpunten heeft bovendien geen zin. De Partij van de Arbeid zal in '86 noch met het CDA noch met de VVD regeren. Ik pleit er daarom opnieuw voor de kiezers straks een echte keuze voor te leggen. Alle progressieve partijen zijn dat aan hen en aan zichzelf verplicht. Kern van die keuze is en blijft de solidariteitsgedachte – de basis voor een samenleving van bevrijde mensen.

Dit zijn fragmenten uit Ria Beckers' spech tijdens de Algemene Beschouwingen op 9 oktober. De volledige tekst is verkrijgbaar bij de PPR-fractie, Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag. Tel.: 070/614911.

DE PARTIJ VAN DE ARBEID ZAL IN '86 NOCH MET HET CDA NOCH MET VVD REGEREN

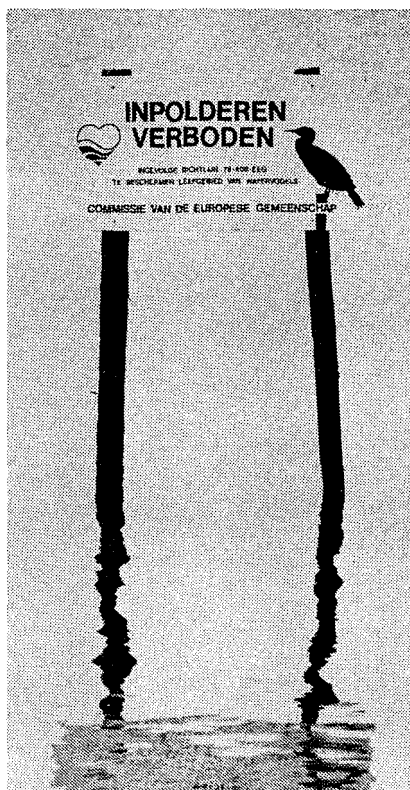

DE LOBBY VAN RIJP, BEDRIJFSLEVEN EN VVV

DE PRIJS VAN EN VOOR DE MARKERWAARD

De kwestie Markerwaard of Markermeer is een kwestie van lobbyen geworden. Voor drooglegging lobbyen onder meer het bedrijfsleven, de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders en nu ook de VVV-Flevoland. Heerko Dijksterhuis over de lobby's, de prijsvragen en het grote geld.

Het debat over de mogelijke inpoldering van de Markerwaard nadert een klimax. Vermoedelijke uitkomst: voorlopig niet doen. Het laatste woord is echter aan de Tweede Kamer en de messen worden geslepen voor de laatste ronde in deze brede maatschappelijke discussie. De argumenten vliegen over en weer over het Markermeer. Aan de Noordhollandse kant bestaat een opmerkelijke eensgezindheid. In oude Zuiderzeesteden als Hoorn, Enkhuizen, Edam en Monnickendam spreken alle partijen zich onomwonden uit voor behoud van het open water. Aan de overzijde vertoont Flevoland een tegengesteld beeld. Nog onlangs sprak de gemeenteraad van Lelystad zich, met alleen de stemmen van CPN-PPR-PSP tegen, uit voor drooglegging.

Dat Lelystad zich als centrum van de Markerwaard-lobby heeft ontwikkeld behoeft geen verwondering te wekken. Als mogelijke toekomstige provinciehoofdstad zal de Markerwaard het draagvlak van de plaats vergroten. Nu de taakstelling van Lelystad als groeikern afloopt en het geplande inwonertal van honderdduizend niet wordt gehaald, begint dit argument pas echt te tellen. Bovendien zijn de rijksdiensten die zich met de aanleg en inrichting van de polders bezig houden in Lelystad gevestigd.

Als grootste werkgever neemt de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders een dominante positie in. Opheffing van de RIJP is een waar schrikbeeld. De afgelopen jaren heeft de RIJP, met haar omvangrijke apparaat van hooggekwalificeerde ambtenaren, zich ontpopt als gangmaker voor de polder-promotoren. Totdat het zelfs minister Smit-Kroes te gek werd: de RIJP kreeg te horen, dat ze zich als overheidsdienst wat minder moest profileren als pressiegroep. Openbaar optreden in de Markerwaard-kwestie mocht slechts nog geschieden als reactie op de activiteiten van anderen. Het werk moest echter doorgaan. En zo kon het gebeuren, dat de ene pro-

polder-groepering na' de andere aan het jonge, ondernemende Flevoland ont-sproot. Bij sommige clubs is het niet mogelijk direkte banden met de RIJP aan te wijzen. Andere organisaties, zoals de 'Belangengroepering Inpoldering Markerwaard', het blad 'Zuiderzeeland' en de ondernemersgroep 'Flevoland Centraal' zijn echter, door de personele unies, al snel als dochteronderneming van de RIJP thuis te brengen. Voor het betere lobbywerk natuurlijk een ideale konstruktie.

Enkele maande geleden werden we ver-rast door de oprichting van de 'Initia-tiefgroep Markerwaard BV' die plannen ontvouwde om de drooglegging met par-tikulier kapitaal te financieren. Plan-nen, die rechtstreeks van de bedrijfseko-nomische afdeling van de RIJP afkom-stig waren. Enkele projektontwikke-laars en employees van Flevolandse bij-kantoren van banken namen in de initi-atiefgroep zitting. Intussen heeft de In-terdepartementale Commissie voor het Economisch Struktuurbeleid uitgere-kend dat partikuliere financiering slechts haalbaar is wanneer de overheid garant staat voor tegenvallers. En daar voelt minister Ruding niets voor.

Prijsvraag

De Flevolandse ondernemers dachten met een agrarisch ingerichte Marker-waard nog wel wat winst te kunnen ma-ken. En nu wordt dit fraaie stukje IJ-selmeer opnieuw uitverkocht, door de VVV-Flevoland notabene. Ditmaal ech-

ter met vriendelijker bedoelingen. In de bekende prijsvraagformule wordt gein-teresseerden gevraagd hun ideeën prijs te geven over een polder met bestem-ming: natuur en recreatie. Voor f 55,- ontvangen de deelnemers kaartmateriaal en de 'Economische Analyse Van De Ontwikkeling van Het Markerwaardge-bied' van de RIJP, die als randvoor-waarden voor de prijsvraag dienen. Me-dewerkers van VVV-Flevoland en RIJP zijn van deelneming uitgesloten.

Is het niet vreemd dat een organisatie als de VVV zich op deze wijze zo poli-tiek profileert? De directeur van VVV-Flevoland vindt dat dit best kan. Orga-nisaties als ANWB en Stichting Rekrea-tie spreken zich toch ook duidelijk uit voor een natte ontwikkeling van het Markerwaardgebied? Waarom zou de streek-VVV dat dan niet mogen doen, want een droge ontwikkeling is goed voor Flevoland. Of de Noordhollandse VVV's daar erg gelukkig mee zullen zijn is een andere vraag.

Het beschikbare prijzenbedrag van f 40.000,- zal door het bedrijfsleven in de polder bijeengebracht moeten wor-den. Waar dit precies vandaan komt wil directeur Buesink niet kwijt. Wellicht is de dreiging door liefhebbers van het open water, om massaal hun rekening bij de Rabo-bank op te zeggen, hier van invloed.

In de jury en het komitee van aanbeve-ling treffen we weer vele bekende pol-dergezichten aan. Dat geeft weinig hoop op een verantwoorde beoordeling van de

inzendingen. Want zou de eerste prijs, een kwart ton, niet moeten gaan naar een beheersplan waarin het open water behouden blijft en het gebied in natte vorm ontwikkeld wordt? Daarmee zijn de belangen van natuur en recreatie toch zeker het beste gediend?

Het trieste van dit alles is dat de krea-tieve geesten die zich aan de prijsvraag zullen wagen, nu al de uitgemaakte ver-liezers zijn. Hun plannen zullen immers nooit worden gerealiseerd. De mogelijk-hed dat het kabinet de polderplannen voorlopig in de ijskast zet, heeft de VVV-Flevoland (bewust?) over het hoofd gezien. En stel het onwaarschijnlijke ge-val dat de inpoldering doorgaat. Dan zal het gaan om het geld dat met de nieuwe grond te verdienen valt. De bestem-mingen natuur en recreatie vallen daar-mee automatisch af. Geen investeerder zal het in zijn hoofd halen enkele mil-jarden uit te trekken om het bestaande natuur- en recreatiegebied om te vor-men tot een polder met dezelfde bestem-ming!

De Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders heeft overigens vorig jaar, op eigen initiatief, een ontwikkelingsschets gepu-bliceerd, getiteld: 'De Markerwaard, Tien Jaar Droog'. Hoofdbestemmingen voor de polder daarin waren: natuur en recreatie. En dat was een slimme zet van de RIJP in het steekspel om de Mar-kerwaard. Wellicht een hoofdprijs waard?

HEERKO DIJKSTERHUIS

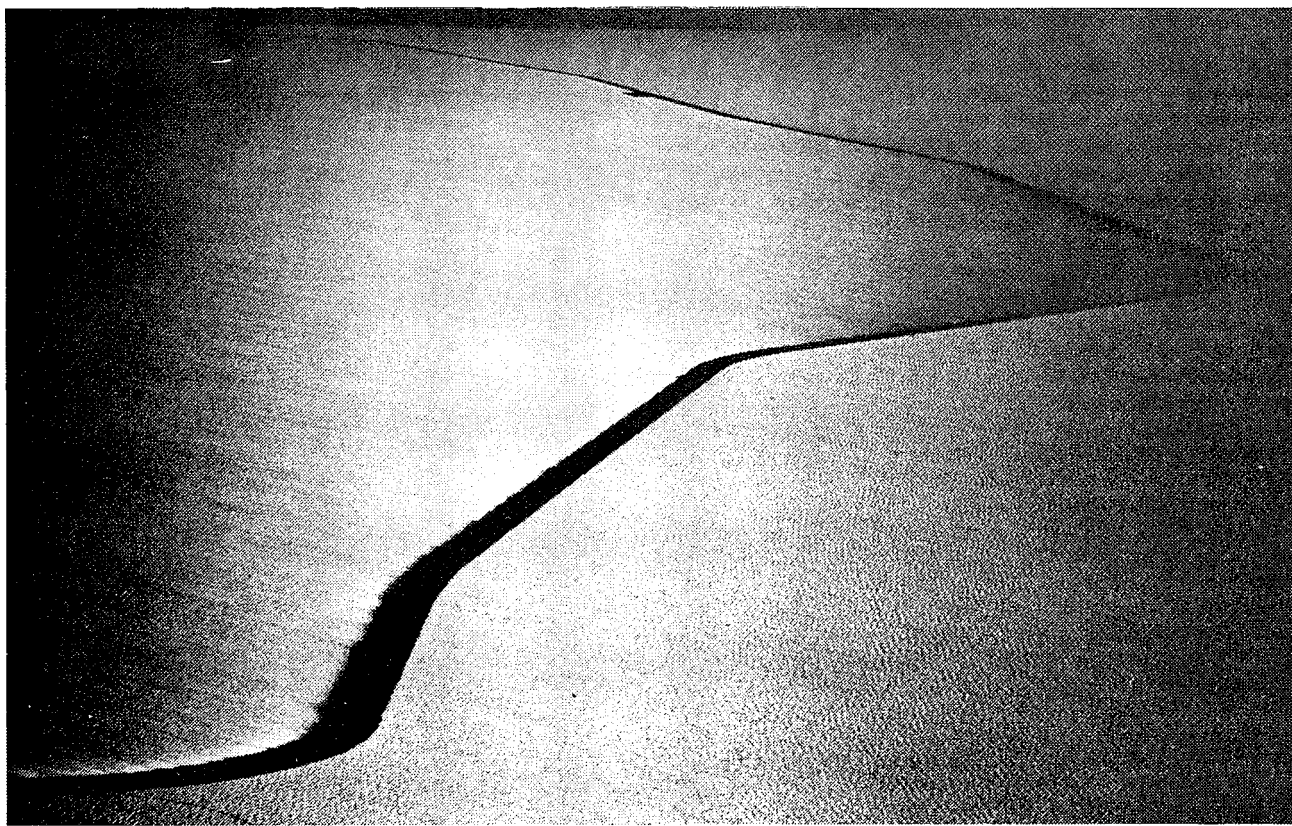

FOTO KLM

SEKSISME EN FASCISME

OVER DE HIËRARCHIE DER HIËRARCHIEËN

Moederschap, geborgenheid, huishoudster, behoedster – de vrouw als stereotype is de vrouw als slachtoffer van seksisme. Maar waar eindigt seksisme en begint hier fascisme? Marie-José Burger en Sonja van Dongen doen een poging de minister-president iets aan het verstand te brengen.

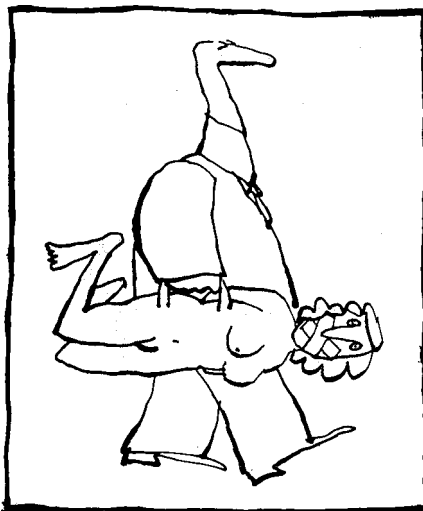
Het komend Najaarskongres gaat over racisme. In het kongresstuk (Radikalenkrant augustus 1984) is uitgelegd, waarom gekozen is het kongresthema te „beperken” tot racisme en racistische ontwikkelingen, en niet bijvoorbeeld ook aandacht te besteden aan fascisme en seksisme. Met name de termen racisme en fascisme worden tegenwoordig vaak door elkaar of naast elkaar gebruikt, wat de helderheid van de begrippen er niet groter op maakt. Ook dat was een reden het op het kongres alleen te hebben over racisme. Dat geeft al gespreksstof genoeg. Omdat echter seksisme een, in onze ogen, toch te weinig onderkend en erkend onderdeel is van fascistische tendensen in onze maatschappij, willen we in dit artikel daar aandacht aan besteden.

Seksisme als element van het fascisme is een extreme vorm van *dat* seksisme, dat aansluit bij diepgewortelde ideeën en praktijken in onze maatschappij. Diskriminatie en onderdrukking van vrouwen op grond van haar sekse, komt zowel bij rechts als bij links en bij konfessionele middenpartijen voor.

Seksisme is natuurlijk niet hetzelfde als fascisme, maar veel kenmerken komen overeen, zoals het denken in hiërarchische termen, in termen van ongelijkheid: mannen zijn beter en meer dan vrouwen, vrouwen zijn tweederangs burgers; hetero's zijn natuurlijker dan homo's, homo-seksualiteit is een afwijking van de natuur. De onderdrukking van vrouwen door mannen, het denken in termen van onderschikking van vrouwen aan mannen is wel de hiërarchie der hiërarchieën, met een eeuwenlang en roemrijk verleden. Het seksisme is daardoor een van de belangrijkste voedingsbronnen voor het denken in termen van macht, ongelijkheid, voor de wil de zwakkere te vernederen en daarmee voor het fascistische denken.

Een ander kenmerk van fascisme dat we ook bij seksisme terugvinden is de zondeboktheorie – het aanwijzen van een be-

paalde groep of groepering als de oorzaak van problemen. Het meest duidelijk zien we dit gebeuren in het offensief van het fascisme tegen eisen van de vrouwenbeweging: vrouwen die zich emanciperen of die buitenshuis (willen) werken, krijgen de schuld van echtscheiding, van drugs en drankmisbruik bij kinderen.

Ook wordt er ingespeeld op onzekerheid bij mensen door de vooroordelen tegen vrouwen uit de vrouwenbeweging steeds opnieuw te herhalen, en de vrouwen te stereotyperen: „Als je vrouw naar een VOS-kursus gaat, ben je over een maand gescheiden”, „Feministen zijn mannenhaatsters”, zoals je kunt lezen in „Wij Nederlanders”, het lijfblad van de VNU (1980) „Blijf-van-mijn-lijf-huizen en vrouwencafés worden door lesbischen geleid die op deze manier aan spek voor hun bekkie komen”.

Losbandig

In het kort komt het erop neer dat het fascisme ervan uitgaat dat er een natuurlijke arbeidsdeling is tussen mannen en vrouwen. Mannen en vrouwen verschillen biologisch én psychisch van elkaar; en daaruit vloeit als vanzelfsprekend voort dat ze verschillende taken in het leven hebben. Voor vrouwen betekent dit een beperking tot de rol van moeder en echtgenote, van huishoudster en behoedster van het gezin.

Het gezin is de natuurlijke vorm van samenleven, de plek waar man en vrouw elkaars persoonlijkheid aanvullen. De man hoort in de samenleving, de vrouw in haar woonomgeving.

In een fascistische samenleving heeft elke groep een vaste plaats, en vult elkaar aan.

Groepen die deze vaste ordening willen doorbreken zijn ziektekiemen en moeten onderdrukt of zelfs uitgeroeid worden. Vooral feministische vrouwen en homoseksuelen doorbreken de vaste sociale ordening. In de beeldvorming van het fascisme zijn ze daarmee het sprekend voorbeeld van hoe het niet moet; onproductief, losbandig, zonder bindingen en loyaliteit. Ze doorbreken de man-vrouwverhouding die juist zo essentieel is in het fascistisch denken – en ook in het denken van extreem-rechts.

Zo pleit bijvoorbeeld ook extreem-rechts sterk voor het weer in ere herstellen van het gezin. En dit dan weer als oplossing voor de vele uitwassen in onze maatschappij zoals het drugsgebruik, de agressie van jongeren enz. Jongeren worden dan niet meer verwaarloosd door de moeder en krijgen weer een evenwichtige opvoeding; en opgelost is alle ellende. Ook voor vrouwen zelf is het veel beter te kiezen voor het moederschap en de geborgenheid binnen het gezin. Dit temeer omdat niet alleen extreem rechts of het fascisme ervoor pleit dat de vrouw weer terug gaat naar het gezin. Ook de huidige regering doet hiervoor hard haar best, via allerlei maatregelen en wetten die de kans voor vrouwen steeds kleiner maakt om in deze, toch al slechte economische, tijden een goede baan te krijgen. (Tweeverdienerswet, financiële belemmeringen, bezuiniging kinderdagverblijven, bezuiniging zieken- en bejaardenzorg, waarbij als bijna vanzelfsprekend geldt dat vrouwen die taken weer op zich nemen).

In de promotie van het gezin wordt handig gebruik gemaakt van de vooroordelen die (gehuwde) vrouwen ontmoeten als ze wel een goede baan hebben of willen hebben. Vrouwen vallen hierdoor ook zelf vaak in die valkuil en gaan zich schuldig voelen over bijvoorbeeld het feit dat zij haar baan behoudt, terwijl haar mannelijke collega wordt ontslagen – „Het is voor een man toch veel erger om werkloos te zijn dan voor een vrouw”. Op haar liggen altijd nog andere taken te wachten: het moederschap, huishouden, vrijwilligerswerk.

Lubbers

Niet alleen om de vrouw te binden aan het gezin is het belangrijk dat vrouwen kinderen krijgen. Het moederschap is binnen het fascisme minstens evenzeer van belang voor het krijgen van raszuivere kinderen. Of zoals je nu wel eens zachtjes hoort fluisteren: om een tegenwicht te

WERK

bieden aan het (veronderstelde) toenemende aantal buitenlandse kinderen, dat tot gevolg zou hebben dat er straks een meerderheid van niet-Nederlanders in „ons land” wonen: „Nederland voor de Nederlanders”. Gevaarlijk is echter ook de in bredere kring gehoorde oplossing voor de toenemende vergrijzing: er moeten meer kinderen geboren worden.

Eind juli is er in Amsterdam een bevolkingskonferentie gehouden, georganiseerd door de ICASC (International Contraception Abortion and Sterilisation Campaign). Vooral zwarte vrouwen wazen daar op de racistische elementen in de bevolkingspolitiek. De praktijk in Zuid-Afrika (waar witte vrouwen gestimuleerd worden tot het krijgen van kinderen en zwarte vrouwen juist worden gestimuleerd geen kinderen te krijgen) is daar een schoolvoorbeeld van.

Het moederschap wordt aangeprezen om nationalistische of economische redenen en vrouwen krijgen kinderen bewust of onbewust opgedrongen. Waar vrouwen in deze als instrument worden gebruikt, is bevolkingspolitiek ook seksistisch.

Het kongres gaat over racisme. Voor seksisme hebben we vaak minder oog, het lijkt meer ingeburgerd in onze maatschappij. Zoals Lubbers zei in het laatste nummer van Opzij: „Als ik naar mijn werk loop en ik zou opeens twee affiches aan een pilaar zien hangen en een ervan is racistisch en de ander seksistisch, dan zal mijn reactie bij de seksistische zijn: smakeloos.

„Bij de racistische afbeelding zouden mijn stekels recht op gaan staan, zo van: wat krijgen we nou, op honderd meter van mijn kantoor zomaar racistische uitlatingen? Op honderd meter van mijn kantoor seksistische uitingen, dan denk ik: nou ja...”

Wij hopen met dit verhaal iets te hebben verduidelijkt van seksistische elementen in onze maatschappij en van het gevaar dat daarin schuilt.

SONJA VAN DONGEN
MARIE JOSÉ-BURGER

Het vorige partijkrantje bevatte een merkwaardige advertentie van een of andere Memoschool, waarschijnlijk een oplichtersbende, maar zodra we in de PPR 'memo' horen drukken we zo iets liefdevol aan de borst en voor een schappelijk bedrag een wervende tekst af.

„Waarom blijft u klagen over een slecht geheugen?” wordt ons in de rest van de tekst gevraagd. Omdat we niet onthouden hebben dat we dat een kwartier eerder ook al gedaan hadden, da's wiesde. Je moet daar trouwens niet over klagen.

Selektief toegepast is een slecht geheugen de basis voor een positieve levenshouding. Zo ben ik in het verleden eens opgenomen geweest in het arbeidsproces, een ervaring die ik na afloop zo snel mogelijk uit m'n geheugen heb gewist. Goed, je weet dat er zo iets als *werk* bestaat, och wanneer je het handig inkleedt kun je een regelmatige herinnering aan dat verschijnsel meestal wel ontlopen. Net als de dreiging van de Bom: je weet dat ie er is, maar desondanks kost het over het algemeen geen enkele moeite dat te negeren door bijvoorbeeld druk bezig te zijn met discussies over met wie er moet worden samengewerkt en zo ja, waarom niet.

Mijn eigen PPR gaat de komende winter dus even de grond onder mijn positieve levenshouding vandaan trekken. Er moet gewerkt worden aan inhoudelijke verdieping en versterking van de identiteit, allemaal best natuurlijk, maar als eerste onderwerp wordt uitgerekend *werk* bij de kop gepakt. Een ambitieus projekt wordt opgezet, uitpuilend van de *werkgroepen*, *werkmaterialen* en de *verwerking* van de verslaggeving van de *werkvergaderingen* in de *aktiecentra* en andere geleidingen van de partij. Brrr.

Werk, daar heb ik van jongsafaan iets tegen gehad. Zelfs van de wekker vond ik het uitermatie storend dat ie *werkte*. Als ze bij ons op de bewaarschool vroegen wat we wilden 'worden' (alsof we niet allang iets waren!) gaf ik temidden van de tramkondukteurs, brandweerlieden en verpleegsters immer 'rentenier' op. Zo'n beetje op een bankje in de

zon zitten met een wandelstok en de voorbijgangers met wijsheid toespreken, dat leek me wel wat. Hoongelach was mijn deel, en ik heb nog steeds niet begrepen waarom eigenlijk. Maar ja, eerst moest ik natuurlijk de leerplicht uitdienen, hoewel je voor rentenier helemaal geen opleiding nodig hebt. Eindelijk, na vele jaren, mocht ik eraf.

Tijdgenoten gingen allemaal nog verder leren aan universiteiten en hogescholen om hun kinderdom tot werkelijkheid te maken. Met mijn beroepskeuze hoefde dat gelukkig niet. Toen pas bleek, dat ik met één aspect geen rekening had gehouden: het zo broodnodige inkomen. En had ik even pech: in die tijd had je nog volledige werkgelegenheid. Voor mij geen uitkering, maar een baan! Jelui zult begrijpen dat ik in dit tijdsgewricht nog wel eens verbaasd mijn ogen zit uit te wrijven als ik jongeren het recht op een 40-urige *werkweek* hoor opeisen. Dat zal dan wel de Vooruitgang wezen.

Dus daar zat ik op een kantoorkruk broeken te verslijten in plaats van op een bankje in de zon. De krukken om me heen waren gevuld met gefrustreerde lieden, die eigenlijk liever tramkondukteur, brandweerman of verpleegster waren geworden. Die werkten allemaal fanatiek om hun frustraties te verdringen. Ik niet. Mijn droom zou immers nog wel uitkomen! Uiteindelijk vloog ik eruit. Dat *werken* was niets voor mij en ik was niets voor een *werkgever*. Zo kwam ik toch nog goed terecht.

Ook voor de PPR is het uiterst ongezond, al dat *gewerk*. Het partijbestuur bijvoorbeeld wordt ontmand door de gesel van de betaalde baan. Nog een geluk dat we een hoop bewakame vrouwen hebben klaar staan om de open gevallen plaatsen op te vullen.

Steek maar niet teveel *werk* in het projekt *Werk*, lieve PPR-lui. De voorbereidende *werkgroepen* worden vanzelfsprekend bevolkt door mensen die er dól op zijn om ergens een hoop *werk* in te steken. En de mensen die uit het goede hout zijn gesneden zijn te lui om *weerwerk* te leveren. Dat wordt nooit wat.

GOEDGEKEURD DOOR DE NEDERLANDSE VERENIGING VAN HUISVROUWEN

SEKSE IS GEEN KWALITEIT.

EN NOU MOET IK WEER

DE WAS GAAN DOEN

EN KOKEN

Louis Vuurboom maakt zelf wel uit of-ie tegenstander of medestander is. En Ria Sijbers-Driehuis vindt dat er eerst maar eens gesleuteld moet worden aan het begrip kwaliteit – anders blijven vrouwen kansarm in plaats van kwaliteitsarm. Twee reacties naar aanleiding van het Feminiseringskongres en de oproep in de vorige Radikalenkrant: wat is kwaliteit in de politiek?

betrokken op het functioneren van de PPR. Verder onderschrijf ik de analyse die de kongresuitspraken geven van de huidige maatschappelijke verhoudingen en sta ik in grote lijnen achter de door het kongres geformuleerde doelstellingen. Maar omdat ik de PPR denk te kennen en omdat ik mezelf ken ben ik het op twee punten met de schrijfsters en met de kongres-'besluiten' grondig oneens.

Om te beginnen de uitspraak dat mannen bij het feminiseringsproces vooralsnog tegenstanders zijn. Die uitspraak is door zijn absoluteheid gewoon onzin. Waarschijnlijk valt het resultaat tegen, maar er is toch nooit onderzocht hoe dit onder PPR-mensen ligt?

De feminisering begint niet op het moment dat de PPR daar (eindelijk) eens een kongres over houdt. Zo'n kongresstelling gaat volledig voorbij aan de ontwikkeling die veel progressieve mensen de laatste tien tot vijftien jaar in hun denken en handelen hebben doorgevoerd.

Bovendien maak ik zelf wel uit of ik tegenstander of medestander ben. Van ferme kongresuitspraken ben ik (een kwestie van beroepsdeformatie?) een enthousiast supporter, maar zelfs een PPR-kongres schrijft mij niet voor wie ik ben of wat ik vind.

Dan de stelling over de voorkeursbehandeling van vrouwen. Die stelling is in de eerste plaats innerlijk tegenstrijdig: lees maar eens goed wat er staat.

a. Voorkeursbehandeling van vrouwen, tot er een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen is bereikt. Prima. Waar nog achterstanden bestaan, moet je die opheffen.

b. Een meerderheid van vrouwen in adviescommissies en dergelijke, om andere criteria te kunnen ontwikkelen. Uitstekend. Een volgend kongres kan zich over die criteria uitspreken.

c. (Tijdelijk) een meerderheid van vrouwen in gekozen organen. Hier gaat het mis. Wat we willen is toch een evenwichtige verdeling? Waar komt dan die meerderheids eis voor vrouwen opeens vandaan? Anneke en Marie-José geven daarvoor de volgende redenen:

1. de evenwichtige verdeling wordt

sneller bereikt;

2. barrières voor vrouwen verdwijnen eerder;

3. er zal op een andere manier politiek worden bedreven;

4. er komen andere selectiekriteria;

5. vrouwen benoemen meer vrouwen.

Mijn reactie:

KANSARM OF KWALITEITSARM? DAT IS DE KWESTIE!

Kwaliteitseisen in onze samenleving. Waar komen ze vandaan? Wie heeft ze samengesteld? Als je probeert deze vragen te beantwoorden met betrekking tot produkten en of: produktiegoederen(?) kun je het volgende stellen:

- De kwaliteitseis die de gebruiker stelt is altijd een maximale. Het produkt moet zo doelmatig, duurzaam en goedkoop mogelijk zijn.

- De kwaliteitseis die de producent stelt is van tegenovergesteld belang. Het produkt moet de minimaal gestelde eis nog maar net halen. Daarnaast moet het zo duur mogelijk verkocht worden.

Om nu de belangen van de gebruiker te kunnen behartigen tegenover die van de producent zijn er dan ook konsumenten/gebruikersverenigingen ontstaan, omdat konsument en producent eigen economische belangen dienen.

Toch zal de producent bij voortduring proberen de kwaliteitseisen van de konsumenten af te doen als: niet ter zake kundig, onervaren, van weinig realiteitszin getuigend. Nu eens proberen deze kwaliteitsnormen te verplaatsen naar de kwaliteitsnormen van de samenleving.

De kwaliteitsnormen in de politiek, de ekonomie, de gezondheidszorg, van vrede en veiligheid zijn de produkten van de 'mannenwereld'. 'Mannenwereld' die je in dit betoog de wereld van de producenten zou kunnen noemen. Vrouwen namen tot voor kort daar niet aan deel. Ze mochten hiervan gebruik maken = konsumeren. Vandaar dat beide groepen in denken en handelen typisch producent en typisch konsument gedrag gingen vertonen.

Maar in denken en handelen van de laatste decennia vond er de emancipatie van

LEN MUNNIK

Zelfs als Anneke van 't Hull en Marie-José Burger daar niet toe hadden opgeroepen, dan zou hun artikel in de vorige Radikalenkrant toch om een reactie hebben gevraagd.

Het gaat mij om het toelichtende deel van het artikel, waarin de uitspraken van het Feminiseringskongres worden

- Op 1: je hebt dan al meteen méér dan een evenwichtige verdeling bereikt (evenredig is trouwens een beter woord).
 - Op 2: de barrières voor vrouwen zijn kennelijk al weg als ze een meerderheid hebben.
 - Op 3: daar ben ik benieuwd naar. In het partijbestuur van de PPR, waar ik al bijna 12 jaar sekretaris van ben, hebben altijd veel vrouwen gezeten en hadden zij vaak belangrijke functies. Maar politiek bedreven we met z'n (haar) allen.
 - Op 4: zie 3 en 5
 - Op 5: De schrijfsters stellen ook dat mannen meer mannen benoemen. Daar heb ik in de PPR nooit wat van gemerkt. Vrouwen hebben altijd evenveel kansen gehad om in het partijbestuur of in de Tweede Kamer te komen. De laatste jaren gaat dat zelfs makkelijker als je vrouw bent. Dat vrouwen meer vrouwen benoemen hoeft nog geen verbetering te zijn, zie verderop.
- Samengevat: ik vind de argumentatie

niet overtuigend. Bovendien is het laatste deel van de stelling in strijd met het democratisch karakter van de PPR.

Kwaliteit

Tenslotte de kwestie van de 'kwaliteit'. Anneke en Marie-José schrijven dat de kwaliteitseis altijd van stal gehaald wordt als het om deelname van vrouwen gaat. Maar ze hebben (als lid van de kongresvoorbereidingsgroep) de discussie hierover zelf opgeroepen.

In de toelichting bij de tekst die op het kongres besproken is, stond namelijk het volgende: 'Kriterium bij aanstelling is *voldoende geschiktheid*. Een vrouw die voldoende geschikt is, krijgt de voorkeur boven een man, ook al heeft de laatste betere papieren of *meer werkervaring*.'

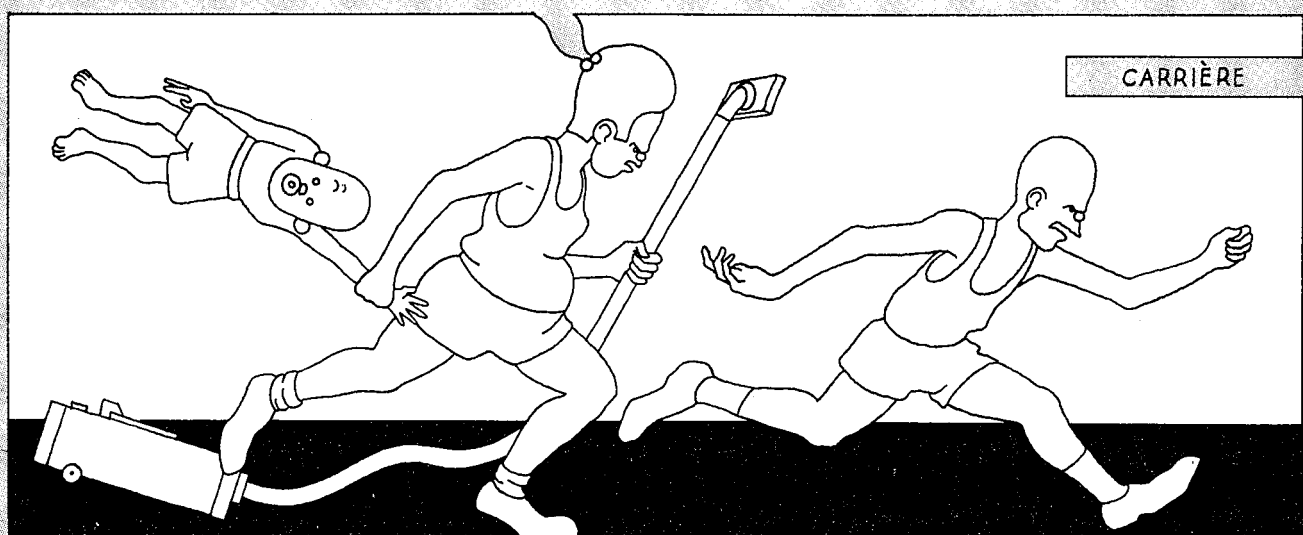
Op het kongres is hierover jammer genoeg niet gepraat, al heb ik in de groep die dit onderwerp behandelde wel bezwaar gemaakt tegen deze benadering.

Die groep bleek trouwens over de hele stelling 50-50 verdeeld te zijn, een gegeven dat het kongres werd onthouden. En dus gingen zonder verder nadenken braaf de handjes omhoog.

We willen als leden van de PPR samen een politiek programma verwezenlijken. Daar zoek je dan de beste mensen voor, bijvoorbeeld als Kamerlid of als lid van het Partijbestuur. Wie de beste is, bepaal je samen. Welke kwaliteiten iemand moet hebben, bepaal je ook samen. De vraag uit het artikel 'Wat is dat toch, die kwaliteit?' doet dan ook in dit verband niet ter zake.

Kwaliteitseisen worden in de PPR niet alleen aan vrouwen gesteld: ze gelden voor alle kandidaten. Je *kunt* er voor kiezen om iemand te benoemen die niet de beste kwaliteiten heeft, maar dat is niet verstandig als je politiek zoveel mogelijk wilt bereiken. En daar gaat het toch om? Sekse is geen kwaliteit.

LOUIS VUURBOOM

de konsument plaats. Men ging kwaliteitseisen stellen aan de producent. En in hoeveel gevallen reagerden de producenten niet met: onzin, onze produkten zijn goed, voldoen aan de hoogste kwaliteitsnormen! En in hoeveel gevallen ook bleek de konsument door vol te houden in het gelijk te worden gesteld?

Op dit moment zie je dat ook vrouwen kwaliteitseisen gaan stellen aan de producenten van onze maatschappij. Vrouwen vinden dat het produkt *beter kan en moet*. Ze gaan zelfs zover dat ze aandringen op een plaats aan de produktietafel. Ze willen datgene wat ze consumeren ook produceren, met instandhouding van de door haar gestelde kwaliteitseis. (Dat zijn ze overigens thuis allang gewend!)

Ze weten dat ze over de nodige ervaring en kennis beschikken om goede produkten voort te brengen. Dat bewijzen ze door alle tijden heen. Alleen op de terreinen waar ze geen invloed hadden liep alles voortdurend fout: Politiek, vrede en

veiligheid, menswaardige samenleving, economie. ... En dat wat vrouwen uitstekend lukt in de mikro-situatie (gezin) zullen ze ook kunnen in de makro-situatie. Als ook binnen de PPR dus een discussie ontstaat over de 'kwaliteit' van vrouwen in de politiek dan wordt daar 'producententaal' geuit. En dat klopt. De 'producent', die zegt dat de 'konsument' geen goede producent kan zijn. En zolang mannen en vrouwen dit typische groeps-gedrag blijven vertonen zullen we in deze impasse blijven. En als mannen in meerderheid blijven beweren, dat zij het over het algemeen beter kunnen dan vrouwen dan zullen er altijd betere mannen plaats moeten blijven maken voor minder goede vrouwen.

Zolang bij selectie-procedures eisen als tijd, inzetbaarheid, kennis en ervaring volgens mannennormen geformuleerd worden zullen kinderen-hebben, thuis-eerst-iets-moeten-regelen, niet-gestu-deerd - hebben - omdat - je - toch - ging -

trouwen, niet-kunnen-komen-omdat-je-kind-ziek-is, als inferieure eigenschappen gezien worden. Inferieur in plaats van een dubbele inspanning om het toch waar te kunnen maken in de politiek. En omdat veel vrouwen in haar leven proberen deze zaken te combineren, zal er eerst eens gesleuteld moeten worden aan kwaliteitseisen. Anders blijven vrouwen kansarm in plaats van kwaliteitsarm. Dit waren zo'n beetje mijn gedachten over kwaliteit van vrouwen. Ik weet dat het niet genuanceerd genoeg is. Maar daar heb ik geen tijd voor. Want ik moet naast een volledige baan, een plaats in de plaatselijke politiek, ook nog een gezin runnen. Het is zondag en ik moet nu de was gaan doen en eten koken. Stel aan mijn gedachten dus geen al te hoge kwaliteitseis, want dat doet iedereen al. Ik weet best waar het aan schort namelijk aan mijn schort.

RIA SIJBERS-DRIEHOUIS

DE HARDE CIJFERS VAN HET SCP OP WEG NAAR DE TWEEDKLASSEN- MAATSCHAPPIJ

Thema van het komende PPR-Voorjaarskongres: werk. Aanleiding voor een reeks artikelen in dit blad de komende maanden over alles wat er mee te maken heeft. Om te beginnen een overzicht: arbeid anno '84, zoals opgetekend in het zojuist gepubliceerde Sociaal Cultureel Rapport '84, een uitgave van het Sociaal en Cultureel Planburo.

vaardbaar. In 1980 gold een werkloosheid van 150.000 nog als doelstelling van het overheidsbeleid. Ook in Bestek '81 wordt dat getal genoemd. Vanaf '82 worden geen aanvaardbare getallen meer genoemd. Het was ook niet meer bij te houden. Eind '83 bedroeg het percentage werklozen ruim 17% van de beroepsbevolking. Ruim 800.000 mensen. Hierbij is de verborgen werkloosheid en arbeidsongeschiktheid niet meegerekend. Er was een aantal min of meer opvallende

Oorzaken

Als onderzoeks- en adviesorgaan van de overheid geeft het SCP in haar rapport met name de opvattingen van haar opdrachtgever weer. Ook hier bij het opsommen van oorzaken en oplossingen met betrekking tot de werkloosheid wordt de gedachtegang gevolgd, zoals die zich de afgelopen tien jaar voordeed bij de opeenvolgende kabinetten en bijbehorende beleidsmakers.

Dacht men aanvankelijk dat de sterke stijging van de werkloosheid samenhang met de conjuncturele ontwikkeling in de economie (onder meer de oliecrisis), al spoedig moest men toegeven dat er wel degelijk structurele oorzaken in het spel waren. Deze hardnekkige oorzaken zocht men in de (te) hoge loonkosten, wegvallen van arbeid door automatisering én in demografische ontwikkelingen zoals de toename van het aantal werkende vrouwen en de immense toestroom van schoolverlaters. Al naar gelang de opvattingen over de oorzaken zocht men naar bijbehorende oplossingen. Zo vestigde men in de beginjaren zeventig nog wel zijn hoop op aangepaste werkgelegenheidsprogramma's, waarvoor extra geld werd uitgetrokken. Dat bleken de bekende druppels op de bekende gloeiende platen.

Een ander onderzoeks- en adviesorgaan van de overheid, de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid publiceerde in '78 het rapport 'Maken Wij Er Werk Van'. Daarin werd geadviseerd dan toch maar zoveel mogelijk nieuw werk te creëren in met name de kwartaire sector, de sector die voor het grootste deel drijft op overheidsgeld. Dat geld moest wel ergens vandaan komen. Daarom moest het economisch draagvlak van de maatschappij, de marktsector, extra aangezwengeld worden. Innovatie werd toen een van de sleutelwoorden.

Inmiddels weten we dat de kwartaire sector niet heeft geprofiteerd van deze voorstellen van de WRR. Dat kwam omdat intussen een ander sleutelwoord opdoemde: het financieringstekort. De effecten daarvan ondervinden we tot op de dag van vandaag. Terugdringen van de overheidsuitgaven en daarmee een flinke afbraak van de kwartaire sector, met het bijbehorende verlies aan werkgelegenheid. Daarnaast – onder andere op advies van de Kommissie Wagner – een krachtige stimulans van de marktsector. Deze

Thema van het komende PPR-voorjaarskongres is 'WERK'. De start van de inhoudelijke voorbereiding is al gemaakt. Parallel daaraan zal gedurende de komende maanden in de Radikalenkrant, naast informatie over het kongres en het kongresthema, ook een aantal artikelen worden gepubliceerd die direkt met het onderwerp 'arbeid' te maken hebben. Een soort 'warming-up' zou je kunnen zeggen. Om te beginnen een informatieve inleiding: Arbeid anno 1984, zoals is opgetekend in het zojuist verschenen Sociaal Cultureel Rapport 1984, een rapport dat elke twee jaar wordt uitgegeven door het Sociaal Cultureel Planburo en waarin het welzijn van de Nederlandse bevolking centraal staat.

In het speciaal aan arbeid gewijde hoofdstuk wordt een schets gegeven van de ontwikkelingen gedurende de afgelopen tien jaar. Natuurlijk is het meest opvallende én meest besproken gegeven de zeer sterke stijging van de werkloosheid. Zo sterk was die stijging dat de overheid in de loop van de jaren het hanteren van een bepaald percentage als maximaal aanvaardbaar maar heeft laten varen. Aan het begin van de jaren '70 was een getal van 100.000 werklozen nog aan-

trends waar te nemen. Zo namen de afgelopen tien jaar hoe langer hoe meer vrouwen aan de betaalde arbeid deel. Maar hun werkloosheid steeg eveneens; een aantal jaren zelfs sneller dan bij de mannen. Pas de laatste paar jaar neemt de werkloosheid onder mannen weer sneller toe. Het SCP erkent in haar rapport dat de genoemde cijfers slechts uitgaan van de geregistreerde werkloosheid en dat de niet geregistreerde inmiddels ook aanzienlijk is.

De jeugdwerkloosheid is een punt apart. Die is zeer groot, ook al stijgt die de laatste jaren iets minder snel. Oorzaak was en is nog steeds de grote uitstroom van schoolverlaters en daarmee een jaarlijkse uitbreiding van het arbeidsaanbod, waartegenover bij lange na niet voldoende banen staan. Opvallend en misschien een schrale troost voor de jongeren is dat zij naar verhouding minder lang werkloos blijven. Er is een snellere doorstroming dan bij de rest van de beroepsbevolking.

Werkloosheid komt meer voor onder laag opgeleiden dan onder hoger opgeleiden. De werkloosheid is het grootst in de industrie en in de bouw. Etnische minderheden, met name in de grote steden, worden erg getroffen door de werkloosheid.

uitgangspunten gelden nog steeds voor het huidige regeringsbeleid.

Resultaten

Het resultaat van alle pogingen tot nu toe om de werkloosheid terug te dringen is zeer mager te noemen. De werkloosheid stijgt nog steeds, alleen minder snel volgens de overheid. Wél ziet men inmiddels in dat er een tekort aan arbeidsplaatsen zal blijven, als er niet iets gebeurt aan herverdeling van al het beschikbare werk. Arbeidstijdverkorting is naast versterking van de marktsector en het terugdringen van het financieringstekort één van de poten van het regeringsbeleid om economie en arbeidsmarkt weer gezond te maken.

Het loopt naar bekend alleen nog niet zo vlot met die arbeidstijdverkorting. Na alle pogingen van de sociale partners is in 1983 de opbrengst in de vorm van herbezetting: nihil!

De verwachtingen voor 1984 zijn nog zeer onzeker. Het enige wat de arbeidstijdverkorting waarschijnlijk wél zou kunnen opleveren is: behoud van werk. Het SCP merkt in haar Sociaal Cultureel Rapport op dat haar eigen prognose in het rapport van '82 jammer genoeg is uitgekomen. Die prognose luidde: zelfs bij een zeer ingrijpend overheidsbeleid blijft de werkloosheid zeer hoog. Voor de komende tijd is de verwachting dezelfde.

De gevolgen van een en ander voor het welzijn van mensen is aanzienlijk. Het SCP signaleert – net als vele andere – een toenemende spanning in de samenleving. Uit onderzoek blijkt dat 'werkloos zijn' op een heel breed terrein negatieve gevolgen heeft voor mensen. Dat geldt voor mensen uit alle groepen. Het enige verschil dat uit het onderzoek blijkt is dat de negatieve psychische consequenties naar verhouding meer voorkomen bij lagerdan bij hoger opgeleiden. Dat geldt ook voor zaken als verveling en eenzaamheid. Politieke interesse is bij hoger opgeleiden groter dan bij lager opgeleiden.

Een nieuw gegeven komt naar voren bij de vraag naar deelname aan vrijwilligerswerk. Bij vorig onderzoek kwamen werklozen naar voren als weinig actief als vrijwilliger, terwijl de indruk bestond dat mensen met een baan ook nog meer vrijwilligerswerk deden. Dat is nu niet meer zo. Vooral in het vrijwilligerswerk met een tijdsbesteding van vijf tot vijftien uur per week komen werklozen meer voor dan werkenden. In vrijwilligerswerk dat vijf uur of minder per week kost zijn werkenden in de meerderheid. Hieruit zou blijken dat werklozen meer dan voorheen gaan zoeken naar een alternatief. Daaruit valt weer op te maken dat het arbeids-ethos nog diep verankerd is in onze samenleving. Het SCP waarschuwt voor de kloof die dreigt te ontstaan tussen dat arbeidsethos en het nog steeds groter wordende tekort aan arbeidsplaatsen. Dat lang niet alle mensen die werkloos

WERK

Voorjaarskongres '85

zijn gaan zitten wachten op redding van buitenaf, signaleert het SCP ook in haar paragraaf over 'officieuze arbeid'. Onder officieuze arbeid verstaat men al het onbetaald vrijwilligerswerk, het huishoudelijk werk en het doe-het-zelven. Ook het zwarte werken valt onder de officieuze arbeid, evenals het grijs werken. Voor de beide laatste werkvormen krijgt men wel betaald. Zwart is illegaal, grijs is soms illegaal, soms legaal. Dit alternatieve, derde of grijze circuit is vooral in de

jaren tachtig ontstaan. Het stelt de overheid ook voor nieuwe problemen. Zo maakt de overheid onderscheid tussen grijs werk als fraude en grijs werk als gereguleerd werk. Het eerste wil men bestrijden, maar men ziet tegelijk in hoe moeilijk dit zal zijn. Het laatste wil men uitbreiden, maar men stuit dan op de grenzen die de officiële arbeid stelt. Het werken met behoud van uitkering is, ook voor het SCP, een zo nieuw verschijnsel dat men er verder nog weinig over kan zeggen.

Tot slot signaleert het SCP een tendens die in de toekomst zich waarschijnlijk zal versterken; er zal niet alleen sprake zijn van statusverschil tussen werkenden en niet-werkenden, maar tevens zal er een statusverschil ontstaan tussen de kollektieve en de marktsector. In het huidige beleid immers wordt een sterk aksent gelegd op de marktsector – stimuleren van nieuwe technieken, vermindering van de lasten, hooggekwalificeerde beroepskrachten met hoge lonen. De kollektieve sektor zal vooral de sektor zijn waar arbeidstijdverkorting het eerst en het meest wordt doorgevoerd – geen nieuwe technologie, lagere salarissen. Met andere woorden: de bevoorrechte klasse van werkenden zal in zichzelf worden opgedeeld in twee nieuwe klassen, de harde en de zachte klasse. Een weinig aantrekkelijk beeld. En dat konkludeert het SCP zelf ook al.

ANNEKE VAN 'T HULL

RADIKALE NOTITIES

In het septembernummer van Radikale Notities:

BRAM VAN OJK over het plan van Van Kemenade, Wöltgens en Ritzen.

In Den Haag probeert het gemeentebestuur een parkeergarage onder de Hofvijver te krijgen. **JACK VERDUYN LUNEL** en **BEN BAKS** beschrijven het grensverleggende verzet dat Links Den Haag biedt.

Wat is ecologie? Heeft het iets met politiek te maken, en dan nog wel met linkse politiek? **ROEL VAN DUIJN** meent van wel. Maar **JAAP DE JONG** meent van niet.

BERT SWEERTS zet de stand van zaken met betrekking tot de Wet

Voorzieningen Gezondheidszorg en het belang daarvan voor de eerste lijn op een rijtje.

De positie van de burgemeesters in Nederland wordt besproken door **HENK WALTMANS**. Hij vindt dat de benoemde burgemeester maar moet blijven. Verder: recensies en berichten.

Radikale Notities is een uitgave van de PPR-Studiestichting, Singel 277, 1012 WG Amsterdam, 020-226018.

Dit nummer is te bestellen door overmaking van f 8,50 (inklusief verzendkosten) op gironummer 2144633 t.n.v. PPR-Studiestichting te Amsterdam, o.v.v. Rad Not 84/3.

DE KWESTIE: DE DOOD, DE TRANSPLANTATIES, DE TOESTEMMING EN DE GEZONDHEIDSINDUSTRIE

Eind dit jaar gaat de Tweede Kamer zich bezighouden met orgaantransplantaties. Dit naar aanleiding van een wetsvoorstel. De kwestie is simpel samen te vatten. Je kan het geen-bezwaar-systeem toepassen – dat is verwijderen van organen van overledenen zonder dat zij daarvoor tijdens hun leven expliciet toestemming hebben gegeven. Alleen als de overledene tijdens zijn leven kenbaar heeft gemaakt dat er geen organen verwijderd mogen worden na zijn dood worden deze organen, indien geschikt voor donatie – niet gebruikt voor orgaantransplantatie.

En dan is er het toestemmings-systeem – het uitnemen van organen uit een overledene die daarvoor toestemming heeft gegeven. Men kan dit kenbaar maken via een donorcodicil. Bij ontbreken van zo'n codicil kan ook de familie toestemming geven.

Op deze pagina's twee tegengestelde visies. Wim Willems (co-assistent) pleit voor handhaving van het toestemmingssysteem. Chris Bruins (arts) pleit voor invoering van het geen-bezwaar-systeem. Dit is niet alleen een discussie over de voors en tegens van twee systemen – maar ook over privacy, de gezondheidsindustrie en in hoeverre de onaan-tastbaarheid van het menselijk lichaam ook na de dood gegarandeerd blijft.

BEZWAAR TEGEN GEEN BEZWAAR

Wie in gezondheidszorgdiskussies pleit tegen bijvoorbeeld uitbreiding van de hartoperatiecapaciteit of vóór het handhaven van het toestemmingssysteem, laadt al snel de schijn op zich doodvonnissen over individuele mensen uit te wil-

len spreken. Men hoort dan argumenten als: 'Het zou je eigen moeder zijn', of 'Elk leven dat gered kan worden is dat waard; dat kan niet in geld uitgedrukt worden.' Ik wil proberen de onderhavige discussie uit dat vaarwater te halen met de volgende opmerking. Onze gezondheidszorg wordt onder meer gekenmerkt door een ongebreidelde, ongecontroleerde groei, minder gestuurd door maatschappelijke of politieke prioriteiten, als wel door irrationele factoren als individuele belangstelling, wetenschappelijk aanzien en prestige, beschikbaarheid van via landelijke bedelakties bijeengesprokkelde fondsen en wat toevallig in the picture is. Zo heeft de open-hart-chirurgie bijkans de vorm aan kunnen nemen van een religie. De enorme pre-okkupatie met 'het hart' en de spektakulaire operaties leidden een enorme bloei in.

De eerste berichten zijn al binnen, dat het aantal re-operaties (tweede operatie bij dezelfde patiënt) toe begint te nemen. Kortom: een bedrijf, dat blaakt van gezondheid, autonoom groeit, zichzelf onderhoudt en zich gesteund weet door een machtige hartlobby. Geld dat hier eenmaal is uitgegeven is niet meer beschik-

baar voor andere zaken, eventueel óók levensbedreigende ziekten. Ik wil hiermee duidelijk maken dat bovengenoemde pleidooien in de eerste plaats pleidooien zijn voor een andere prioriteitstelling. Uitgaande van een bevolking, die zijn verantwoordelijkheden volledig doorvoelt en daarnaar weet te handelen, is er ethisch gezien inderdaad geen verschil tussen beide donatiesystemen. Beide garanderen zij het zelfbeschikkingsrecht van de aspirantdonoren. Hoewel aan die vooronderstelling volgens mij volstrekt niet voldaan is, ben ik geneigd daar niet zo zwaar aan te tillen. Mijn grootste bezwaar is van een andere aard.

Het beoogde doel en het waarschijnlijke gevolg van de invoering van een geen-bezwaar-systeem is een ruimer ter beschikking komen van donororganen op een meer diskrete manier. Er hoeven geen pijnlijke vragen aan donor of familieleden gesteld te worden rondom het sterven. Het tijdsverlies zal beperkter zijn. Er zullen waarschijnlijk minder mensen bezwaar aantekenen dan er nu geen donorcodicil dragen. Het doel is een groei in het transplantatiegebeuren. Er is immers een tekort aan bijvoorbeeld donornieren (wachtlijst dertig maanden) en transplantanten is beduidend goedkoper.

Dit tekort aan nieren echter wordt veroorzaakt door de mogelijkheid transplantaties te kunnen verrichten. Er is geen tekort aan donordarmen of donoren. Het aanbod creëert het tekort. Deze technische vooruitgang verplicht ons na te denken hoe dit tekort op te heffen. Eventueel allerlei activiteiten te ont-plooien, bezwaar aan te tekenen en onvrijwillig vrijwillig in de zoveelste databank te gaan zitten. Dit is om te beginnen een bijzonder technokratische gang van zaken, die qua vorm en richting niet past binnen mijn (en ik dacht ook het PPR-) denken.

Daarnaast heb ik ook bezwaar tegen de voorgenomen groei zelf. Nu is er ten aanzien van niertransplantatie beslist een en ander te zeggen voor uitbreiding van de capaciteit. Het is nu eenmaal een gangbare, elegante vervanging geworden voor een hele vervelende, je totale leven beheersende dialyse. Toch lijkt het mij reëel

dat er een toename van het aantal niertransplantaties zal optreden die niet verklaard kan worden door het inlopen van de wachtlijst alleen. Leeftijd, algemene konditie, levensverwachting zullen minder als selectiekriterium gehanteerd worden. Het orgaan is er toch. Ook zullen nu weer de re-operaties in aantal toenemen.

Bovendien, en dat verontrust mij veel meer, zal de groei veel diffuser zijn en niet beperkt blijven tot niertransplantaties. De eerste alvleeskliertransplantatie zit er

op. Willen we die transplantatie wel? Wat gaat dát kosten wanneer dit routine wordt? Is dat zo'n hoge prioriteit? En wat te denken van de notitie van het toenmalige Ministerie van Volksgezondheid 'dat levertransplantaties zeker aan belangrijkheid zullen winnen als gevolg van de toename van levercirrhose door het toenemend alcoholgebruik'. Wie had het ook weer over preventie? En wat moeten we in 's hemelsnaam met harttransplantaties? De keuze voor een geen-bezwaar-systeem is de keuze voor een groeiende transplantatiebranche. Deze groei zal verder strekken dan alleen een toename van niertransplantaties. Deze keus zal ons weer een stukje verder wegvoeren van een preventieve geneeskunde. De gezondheidszorg zal weer een stukje minder beheersbaar worden.

Het toestemmingssysteem funktioneert als een unieke, natuurlijke rem op de medische expansie. Het handhaven ervan is een tamelijk oneigenlijke manier om een schijn van controle te houden op die expansie, maar het is er een. Die moeten we niet te snel weg doen.

Ik wil tot slot ook nog toegeven dat ik zeker ten aanzien van niertransplantaties op twee gedachten blijf hinken. Dertig maanden aan de dialyse op een nier wachten (natuurlijk ook eerst mogelijk geworden door diezelfde dialyse) is natuurlijk meer dan afschuwelijk. Hiervoor het toestemmingssysteem opgeven vind ik echter vooralsnog een te hoge prijs.

Binnen het toestemmingssysteem is nog van alles te bedenken om meer donornieren te werven, bijvoorbeeld een centrale registratie van codicillen in plaats van bezwaren. En wat mij betreft hoeft die wachtlijst niet teruggebracht te worden tot nul.

Ik ben me er echter pijnlijk van bewust, dat dit via een achterdeur ook een stimulans is voor andere transplantaties.

WIM WILLEMS

DE VERDELING VAN EEN SCHAARS GOED

Het probleem is dat er een tekort is aan organen die ter beschikking worden gesteld voor transplantatie, terwijl er in principe voldoende organen voor transplantatie geschikt zijn. Ieder jaar sterven er 700 tot 800 mensen wier organen bruikbaar zijn voor transplantatie. Er zijn jaarlijks circa 400 niertransplantaties nodig om aan de vraag te voldoen. Er is een wachtlijst van gemiddeld dertig maanden met zes- tot zevenhonderd wachtenden (Eurotransplant). Tot '82 vonden er jaarlijks 200 tot 250 niertransplantaties plaats.

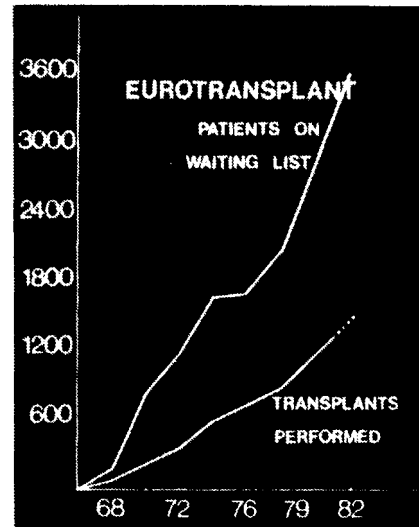
Het aantal codicilhouders bedraagt in Nederland ongeveer tien procent van de populatie.

Het aanbod aan donornieren is in 1983 verrassend gestegen: van 313 in 1982 tot 353 in 1983. Het aantal niertransplantaties is sinds jaren weer gestegen van 259 in 1982 tot 378 in 1983. Dit is een toename van 45%. Het is nog niet duidelijk of deze stijging incidenteel of structureel is. Als reden voor deze stijging wordt het aanstellen van transplantatiekoördinatoren genoemd. Een transplantatie-koördinator heeft tot taak, de organisatie van de transplantatie in ziekenhuizen te bevoor-

deren en daarbij behulpzaam te zijn. Er zijn vijf transplantatiekoördinatoren in Nederland.

De argumenten voor een geen-bezwaar-systeem:

1. Er kunnen meer organen ter beschikking komen. Er zijn meer mensen die toestemming willen geven voor explantatie, maar ze komen om één of andere reden niet toe aan het maken en/of dragen van een transplantatieverklaring.

2. Er is geen principieel verschil tussen een geen-bezwaar en een toestemmingssysteem. Volgens gezondheidsrechtdeskundige prof Leenen ook juridisch niet. De mens houdt in beide gevallen een zelfbeschikkingsrecht.

3. De emotionele belasting van de stervende, de nabestaande en de arts is minder groot. Het aantal donororganen mag dan zijn toegenomen, het aantal weigeringen is óók toegenomen. Het is de vraag

Persoonlijke gegevens:

Naam _____

Adres: _____

Postcode/Woonplaats: _____

Geboortedatum: _____

Te waarschuwen in geval van nood:

Naam: _____

Adres: _____

Postcode/Woonplaats: _____

Telefoon: _____

Relatie: _____

Donor Codicil

of het wel moreel verantwoord is om mensen die door de plotselinge dood van een vaak jeugdige geliefde ook nog eens te belasten met de vraag om organen af te staan.

4. Er zijn geen problemen over de vraag wie van de nabestaande toestemming moet geven. De meest betrokkenen zijn vaak door de crisissituatie niet aanspreekbaar. De overige familieleden durven geen beslissing te nemen en kiezen het zekere voor het onzekere: geen toestemming.

5. Tijdverlies kan worden voorkomen. Nogal eens zijn familieleden onbereikbaar.

6. Via een wettelijke regeling kan de transplantatieprocedure goed worden vastgelegd. Men hoeft niet bevreesd te zijn dat zijn organen er te vroeg worden uitgehaald.

Argumenten kontra geen-bezwaar-systeem:

1. Het geen-bezwaar-systeem is te technokratisch; er kan een transplantatiekultuur ontstaan waarin er te veel wordt getransplanteerd. Een toestemmingssysteem is dan een natuurlijke rem.

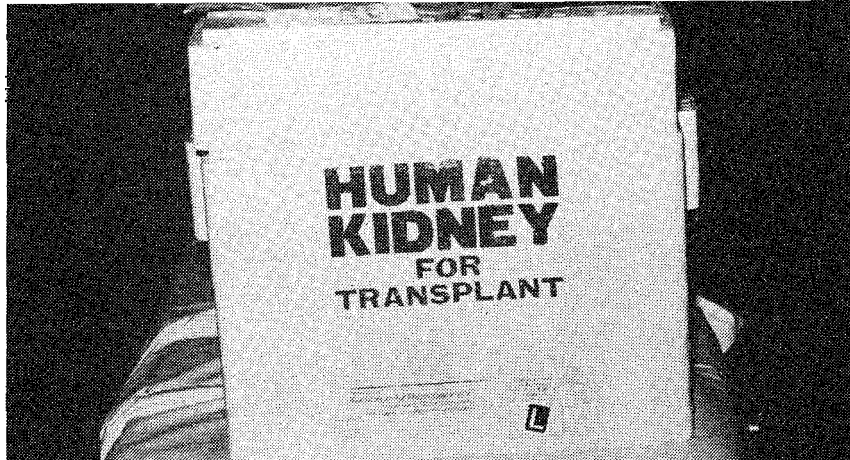
2. Het geen bezwaar-systeem is te bureaucratisch. Er moet een registratiesysteem worden opgezet. Dreigt er zo geen aantasting van de privacy?

3. Het is niet juist om als je ergens tegen bent dat je dit moet melden.

4. In het geen-bezwaar-systeem kunnen mensen niet beschermd worden die tijdens hun leven verzuimd hebben hun 'religieuze' bezwaren kenbaar te maken.

5. Het is niet duidelijk welke organen worden weggenomen. Bij het toestemingsstelsel worden deze met name genoemd. Mensen hebben het idee dat er niets van hun lichaam overblijft en dat de ingreep van buiten zichtbaar is.

6. In Frankrijk, waar het geen-bezwaar-

systeem bestaat, is het donoraanbod niet toegenomen.

Het geen-bezwaar-systeem is te technokratisch: dit argument zal in de PPR-kringen wel aanslaan, omdat men mijns inziens terecht nogal kritisch staat ten aanzien van de techniek. Technische mogelijkheden dienen niet onze keuze te bepalen.

Niet de techniek moet heersen, maar de mens.

Ik ben niet anti-technologie maar wil het beheer en het gebruik ervan onder strenge controle brengen. Het probleem in de gezondheidstechnologie is niet de *mogelijkheid*, maar *het gebruik* ervan. Dat is tot nu toe in handen van niet-kontroleerbare vrije beroepsbeoefenaren en ziekenhuizen die baat hebben bij een hoge productie.

Transplantatie is een nieuwe technische verworvenheid die we kritisch moeten volgen maar waar ik in eerste instantie niet negatief tegenover sta.

Met de tegenstanders van een geen-bezwaar-systeem vanwege dit argument, ben ik het eens dat een teveel transplantieren voorkomen moet worden. Dat is schadelijk. Maar in het licht van een tekort aan donororganen moet dit argument niet

overdreven worden. In een kosten/batenanalyse dient men zich af te vragen wat schadelijker is voor de volksgezondheid: een te klein of een te groot aanbod. Ik kies voor het eerste.

Gaat al dat geld niet ten koste van de preventie? Transplantatie is toch sleutelen aan een eindfase? Mijn antwoord: in de gezondheidszorg valt nog veel te bezuinigen ten gunste van de patiënt. Thans is de keuze nog niet reëel: transplantatie of voorlichting. Er is nog voldoende geld in het gezondheidszorgcircuit dat beter en efficiënter kan worden besteed. Daar komt bij dat echte preventie niet moet komen van de gezondheidszorg maar van andere sectoren in de samenleving die grote invloed op het gedrag en het leefmilieu van mensen hebben, zoals de economie, de werkgelegenheid, de volkshuisvesting, het milieu, etc. De zogenaamde *live-style* (voeding, relaties, werk) en zogenaamde *live-events* (veranderingen in iemands leven, chronische stress, verlies, eenzaamheid) blijken van groot belang te zijn bij het ontstaan van ziekten. Deze blijken nauwelijks individueel beïnvloedbaar. In de gezondheidszorg wordt individueel gewerkt. Afgezien van de vraag of een gezondheidswerker zich wel met *live-style* van zijn cliënt moet bemoeien. Medikalisering van maatschappelijke en sociale problemen ligt op de loer. Het nut van bevolkingsonderzoek wordt door nogal wat mensen dan ook betwijfeld. De gezondheidszorg is voornamelijk een reparatieve en conserverende zorg (vroegtijdig opsporen van ziekten, ook wel sekundaire preventie genoemd, valt hier ook onder). Daarin past transplantatie.

Het geen-bezwaar-systeem is te bureaucratisch: ik vind dit argument te individualistisch. De macht van de familie is te groot indien deze bij een keuze alleen denkt aan de overledene en aan zichzelf en niet aan haar maatschappelijke verantwoordelijkheid ten aanzien van anonieme mensen.

Burocratisering roept terecht weerstanden op. Op sommige terreinen is er inderdaad sprake van overregulering, op andere zoals op het terrein van patiëntenrecht weer niet. Ik vind het een taak van de overheid de zwakke te beschermen en de

- Geef hier uw toestemming dat u uw organen/weefsels beschikbaar stelt voor transplantatiedoelinden, na uw overlijden. ● Zet er de datum en uw handtekening onder.
- Zorg dat u deze met de hand geschreven verklaring altijd bij u draagt.
- Breng uw familieleden op de hoogte van uw wensen.

- De drager van dit codicil tekende deze wilsbeschikking in de verwachting dat deze, zo mogelijk, zal worden uitgevoerd. U weet niet hoe te handelen?
Bel Eurotransplant 071-26 38 07.

schaarse middelen in de maatschappij te verdelen. Indien dit laatste het geval is, heeft de overheid mijns inziens het recht in te grijpen in de privésfeer. Dat gebeurt ook regelmatig. Bijvoorbeeld moreel is men verplicht zijn naaste te helpen, maar de overheid stelt wel een belastingwetgeving met sankties in om deze morele verplichting te effectueren. De vraag is of we als samenleving niet meer de nadruk moeten leggen op de belangen van de zieke medemens dan op de belangen van een dood individu. Moeten we in relatie tot het fundamentele recht op deze voorziening afhankelijk blijven van de altruïstische daden van een individu of een familie? Moeten we als persoon niet meer de nadruk leggen op solidariteit, op naastenliefde en minder op zelfbeschikkingsrecht?

Prof. Roscam-Abbing drukte zich nog krachtiger uit: 'in vergelijking met dienstplicht (waarbij van iemand wordt gevergd zijn leven in de waagschaal te stellen in dienst van de gemeenschap) is het niet te veel gevraagd als men een beroep doet op de organen van één overledene'. Hij vindt het geen bezwaarsysteem nog een heel tam systeem. Hij zegt een soort onteigeningsrecht niet eens zo dwaas te vinden. Ik accepteer dus enige bureaucratie ter wille van een hoger doel – de verdeling van schaarse goederen.

Het geen-bezwaar-systeem beschermt niet die mensen die tijdens hun leven hun bezwaren niet kenbaar hebben gemaakt: het is duidelijk dat indien het vermoeden bestaat dat de overledene waarschijnlijk tegen explantatie van organen zou zijn geweest, dit gehonoreerd wordt. Er zijn ook bij een geen-bezwaar-systeem diverse variaties mogelijk. Zo zal uit pieteit de familie medegedeeld worden dat de organen van de overledene gebruikt worden. De familie kan dan alsnog bezwaar maken.

Het geen-bezwaar-systeem geeft teveel macht aan artsen: mogen ze te veel hun gang gaan? Halen ze niet alle organen weg voordat ik dood ben? Wat blijft er van mijn lichaam over? Dit zijn allemaal reële vragen. Vragen die ook te maken hebben met de angsten en de taboes rondom het dood gaan. Een geen-bezwaar-systeem klinkt griezelig – deze angsten en vragen kunnen worden weggenomen met een goede wetgeving, die overigens voor beide systemen wenselijk is. Een andere reden om een wet te maken is om de commerciële handel in donororganen te voorkomen, hetgeen helaas is sommige landen voorkomt. Over de gang van zaken bij een transplantatie zijn goede afspraken te maken. Uiterlijk hoeft het niet herkenbaar te zijn dat de organen getransplanteerd zijn; deze onrust kan worden weggenomen.

In andere Europese landen helpt het geen-bezwaar-systeem niet het donor-aanbod te verhogen: er zijn meer factoren dan het toestemmingsstelsel die het aan-

bod niet optimaal doen zijn. De honorering van het transplantatieteam en het ziekenhuis spelen ook een belangrijke rol, evenals de organisatie en de transplantatiebereidheid van ziekenhuizen. Dat kan per land verschillen. En niet toenemen van het donoraanbod bij de invoer van een geen-bezwaar-systeem zegt op zich nog niets.

Fraai is de curve die Eurotransplant demonstreert van het aantal niertransplantaties in de afgelopen tien jaren.

Er zitten twee duidelijke stijgingen in die volstrekt parallel lopen met de goede honorering van het transplantatieteam en het aanstellen van transplantatiecoördinatoren. Van exogene beïnvloeding gesproken! Het wachten is op een derde knik in de curve: de overgang van een

toestemming naar een geen-bezwaar-systeem waardoor de transplantatiemogelijkheid optimaal wordt. Dan is maatschappelijke controle relevant, maar de gezondheidszorg maakt in onze huidige maatschappij deel uit van het kapitalistische systeem, dus er is nog heel wat werk aan de winkel om dit te veranderen.

Het argument dat Nederland in Europa niet moet achterblijven is niet zo sterk; wij als PPR zijn niet zo dol op de Europese gedachte in de huidige vorm.

Ik hoop dat ik de PPR van haar standpunt kan afbrengen en haar op grond van mijn argumenten kan laten kiezen voor een geen-bezwaar-systeem; veranderen is altijd mogelijk, zeggen we dan.

CHRIS BRUINS

'EN DE PPR – VAN TWEE NAAR DRIE'

DE OPINIEPEILING ALS RITUELE DANS

Elke maand weer: de PPR van twee naar één. De PPR van twee naar drie. Was getekend: Lagendijk, De Hond, NIPO. Waarop eenieder zwaarwichtig z'n konklusies trekt. Gerard Jongerius over de zin en onzin van enquêtes.

Met een ernstig gezicht kondigde de nieuwe parlementaire verslaggever van AVRO's Televisier op 1 oktober een opmerkelijke uitslag aan van een nieuw verkiezingsonderzoek. Op welke partij zou u stemmen als er nu Tweede Kamerverkiezingen zouden zijn? Zo luidde de (standaard-)vraag van Buro Lagendijk. En deze vraag wordt verschillende keren per jaar gesteld door datzelfde Buro Lagendijk, het NIPO en buro Interview van Maurice de Hond. Even zovele keren wordt de uitslag van een dergelijk onderzoek gepresenteerd als 'een opmerkelijke uitslag van een nieuw verkiezingsonderzoek'. Het ritueel wordt pas echt compleet als fractievoorzitters van diverse partijen hun licht mogen laten schijnen over die uitslag. Wat is de waarde van dit soort rituele dansen van journalisten en politici? Die waarde is betrekkelijk. Er blijken soms aanmerkelijke verschillen te bestaan tussen de onderzoeken van de verschillende buro's, dus voorzichtigheid blijft geboden.

Terug naar de AVRO/Lagendijk-enquête. Het algemene beeld van de laatste maanden: flinke winst voor de PvdA, een stabiel CDA en verlies voor VVD en D'66, werd ook hier bevestigd. De PSP stijgt niet langer en blijft staan op drie

zetels. De CPN gaat van drie naar twee zetels. De EVP blijft gelijk en de PPR wint één zetel.

Dat is altijd plezierig zo'n veronderstelde zetelwinst voor de PPR. Toch past daarbij de nodige relativering, ook al korrespondeert die winstverwachting redelijk met uitslagen van andere enquêtes. Bij het NIPO schommelt de PPR redelijk constant tussen de 2% en 2,5%, dat wil zeggen drie à vier zetels. Bij Maurice de Hond zitten we structureel lager: twee à drie zetels. Nu dus ook bij Buro Lagendijk een verwacht aantal van drie zetels. Bij het Lagendijk-onderzoek blijkt dat slechts 60% van de kiezers nu al weet welke partij ze zullen stemmen. Dat betekent een grote groep die het (nog) niet weet. Het stemgedrag van die grote groep zwevende kiezers zal uiteindelijk nog voor een verrassende uitslag kunnen zorgen. Bovendien zijn de onzekerheidsmarges en toegestane afwijkingpercentages zodanig dat een zetel meer of minder voor de kleine partijen op basis van deze uitslag heel goed mogelijk is. Het blijft dus zaak uitslagen van verkiezingsenquêtes, los van de vraag of de uitslag voor de PPR gunstig of ongunstig is – op de juiste waarde te schatten.

Er is zeker geen aanleiding om het werken aan een vergroting van de werfkracht en herkenbaarheid van de PPR op een laag pitje te zetten. Integendeel. De enige verkiezingsenquête die echt telt wordt gehouden op de dag van de eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen: 21 mei 1986.

GERARD JONGERIUS

GROEN – TUSSEN POLITIEK EN RELIGIE

ENKELE

VULGAIR-MARXISTISCHE OPVATTINGEN

Alles wat u altijd al over groene politiek wilde weten – of alles wat u er niet over wilt weten – is te vinden in „Groene Politiek”. Niet alleen een boek, ook een manifest. John Steegh las het en wist daarna weer precies waarom hij PPR-lid is. Een recensie.

ge, maar zeker niet nieuwe voorstellen komt. Een en ander zou zó in een PPR-programma kunnen staan. Zelfs in een bekende discussie in de partij over de vraag of ter beperking van het energiegebruik de gasprijs zou moeten stijgen, wordt impliciet gekozen tegen het „principiële” milieustandpunt en vóór het „sociale” standpunt: energiebesparing akkoord, maar niet ten koste van de laagste inkomens. Datzelfde geldt voor de bijdrage over sociale verdediging als alternatief voor de afschrikkingsstrategie, over de landbouwpolitiek in Europa en over selectieve groei, waarbij sterk op het CE-scenario wordt geleund. Zelfs de vijftien stellingen waarmee de 'verworpen Moeder Aarde' moet ontwaken, zijn in hoofdzaak in overeenstemming met het PPR-programma.

Zit het verschil tussen de PPR en het Groen Platform dan in de opstanding van de aardmoeder?

Sommige schrijvers in het boekje distantiëren zich uitdrukkelijk van het predikaat 'utopisch'. Ten onrechte mijns inziens; utopieën zijn een noodzakelijk, hoewel niet onproblematisch middel om de doelstellingen van een partij in blauwdruk-vorm voorstelbaar te maken en daarmee slagkracht te verlenen. Met name de bijdragen van Van Duijn en Van Dieren getuigen echter van iets heel anders. Onder de titel 'Kringloop der ideeën' worden we in vliegende vaart door de boekenkast van Van Duijn gesleurd, in een zodanig tempo dat het onmogelijk wordt enig citaat in zijn tekst te beoordelen. Via Hippokrates, de chinese filosofie, Einstein, Descartes, Newton, de Bergrede, Eckhardt, Franciscus van Assisi, Luther, Calvijn, Schweitzer, Marx en Kropotkin naar Adam Smith en nog een paar planken.

Daarbij wordt ons een beeld voorgeschoteld van een wereld die 'in eenheid met zichzelf' leefde, maar door de mechanistisch denkende filosofen van na 1500 én door de korrumperende invloed van de macht ruw wordt verstoord. Onder invloed van het groene denken evenwel keert de wereld terug naar de bron en herleeft de oude eenheid.

Dat heeft veel weg van vulgair-marxistische opvattingen over de paradijselijke toestand van het 'oer-kommunisme', de zondeval van de klassemaatschappij en de opstanding van de verworpenen der aarde, waarna alle vervreemding en machtsstrijd zijn opgeheven.

Uiteraard staat het een ieder vrij zijn eigen inspiratie te volgen bij het ontwikkelen van een politieke strategie. Maar ik meen dat we met de oprichting van de PPR juist hebben bereikt dat geloof niet het leidende principe bij de formulering van een politiek programma kan zijn. En dan maakt het niet uit of het over het christendom van CDA'ers gaat, of over een groen geloof in de bestrijding van de 'bewapening, ontkerkelijking, verkillen en dekadentie' van de moderne Westerse maatschappij. Daarom lijkt me de oprichting van het Groen Platform, gewild of niet als concurrerende politieke partij, gezien de grote programmatische overeenstemming met de PPR, een stap terug. Een verbinding met het 'verleden': de kringloop van een 'religio'.

Voor het eerst sinds jaren weet ik weer precies waarom ik lid ben van de PPR. Waar 'groen' zoal niet goed voor is.

JOHN STEEGH

Roel van Duijn (red.): 'Groene Politiek, De Visie Van Het Groen Platform', De Horstink Amersfoort 1984.

In een geheel op groen papier gedrukt pamflet geeft het Groen Platform haar „visie” onder de titel „Groene Politiek”. In tien bijdragen van Roel van Duijn, Bas de Gaaij Fortman, Wouter van Dieren en Margo Andriessen (waar kennen we die namen toch van?) wordt in vogelvlucht een idee gegeven van de filosofie en van de praktische voorstellen van het Platform.

Laat ik het eerst over de praktische voorstellen hebben. Er is een paragraaf over de zure regen en wat daaraan gedaan kan worden, die blijk geeft van een gegeven kennis van zaken en met zinni-

Verkrijgbaar in elke goede boekhandel

Hoe overleven we de verwoesting van de aarde? Hoe redden we, in de schaduw van de atoomraketten, de vrede? Hoe maken we een einde aan onderdrukking en ongelijkheid? Lees de visie van het Groen Platform in:

Groene politiek

Met bijdragen van Margo Andriessen, Wouter van Dieren, Roel van Duijn, Bas de Gaay Fortman, Henk Moll, en Jan Paul van Soest. Prijs f 10,--

Een uitgave van DE HORSTINK (033-754868)

Hoera we hebben een PPR-burgemeester, afscheid van een Jonkheer, en hebt U wel eens een gefeminiseerde hongerlijdster gezien?

Gezien mijn inkomen, bezittingen, luxe, woon- en werksituatie vind ik dat ik tot de rijken van deze aarde behoor.

Ondanks het feit dat dat rijk zijn voor een deel is bereikt door bepaalde, vooral op verspilling en milieuaantasting gebaseerde luxe als een auto niet te willen hebben, ben ik daar in het geheel niet trots op. Ik besef steeds beter dat verspilling, rooibouw, uitbuiting en afwenteling en o.a daardoor voor weinig zinvol werk goed betaald worden, een veel te overheersende financiële rol spelen. Wat voor mij geldt, vind ik ook van toepassing voor nagevoel alle andere hogere tot hoge inkomens.

Ik vind dat ik te vaak moet konstateren dat je met zo'n overtuiging weinig of geen respons krijgt. Ook niet in PPR-kringen. Ik heb een sterk vermoeden dat echte armoede gekombineerd met bijvoorbeeld slecht en zwaar werk, slechte woonomgeving en lage scholingsgraad bij PPR-leden en PPR-aanhangers haast niet voorkomt. En ik denk dat dit de belangrijkste reden is dat vergeleken met de ellende die armoede steeds weer veroorzaakt, in de PPR veel te weinig aandacht aan een konsekwente armoedebestrijding wordt besteed. En dat vind ik onbehoorlijk.

Tegen deze achtergrond gezien zou ik bijvoorbeeld willen stellen dat de man of vrouw met een goed gevoel voor rechtvaardigheid en het stellen van prioriteiten in ons bestel geen burgemeester kan zijn.

Burgemeesters verdienen veel te veel, hebben te veel status en worden zeker niet gekozen als ze een echte onderkant-visie zouden willen uitvoeren.

Tijdens een discussie-avond over feminisering stond ik met mijn opvatting bestrijding van de armoede dus terugdringen van de vooraf in het Westen voortwoekerende

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

verarming, is de belangrijkste voorwaarde om emancipatie, feminisering en echt economisch onafhankelijk kunnen zijn te kunnen laten plaats vinden alleen!

En ik vind het nog steeds zeer ongeëmancipeerd dat een gefeminiseerde dame van het partijburo mij er van beschuldigde dat ik bestrijding van de armoede misbruikte om het proces van feminiseren te kunnen bagatelliseren.

Hebt U wel eens een gefeminiseerde hongerlijdster gezien of ontmoet? Ik niet!

In het interview met de Jonkheer was o.a. te lezen: Sporten, gevaarlijke ski-toeren in het hooggebergte, moterijden door gevaarlijk Midden-Amerika, een broer als ambassadeur, een huisje van de familie. Ingedriënten die in programma's als Dallas en Dynasty onophoudelijk dienst doen om de mensen van een decadent bovenkant-wereldje te kunnen laten genieten.

Mede gezien dat de interviewers op deze hang naar avontuur en spanning niet hebben gereageerd of hun verbazing hebben uitgesproken, begin ik steeds meer te geloven dat de PPR bovenkant-inteelt-verschijnselen gaat vertonen.

**Jan Res
Castricum**

CHILI

'Waar is links Nederland?' vroeg ik me af toen Van Aardenne triomfantelijk zijn kontrakt met ITT bekendmaakte. Dit incompetent kabinet dat miljarden uit ons land laat wegvloeden houdt niet op ons te schande te zetten. Want deze 'suksevolle transaktie' die ons land verbindt met een kapitaalkrachtige investeerder is in feite het binnenhalen van de wolf in een bos waar de jager z'n vak niet verstaat.

Dat dit dan ook nog eens bekend moet worden op juist die dag dat Chili en alle gevluchte Chilenen in ons land de val van Allende herden-

ken is een bittere schande. Maar hoevelen van ons zouden nog weten wat de rol was en is die ITT en CIA speelden en spelen in het terroriseren van Chili's democratie en de rest van Latijns-Amerika? Hoeveel Nederlanders begripen nu de ontzetting en bedreiging die er van deze door ons aangegane politiek-economische relatie met deze super-multinational uitgaat en wat een klap in het gezicht het is voor de Zuid-amerikaanse vluchtelingen hier? Wij die het weten kunnen moeten opnieuw naar voren treden - de handen ineen slaan en bescherming bieden en bekendmaken wat de horror is van dit wanbeleid.

**Janine van Bommel
Nijmegen**

DWERGEN

Nieuwe Tweede Kamer-verkiezingen mogen dan nog wel niet direkt voor de deur staan, toch richten wij ons hierbij tot Progressief Nederland met 't vriendelijke doch dringende verzoek zich te gaan bezinnen op haar toekomst. Wil 'klein links' klein blijven of wil zij werkelijk de broodnodige radikale veranderingen in de inrichting van onze samenleving realiseren?

Wanneer zij dat laatste wenst dan zal zij politieke macht moeten verwerven en, of we dat leuk vinden of niet, daartoe is de medewerking van de kiezers onmisbaar. Maar dan zullen die kiezers niet alleen overtuigd moeten worden van de noodzaak tot radikale verandering maar ook van de mogelijkheid daartoe.

En aan dat laatste schort 't op dit moment nogal. 't Feit dat er nu vijf kleine progressieve fracties aan het Binnenhof zetelen en de mogelijkheid dat zij straks gezelschap krijgen van de Socialistische Partij en 'n Groene Partij, doet klein links geen goed. Sterker nog: zij is volstrekt ongelooftwaardig wanneer een dusdanig verdeeld links

zegt reële alternatieven voor 't huidige regeringsbeleid te hebben.

Doch niet alleen deze ongelooftwaardigheid zal stemmen kosten, ook zal de verdeeldheid zetels kosten ten gevolge van de inrichting van ons kiesstelsel.

Redenen genoeg dus om samen te werken; maar met wie en hoe? Wat het 'wie' betreft: men zal zich moeten afvragen of het te verantwoorden is dat men zich op grond van verschillen in inspiratiebron (of zelfs op grond van de vraag of die expliciet vermeld moet worden) ook apart organiseert. Waarom laten we ons niet binden door onze gemeenschappelijke idealen?

We dienen ons ook af te vragen in hoeverre we ons bij het afwijzen van samenwerking laten leiden door vooroordelen. Onuitroeibaar lijkt bijvoorbeeld de neiging de CPN te identificeren met de negatieve aspecten van de inrichting van de Russische maatschappij, of de neiging om je vingers na te tellen nadat je 'n christen een hand hebt gegeven.

In hoeverre is het tenslotte gerechtvaardigd dat we ons laten afschrikken door de radikaliteit (of het gebrek daaraan) bij anderen? Moeten we niet alles op alles zetten om het op hoofdpunten met elkaar eens te worden?

Verder dienen we ons ook te bezinnen op de wijze van samenwerking. Tussen een fusie en een lijstverbinding liggen nog allerlei andere vormen van samenwerking, zoals een gemeenschappelijke lijst of afzonderlijke lijsten met een gemeenschappelijk program van hoofdpunten.

Gezien het grote aantal keuzen dat gemaakt dient te worden, is 't onderhand de hoogste tijd ons te gaan bezinnen op deze vragen. We willen niet dramatisch doen, doch de tijd dringt voor de vele slachtoffers, hier en elders, van het huidige regeringsbeleid. Zij zijn de slachtoffers van onze afkeer van compromissen!

Progressief Nederland Verenigt U!

**Bertjan Heerdink Zwolle
Jan Wout Vriese Groningen**

HERMAN VERBEEK: EUROPA, NICARAGUA

Direkt na de Verkiezingsuitslag op zondag 17 juni ging ik naar Brussel. De eerste die me daar aansprak was een donkere tengere man, met een bleek gezicht, een keurig pak aan; hij vroeg: „Bent u hier misschien verdwaald?” „Ja, zei ik, maar wie bent u?” „Franz Kafka”, zei-ie.

Nu, vier maanden later, heb ik wel vertrouwen en overzicht gekregen. Vertrouwen vooral ook dankzij de steun van Ria, Wim en Rouke, die in m'n buurt bleven. Je kunt makkelijk verloren lopen op de Europese Markt.

Het Groen Progressief Akkoord heeft meegedaan aan het oprichten van de Regenboog-fraktie. Die telt 21 zetels. Het politieke deel van de fraktie heet: de Groene Alternatieve Europese Alliantie (GRAEL). Het omvat de Grünen van de Bondsrepubliek met zeven zetels, het GPA met twee, de Italiaanse PDUP en DP elk met één zetel. Grünen en GPA zijn beide met een dubbel aantal mensen aanwezig. De zeven gekozen Grünen worden na 2½ jaar opgevolgd door hun 'Nachrücker' (ik spreek van 'nachfolger'). Bram van der Lek blijft vijf jaar: Nel van Dijk van de CPN neemt op 1 januari '87 mijn plaats in; Roel van Duijn zal vijf jaar lid zijn van de GPA-afvaardiging, formeel als medewerker, Agalev en Ecolo, België, zijn nog geen lid van de GRAEL, al doen ze in praktijk ten volle mee (Paul Staes en François Roelants). Daarover wordt in november beslist, op een kongres van de Europese Groenen in Dover. Agalev en Ecolo zijn wat allergisch voor rood, zij moeten dus ook wennen aan het GPA-experiment. Wat mij betreft, het is of ik nooit anders als in het GPA gewerkt heb.

Als de Radikalenkrant me belt voor deze kolom, sta ik op het punt naar Straatsburg te reizen. De Grünen hebben zich de ogen uitgewreven bij het zien van hun grote overwinning, op 30 september, bij de gemeenteraadsverkiezingen in de deelstaat Nordrhein-Westfalen: 8.6% van de stemmen. In Münster 15.5%, in Bonn 12.5%. Maar ook in de dorpen, onder de boeren, een gegroeide aanhang, ten koste van de CDU. Onze fraktie heeft een 'Landwirt' van de Grünen als voorzitter:

Friwi Graefe zu Barendorff; wat een prima man! Van zijn dertig hektare land, dichtbij Bielefeld, heeft hij zes hektare omgezet voor biologische landbouw, met verdeelcentrum en al.

De avond na die verkiezingen organiseert de WDR een tv-programma vanuit de 'Würtzmühle' in het oude stadscentrum van Straatsburg, anderhalf uur live. Een debat over de nieuwe politieke beweging in Europa: de Groenen. Met z'n vieren worden we bestookt door twee interviewers, drie Europarlementariërs, een Britse Conservatief, de CDU-er en Renate Weber van de SPD. Het aanwezige publiek uit het Franse en Duitse grensgebied weert zich ook geducht. Aan het eind van de uitzending bijt de CDU-man me toe: „*Sie sind Priester und provozieren so?*” „*Die Verhältnisse provozieren, ich lasse sie nur sehen; im übrigen: ein Priester soll der Revolution angehören.*”

De volgende dag is het in Brussel rennen en draven. Maar dat kun je ook rustig doen, dat gaat wel zo snel. De ontwerp-begroting '85 komt eraan. De Raad van Ministers is eindelijk klaar. Het diktaat is grof. Kommissie en Parlement hebben maar ja te knikken: 5.8 miljard gulden ongedekt. De posten milieu, energie, ontwikkeling enz. gaan tientallen procenten terug. De week tevoren heb ik aan de Raadgevende Assemblee voor de Lomé-Drie Akkoorden in Luxemburg deelgenomen. Lomé regelt de preferente relaties van de EG met 64 oud-kolonies in Afrika, de Caribic en de Pacific, vandaar: de ACP-landen. Ook die begroting gaat voor de komende vijf jaar drastisch omlaag: van 20 naar 18 miljard. Een brok afgenomen van een schijntje. Zo werkt 'vrije markt'. De voedseloverschotten groeien hier, ginds moeten meer en meer mensen verhongeren. Vrije markt is onverenigbaar met mensenrechten, onverzoebaar met democratie.

De begroting '85 is tien telefoonboeken dik. De onvergelykelijke John Lambert, die al vijf jaar sekretaris-generaal van de Technische Fraktie is geweest en nu de onze is geworden, wijst ons snel de weg. Maar het meeste moet je zelf doen, terwijl

we nog geen medewerkers hebben. In de achttien commissies van het Parlement worden de amendementen opgesteld. Bram doet het in de commissie Milieu, ik in die voor Ontwikkeling. Europa kan ik alleen zien met de ogen van de slachtoffers, buiten en binnen haar grenzen.

In de GRAEL rijst intussen een probleem. De Italiaanse PDUP, in '69 uit de PCI gegooid, zal daarin aan het eind van het jaar waarschijnlijk terugkeren. Dan moet Luciana Castellina dus naar de Communistische Fraktie. Voor ons het verlies van een fantastische vrouw, onvermoeibaar in de vrouwen- en de vredesbeweging.

Voor de CPN en de PSP in het GPA is dit verlies ook een politiek probleem. De groene GRAEL had vooral door de PDUP voor hen voldoende rood tegenwicht. Voor mij trouwens ook. Rood-groen acht ik een prima kleurencombinatie voor een club in de politieke eredivisie. Kontrastkleuren kunnen elkaar versterken.

Tussen alle vergaderen, lezen, telefoneren en schrijven door ga ik een paar uur naar het Russell-Tribunaal over Nicaragua in Brussel. Bij aankomst worden we met vier priesters in een kamertje geloodst: Ernesto Cardenal, François Houart, ontwikkelingsdeskundige van de Universiteit van Leuven, Jef Ulburghs, Vlaams priester in het Europees Parlement, als onafhankelijke op de lijst van de SP gekozen, en ik. Ernesto bespreekt met ons de conflicten die hij en zijn kollega-priester-ministers hebben met het Vatikaan. Zij zullen in geen geval gedwongen aftreden, integendeel. Wij evenmin. Dan bezien we hoe wij ons bezoek aan Nicaragua, tijdens de verkiezingen op vier november, het best kunnen benutten. Konkrete opbouw-projecten bespreken met communes van het volk. We stellen nog een spoedresolutie op tegen de opnieuw dreigende invallen van de VS. Bij ons afscheid voel ik Ernesto's zachte tanige lichaam.

Nu eerst naar huis. Dat is waar ook, ik heb nog een thuis. Op het PPR-kongres, 17 november in Utrecht, hoop ik meer te kunnen berichten.

R A D D O K A L E N

BLAD / JAARG. 17 / NR. 10 / 13 NOV. 1984

R A N T

**RIA
BECKERS:
'IK
GENEER ME
SOMS
DOOD
VOOR
DISKUSSIES
IN
LINKSE
PARTIJEN'**

(Zie pagina 12)

Gezocht: Leden Voor Stuurgroep Raads- en Statenwerk

De Stuurgroep Raads- en Statenwerk van de PPR heeft behoefte aan uitbreiding. Er is plaats voor twee nieuwe Stuurgroepleden. Van de kandidaten wordt verwacht dat zij inzicht hebben in de problematiek die speelt op plaatselijk en/of provinciaal nivo. Te denken valt aan (ex)-raads- en statenleden, leden van steunfrakties en ambtenaren werkzaam bij gemeente of provincie.

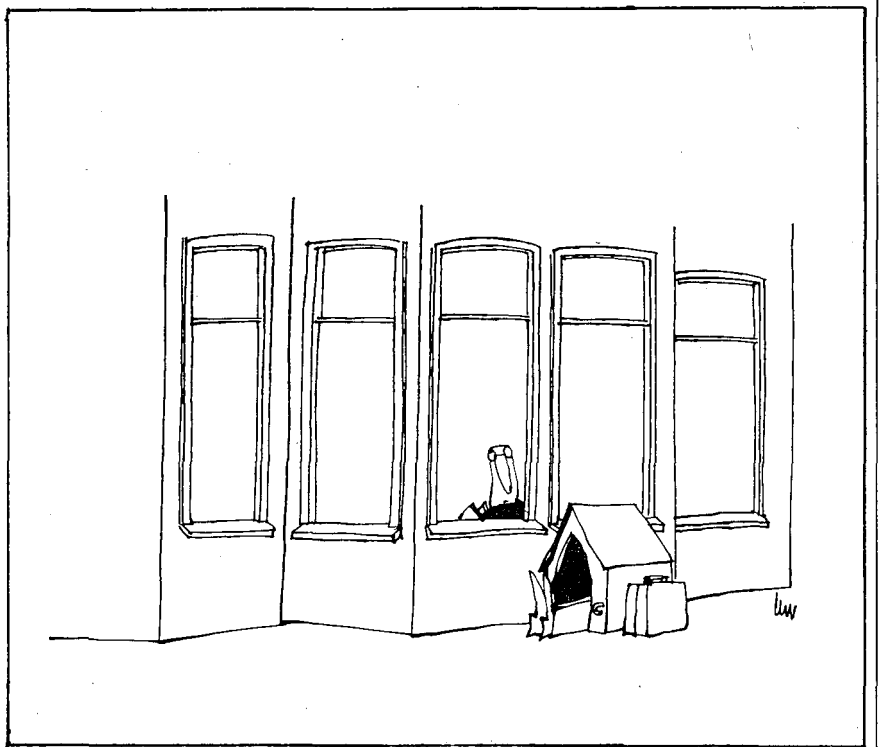
De Stuurgroep komt eenmaal per maand bijeen en houdt zich bezig met het ondersteunen van raads- en statenleden in de meest ruime zin. Ook actiecentra die niet in het bezit zijn van een raads- cq statenlid kunnen voor informatie bij de Stuurgroep terecht. Aanmeldingen en informatie: Anita Keuning, partijburo PPR, 020/227342.

Registratie Raadsleden En Leden Steunfractie

Tot nu toe staan op het partijburo enkel raadsleden geregistreerd die lid zijn van de PPR. Het zou handig zijn als ook raadsleden die voor een combinatie met de PPR in de raad zitten, maar geen lid zijn van de PPR alhier bekend zijn. Hetzelfde geldt voor leden van steunfrakties. Aldus het verzoek deze namen door te geven aan Raads- en Statenwerk, PPR-Partijburo, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel.: 020/227342.

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redaktie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redaktie Anneke van 't Hull Anita Keuning Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Hans Verstraaten Onno de Zwart Vormgeving Joep Paulussen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veen Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,— per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslag foto Angelo Goedemondt

LEN MUNNIK

NIEUWE WET HELPT WEINIG

Leegstandswet Nu Nog Meer Karakter Van Ontruimingswet

Doelmatige woonruimteverdeling zou volgens de PPR-fractie het leidend beginsel van de Leegstandswet moeten zijn. Nôch in haar originele noch in haar gewijzigde vorm voldoet de Leegstandswet aan dit criterium. De wet zal ook in de praktijk ineffektief blijken te zijn.

Dit stelde Peter Lankhorst vast tijdens het debat over de Leegstandswet, midden oktober. Reeds in '81 kwam deze wet in de Kamer en ook toen al noemde Leo Jansen, indertijd PPR-woordvoerder op dit terrein, de wet ineffektief. De wet trad vervolgens niet in werking maar werd 'uitgekleed' om daarna weer door de Kamer te worden behandeld. De wet zal gefaseerd worden ingevoerd. De PPR verwacht dat de in te voeren onderdelen niet of nauwelijks een bijdrage zullen leveren aan een effectieve leegstandsbestrijding. Zo vreest de fractie dat, wegens een gebrek aan financiële middelen, veel gemeenten niet zullen overgaan tot het instellen van een deugdelijke leegstandregistratie. Ook wat 'vorderen' betreft geeft het kabinet niet aan waar de financiële middelen

hiervoor vandaan moeten komen. 'Wil het instrument van de vordering,' zo stelde Peter Lankhorst tijdens het debat, 'effektief zijn en dus op enige schaal gebruikt worden, dan zullen vooral rijkssubsidieregelingen gemeenten daartoe in staat moeten stellen. De aantallen woningen die op dit moment worden gevorderd kunnen naar mijn idee nauwelijks of geen bijdrage leveren aan leegstandsbestrijding en doelmatige woonruimteverdeling.'

De PPR stelde verder voor een apart en extra contingent van panden ten behoeve van gemeenten die leegstaande gebouwen hebben gevorderd. Want 'het belang van het verbouwen van leegstaande panden tot woonruimte is genoegzaam aangetoond'.

KANDIDAATSTELLING ALS 'WARBOEL' BETITELD

Gering Aantal Vrouwen Bewilligt Voor Partijbestuur

Voor de partijbestuursverkiezingen die aanstaande zaterdag tijdens het Najaarskongres plaatsvinden hebben slechts twee vrouwen bewilligt. Voor het dagelijks bestuur staan geen vrouwen kandidaat. De twee vrouwen die bewilligen hebben reeds zitting in het partijbestuur.

Omtrent dit geringe aanbod van vrouwelijke kandidaten is binnen de partij door diverse leden teleurgesteld gereageerd. Op het Feminiseringskongres is immers een aantal voorstellen ondersteund om vrouwen een vooraanstaande positie in partij-organen te geven.

Kandidaat staan nu Arda van den Brink – tot nu toe penningmeester, doch zij kandideert voor het algemeen bestuur – en Janneke van der Plaat – tot nu toe ook lid van het algemeen bestuur, waarvoor zij beschikbaar blijft. Zij bewilligde in eerste instantie voor de functie van vice-voorzitter, maar trok deze bewilliging later weer in. Eén van de redenen hiervoor is dat, volgens haar, de procedure rond de kandidaatstelling weinig vlekkeloos is verlopen.

Nadat de termijn voor kandidaatstelling was verstreken kandideerde aftredend

sekretaris voorlichting Rouke Broersma zich voor het vice-voorzitterschap. Hiermee waren er twee kandidaten voor deze post – naast Rouke Broersma het Groninger Statenlid Klaas-Wybo van der Hoek. Voorwaarde van eerstgenoemde kandidaat was echter dat Van der Hoek zich zou terugtrekken om zich weer kandidaat te stellen voor de post van sekretaris voorlichting, waar inmiddels ook twee andere leden voor kandideerden. Het Statenlid had geen zin hierop in te gaan.

Voor het vice-voorzitterschap is nu één kandidaat beschikbaar: Klaas-Wybo van der Hoek. Voor de functie sekretaris voorlichting staan twee leden kandidaat: Jeroen van Urk en Hans van Veen. Betrokkenen noemen de hele procedure zoals die dit jaar is geschied 'een warboel' alsmede 'onzorgvuldig'.

De eerstvolgende uitzending van de PPR op de **RADIO** is op donderdag 15 november van 18.20 tot 18.30 uur, waarschijnlijk nog steeds op Hilversum V. De uitzending daarop: donderdag 29 november, zelfde tijd. De uitzending daarop: donderdag 6 december. De **TV** hoeft voorlopig niet aan.

Partijbestuur Steunt WAO-Beraad

Het Partijbestuur steunt de akties die het Landelijk WAO-Beraad dit najaar organiseert tegen de kabinetsplannen en roept de leden op dergelijke akties op plaatselijk niveau te ondersteunen.

Naar bekend komen binnenkort opnieuw kortingen op uitkeringen aan bod. De tweede helft van november is door vakbeweging en bewegingen van uitkeringsgerechtigden uitgeroepen als aktieweek. Het Landelijk WAO-Beraad verwacht van de PPR-leden dat zij hun onvrede met dit kabinetsbeleid en steun aan het protest duidelijk laten blijken. Dit door deel te nemen aan en helpen voorbereiden van aktiviteiten. Aktiecentra en raadsleden worden opgeroepen mee te werken aan regelingen en dergelijke die de druk op WAO'ers verlichten. Het sekretariaat van het Landelijk WAO-Beraad is gevestigd aan de Nieuwe Gracht 6, 3512 LP Utrecht. Tel. 030/314037.

EXKURSIE PHILIPS

OVER DE PLAATS VAN ARBEID EN TECHNOLOGIE

In februari organiseert de SRV op een door-de-weekse-dag een exkursie naar PHILIPS NEDERLAND B.V. Deze onderneming neemt een vooraanstaande positie in op het gebied van technologische innovatie.

Met deze exkursie willen we op een andere manier dan de gebruikelijke studiedag, een bijdrage leveren aan de discussie in de PPR over de plaats van arbeid en technologie.

In overleg met Philips wordt een programma voorbereid.

In de komende Radikalenkrant hopen we nadere informatie te kunnen geven. Plaats: Eindhoven. Kosten: f 10,-.

Voor opgave en informatie: SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel.: 020 - 256046.

Hierbij geef ik mij op voor: Exkursie Philips, februari, Eindhoven.

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats:

Telefoon:

Datum:

Handtekening:

WAOUD RADIKALEN KRANT

Interview Ria Beckers	6
Het Pornodebat	10
De Jeugdwerkplannen	12
Bulgaars Bezoek	14
Vierde Stroming/Linkse Doorbraak ...	16
Werk: De Arbeidsplicht	18
Groen: Marten Bierman	20
Lokale Energiepolitiek	22
Brieven: Nog Meer Porno	23
Column: Wlm de Boer	24

ANGELO GOEDEMONT

Werkgroep Kiesrecht Buitenlanders

Binnenkort wordt een werkgroep ingesteld die in de campagne een centrale rol moet spelen voor de activiteiten gericht op de groep buitenlandse kiezers. Dit met als uitgangspunt dat actiecentra gesteund moeten worden bij het toegankelijk maken van de partij op lokaal nivo voor niet-Nederlanders.

Het spreekt vanzelf dat deze werkgroep leden die op lokaal nivo actief zijn een belangrijke rol dienen te spelen. Wie belangstelling heeft kan zich aanmelden bij de Stuurgroep Raads- en Statenwerk, tel. 020/227342 (maandag, donderdag, vrijdag van 10 tot 15 uur). De werkgroep is van tijdelijke aard. De eerste bijeenkomst vindt op 11 december plaats.

'Proces Tegen Staat': Nog Steeds Financiële Steun Nodig

De Stichting Verbiedt De Kruisraketten gaat binnenkort een proces voeren tegen de plaatsing van kruisraketten in Nederland. Twee advocaten hebben inmiddels de dagvaarding voorbereid, waarin de onrechtmatigheid van plaatsing centraal staat. Het ziet ernaar uit dat dit proces lang gaat duren – en dus kostbaar wordt.

Vandaar dat nog steeds geld nodig is om de kosten van de organisaties en het proces te kunnen betalen. PPR-leden die van steun en betrokkenheid blij willen geven, kunnen dit doen door storting van een bedrag op giro 5659344 ten name van Stichting Verbiedt De Kruisraketten, Amsterdam.

PPR-Overijssel bezoekt Kringloopbedrijf

Op zaterdag 24 november houdt PPR-Overijssel haar najaarsvergadering in Nijverdal. Het middag-programma bevat een exkursie naar het Kingloopbedrijf

Hellendoorn. Het bedrijf biedt een gedeegen programma aan. Na een inleiding met onder meer aandacht voor de betekenis van de politiek voor dit soort projecten

wordt een dia-serie en een video getoond. Ook is er een bezoek aan de stortplaats met aandacht voor warmtewinning door hout-compostering.

's Ochtends vindt de provinciale ledenvergadering plaats, waar alle leden van de PPR in Overijssel hun stem kunnen laten horen. In het verlengde van het bestuursverslag komt de voortgang van het samenwerkingsbesluit van de voorjaarsvergadering aan de orde. Inmiddels is een aantal gesprekken gevoerd tussen de vertegenwoordigers van de Overijsselse afdelingen van EVP, D'66, Vrede & Solidariteit en PPR.

De vergadering begint om precies 10.15 uur in Hotel Buursink, Grotestraat 53, Nijverdal. Het programma is aan te vragen bij Jeroen van Urk, telefoon 074-425076.

Werken met Uitkering

In de serie 'Feiten En Visies' heeft de Stichting Burgerschapkunde een boekje over 'Werken Met Behoud Van Uitkering' gepubliceerd. In deze brochure worden de achtergronden van het verschijnsel weergegeven en worden voorstellen van overheidszijde alsmede de reacties daarop van politieke partijen en belangenorganisaties geïnventariseerd. Behalve een analyse van de voor- en nadelen van werken met behoud van uitkering wordt ook een overzicht gegeven van de vele verschillende vormen waarin dit zich als alternatief voor structurele werkgelegenheid manifesteert.

De publikatie is te bestellen voor vijf gulden – exclusief verzendkosten – bij de Stichting Burgerschapkunde, Postbus 349, 2300 AH Leiden. Tel.: 071/899272.

Het Kongres: Hoe En Wat

Op het Najaarskongres doet de PPR niet alleen politieke uitspraken – aan de hand van stellingen uit 'De Kwakelijke Kant Van Nederland' – maar het is tevens de bedoeling om samen materiaal aan te dragen voor een strategie tegen opkomend fascisme. Daarvoor zijn de discussiegroepen op het kongres bedoeld.

Aan alle kongresgangers wordt nu vooraf gevraagd na te denken over de volgende vragen:

- Wat merk je aan diskriminatie in jouw omgeving?
- Wat gebeurt er in jouw omgeving tegen – zowel door de overheid als door anderen?
- Wat zou er nog meer moeten gebeuren en welke rol zou de lokale politiek daarin kunnen spelen

Mensen die door hun werk of als vrijwilliger met diskriminatie te maken hebben, kunnen bij de voorbereiding en op het kongres natuurlijk een goede inbreng leveren. Als er in je woonplaats een antifascisme comité of iets dergelijks is, zou je daar informatie kunnen vragen.

In de discussiegroepen op het kongres worden dan alle mogelijke ervaringen met en suggesties voor racismebestrijding uitgewisseld. Er wordt gezorgd voor een goede verslaglegging. Met behulp daarvan wordt na het kongres een publikatie samengesteld, waarin interessante ervaringen en suggesties uit de discussiegroepen worden gebundeld, zodat actiecentra en volksvertegenwoordigers daar mee aan de slag kunnen.

zojuist verschenen AFdruk 10

AFdruk is een landelijk anti-racisme tijdschrift. Het wil aansluiten op discussies die gevoerd worden bij acties tegen racisme. Ook de ontwikkelingen in het denken over fascisme en acties ertegen krijgen ruimte.

Nummer 10 bevat o.a.:
Antiracisme bij politieke partijen de stukken van de komende kongressen van de PSP en PPR; een nota van D'66 van de PSP en PPR; een brochure van de over migratie; een brochure van de PvdA. De veranderde kijk op de oude wijk: Jordaan en Schilderswijk. Kennis: Jordaan met de DID, een turkse organisatie en hun standpunt over racisme. Een program voor de nabije toekomst van de Antiracisme-beweging. Een rondje langs de buurlanden, actie tegen Zuid-Afrika en natuurlijk onze rubriek "Uit de extreemrechtse hoek".
Losse nummers bij de boekhandel f2,50. Bestellingen en abonnementen 020-936211.
Of voor 3 nummers 12,50 starten op postgiro 5585481.

AFdruk

RADIKALE NOTITIES

In het septembernummer van Radikale Notities:

BRAM VAN OJK over het plan van Van Kemenade, Wöltgens en Ritzen.

In Den Haag probeert het gemeentebestuur een parkeergarage onder de Hofvijver te krijgen. **JACK VERDUYN LUNEL** en **BEN BAKS** beschrijven het grensverleggende verzet dat Links Den Haag biedt.

Wat is ekologie? Heeft het iets met politiek te maken, en dan nog wel met linkse politiek? **ROEL VAN DUIJN** meent van wel. Maar **JAAP DE JONG** meent van niet.

BERT SWEERTS zet de stand van zaken met betrekking tot de Wet

Voorzieningen Gezondheidszorg en het belang daarvan voor de eerste lijn op een rijtje.

De positie van de burgemeesters in Nederland wordt besproken door **HENK WALTMANS**. Hij vindt dat de benoemde burgemeester maar moet blijven. Verder: recensies en berichten.

Radikale Notities is een uitgave van de PPR-Studiestichting, Singel 277, 1012 WG Amsterdam, 020-226018.

Dit nummer is te bestellen door overmaking van f 8,50 (inklusief verzendkosten) op gironummer 2144633 t.n.v. PPR-Studiestichting te Amsterdam, o.v.v. Rad Not 84/3.

OP(NIEUW)NAAR DE 1000

Eind vorig jaar stond in de Radikalenkrant ook al dat de PPR-Jongeren duizend leden nodig hadden. Nodig voor het behoud van de WVC-subsidie. En die is weer noodzakelijk voor het goed functioneren van de PPR-Jongeren.

Die subsidie hebben we behouden. WVC heeft namelijk, ondanks het feit dat we geen duizend leden hebben, ons stijgend ledenaantal positief opgevat. Maar per 1 januari 1985 moeten we dat ledenaantal wel hebben.

Voeg daarbij een aantal opzeggers plus jongeren die dit jaar 28 worden en het is duidelijk dat we nieuwe leden nodig hebben. Opnieuw naar de 1000.

Ben je dus niet ouder dan 27 jaar, stuur dan de bon in. Dat kost niets, behalve een kleine moeite. En al die PPR-leden die vorig jaar reageerden, bedankt.

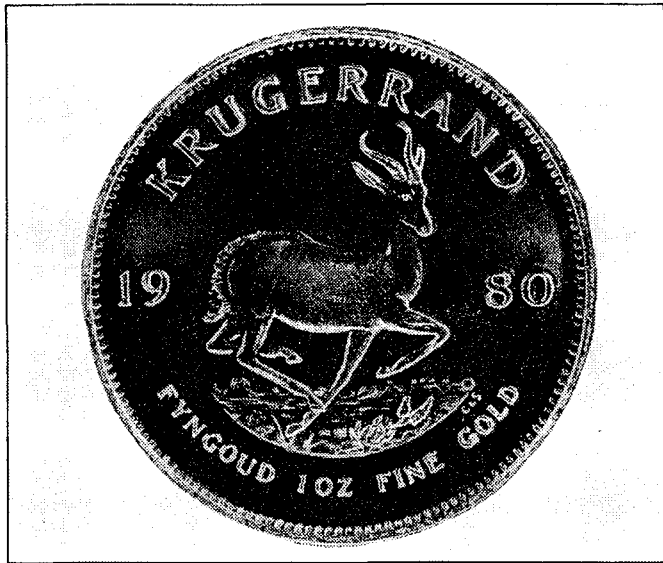
Ook niet-PPR-leden kunnen zich via het antwoordnummer als PPR-Jongerenlid opgeven of om informatie vragen.

Naam: _____
Adres: _____
Postcode en plaats: _____
Man/vrouw _____ Wel/niet PPR-lid _____
Tel: _____ Geboortedatum: _____
Handtekening: _____

PPR-Jongeren: voor een jonge PPR

Deze bon zonder postzegel in een open envelop sturen aan:
PPR-Jongeren, Antwoordnummer 10718, 1000 R.A. Amsterdam.

WAT IS DE BESTE MANIER OM UW SPAARGELD TE BELEGGEN:

HIERIN

Sparen bij de ASN is gemakkelijk. U hoeft er niet op uit. Hoeft niet tijden voor een loket te staan. U spaart thuis — via uw girorekening. Na elke storting of opname krijgt u een helder rekeningoverzicht. De rente wordt regelmatig bijgeschreven. Sneller en doelmatiger kan niet.

Sparen bij de ASN is ook bevredigend. Want u spaart bij een bank die nog een aantal wezenlijke principes heeft. Met uw spaargeld worden goede dingen gedaan. Beleggen in woningbouw. Beleggen in sociaal-maatschappelijke projecten. En u weet zeker dat uw spaargeld niet terecht komt in dubieuze ondernemingen. Niet in Chili of Zuid-Afrika. Niet in landen met een verfoeilijk regime waar mensenrechten worden opgeofferd aan macht.

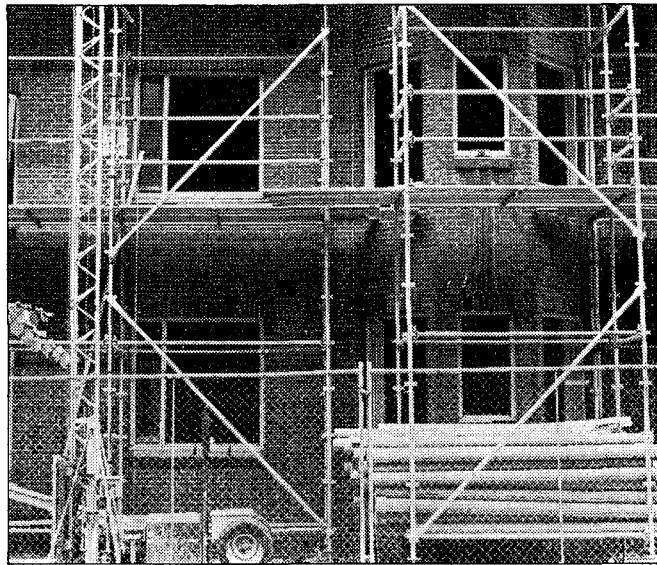
Bij dat alles geeft de ASN u toch een mooie-rente. Nooit minder dan bij de andere (spaar)banken. Waarmee bewezen wordt dat een uitgekiend beleggingsbeleid, lage kosten en maatschappelijke verantwoordelijkheid tot mooie resultaten kunnen leiden. Waardoor uw spaarresultaten optimaal zijn en uw spaargeld schoon blijft.

Kom bij de bank die u gewetensvol laat sparen. Zo'n 75.000 spaarders met een spaartegoed van meer dan 400 miljoen gingen u voor.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nu: u krijgt f 7,50 premie!

Als u voor 1 juli 1985 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,— als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u neemt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet.

Meer weten? Vul snel de bon in.

OF HIERIN.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-Spaarrekening, gekoppeld aan de postgirorekening
- wenst tevens een formulier om een postgirorekening te openen
- gewoon sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- maandrente-depositorekening
- het bedrijfssparen
- uitvaartrekening (voor hen die zich niet (meer) tegen uitvaartkosten kunnen of willen verzekeren)

*aankruisen wat u wenst.

Zenden in enveloppe zonder postzegel aan Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag. U kunt ook bellen 070-47 01 81. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

ALGEMENE SPAARBANK
VOOR NEDERLAND
DE ANDERE BANK MET DEZELFDE RENTE.

WEER EENS EEN GROEP 'VERONTRUSTEN' BIJEEN

HET NIEUWE POLITIEKE DENKEN

De PPR kent een lange traditie aan groepsvorming van 'verontrusten'. In juni van dit jaar is 'de herkenningsgroep' gevormd, met als doelstelling het tegengaan van klein-linkse samenwerking. Op 27 oktober kwamen ze bijeen. Jan Dirx was er bij en luisterde met verbazing en een gevoel van: waar heb ik dat eerder gehoord?

Tijdens de lunchpauze bracht het personeel van het etablissement de grootte van de zaal terug tot éénderde met behulp van een vernuftig systeem van schuifpanelen. De opkomst was dan ook vele malen lager dan waar de organisatoren op gerekend hadden: 25 mannen en vier (!) vrouwen vulden een hoek in de zaal.

Bijeen was weer eens een groep PPR-leden die verontrust is over de partij, en dan vooral verontrust over de vormen van samenwerking die de PPR aangaat of nastreeft. Daarbij draait het om de samenwerking met PSP en CPN; twee partijen die volgens de aanwezigen op de bijeenkomst hun wortels hebben in de negentiende eeuw en dat tijdperk ook nooit ontgroeid zijn.

Het initiatief voor deze nieuwe groepsvorming in de PPR ligt in Groningen. Daar was een aantal mensen niet gelukkig met de nota van het Partijbestuur 'De PPR Gaat Verder'. Men was van mening dat die nota de PPR te veel in de klein-linkse hoek plaatste en men vond dat men bevestigd werd in die mening door de samenwerking die er bij de Europese Verkiezingen tot stand kwam. Daarom organiseerden de Groningers op 16 juni 1984 een studiekonferentie in Utrecht met als inleider Henk Waltmans. Henk hield daar een verhaal dat een goede samenvatting genoemd kan worden van zijn boek 'Niet Bij Rood Alleen'. De boodschap daarin is heel duidelijk: de PPR moet nauw samenwerken met de PvdA, mede om te kunnen participeren in bestuursverantwoordelijkheid - regering, kolleges van B&W en kolleges van gedeputeerde staten. Vanuit de samenwerkingsgedachte met de PvdA kan de PPR alleen samenwerking aangaan met andere kleinere partijen die niet te radikaal zijn en in verregaande mate bereid zijn compromissen te aksepteren. En tot die laatste partijen rekent Henk in ieder geval *niet* PSP en CPN.

Op die studiekonferentie werd een coördinatiegroep ingesteld die als opdracht kreeg de verwoorde boodschap verder uit te werken en een nieuwe bijeenkomst voor te bereiden. Die nieuwe bijeenkomst vond plaats op zaterdag 27 oktober in Soestduinen, in hotel-café De Soesterduinen, gelegen aan de Soesterbergseweg. Naar analogie van de Godebaldgroep die zich noemde naar de vergaderplaats, zou deze klub zich de 'soesjesgroep' kunnen noemen. Maar ze hebben al een naam: de *herkenningsgroep*.

Amendementen

De coördinatiegroep had een verhaal van drie pagina's en negen stellingen opgesteld. Het eerste applaus tegen half elf 's morgens kreeg Ad Goeting uit Zwolle die opmerkte dat PPR-bijeenkomsten altijd zo uitblonken in kommageneuzel en amendementenkoorts en dat dat zo slecht was voor de beeldvorming en dat juist zo'n bijeenkomst als deze liet zien hoe het ook kon. Waarna genoemde bijeenkomst vrolijk over ging tot het praten over zinswendingen, amendementen, woordkeuzen en wat allemaal nog meer behoord tot een klassieke politieke bijeenkomst - en dat van half elf tot half vier, slechts onderbroken door drie kwartier lunchpauze. Jeroen van Urk uit Hengelo (O) merkte halverwege de middag dan ook terecht op dat hij het gevoel had op een PPR-kongres halverwege de jaren zeventig te zitten. Geen van de aanwezigen sprak overigens Ad Goeting tegen door te verwijzen naar de congressen van de laatste jaren, waar op een bepaald heel andere wijze politiek bedreven wordt; en dat was misschien wel symptomatisch voor de betrokkenheid van de aanwezigen bij de huidige PPR.

De eerste discussie handelde over de vraag naar de wenselijkheid van een beginselprogramma. Daarover waren de meningen zwaar verdeeld. Opvallend was echter dat niemand naar voren bracht dat er een commissie geweest is die een onderzoek heeft ingesteld naar de wenselijkheid van een beginselprogramma voor de PPR, dat die commissie gerapporteerd heeft dat die wenselijkheid niet aanwezig is, en dat het kongres van november 1983 deze konklusie heeft overgenomen. En zoals te verwachten als er over een beginselprogramma gesproken wordt in de PPR noemde Stephanie Brokerhof uit Zeist het befaamde verhaal van Dolf Coppes 'Nu Is Het

Meest Radikale Nog Niet Goed Genoeg' een beginselprogramma voor de PPR. Dit vond opmerkelijk veel weerklank bij de aanwezigen. Opmerkelijk omdat men zich wel sterk afzette tegen negentiende eeuwse denkbeelden, maar dan toch het enige echt marxistische stuk dat ooit in de partij verschenen is omarmde.

Deze discussie leverde de eerste stelling op waarvan de essentie luidt: 'De ideeën van de PPR zijn een unieke combinatie van elementen uit de heersende ideologieën en het nieuwe politieke denken.' Wat dat nieuwe politieke denken zou moeten inhouden is mij op die bijeenkomst niet duidelijk geworden, behalve dan dat de een ermee ekologisch denken bedoelde terwijl de ander het vooral zag als een antwoord op de nieuwe informatiemaatschappij.

Regeren

Naast de afkeer van PSP en CPN bleek er nog een andere zaak te zijn waar de aanwezigen in hoge mate eensgezind over waren. De PPR streeft te weinig naar bestuursverantwoordelijkheid. Eén aanwezige - Miep de Jong uit Utrecht - die deze uitspraak toch wel wat verging, kreeg onmiddellijk als repliek dat samenwerking met PSP en CPN een uitdrukking is van het niet willen dragen van bestuursverantwoordelijkheid. Daarbij vergat men gemakshalve dat we, bijvoorbeeld, in Deventer een wethoudster hebben omdat we daar een PSP/PPR-fractie hebben en dat we, bijvoorbeeld, in Wageningen een wethoudster hebben omdat we daar een CPN/PSP/PPR-fractie hebben. Overigens leverde de stellingname op de bijeenkomst ook weer de bekende paradox op: we zijn klein omdat we geen bestuursverantwoordelijkheid dragen en we dragen geen bestuursverantwoordelijkheid omdat we klein zijn.

De herkenningsgroep was het er ook over eens dat in de huidige PPR samenwerking geen middel meer is, maar een doel. Men vond dat de partij samenwerking niet meer aangreep om invloed uit te oefenen maar de samenwerking alleen nastreefde vanwege de samenwerking. Ook hier kon alleen maar gekonstateerd worden dat men in de feitelijke gang van zaken in de partij geen aanknopingspunten heeft voor het doen van zulk een uitspraak. Zowel op landelijk als op andere niveaus staat in de PPR altijd voorop: welke politiek willen we bedrijven, wat willen we bereiken en pas

daarna komt de vraag: hoe kunnen we dat het beste doen?

En zoals te verwachten werd het bindende element van de groep ook in een stelling verwoord: een samenwerking tussen PPR, CPN en PSP als enige partners wordt afgewezen, want daarmee kun je de doelstellingen van de partij niet bereiken. En als ik het goed begrepen heb die dag zijn de doelstellingen volgens de herkenninggroep: op het nieuwe politieke denken veel kiezers werven en in de regering komen.

Partijbestuur

Nadat het stuk en de stellingen volledig waren uitgeplozen en zorgvuldig gemeendeerd en nadat over alles tot in alle details gestemd was, ging men over tot het uitstippelen van de strategie die tot resultaat dient te hebben een koerswijziging in en van de PPR. Navraag over wat men hiermee bedoelde, leverde op dat de PPR nu eindelijk maar eens antwoord moet gaan geven op de eigentijdse maatschappelijke ontwikkelingen en problemen en dat het maar eens afgelopen moet zijn met dat feminiseringsgedoe.

Om dit alles gestalte te geven werd een nieuwe coördinatiegroep gekozen met als samenstelling: Ad van de Haar uit Soest, Cora Smit uit Beek-Ubbergen, Louis de Vos uit Grave (tenzij Louis in het Partijbestuur gekozen zou worden) en uit Groningen Koos de Vlas, Henk Hammenga en Henri Dijksterhuis. Op korte termijn moet deze groep in overleg treden met het partijbestuur, teneinde het bestuur te overtuigen van de boodschap die de herkenninggroep brengt. Echter, men vond wel dat er eerst maar een onderbouwing moest komen van de strategische voorstellen die de groep propageert. Want je kunt natuurlijk niet zo maar bij het Partijbestuur aankomen met de boodschap: we zijn tegen samenwerking met PSP en CPN. Op zijn minst moet je dat toch enigermate inhoudelijk onderbouwen, was de niet geheel van inzicht gespeende opvatting van de vergadering.

Verder moest de coördinatiegroep zorg dragen voor verspreiding van de aangenomen stellingen aan alle actiecentra en voor zoveel mogelijk publikaties in Radikalenkrant en Radikale Notities.

Tenslotte werd er op gewezen dat er vijf leden van de herkenninggroep kandidaat staan voor het Partijbestuur. Klaas-Wybo van der Hoek voor het vice-voorzitterschap, Jeroen van Urk voor het sekretariaat voorlichting, Louis de Vos voor het penningmeesterschap en Cebus Korteweg en Henk Waltmans voor het algemeen bestuur. Jeroen vertelde nog dat er bij het zittende partijbestuur enige deining ontstaan was rond zijn kandidatuur. Hij heeft zich toen afgevraagd of hij zijn kandidatuur zou

moeten handhaven en daarover contact opgenomen met Henk Waltmans. En Henk heeft hem aangeraden kandidaat te blijven, want Jeroen zou het zeker goed doen in het partijbestuur.

In of buiten het partijbestuur, de komende tijd zal de herkenninggroep ongetwijfeld pogingen doen de door haar voorgestane koerswijziging door te zetten. Maar ik kan me niet aan de indruk

onttrekken dat het een achterhoedegevecht is, een herhaling van verloren zetten. Of zoals een van de aanwezigen het uitdrukte: 'Ik zit met de PPR in een soort *mid-life-crisis*.' En dat is niets anders dan een andere weergave van de uitspraak: ik ben niet met de tijd meegegaan.

JAN DIRX

DE TOEKOMST VAN KLEIN-LINKS LINKSE DOORBRAAK NOG NIET IN ZICHT

In het voormalige Binnengasthuis te Amsterdam vond zaterdag 27 oktober het tweede kongres van de Linkse Doorbraak plaats. Niet aanwezig waren onder anderen Fred van der Spek, Ina Brouwer en Bas de Gaay Fortman zodat de eensgezindheid voorop stond. Gregor Rensen doet verslag.

Naar schatting tussen de 300 en 400 mensen – vooral 40-minners – gaven opnieuw uiting aan de behoefte te komen tot een nauwere linkse samenwerking. Het uiteindelijke doel daarbij is een samengaan van CPN, PSP en PPR in een radikaal-links blok, waartoe ook partijlozen uit vakbeweging, vrouwenbeweging en andere maatschappelijke bewegingen zich voelen aangetrokken. Of dat doel na die zaterdag dichterbij is gekomen, waag ik te betwijfelen, hoezeer ik het ook toe zou juichen. In plaats van het enthousiasme en de hooggestemde verwachtingen die het oprichtingskongres hadden gekend, bleek de 27ste oktober juist reden te geven tot enige nuchterheid op dit punt.

Dat kon ook afgeleid worden uit het fraai verzorgde kongresboek dat was uitgebracht. Daarin werd het ideaal van het samengaan van de drie partijen nog wel beleden en beweerd dat de programma's van CPN, PSP en PPR steeds meer naar elkaar toegegroeid zijn, maar tussen de regels door viel te lezen dat het minder snel en makkelijk zal gaan dan een jaar geleden wel verondersteld. Want ondanks het feit dat het idee van de linkse samenwerking de laatste tijd voortdurend een rol heeft gespeeld, heeft dat niet enkel tot positieve resultaten geleid. De totstandkoming van de samenwerking

tussen PPR, CPN en PSP bij de Europese Verkiezingen verliep immers uiterst moeizaam en achteraf blijft nog altijd de vraag of het ook gebeurd zou zijn wanneer de kiesdrempel niet zo hoog was geweest. In alle drie partijen lijkt eerder sprake van een toenemende stellingenoorlog dan van toenadering, hetgeen de partijleidingen tot grote voorzichtigheid maant. Tekenend was dat Ina Brouwer, de fractieleidster van de CPN, op het laatste moment liet weten toch niet in het forum over de toekomst van klein-links plaats te willen nemen. En op dezelfde 27ste oktober (toeval?) vond elders een bijeenkomst plaats van een aantal PPR-ers die samenwerking met CPN en PSP niet ziet zitten. Het aantal tegenstanders van linkse samenwerking, was op het kongres van de Linkse Doorbraak dan

ook op de vingers van één hand te tellen. Het was misschien ook daarom dat in het voorwoord van het kongresboek werd benadrukt dat de bedoeling van het kongres niet was de partijen een blauwdruk voor een gezamenlijk programma voor radikaal-links te presenteren. Zo'n programma zal door de drie partijen zelf moeten worden gemaakt. De opdracht die de Linkse Doorbraak zich stelt, is slechts het organiseren van discussies dwars door de partijen heen en het bouwrijp maken van de grond voor onderhandelingen tussen de drie partijen. Om de woorden van één van de inleiders op het kongres, Folkert Catz, te gebruiken: „de bedoeling is niet om het koudwatervrees van de drie partijen op te heffen door ze samen het koude water in te duwen, maar eerder door het water op te warmen”.

Sukces kan die platformfunctie van de Linkse Doorbraak volgens hem alleen hebben, als de leden van de partijen de signalen uit de discussies oppikken en er in hun eigen partijen iets mee gaan doen. Het afkraken van de drie partijen of het gefrustreerd afhaken als lid, heeft in zijn

ogen dan ook geen zin. Wel waarschuwde Catz dat het radikaal-linkse geluid in Nederland wel eens kan verstommen, als bij de Tweede Kamer-verkiezingen van 1986 de samenwerking niet gerealiseerd wordt. Daarvoor verkeren de partijen elk in een veel te grote interne crisis. Als machtsfaktor spelen ze bovendien allang geen rol meer. Dat laatste zou later op de dag door de Rooie Haanvoorspelling van de verkiezingsuitslag nog eens beaamd worden.

Het tweede kongres van de Linkse Doorbraak droeg daarom meer een inhoudelijk dan een strategisch karakter. Als centraal thema was gekozen: 'Links en de staat: liefde of haat?'. Die vraag brengt de ambivalente positie van links ten opzichte van de staat reeds duidelijk aan het

licht. Enerzijds willen we immers af van het centralisme en burokratisme, anderzijds moeten we waken tegen een terugtreden van de staat wanneer dat onder de mom van 'individuele vrijheid' leidt tot vergroting van de sociale ongelijkheid, zoals momenteel het geval is.

Verdeeld over vele werkgroepen werden de problemen aan de orde gesteld, meestal ingeleid door enkele sprekers of via stukken in het kongresboek. In de namiddag was er een forumdiskussie over 'Markt, staat, democratie?', terwijl de avond was gereserveerd voor een forumdiskussie over de toekomst van klein-links. De inleidingen tot het hele kongres waren van de reeds genoemde Folkert Catz en van de grootste bergbestijger onder de Nederlandse staatstheoretici, Siep Stuurman, die enige mythes bij links in het denken over de staat doorprikte.

In de werkgroep over arbeidstijdverkorting bleven de meningsverschillen bestaan over de vraag of de overheid een dwingende functie moet vervullen (een benadering waarvoor schoolverlaters en vrouwenbeweging wel lijken te voelen) of dat het inzet moet blijven van onderhandelingen tussen werkgevers en vakbonden. (het standpunt van de vakbeweging) Wel was het verfrissend te constateren dat de verschillende inzichten op dit punt niet volgens de scheidslijnen tussen de drie partijen PPR, PSP en CPN verlopen — iets dat ook het kongresboek al signaleerde — en dat iedereen overtuigd was van de noodzaak tot een gemeenschappelijke strategie van vakbeweging, politieke partijen en andere bewegingen.

In de daaropvolgende forumdiskussie over 'Markt, staat, democratie?', waaraan voor de PPR Jaap de Jong deelnam naast vertegenwoordigers van de PvdA, de CPN, de PSP en de FNV, werd dat nog eens beaamd. Tegelijkertijd bleek weer dat nog verre van duidelijk is hoe die gemeenschappelijke strategie eruit moet zien.

De apotheose moest het avondforum over de toekomst van klein-links worden, want hoewel inhoudelijke discussie en bezinning noodzakelijk blijft, wordt dat toch voor een belangrijk deel geïnspireerd door het perspectief van een vast links samenwerkingsverband. Het forum bestond uit Harrie van de Berg (bestuurslid van de CPN), Frans Janssen (bestuurslid van de PSP), Wim de Boer (PPR-voorzitter) en Frank Köhler (namens de Linkse Doorbraak).

Die forumdiskussie bevestigde vooral wat ik in het begin al stelde: de partijbesturen wensen nog de nodige slagen om de arm te houden, wat betreft een toekomstig samengaan van PSP, PPR en CPN. Een fusie op korte termijn lijkt nog niet in het vat te zitten, hoezeer de vertegenwoordigers van de drie partijen ook beaamden dat links in een diepe crisis verkeert. Terecht verweet Köhler hen dat ze echter de crisisverschijnselen in de eerste

plaats op klein-links in zijn algemeenheid betrekken en de economische omstandigheden als diepere oorzaak beschouwen. Het betrekken van de crisis op de eigen partij, bleek nog moeilijk.

Zowel Van de Berg, Janssen als de De Boer, spraken hun goeie wil tot samenwerking uit, maar ze weigerden zich vast te laten pinnen op concrete stappen. Van de Berg: „Er is een te negatieve beoordeling van de onderlinge verscheidenheid, maar tegelijkertijd moet je de verschillen tussen de partijen niet als folklore beschouwen. Een fusie is niet altijd het meest effectief”. Janssen: „Samenwerking op zichzelf lost de crisis niet op. Ook de politieke cultuur moet veranderen. Eerst moeten we het inhoudelijk eens zijn, voordat we tot samenwerking kunnen komen”. En De Boer: „We zullen ook een grotere openheid naar progressieve personen buiten de drie partijen moeten betrachten. Met sommige groeperingen uit CPN en PSP wil ik liever niet samenwerken. We moeten de kiezers iets wezenlijk nieuws bieden, iets beters dan de optelsom van de drie partijen.”

Met name Wim de Boer maakte zich in de discussie sterk voor de verandering van politieke cultuur die noodzakelijk is als voorwaarde voor een samengaan. „Links is nu te dogmatisch, te drammerig, te eiserig, te moraliserend, te dromerig en te weinig realistisch tegelijkertijd. Links is niet vriendelijk genoeg, denkt te veel de waarheid in pacht te hebben, is te theoretiserend en weet haar ideeën slecht te verkopen. Mensen hebben het idee dat wanneer links aan de macht komt, het er niet gezelliger op wordt, dat er niets meer te lachen valt”, aldus de PPR-voorzitter. Alsof er op dit moment dan zo veel te lachen valt!

Het lukt Köhler en vragenstellers uit de zaal in ieder geval niet om door deze afhoudende en zelfs enigszins a-politieke stellingname heen te breken. Op de vraag wat er moet gebeuren bij de verkiezingen in 1986, werden al evenmin harde toezeggingen gedaan. Het meest concreet was nog dat Wim de Boer zijn reeds eerder gedane voorstel aan een hele reeks van politieke groeperingen om te gaan praten over mogelijkheden tot samenwerking bij die verkiezingen, nog eens herhaalde. Veel meer zat er voor de voorstanders van de Linkse Doorbraak niet in het vat. Van een Linkse Doorbraak op korte termijn is in ieder geval voorlopig nog geen sprake. Het PSP-bestuurslid Janssen liet al weten weinig te voelen voor samenwerking met EVP en Scholten-Dijkman. Voor de Linkse Doorbrekers zit er niet veel meer op dan de oproep van voorzitter Welmoet Sprey aan het eind van de forumdiskussie te volgen, namelijk binnen de eigen partij te blijven vechten voor een Linkse Doorbraak en nauwere samenwerking tussen PSP, PPR en CPN.

GREGOR RENSEN

PPR STEM IN MET KABINETSVOORSTELLEN **PORNODISKUSSIE TUSSEN ZEDENMEESTERS EN LIBERALEN, MET VEEL DRUKTE**

Het pornodebat is – voorlopig – ten einde. Veel papier werd besteed aan 'de stijd' tussen 'zedemeesters' en 'liberalen' – voor het gemak opgedeeld in klein-links plus klein-rechts plus CDA tegenover de gelegenheidskoalitie van PvdA en VVD. In dit verslag het standpunt van de PPR en een verhitte discussie teruggebracht tot de juiste porties.

Terwijl het aantal sex-shops de laatste jaren hand over hand is toegenomen, was de verkoop van porno volgens de wet nog steeds verboden. Het kabinet wilde de wet aanpassen aan de geest van de tijd. Een ingrijpende liberalisering is daarvan het gevolg. Voorafgaand was het debat al bestempeld als een konfrontatie tussen zedenmeesters en libertairen. Waarbij ieder die kritiek had op het wetsontwerp gemakshalve tot de eerste groep werd gerekend.

De publiciteit sprong veelvuldig in op de aanwezig lijkende spanningen tussen de PvdA en VVD, die het wetsontwerp zondermeer steunden, aan de ene kant en de rest van de Kamer.

Ook de PPR-fraktie had het nodige aan te merken op de voorstellen van de minister van Justitie. Peter Lankhorst zei echter dat hij zich niet wil en zal laten plaatsen in de rol van zedenmeester. Met begrippen als schending of aantasting van de eerbaarheid, die ook in de nieuwe wetstekst nog voorkomen, kan de PPR nauwelijks overweg.

Volgens Peter dient ieder vrij te zijn in de beleving van zijn of haar seksualiteit zolang een ander daardoor niet geschaad wordt.

Het debat over de nieuwe pornowetgeving werd gehouden terwijl een nota van de staatssecretaris van emancipatie, over seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes bij de Kamer op tafel lag. Volgens een groot aantal frakties waaronder de PPR, was het veel logischer geweest die nota eerst te behandelen.

Mentaliteit

Volgens Peter kan men een mentaliteit niet bij wet veranderen. En is het een foute mentaliteit die vaak ten grondslag ligt aan de vervaardiging van pornografie. Daarin gaat sex meestal gepaard met machtsverschillen, onderdrukking en geweld.

Op suggestie van COC en de NVSH diende de PPR een voorstel in om de zogenaamde anti-diskriminatiebepaling uit het Wetboek van Strafrecht uit te breiden. Deze artikelen stellen diskriminatie en het aanzetten tot haat en/of geweld wegens geloof, ras, levensovertuiging en dergelijke strafbaar. Dit zou volgens de PPR ook moeten gelden voor diskriminatie op grond van sexe of seksuele gerichtheid. Een meerderheid van de Kamer steunde weliswaar de intentie van dit voorstel, maar had moeite met het wijzigen van die bepalingen bij de behandeling van dit onderwerp.

Een ander aspekt waar Peter in zijn ver-

haal aandacht aan schonk was de kinderpornografie. Minister Korthals Altes diende een voorstel in om de vervaardiging van en de handel in de vorm van porno strafbaar te stellen. De PPR steunde hem daarin. Al werd uitdrukkelijk gezegd dat daarmee geen negatief oordeel werd geveld over seksuele kontakten met kinderen onder de zestien jaar. Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de seksuele beleving van kinderen en de commerciële exploitatie daarvan.

Geweld

Veel aandacht werd geschonken aan het verband tussen pornografie en geweld. Onder andere de PPR drong aan op onderzoek naar de gevolgen van pornografie.

Volgens de fraktie is er schrikbarend weinig bekend over alles wat met porno te maken heeft. Korthals Altes deelde mee dat een algemeen onderzoek naar geweld in de samenleving zal worden gehouden; daarbij zal het verband tussen porno en seksueel geweld ook worden meegenomen. Met name de frakties van PSP, CPN en PPR vonden dit niet voldoende en dienden moties in om afzonderlijk onderzoeken in te stellen. Het geweld dat vaak gebruikt wordt bij de vervaardiging van porno, kreeg eveneens volop aandacht. Op zich zijn deze vormen van geweld op grond van de huidige wet al strafbaar. Veel Kamerleden wilden echter dat ook de verspreiding van met geweld tot stand gekomen porno wordt verboden. Met uitzondering van het op vrijwillige basis ondergane geweld zoals in de SM-wereld plaatsvindt.

De minister bleek uiteindelijk deze opvatting van de Kamer te delen. Hij deed de toezegging het verbod op deze porno spoedig te zullen regelen.

Het wetsvoorstel beoogt onder andere de ongewenste konfrontatie met porno tegen te gaan. Een doelstelling die echter niet exakt valt te regelen. Want wat doe je met etalages van sexshops en de verkoop van porno in tabaks- en boekenwinkels. Volgens de minister hangt dit af van de plaats en omstandigheden.

De etalage van een sexshop in een rosse buurt is wat anders dan die in een woonwijk of winkelstraat. Peter Lankhorst, die met de minister van mening was dat een preciese formulering niet mogelijk is, constateerde dat in deze kwestie de uitslag van te verwachten proefprocessen uitsluitend zal bieden. De fraktie zal, ondanks de kritiek op een aantal punten, niet tegen de voorstellen van de regering stemmen. Het is een aanmerkelijke verbetering in vergelijking tot de huidige regelingen. Die zijn uit de tijd en voor het grootste deel niet te handhaven.

FRANK VAN DER MEIJDEN

NAALDWIJK EN DE ELEKTRICITEIT: VOORBEELD VAN EEN SUKSESVOL LOKAAL ENERGIEBELEID

Naaldwijk is een kleine gemeente in het Westland met een enorm oppervlak aan glastuinbouw, totaal duizend ha., twaalf procent van de Nederlandse glastuinbouw, goed voor een kleine halve miljard m³ aardgas per jaar. Dat klinkt niet bepaald milieuvriendelijk. Toch is Naaldwijk een van de weinige gemeenten waar lokale opwekking van elektriciteit een succes is geworden. Reden voor de PPR-Energiegroep om bij het GEB van Naaldwijk op bezoek te gaan.

Eind mei kwam Minister Van Aardenne met nieuwe plannen naar buiten voor de bouw van kernenergiecentrales. Dit om een dreigend tekort aan centraal vermogen rond 1995 tijdig aan te vullen. Met de keuze voor kernenergie negeert de minister niet alleen de uitkomsten van de BMD, maar ook het advies van de Stuurgroep van de BMD om met voortvarendheid de gekombineerde opwekking van warmte en elektriciteit te bevorderen. Bij de elektriciteitsproductie komt veel warmte vrij. Energie, die meestal met het koelwater de rivier of de zee ingaat. Het is daarom uit energiebesparingsoogpunt zeer gunstig om elektriciteit op te wekken op plaatsen waar permanent een grote hoeveelheid warmte nodig is. De Stuurgroep acht een groei van de decentrale elektriciteitsopwekking tot een vermogen van ca. 6000 MW zeer goed mogelijk. Minister Van Aardenne gelooft echter niet dat dit vermogen tegen die tijd beschikbaar is. Bovendien verwacht hij dat decentraal vermogen duurder zal zijn dan kernenergie.

Ideaal

Voor wat betreft de prijs is het interessant te weten dat de belangrijkste drijfveer om aan zelfopwekking te doen voor het GEB van Naaldwijk niet lag in de bouw van kerncentrales, maar in de hoge elektriciteitsprijs voor de tuinders. Naaldwijk betreft zijn elektriciteit van

centrales in Zuid-Holland, maar de levering gaat over zoveel schijven dat ondanks de gunstige ligging en het kompakte net, de elektriciteitsprijs zeer hoog is. En dat in een situatie dat de stijgende aardgasprijzen de verdiensten voor de tuinders toch al zwaar onder druk zetten.

Het GEB heeft zeer alert op deze situatie ingespeeld en heeft een plan ontwikkeld voor de installatie van *total-energy* installaties bij tuinders. *Total-energy* installaties bestaan uit een gasmotor met generator, geïnstalleerd in een geluidsdichte container. Deze installatie wordt geplaatst op het erf van de tuinder en levert tegen een gunstig tarief warmte aan de kassen en elektriciteit aan het net, zonder dat daarbij noemenswaardige netvervuiling optreedt. Om de uitstoot van NO_x te verminderen worden er momenteel experimenten gedaan met rookgascirkulatie. Als dit lukt dan is CO₂ gas het enige wat nog vrijkomt. Dit CO₂ kan de kast in worden geblazen, omdat het zeer bevorderlijk is voor de plantengroei.

Er gaat dus aardgas in, er komt elektriciteit uit – en als bijproduct vormt er zich zuurstof als gevolg van de omzetting van CO₂ door de planten in de kas. Een elektrische centrale die zuurstof en groente kweekt. Een echte kweekreactor, idealer kan het niet.

De aanpak, uitvoering en het enthousiasme van het GEB Naaldwijk verdienen alom navolging. Helaas is het EZH, het elektriciteitsbedrijf Zuid-Holland, het daar niet geheel mee eens. De EZH en met haar de productiebedrijven van enkele grote gemeenten vrezen de ondergraving van hun positie en een vermindering van de geldstroom naar de immer noodlijdende gemeentekas. De EZH heeft daarom een financiële compensatie geëist voor het instand houden van 'reserve-vermogen'.

Het experiment in Naaldwijk gaat echter aantonen dat men lokaal zeer goed zelf in staat is vraag en aanbod afdoende op elkaar af te stemmen en dat centraal extra-vermogen (veelal toch al afgeschreven en minder rendabele instal-

laties) daarom niet strikt noodzakelijk is.

Alleen al om het feit dat warmtekrachtkoppeling zeer energiebesparend is en het bijdraagt aan een verminderde CO₂ en SO₂ uitstoot, zou het zeer gestimuleerd moeten worden in plaats van belast met financiële claims. Afgezien van de investeringen en de bestuurlijke belemmeringen bij de teruglevering, zou het Westland alleen al vrijwel de gehele capaciteit van 6000 MW kunnen leveren. Voeg daarbij de procesindustrie elders en eventueel ook ziekenhuizen en de grotere woonblokken.

Kundig

Technisch lijken de problemen daarom oplosbaar. Bestuurlijk echter zit de zaak nog behoorlijk vast. Dit blijkt met name uit een zeer instruktief boekje dat onlangs is verschenen en dat gaat over de bestuurlijke belemmeringen bij invoering van duurzame energie en kleinschalige warmtekracht.

Op een zeer leesbare wijze passeren een aantal voorbeelden van 'gemeentelijk energiebeleid' de revu en de daarin acterende wethouders, directeuren, ambtenaren en gemeenteraadsleden en niet te vergeten het Centrum voor Energiebesparing dat voortdurend de alternatieven kundig onderbouwt. Ook voor niet in energie geïnteresseerden biedt het boekje een aardige analyse van onze 'dorps'-politiek.

Het boekje stemt niet vrolijk als we alle moeite afwegen tegen de bereikte resultaten. De schrijvers konkluderen dat een strategie die zich richt op het behalen van praktische resultaten via parlementaire organen en beïnvloeding van het ambtelijk apparaat zijn beperkingen heeft. Buitenparlementaire actie biedt vaak wel druk op de ketel, maar kan niet zonder concrete en uitgewerkte alternatieve plannen. Daarom zullen de 'deskundigen' van de energiebeweging een belangrijke rol moeten blijven spelen bij het realiseren van een andere, kleinschaliger en milieuvriendelijker energiepolitiek. Verder blijkt dat het stimuleren van decentraal opgewekte duurzame energie onder beheer van de gemeentelijke distributiebedrijven de meeste kans van slagen heeft. Een konklusie die door het succes van Naaldwijk nog eens dubbel wordt onderstreept.

Het boekje 'Gemeentelijk Energiebeleid' is uitgegeven door de Vereniging Milieudefensie en de Subfakulteit Politieke en Sociale Wetenschappen en is verkrijgbaar door overmaking van f 20,30 op giro 1995200 ten name van Milieuwinkel Amsterdam onder vermelding van de titel. Informatie over het project te Naaldwijk is te verkrijgen bij de PPR-Energiegroep, tel. 01717/3269.

ERIK JANSEN

ANGELO GOEDEMONT

WHAT MAKES RIA RUN?

'IK GENEER ME SOMS DOOD VOOR DISKUSSIES IN LINKSE PARTIJEN'

Na zeven jaar Kamerlidmaatschap: een openhartig gesprek. Over de lastige lok, de moeilijke begintijd, het verschil met Bas, werken op het Binnenhof. 'Als het me teveel wordt ga ik naar buiten, de bomen snoeien.'

Het is 's morgens elf uur. Een man en een vrouw zitten aan de eettafel en drinken koffie. De vrouw vertelt de man wat zij de vorige dag heeft gedaan, want zij hebben elkaar niet meer gezien sinds de vorige ochtend. Ogenschijnlijk een tafereel dat in vele gezinnen voorkomt. Toch is dit anders. Het is de ochtend na het debat in de Tweede Kamer over de 'miskleun' van minister Ruding. Zij vertelt opgewonden over haar eigen inbreng tijdens dat debat, die de woede wekte van de CDA- en VVD-frakties, over de twijfels of ze er wel goed aan heeft gedaan. Twijfels die nog feller worden als ze even later de krant onder ogen krijgt. Hij luistert en geeft commentaar. Hij, Karel Beckers, geeft dertien uur les aan de sociale academie in Den Haag. Zij, Ria Beckers-de Bruyn, is full-time Kamerlid van de PPR. Beiden hebben bewust gekozen voor de wijze waarop zij hun leven nu inrichten. Niet altijd even eenvoudig blijkt.

„Ik voel me eigenlijk niet méér Kamer-

lid dan moeder of echtgenote, of andersom. Ik voel me iemand die op alle fronten dingen maatschappelijk probeert te veranderen, zowel thuis als in mijn werk. De eerste jaren in de Kamer zijn een enorm gevecht geweest. Zelf had ik de grootst mogelijke twijfels of ik het wel aan kon. Ik realiseerde me best dat partijvoorzitter een heel andere functie is dan fractievoorzitter en lijsttrekker. Vooral dat laatste vind ik eigenlijk het moeilijkste van de hele baan. Ook andere mensen hadden hun twijfels, daar waren ze heel eerlijk in. Henk Waltmans, bijvoorbeeld, was helemaal geen voorstander van een vrouw als lijsttrekker. Vanaf het moment dat je dan toch besluit om het te doen, word je in het diepe gegooid. Je zorgt maar dat je boven blijft en er iets van terecht brengt. Ik had het ook niet gered als niet, zowel Henk als Leo, zich heel loyaal hebben opgesteld. Zij hebben mij op alle fronten gesteund. Na ongeveer een jaar waren Henks twijfels dan ook verdwenen.”

„Wat ik heel moeilijk heb gevonden, is

dat men zich van een vrouw veel meer meester maakt dan van een man. Of het nu over mijn haar ging of wat dan ook. Dan kreeg ik weer een telefoontjes dat die lok voor mijn ogen weg moest, dan weer dat ik er uit zag alsof ik net onder de douche vandaan kwam. Dat was echt heel verschrikkelijk. Het lijkt wel of men bij vrouwen het idee heeft: 'O, dat meisje zullen we wel eens even aankleden. Het uiterlijk telt veel zwaarder dan bij een man. Wat dat betreft waren ze bij de PPR ook geen haar beter, bovendien nogal gespleten.’

„Ze hebben precies geweten wat ze deden toen ze mij als lijsttrekker kozen. Die verkoop is niet mijn sterkste kant. Van mij wisten ze heel goed, vanuit de tijd dat ik voorzitter was, hoe ik naar binnen, naar de partij toe, optrad. Dat heeft men zwaar laten wegen. Het was een reactie op de manier waarop Bas de partij geleid heeft – heel sterk naar buiten maar minder sterk naar binnen.”

„Een partij dat is een program, dat is

hoe je je gedraagt en hoe je bezig bent in die politiek. En dat is niet een reclame-techniek. Zodra het echter slecht gaat met die partij in de opiniepeilingen, dan moet je ineens de reclame-toer op. Er zijn mensen die vinden dat je politiek moet verkopen als sherry op de Ster-reklame. Als er iets is, dat helemaal tegen mijn wezen in gaat, dan is het dat wel. Vandaar ook de moeite die ik had als er werd gezegd: Geen lange broek aan, geen lok voor je ogen. Nu zou ik er geen grijntje last meer van hebben. Ik zou meteen mijn antwoord klaar hebben. Maar nu zegt niemand meer iets. Ik denk dat mijn televisie-optreden een stuk verbeterd is. Ik ben nu veel zelfverzekerder. Ja kijk, als je dat gezicht van Bas ziet, dan is dat anders, dat weet ik ook wel. Die heeft een televisie-gezicht, dat is gewoon zo. Ik heb maar een heel gewoon gezicht. Niet meer of minder dan een heleboel andere mensen. Daar moet ik het mee doen."

„Goed, al met al heb ik gekozen voor deze politieke baan. Maar ik had het niet gedaan als Karel niet uitdrukkelijk had gezegd: 'Je moet dat doen'. Hij heeft er in feite een heleboel voor opgegeven. Hij heeft een stuk van z'n eigen kansen op een carrière laten schieten. Toen ik partijvoorzitter werd, heeft hij zijn directie-functie - hij was hoofd van de afdeling cultureel werk - laten schieten en is weer docent geworden. Later toen ik in de Kamer kwam heeft hij nog minder uren genomen. Toen waren de kinderen ook veel kleiner. We wilden niet, én allebei werken, én de rest aan iemand anders over laten. Nu kun je natuurlijk wel zeggen: 'Je hoeft helemaal geen carrière te maken.' Dat vind ik ook. Maar ondertussen zit ik wel in de Tweede Kamer. Mensen bekijken mij en spreken mij aan in die positie. Ook Karel wordt aangesproken in zijn positie. Maar dat is de positie van de meneer-van-mevrouw. Het is net of al zijn eigen kwaliteiten zijn weggevallen. Hij wordt aangesproken op mijn doen en laten. Ondanks al je principes is dat in de praktijk toch helemaal niet zo makkelijk denk ik. Hij heeft het er dan ook behoorlijk moeilijk mee gehad. Zelfs in de PPR gaf het problemen. Karel was voorzitter van de thema-groep Welzijn. Als hij tijdens vergaderingen zijn mening gaf, dan zag je de mensen denken - o, dat zal zij wel vinden, dat zal zij wel via hem ventileren. Er waren allerlei vormen van argwaan. Misschien dat men bang was dat je bezig was met beïnvloeding of zo iets. Ik vond dat echt heel vreemd en had dat niet verwacht van de PPR. Dat is ook de belangrijkste reden waarom Karel er mee is opgehouden. Al heeft hij dat toen niet gezegd. Ik begrijp het werkelijk niet. Waarom kan je niet allebei in een partij bezig zijn ook al heb je een relatie, zelfs als dat nivo dicht bij elkaar ligt?"

Ik voel me wel eens schuldig tegenover Karel en de kinderen. Ik denk dat alle werkende vrouwen dat wel hebben en ik heb het dus ook. Soms is het moeilijk om er voor te waken dat die politiek niet ons hele leven gaat beheersen. Ook als ik thuis ben word ik voortdurend met het werk gekonfronteerd. Zelfs op zondag bellen ze je op over bijvoorbeeld een hongerstaking op het Binnenhof. Je kunt je er niet altijd aan onttrekken. Als je vakantie hebt móet je wel naar het buitenland, want anders hebben ze je toch al die weken te pakken. Natuurlijk ontstaan er wel eens conflicten, als het de spuigaten uit loopt. Karel en ik hebben natuurlijk wel eens stevige ruzie. Maar dat is altijd heel gauw over. Vaak over kleine dingen, irritaties over zaken die snel moeten gebeuren en dan niet goed lopen. Maar over het algemeen hebben we het toch aardig onder controle. Vanaf het

begin hebben we een aantal afspraken gemaakt. Op het moment dat ik me daar niet aan hou word ik wel op het matje geroepen. Al die jaren hebben we het volgehouden om elke ochtend met z'n allen te ontbijten. Dat is verschrikkelijk knap van mezelf, want ik kan heel slecht tegen te weinig slaap. Ik ben ook nooit 's nachts weg."

„Het valt wel mee hoe vaak ik toch nog thuis ben. Ik kook bijvoorbeeld drie keer in de week. Dat is toch aardig, niet waar? Daar kun je wel iets aan afmeten. Meestal ben ik die avonden ook thuis, al moet ik dan wel werken. Het hangt ook af van de tijd van het jaar hoe vaak ik thuis ben. Het eerste trimester tot de Kerst is verschrikkelijk druk. De weken ervoor ook, omdat iedereen je dan voor andere dingen vraagt. Ze weten dat het in de Kamer dan niet zo druk is."

„Nogal wat relaties gaan kapot in de politiek. Het is moeilijk, door het werk wat je doet, om toch nog aandacht te blijven schenken aan de gewone dagelijkse dingen. Doe je dat een aantal ja-

ren niet, dan is er plotseling niets meer. Zo gaan dat soort dingen. Dat heb ik me heel goed gerealiseerd. Een aantal zaken wil ik absoluut niet kwijt raken. Ik waak er dan ook voor dat ze me uit mijn vingers glippen door dat ik zelf daar te nonchalant mee om zou springen. Blijft het feit dat ik voortdurend tijd te kort kom. Neem nou Mir en Mar (de beide dochters Mirjam en Marja, respectievelijk 18 en 17 jaar, red.) die worden wat ouder nu. Het is echt niet zo dat kinderen als ze ouder worden minder aandacht nodig hebben. Ze zijn juist ontzettend gezellig. Je kunt fantastisch met ze praten en daar heb je tijd voor nodig. Zonde dat ik dat zo weinig heb."

„Als het me allemaal wat te veel wordt ga ik lekker naar buiten, bomen snoeien. Dan hoor ik geen telefoon, niks. Dan ben ik écht helemaal uit. We hebben een enorme lap grond om ons huis, met een moestuin en een boomgaard. Verder hebben we ook zes koeien en een kalf, schapen, kippen en zelfs een paard. Dat is allemaal heel bewerkelijk. Karel doet dat allemaal. In de vakanties help ik mee. Er valt dus altijd wel wat te doen. Toen we nog in Oegstgeest woonden hadden we eigenlijk al heel lang plannen daar weg te komen. Maar we zaten natuurlijk heel gunstig voor ons werk in Den Haag. Wat wel steeds lastiger werd was, dat het verkeer al maar drukker werd op de weg waar we aan woonden. Op een gegeven moment ging de zaak fout. Karel had toen al die halve baan. Maar als je een halve baan hebt weet iedereen je te vinden voor andere dingen. Dus zat hij binnen de kortste keren in de gemeenteraad, in het woonwagencentrum, in het bejaardenwerk en van alles en nog wat. Dat liep helemaal mis. Hij kreeg last van zijn rikketik. Niet alarmerend, maar we kregen wel het advies, als jullie zo door gaan dan gaat het een keer verkeerd. De volgende vakantie zijn we een huis gaan zoeken. En wij stommerds, hebben ook nog binnen drie weken een huis gekocht. We hebben dat gewoon gedaan zonder dat we dat andere huis kwijt waren. Het was net in de periode dat de huizenmarkt echt instortte. Het heeft nog een hele tijd geduurd voor dat we dat huis verkocht hadden. Net op dat moment kwam de PPR met die perskonferentie over dat bezitwoning-beheer. Prompt begonnen de Telegraaf en Privé te schrijven dat ik een tweede huis had aan zee waar ik mijn zomervakanties ging doorbrengen. En dat we een villa hadden van een half miljoen met een zwembad in de achtertuin. Wat we toen aan nieuwsgierigheid en dreigementen hebben gehad was echt niet leuk meer! We zitten nu vier en een half jaar in dit huis en er is al heel wat aan gebeurd. Toen we het kochten zag het er niet uit. Het is een heel oude tent van 1857. Een vierkant huis met er achter een hele grote schuur die er dwars op

staat. Aan de buitenkant lijkt het daarom heel wat. Maar op zich is het huis niet bijzonder groot. Net genoeg voor ons vijven. Wat we willen is buiten wonen en kijken of we op een andere manier kunnen verbouwen, veehouden en eventueel onze eigen energie opwekken. We zitten hier midden tussen de boeren. Van uit de politiek hebben we ideeën hoe het zou moeten met die landbouw en veeteelt. Dat probeer je dan thuis toe te passen. Bijvoorbeeld helemaal geen kunstmest op de weilanden. Nou die dieren zien er prima uit hoor. Op die manier krijg je discussies in je eigen buurt. Dat sterkt mij in de gedachte dat de enige manier om mensen te winnen voor ideeën is om er midden tussen in te zitten. Met ze te praten. Ze laten zien hoe jij bezig bent. Natuurlijk moet je in eerste instantie heel wat wantrouwen van de mensen overwinnen. Maar we zijn nu toch wel aardig ingeburgerd hier."

Karel en ik zijn nu achttien jaar getrouwd, maar we hebben altijd een open verhouding willen hebben. Zowel naar de kinderen als ook naar de buitenwereld. Niet dat hele kleine hokje van het gezin dat zich naar alle kanten afsluit. Marja in huis nemen is daar een duidelijk voorbeeld van. We hebben Mar geadopteerd toen ze acht was, maar we hadden haar al in huis toen ze vijftien maanden was. Niet dat we toen zo nodig een kind wilden adopteren. We hadden Mirjam toen al. Marja is bij ons in huis gekomen via iemand van de voogdij-vereniging. Daar hadden we eens tegen gezegd: 'Als je eens komt te zitten met een kind en het past een beetje in ons gezinspatroon, kom dan maar rustig.' Binnen de kortste keren hadden we toen een kind. In die tijd was een donker kind heel moeilijk te plaatsen. Toen we haar in huis namen hebben we ook haar moeder een poosje begeleid, die was toen zeventien. Na verloop van jaren heeft die het helemaal aan ons over gelaten. Pas toen Mar zelf zei dat het gedonder met die vragen of ze wel een echt zusje van Mirjam was, maar eens afgelopen moest zijn, hebben we besloten haar te adopteren."

„Mijn kinderen nu leven in een heel andere wereld een andere tijd dan ik vroeger. Ik kom uit een heel gesloten, goed katholiek gezin. Wij waren thuis met zeven kinderen, twee jongens en vijf meisjes. Ik was de oudste van het hele stel. Mijn vader was onderwijzer, later hoofd van die zelfde school, en heel streng. Mijn moeder was niet zo uitgesproken. Zolang ik me kan herinneren hebben wij naast de school van mijn vader gewoond. Het was een kleine maar ook echt heel katholieke gemeenschap waar wij woonden. Het seminarie stond om de hoek. We moesten elke ochtend naar de kerk en op zondag twee keer. Ik herinner me nog toen ik op de middelbare school zat, moest ik elke

ochtend om half acht met de bus mee. Daarvoor moest ik dan eerst nog naar de kerk. Tot op een gegeven moment ik steeds misselijk werd, toen hoefde het niet meer. Tijdens de oorlog was de school van mijn vader gesloten. Mijn moeder gaf mij toen les – ze was vroeger onderwijzeres geweest. Na de oorlog kwam ik in de derde klas. Het gevolg was dat ik op mijn tiende de lagere school had doorlopen. Gelukkig is mijn vader toen zo verstandig geweest om mij niet meteen naar de middelbare school te laten gaan, maar mij eerst op een voorbereidende klas te plaatsen. Ik was toch altijd al de jongste van de klas. Ik mocht ook veel minder dan mijn klasgenootjes. De school waar ik naar toe ging was Ter Eem, een meisjesinternaat in Amersfoort. Maar ik was daar extern. Dat betekende elke dag met de bus op en neer. Eigenlijk was dat juist heel erg leuk. We gingen vaak met een hele sleep kinderen onderweg de bus uit, boodschappen doen of zo. Je kwam met andere kinderen in contact dan alleen maar de schoolgenootjes of de kinderen thuis. Ik had toen ook wel vriendjes daardoor. Mijn vader wilde daar echter niets van weten. Ik herinner me nog dat Appie een keer bij mijn vader om mijn hand is komen vragen. Dat kon hij absoluut niet waarden. Ik was toen zestien en Appie zeventien. Heel serieus hoor. Appie met z'n brilletteje op naar mijn vader: Meneer de Bruyn... Mijn vader zei streng dat hij over tien jaar nog

maar eens terug moest komen. Ik zat toen denk ik net in de eindexamenklas. Omdat ik niet kon kiezen of ik wiskunde wilde gaan studeren of klassieke talen heb ik eerst eindexamen gynasium alfa gedaan en een paar maanden later staatsexamen gymnasium bèta. Uiteindelijk heb ik toch voor klassieke talen gekozen."

„Na mijn studie in Utrecht heb ik Karel leren kennen. Dat was op een terras in Valkenburg. Ik was daar met een vriendin op vakantie. Op een gegeven moment zaten we wat te giechelen om een ober die nogal schutterig bezig was. Dat had hij natuurlijk in de gaten en toen ging het helemaal niet meer. Daar stond hij met twee glazen jus d'orange waarvan hij bij god niet meer wist voor wie ze bestemd waren. Die hebben wij toen maar opgedronken. De volgende avond zat ik bij die ober achterop de scooter. Dat was Karel. Hij was daar werkstudent en studeerde filosofie in Leuven. Het was meteen aan. We hebben elkaar een tijd lang alleen maar in de weekenden gezien. Ik had inmiddels een baan in Haarlem op een jongensschool. Waar ik de eerste lerares was die daar kwam les geven. Ik vergeet nooit de eerste keer toen ik daar kwam, keurig achter de rug van pater Rektor ging ik de gymzaal binnen waar al die jongens verzameld waren. Verschrikkelijk wat was dat een gejoel en gekrijs, toen ze mij zagen. En die eerste dagen, moet je voorstellen, ik had nog nooit les gegeven, voort-

WILHELM VERSCHUREN

LEED

durend al die koppen voor zo'n klein raampje in de deur. En maar gluren alsof ik een wereld-wonder was. Later heeft Karel ook een baan aan die school gekregen. Hij studeerde nog in Leuven. In het begin van de week zaten we dan in Haarlem, woensdagochtend vertrokken we naar Leuven en zondags weer terug. Dat hebben we een jaar zo volgehouden. Toen was Karel klaar met zijn studie en kreeg een baan in Oegstgeest. We kwamen op een flat terecht. Ik zat inmiddels met twee kleine kinderen. Dat was een heel moeilijke periode. Ik kon daar slecht tegen op zo'n flat met de kinderen. Uiteindelijk ben ik weer gaan lesgeven in Leiden aan het Stedelijk Gymnasium. Daar werkte ik nog toen ik voorzitter van de partij werd. Van Kemenade heeft mij daar buitengewoon verlof voor verleend, omdat hij vond dat het een baan was in het algemeen belang. Na twee jaar zou ik weer terug komen op die school. Dat was ik ook vast van plan. Het is wat anders gelopen. Nu zit ik dan in de Tweede Kamer."

Het stomste wat een Kamerlid kan doen is zeggen: over zoveel jaar zou ik wel weg willen. Dat doe ik dan ook beslist niet. Wat ik het laatste jaar steeds meer om me heen zie is dat mensen een beetje moedeloos beginnen te worden. Door de uitzichtloze situatie rondom de discussie over de minima. In de vredesbeweging zijn mensen ontzettend in de war gebracht door de uitlatingen van Mient-Jan Faber. Ik zelf echter heb het laatste jaar het gevoel dat ik alleen maar strijdbaarder word. Ik vind echt, ook wat de partij betreft, er moet zo langzamerhand iets gebeuren. Niet blijven discussiëren over strategieën. Ik geneer me zo nu en dan dood voor de discussies in de linkse partijen, terwijl mensen financieel volkomen aan de grond zitten, terwijl er een discussie aan de gang is over kernwapens waar we gewoon in moeten springen. Er moet zó veel gebeuren. De PPR moet daar boven op zitten. Ik heb de overtuiging dat het zin heeft en dat het lukt. Misschien nu wel meer dan ooit. Ik vind dat de PPR nog steeds recht van bestaan heeft. Ik vind dat ze dat vooral heeft in samenwerking met anderen. Die samenwerking daar moeten we gestalte aan geven. Een zelfbewuste PPR die samenwerkt met anderen. En maak dan alsjeblieft nog geen keuzen waarvan je de konsekwenties nu nog niet kan overzien."

„Ik vind dat de PPR wel degelijk een eigen inbreng heeft. Dat blijkt uit het werk van talloze PPR-mensen, in gemeenteraden in provinciale staten. Misschien is dat op landelijk nivo wat moeilijker naar buiten te krijgen. Maar het is er wel. Die invloed hier in Den Haag is echt niet zo erg klein. Ik blijf daar heel optimistisch over."

ANITA KEUNING

Het is zondag en mijn lieve vrouw is druk in de weer met het wasgoed en het eten, een goede gelegenheid derhalve om me even op het leed van de PPR in het algemeen en dat van de PPR-dames in het bijzonder te concentreren.

Wat een leed! Het landelijk overleg van PPR-Vrouwen schrijft een maand na het voorjaarskongres een brief op poten naar het partijbestuur waarin de kommer en kwel breed wordt uitgemeten. Al achttwintig dagen verstreken en nog niks te merken van enige voortgang met het proces van feminisering in de partij! De partijvoorzitter wekt de indruk dat de kongresuitspraken van vrijblijvende en voorlopige aard zijn! Hoe is 't mogelijk!

Ik weet hoe het mogelijk is. Het partijbestuur is een mannenklub. Mannen zijn vooralsnog tegenstanders. Tegenstanders zullen kongresuitspraken bagatelliseren en de voortgang van het proces waar mogelijk frustreren. Nogal wiesde.

De dames moeten dus nog even geduld hebben. Ze willen vooralsnog een meerderheid in selektieklubbjes, besturen en frakties. Mij best. Het lijken me weinig aantrekkelijke functies en wanneer de vrouwen daar vooralsnog hun kostelijke energie in willen steken zal ik ze geen strobreed in de weg leggen. Op dat punt ben ik ondanks alles vooralsnog maar even bondgenoot of dat nou op prijs wordt gesteld of niet.

Het najaarskongres kiest straks dus een nieuw partijbestuur vol vrouwen, waarna de grote feminisieringsgolf onstuitbaar over ons heen zal komen. Dat wil zeggen, als de discussie over kwaliteitseisen dan inmiddels is uitgewoed. Waar die discussie voor nodig is wil me trouwens niet onmiddellijk in het oog springen. Op verkiezingskongressen heb ik nimmer iets van het stellen van eisen van welke aard ook kunnen waarnemen. Het gaat meestal meer van: God zegen de greep, en als we geluk hebben zitten er wel één of twee bij die goedkeuring van Louis Vuurboom kunnen

wegdragen. Zo zal het deze keer ook wel weer gaan, hoewel er op 17 november in Utrecht natuurlijk geen hond het in zijn hoofd zal halen om op een kandidaat van het mannelijk geslacht te stemmen, want dan hebben we pas écht gedonder in de glazen.

De discussie is dus overbodig, maar ach, daarom kan-ie nog wel koddig zijn. Zo las ik een bijdrage van een dame die mij nadrukkelijk gebiedt geen hoge kwaliteitseisen te stellen aan haar produkt, want ze heeft het al zo druk met van alles en nog wat. Ik doe dan ook mijn uiterste best om enige soepelheid op te brengen. Ongenuanceerdheid kan ik in dit speciale geval - zij het met moeite - door de vingers zien. Met kromme rederingen krijg ik dat echter niet voor elkaar. En de redenering 'Mannenmaken-de-dienst-uit-in-de-wereld; de-wereld-is-een-kolerezooi; daaruit-volgt: als-vrouwen-de-touwtjes-in-handen-krijgen-is-de-wereld-gered' is zo krom als een hoepel. De uitspraak 'Wat vrouwen lukt in de mikro-situatie (gezin) zullen ze ook kunnen in de makro-situatie' wordt door diverse leidinggevende dames gelogenstraf. Wanneer ik terugdenk aan het eten dat mijn moeder mij durfde voor te zetten zou ik niet graag haar de oplossing van het wereldvoedselprobleem toevertrouwen.

Maar ja, al die verzachtende omstandigheden. Als ik ooit nog eens een man een krom en ongenuanceerd betoog hoor afsteken zal ik denken: 'Daar heb je weer zo'n ei van een huisman!' en vriendelijk glimlachend naar de gezondheid van zijn schoonmoeder informeren.

Nu stop ik. Vanuit de keuken bereikt de geur van gebraden gevogelte mijn neusgaten. Moeder de vrouw heeft weer haar uiterste best gedaan om mijn papillen te strelen! Daar zal ik aan tafel eens even wat onderhoudende, bondgenootschappelijke kout tegenover stellen. Even geen moment voor PPR-leed!

GROENE POLITIEK VOLGENS BIERMAN

'LINKS VAN DE PVDA HEBBEN WIJ NIKS TE ZOEKEN'

De Groenen bestaan – maar waarom? En wat willen ze? En wat is hun relatie met de PPR? In gesprek met de Groene aanvoerder Martin Bierman – bezielde activist of baantjesjagend intrigant? 'Politieke vernieuwing is nu eenmaal een pijnlijk proces.'

Een omstreden figuur, niet alleen binnen de PPR. Oprichter van 'De Lastige Amsterdamer' en de 'Vereniging Tot Behoud Van Het IJsselmeer'. Weinig in zijn uiterlijk herinnert nog aan de woelige jaren zestig, toen hij bekend werd van acties tegen zwavelkoolstoffabriek Progil, de Amsterdamse metro, de tweede nationale luchthaven en de Markerwaard. Sindsdien is hij druk bezig op zijn vakgebied, de planologie en stedenbouw. Tot hij opeens weer opduikt in ons politieke wereldje als centraal persoon van de Groenen.

In de PPR gaan wilde verhalen over je.

„Dat lijkt met te veel eer. Ik was sekretaris van het Groen Platform totdat het in aanbouw zijnde Groen Progressief Akkoord me te on-groen werd. Wij richtten toen de nieuwe politieke partij 'de Groenen' op; tot dan was ik partijloos. Tegen de PPR heb ik niets, integendeel. Wel heb ik bezwaar tegen een groene vlag, die een rode lading dekt, zoals bij het GPA.”

Maar jullie Europese Groenen haalden geen zetel in het Europarlement.

„Nee, maar het resultaat is wel goed voor twee Kamerzetels in Nederland. Dat wijst op een serieus draagvlak voor onafhankelijke groene politiek. Een hoopvol resultaat als je bedenkt onder welke omstandigheden we hebben moeten opereren: de groene verwarring.”

Daar zat het GPA toch net zo goed mee?

„Ja, dat kan wel wezen, maar het blijft een ongelijke krachtmeting. Drie, eigenlijk vier, gevestigde partijen met geoliede organisaties, betaalde kampanjevoerders, talrijke vrijwilligers, een eigen dagblad, en zeker acht maal het budget

dat wij hadden te verspijkeren, tegenover een nieuwkomertje zonder naamsbekendheid en met nog nauwelijks een partijorganisatie. Door de late uitspraak van de Raad van State wisten we bovendien pas zes weken voor de verkiezingen hoe we zouden gaan heten. Toen pas kon er gedrukt worden, zodat we praktisch maar vijf weken kampanje konden voeren. Dan hebben we toch een mooi resultaat behaald?”

Was er nou echt niet samen te werken? Er was toch al een gezamenlijk programma?

„Kennelijk niet. Kijk, dat programma was natuurlijk behoorlijk vaag. Iedere partij kon er zijn eigen draai aan geven. Zo schuif je de afgedekte meningsverschillen door naar degenen die het programma later moeten uitvoeren, de gekozen parlementariërs dus. In zo'n geval moet je, wil je geloofwaardig zijn, garanties inbouwen dat de groene dimensie er in de praktische politiek ook uit blijkt komen.”

Wat moet ik me bij groene dimensie voorstellen?

„Nou, bijvoorbeeld niet alles te pas en te onpas in een links-rechts-kontroverse persen, de rol van de staat terugdringen, een genuanceerder standpunt over het maatschappelijk belang van de vakbeweging in een tijd van grote arbeidsuitstoot ventileren, het bevorderen van vrijheid van richting en inrichting in de persoonlijke levenssfeer, vooral op het gebied van alternatieve voeding, gezondheidszorg en onderwijs. En een andere politieke stijl niet te vergeten.”

De garanties bood het GPA niet?

„In de ogen van de EVP-vertegenwoordigers en ons niet nee. Bij twee zetels in het Europarlement zouden eerst de PSP + PPR/GP, en daarna de PSP + CPN het alleen voor het zeggen hebben. Elke combinatie voor 2½ jaar, de helft van de zittingsperiode. Dat vonden we toch te rood voor een groen-progressief akkoord.”

Toen haakten jullie af?

„De EVP dreigde op te stappen en wij met hen. Daarop is er gezocht naar een

ander akkoord en dat is er uitgekomen ook: het GLA, groen links akkoord, waarbij wij als Groen Platform met de PPR samen de lijsttrekker zouden leveren. Voor de volle zittingsperiode. Met dat GLA gingen alle vijf de onderhandlungsdelegaties, dus ook de PSP, akkoord. Het GPA was daarmee een gepasseerd station.”

Hoe kon er dan toch een GPA uitkomen?

„Dat moet je niet aan mij vragen. Sinds het GLA werd bereikt is er met ons niet meer onderhandeld. Ik las in de krant dat wij een GPA hadden gesloten. Dat leek me een rijkelijk te vroeg verzonden geboortekaartje; onze onderhandlungsdelegatie wist nergens van... Het EVP-partijbestuur en wij, van – toen nog – het Groen Platform, hebben daarop in gezamenlijk overleg besloten, om het verder maar aan onze respectievelijke achterbannen over te laten om te kiezen en ze zowel het GPA als het GLAS maar voor te leggen. We hebben dat in een verklaring vastgelegd en die aan de PPR gestuurd.

Waren Bas de Gaay Forman en Roel van Duijn daar bij betrokken?

„Zeker, we trokken toen nog één lijn als je dat bedoelt. De klad kwam er pas in, toen bij het PPR-kongres net gedaan werd alsof er geen Groen Links Akkoord bestond. Ze hebben er zelfs niet naar gevraagd. En toen, tegen hun verwachting in, ook de kongressen van CPN en PSP akkoord gingen met het GPA, was het pas goed mis. Toen moesten EVP en de partijlozen in het Groen Platform, waaronder ik, door de bocht worden geperst. De rest heeft in de krant gestaan. Het EVP-kongres liet zich niet lijmen door het aanbod van een mooie plaats op de lijst voor Von Meijenfeldt en koos voor helemaal niet meedoen aan de Euroverkiezingen. Wij stemden deelname aan het GPA af, hieven het Groen Platform op en stichtten een nieuwe partij, de Groenen.”

Maar in Amsterdam werd onder leiding van De Gaay Fortman vergaderd. Men besliste voor deelname aan het GPA.

„Ja hoor eens, onze vergadering in Utrecht was al maanden van te voren

vastgelegd en uitgeschreven door Van Duijn. Als mensen achter onze rug om ergens anders gaan zitten te vergaderen op hetzelfde tijdstip, dan is daar weinig aan te doen."

De Gaay Fortman stelt, dat een telefonische enquête van hem had uitgewezen, dat de meerderheid van het Groen Platform voor deelname aan het GPA was.

„Als dat zo was, had hij naar de officiële vergadering van het Groen Platform moeten komen en de minderheid kunnen wegstemmen. Door zichzelf buiten spel te zetten heeft hij de oprichting van de onafhankelijke Groenen alleen maar versneld!"

Ben je boos op De Gaay Fortman en Van Duijn?

„Ach, dat is niet interessant. Wat me het meest dwars heeft gezeten is, dat er nooit open en eerlijk in een plenaire vergadering over de verschillen van opvatting is gediskussieerd. Het bleef mij teveel in de achterkamertjessfeer hangen... Laat ik dit zeggen. Dat bij elkaar telefoneren van het eigen gelijk en in het geheim een persconferentie en een eigen vergadering beleggen is op mij, en vele anderen, niet bepaald als erg 'groen' overgekomen."

Is het wel 'groen' om voor je gelijk naar de Raad van State te lopen?

„Om dat te beoordelen moet je natuurlijk wel bij het begin beginnen. Toen De Gaay Fortman er lucht van kreeg, dat ik bezig was een groene partij van de grond te krijgen, heeft hij zelf snel geregistreerd. Naar zijn zeggen om groene initiatieven buiten de PPR te blokkeren. Maar de kieswet is er niet voor bedoeld, dat de ene partij het de andere onmogelijk maakt, om onder de eigen naam aan de verkiezingen deel te nemen. Het ging ons er alleen maar om de blokkade van de naam Groenen te doorbreken. Dat is gelukt. Overigens ben ik mijn pleidooi voor de Raad van State begonnen met mijn respekt uit te spreken voor CPN, PPR en PSP, om het misverstand weg te nemen dat het ons om iets anders zou gaan dan alleen de naam."

In de media is het allemaal toch als ordinar gekibbel overgekomen.

„Het heeft de mensen in elk geval niet belet om op ons te stemmen. Een slechte start is natuurlijk wel vervelend, maar groen gaat toch door en is niet te stuiten door streken van enkele personen. Tenminste, als onze groep werkelijk de kiem is van een nieuwe groene politieke stroming."

Een nieuwe kiem of een nieuwe splinter?

„Kiem natuurlijk. Op het oog even groot als een splinter, maar uit een kiem kan een boom groeien en een splinter vermolmt. Ons verkiezingsresultaat is be-

scheiden, maar heeft de glans van de hoop."

Jullie doen dus mee aan de volgende verkiezingen?

„Ik verwacht van wel, ja. We zijn niet in de politiek gegaan om partijtje te spelen, maar om problemen aan te pakken."

Bestaande politieke partijen doen dat toch ook al?

„Natuurlijk, wij willen ook niet meer van hetzelfde zijn, maar iets anders. Doorbreking van de achterhaalde links-rechts tegenstelling en een andere politieke stijl is daarvoor noodzakelijk. Je kunt de vraagstukken in onze maatschappij niet meer verklaren vanuit negentiende-eeuwse denkschema's. Voor echte vernieuwing is een andere houding nodig. Neem bijvoorbeeld de bewapeningswedloop. Geen kontrakt is zo

ANGELO GOEDENOT

waterdicht dat er niet aan ontsnapt kan worden, alles gaat gewoon door. Alleen als we wederzijds vertrouwen weten te kweken, en dat moet je organiseren, dan worden nu onhaalbaar lijkende wegen naar ontwapening begaanbaar."

Dat zijn geen zaken om in je eentje aan te pakken.

„We schuwen samenwerking niet, maar dan wel met mensen die tonen naar echte vernieuwing op zoek te zijn."

Groep Scholten-Dijkman en EVP?

„We hebben plezierige werkrelaties met hen. We gaan op elkaar afgestemde studiedagen organiseren: de EVP over vrede en veiligheid, de Beweging voor Vrede en Solidariteit over jeugdwerkloosheid en wij over het milieu. We hebben ook contacten met groene PPR-mensen."

Wim de Boer heeft het initiatief genomen om tot samenwerking ter linkerkant van de PvdA te komen bij de eerstvolgen-

de Kamerverkiezingen. Doen jullie daar- aan mee?

„De Groene Raad heeft besloten dat we daar niet aan meedoen. Wij hebben ter linkerkant van de PvdA niets te zoeken."

Wij houden ons buiten de links-rechts polarisatie. Bovendien hebben de perikelen rond de Europese Verkiezingen ons er van overtuigd, dat wij politieke verwantschap niet in die hoek moeten zoeken."

Waar dan wel?

„Net als bij milieu-acties merk je, dat je aanhang dwars door de bestaande partijen heen loopt. Die mensen hebben zich tot nu toe bij gebrek aan een alternatief moeten behelpen met de partijen die er waren. Ik hoop dat het ontstaan van de Groenen tot een politieke herordening gaat leiden op basis van nieuwe thema's. Niet van de ene dag op de an-

dere natuurlijk, maar geleidelijk aan. Bovendien is er de grote groep die te- leurgesteld is in de huidige politiek. De milieubeweging verliest terrein en glijdt naar crisis af. Dat zal mensen dwingen tot het opnieuw maken van keuzen."

Is de samenwerking van CPN, PPR en PSP ook zo'n herijtingsproces?

„De rode doorbraak bedoel je? Dat weet ik nog niet zo. Het heeft denk ik wel het effect, dat iedereen die niet zo rood is zijn heil elders zal gaan zoeken en dat zal volgens mij vooral de PPR uitdunnen. Om praktische redenen juich ik deze ontwikkeling toe, omdat dan de roden zich ook niet meer groen zullen willen noemen, zoals nu en omdat het de groenen, die nu nog tussen de roden zitten, gemakkelijker maakt om zich bij ons aan te sluiten. Politieke vernieuwing is nu eenmaal een pijnlijk proces. Je verliest er vaak oude relaties door, maar je krijgt er ook nieuwe voor terug."

HEERKO DIJKSTERHUIS

DE PLANNEN VAN KABINET, WERKGEVERS EN VAKBONDEN

MOETEN JONGEREN DE ARMOE ONDERLING VERDELEN?

Het moet goedkoop, het moet weinig moeite kosten en vooral niet structureel zijn. Dat is de essentie van zo ongeveer alle plannen die worden bedacht om jongeren aan de slag te krijgen. Over hele, halve en geen oplossingen voor de neven en nichten van Tante Truus.

In Nederland zijn momenteel zo'n dikke achthonderdduizend mensen werkloos. Daarvan zijn er meer dan driehonderdduizend jonger dan 25 jaar. Bijna de helft daarvan zit al langer dan een jaar zonder werk.

Koele cijfers. We lezen ze regelmatig in de krant of horen op het Journaal dat de statistieken een stijging hebben geregi-

er voor hen ooit betaalde banen vrijkamen en, indien dat niet het geval is, zal het hen dan gegund zijn om van hun 'vrije tijd' te genieten?

Er wordt al jaren op allerlei manieren aandacht besteed aan het fenomeen jeugdwerkloosheid. Zowel werkgevers als vakbeweging als overheid benadrukken dat het belangrijk is jongeren in te schakelen in het arbeidsproces. Daarbij worden echter wel verschillende 'maars' geplaatst. Ten eerste mag het niet teveel geld kosten en ten tweede mogen de jongeren oudere werknemers niet verdringen (het verdringingseffect). Deze bedenkingen klinken ook door in de aanbevelingen van de Stichting van de Arbeid. De waarschuwing van de FNV-Jongerenbeweging luidt dan ook: laat niet de jongeren de armoede onderling

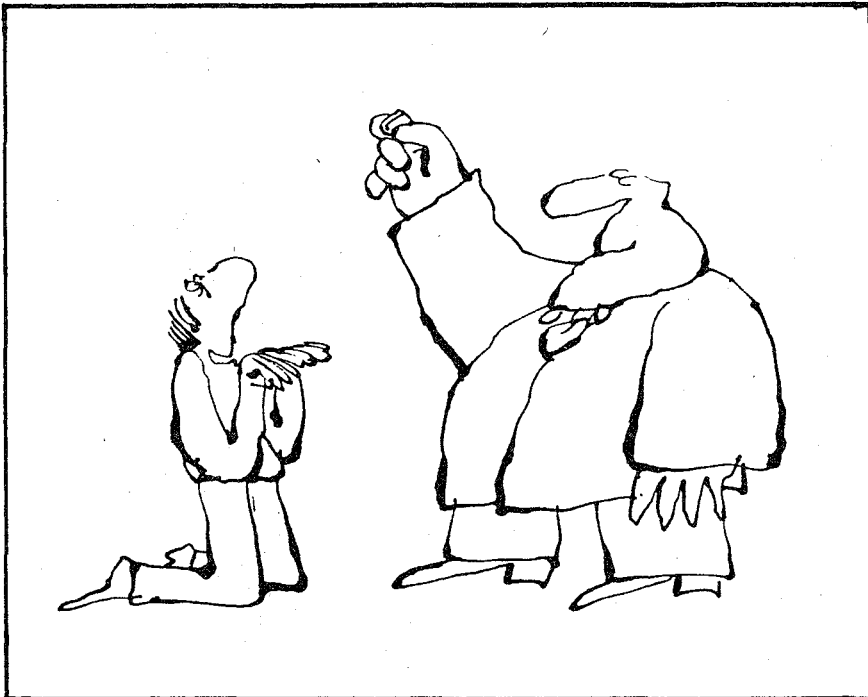
jongeren in de verschillende bonden te praten over het probleem. Het is een strijdbaar stuk. Het ageert fel tegen het nooit uitgesproken maar toch alom aanwezige idee: jongeren moeten maar met alles genoeg nemen en blij zijn als ze tenminste iets te doen krijgen. Desnoods moeten ze dan maar afstand doen van verworven rechten. De Jongerenbeweging wil daar niet van horen. Het uitgangspunt is een zelfstandig bestaan voor alle jongeren.

Dit recht is al behoorlijk op de tocht komen te staan door de verlaging van de uitkeringen. Maar ook door de plannen om jongeren verplicht in deeltijdbanen te laten werken. Soms betekent het dat ze nog jaren nadat ze de school verlieten bij hun ouders moeten blijven wonen.

Iets wat lijkt op de deeltijdbanen voor jongeren zijn de zogenaamde 'groeibanen'. Jongeren beginnen met een baan tussen de 20 en de 32 uur per week. Geleidelijk groeit die uit tot een baan van normale arbeidsduur. Dergelijke banen zijn er al in bijvoorbeeld de bouw en de industrie. Bij de eerste staat het aantal stappen dat nodig is om de normale arbeidsduur te bereiken van te voren vast evenals de tijd die het zal vergen. In de industrie is de snelheid van de groei echter afhankelijk van de ontwikkeling in de betreffende bedrijfstak. In dit geval kunnen de jonge werknemers in zeer onzekere posities terecht komen. De Jongerenbeweging wil zich nog bezinnen over de vraag hoe misbruik van groeibanen voorkomen kan worden. Van misbruik is sprake wanneer het hebben van groeibanen voor een bedrijf een exkuus is om van algemene tijdsverkortingen geen werk te maken. Ook zou het mogelijk kunnen zijn dat een werknemer in een groeibaan langer dan noodzakelijk is onder het maximale aantal uren moet blijven werken.

Degraderen

Een heel aparte plaats binnen de jeugdwerkgelegenheidsdiskussie neemt het verschijnsel *werken met behoud van uitkering* in. De Jongerenbeweging wijst dit in principe af. Hun uitgangspunt dat wie hetzelfde werk doen ook hetzelfde loon moeten ontvangen, komt hiermee immers in het gedrang. Bovendien zouden reguliere arbeidsplaatsen op deze

streerd. Onlangs hoorden we ook dat het aantal is gedaald, maar dat was voornamelijk te danken aan de regel dat mensen van zevenenvijftig en een half jaar zich niet meer als werkzoekenden hoeven te laten inschrijven. Zij hebben genoeg gewerkt en mogen van hun al dan niet verdiende rust gaan genieten. Maar hoe zit het met al die jongeren? Zullen

verdelen; wat het geval is als alleen jongeren korter gaan werken met inlevering van loon.

De Jongerenbeweging zegt dit in een discussiestuk over jeugdwerkloosheid. Het is gedeeltelijk een reactie op dat wat de Stichting van de Arbeid en de FNV erover hebben gezegd. Aan de andere kant is het ook bedoeld om met

manier ook kunnen degraderen tot werk met behoud van uitkering. Het feit dat voor veel mensen niet alleen een volwaardig inkomen, maar vooral nuttig werk belangrijk is doet daar niets aan af. De Jongerenbeweging pleit daarentegen voor *werken met behulp van een uitkering*. Dit gebeurt bijvoorbeeld in verschillende deeltijdbanen waarbij het loon met uitkeringsgelden wordt aangevuld tot 115% van de RWW. Ook wordt het mogelijk dat jongeren met behulp van een uitkering zelf arbeidsprojecten kunnen opzetten. Want de jongeren zijn er zelf ook nog. Met hen wordt nauwelijks gepraat, waar het toch om hen gaat. Velen blijven niet wachten tot de heren een mooi werkplan voor hen hebben uitgedacht. Zij zorgen voor hun eigen werk. Sommigen kiezen er bewust voor om *vrijwilligerswerk* te doen. Die keus impliceert afhankelijkheid van een uitkering, maar die afhankelijkheid is hen liever dan de afhankelijkheid van een werkgever.

Andere jongeren die de kans op een normale baan allang tot nul zien gedaald, zetten een eigen bedrijfje op. Na een paar moeilijke jaren waarin ze zich moeten bewijzen, blijkt vaak dat zij zichzelf kunnen bedruipen. Ze hebben zelf arbeidsplaatsen geschapen. Bijna elke stad kent tegenwoordig wel een soort *alternatief circuit*. Collectieve café's, aktiekranten en klussenwinkels worden ertoe gerekend. Dergelijke initiatieven verdienen steun. Niet alleen omdat ze nuttig zijn voor de betreffende jongeren en voor hen die van hun aangeboden diensten gebruik maken. Ze verdienen ook steun opdat andere jongeren gestimuleerd worden hun plannen ten uitvoer te brengen en zich niet door allerlei bureaucratische regelingen laten afschrikken.

Kansen

Het START-plan is het enige waarover de regering, werkgevers en werknemers het vorige maand eens werden bij de bespreking van het werkgelegenheidsbeleid. Het plan houdt in dat er een soort landelijk uitzendburo komt dat langdurig werkloze jongeren in dienst neemt. Deze kunnen in het bedrijfsleven worden ingezet. Het gaat dan om tijdelijk werk, variërend van 20 tot 32 uur per week. Zij krijgen daarvoor het minimumjeugdloon (naar rato van het aantal uren dat ze werken). De werkgever betaalt daarvan tweederde deel, de rest wordt met uitkeringsgelden bijgelegd. Het doel van dit plan is om jongeren die al meer dan twee jaar werkloos zijn werkervaring op te laten doen. Dit zou kun kansen op vast werk vergroten. De Jongerenbeweging betwijfelt dat. Zeker omdat er geen enkele eis aan de werkgevers wordt gesteld. Het kan toch niet de bedoeling zijn dat langdurig werklozen als goedkope arbeidskrachten voor de

WERK

Voorjaarskongres '85

drukke tijden of voor de rotkarweitjes gebruikt gaan worden? Het gaat hier namelijk om een groep jongeren die veelal een lage of afgebroken opleiding achter de rug heeft. Zij zouden beter gebaat zijn bij goede scholingsmogelijkheden. Na hun jaar werkervaring staat er immers weer een nieuwe groep 'goedkoop inzetbaren' klaar om hun werk over te nemen.

De Jongerenbeweging is groot voorstander van uitbreiding van het *leerlingenstelsel*. Maar daarbij is de koppeling van leer- en arbeidsovereenkomst een groot goed dat gehandhaafd moet worden. Werkgevers doen de laatste tijd pogingen om die twee los te koppelen. Zij zouden graag zien dat de leertijd en de werktijd apart werden geteld zodat de 'niet-produktieve' uren lager betaald kunnen worden dan de 'produktieve' uren. Een redenering die in deze tijd al gauw als redelijk zal worden bestempeld. Maar waar blijft dan het argument – dat ook de Jongerenbeweging er tegenover stelt – dat een bedrijfsopleiding ook voor het bedrijf een investering is in toekomstige vakbekwame arbeidskrachten? Bovendien hebben dergelijke opleidingen meestal slechts een korte theoretische inleiding die wordt gevolgd door een praktisch gedeelte. De leerling leert dan door te werken. De grens tussen produktieve en niet-produktieve uren is dan heel moeilijk te trekken.

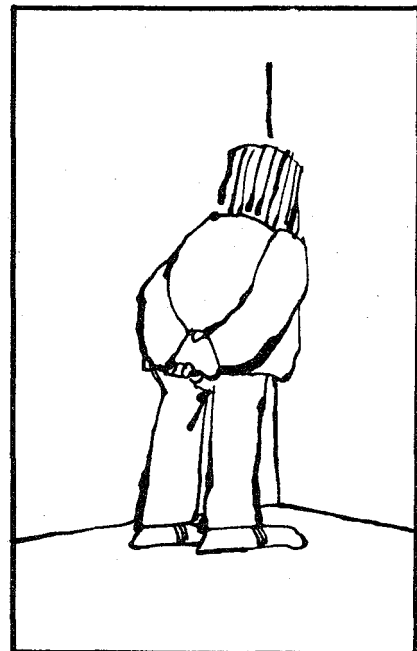
Hetzelfde geldt voor *stages*. De stagevergoedingen lopen in de verschillende bedrijfstakken nogal uiteen. Soms ontbreken ze volledig. Natuurlijk kan een stage een voor de leerling nuttige periode in de opleiding zijn. Een stagiair kan het geleerde in praktijk brengen of er juist achterkomen dat de praktijk heel anders is dan op school verteld werd. Het komt echter niet zelden voor dat

stagiaires als manusjes van alles worden behandeld. Vooral zij die van het Lager Beroepsonderwijs komen doen veelal hetzelfde werk als hun gediplomeerde kollega's. Een normale vergoeding zou dan ook op zijn plaats zijn. Hier praat opeens niemand meer over het verdringingseffekt, terwijl dat toch aanwezig is. Stageplaatsen zijn soms gewoon niet-opgevulde arbeidsplaatsen. Hoeveel buurthuizen zouden alle activiteiten kunnen blijven aanbieden als de stagiaires zich zouden terugtrekken? Heel weinig, waarschijnlijk.

Voorrang

Voor het verdringingseffekt wordt veel vaak gewaarschuwd als er stemmen opgaan om jongeren voorrang te geven bij sollicitaties. De Jongerenbeweging wijst er echter op dat zo'n effect onvermijdelijk is wanneer je een zwakke groep speciale aandacht geeft. Het voorstel om jongeren alleen maar *deeltijdbanen* te geven en zodoende de positie van ouderen veilig te stellen wordt krachtig van de hand gewezen. Het betekent immers dat het verdringingseffekt alleen maar wordt verschoven. Jongeren mogen elkaar gaan verdringen – de armoede onderling verdelen.

Dat is ook het geval bij veel regelingen voor nieuwkomers. Zij krijgen banen voor 32 of voor 36 uur per week. Het heet dan een voorschot op het proces van *arbeidstijdverkorting* maar blijkt

dat vaak niet te zijn. De algemene arbeidstijdverkorting (dus voor jonge én oudere werknemers) komt nog maar moeilijk op gang. En dat terwijl toch voor velen duidelijk is dat dát mét een degelijke controle op herbezetting veel banen kan creëren.

LIESBETH LINDENHOVIUS

HET OOSTBLOK – EXKLUSIEF GRAUWSLUIER

BULGARIJE, WAAR LIGT DAT OOK WEER?

Op uitnodiging van de Bulgaarse Agrarische Partij brachten onlangs PPR-buitenlandsekreteraris Emmy van Noord en medewerker Jan Huisman een bezoek aan Bulgarije. Op het program stonden behalve buikdansen en de betere hotelkamers ook een dialoog over de Oost-Westverhouding. Jan Huisman over het land, de mensen en de politiek.

Bulgarije is niet het Oostblokland dat in West-Europa het meest tot de verbeelding spreekt. Naast een bekend Bulgaars melkprodukt en een zonnige Zwarte Zeekust beperkt de kennis zich veelal tot de notie van politieke trouw van de Bulgaarse partijen aan het grote buurland de Sovjet-Unie. Deze onbekendheid is begrijpelijk daar dit Balkanland, in tegenstelling tot andere Oosteuropese landen, weinig in het nieuws is in West-Europa. Dit zal niet op de laatste plaats het gevolg zijn van het ontbreken van een actieve, publiciteitsgerichte dissidentenbeweging. Iets dat mijns inziens geen reden is om de belangstelling te verliezen. Integendeel. Wanneer men ingaat op de vraag naar deze ogenschijnlijke rust en de nodige artikelen over dit land leest dan komt men interessante gegevens tegen. Zonder enige pretentie van volledigheid wil ik een aantal noemenswaardige zaken vermelden. Deze betreffen enkele historische en sociaal-ekonomische feiten.

De geschiedenis van Bulgarije leert dat er al meer dan een eeuw een speciale

band bestaat tussen Bulgarije en Rusland, later de Sovjet-Unie. Zo betekende de Krim-oorlog van de Russen tegen de Turken voor de Bulgaren een eind aan vijf eeuwen Turkse overheersing. Deze bevrijding door de Russen heeft lang doorgewerkt en werkt waarschijnlijk nog steeds door. Dit heeft zich bijvoorbeeld geuit in de Tweede Wereldoorlog. De toenmalige, diktatoriaal regerende, tsaar Boris III koos weliswaar de kant van de Duitsers, maar weigerde actief deel te nemen aan de oorlog tegen de Sovjet-Unie. De diplomatieke betrekkingen met Moskou werden niet verbroken. De Bulgaarse bevolking was anderszits niet blij met het Duits-Bulgaarse bondgenootschap. Tegen het eind van de Tweede Wereldoorlog werd het verzet tegen het bondgenootschap zo groot dat het Duitse leger de Bulgaren ontwapende. Ook eerder al stuitten de goede relaties tussen het Bulgaarse koningshuis en de Duitsers op verzet van de bevolking. Tegen het eind van de Eerste Wereldoorlog kwamen de boeren massaal in opstand tegen de regerende vorst (die de zijde van de Duitsers had gekozen). Indirekt leidde deze opstand – die neergeslagen werd – tot het succes van de BAP na de Eerste Wereldoorlog. Er is toen voor korte tijd een regering onder leiding van Stambolijski, de leider van de BAP, mogelijk geweest. Stambolijski heeft met absolute meerderheid geregeerd en probeerde een politieke weg tussen het kommunisme en kapitalisme te vinden. Hem en zijn regering werd niet veel tijd gegund. Via een militaire coup werd een eind gemaakt aan zijn regering en aan zijn leven.

De banden met Duitsland na de bevrijding in de vorige eeuw (1878) heeft regelmatig verzet opgeroepen bij de Bulgaarse bevolking. De relatie met Rusland stond in een beter daglicht. Hiermee wil natuurlijk niet gezegd worden dat de Bulgaren de invloed van de Sovjet-Unie, de afgelopen veertig jaar, alleen maar positief hebben kunnen beoordelen. Een betere verklaring voor de huidige houding ten opzichte van de Sovjet-Unie wordt wellicht gevonden in de sociaal-ekonomische ontwikkelingen van na de Tweede Wereldoorlog.

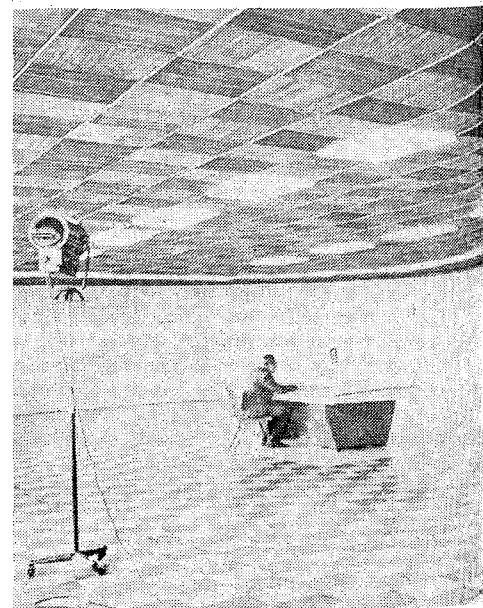
Overschot

Het Bulgarije van voor 1944 was een onderontwikkeld land. Het bezat nauwelijks industrie en de landbouw was zeer traditioneel. De introductie van de

plan-ekonomie (naar model van de Sovjet-Unie) ging met grote problemen gepaard. De ontwikkeling van de zware industrie werd aanvankelijk te zwaar benadrukt, ten koste van de landbouw. Deze problemen leidden tot aksentverschuivingen. De landbouw en industrie werden beter op elkaar afgestemd.

Vooral de lichtere industrie, gericht op de landbouw, kreeg prioriteit. In Bulgarije bestaan nu veel agro-industriële complexen (een combinatie van landbouwkollektieven en industriële bedrijven), waarvan de leiding een zekere mate van onafhankelijkheid ten opzichte van het centrale gezag gekregen heeft.

Rationalisatie, effectiviteit en rentabiliteit zijn belangrijke begrippen geworden. Hetzelfde geldt voor de niet op de landbouw gerichte industrieën. Deze decentralisatie in beleidsstructuur en marktgerichtheid van de produktie heeft tot grote verhoging van de produktiviteit geleid. Bulgarije is dan nu ook een belangrijke exporteur van met name landbouwprodukten zoals fruit en wijn geworden. De intensieve bewerking van de kleine lapjes bouwland die veel boeren voor eigen gebruik hebben mogen behouden, moet eerlijkheidshalve ook genoemd worden. Samen met een bloeiende toeristen-industrie, die voor veel harde valuta's zorgt, betekent deze ontwikkeling een overschot op de handelsbalans.

Het gemiddeld inkomen per hoofd van de bevolking ligt nu hoger dan dat van Griekenland. Deze toename van welvaart is, als tastbaar resultaat van groot belang voor het begrip van de houding van de Bulgaarse bevolking. De toename van de welvaart is bovendien gepaard gegaan met verbetering van de sociale voorzieningen.

Buikdansen

Velen die deze positieve berichten over Bulgarije lezen zullen de wenkbrauwen fronsen en vermoeden dat de schrijver dezes behoorlijk onder invloed is geraakt van de Bulgaarse propaganda-machine. Dat valt wel mee. De bovenvermelde gegevens komen voornamelijk uit Westeuropese (niet pro-Moskou) bronnen. Niet ontkend kan worden dat onze gastheren er alles aan gedaan hebben

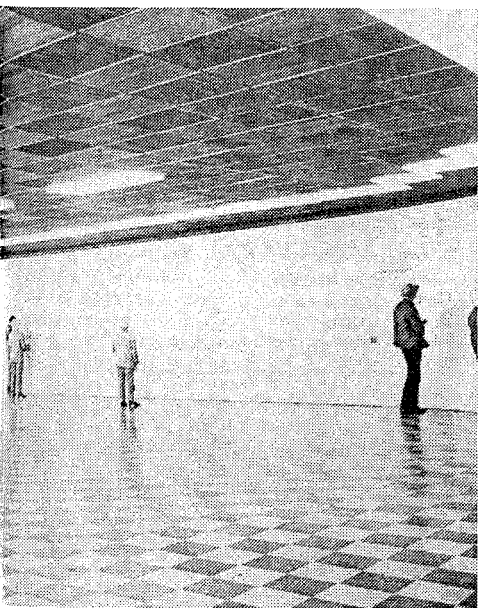
om ons in de watten te leggen. Emmy van Noord bijvoorbeeld kreeg een prachtige hotelkamer, bijna groot genoeg voor het voltallige Partijbestuur. Haar medewerker kreeg een meer bescheiden optrekje, waar echter zonder problemen vier personen comfortabel hadden kunnen verblijven. 's Morgens werd onze bus onder politie-escorte naar het gebouw met de vergaderruimte gebracht. Twee keer per dag werd er gedineerd. 's Avonds werd tijdens het diner een complete show met volksdansen, buikdansen, akrobatiek en komedie verzorgd. Soms leverde dat een genant beeld op van sensueel geklede dames vlak voor keurige heren die zich volzaten te proppen. Het vorstelijk onthaal kon echter niet verhullen dat tijdens de dialoog discussie uitgesloten was.

Deze dialoog bestond uit een lange rij toespraken van vertegenwoordigers van agrarische partijen uit socialistische landen en liberale, radikale en progressieve partijen uit voornamelijk West-Europa. De vertegenwoordigers van de socialistische zusterpartijen lieten niet na om in vaak ellenlange betogen de vredelievendheid van de Sovjet-Unie en haar bondgenoten tegenover de agressiviteit van de Verenigde Staten en de NAVO te beschrijven. De Britse en vooral de Westduitse liberalen hielden een zeer diplomatiek betoog, waarin de noodzaak van de hervatting van de onderhandelingen in Genève benadrukt werd. Edith Pollock van de Demokraten uit de VS was de eerste die het vijandbeeld van de Amerikanen nuanceerde. Ze wees vooral op het verschil tussen de Regering-Reagan en het Amerikaanse volk, waarvan een meerderheid de ideeën van de Freeze-movement (Vredesbeweging) deelt. Het betoog van de PPR op de tweede dag van de dialoog was de eerste bijdrage die duidelijk kri-

tiek inhield op het wederzijdse vijanddenken. Het voortdurend afschrijven van je verantwoordelijkheid door naar de tegenstander te wijzen werd door Emmy van Noord veroordeeld. Zelfkritiek en het nemen van eerste stappen, met alle risico's vandien, is noodzakelijk om de bewapeningsspiraal te doorbreken. Kleine landen als Nederland en Bulgarije kunnen hierbij een belangrijke initiërende rol vervullen. Als voorbeeld van de kracht van een klein land werd de Nederlandse vredesbeweging en haar invloed op de Nederlandse regering genoemd. In de pauze kreeg Emmy, vooral van Westeuropese vertegenwoordigers, veel complimentjes. In de betogen na Emmy klonk dan ook meer kritiek op Oost-Europa door.

De vraag na afloop van de dialoog is natuurlijk wat het resultaat geweest is. Zoiets is moeilijk te meten. Er zijn in ieder geval verschillende meningen aan bod gekomen. Te hopen valt dat dit verschil in stemmen doorwerkt. De meeste invloed van dit soort bijeenkomsten gaat denk ik toch uit van de informele contacten in de 'wandelingen'. Daar vonden soms wel felle discussies plaats. Wanneer men vanuit een positie van wederzijds respect discussieert over verschil in standpunten heeft contact wel degelijk zin. Contact in de zin van een bezoek heeft bovendien tot gevolg dat een beter beeld gevormd wordt van het dagelijks leven in een land. In de vrije uurtjes hebben we rondgelopen in Sofia. De bekende grauwsliuier, die vaak het beeld van Oostbloklanden bepaalt ontbrak geheel. Sofia en ook Varna deden me denken aan landen als Spanje en Italië. Het beeld van fel-rode tomaten, die heerlijk smaken, past beter bij het zonnige Bulgarije.

JAN HUISMAN

FEMINISERING (2)

Alhoewel laat voel ik toch nog behoefte om te reageren op het Feminiseringskongres. In het algemeen wil ik reageren op de kongresuitspraak die pleit voor een meerderheid van vrouwen in adviescommissies en gekozen organen. Met deze uitspraak ben ik het op zich wel eens. Wat jammer alleen dat wanneer je een beroep doet op je vrouwelijke leden als er een functie is in een plaatselijk of provinciaal bestuur er dan helemaal geen vrouwen reageren! Als argument kreeg ik meerdere malen te horen, dat ze zich liever bezighouden met emancipatie. Maar emancipatie is politiek.

PPR-Vrouwen, doe actief mee in de partij, geef je op, stel je beschikbaar voor een functie in je aktiecentrum of als er eens iets gedaan moet worden en laat niet altijd die vrouwen die al zoveel doen in de partij het er nog weer eens bij doen. Met een bonte lijst voor het PPR-bestuur en de Tweede Kamer ben je er niet. De strijd begint dichtbij huis het eerst bij jezelf.

Laten vrouwen niet alleen op papier solidair zijn. Echte solidariteit is de enige manier om gezamenlijk iets te bereiken. Een kongres over feminisering is niet genoeg, het is het begin. Het duurt een leven lang.

**Leidje Tomassen-Holsheimer
Soest**

FEMINISERING (3)

Partijuitspraken: wensdromen?

Met deze vraag sjouw ik rond sinds ik het advies van de commissie 14/3 aan de partij voor de komende bestuursverkiezing las. Nu had ik nooit gedacht dat de kongresuitspraak 'dat er naar vrouwenmeerderheden in de diverse partijorganen gestreefd moet worden' binnen de kortste keren werkelijkheid zou zijn. Maar een enkel klein stapje in de goede richting had ik toch wel verwacht! Het 'over u, maar zonder u' werkt nooit, hoe goed ook bedoeld. Zeker niet met betrekking tot de vrouwenstrijd.

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

Ja, en fundamentele verandering van de samenleving nastreven houdt nu eenmaal binnen de eigen gelederen beginnen in, nietwaar? Zelfs al scoort een partij als de onze hoger dan gemiddeld aan wat in de volksmond 'zachte eien' heet, zoals huismannen, communards, flikkers, dienstweigeraars, carrièreverzakers en aanverwante artikelen. Mijn eigen sektie binnen het partijbestuur is daar een voorbeeld.

We zijn met z'n zessen, half PB-leden en half niet PB-leden. Eén is volledig, twee anderen zijn part-time huisman. Drie leven in een groep, een ander woont met een vriend. Kortom, niemand heeft thuis een opvangwezentje aan het aanrecht. Vandaar dat we nimmer rond etenstijd vergaderen, altijd heeft er wel iemand kookdienst. In de schoolvakanties is het ook moeilijker. Soms vergaderen we in gezelschap van tekenende en kleurende Maartens. De tijden dat de diverse partners werken zijn eveneens taboe.

Dus al kan ik legio plekken bedenken waar zo'n uitspraak noodzakelijker zou zijn, ik juichte hem toe. Ik heb tenslotte in de vier jaar dat ik in het partijbestuur zit de veranderingen, die vrouwenparticipatie meebrengt, ervaren. Vandaar dat ik wat 'uit het lood' ben nu uit het advies blijkt, dat er het komend jaar geen enkele 'nieuwe' vrouw aantreedt. Er waren door de partij acht en twintig vrouwen kandidaat gesteld!

Er bewilligden er twee. Uitgeroemd twee van de drie vrouwen die reglementair aftreden. Voor het DB betekend dit, dat ik naast zes mannen de enige vrouw zal zijn.

Uit ervaring weet ik, dat het goed is om eens naar een andere vrouw te kunnen knipogen als de 'schatjes' heel onbevangen en vaak onbewust bevoogdende, hanige of seksistische uitglidders maken. Wat moet ik straks in m'n uppie doen? Een goed ogende

stoel met ronde vormen uitzoeken? Gelukkig vinden de boeiende discussies over o.a. man/vrouw relaties in het voltallige bestuur plaats, maar toch.

Wat zijn de redenen om te bedanken voor de klus? Ik hoor: dat vrouwen zich niet 'goed genoeg' vinden, dat de vergadergewoonten, -tijden en -structuren te veel op mannen toegesneden zijn. En dat op andere plekken aan feminisering werken prioriteit heeft.

Om bij het laatste te beginnen: ja, er zijn talloze plaatsen waar 't nodiger is, maar daarover ging die kongresuitspraak toch niet? De dingen veranderen toch pas ten gunste van vrouwen, wanneer vrouwen er zélf aan gaan staan? Dat geldt ook voor het bezwaar van het vergaderen op mannenleest geschied. Elk nieuw bestuur neemt zijn eigen beslissingen over werkwijze, tijden en frekwentie van vergaderen. Is het bekend dat we het laatste jaar als voltallig partijbestuur slechts één maal per maand bijeen kwamen?

Trouwens, hoeveel vrouwen hebben vóór ze 'nee' zeiden eerst de zittende bestuursleden over het wel en wee van het partijbestuur bevroegd? Vrouwelijk vergaderen, op voor vrouwen geschikter tijden? Dat kan! Alleen het gaat niet vanzelf. Daar moet een beslissing over genomen worden en wel een die naar vrouwen toe gunstig uitvalt. Dan zou het aardig zijn, als er aan die besluitvorming voldoende vrouwen deelnamen! Rest nog de hamvraag: ben ik eigenlijk wel goed genoeg? Kan een volgend kongres het stellen van dit soort vragen niet verbieden? We zijn en blijven calvinisten! Vrouwen, welke normen leggen jullie aan als jezelf pijnigt met de vraag of je wel geschikt bent? 't Zijn toch per ongeluk geen mannennormen? Ja, we komen niet zo gemakkelijk van ingeslepen gewoonten af! Het wordt hoog tijd dat we eens met el-

kaar gaan praten over wat kwaliteit nu eigenlijk is.

't Is meer dan specifieke deskundigheid. Binnen een bestuur is behoefte aan een evenwicht in kwaliteiten zoals: kunnen luisteren, samenwerken, gezond verstand hebben, intuïtie en invoelvermogen, inkassingsvermogen, van anderen willen leren en deskundigheid hebben of die kunnen organiseren.

Daarom betreur ik het dat geen enkele nieuwe vrouw de stap gewaagd heeft. Ik weet van de hoge drempels. Maar ik weet ook dat drempels niet verdwijnen door ernaar te staren of tegenaan te hikken. Ze verdwijnen wél door er desnoods bibberend op te gaan staan. Om dan te ontdekken dat ze minder hoog blijken dan je dacht.

Ik kwam zelf met kloppend hart in het partijbestuur van twaalf mannen en vier vrouwen. Het begin was moeilijk. Ik werd noch gehoord, noch gezien. Totdat ik me eens duidelijk opstelde. Dat gebeurde spontaan en ik ontdekte dat ik ruimte kreeg waar ik zelf ruimte nam!

In vier jaar is er veel veranderd. Ik ben steviger geworden, mede door alles wat het partijbestuurslidmaatschap met zich meebrengt. Het aantal vrouwen in het bestuur nam toe. Door samenwerken en samen praten kwam er wederzijds begrip en inzicht! Het partijbestuur stelde zich achter de uitspraak van het Feminiseringskongres. Als partij hebben we in de loop van de jaren heel wat kongresuitspraken gedaan, waarvan de invulling jammer genoeg niet van ons afhangt. Nederland uit de NAVO' is zo'n uitspraak. Die had toen meer weg van een wendroom dan van een realiseerbare werkelijkheid op korte termijn.

Wat in mei van dit jaar werd uitgesproken hoeft toch geen wensdroom te blijven? Voor de invulling van die uitspraak zijn we uiteindelijk toch zelf verantwoordelijk?!

**Emmy van Noord
Sekretaris buitenland
Nederhorst den Berg**

PORNO

Het is geen heet-van-de-naald reactie, maar ik betreur het standpunt dat door onze Tweede-Kamer-fractie in het porno-debat is ingenomen. De fractie wil porno - of delen daarvan - verbieden, althans het verbod ervan niet opheffen. Laat ik vooropstellen dat ik driekwart van het materiaal dat seksuele prikkeling beoogt onsmakelijk en primitief vind, maar dat is alleen een reden om de kwaliteit ervan op te voeren, niet om het te verbieden. Een heleboel huizen zijn ook lelijk en/of slecht, maar dat is toch ook geen reden om de hele

ting daarvan hebben ook primitieve mensen het recht zich te uiten. 'Wat is er in de natuur nu prachtiger dan een naakt vrouwenlichaam, met al die heerlijke zachte plekjes waar je zo verrukkelijk opgewonden van wordt en die daardoor in je verbeelding nóg mooier worden' - dat is ongeveer het gevoel van porno de uitdrukking van is. (Maar dan - zoals gezegd - meestal primitiever onder woorden gebracht.) Wie dat vrouwenhaat noemt, moet zich laten nakijken. Natuur-

nieuwbouw maar af te schaffen? Er bestaat ook porno die mij esthetisch en erotisch plezier verschaft en mijn fantasie prikkelt (bijvoorbeeld in Playboy. Roel van Duijn heeft mijn zegen) en wat is er op het seksuele vlak nu fijner (na intimiteit) dan fantaseren?

Drie onderwerpen spelen in het debat een rol. Ten eerste de positie van de vrouw. 'Porno is vrouwenhaat' heet het, maar ook 'de vrouw als lustobject'. Voor mij zijn die twee tegenstrijdig. Eerst maar de vrouwenhaat. Heus, dat is nonsens. Wie gelooft er nu in ernst dat we afbeeldingen maken en bekijken van mensen die we haten? Omdat er nu eenmaal mannen zijn die vrouwen haten, zal daar in de porno ook wel iets van zijn terug te vinden, maar in z'n algemeenheid is porno juist vrouwenverering. Weliswaar voor driekwart op een primitieve manier geuit, maar toch. Je zou wensen dat alle porno van een verfijnde erotiek was, maar in afwach-

ting is dit vooral een manlijk (en vermoedelijk een lesbisch) gevoel, maar niemand belet vrouwen om aan hún erotische impulsen op hún manier uiting te geven. Ik tenminste niet.

De vrouw als lustobject? Ja, natuúrlijk! Welke stijve hark zou daar iets tegen kunnen hebben? Denk toch eens na. Welk een goddelijke gave is het niet, anderen lustgevoelens te kunnen bezorgen. Geven is in dit opzicht haast net zo zalig als ontvangen. Wij mannen schijnen op dit gebied helaas onderbedeeld te zijn. Onrechtvaardig hoor; ik ben stinkend jaloers; de natuur dikrimineert!

Vanzelfsprekend zijn mensen méér dan 'lustobjecten'. Porno is dan ook slechts één van de menselijke uitingen. Wie de andere menselijke kwaliteiten wil onderstrepen, moet niet de porno verbieden, maar andere uitingen stimuleren (bijvoorbeeld kunst of literatuur). Overigens is het woord lustobject louter als stemmingma-

BRIEVEN

kerij op te vatten. Als we een landschapsschildering bewonderen, is dat landschap dan ineens één kijkobject? Já, maar niemand noemt het zo, omdat niemand daar bezwaar tegen heeft. Je hoeft ook niemand uit te leggen dat zo'n landschap méér is dan alleen kijkobject en dat de schilder het niet heeft geschilderd omdat hij het haat. Er zijn ook lelijke schilderijen; moet je die daarom verbieden? Waarom zou dat alles bij afbeeldingen van blote vrouwen anders liggen?

Ten tweede: geweld-porno. Op het gebied van de geweld-porno moeten nog veel taboes worden doorbroken. Laat ik maar niet in abstracties vluchten en ronduit verklaren, dat ik (en ik niet alleen) geweldig kan genieten van fantasieën over het martelen van tepels en kutjes en dat ook op dit gebied de porno mijn (en veler) fantasieleven verrijkt. Ziekelijk? Wacht u voor u zo'n arrogante beschuldiging uitspreekt! Mishandel ik mijn vrouw? Welnee, ik heb er zelfs geen behoefte aan. (Overigens kan voor velen de toevoeging van wat pijn en vernedering aan de sex een ongekend verrijkende ervaring zijn. Wie dat niet begrijpt, hoeft alleen zijn schouders op te halen en moet zich verre houden van inmenging in andermans genoegens. Ik ga toch ook het vissen niet verbieden, hoewel ik absoluut niet snap wat mensen daar nu voor lol in hebben.) Ben ik een onmens? Ik zou zeggen: vraag het mijn vrouw. Het kernpunt is, dat ik met mijn fantasieën niemand kwaad doe. Iets wat zo fijn en zo verrijkend voor iemands erotische leven en bovendien zo onschuldig is, kan niet slecht zijn. Het enige punt dat aandacht van de wetgever verdient is, wat er gebeurt tijdens de *vervaardiging* van geweldporno. Welnu, eventuele misstanden op dat gebied behoren niet via de zedelijkheidswetgeving, maar via de arbeidsomstandighedenwetgeving te worden aangepakt. Niemand hoeft dat beroep immers te

kieszen. Anderzijds moet iedereen op z'n werk wel eens iets tegen z'n zin doen. Als dat te vaak gebeurt, stap je op. Dat heb ik als ambtenaar ook gedaan.

Ten derde: kinderporno. Kinderen - machtelozen in het algemeen - verdienen extra bescherming. Er zijn twee mogelijkheden: ófwel de kinderen worden tot seksuele handelingen gedwongen, ófwel ze doen ze vrijwillig en vinden ze fijn. In het tweede geval is er geen probleem, behalve voor mensen die schrikken van kinderlijke seksualiteit en/of ze dat plezier niet gunnen. In het eerste geval gaat het om machtsmisbruik of aanranding of in elk geval kinderarbeid en tegen dat alles kent de wet al afdoende bepalingen. Wie dergelijke uitwassen nog eens extra via de zedelijkheidswetgeving wil aanpakken, moet aannemelijk maken, dat de effectiviteit van het justitieel ingrijpen daarmee groter wordt. Wetgeving die uitsluitend dient om afschuw ergens over uit te drukken, ontaardt in symbolwetgeving die de geloofwaardigheid van wetgeving in het algemeen aantast. Daar is de wet niet voor.

Kortom: porno moet vrij, terwille van een rijkere en gelukkiger erotische beleving. De mens zonder (goede) porno is als een schrijver (of een lezer) zonder boek. Ik twijfel niet aan de goede bedoelingen en aan de oprechtheid van onze Kamerfractie, maar het feit dat ze in het porno-debat ineens zij aan zij opmarcheerde met de christelijke zedenmeesters had een waarschuwing moeten zijn. De neiging om porno te verbieden is niet los te denken van de angst voor de erotische lustbeleving en wat uit die angst voortkomt is zwarte reactie, ook als het met behulp van modieuze feministische kreten in een quasi-progressief jasje is gestoken. Een van de zwartste aspecten eraan is wel de grenzeloze bemoeizucht, uitlopend op vrijheidsbeperking of zelfs -beroving.

E. Voogd
Culemborg

WIM DE BOER: WOEKEREND ONKRUID

Op het kongres het komend weekend gaan we praten over 'De Kwelijke Kant Van Nederland'. Een prima stuk. Gedegen, helder, duidelijke aanbevelingen. Toch mis ik er iets in. Een noodzakelijke ondertoon die voor mij het verschil uitmaakt tussen een wel goed politiek stuk en een stellingname die je tot nadenken en doordenken brengt.een vergissing die linkse politieke partijen wel vaker maken...

Vooroordelen, diskriminatie, racisme liggen zo dicht onder je eigen huid dat het niet genoeg is om het probleem te omschrijven en de juiste politieke oplossingen aan te geven. Hoe goed je dat op zich ook doet.

Je kunt niet over diskriminatie schrijven alsof het voornamelijk het gedrag van anderen betreft. Je kunt niet over racisme praten en zelf buiten schot blijven. Je kunt niet over racisme en diskriminatie kongresseren en besluiten zonder - al was het maar even - duidelijk blijk te geven waar het vandaan komt, hoe het zo gaat, dat we het om ons heen en in onszelf gewoon maar laten gebeuren - als we niet opletten.

Voor mijn gevoel ademt ons kongresstuk toch iets te veel een links moralisme dat naar rechts wijst, iets te veel ook diskriminatie als krisisverschijnsel. Terwijl het iets is van alle tijden, alle kulturen, elke economische structuur.

Want daarmee begint het. Ze doen, de anderen zijn, die mensen willen, de socialisten hebben, elke kleinburger is, de doorbrakers, de kleinlinken, de groenen, die groningers, die limburgers, de belgen, de negers, de christenen, de kommunisten, de homo's, de turken, de joden, DIE ANDEREN geloven, hebben, denken, zijn... Daarmee begint het.

Wegwijzers met veranderde opschriften bij gelijkblijvend doel: aanwijzen, apart stellen, afzonderen, verwijderen, bekeren, omscholen, isoleren, in elkaar slaan, achter muren zetten, afschaffen, vernietigen.

Wie beantwoordt de vraag waar in deze reeks een grens overschreden wordt en of die grens dan gradueel of principieel is?

Hoe beangstigend worden mensen als ze zich vastbijten in hun onwankelbare gelijk, het bij voortduring genadeloos verbeteren van de wereld, het stelselmatig schoonvegen van de eigen stoep, het verwarren van eigen belangen en hogere idealen en jezelf wijsmaken dat je het laatste doet.

Het komt heel dichtbij. Bang en gretig vestigen de ogen van de onzekeren, de lege huizen zich op hen die het zo duidelijk kunnen zeggen. Zij willen tenminste iets, zij weten het, zij zeggen eindelijk eens waar het op staat. Zij halen de bezem er door. Zij willen afschaffen: iets, het systeem, in plaats daarvan die ander. Gewoon, als je ze tegenkomt, zijn ze aardiger dan je denkt, hebben het eigenlijk niet zo bedoeld, vinden alles - nou ja, dit hele systeem begrijp je - zich zelf ook wel, vervelend, verveld, ziek.

Ze mokken omdat nergens iets gebeurt, zijn niet in staat iets te laten gebeuren, onmachtig iemand te zijn voor iemand. Ze zijn bedroefd om zichzelf, zonder thuis, starend uit hun raam in een trieste straat. Vaak

ook dakloos, omdat het huis waar ze uit komen te goed was, maar leeg.

Kniezende, zeurende kinderen zijn het, die hun moeilijkheden aaneenknoepen tot een klaagzang: de ouders, de school, de buurt, de omstandigheden, de crisis, de anderen, alles. Welke misleiding krijgt ze mee, voor welk waanidee zullen ze warm lopen, welke leider gaan ze volgen, welke sterke man zal ze nu weer achter zijn vaandel trommelen?

En wat moeten wij doen als we ons kongresstuk vastgesteld hebben? Wat moeten wij nu doen?

Gewoon slikken?

Bij de kapper, in de trein, op de tribune, op je werk, achter je biertje, gewoon maar slikken? Steeds maar weer dezelfde, misleidend gevaarlijke kletsboek slikken?

Hoe zeg je het?

Hoe laat je zien?

Hoe spoor je op?

Hoe breng je aan de oppervlakte? Hoe klaag je aan? Hoe word je argwanend naar gekonditioneerd gedrag en smoezelige plekken in jezelf? Hoe leer je veel en veel kritischer te lezen en te begrijpen? Hoe leer je te lezen met de ogen en te horen met de oren van die anderen?

Hoe spit je jezelf om op zoek naar ongezonde grond? Hoe verander je de bodemstructuur van de samenleving zodat dit onkruid geen kans krijgt.

Gif ruim je niet op met moraliserende praatjes, een gloedvol betoog, een protestmars of een kongresbesluit dat de overheid moet en zal en behoort... Op zijn best zal een overheid wat betere voorwaarden kunnen scheppen.

Maar het begin ligt ergens anders. De kwelijke kant zie je het eerst achter een spiegel. Tegen woekerend onkruid helpt maar één ding: grondwerk.

(Bij bovenstaande tekst heb ik vrij gebruik gemaakt van een paar fragmenten uit 'Het Dagboek Van Een Slak' van Günther Grass).

RADIKALEN

MAANDBLAD / JAARGANG 17 / NUMMER 11 / 18 DECEMBER 1984

RAUW

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEK
PARTIJEN

ALS JE
RIJK
BENT,

BEN JE
MINDER
ZWART

Nieuwe Eindredakteur

Sinds half november heeft de Radikalenkrant een nieuwe eindredakteur. Het is Bram van Ojik, oud-medewerker van de PPR-studiestichting.

Hij is daarmee de opvolger van Hans Verstraaten, die in november vertrok om elders zijn journalistieke werk te verrichten. Hans heeft de krant gedurende drie jaren geleid. En je kunt rustig zeggen dat de Radikalenkrant zonder Hans niet was geweest wat ie nu is. De redactie zal de heel eigenzinnige én vernieuwende manier van werken van Hans zeker missen. Gelukkig heeft hij toegezegd voorlopig als vrijwilliger in de redactie te blijven meedoen. De nieuwe eindredakteur is o.a. ook de schrijver van het PPR-schrift over Basisinkomen.

CDA Negeert Belang Van Derde Wereld

De voedselvoorziening heeft van alles te maken met de honger in de derde wereld. Steeds meer mensen zien dat in, maar in het kabinetsbeleid is daar weinig of niets van terug te vinden. Zolang dit niet veranderd kunnen we tot aan het einde der dagen voedsel naar Afrika sturen, maar zal er steeds weer honger zijn.

Bij de behandeling van de Landbouw-begroting (7 november j.l.) heeft Peter Lankhorst de minister per motie gevraagd om „een landbouwbeleid te bevorderen dat de voedselproductie in ontwikkelingslanden niet nadelig beïnvloedt.” De motie werd mede ondertekend door Tommel van D'66.

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijbureau PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/ 227342 Redactie Anneke van 'tHull Anita Keuning Liesbeth Lindenhovius Hans Nobel Bram van Ojik Hans Verstraaten Onno de Zwart Vormgeving Joep Paulussen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Frenk Driessen Tom Janssen Len Munnik e.a. Redactieraad Rouke Broersma Klaas-Wybo van der Hoek Leo Janson Eddy Neumann Jan van der Veen Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,- per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v. Radikalenkrant Omslag ANP

IK BEN BLUT
 KAN JE DAT NIET ZIEN?!

Als voorbeeld van de samenhang tussen landbouwbeleid en honger noemde Peter het suiker-beleid. We produceren een overschot aan suiker en drukken daarvoor de wereldmarktprijs in een neerwaartse spiraal. Voor suiker-exporterende ontwikkelingslanden betekent dit een geweldige rem op hun ontwikkelings-

mogelijkheden.

Het CDA, verbaal altijd zo begaan met het lot der armen, voelde er niet voor deze betrokkenheid met steun aan de motie te onderbouwen. Ook de VVD stemde tegen. Verworpen dus.

Jammer voor de arme boer in Afrika.

BAS DE GAAY IN EERSTE KAMER

Overheid Negeert Juridische Grenzen

De Eerste Kamer bestaat nog steeds. Eens per jaar treedt daar bij de algemene en politieke beschouwingen het voltallige kabinet aan om zich te laten onderhouden door het geweten van de Nederlandse politiek.

Bas de Gaay Fortman gebruikte zijn spreektijd voor een pleidooi ter bestrijding van het cynisme, „het valse levensgevoel van deze tijd”. Van dit cynisme noemde hij een aantal voorbeelden: de medeplichtigheid van nationale staten aan het terrorisme, de wederzijds verzekerde mogelijkheid tot vernietiging en de aanvaarding van honger als middel om het bevolkingsvraagstuk op te lossen.

Maar ook in eigen land viert het cynisme hoogtij. De overheid erkent in haar beleid geen juridische grenzen meer. De uitkomst van de discussie over energiebeleid wordt genegeerd, de schuld voor werkloosheid wordt bij werklozen zelf gelegd.

„De marges van het beleid behoren smal

te zijn”, zei Bas. „Als het juridisch bouwwerk van de verzorgingsstaat moet worden gerenoveerd, laat het dan gebeuren in één grote beurt. Het proces van slopen van stukken daarvan, van jaar tot jaar, zonder enige lijn of plan, moet wel leiden tot verval van onze rechtsstaat.”

De financieel-ekonomische operaties moeten niet door Financiën, maar door Justitie en door Sociale Zaken worden geleid. „Ik pleit voor een heroverweging van stelsels van rechten en plichten van mensen tegenover elkaar en tegenover de staat op aspecten van rechtvaardigheid en bestendigheid, in een nieuwe tijd, waarin op groei van de materiële productie en consumptie niet meer mag worden gerekend.”

Tegen Thatcher

Al ruim acht maanden staken Britse mijnwerkers tegen het beleid van Thatcher. Vele mijnwerkers kwamen door de staking op de rand van het

bestaansminimum. Het partijbestuur roept leden op om hun financiële solidariteit te tonen. Er kan geld worden overgemaakt op girorekening 133500, t.n.v. Britse Mijnwerkers, FNV, Amsterdam.

Nieuw élan bij partij-opbouw

Een groep plaatselijk en provinciaal actieve PPR-ers is op dit moment gezamenlijk in de weer met partij-opbouw.

Op 29 november zijn in Utrecht drie „speerpunten” uitgekozen: drie terreinen waarop landelijk iets ondernomen zou moeten worden opdat de plaatselijke en regionale politiek beter ondersteund wordt. Die terreinen zijn: extra inzet voor het projekt „Werk”, beter op elkaar afstemmen van de landelijke en plaatselijke administratie, en meer decentralisatie van partij-funkties.

Sinds '77 bestaat er in de PPR het hardnekkige gevoel dat we achteruit gaan. Dat gevoel maakt partij-opbouw-activiteiten niet eenvoudig, landelijk noch lokaal/regionaal.

Toch geniet de PPR sinds die tijd een vrij konstante kiezersgunst, en incidenteel wordt er zelfs af en toe verrassende winst geboekt in raden en staten. Maar hoewel er in die incidentele gevallen vaak sprake is van een „nieuw élan”, blijft er landelijk iets gelatens, iets op-de-winkel-passerigs de toon bepalen.

Een hulpmiddel om dit syndroom te verklaren leverde organisatie-adviseur en ex-gemeenteraadslid voor de PPR Sieds van der Ploeg. Hij zette een Amerikaans organisatie-model over in een analyse-oefening voor Nederlandse ideële organisaties. In het model worden vier belangrijke aspecten onderscheiden: Produktie, Beheersing, Ontwikkeling en Integratie. (Het wordt daarom wel eens het PBOI-model genoemd). De „levensloop” van een organisatie wordt gekenmerkt door veranderingen in nadruk op elk van de

vier aspecten.

Dit model, toegepast op de aktiecentra en PPR-organen die op de partij-opbouw-avonden vertegenwoordigd waren, bleek behulpzaam om te analyseren waar in elk individueel geval het beste energie in geïnvesteerd kan worden om problemen te lijf te gaan.

De groep laat 't echter niet bij individuele therapieën voor individuele problemen: er wordt ook gezocht naar nieuwe mogelijkheden om gezamenlijk (landelijk of regionaal) effectieve stimuleringsplannen en -aktiviteiten van de grond te krijgen.

Voorlopig is begonnen met de drie genoemde projekten.

In februari komt de groep weer bijeen om de resultaten te bespreken en aan de hand daarvan te beslissen over de voortgang van dit initiatief.

Wie meer wil weten:

bel of schrijf Anita Keuning (partij-buro) of Hans Kroon (030-311432).

Reakties PPR-tv-Uitzending: Ontluisterend!

Na afloop van de PPR-tv-uitzending over racisme en diskriminatie op 31 oktober j.l. hebben drie medewerkers op het partijburo ongeveer 60 telefoontjes binnen gekregen. Een ronduit ontluisterende ervaring. Ongeveer de helft van de reakties bestond uit pure scheldkannonades en nog eens een kwart uit anderszins negatieve mededelingen.

Ongeveer 15 procent ging tenminste in diskussie en stelde kritiese vragen. Slechts 10 procent was echt positief, met name het gedicht dat aan het eind van de

uitzending werd voorgelezen had erg veel indruk gemaakt.

In combinatie met deze tv-uitzending had de PPR over hetzelfde onderwerp in een paar grote dagbladen een advertentie gezet. Daarop zijn ook nog aardig wat reakties binnengekomen, merendeels positief. Al met al heeft deze publiciteitsaktie - naast boze opwinding - gelukkig toch nog een ruime handvol nieuwe leden opgeleverd.

Verzorgingsstaat

In verband met de Dodenherdenking op 4 mei 1985 hebben wij de studiedag 'Links en de Verzorgingsstaat' verplaatst naar zaterdag 8 juni 1985. Mocht u op deze datum verhinderd zijn, dan graag zo spoedig mogelijk bericht naar SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel.: 020-256046.

De PPR-uitzendingen zijn tegenwoordig te beluisteren op Hilversum 5. Altijd weer van 18.20 uur tot 18.30 uur.

Data: 27 december en 10 januari.

Op de televisie kunt u van onze zendtijd genieten op 16 januari. Videobanden van vorige uitzendingen over kernwapens en racisme zijn verkrijgbaar op het partij-buro.

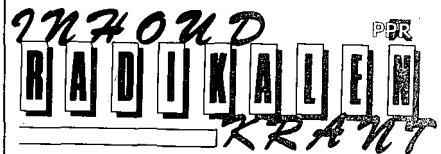
Rektifikatie

In de vorige Radikalenkrant is op de tweede berichtenpagina in het artikel over de kandidaatstelling voor het partijbestuur een fout geslopen. Ten onrechte wordt vermeld dat Rouke Broersma aan Van der Hoek zou hebben gevraagd zich terug te trekken voor de post van het vicevoorzitterschap. Rouke heeft Klaas-Wybo slechts gevraagd om ook voor de post Voorlichting te kandideren. Kunt u het nog volgen?

Vredesmars

Ook dit jaar wordt in Steenwijk op tweede Kerstdag de Vredesmars naar Havelterberg georganiseerd.

De marsen vinden sinds het midden van de jaren '70 jaarlijks plaats en vormen een protest tegen de opslag van kernwapens in Havelterberg. De tocht begint in „De Meenthe” tegenover het station. Men vertrekt daarvandaan om 14.00 uur naar Havelterberg, en is twee uur later weer terug. „De Meenthe” is vanaf 12.00 uur geopend.

Regenboog mislukt	7
Racisme-kongres	8
Arda van de Brink	11
Jaap de Jong	12
Verschuren	15
Eten	16
Agent geen robot	17
Feminisering en arbeidsplicht	18
Jongeren	20
Brieven	22
Ria in Rusland	24

PARTIJ BESTUUR

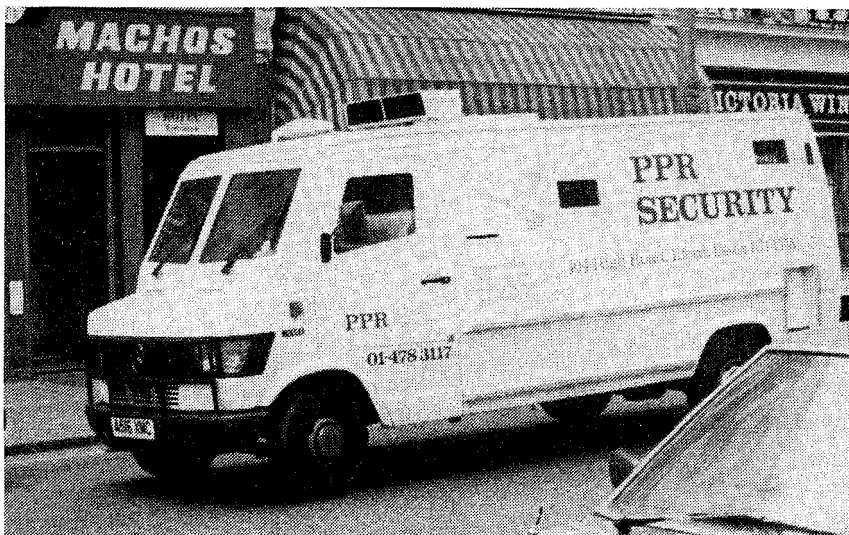
Het KONGRES van 17 november is prima verlopen. Er was een behoorlijke opkomst en de kongresgangers toonden zich sterk betrokken bij het thema racisme. Mohammed Rabbae hield een uitstekende toespraak en over de kongresstellingen werd goed gediscussieerd. De resultaten van de groepdiskussies – waar ideeën werden uitgewisseld over racismebestrijding – zullen worden gebundeld en gepubliceerd.

Inmiddels heeft het partijbestuur een projectgroep ingesteld die zich voorbereidt op de deelname van BUITENLANDERS aan de gemeenteraadsverkiezingen van 1986. We willen er toe bijdragen dat de buitenlanders hun kiesrecht gaan gebruiken en zullen ook proberen buitenlanders meer dan tot nu toe bij de PPR-politiek te betrekken.

Het kongres koos 6 NIEUWE PARTIJBESTUURSLEDEN: Fer Harleman, Klaas-Wybo van der Hoek (vice-voorzitter), Peter Jansen, Hans van Veen (sekretaris voorlichting), Louis de Vos (penningmeester) en Henk Waltmans. Janneke van der Plaat werd herkozen. Teleurstellend is het feit dat het aantal vrouwen in het partijbestuur gedaald is tot vier. Zeker na de uitspraken van het feminiseringskongres had dat toch minstens de helft moeten zijn. Aan alle mensen die voor het bestuurslidmaatschap waren voorgedragen, zal worden gevraagd welke motieven een rol hebben gespeeld bij hun besluit om zich al dan niet verkiesbaar te stellen.

Het vernieuwde partijbestuur heeft tot een andere WERKWIJZE besloten. In de afgelopen periode bestond er een tamelijk ver doorgevoerd systeem van delegatie. Dat werkte goed, maar had als nadeel dat een aantal bestuursleden te weinig bij het beleid betrokken was. Daarom gaat het partijbestuur nu weer eens per 2 weken vergaderen, worden de DB-vergaderingen verminderd en zullen meer onderwerpen door het complete bestuur worden behandeld.

Louis Vuurboom

Infiltratie In De Vredesbeweging

Opnieuw is gebleken dat wel degelijk beïnvloeding en infiltratie plaats vindt binnen diverse kritiese groepen die deel uitmaken van de vredesbeweging. In de loop van november bracht de actiegroep Onkruid gegevens naar buiten over het werk van de contra-inlichtingendienst van de Koninklijke Landmacht.

Bezorgd en verontwaardigd over deze nogal onthullende zaken heeft de PPR-fractie eind november een brief geschreven aan de vaste kamerkommissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Ria Beckers schrijft: „Mijn fractie is door delen van deze openbaarstellingen geschokt. Ik doel daarmee met name op het genoemde bestaan van infiltratie- en beïnvloedingsschema's ten aanzien van organisaties zoals de VVDM, het IKV, Kerk en Vrede, de PSP, het comité Kindervuist

e.d. Het lijkt mij onnodig nog eens uitvoerig te wijzen op door achtereenvolgende ministers aan de Kamer gedane toezegging dat de vredesbeweging geen object voor onderzoek is van de Nederlandse Inlichtingendiensten. Na de affaire Wood/Gardiner roepen deze onthullingen andermaal de nodige twijfels op over de vraag in hoeverre deze toezeggingen ook conform de daadwerkelijke activiteiten van één of meerdere inlichtingendiensten zijn.”

Ria spreekt ook haar zorg uit over het feit, dat diverse in ons land verblijvende groepen buitenlanders, daar waar ze in concentraties wonen, in kaart zijn gebracht. De hoop dat de minister van Binnenlandse Zaken deze keer wél serieus op de zaak in zal gaan heeft de PPR-fractie al niet meer. Daarom heeft zij zich tot de vaste Kamerkommissie gewend met het dringende verzoek deze zaak niet op z'n beveloep te laten en te onderzoeken.

Nieuw Stelsel Van Studie-financiering

Tijdens de begrotingsbehandeling van onderwijs heeft minister Deetman een nieuw stelsel van studiefinanciering aan de Kamer voorgesteld. Namens de PPR-fractie reageerde Peter Lankhorst: „Ook de kritiek van de PPR-fractie richt zich vooral op de gevolgen van het instellen van een maximum leeftijd van 27 jaar, met name voor de zogenaamde 'tweede kansers' waaronder veel vrouwen, op het lage nivo van de heurs – zeker voor jongeren tot 21 jaar – en de gevolgen voor de ouders

met een belastbaar inkomen tussen f 21.000,- en f 28.000,-.”

„Positief waardeert mijn fractie de omzetting van de kinderbijslag in een basisbeurs, de wettelijke regeling met een beroepsmogelijkheid en de geldigheid voor alle vormen van dagonderwijs.”

„Maar onbegrijpelijk is het dat de regering partners – gehuwd of samenwonend – in beschouwing wil nemen. Dat vergt intensieve controle en vraagt om uitvoeringsproblemen.”

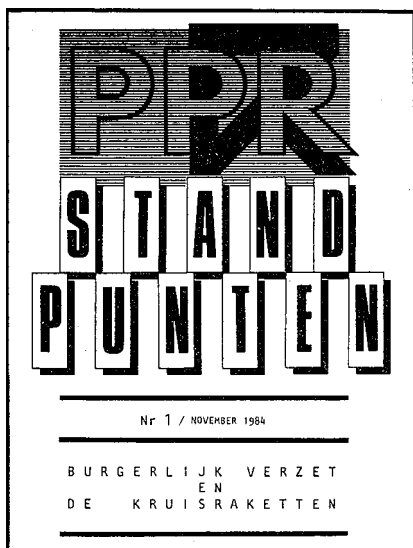
„Teleurgesteld is mijn fractie over de verdeling van de financiële lasten en de financiële drempels die worden opgewor-

pen. Als je ouders financieel draagkrachtig zijn, hoef je niet te investeren in je eigen toekomst. Als je ouders minder draagkrachtig zijn dan moet dat wel!" Peter pleitte ervoor dat, indien niet voldoende financiële middelen beschikbaar worden gesteld, *alle* studenten na hun studie een financiële bijdrage moeten leveren, zodat op den duur volledige onafhankelijkheid wordt bereikt. Dat zou, volgens Peter, echter niet de eerste keus van de PPR zijn.

„Wij kiezen voor een basisbeurs/basisinkomen voor iedereen, dat zodanig is dat er geen aanvullende beurs en rentedragende lening nodig is en die is te financieren uit de algemene middelen door progressieve belastingheffing en een extra heffing op kapitaal- en energie-intensieve bedrijven.”

Nieuwe Serie Standpunten

Zojuist verschenen in de STANDPUNTENREEKS (een serie uitgaven van partijstandpunten over uiteenlopende onderwerpen):

BURGERLIJK VERZET EN DE KRUISRAKETTEN

In de discussies over de strategie van de vredesbeweging neemt het partijbestuur stelling:

- wat is burgerlijke ongehoorzaamheid?
- wat is burgerlijk verzet?
- wanneer is verzet geoorloofd of geboden?
- welke aktiemiddelen zijn verantwoord & bruikbaar?
- hoe kun je je op akties voorbereiden?
- hoe versterken & verdiepen we de democratie?
- hoe verhoudt een politieke partij als de PPR zich ten opzichte van het aktiewezen?

Op deze en andere vragen probeert de nota een antwoord te geven.

Het partijbestuur wil op ruime schaal aandacht vragen voor deze stellingname. Daarom wordt de nota verspreid onder de vredesbewegingen.

Verkrijgbaar à f 1,50 op het Partijburo, Singel 277, Amsterdam. Telefoon 020-227342.

Het partijbestuur roept de aktiecentra op dit vergaderseizoen tenminste één avond aan het onderwerp Burgerlijk Verzet te wijden. Leden van het partijbestuur zijn bereid discussies in te leiden en het partijbestuursstandpunt toe te lichten.

Aan PPR-leden die ook aktief zijn in de

vredesbeweging vragen wij de nota daar ter discussie te stellen. Een gesprek binnen het aktiecentrum zou daarbij een goede voorbereiding kunnen zijn.

Zojuist verscheen in de Standpuntenreeks ook een tweede deeltje. Het gaat over Feminisering.

De publikatie grijpt terug op het feminiseringskongres van het afgelopen voorjaar. De kongresuitspraken worden op een rijtje gezet en aangegeven wordt hoe deze uitspraken tot stand zijn gekomen. Ook deze Standpunten zijn voor f 1,50 verkrijgbaar op het partijburo.

PPR-vrouwenweekend

PPR-vrouwen organiseert onder auspiciën van de SRV een weekend voor vrouwen onder het motto:

„(Karrière-)Perspektief als PPR-vrouw”

Centraal dit weekend staat de vraag 'welk toekomstperspektief hebben we, zowel individueel als (PPR-)vrouw en als kollektief van PPR-vrouwen.'

Het programma ziet er als volgt uit:

Vrijdagavond: kennismaking en fantasieren over plezier hebben in je werk als PPR-vrouw;

Zaterdagmorgen: gaan we aan de slag met de vraag 'hoe plan jij jouw eigen kar-

rière?', terwijl we 's middags gaan kijken hoe we vanuit het individuele toekomstperspektief kunnen komen tot een gezamenlijk perspektief: welke stappen moet je daarbij zetten, welke (on-)mogelijkheden kom je daarbij tegen, welke deskundigheden moet je dan in huis hebben, welke rol spelen mannen daarin, enz.

Datum: 15 en 16 februari 1985 van vrijdagavond t/m zaterdagmiddag.

Plaats: vormingscentrum de Born te Bennekom.

Kosten: f 40,- p.p.

Aanmelding: vóór 7 januari 1985 bij: Ada Buizer, Ipenrodestraat 14, 2012 MG Haarlem. Tel.: 023-324471 (na 19.00 u.).

RADIKALE NOTITIES

• **JAN DIRX** over Henk Waltmans en Fred van der Spek.

• De Radikalenkrant kreeg een nieuwe eindredakteur. De ex-eindredakteur - **HANS VERSTRAATEN** - blik terug op drie jaar achter de schermen kijken in de PPR.

• De Linkse Doorbraak kongresseerde. **LIDIE KOENEMAN** en **PAUL LUCARDI** waren erbij en schetsen de perspektieven.

• In Wageningen zit een links kollege van B&W. Links besturen blijkt echter niet echt gemakkelijk te zijn. Daarover praten **JAN DIRX** en **PAUL PATTIJN** met een aantal radikaal-linkse Wageningers.

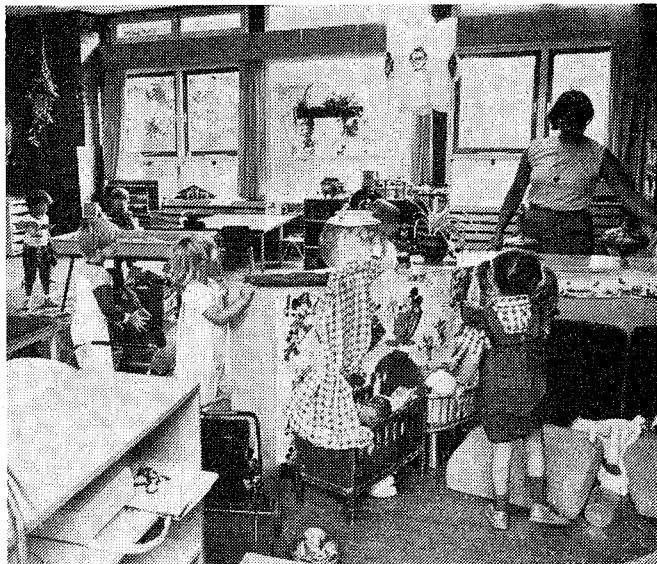
• De discussie over ekologie gaat door. Of spreekt **BAS VAN STOKKOM** nu het verlossende woord in zijn fundamentele beschouwing en kritiek op Roel van Duijn en Jaap de Jong?

• Verder recensies en reakties.

Radikale Notities is een uitgave van de PPR-Studiestichting, Singel 277, 1012 WG Amsterdam, 020-226018.

Dit nummer is te bestellen door overmaking van f 8,50 (inklusief verzendkosten) op giro 2144633 t.n.v. PPR-Studiestichting te Amsterdam, o.v.v. Rad Not 84/4.

WAT IS DE BESTE MANIER OM UW SPAARGELD TE BELEGGEN:

HIERIN

Sparen bij de ASN is gemakkelijk. U hoeft er niet op uit. Hooft niet tijden voor een loket te staan. U spaart thuis — via uw girorekening. Na elke storting of opname krijgt u een helder rekeningoverzicht. De rente wordt regelmatig bijgeschreven. Sneller en doelmatiger kan niet.

Sparen bij de ASN is ook bevredigend. Want u spaart bij een bank die nog een aantal wezenlijke principes heeft. Met uw spaargeld worden goede dingen gedaan. Beleggen in woningbouw. Beleggen in sociaal-maatschappelijke projecten. En u weet zeker dat uw spaargeld niet terecht komt in dubieuze ondernemingen. Niet in Chili of Zuid-Afrika. Niet in landen met een verfoeilijk regime waar mensenrechten worden opgeofferd aan macht.

Bij dat alles geeft de ASN u toch een mooie rente. Nooit minder dan bij de andere (spaar)banken. Waarmee bewezen wordt dat een uitgekend beleggingsbeleid, lage kosten en maatschappelijke verantwoordelijkheid tot mooie resultaten kunnen leiden. Waardoor uw spaarresultaten optimaal zijn en uw spaargeld schoon blijft.

Kom bij de bank die u gewetensvol laat sparen. Zo'n 75.000 spaarders met een spaartegoed van meer dan 400 miljoen gingen u voor.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nu: u krijgt f 7,50 premie!

Als u voor 1 juli 1985 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,— als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u neemt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet.

Meer weten? Vul snel de bon in.

OF HIERIN.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-Spaarrekening, gekoppeld aan de postgirorekening
- wenst tevens een formulier om een postgirorekening te openen
- gewoon sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- maandrente-depositorekening
- het bedrijfssparen
- uitvaartrekening (voor hen die zich niet (meer) tegen uitvaartkosten kunnen of willen verzekeren)

*aankruisen wat u wenst.

Zenden in enveloppe zonder postzegel aan Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag. U kunt ook bellen 070-47 0181. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

ALGEMENE SPAARBANK
VOOR NEDERLAND
DE ANDERE BANK MET DEZELFDE RENTE.

40111

„DRUK VAN BUITENAF NODIG'

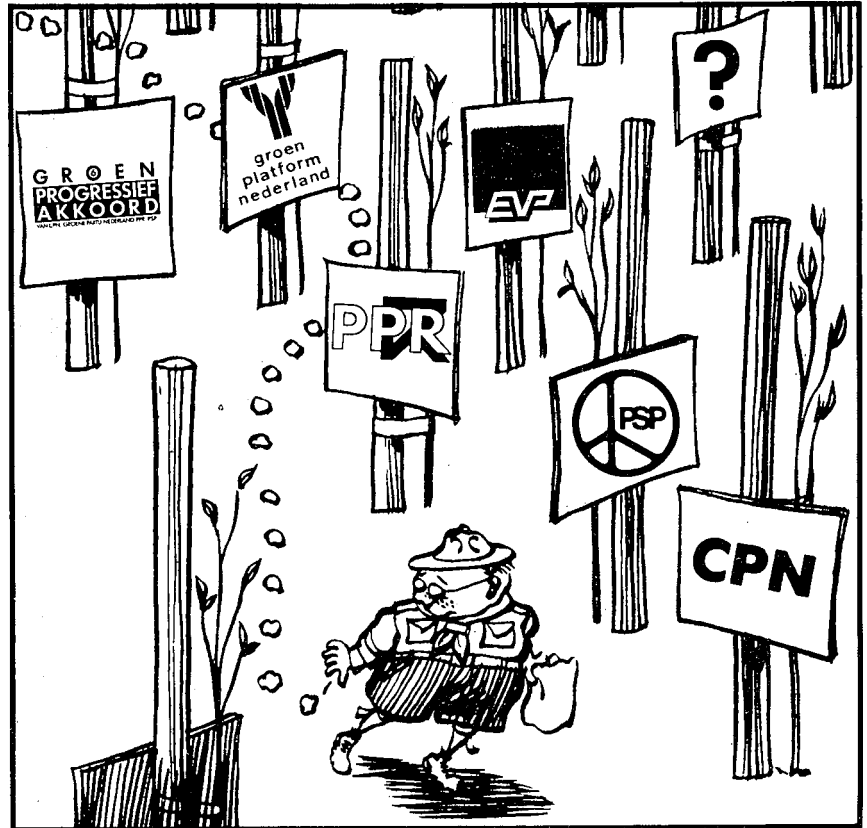
REGENBOOG-INITIATIEF MISLUKT

Het idee voor een Progressief Akkoord tussen partijen met linkse programma's van uiteenlopende signatuur is voorlopig van de baan. De eventuele deelnemers aan zo'n akkoord kwamen op 4 december in Krasnapolsky niet tot overeenstemming.

Het initiatief tot het gesprek was uitgegaan van het PPR-partijbestuur. Al in augustus richtte Wim de Boer zich per brief tot zes partijen waarvan verwantschap met het PPR-programma werd vermoed. CPN, PSP, EVP, Europese Groenen, Groen Platform en Scholten/Dijkman – deze laatsten heten nu voluit: Basisbeweging voor Vrede en Solidariteit (BVS) – werden uitgenodigd tot verregaande samenwerking bij de verkiezingen van, op z'n laatst, 1986. Er zou, aldus de brief, een program op hoofdpunten moeten komen, maar de partijen zouden onder eigen naam aan de verkiezingen blijven meedoen.

Er zou niet alleen met elkaar, maar ook met de PvdA een lijstverbinding moeten worden gesloten. Na de verkiezingen zouden de deelnemende partijen in de Tweede Kamer nauw gaan samenwerken. De Boer nodigde de partijen uit voor verder overleg en tekende daarbij aan dat voorwaarden vooraf, laat staan een blokkade van de éne genodigde tegen één of meer anderen, voor het partijbestuur onaanvaardbaar zouden zijn. De reacties waren gemengd. BVS en Europese groenen haakten al meteen af. De eersten lieten weten „dat wij jullie gesprekspartners niet als onze natuurlijke gesprekspartners zien... Wij hebben waardering voor de PSP en de CPN maar geloven niet dat onze (potentiële) aanhang daarin zijn meest natuurlijke samenwerkingsverband ziet.”

De Basisbeweging had nog een ander bezwaar: „De formule alles wat klein en progressief is en niet Partij van de Arbeid is vinden wij eenvoudigweg te opportunistisch en ideologisch zwak”. Daar konden we het voorlopig wel even mee doen. Maar twee weken later deden ook de Europese Groenen hun duit in het zakje. Per brief deelden zij mee (we schrijven nu half oktober) „dat het nadrukkelijk kiezen van een positie in het politieke spectrum ter linkerzijde van de PvdA niet bijdraagt tot het door de Europese groenen zozeer gewenste doorbreken van de links-rechts polarisatie.”

En: „In een stoffer-en-blik-samenwerking van alles wat klein (en links) is voelen de Europese Groenen zich dan ook niet thuis.”

Tumultueus

De rest wilde wel komen praten, zij het niet van harte. De CPN zette „serieuze vraagtekens” bij het PPR-voorstel. Zij achtte een samenwerking van partijen links en rechts van de PvdA – zonder deelname van deze PvdA – weinig geloofwaardig. De PSP had een tumultueus kongres nodig om met krappe meerderheid toestemming te krijgen voor „verkennde besprekingen”.

De EVP – samen met het Groen Platform de enige die zonder voorbehoud toestemde in een gesprek, – werd door het PSP-kongres echter op voorhand van de verkenning uitgesloten.

Er rest slechts één konklusie: de nieuwe regenboogkoalitie, waarvoor Ria Bekers en Wim de Boer op het novemberkongres, nog vol overtuiging, zo'n vurig pleidooi hielden, was al voor het Krasnapolsky-overleg een doodgeboren kindje. Het overleg bevestigde slechts de al weken tevoren vastgestelde diagnose.

De PSP mocht niet praten met de EVP en de EVP zag, niet geheel verrassend, niets in gesprekken mét klein-links, maar zonder haar christen-radikale geestverwanten. Alleen de CPN en het Groen Platform wilden, in deze samenstelling over het PPR-initiatief verder praten.

Dat zal er niet van komen. Zonder enige verdere afspraak gingen de partijen, na een „verkenning” van drie-en-een-half uur uiteen.

„De zaak is vast gelopen”, constateert Wim de Boer achteraf. „We moeten nu in de PPR de tijd nemen om de zaken opnieuw op een rijtje te zetten. Ik hoop dat er op een of andere manier nog voorkomen kan worden dat alle partijen nu alleen de verkiezingen in gaan. Programmatisch staan we allemaal uiterst dicht bij elkaar. Het is toch te zot dat we dan niet in staat zijn om over onze scheidslijnen heen te komen. Ik hoop dat er van onderop en van buitenaf druk op partij-toppen ontstaat om ze daarvan te overtuigen.”

BRAM VAN OJK

RAGGAE OP PPR-KONGRES

„SURINAAMSE NIEUWSLEZER BETER DAN TIEN DIKKE NOTA'S'

Michael Jackson, Ruud Gullit en Carl Lewis hebben iets met elkaar gemeen. Ze zijn rijk, beroemd, en... ze hebben een donkere huidskleur. Van diskriminatie hebben ze geen last. „De maatschappelijke positie bepaalt de kleur”, zei Mohammed Rabbae van het Nederlands Centrum voor Buitenlanders op het laatste PPR-kongres. Zijn toespraak vormde het hoogtepunt van een kongres dat zich behalve met racisme, met overgave bezig hield met de keuze van een nieuw partijbestuur en, op de achtergrond de vraag naar de juiste strategie.

Zaterdagochtend, 17 november. In de hal van scholengemeenschap De Klop in het Utrechtse Overvecht staat de steelband-speler die we herkennen van zijn zomerse broodwinning op het met toeristen en neon-licht overstelpte Leidseplein. Hij staat er wat verloren bij. Mist de geborgenheid van zijn zomerse medespelers. De wat ongemakkelijk passerende kongresgangers keurt hij geen blik waardig. Zijn perkussiewerk heeft in de kale schoolgang een licht vreemdende bijklank. Gauw door naar de koffie.

De PPR praat vandaag over mogelijkheden om racisme te bestrijden. Moet er een verbod komen op racistische organisaties. Of moeten we het in openheid bestrijden? In het onderwijs, met betere voorlichting en door een allerter optreden van overheid, politie en justitie. Een kongresganger geeft in de praktijk een simpel antwoord. Zijn blonde dochtertje stapt rond met een kroesharige negerpop onder haar arm geklemd.

Inleider Mohammed Rabbae komt uit Marokko. Racisme is voor hem ook in z'n vrije tijd een dagelijks verschijnsel. Als directeur van het NCB houdt hij zich vooral ook bezig met de manier waarop het beleid t.o.v. buitenlanders racisme in de hand werkt. Hij geeft ons een lesje in beschamende hedendaagse geschiedenis. Tot ver in de jaren '70 – het waren de jaren van Bouke Roolvink als verantwoordelijk minister (Sociale Zaken) – was het buitenlandse arbeiders in Nederland niet toegestaan hun gezin-

nen over te laten komen.

Boersma probeerde in 1973 nog een terugkeerregeling te ontwerpen waarbij buitenlandse werknemers, na drie jaar hier gewerkt te hebben, naar het land van herkomst konden worden teruggestuurd. Het parlement stak hier een stokje voor.

Mensonterend

De Wet Arbeid Buitenlandse werknemers, die in 1976 onder medeverantwoordelijkheid van de PPR is aangenomen, heeft de verschillen in rechtspositie tussen Nederlandse- en buitenlandse werknemers, volgens Rabbae, geïnstitutionaliseerd.

Pas in de Ontwerp Minderheden Nota van 1981 wordt serieus geprobeerd om de achterstelling van buitenlanders op te heffen. „Mooie theorie, maar tot nu toe geen daden”, zegt Rabbae. Hij wijst op het onderscheid dat wordt gemaakt in regelingen voor Bijstand, op de aanvallen op de Kinderbijslag voor in het buitenland woonachtige kinderen, op de werkloosheid van 25 procent onder buitenlanders en op de mensonterende huisvesting. „Nog steeds wonen buitenlandse arbeiders met 4 à 5 mensen op een kamertje van 5 vierkante meter. En dan zeggen de Nederlanders dat we het zo fijn vinden om dicht bij elkaar te wonen.”

In tijden van economische teruggang zijn mensen minder tolerant, zegt Rabbae. „Iemand moet de schuld krijgen. De mensen met het laagste sociale aan-

zien worden daarvoor uitgekozen. En dat zijn wij. Wij vormen nu de buffer voor de Nederlanders aan de onderkant van de maatschappelijke ladder. Wij pakken jullie baantjes af, wij worden voorgetrokken bij huisvesting, wij veroorzaken de stijgende kriminaliteit en sommigen beweren zelfs dat het weer in Nederland door onze komst verslechterd is.”

Rabbae benadrukt nog eens dat het de hoogste tijd is voor concrete initiatieven: „Een Surinaamse nieuwslezer in het NOS-journaal zal meer positief effect sorteren dan tien dikke beleidsnota's over het minderhedenvraagstuk.”

Na dit motiverend betoog trekken de kongresgangers zich in kleine groepen terug in de klaslokalen van De Klop. We gaan plannen maken voor de bestrijding van al het slechts dat Rabbae ons zojuist heeft voorgeschoteld.

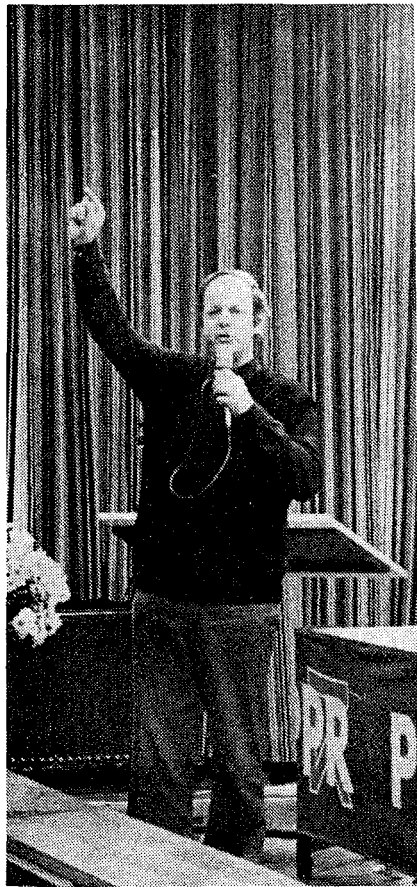
Afgewenteld

Veel verder dan het uitwisselen van ervaringen komt het echter niet. Iemand vertelt dat een PPR-groep in Deventer samen met mensen uit andere linkse partijen racistische leuzen met witte verf heeft overgeschilderd. Een ander heeft de ervaring dat een kulturele week veel goed kan doen. Er komt kritiek uit de groep: „Je trekt het dan weer in het sfeertje van mooie kleren, vrolijke dansen en lekker eten – dát moeten we juist niet hebben.” Over het algemeen is men het er wel over eens dat bekendheid met

andere kulturen belangrijk is. Dát en bekendheid met racisme. „In theorie veroordeelt iedereen het, maar in praktijk herkent men het niet en accepteert diskriminatie”, zo weet een lerares uit ervaring.

Verskillende sprekers vroegen begrip voor de klachten van Nederlanders die veel met buitenlanders te maken hebben. Hun onvrede met de samenleving is terecht. En de problematiek van aanpassing tussen twee of meer uiteenlopende kulturen wordt volledig eenzijdig afgewenteld op de schouders van deze groep die zelf toch al zo in de problemen zit.

Vrijwel alle discussie-deelnemers konden uit eigen ervaringen verhalen over open en verborgen racisme in de Nederlandse samenleving. Maar evenzeer bleek hoe er, vaak op lokaal- of buurnivo, en soms met steun van de overheid, van alles wordt ondernomen om diskriminatie te bestrijden. Er komen meldkamers voor uitingen van racisme, er vindt kulturele uitwisseling plaats, er wordt gezamenlijk actie gevoerd. Niet dat dit ook maar bij benadering voldoende is, natuurlijk. Ook linkse partijen moeten in dit opzicht de hand in eigen boezem steken. Niet zelden wordt ook daar vergeten om buitenlanders te betrekken bij acties voor zaken die niet specifiek de positie van buitenlanders betreffen, maar niettemin voor hen van evenveel belang zijn als voor ieder ander (denk aan acties voor werk-

gelegenheid, huisvesting, openbaar vervoer).

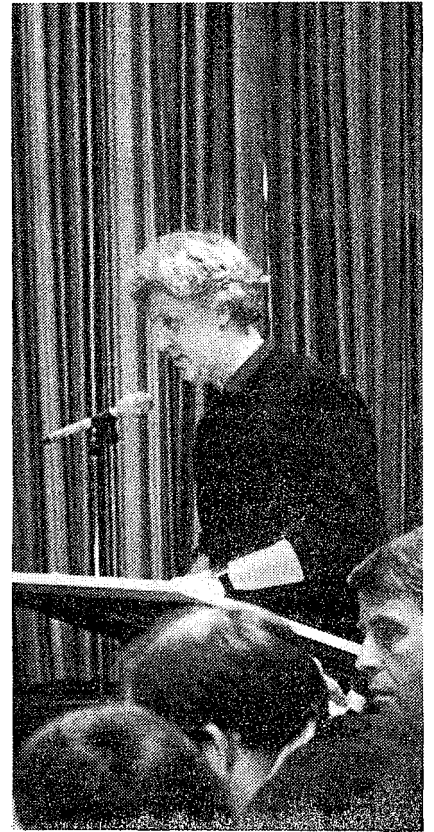
Papierwinkel

Ook bij links is er vaak te weinig kennis aanwezig over de ingewikkelde betrekkingen tussen de verschillende groepen buitenlanders. Gemakshalve wordt iedere buitenlander dan maar over een kam geschoren.

En zou onze vergadercultuur en papierwinkel er, tenslotte, ook niet schuldig aan zijn dat zo weinig buitenlanders zich bij partijen als de PPR betrokken voelen? Er valt kortom, ook in ons eigen straatje nog heel wat schoon te vegeen. Na de broodjes raakten de gemoederen

pas goed verhit toen de al voor het kongres omstreden verkiezing van het partijbestuur aan de orde kwam. Twee zaken zorgden voor onrust. Onder de nieuwe kandidaten bevonden zich te weinig vrouwen en te veel leden van de zogenaamde Herkenningsgroep, bekend vanwege hun voorkeur voor een samenwerking met groenen en radicale christenen als Ubels, Scholten en Dijkman. Er lagen drie moties ter tafel die beoogden aan deze onevenwichtigheid iets te doen. Nijmegen vroeg om uitstel van de verkiezing tot volgend voorjaar en aanblijven van het zittende bestuur. Woordvoerder en Gelders statenlid Dirx lichtte de bedoeling van de motie in niet mis te verstane bewoordingen toen: „De tijden

van Romme en Schmelzer lijken in de PPR terug te keren. De beperkte keuzemogelijkheid betekent een aantasting van de partij-democratie. Uitstel zou moeten garanderen dat er niet alleen meer vrouwelijke kandidaten beschikbaar zijn, maar ook dat de te verkiezen kandidaten een betere afspiegeling vormen van de verschillende stromingen in de partij.”

Het partijbestuur bleek in meerderheid bereid om aan te blijven om de lopende zaken af te handelen totdat een bredere kandidaatstelling zou zijn bereikt. Deze welwillendheid bracht kandidaatbestuurslid en burgemeester van Landsmeer Waltmans ertoe het partijbestuur van een spelletje met „doorgestoken kaart” te beschuldigen. Uitstel van verkiezingen zou op gespannen voet staan met de reglementen. Wim de Boer wierp de beschuldiging van Waltmans vanzelfsprekend verre van zich en gaf het kongres het laatste woord. De motie werd verworpen.

Ook de pogingen van de PPR-vrouwen en het actiecentrum Den Haag om een aantal vakatures in het partijbestuur nu nog niet op te vullen leden schipbreuk. Het kongres wilde, met een krappe meerderheid, de stemming normaal afwerken. Een onderzoek naar de geringe interesse van vrouwen in bestuursfuncties was alles wat er voor de ontevreden af kon. Voor ex-partijpenningmeester Arda van den Brink was dit stemgedrag aanleiding om haar kandidatuur alsnog in te trekken. (Zie elders in dit nummer.)

Zij verweet het kongres dat het „de uitspraken van het feminiseringskongres niet serieus neemt.”

Degenen die dat met haar eens waren, uitten hun onvrede door hun stembriefjes blanco in te leveren. De nieuwe vicevoorzitter, Klaas-Wybo van der Hoek, kreeg zo slecht 128 van de 236 stemmen (108 blanco). Louis de Vos kreeg als nieuwe peningmeester, net iets meer steun. Maar ook bij hem stemden 101 kongresgangers blanco.

Er waren voor beide funkties geen tegenkandidaten. Van hun geestverwanten werd Henk Waltmans gekozen als algemeen bestuurslid, maar Jeroen van Urk (Hengelo) haalde het niet. Naast oud-gedienden als Peter Jansen en Janneke van der Plaat, werden nog de nieuwkomers Harleman en Van Veen gekozen.

Er was inmiddels een aanzienlijke achterstand op het tijdschema ontstaan en de stemmingen over de racismestellingen – na de levendige discussies in de werkgroepen toch al een ietwat star gebeuren – moesten in grote haast worden afgewikkeld. Toen Wim de Boer het kongres afsloot met een pleidooi voor „de lachende revolutie” waren er dan ook al heel wat kongresgangers door een gure regen op weg naar huis.

LIESBETH LINDENHOVIUS

BRAM VAN OJK

AFWENTELN

OF OMWENTELN

SOLIDARIDAD

In Latijns Amerika worden kleine mensen afgeschreven omdat een reuzenschuld aan rijke landen niet meer op te brengen is. Solidaridad steunt vakbonden, koöperaties en basisgroepen in heel Latijns Amerika die vechten voor rechtvaardigheid. Die organisaties verdienen onze steun.

Den Haag Gironummer: 1804444

STICHTING IDEËLE IMPORT TREEDT OP ALS HANDELSPARTNER VAN EEN SELEKTE GROEP ONTWIKKELINGSLANDEN. IDEËLE IMPORT IMPORTEERT VOORNAMELIJK LEVENSMIDDELEN. DE EXPORT BETREFT PRODUCTEN EN VOORZIENINGEN T.B.V. INFRASTRUCTUUR, ONDERWIJS EN GEZONDHEIDSZORG.

SOLIDAIR DOOR BEWUSTE CONSUMPTIE

NICARAGUA KOFFIE

Gegarandeerd pure Nicaragua koffie.
Verpakking in eenheden van 250 en 1000 gram.
Minimum afname per bestelling 6 kg.
f 5,- per 250 gram snelfiltermaling. Incl. BTW,
franco huis. Prijswijzigingen voorbehouden.

BESTELLINGEN EN INFORMATIE BIJ:

STICHTING **IDEËLE
IMPORT**

HERENGRACHT 142
1015 BW AMSTERDAM
TEL. 020-272566 / 237403

RUIMTE VOOR VROUWEN MOET OPNIEUW BEVOCHTEN

„De afspraken van het feminiseringskongres zijn in de wind geslagen. Dit kongres neemt zichzelf niet serieus.” Zo reageerde Arda van den Brink op het verwerpen van de moties die de partijbestuursverkiezing wilden uitstellen bij gebrek aan vrouwelijke kandidaten. Zelf trok ze haar kandidatuur om deze reden in. Hier maakt ze een balans op:

Feminisering is in feite een vicieuze cirkel. Je voelt, dat je niet mee kunt en wilt doen aan maatschappelijke processen zoals ze nu functioneren. Hoe die maatschappelijke processen dan wel moeten gaan functioneren weet je niet precies en kun je pas goed ontdekken op het moment dat je er aan mee gaat doen. Maar dat mee doen en dan ook gehoord worden betekent, dat je moet gaan functioneren op een manier, die je niet kan en ook niet wilt. En daarmee is het kringetje rond. Ergens zal dat kringetje doorbroken moeten worden. Dat kan op een aantal manieren.

Mijn manier in het partijbestuur was het penningmeesterschap. Daarmee creëerde ik voor mezelf een basis waar ik me veilig en nuttig voelde en waardoor ik een zeker aanzien kreeg. Vanuit die positie had ik de gelegenheid politieke ervaring op te doen. Helaas kan ik nu niet meer de vruchten plukken van het toch wel moeizame proces om in het partijbestuur een plek te vinden van waaruit ik goed kan functioneren.

Een andere manier om die vicieuze cirkel te doorbreken is de uitspraak van het feminiseringskongres om in ieder geval voorlopig te streven naar een meerderheid van vrouwen in gekozen organen.

Daarmee maak je ruimte voor vrouwen om hun draai te vinden in de politiek en om daaraan een bijdrage te leveren. De uitspraak is in feite een uitnodiging aan vrouwen: we vinden jullie inbreng belangrijk, kom alsjeblieft. In het verlengde van deze uitnodiging dient natuurlijk wel te liggen, dat er ook ruimte gekreëerd wordt voor de inbreng van vrouwen, ook als die inbreng een andere is dan gebruikelijk.

Ik heb de indruk dat deze konsekwentie niet door iedereen getrokken wordt. Daardoor ontstaat er een discussie over kwaliteit. Je mag wel meedoen in het partijbestuur, maar dan moet je wel aan de

geldende normen voldoen wat betreft kwaliteit.

Maar t.a.v. kwaliteit geldt dezelfde onzekerheid als t.a.v. feminisering: wat is precies kwaliteit? Is dat politieke feeling, is dat mensen kunnen motiveren, is dat een inhoudelijk verhaal kunnen schrijven, is dat contacten hebben met veel verschillende groepen in de samenleving? Om daar duidelijkheid over te krijgen, denk ik dat het goed is om een periode met mensen met allerlei verschillende kwaliteiten te functioneren en uit te laten kristalliseren aan welke kwaliteiten behoefte is en welke kwaliteiten effectief zijn.

Hoge drempel

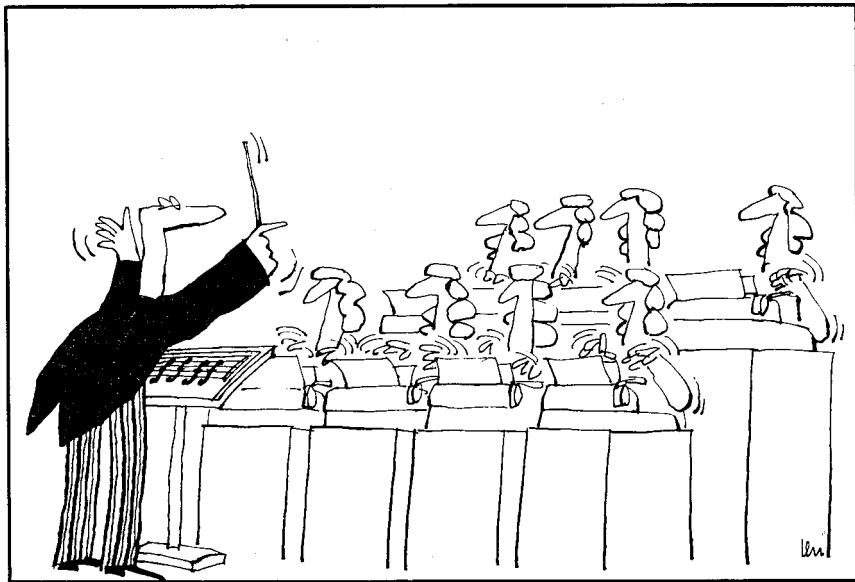
Vrouwen hebben de uitdrukkelijke uitnodiging om deel te nemen aan het partijbestuur nodig. Er zijn al zoveel argumenten om je niet met de politiek te bemoeien (die eindeloze discussies, ik kan het niet, ik heb al zoveel te doen), dat het geen kwaad kan om één hoge drempel weg te nemen. Je hoeft dan in ieder geval niet

weggeruimd. Maar ondergronds hangt de schuldvraag: „nu krijgen ze de kans en nu willen ze niet” of „eerst moet het functioneren van het partijbestuur zodanig veranderen, dat het aantrekkelijk wordt om partijbestuurslid te worden”.

Het oplossen van deze schuldvraag wordt zo een „kip of ei” kwestie. Alleen samen kunnen mannen en vrouwen, mensen die hard werken aan feminisering van de partij en mensen die daar wat minder hard aan werken deze vraag tot een goede oplossing brengen.

Onderling vertrouwen is daarbij noodzakelijk. Juist dat vertrouwen heeft op het kongres bij de stemming over de moties Nijmegen, PPR-vrouwen en Den Haag een forse deuk opgelopen. Was de uitspraak op het feminiseringskongres wel een uitnodiging of was het niet meer dan een zoethoudertje voor mensen, die streven naar feminisering van de partij.

Voor mij betekende de gang van zaken op het kongres, dat er kennelijk weer opnieuw gevochten moet worden voor de

meer te vechten om een plekje te veroveren om op jouw manier te kunnen functioneren.

De keerzijde van zo'n uitdrukkelijke uitnodiging is de verwachting, die erdoor wordt gewekt dat vrouwen zich nu wel en masse zullen aanmelden. Dat blijkt niet het geval te zijn. Naar de oorzaken daarvoor zal een onderzoek worden verricht en barrières zullen zo mogelijk worden

nodige ruimte voor vrouwen om op een eigen manier in partijorganen te kunnen functioneren. Voorlopig heb ik geen zin om die ruimte als individu verder te moeten bevechten voor mezelf. Die ruimte moet er gewoon zijn. Vanuit PPR-vrouwen zal ik me inzetten om die ruimte te maken.

ARDA VAN DEN BRINK

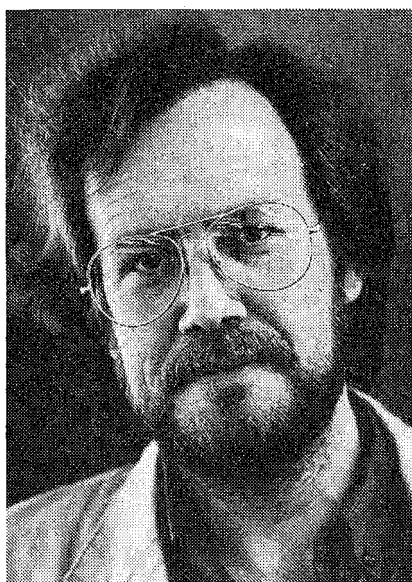
VERTREK VAN EEN VICE-VOORZITTER

'DUS WE HEFFEN DE PPR GEWOON OP'

Op het kongres van 17 november vertrok Jaap de Jong voor de tweede keer als vice-voorzitter van het partijbestuur. In 1977 de eerste keer in een krisissituatie, nu in kalmer tijden. Jaap kijkt terug op 1977, op het oude en het nieuwe partijbestuur, op andere vormen van politiek bedrijven, op Bas de Gaay Fortman en kijkt vooruit naar de partij aan de basis en de samenwerking.

„De mensen die belangrijk voor me zijn geweest, zijn de mensen die me in de partij hebben gehouden. Dat zijn dan mensen uit het middenkader, die vaak zelf niet weten dat ze die rol hebben gespeeld. Ze hebben mij direkt of indirekt duidelijk gemaakt dat ik er bij hoorde – vooral na de bestuurskrisis in 1977. Een paar namen: Willy van der Vlist, Willemlen Nieuwenhuizen, Wim de Boer, Rouke Broersma en Emmy van Noord.” Aan het woord is Jaap de Jong, op het kongres van 17 november jl. afgetreden als vice-voorzitter van het partijbestuur van de PPR. Hij trad af omdat hij een nieuwe werkkring had gevonden en daardoor te weinig tijd kon overhouden voor een functie in het partijbestuur. Maar ook als hij geen nieuwe baan zou hebben gekregen was hij weggegaan, want: „Ik kon het niet meer betalen. Mijn eigen inkomen was niet hoog genoeg om de kosten van een lidmaatschap van het partijbestuur te kunnen dragen. Dan gaat het niet om de direkte kosten die je vergoed krijgt, zoals telefoon en postzegels en reizen. Nee, het gaat om de indirekte kosten: koffie in de trein, vaker buitenshuis eten, weekbladen met voor de PPR interessante bijdragen kopen en meer van dat soort zaken.”

Het is de tweede keer dat Jaap aftreedt als vice-voorzitter, maar nu wel op een heel andere wijze dan de eerste keer in 1977. Na de dramatische verkiezingen in dat jaar – van zeven naar drie zetels in de Tweede Kamer – ontstond er in het partijbestuur een konflikt. Een minderheid van het bestuur met voorzitter Wijmand van Hoogevest legde zijn functies neer, waarna een dag en vele gesprekken later de meerderheid met vice-voorzitter Jaap de Jong ook de portefeuilles ter beschikking stelde. Het is nog steeds zowel voor de buitenwacht als voor vrijwel alle PPR-leden een volledig duistere zaak waarom het partijbestuur toen klapte. Dus nu de vraag aan Jaap, wat

„Bas is een ramp voor de partij”

was er werkelijk aan de hand na de verkiezingen in 1977?

„Het ging om de positie van Ria Beckers! Onmiddellijk na de verkiezingsuitslag werd er een offensief ingezet door Michel van Hulsten en Frans Schulte tegen Ria. Zij vonden dat Ria geen fractievoorzitster kon worden, omdat de lijsttrekker de gevolgen moest dragen van de verkiezingsnederlaag. En dat was geen zuiver spel van die twee, want Van Hulsten was kampanjeleider geweest en Schulte was het genie van de kampanjekommissie. Ze waren zelf dus behoorlijk verantwoordelijk voor de slechte kampanje. Dat hebben ze echter onmiddellijk naast zich neergelegd en de schuld bij Ria gelegd. Bovendien was het zo dat Van Hulsten als nummer twee op de lijst stond en het van Ria had verloren in de strijd om het lijsttrekkerschap. En Schulte was de enige in het partijbestuur die voor Van Hulsten als lijsttrekker had gepleit. De inzet van de strijd was dus de vraag wie fractievoorzitter moest worden, maar het strijdt-

neel was veel meer politiek-strategisch bepaald, namelijk de relatie met de PvdA. En op dat politiek-strategische terrein ontstond het definitieve konflikt in het partijbestuur. De minderheid, die eerst aftrad, koos voor een sterke binding van de PPR aan de PvdA en de meerderheid, die in tweede instantie aftrad, koos voor een ongebonden PPR.

Nadat de minderheid van het bestuur was afgetreden is er een vergadering geweest in het gebouw van de Tweede Kamer met het blijvende deel van het bestuur, de nog zittende bewindslieden en de fracties uit Eerste en Tweede Kamer. Een aantal van de daar aanwezigen verklaarde niets meer met de zittenblijvende meerderheid van het bestuur te maken willen hebben en dat het de laatste keer was dat ze met die mensen rond één tafel zouden zitten. In deze termen uitten zich met name Van Hulsten, Harry van Doorn, Henk Waltmans en Bas de Gaay Fortman. Ik heb er toen zelf op aangedrongen om ook als meerderheid van het bestuur onze zetels ter beschikking te stellen. Dat was voor mij de enige kans om de partij te behoeden voor een scheuring en gezamenlijk verder te gaan. Ik kan wel zeggen dat door ons aftreden de positie van Ria toen gered is. Het konflikt had zich namelijk van Het Binnenhof – de positie van Ria – verplaatst naar het partijgebouw in Amsterdam – de tweedeling in het bestuur. En door de crisis te laten uitbreken in het partijbestuur kon op Het Binnenhof de rust weerkeren.”

Samenwerking

Ging het in 1977 nog om de verhouding met de PvdA; in 1984 gaat de discussie om de samenwerking met andere radikaal-linkse, radikaal-evangelische en groene partijen en platforms. Jaap staat bekend als een groot voorstander van verdergaande samenwerking tussen de radikaal-linkse partijen. Waarom wil hij samenwerking, hoe kijkt hij aan tegen de andere vleugels in de partij en wat is de

rol van radikaal-links eigenlijk in het parlementaire systeem?

„Ik denk dat een scheiding in de PPR tussen mensen die kiezen voor radikaal-links en mensen die kiezen voor EVP en Scholten/Dijkman wel waarschijnlijk, maar niet onvermijdelijk is. Wanneer er alleen maar gesproken blijft worden op strategonivo zal de scheiding zich zeker aandienen. Als de PPR bereid is zelf de discussie aan te gaan over kwaliteit en de zinvolheid van bestuur en dat soort zaken, dan acht ik het niet uitgesloten dat de diverse opvattingen elkaar vinden.

Er zit een bepaalde manier van denken onder of achter de verschillende strategische samenwerkingsopvattingen die er leven in de PPR, maar daar wordt niet over gepraat. Er staan opvattingen achter over de parlementaire democratie en hoe je macht moet vormen. Ik denk dat de vleugel die zich organiseert in de 'herkenningsgroep' te parlementaristisch is en te weinig relateert hoe belangrijk machtsvorming in het parlement is.

Als je jezelf als politieke partij plaatst op de linkervleugel, dus links van de sociaal-democratie, dan moet je er op uit zijn een zodanige machtspositie te krijgen dat je in het parlement vertegenwoordigd bent en daar behoorlijk kunt werken. Je macht bestaat er dan uit dat je kunt meebepalen waar er in de politiek over gepraat wordt en op welke manier. Daar moet het je om gaan. En als je meer pretenties hebt, dan moet je niet in die positie aan de linkerkant gaan zitten. Je kunt vanuit zo'n positie niet de pretentie hebben grote aantallen stemmen uit het midden te trekken en een machtsfaktor te worden als het gaat om het vormen van een regering. Ik vind dat je in het parlement moet zitten, je moet je werk daar goed doen, je moet meebepalen waar het over gaat en je moet je machtspositie ontlenuen aan je levende contacten met bewegingen in de maatschappij zelf. Je moet datgene dat er gebeurt in de kritische vleugel van de vakbeweging, de vrouwenbeweging en al die andere bewegingen doorvertalen naar het parlement. Veranderingen gebeuren uiteindelijk in de maatschappij en niet in het parlement. En deze rol kun je beter en effectiever vervullen als je samenwerkt met die partijen die programmatisch en naar hun politieke opstelling genomen dicht bij je staan en dat zijn in de eerste plaats heel duidelijk PSP en CPN.”

Bas de Gaay Fortman

Jaap constateert duidelijke verschillen tussen de wijze waarop in de jaren zeventig het partijbestuur functioneerde en hoe dat tegenwoordig gaat. Het blijkt dat bewust of onbewust toch nieuwe vormen van politiek bedrijven ingang vinden en dat de feminisering ook door-

Marcanti, 1976

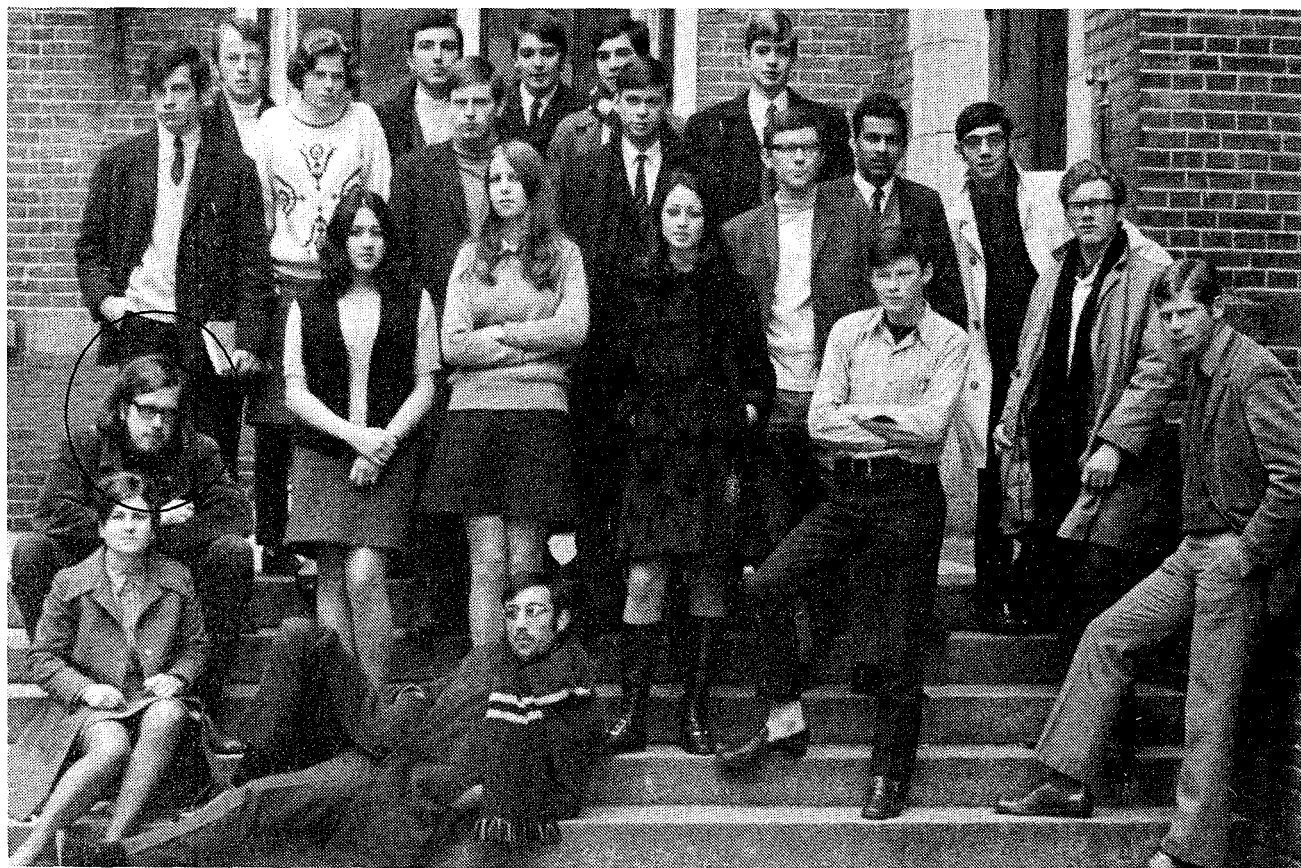
werkt. In de vorige periode ging het er allemaal veel 'politieker' aan toe. Men probeerde via manipulatie en trucs de discussie en besluitvorming te beïnvloeden. Debatten waren steekspelen, waarna je wel samen de kroeg indook voor een borrel. Tegenwoordig wordt het opener en eerlijker gespeeld, nauwelijks meer verborgen agenda's of orde-debatten, maar wel meer emotie en meer persoonlijke betrokkenheid in de vergadering. Dat maakt het wel moeilijker om na afloop zaak en persoon te scheiden en samen die borrel te nemen. Met enige weemoed verhaalt Jaap van scherpe debatten met bijvoorbeeld Harry van Doorn met zijn KVP-leerschool, maar ook met Henk Waltmans, die hij omschrijft als „een pure machtspolitikus die niemand ontziet.” Waar niet mee te discussiëren was en is dat is Bas de Gaay Fortman.

„Bas betreft namelijk alles op zichzelf. Als je met Bas een politiek meningsverschil hebt dan heb je kritiek op de persoon Bas want anders kan hij het niet vertellen. Ik vind Bas overigens een ramp voor de partij en wel om twee redenen. Op de eerste plaats omdat wij toch mede dankzij De Gaay Fortman in 1972 die zeven zetels hebben gekregen en daar waren we toen nog niet aan toe. Die weelde konden we in die tijd nog niet hebben. En op de tweede plaats door de manier waarop Bas zijn leiderschap heeft ingevuld. De manier waarop wij in het kabinet gelooft zijn en de manier waarop alle discussies daarna

gevoerd zijn was bijna dodelijk voor de partij.

Bas heeft de afgelopen jaren alleen maar flauwe strategieverhaaltjes opgehangen, die iedere keer weer anders zijn terwijl ze wel een zelfde grondtoon blijven houden. De grondtoon is: de partij bestaat uit drie groepen waarvan de eerste volstrekt onredelijk is en volstrekt ongelijk heeft, de tweede redelijk is en natuurlijk gelijk heeft en de derde grote groep welwillend is maar niet altijd het goede licht voor zich ziet, en dus de leiders maar moet volgen. In die zin waren mensen als Bas uitgesproken autoritair. Zij wisten wat goed was voor de PPR, daar moest niet meer over gediscussieerd worden, dat moest een kongres gewoon overnemen. Ze gingen dan ook niet met een kongres in discussie, maar traden het met groot wantrouwen tegemoet, als een groep mensen die absoluut niet begreep waar het in de politiek werkelijk om ging.

Zo is de PPR grote schade gedaan met onbekookte uitspraken over bijvoorbeeld Angola en sociale uitkeringstrekken. In de interpretatie van mensen als Bas, Henk en Michel was het echter het kongres of de kerngroep die de partij schade berokkende door een korrigerende motie aan te nemen. Ze deden bovendien zelf nog een scheffe op die beeldvorming door te beginnen met aan de media te vertellen wat voor domme uitspraken de PPR nou weer had gedaan. De bekende uitspraak van het voorjaarskongres 1977 is door Bas tot een

anti-CDA-uitspraak gemaakt, door de manier waarop hij een op zichzelf niet zo belangrijk amendement tot onaanvaardbaar maakte. Bovendien had Bas de verantwoordelijkheid voor het beleid van de PPR moeten nemen door zich opnieuw kandidaat te stellen.

We konden wederzijds niet goed met elkaar opschieten. Ik kon altijd merken hoe ik op een bepaald moment bij Bas in de markt lag in mijn eerste periode als vice-voorzitter. Vond hij me redelijk dan sprak hij me aan met Jaap; waren er kleine problemen dan had hij het over De Jong; was het wat erger dan was het onze vice-voorzitter; en had ik het echt helemaal verbruid dan was het de vice-voorzitter.

Ik realiseerde me wel steeds dat Bas in zijn leven een veel grotere stap heeft moeten maken dan ik heb moeten doen. Ik kom uit een progressief nest, maar hij moest breken met de ARP en daarmee ook expliciet met zijn vader. En ik denk dat zo'n stap een rem betekent op je verdere ontwikkeling. Je hebt één keer die stap gezet en die zul je dan ook verdedigen en nieuwe stappen zet je dan niet meer snel."

Inspiratiebronnen

Jaap betreurt het dat in de PPR nooit een discussie mogelijk is geweest over (al of niet bijbelse) inspiratiebronnen. En hij verwijt dat de 'generatie' van de *founding fathers*.

„Die generatie heeft gefaald door die

diskussie nooit te voeren. En dat komt voort uit het feit dat men van de PPR geen konfessionele partij wilde maken. Maar de konfessionele achtergrond bleef wel heel lang een duidelijke rol spelen. Men sprak bijvoorbeeld wel konfessionele politici aan op hun bijbelse inspiratie, maar in de PPR zelf bleef het onderwerp taboe. En als je zelf de 'breuk' niet had meegemaakt, dan telde je eigenlijk ook niet echt mee. Ik heb zelf meegeemaakt dat dat in een kandidaatstelingsprocedure tegen mij gebruikt werd."

Al pratende over inspiratiebronnen vertelt Jaap het een en ander over zijn eigen geschiedenis. Daaruit blijkt dat hij een echt kind van de jaren zestig is met de anti-Vietnambeweging, de *scene*, de alternatieve hulpverlening en de eerste jongerenkultuurpaleizen. Hij heeft een moeilijke en vreemde schoolcarrière gehad. In de zesde klas van de lagere school breekt hij vlak voor dat hij toelatingsexamen voor de HBS moet doen zijn been, zodat een jaar verloren gaat. Het jaar daarna overlijdt z'n vader twee weken voordat hij naar de eerste klas van de middelbare school gaat. Dat speelt hem zo'n twee jaar parten en hij blijft dan ook zitten in zowel de eerste als de tweede klas van de HBS. De derde doorloopt hij goed, maar in de vierde begint het bestaan van de buitenwereld tot hem door te dringen. Hij laat zijn haren groeien en wordt dus regelmatig

van school gestuurd met de boodschap eerst maar eens een kapper op te zoeken. Hij wordt lid van de redactie van het schoolblad en interviewt leraren met moeilijke vragen over de rol van de VS in Vietnam. Hij besteedt zijn zakgeld aan *stickies* en brengt zijn tijd meer door in het jeugdhonk dan in de schoolbank. Hij gaat dan ook van school en heeft diverse baantjes.

Hoewel Jaap probeert eerst via avondschool en later nog maar eens op een dagschool de HBS af te maken zal hij dat getuigschrift nooit krijgen. „Toen ik voor de tweede keer op een dagschool in de vierde klas HBS zat, was ik al 21 jaar. Was ik weer eens niet geweest dan schreef ik zelf een briefje in de trant van: „Hierbij verklaart Jaap de Jong dat Jaap de Jong gisteren om deze en deze redenen niet aanwezig kon zijn. Hoogachtend, Jaap de Jong."

Vanuit zijn werk in de alternatieve hulpverlening, waarin hij dan verzeild raakt, krijgt hij behoefte aan theoretische diepgang. Hij legt aan de Universiteit van Amsterdam een colloquium docuum af en gaat politieke wetenschappen studeren. In de tussentijd is hij getrouwd en heeft een zoon gekregen. Het huwelijk loopt echter al snel stuk, maar de formele scheiding wordt nog vijf jaar uitgesteld, omdat Jaap de zorg voor zijn zoon Daan op zich zou nemen. Bij een eerdere scheiding was het risico groot dat hij de zoon niet toegewezen zou krijgen. Als na vijf jaar de scheiding wordt

WILHELM VERSCHUREN

HULP

uitgesproken krijgt Jaap Daan toegewezen met als argument dat hij heeft laten zien de zorg voor de jongen te kunnen dragen.

Jaap woont al weer vele jaren samen met zijn vriendin Sophie (en Daan dus). Hij werkt sinds 1 september jl. bij een adviesburo voor ondernemingsraden en is daar speciaal belast met medezeggenschapsvraagstukken in de ambtelijke wereld. In juni 1985 hoopt hij drs voor zijn naam te mogen schrijven.

Wat gaat hij, nu hij uit het partijbestuur is, nog doen in de PPR?

„Ik ga nu vooral dingen doen die ik echt leuk vind. Daarbij denk ik op de eerste plaats aan het redaktielidmaatschap van Radikale Notities en op de tweede plaats aan het helpen met het opzetten van studiedagen door de SRV.”

De basis

Jaap heeft altijd sterk aangedrongen op veranderingen in de organisatie van de PPR. Daarbij legde hij de nadruk op een versterking van het lokale nivo ten koste van de landelijke top. Hoe zou de partij in de ogen van Jaap er uit moeten zien in de tweede helft van de jaren tachtig?

„Ik heb een anarchistische achtergrond, dus voor mij staat organisatie op een zo laag mogelijk nivo centraal. Je moet op dat lage, lokale nivo beginnen en niet beginnen met het neerzetten van een top in Den Haag of Amsterdam. Dus we heffen de PPR en alle andere links-radikale partijen gewoon op. Op lokaal nivo moeten zich dan partijen gaan formeren, bijvoorbeeld Links Den Haag, Progressief Akkoord Leeuwarden, Groen Links Arnhem en alle andere aan de specifieke plaatselijke omstandigheden aangepaste variëteiten. Dat zijn dan geen samenwerkingsverbanden meer van afdelingen van landelijke partijen, maar dat zijn dan zelfstandige plaatselijke partijen. Al deze partijen organiseren zich landelijk in een federatieraad – dus een samenwerkingsverband van plaatselijke partijen. Deze federatieraad organiseert landelijk een steunpunt voor de plaatselijke partijen met databank, een eigen blad en kandidaten voor de Tweede Kamer. Allerlei technische details zouden verder besproken moeten worden. Op deze wijze wordt echter wel vormgegeven aan onze eigen ideeën over decentralisatie en kleinschalige organisatievormen. En wat een niet te versmaiden voordeel is, je bent dan ook van vrijwel alle gezeur over samenwerking af. Het zou een goede zaak zijn als we wat minder spraken over samenwerking en wat meer feitelijk zouden samenwerken. Het is nu tijd om te handelen en niet om te zeuren.”

JAN DIRX

ANITA KEUNING

Op die donkere avonden voor Kerstmis mag ik altijd graag een straatje om. Het was dit jaar guur buiten en om me te verwarmen toog ik naar een belendende winkelstraat ten einde in het café aldaar een kop koffie in te nemen. In de winkelstraat was het een drukte van belang. Vooral bij de poelier en de slijterij zag het zwart van de mensen die met overvolle boodschappentassen aan het slepen waren. Ook het café was stampvol. De meesten maakten op mij niet de indruk dat ze zich wegens de schandalige koopkrachtdalingen tot een matig gebruik hadden moeten beperken. Er was nog maar één plaatsje vrij ergens achterin een hoekje. Ik bestelde koffie en ging er zitten.

Tegenover me zat een man triest in zijn kopje thee te staren. Zijn uiterlijk maakte een onverzorgde en armoedige indruk. Een bijstandsvader, dat zag je meteen. Normaal gesproken ontwikkel ik geen initiatieven die tot sociaal contact zouden kunnen leiden, ik heb al mijn aandacht nodig om de initiatieven van anderen het hoofd te bieden, maar ja, het was al bijna Kerstmis en de man keek zo treurig, dus ik sprak hem aan.

„Nou, u hebt flinke kerstinkopen gedaan!” zei ik, wijzend op een goedgevulde boodschappentas.

„Da's mijn tas niet, meneer. Die hoort bij die mevrouw daar!” antwoordde hij met een knik in de richting van een weldoorvoede dame. „Dit zijn mijn kerstinkopen!” Hij staarde in zijn theekopje, waarvan de bodem nu bijna was drooggevalen. „Het einde van de maand, u weet hoe dat gaat!”

„Dat is niet zo mooi!” merkte ik op, „Dan zult u de kerstdagen wel bij familie moeten doorbrengen!” Een vreselijk vooruitzicht!

„Ik heb helemaal geen familie, meneer. Ik zou hoogstens bij de burens terecht kunnen!”

„Geen problemen dus!” zei ik monter en nam een slok van mijn net bezorgde koffie.

„Wél problemen, meneer!” wierp hij tegen. „De burens aan beide kanten

hebben me uitgenodigd. En kies dan maar eens! Die aan de rechterkant zijn reuze aardig hoor, daar zal je mij niet over horen klagen. Alleen dat geklets over vrede en solidariteit en zo. En daarbij nog dat gekweel bij het harmonium! Maar wel goed van eten en drinken, dat well!” Hier onderbrak hij zijn betoog een moment om met gesloten ogen achterover te leunen en allerlei culinaire hoogstandjes aan zijn geestesoor voorbij te laten trekken. „En dan die aan de linkerkant. Ook heel aardig hoor, ietsje minder van eten en drinken, gelukkig geen harmonium, maar volgens mij zijn het, eh. . .” Hij boog voorover om de verschrikkelijke waarheid in mijn oor te kunnen fluisteren. „Het zijn volgens mij crypto-communisten!”

„Hoezo dan?” vroeg ik.

„Elke dag komen ze er de Waarheid brengen! En daarmee wil ik niet op één hoop geveegd worden, meneer. Dan kom ik nooit aan een mooie baan!”

„Nou, dat is een moeilijke keuze!” gaf ik toe, „Ik zou als ik u was maar eens de hulp van kenners inroepen. Verderop in de straat is een PPR-informatiestandje, en die jongens hebben ervaring met uw soort problemen!”

Dat vond hij kennelijk een goed idee, want hij stond meteen op om mijn raad op te volgen.

Op oudejaarsdag zag ik hem weer. Erg gezond zag hij er niet uit.

„En, nog geholpen door de PPR-jongens?” vroeg ik.

„Nou en of!” zei hij, „De keuze was een makkie! Ik kreeg van die lui een drankje en toen heb ik beide kerstdagen voor de vlakke gelegen. Geen harmonium of Internationale gehoord! Wat een spul! Hier, ik heb het flesje nog bewaard!”

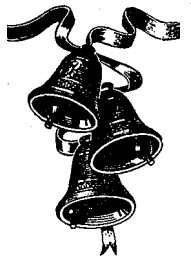
Nieuwsgierig las ik het etiket. „Regenboog-drink” stond er op. En met kleine lettertjes eronder: „Bevat 70% alcohol. Slechts voor inwendig gebruik”.

Een paardemiddell

EEN MULTI-KULTUREEL KERSTMENU

ETEN UIT DE GEHELE WERELD OP TAFEL

Wat was het voor een jaar 1984? In de PPR ging het vooral over feminisering en over bestrijding van racisme. Daarover kongresseerden we. We hadden het natuurlijk ook over samenwerking, maar dat was niets nieuws, want daar hebben we het toch altijd over.

Feminisering en bestrijding van racisme, het gaat in beide gevallen over rechten van mensen, over gelijkwaardigheid, over elkaar laten leven en proberen elkaar te begrijpen. En wat misschien nog beter is, naar elkaar kijken en dan van elkaar leren. Dat is de weg van samen leven.

De meest verbreide wijze waarop mensen laten blijken samen te willen leven in deze wereld is ongetwijfeld het uitnodigen om samen te eten. Het leren kennen van een andere cultuur gaat grotendeels door de maag. En al krijgt menige vakantiegang(st)er na het derde olierijke gerecht al last van buikkrampen, ook minder smartelijke ervaringen worden opgedaan aan die dis op het terras van dat leuke kleinschalige restaurantje aan het strand, waar jezelf de gerechten in de keuken mag komen aanwijzen. Maar waarom dit soort ervaringen bewaren tot die paar weken per jaar wanneer vakantie gevierd wordt, waarom niet zelf markten afgestroopt op zoek naar dat ene bijna niet te krijgen kruid, waarmee dat gerecht juist dat wordt wat het moet zijn. Dus voor de kerst komt er een groots in-

salade: *insalata di radicchio alla capriciosa*. Koop een krop groene en twee kropjes rode sla. Was de rode sla warm en spoel deze af met koud water en sla droog. Meng de sla met een dressing van olijfolie en citroensap. Meng deze rode sla met m stukjes gesneden gerookte paling, schijfjes rauwe champignons en verschillende verse groene kruiden. Leg op een grote schaal de in dezelfde dressing aangemaakte groene sla in een ring en leg in het midden daarvan het bereide mengsel. Het is moeilijk bij dit gerecht een drank te serveren, maar ik vind een glas goed gekoelde *ouzo* uit Griekenland er best bij passen. Voor het hoofdgerecht doen we een greep uit de bijzonder goede Russische keuken en bereiden een *koljanka*. In dit recept wordt deze bereid met kip, maar daarvoor in de plaats kan ook ander

mosterd, een paar lepels kabbulsaus en smetana toegevoegd.

Wodka mosterd is wat de naam zegt: een mengsel van mosterd en wodka, kabbulsaus is een mengsel van gemalen rode bieten met tomatenketchup en gehakte ansjovis; smetana wordt gemaakt door een eetlepel fijngehakte ui te smoren in 30 gram boter, daaraan 1 dl wijn toe te voegen, dat dan tot 1/3 te laten inkoken, daaraan 4 dl zure room toe te voegen, aan de kook te brengen en op smaak te maken met gemalen peper en citroensap.

Het geheel van spek, groenten en sausen enige minuten goed laten doorkoken en dan van het vuur afzetten. Het ontvelde en ontbeende kippevlees wordt gezouten en met peper bestrooid, waarna het in boter kort maar krachtig wordt aanbraden en daarna met geroosterd meel bestrooid. Dan alles samenvoegen en op klein vuur nog even laten trekken (niet meer aan de kook laten komen). Het moet een stevige, maar nog vloeibare massa worden. Tenslotte zeer veel dille en peterselie erover strooien. Hierbij is een paar jaar oude *rioja* uit Spanje een goed te drinken wijn.

Voor het nagerecht begeben we ons naar een ander werelddeel en maken een Mexicaanse *pinata*. Voor elke eter wordt het gerecht in een dessertbakje gemaakt. Op de bodem komt een laag gebonden en met rum gearomatiseerde zure kersen. Daarbovenop komt een laag zachte chocolademousse en dan een in rum gedrenkt biscuitje en tenslotte een laagje half opgeslagen en met vruchtstukjes gemengde room. Schenk hierbij een mooie dessertwijn, liefst natuurlijk een *sauternes*.

We eindigen toch maar weer dicht bij huis en wel met een *Limburgse koffie*. Doe in een hoge smalle beker drie lepeltes bruine basterdsuiker, een borrelglas *Els*, een kop sterke koffie en half opgeslagen room. Een drankje om bij weg te dromen en de PPR de PPR te laten.

JAN DIRX

CAROLINE WILDEMAN

ternationaal menu op tafel. Neem rustig de tijd om alles zorgvuldig in te kopen, de juiste voorbereidingen te treffen en dan op 25 december op kulinair wijze onze multi-kulturele samenleving recht te doen.

We beginnen met een voorgerecht uit Italië, een eenvoudige edoch heerlijke

vlees of vis genomen worden. Mager, in dikke repen gesneden spek wordt licht in boter gebakken. Daaraan worden dan achtereenvolgens toegevoegd repen ongeschilde komkommer, uienringen en dikke plakken champignons. Laat dit geheel even krachtig doorbakken. Dan worden geschilde en uitgeholde tomaten, een volle lepel Russische wodka-

AGENT IS GEEN BEVELUITVOERENDE ROBOT

'Omdat het om politiemensen gaat' luidt de kop boven de inleiding. Dat voorspelt natuurlijk weinig goeds. Krijgen we andermaal een nagelaten dan wel te laat geboren publikatie uit het zachte-krachtentijdperk? De politiemens niet zozeer als ordehandhaver maar meer, ja, als méns? Na de 27 pagina's van dit boekje te hebben doorgenomen moet ik zeggen: dat valt ditmaal echt mee.

Dit PPR-Schrift over de politie verdient enkele van de clichés die een recensent tot z'n beschikking heeft: niet geheel onleesbaar geschreven (dat valt toch niet over alle PPR-publikaties te zeggen); niet geheel doordrenkt met verschrikkelijk optimistische denkbeelden betreffende het goede in de mens; en gelukkig, ja gelukkig, niet nog een keer de discussie over het al dan niet opentrekken van extra blikken agenten alsmede *de wens* respectievelijk *suggestie* respectievelijk *warme aanbeveling* om het korps te reorganiseren – vooral dat laatste behoort nu al sinds meer dan tien jaar tot 'n even treurige als oppervlakkige discussie.

Geen mietjes

Dat het zo'n boekje niet is geworden lijkt me vooral toe te schrijven aan het feit dat auteur Jan Hopmans zelf oud-officier der Rijkspolitie is, indertijd opgestapt vanwege – als ik het goed heb – principiële bezwaren om als ME'er de blokkade bij Dodewaard op te ruimen. Voor een deel gaat het daar ook over: voorstellen worden gedaan om de agent niet enkel als beveluitvoerende robot door het leven te laten gaan. Ofwel: 'Niet langer zou er van uitgegaan moeten worden dat in principe iedere agent algemeen inzetbaar is. De individuele agent moet zelfstandig en kritisch over (ook de juridisch bevoegd gegeven) ambtelijke bevelen kunnen nadenken.'

Geheel mee eens. De bezwaren hier tegen zijn bekend – als alle agenten voortdurend een beroep op hun geweten gaan doen valt er met dat apparaat niets meer te beginnen. Onzin natuurlijk. Men wordt nu eenmaal agent om de bestaande orde te handhaven en in praktijk zal zo iemand alleen in zeer belangrijke gevallen weigeren een bevel op te voeren. De schrijver pleit er sterk voor dat een agent die kans dan ook krijgt – en dus niet gelijk gekonfronteerd kan worden met ontslag. Leuk benevens uiterst relevant in deze

kwestie is het eerste hoofdstuk: 'Wie komen bij de politie?' De auteur schetst het beeld van het korps: bestaande uit mensen die, overwegend, uit een konservatief nest komen, de lagere en middenklasse, vaak was de vader ook agent, mensen die op zoek zijn naar een baan met zekerheid en redelijke verdiensten. Uiteindelijk blijkt het grootste deel der korpsen zodoende te bestaan uit mensen die CDA of rechtser stemmen, in hun kleinburgerlijkheid weinig openstaan voor andere levensvormen en die menen – om nog 'ns wat te noemen – dat de wet zo strikt mo-

nu door het kollege of door enkel de burgemeester.

Men ziet: dit zijn adviezen van praktische aard, veel geld kost het niet noch behoeven er blikken agenten extra te worden opengetrokken. Waarom gebeurt het dan niet? Voornamelijk, denk ik, omdat het korps vooralsnog een potdicht apparaat blijft. Wie er bijhoort meent ook meestal dat hij er bijhoort – lid van een klubje, een familie, geboren onder de paraplu van kameraadschappelijkheid en bang voor verandering en vernieuwing.

In eerste instantie zal dat apparaat dan

SUSAN SLAAT HARDER DAN IK

gelijk moet worden toegepast. Juist: een para-militaire mannencultuur, geen mietjes hier. Hun maatschappijvisie is, aldus, beperkt; en datzelfde geldt voor hun opleiding van één jaar, die voornamelijk bestaat uit het leren van regels, regels en nog eens regels, niet te vergeten sport en wapenleer, autorijden en EHBO. Vervolgens mag zo'n persoon één van de meest moeilijke en subtiële taken in deze maatschappij gaan vervullen. Een afspiegeling van die maatschappij vindt men in het korps zeker niet.

De oplossing? Ja, 't is het bekende verhaal doch 't blijft aktueel: betere, langere opleiding; meer werving onder, bijvoorbeeld, vrouwen, allochtonen en homoseksuelen; en een betere controle op het korps door de gemeenteraad, en niet als

ook van buiten dienen te worden opengebroken – door de centrale overheid en vooral ook door de lokale overheden, waarbij het goed is als het gemeentebestuur een zeer intensieve samenwerking aangaat met alle kaders van het korps.

Dat is een moeizaam proces dat een lange adem vereist. Ja, eenvoudiger is als politieke partij om strengere straffen, meer agenten erbij, meer agenten de straat op enzovoort enzovoort enzovoort te eisen. Dát gebeurt al meer dan tien jaar. En tot nog toe heeft het behalve wat extra stemmen niets opgeleverd.

HANS VERSTRAATEN

'Politie – Over Het Korps, Agenten En Agentes'; Jan Hopmans; een uitgave van de PPR-Studiestichting; prijs f 6,50 (+ f 1,60 port).

BASISINKOMEN TE ONZEKER:

FEMINISERING GEBAAAT BIJ ARBEIDSPlicht

De toename van de werkloosheid, het enorme informele circuit, de ineenstorting van het sociale verzekeringsstelsel en de kritiek vanuit de vrouwenbeweging vragen om een nieuw nadenken over het basisinkomen.

Het landelijk overleg PPR-vrouwen voerde de discussie. Wat is vanuit de vrouwenstrijd van belang als het gaat om arbeid?

De discussie over arbeid wordt op alle fronten gevoerd en het basisinkomen wordt ook buiten de PPR steeds meer serieus genomen. De PSP bracht in het voorjaar het basisinkomen en het recht op arbeid in discussie onder het motto 'werkloos of werkvrij'. De FNV-voedingsbond pleit al jaren voor een basisinkomen. De FNV-vrouwenbond wil een basisinkomen én een basisbaan. Anderen zoals de PvdA (in haar nota 'Om een werkbaar toekomst') blijven pleiten voor een drastische arbeidstijdverkorting, waarbij het arbeidsrecht gekoppeld is aan een arbeidsplicht.

Waar gaat de PPR straks staan? Voor vrouwen gaat het om de volgende doelen. Een recht op arbeid en opleiding, economische zelfstandigheid en zeggenschap bij de besluitvorming over belangrijke maatschappelijke vraagstukken.

Momenteel zitten mannen overwegend in het betaalde werk en vrouwen doen het huishoudelijke en vrijwilligerswerk. Betaald werk en/of een basisinkomen geeft vrouwen een inkomen (economische zelfstandigheid), de mogelijkheid om werkervaring op te doen in het betaalde- dan wel vrijwilligerswerk, zich te scholen en te ontplooiën en een positie waarin ze invloed kunnen uitoefenen op belangrijke maatschappelijke besluiten. Een eerlijker verdeling van het betaalde, vrijwilligers- en huishoudelijke werk over alle mensen (mannen en vrouwen) brengt de drie bovengenoemde doelen voor vrouwen dichterbij.

Omdat de beschikbare hoeveelheid betaald werk nooit toereikend is om iedereen een baan te geven is een drástische arbeidstijdverkorting allereerst nodig. De weinigen die nog werken zouden uren moeten inleveren voor degenen die geen werk hebben. In de situatie van dit

moment betekent dat overheveling van werk van vooral mannen naar vrouwen. Daarmee komt voor mannen de mogelijkheid om meer op te pakken in het huishouden.

Arbeidsrecht

Maar wat betekent het recht op arbeid in de huidige economische crisis? Zal ook bij drastische arbeidstijdverkorting de beschikbare hoeveelheid werk wel toereikend zijn?

En impliceert een recht op arbeid tevens een plicht tot arbeid voor vrouwen, zoals de PvdA in haar plannen voorstelt? En wat moeten we ons eigenlijk voorstellen bij een arbeidsplicht? In hoeverre worden vrouwen zonder opleiding daar de dupe van?

Of is het basisinkomen hier een alternatief? Dat biedt de mogelijkheid om af te zien van betaald werk en te kiezen voor de vrijheid en zelfstandigheid in het vrijwilligerswerk, weliswaar in ruil voor een laag nivo van levensonderhoud. Maar koersen we in de neergaande economische tendens daar sowieso niet op aan?

De komende maanden zal in deze vragen opnieuw stelling genomen moeten worden.

Met het risico mij in de vertrouwde PPR-gelederen van het inmiddels gemeengoed geworden basisinkomen te distantiëren, waag ik me op glad ijs als ik probeer de argumenten vóór een arbeidsplicht voor het voetlicht te halen. Misschien zal het de discussie over al of geen loskoppeling van arbeid en inkomen verlevendigen.

Arbeidsplicht

Op het woord arbeidsplicht alleen al wordt heel emotioneel gereageerd. Is dat geen inperking van onze vrijheid? Waar

is dat voor nodig bij de huidige werkloosheid? Er is toch geen werk. En is dat geen overwaardering van arbeid in onze samenleving? Wat zegt dat over ons arbeidsethos? Alsof we niet zonder betaald werk zouden kunnen . . .

De misverstanden worden voor een deel opgeroepen door verschillende interpretaties van het begrip. De Oostbloklanden kennen een arbeidsrecht én -plicht, welke in de Grondwet vastgelegd zijn en waarop elke burger de overheid kan aanspreken. Wanneer het begrip in een kapitalistische, zij het gemengde economische orde gebruikt wordt, gaat het altijd om een andere invulling. Sowieso lijkt een arbeidsplicht in strijd met internationale verdragen, bijvoorbeeld in het kader van de Internationale Arbeids-Organisatie, waar o.a. dwangarbeid verboden wordt. Volgens de eigen Nederlandse grondwet heeft elke Nederlander bovendien een vrije keuze van arbeid. De overheid heeft ook slechts de taak te streven naar volledige werkgelegenheid (en momenteel zelfs dat niet meer). En het recht op arbeid betekent hier geenszins een afdwingbaar recht van de burger op de overheid.

Als in deze economische orde van arbeidsplicht gesproken wordt, is dus nooit sprake van de vergaande arbeidsplicht (én het vergaande arbeidsrecht) als in Oost-Europa.

Maar dan nog doen verschillende invullingen de ronde. Zo kom je tegen: arbeidsplicht in de zin van sociale dienstplicht, d.w.z. de plicht voor elke burger een bepaalde periode werk te doen waarvoor óf geen geld is óf geen mensen beschikbaar zijn (de laag betaalde rot-klussen).

Een andere omschrijving van arbeidsplicht is dat iedereen in zijn/haar eigen levensonderhoud dient te voorzien, ten-

zij... En dan volgen een aantal uitzonderingen. Dat wil zeggen een arbeidsplicht met vrije keuze van arbeid, die nu al voor mannen en alleenstaande vrouwen geldt, wordt ook van toepassing voor vrouwen.

Wanneer ik in het vervolg het over arbeidsplicht heb, bedoel ik telkens de laatste omschrijving.

Inleveren

De eerlijker verdeling van het beschikbare werk brengt met zich mee dat mannen zullen moeten inleveren. En dat gaat niet vanzelf.

Dat er bijvoorbeeld geen (of weinig) vrouwen in hoge posities zitten, komt vooral doordat momenteel vooral mannen deze 40-plus functies bezetten en minder doordat er geen vrouwen met een hogere opleiding zouden zijn. Bij een verplichte arbeidstijdverkortening zullen de hoge functies wel uren moeten inleveren. Daarnaast is het voor meer vrouwen mogelijk een hoge functie te bekleden bij een baan van 25 uur dan bij 40 uur. Het werkt dus naar twee kanten. Zonder de arbeidsplicht zal de druk op het inleveren minder zijn en zullen vrouwen sneller geneigd zijn dan maar voor het vrijwilligerswerk te 'kiezen'. Juist in tijden van grote werkloosheid kan een basisinkomen de mannen vaster in hun 40-urige werkzadels houden.

Bij het basisinkomen is de kans groot dat er groepen ontstaan, die alleen betaald of alleen huishoudelijk of alleen vrijwilligerswerk doen. Mensen hebben immers de keus. Zo zouden bijvoorbeeld vrouwen alleen voor huishoudelijk werk kunnen kiezen. Bij een basisinkomen zouden er dus wel verschuivingen tussen mannen en vrouwen kunnen optreden (overigens nog de vraag), maar er blijven groepen die één soort werk doen. Zelf ben ik voor één driedeling in het werk bij ieder mens.

De overwaardering van het betaalde werk zal verdwijnen als meer mensen aan dat betaalde werk een bijdrage leveren (niet meer het opzien van vrouwen tegen de belangrijke banen van de mannen) én wanneer dat betaalde werk bij iedereen een kleiner aandeel in de eigen tijdsbesteding vormt. Dit is hier en daar ook wel te zien bij groepen mensen die naast hun werkkring tot over hun oren in de akties zitten. Het arbeidsethos verandert vanzelf als een nieuwe praktijk ontstaat door een verandering van de structuur (eerlijker verdeling van de drie soorten arbeid).

Op dit moment drastisch pleiten voor een ander arbeidsethos (mentaliteitsverandering) heeft de bijsmaak van 'accepteer nu maar dat je geen werk hebt; betaald werk is ook niet alles'.

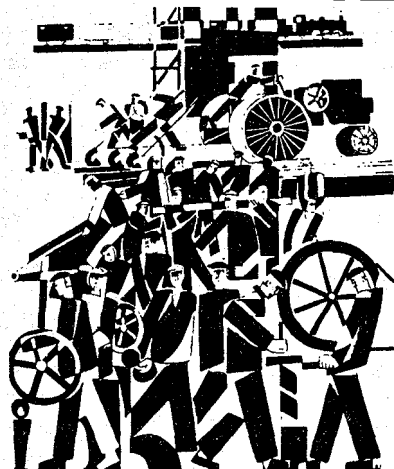
Feminisering

Van betaald werk mag niet alles in je le-

ven afhangen, maar maatschappelijk heeft het wel waarde. Alles wat nodig is om de gezamenlijke maatschappelijke behoeften te realiseren moet gemaakt en gedaan worden. Hoe meer mensen daar hun steentje in bijdragen, hoe groter de kans dat de produktie van goederen en diensten meer gericht is op echte maatschappelijke behoeften. De maatschappij heeft er geen baat bij als grote groepen niet betrokken zijn bij de produktiestructuur van de economie. De samenleving heeft vrouwen op tal van plekken waar nu verkeerde besluiten vallen hard nodig. Door feminisering zouden ook andere besluiten genomen worden en de maatschappij er anders uitzien.

Evenmin zijn we gebaat bij twee gescheiden sectoren: een harde, economische sektor van de betaalde banen, waar de belangrijke besluiten (met consequenties voor de hele samenleving) vallen, een sektor van grootschaligheid,

WERK

Voorjaarskongres '85

weinig zeggenschap, slechte arbeidsomstandigheden en daarnaast de zachte sektor met vrijwilligerswerk, waar linkse mensen hun idealen proberen te verwezenlijken, terwijl ze de machtsposities niet bezetten. Een voorbeeld is de arbeidstijdverkortening: wat voor invloed heeft de vrouwenbeweging bij de totstandkoming van de CAO's?

Een drastische arbeidstijdverkortening, arbeidsplicht, arbeidsrecht en basisinkomen zullen op zich de kapitalistische produktiestructuur niet veranderen. Daarvoor zijn gerichte politieke maatregelen nodig, anders zal het bedrijfsleven zowel bij basisinkomen als bij arbeidsplicht op de hogere loonkosten reageren met automatisering en investeringen in technologische ontwikkelingen. Beide zullen zowel kosten als prijzen verhogen hetgeen weer doorwerkt in de economie en gevolgen heeft voor makro-economi-

sche grootheden als export, import, nationaal inkomen, investeringen, werkgelegenheid etc.

Toch is er een fundamenteel verschil. Bij het basisinkomen gaat het om een gedeeltelijke loskoppeling van arbeid en inkomen (alleen in de harde economische sektor blijft die koppeling bestaan). En dat is één van de fundamentele kenmerken van de economische orde die we hier hebben. Zonder nu een pleidooi voor een kapitalistisch systeem te willen gaan voeren – in tegendeel – is het eerder de afwezigheid van een beter alternatief dat me er van weerhoudt om arbeid en inkomen los te koppelen. Dat is dan een economisch motief om voor arbeidsplicht boven een basisinkomen te pleiten.

Een tweede economisch motief ontleen ik aan de mogelijkheden bij de inkomensverdeling. Het basisinkomen heeft gevolgen voor de inkomensverdeling via een herverdeling, d.w.z. via belastingen en premies vindt er een enorme inkomensoverdracht plaats naar degenen die een basisinkomen krijgen. De afgelopen jaren is wel gebleken, dat de mogelijkheden voor nivellering uiterst beperkt zijn gebleken door de enorme afwenteling en doorwenteling in de economie; de zwarte circuits worden er alleen maar groter door waardoor het zicht op de feitelijke inkomensverdeling verdwijnt. De tegenstelling tussen aktieven en niet-aktieven zou bij het basisinkomen ook wel eens sterker kunnen uitpakken dan nu al het geval is; in de harde economische sektor zal dan immers het inkomen opgebracht moeten worden voor degenen die ervoor kiezen onbetaald werk te doen. Daarom ben ik nog niet voor dénivellering, maar op zoek naar andere politieke middelen. En dan bieden maatregelen bij de inkomensvorming meer perspectief. Dat is het geval bij individualisering van inkomen, arbeidstijdverkortening, verdeling van het betaalde werk in combinatie met een arbeidsplicht.

Daarbij wil ik niet helemaal afzien van het basisinkomen. Ons sociale zekerheidsstelsel is drastisch aan herziening toe. Eén basisvoorziening voor iedereen die niet in eigen levensbehoeften kan voorzien of waarvoor geen betaald werk is, zou een enorme vereenvoudiging betekenen. En dat mag niet impliceren dat mensen geen werk zouden mogen doen. Als ideaal voor een toekomstige samenleving zie ik dus eerlijk delen van al het werk (betaald, huishoudelijk en vrijwilligers-); geen verschillen tussen mannen en vrouwen. In die blauwdruk van de samenleving is sprake van recht op arbeid én plicht tot arbeid voor iedereen (mannen én vrouwen). Voor zo'n herverdeling van arbeid (en inkomen!) zal nog heel wat werk moeten worden verzet.

RENSKE TINGA-JANSEN

JONGERENKONTAKT BESTRIJDT ONVERSCHILLIGHEID

In 1978 werd in de provincie Groningen het Provinciaal Politiek Jongeren Kontakt opgericht. Van meet af aan een breed samengesteld orgaan waarin jongeren van CDJA, GPJC, JOVD, JS in de PvdA, PPRjo, PSPjg en sinds vorig jaar ook Jonge Democraten ('66) blijvend met elkaar in overleg staan en voor hun gemeenschappelijke belangen opkomen. De meeste aandacht van het PPJK richt zich op „het zoveel mogelijk stimuleren van politieke participatie van jongeren.”

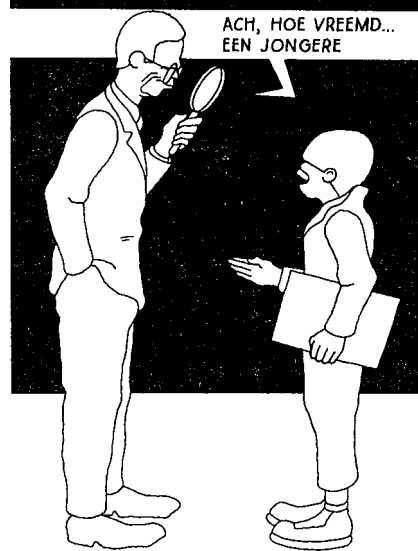
Cint Kortmann (PPRjo) behoorde tot de initiatiefnemers. Hij herinnert zich dat het idee om een PPJK op te richten afkomstig was van een jonge socialist: Willem Smink. „Een officiële PPR-jongerenorganisatie bestond in die tijd nog niet. Iedereen in de PPR was jong, en daarom vond de partij het niet nodig om een aparte jongerenklub op te richten. In Groningen en Limburg hebben we toen provinciale afdelingen opgericht. In Groningen is dat min of meer gebeurd om toetreding tot het PPJK mogelijk te maken. Uit deze Groningse en Limburgse PPR-jongeren-groepen is spoedig daarna de landelijke PPR-jongerenorganisatie ontstaan. Inmiddels ben ik trouwens geen lid meer van de PPR.”

„Oh nee . . . ? Hoe dat zo?”

„Ik heb dit voorjaar mijn lidmaatschap opgezegd omdat ik genoeg had van al dat gezeur over samenwerken. Aan inhoudelijke zaken kwam men amper meer toe, bovendien vind ik de PPR niet pragmatisch genoeg meer. In Groningen was ik vast PPR-lid gebleven; het gaat er veel gezelliger toe en je hebt er invloed op de lokale politiek. Hier in Leusden zit ik maar in m'n eentje de boel te bekijken.” Na zes jaar – de jongeren van toen hebben ondertussen plaatsgemaakt voor een volgende generatie – is het PPJK nog steeds springlevend. Niet in de laatste plaats is dit te danken aan de financiële steun die de provinciale overheid het Kontakt verschaft. Bovendien is het PPJK dankzij de ISP-regeling ('Integraal Structuurplan Noorden des Lands') in staat gesteld voor bepaalde uitvoerende taken een volledige, betaalde kracht in dienst te nemen, waardoor de continuïteit van het PPJK mede wordt gewaarborgd. Zonder de inzet van de aangesloten politieke jongerenorganisaties zou het PPJK echter vanzelfsprekend niet kunnen functioneren. Op buitenstaanders maakt de Groningse veelkleurige politieke jongerencombinatie waarin PSPjg naast JOVD en PPRjo naast jongeren van het GPV broederlijk aan een tafel samenwerken, misschien een wat wonderlijke indruk. Hoe is het mogelijk dat zo uiteenlopende organisaties het zo lang in elkaars gezelschap uit-

houden? Het antwoord op deze vraag is in hoofdzaak gelegen in de werkwijze van de PPJK, die alle ruimte probeert te laten aan de verschillende opvattingen van de aangesloten leden.

HET KABINET KRIJGT EEN
JEUGDWERKGELEGENHEIDSPLAN AANGEBODEN

Het PPJK is uitdrukkelijk meer dan een adres dat in verkiezingstijden een handig verzamelpunt is voor het organiseren van politieke fora op scholen, hoewel ook dit een belangrijke taak van de PPJK is. Vanuit Groningen zijn in het verleden diverse initiatieven ondernomen om elders in het land het ontstaan van soortgelijke stichtingen aan te moedigen. Tot op heden zijn deze pogingen weinig succesvol gebleven. Een betreurenswaardige zaak in een tijd waarin veel jongeren hun afkeer van en overschilligheid over 'de politiek' niet onder stoelen of banken steken. Juist nu vrijwel alle politieke jongerenorganisaties de politieke desinteresse zelf aan den lijve ondervinden, kan een gezamenlijke aanpak verlichtend en stimulerend werken. Met name voor een kleine organisatie als de PPRjo is het PPJK een goed middel om toch naar buiten te kunnen treden en veel jongeren te bereiken. Is het niet een prima aktiepunt voor PPR-afdelingen in alle provincies om te proberen een politiek jongerenkontakt van de grond te krijgen?

OP(NIEUW)NAAR DE 1000

Eind vorig jaar stond in de Radikalenkrant ook al dat de PPR-Jongeren duizend leden nodig hadden. Nodig voor het behoud van de WVC-subsidie. En die is weer noodzakelijk voor het goed functioneren van de PPR-Jongeren.

Ben je dus niet ouder dan 27 jaar, stuur dan de bon in. Dat kost niets, behalve een kleine moeite.

Ook niet-PPR-leden kunnen zich via het antwoordnummer als PPR-Jongerenlid opgeven of om informatie vragen.

Naam: _____
Adres: _____
Postcode en plaats: _____
Man/vrouw _____ Wel/niet PPR-lid _____
Tel: _____ Geboortedatum: _____
Handtekening: _____

PPR-Jongeren: voor een jonge PPR

Deze bon zonder postzegel in een open envelop sturen aan:
PPR-Jongeren, Antwoordnummer 10718, 1000 RA Amsterdam.

JAN HEIN

TIM VERHOEF

JONGEREN TEGEN DE KRUISRAKETTEN:

NEE BLIJFT NEE

Na maanden van aktiemoeheid aan het anti-kernwapenfront, veroorzaakt door het verkapte plaatsingsbesluit van het kabinet Lubbers, is er weer enige beweging te bespeuren binnen de vredesbeweging. In november vond er in Utrecht een aktiekonferentie tegen de kruisraketten plaats. Verschillende jongerenorganisaties (onder andere: PPR-jongeren, VVDM, JS, Rebel) namen een aktieplan aan, met daarin de strategie om de kruisraketten buiten Nederland te houden.

Fase I:

In deze fase speelt de informatiekampanje de belangrijkste rol. Er moet zoveel informatie verspreid worden over kernwapens in het algemeen en de kruisraketten in het bijzonder dat iedereen, of men nu op school zit, werkloos is, werk heeft, of in militaire dienst zit, weet dat de raketten er niet moeten komen en wat de komende akties zijn. Zo moet elke scholier weten dat er in het najaar van 1985 weer een scholierenstaking tegen de kruisraketten komt. Verder moet er in deze fase, die tot de zomervakantie van '85 loopt, een groot landelijk jongerenvredesfestival komen.

Fase II:

De tweede fase is de aktiefase. In deze fase valt ook de tweede scholierenstaking. Er zullen diezelfde dag vele andere akties georganiseerd worden, in jongerencentra, in kazernes, in bedrijven en ga zo maar door. Een landelijke jongerenaktiedag tegen de kruisraketten. Deze akties zijn erop gericht het definitieve plaatsingsbesluit te beïnvloeden.

Fase III:

Als er toch definitief tot plaatsing wordt besloten, moet er in de derde fase allereerst een nieuwe aktiekonferentie komen om de te volgen strategie uit te stippelen. Daarnaast moet de aandacht gericht zijn op de verkiezingen van mei '86. De partijen die tegen de kruisraketten zijn moeten er in de verkiezingen een punt van maken dat het plaatsingsbesluit weer teruggedraaid wordt. Het plan werd vrijwel ongewijzigd aangenomen. Er werd gevraagd om de akties te verbreden en niet alleen op de kruisraketten te richten maar ook op bijv. de

jongerenwerkloosheid, het racisme etc. Op deze manier zouden meer jongeren bereikt kunnen worden. Volgens velen zouden de akties daardoor echter onduidelijk worden, zodat het voorstel werd afgewezen.

De scholierenstaking, zo luidde een suggestie, zou voorafgegaan kunnen worden door het kernwapenvrij verklaren van scholen en een aktie-karavaan die langs scholen zal gaan trekken. De meerderheid was hiervoor.

Zo steunde men ook het plan voor een volkspetitionnement. Dit zou dan wel door de hele vredesbeweging gesteund moeten worden. Men vond dat het volkspetitionnement zo snel mogelijk van start zou moeten gaan. Het zou dan ook als overbruggingsmiddel kunnen dienen voor de op het oog ingeslapen vredesbeweging. Wel moet er in het volkspetitionnement een duidelijke stelling komen waar de mensen zich voor of tegen kunnen uitspreken, zodat onduidelijkheid vermeden kan worden. Met deze aanvullingen werd het aktieplan aangenomen en zal er hard aan de uitvoering gewerkt gaan worden.

Nee blijft nee!

Hierna volgde een forum met Maarten van Traa van de Partij van de Arbeid en Willem van der Ven van het IKV.

De belangrijkste uitspraak was van Maarten van Traa dat het onvoorwaardelijke nee van de PvdA nee blijft. In tegenstelling tot wat partijgenoten die dag elders zeiden. Het nee tegen de kernwapens van het IKV, blijft, ondanks wat vage uitspraken van Mient Jan Faber eveneens gehandhaafd.

Met de snelle start van een volkspetitionnement die de aktiekonferentie wilde, waren de PvdA en het IKV het niet eens. Zij zagen meer in een start na de zomervakantie van 1985. Bovendien was het volgens Willem van der Ven de vraag of de basis van het IKV wel voor een volkspetitionnement voelt. Op vragen uit de zaal aan Maarten van Traa of zo'n laat volkspetitionnement niet alvast een deel van de PvdA-verkiezingscampagne zou zijn, antwoordde hij dat dat in geen geval zou gebeuren.

Over burgerlijke ongehoorzaamheid waren beiden zeer terughoudend. Volgens Willem van der Ven moest elk geval apart bekeken worden en heiligt het doel de middelen niet. Maarten van Traa was van mening dat de beslissing in het parlement moet vallen en hij vroeg zich af of het wel een effectief middel is. „Misschien schrik je er mensen mee af,” zo zei hij.

ONNO DE ZWART**EXKURSIE PHILIPS****OVER DE PLAATS VAN ARBEID EN TECHNOLOGIE**

In februari organiseert de SRV op een door-de-weekse-dag een exkursie naar PHILIPS NEDERLAND B.V. Deze onderneming neemt een vooraanstaande positie in op het gebied van technologische innovatie.

Met deze exkursie willen we op een andere manier dan de gebruikelijke studiedag, een bijdrage leveren aan de discussie in de PPR over de plaats van arbeid en technologie.

In overleg met Philips wordt een programma voorbereid.

In de komende Radikalenkrant hopen we nadere informatie te kunnen geven. Plaats: Eindhoven. Kosten: f 10,-.

Voor opgave en informatie: SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Tel.: 020 - 256046.

Hierbij geef ik mij op voor: Exkursie Philips, februari, Eindhoven.

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats:

Telefoon:

Datum:

Handtekening:

mensen op straat

VOETGANGERSBOEK EN

TWEELJARIG ABONNEMENT OP

'MENSEN OP STRAAT'

VOOR SLECHTS f 22,50

De voetgangersvereniging VBV vindt dat ieder mens ongeacht leeftijd of lichamelijke gesteldheid er recht op heeft veilig gebruik te kunnen maken van de openbare ruimte, de straat. De openbare ruimte moet dan wel zo ingericht zijn dat dat ook voor iedereen mogelijk wordt gemaakt.

Het afgelopen jaar heeft de VBV daarom een boek uitgegeven waarin 13 deskundigen uit verschillend vakgebied hun visie geven over hoe de openbare ruimte ingericht zou kunnen worden. Uitgebreid gaat dit boek in op de 30 km-zone-regeling.

De VBV geeft 5x per jaar 'Mensen op straat' uit waarin artikelen worden gepubliceerd die interessant zijn voor mensen die zich actief inzetten voor de verkeersveiligheid. Een abonnement kost f 9,50 per jaar (5 nummers). Het VBV-boek 'Voetgangers- en verblijfsgebied' (140 pagina's) kost f 6,00 exclusief verzendkosten.

LEUK KERSTCADEAU

Geef een familielid, vriend of partijgenoot voor slechts f 22,50 (inclusief verzendkosten) 2 jaar lang 'Mensen op straat' en het VBV-boek cadeau. U kunt dat doen door de bonnen ingevuld op te sturen naar de VBV. Per omgaande ontvangt u het boek plus een kaart waarop staat dat 'Mensen op straat' 2 jaar lang gratis toegestuurd wordt. U kunt het cadeau dan zelf overhandigen op een tijdstip dat u het beste uitkomt.

U MAG DIT CADEAU NATUURLIJK OOK AAN UZELF GEVEN!

Het cadeau is bestemd voor:

Naam: _____
 Adres: _____
 Postcode: _____
 Woonplaats: _____

Het boek en kaartje zenden aan:

Naam: _____
 Adres: _____
 Postcode: _____
 Woonplaats: _____

Voetgangersvereniging VBV

Bezuidenhoutseweg 121,
2594 AD Den Haag, telefoon 070-471501

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

PORNO (2)

In de Radikalenkrant nr. 10 staat een brief over porno, die een hele pagina besloeg, vol met de smerigste dingen die iemand maar verzinnen kan. Onze eerste reactie was: „dat kan niet serieus zijn, niet in de Radikalenkrant”. Maar al snel kwamen we tot de konklusie dat die brief wél serieus bedoeld was en dus een serieus tegenwicht behoef.

Op de eerste plaats is het toch wel ziekelijk om alleen erotische prikkels te kunnen krijgen door het bekijken van pornoblaadjes. De schrijver stelt dat het merendeel van die blaadjes primitief en onsmakelijk is en daarom juist de kwaliteit opgevoerd moet worden. Maar wat verstaat hij onder kwaliteit? Als je de brief verder leest, bekruipen ons, want van geweldporno en zelfs kinderporno is hij zeker niet vies! Is dat de kwaliteit die hij hebben wil? Porno is zeker geen vrouwenverering. Jezelf verlustigen in een vrouwenlichaam of delen daarvan heeft toch zeker niets te maken met het houden van vrouwen of het vereren van hen. Juist het tegendeel is waar! Als de schrijver echt van vrouwen houdt dan zou hij zij aan zij met de vrouwenbeweging strijden tegen porno en alle onrechtvaardige zaken waartegen wij vrouwen strijden. Wij voelen ons geen lustobjekt en zien in de mannen ook geen lustobjekt en vrouwen zijn ook niet bedoeld als lustobjekt.

Vrouwen bestaan, net als mannen, om een gelijke inbreng in de maatschappij te hebben. Op de tweede plaats geweldporno. De schrijver bagatelliseert dit enorm. Hij schrijft over betere arbeidsvoorwaarden voor die vrouwen alsof er al sprake is van arbeidsvoorwaarden. Die zijn er namelijk niet! Die vrouwen worden vaak gedwongen tot handelingen die ze zelf niet willen. Er uit stappen kan ook zomaar niet.

Wat in dat wereldje gebeurt is met geen pen te beschrijven.

Verder komen er toch wel heel wat kromme redeneringen uit 's mans pen. De vergelijking van geweldporno met vissen gaat natuurlijk van geen kanten op. Dit zijn onevenredige grootheden die niet te vergelijken zijn. Wij hebben een betere. Het Wij hebben een betere. Het martelen van mensen mag niet en van vrouwen dus ook niet! Geweldporno moet verboden blijven en voor vrouwen die daarmee te maken hebben gekregen moet er een goede opvang zijn. Om misverstanden te voorkomen: wij halen geen geweldporno en s.m. door elkaar zoals de schrijver doet. Wat hij en zijn vrouw doen moeten ze zelf weten mits beiden daarmee akkoord gaan. Voegtelen zijn fantasieën over martelen zijn gevoelsleven verrijken. Moeten we daaruit niet afleiden dat het met zijn gevoelsleven wel erg slecht gesteld is?

Op de derde plaats: kinderporno.

Hierbij wisten we zeker dat we met een warrig brein te doen hebben. Natuurlijk hebben kinderen ook seksuele gevoelens. Maar zoals uit de hele brief van deze man al blijkt, haalt hij fijne seksuele gevoelens door elkaar met porno. Kinderen hebben niet de macht te protesteren als ze door volwassenen of oudere jeugdigen gedwongen worden tot seksuele handelingen. De seksuele gevoelens van kinderen zijn heel anders dan die van volwassenen. De gevoelens die een baby heeft bij een stijf piemel zijn van een heel andere aard dan de gevoelens die een volwassen man heeft bij een stijve pik. Een kind mag nooit worden gebruikt voor seksuele handelingen, want dat kind wordt gebruikt door iemand om zekere gevoelens te krijgen, terwijl het kind zelf niet in staat is om daarmee dezelfde gevoelens te krijgen. Het bagatelliseren van kinderporno

tot kinderarbeid maakt ons kotsmisselijk. De hoop blijft dat het „slechts” iets is van deze ene man.

**Namens PPR-vrouwen
Den Bosch en Aktiecentrum
Den Bosch:**

**Nelleke
Gepke
Marja
Dorien**

PORNO (3)

Na het artikel van Frank van der Meijden over de porno-discussie in de Radikalenkrant van nov. 1984, moet ik ongelijk bekennen. In hetzelfde nummer betoogde ik dat porno vrij moet. Dat vind ik nog steeds, maar toen ik mijn stuk schreef had ik de stellige indruk dat onze fractie tegen de liberalisering van de porno-wetgeving zou stemmen. Gelukkig zal ze vóórstemmen. Mijn excuses. Dat de fractie geheel andere argumenten hanteerde dan de christelijke zedenmeesters, was mij bekend, maar Peter Lankhorst komt zelfs nog dichterbij mijn standpunt dan ik had durven hopen. Toch blijven er meningsverschillen. In mijn visie behoort porno ook vrij te zijn, als het geweld tegen vrouwen en meisjes bevordert, hoezeer ik dat geweld ook verfoei. Ik verfoei evenzeer de verkeersonveiligheid, maar ik zie daarin geen reden om reclame voor auto's te verbieden. Zowel bij porno als bij verkeer is er naar mijn smaak een wanverhouding tussen het voorgestelde middel (verbod van drukwerk) en het nagestreefde doel (tegenaan van onveiligheid). Dat er juist over porno zoveel drukte wordt gemaakt en niet over al het andere drukwerk dat eventueel schadelijke gevolgen heeft, zie ik als bewijs voor mijn stelling dat de neiging om porno te verbieden niet is los te denken van de angst voor de erotische lustbeleving.

**E. Voogd
Culemborg**

VERONTRUST

Enigszins verontrust over de misvattingen die het gevolg kunnen zijn van de tenden-

BRIEVEN

tieuze verslaggeving in de Radikalenkrant (13 november) over de bijeenkomst van de Herkenningsgroep, voel ik de behoefte te reageren. Mijn belangrijkste bezwaren tegen dit verslag komen voort uit de negatieve vooronderstellingen van de verslaggever, Jan Dirx. Zo vertaalt hij één van de doelstellingen van de Herkenningsgroep, namelijk dat de PPR zich moet profileren als een open en oorspronkelijke partij die duidelijk een zelfstandige inbreng heeft, in „het tegenwerken van klein-linkse samenwerking”. In Soestduinen werd niet nagelaten te benadrukken dat het eigen gedachtengoed van de PPR ontwikkeld moet blijven worden. Inderdaad heeft de PPR zijn wortels niet of slechts ten dele in de 19e eeuw, maar dit betekent geenszins dat de PPR daarom niet zou kunnen – ja zelfs moeten – samenwerken met politieke partijen die zich socialistisch of liberaal noemen. Een en ander houdt wél in dat een parlementaire samenwerking waarin CPN en PSP de enige partners van de PPR zouden zijn van de hand moet worden gewezen. Overigens is „het nieuwe politieke denken”, waarover Jan Dirx zich nogal laatdunkend uitlaat, dus niet nieuwer dan de PPR; dit denken moet zich alleen blijven vernieuwen, dat is het punt.

Voor het overige verdient het artikel op de volgende punten enige nuancering. Het is waar dat de opkomst beneden verwachting is gebleven, maar zo beroerd als de verslaggever de zaken voorstelt was het beslist niet. Bovendien had een deel van de sympathisanten nadrukkelijk gemeld louter wegens omstandigheden niet aanwezig te kunnen zijn. Verder is het zo dat het initiatief tot de Herkenningsgroep slechts ten dele in Groningen is genomen (m.n. Overijssel, Utrecht en Zuid-Holland worden daarmee tekort gedaan), en dat de konferenties van 16 juni en 27 oktober door „Groningers” zouden zijn georganiseerd, impliceert zeker een

veel te ruime definitie van het begrip 'Groninger'. Dolf Coppes' „Nu Is Het Meest Radikale Nog Niet Genoeg” vond opmerkelijk minder weerklank dan in de Radikalenkrant is gesuggereerd. Nadat van verschillende zijden was betoogd dat het stuk gedateerd is en op een aantal punten inmiddels achterhaald, werd het dan ook niet 'omarmd'. Dat het met „de betrokkenheid van de aanwezigen bij de huidige PPR” droevig gesteld is, geldt vanzelfsprekend niet voor de mensen die Jan Dirx aan het slot van zijn artikel noemt, en die bewilligd hebben voor een functie of post in het partijbestuur. Ook voor de rest laat ik deze insinuaties trouwens geheel voor rekening van de verslaggever. Voorts vermeldt het discussiestuk van de Herkenningsgroep als „typisch PPR-issue”: „de achtergestelde positie van vrouwen en minderheden: de standpunten hierover doortrekken het gehele program”. Dat is wel wat anders dan Jan Dirx' constatering „dat het maar eens afgelopen moet zijn met dat feminiseringsgedoe”. Tenslotte wil ik nog opmerken dat de Herkenningsgroep is voortgekomen uit oprechte bezorgdheid over bepaalde ontwikkelingen rond de PPR, zoals het afhaken van veel leden en de oprichting van politieke partijen en groeperingen naast de PPR, die sterk verwant zijn en overeenkomst vertonen met de PPR. Dat deze bezorgdheid van partijgenoten door Jan Dirx tamelijk denigrerend wordt afgedaan is een betreurenswaardige zaak. Het geeft kennelijk voldoening je tegenstrever op de korrel te nemen, je bent dan echter wel bezig de bodem weg te slaan onder de mogelijkheid van een dialoog.

**Tim Verhoef
Groningen**

MOE

Volgens de politiek leider van de PSP Van de Spek zit het er dik in dat er – mocht de PSP besluiten om samen met CPN en PPR de verkiezingen

in te gaan – een nieuwe pacifistische partij zal worden opgericht. Spek zelf verlaat de PSP en, naar hij verwacht, zullen vele PSP'ers hem volgen.

Ook de CPN zit met dit dilemma. Ook daar zullen met name de Horizontalen het in groten getale laten afweten. Ook zij zullen mogelijk met een nieuwe partij op de proppen komen.

Zelfs binnen de PPR zal zich een ontleding voltrekken, want daar is een niet te verwaarlozen groep bezig zich op EVP en Scholten/Dijkman te richten, het welk naar hun mening voor de toekomst meer perspectief biedt. Hier zal waarschijnlijk geen nieuwe PPR ten tonele verschijnen, maar velen zullen het bij zo'n 'klein-linkse' samenwerking laten afweten, al gebeurt dat dan met pijn in het hart.

Ik ben van mening dat er, nu de situatie zich de laatste tijd zo ontwikkeld heeft, maar een manier is om de PPR en haar ideeën overeind te houden. Dat is: zich als PPR waar maken. Het is volgens mij en vele anderen nog steeds de moeite waard om met het PPR-program de toekomstige verkiezingen te trotseren. Na de verkiezingen kunnen we dan op basis van de verkiezingsuitslag en programvergelijking samenwerking in een regeringscoalitie dan wel oppositie aangaan.

Kiezers geven hun stem niet aan de PPR omdat ze achter de ideeën van de CPN dan wel de PSP staan. We moeten ons eigen programma zoveel mogelijk waar maken, met wie we na de verkiezingen ook in zee gaan.

Het is teleurstellend dat de progressieve krachtenbundeling niet van de grond komt. Eertijds was het streven te komen tot een Progressieve Volkspartij een streven dat door links zelf werd gesmoord. Ook nu lijken de pogingen tot krachtenbundeling tot mislukken gedoemd. Erg jammer. Men wordt er zo moe van. Ria Beckers mag dan nog optimistisch zijn, ik zie er geen heil meer in. Althans niet voor de verkiezingen van 1986.

**Christ Joosten
Den Bosch**

RIA BECKERS: RITUELE DANS

Negen dagen met een parlementaire delegatie in de Sovjet-Unie betekent een overstelpende hoeveelheid indrukken, die zich pas in de weken daarna wat ordenen.

Eerst Moskou, met de ontvangsten en de politieke gesprekken in het Kremlin. Dat beantwoordt wel aan de verwachtingen en de ervaringen met andere Oostbloklanden.

Drieëneenhalfduizend km verderop is het heel anders. Kazachstan is óók een Sovjet-Republiek. Het ligt tegen de Chinese grens aan, met Alma Ata als hoofdstad.

Het heeft iets van een Middellandse Zee-stad, vriendelijk en gastvrij. De Aziatische bevolking leefde honderd jaar geleden nog als nomaden, heeft sinds 1917 een werkelijk fabelachtige ontwikkeling doorgemaakt, en waakt – ondanks zichtbare Russische invloeden – zorgvuldig over de eigen kultuur. Dan Leningrad, aan de Finse Golf, met het immense oorlogskerkhof. De belegering door de Duitsers, in het begin van de jaren '40, duurde 900 dagen en dat kostte 700.000 doden. Ze stierven bij de gevechten, maar vooral van de honger en de kou. Wie die verhalen en dokumenten tot zich laat doordringen, realiseert zich pas goed wat dit land op zijn grondgebied heeft doorstaan aan oorlogsgeweld. Dat de wil tot vrede, die zo vaak wordt uitgesproken, heel diep zit en authentiek moet zijn. Alle militarisme, b.v. in de opvoeding van kinderen, ten spijt.

Wat me ook opviel was het eindeloze geweld waarmee oude monumenten, o.a. uit de Czarentijd, worden hersteld. Het paleis in Pusjkin, volkomen verwoest in '40-'45, telde 56 zalen. Jaarlijks komt er 2 miljoen roebel beschikbaar voor restauratie. Nu, na 40 jaar, heeft men 22 zalen klaar. Het stamt uit een tijd waar men politiek niets meer van wil weten. Dat klopt toch niet, denk je dan, met ons beeld van dat systeem dan?

Wat daar wel mee klopte was de uiterst behoedzame soms zelfs krampachtige reactie op concrete vragen in politieke gesprekken. Of het nu ging over vrouwen in hogere politieke functies of over de bouw van nieuwe bases voor SS-20 raketten. Men voelt zich onmiddellijk in de verdediging gedrukt, alsof bij voorbaat

elke vraag vanuit wantrouwen wordt gesteld – terwijl men op dat moment best weet dat dat niet zo is. Het probleem van die overgevoeligheid en onnodige geslotenheid van de Sovjet Unie wordt ook in andere Oostbloklanden onderkend. „Die Sovjet Union hat ein groszes Sicherheitsbedürfniss” – een grote veiligheidsbehoefte – zei de heer Heyl, fractievoorzitter van de Christendemokraten in de DDR, pas in een gesprek met de PPR.

Toch kregen we over de bouw van nieuwe SS-20-bases bij de Kommissie Buitenlandse Zaken nog wel het een en ander los. Maar wat we vooral hebben beklemtoond is de noodzaak van meer openheid en meer concrete informatie van Oostblokzijde, niet omdat we hen niet vertrouwen maar juist omdat we ook niet alles vertrouwen wat van de andere kant komt.

Kortom: er staat nog altijd een muur tussen Oost en West. Een muur van wantrouwen, die overal voelbaar is. Steen voor steen, heel voorzichtig, zal die muur afgebroken moeten worden. Maar het begin is er. En aanknopingspunten zijn er genoeg. Ooit zullen Oost en West gezamenlijk hun verantwoordelijkheid nemen voor een veilige en rechtvaardige wereld. Daar zijn we op uit.

Het Westen heeft overigens geen reden tot minachting en superioriteitsgevoelens. Zeker, de praktijk van het Sovjet-socialisme is geen vrolijke. Men benadrukt dat het beleid op vrede is gericht, op vrijheid en gelijkheid. En dat is gemeend. Wat we zien is een politieke elite, die allereerst de ideologie dient en dan pas de bevolking, die voor zichzelf vrijheden en voorrechten reserveert die de bevolking op geen stukken na heeft, die dissidenten kapot maakt en welbewust offert aan het systeem.

Maar wat gebeurt hier? De Koning (bijstandsmoeders hoeven geen telefoon), Van Aardenne (werklozen kunnen best werk vinden), Ruding (ze maken zich er met een jantje-van-leiden vanaf), Brinkman (tweeverdieners moeten bereid zijn elk minder dan het minimumloon te verdienen), Van Aardenne (een verzorgingsstaat is nadelig voor de vitaliteit van ondernemingen; in de Derde Wereld is die vitaliteit er wel, want „daar is de nood hoog genoeg”), het hele beleid van dit ka-

binet: is dat niet de ivoren toren van een kleine elite? Met de rechten en vrijheden van een goeie komaf en een hoog inkomen, met de veilige zekerheid van een maatschappelijke carrière? Is ook bij ons dat kleine wereldje, waar iedereen elkaar bevestigt in het eigen gelijk, niet blind voor de levensomstandigheden van een paar miljoen mensen, die van hen afhankelijk zijn?

Het verschil tussen Nederland en de Sovjet-Unie is natuurlijk dat hier kritiek mogelijk is, dat de pers erover kan schrijven, dat Ministers ter verantwoording kunnen worden geroepen en zondig weggestuurd. Hoewel... gebeurt dat?

Rudolf Boehm, een Duits filosoof die in België woont en werkt, zegt het zo: „Westerse en Oosterse politici zijn het volstrekt met elkaar eens om de zogenaamde geweldige verschillen tussen de situatie in de „socialistische” en de „kapitalistische” landen te onderlijnen (natuurlijk ieder in het nadeel van de ander). Maar zijn die verschillen werkelijk zo groot? In het Westen en in het Oosten wordt de politiek steeds meer beheerst door de prioriteit van de problemen van de economie. En op het gebied van de economie zelf domineert in het Oosten en in het Westen niet de zorg voor de bevrediging van de behoeften van de mensen, maar het belang van de ontwikkeling van de economie zelf, de groei van het bruto nationaal produkt door steeds nieuwe investeringen van winsten die gemaakt moeten worden”.

Het verhaal van Boehm is verhelderend. Niet alleen voor de Oost-West verhouding, maar ook waar het iets zegt over de Nederlandse situatie. De programma's van de drie grote partijen worden steeds verder op elkaar afgestemd. De rituele dans voor de verkiezingen van 1986 is weer begonnen.

Gelukkelijk heeft elke crisis – ook die in de parlementaire democratie – een begin van vernieuwing in zich.

We zien dat in allerlei sociale bewegingen. We zien dat bij een aantal gelijkgezinde partijen. En we zien dat in onze eigen inhoudelijke inbreng in de wezenlijke discussies van dit moment. Voor deze vernieuwing moeten we ons inzetten. Het komt er nu op aan.